IRCICA

RESEARCH CENTRE FOR ISLAMIC HISTORY, ART AND CULTURE

AL QUDS
IN MUHIMME REGISTERS (1545-1594)

MÜHİMME DEFTERLERİNDE (1545-1594)
KUDÜS

1

IRCICA

IRCICA

RESEARCH CENTRE FOR ISLAMIC HISTORY, ART AND CULTURE

AL-QUDS
IN MUHIMME REGISTERS (1545-1594)

MÜHİMME DEFTERLERİNDE (1545-1594)
KUDÜS

1

İstanbul 2016

OIC | Organisation of Islamic Cooperation
IRCICA | Research Centre for Islamic History, Art and Culture

Yıldız Sarayı, Seyir Köşkü, Barbaros Bulvarı
Beşiktaş 34349 İstanbul, Türkiye

Tel | +90 212 259 17 42
Faks | +90 212 258 43 65

ircica.org
ircica@ircica.org

AL-QUDS IN MUHIMME REGISTERS: 1545-1594 / MÜHİMME DEFTERLERİNDE KUDÜS (1545-1594)
IRCICA © **2016**

STUDIES ON AL-QUDS AND PALESTINE; NO. 5
ISBN | 978-92-9063-293-1 (set)
978-92-9063-294-8 (v.1)
İSTANBUL 2016

Cataloguing in Publication Data

Al-Quds in muhimme registers: 1545-1594 =Mühimme defterlerinde (1545-1594) Kudüs / edited by Halit Eren; prepared by Murat Uluskan... [et al.]; translated by Fazıl Bayat and Sadık Ünay.- İstanbul: Research Centre for Islamic History, Art and Culture, 2016.
v. (recd. v.1: 362, 25 p.): facsims.; 30 cm.- (Studies on al-Quds and Palestine; no.5)
Text in Turkish, English and Arabic.
ISBN 978-92-9063-294-8 (v.1)
1. Jerusalem (Palestine)--History--Ottoman period, 1517-1917--Sources. I. Eren, Halit. II. Uluskan, Murat. III. Bayat, Fazıl. IV. Ünay, Sadık. V. Series.
956.9442--dos21

Editor: Halit Eren
Prepared by: Murat Uluskan, Yüksel Çelik, Davut Hut, Cengiz Tomar
Arabic Translation: Fazıl Bayat
English Translation: Sadık Ünay
Design & index: Selahaddin Uygur
Printing and Binding: Seçil Ofset www.secilofset.com

CONTENTS | İÇİNDEKİLER

Contents | İçindekiler 5
Preface 7
Önsöz 9
Abbreviations | Kısaltmalar 11
Al Quds During the Ottoman Period 13
Muhimme Registers 14
Main Issues Mentioned in the Decisions Related with Al Quds in Muhimme Records 17
1. Appointments, Promotions, Exchanges and Removals 17
2. Administrative Problems 18
3. Security Problems 18
4. Sacred Places in the Power Struggle Among Different Religious Groups 19
5. The Administration of the Waqfs 20
6. Construction-Repair Work 21
7. Daily Life 21
Osmanlılar Döneminde Kudüs 25
Mühimme Defterleri 26
Mühimme Defterlerinde Kudüs İle İlgili Hükümlerde Yer Alan Başlıca Konular 29
1. Tayin ve Aziller 29
2. İdari Sorunlar 29
3. Güvenlik Sorunları 30
4. Kutsal Mekanlar Konusunda Yaşanan Sorunlar 30
5. Vakıfların İdaresi 31
6. İnşaat-Tamirat İşleri 32
7. Gündelik Hayat 33
Edicts | Hükümler 37
Index | İndeks 223
Copy of the Original Edicts | Hükümlerin Görüntüleri 235

PREFACE

Al Quds al Shareef has a unique position in Islamic culture and civilization. It is a holy city in which the first qibla of Muslims, Masjid Al Aqsa, is located and where the miracle of Mi'raj took place. Masjid Al Aqsa, the jewel of Al Quds, is also one of the three masjids in the world for Muslims to travel along with Masjid Al Haram and Masjid Al Nabawi. Following the conquest by the Muslims, Al Quds was invaded twice and the Crusaders' invasion was terminated by Salahaddin Ayyubi. Yet the Israeli occupation of Al Quds still continues today and the critical issues of Palestine and Al Quds continue to cause pain for the Islamic umma as a wound that never stopped bleeding in the hearts of Muslims.

Historically, Al Quds Al Shareef was the perfect city of peaceful coexistence under the rule of the Ottoman State where Muslims, Christians and Jews lived together harmoniously for over four centuries. Despite the rich heritage of peaceful coexistence, it is not possible to claim that sufficient research has been conducted so far by researchers in the Muslim world concerning this shining period in the history of Al Quds. Likewise, despite the existence of thousands of documents in the Prime Ministry Ottoman Archives of the Turkish Republic, detailed analyses were conducted only on a minority of these documents. The major reason underlying the problem of inadequate research is the fact that a very limited number of international researchers have sufficient knowledge of Ottoman Turkish required to analyze the original documents.

The Research Centre for Islamic History, Arts and Culture (IRCICA), which is the cultural subsidiary of the Organization of Islamic Cooperation (an intergovernmental organization originally founded following the burning down of the Masjid Al Aqsa by a fanatic Jew), has always been aware of this historic responsibility. Therefore it published tens of books and albums, organized numerous congresses and workshops, and coordinated several projects on various aspects of Al Quds Al Shareef and Palestine in Arabic, English and Turkish.

Among the major publications of IRCICA on Al Quds one could cite *Muslim Pious Foundations and Real Estates in Palestine* (İstanbul 1982), *Al Quds During*

the Ottoman Period in Historical Photographs (İstanbul 2009), *Islamic Waqfs in Al Quds* (İstanbul 2009), *Proceedings of the International Congress on Al Quds During the Ottoman Era* (İstanbul 2009), Eight Volumes of *Court Registers in Al Quds* (İstanbul 2013-2015) and *Al Quds from the Past to the Present in Photographs* (İstanbul 2015), as well as the Al Quds 2015 project concerning the restoration and rehabilitation of the urban architecture of Al Quds.
IRCICA has long been aware of the importance of selecting, analyzing and publishing historical documents on Al Quds in order to overcome the major language barrier for Muslim and international researchers and facilitate efforts concerning the history and civilizational heritage of Al Quds. Therefore, IRCICA has started a long term project for the publication of documents in the Prime Ministry Ottoman Archives of the Turkish Republic concerning the history of Al Quds, and this book is the first outcome of the project.

We are publishing the records on Al Quds in the *Mühimme Registers* which include the most important Ottoman documents containing Divan-ı Humayun (Council of Ministers) decisions as the first step of our project to publish the documents in the archive concerning Al Quds. These documents which contain the decisions of the Council of Ministers at the time include the highest level decisions taken on the city by the Ottoman State. Therefore, the *Mühimme Registers* include important information concerning the social, economic, cultural and architectural heritage of Al Quds between the 16th and the 20th centuries. As IRCICA, we aim to highlight the history of Al Quds under Ottoman administration by presenting these documents to the attention of scholars and researchers in their originals, transcriptions, and English, Arabic and Turkish summaries. This book contains the documents in the *Mühimme Registers* concerning Al Quds in the 16th century. We are aiming to publish historical registers concerning the history of Al Quds under Ottoman rule from different centuries as soon as possible.

While hoping that the first volume of the project leads to positive outcomes and stimulates further work on Al Quds, I would like to take the opportunity to thank Assoc. Prof. Murat Uluskan, Assoc. Prof. Yüksel Çelik, Assoc. Prof. Davut Hut and Assoc. Prof. Cengiz Tomar who prepared the book for publication at the end of intensive scholarly efforts. I also thank Prof. Fazıl Bayat and Assoc. Prof. Sadık Ünay who carefully translated the summaries into Arabic and English, as well as Mr. Selahaddin Uygur who completed the book design and typesetting.

Assoc. Prof. Halit Eren
IRCICA Director General

ÖNSÖZ

Müslümanların ilk kıblesi; Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî ile birlikte kendisi için yolculuk yapılacak üç mescidden biri olan Mescid-i Aksa'yı bünyesinde barındıran ve Peygamber Efendimizin (SAV) Mirac mucizesinin geçtiği mekân olan Kudüs İslam kültür ve medeniyetinde çok önemli bir yere sahiptir. Müslümanlar tarafından fethinden sonra iki defa işgale uğrayan Kudüs'te Haçlı işgali Selahaddin Eyyûbî tarafından sonlandırılmakla birlikte, günümüzde İsrail işgali hala sürmekte, Filistin ve Kudüs problemi Müslümanların gönüllerinde kanayan bir yara olarak İslam ümmetini sürekli bir üzüntüye gark etmektedir.

Dört Yüzyıldan fazla bir süre Osmanlı hâkimiyeti altında Müslüman, Hıristiyan ve Musevîlerin hep birlikte barış içinde yaşadığı ve tarihin en güzide birlikte yaşama örneğini sunduğu, Osmanlıların tabiriyle Kuds-i Şerif'in bu dönemdeki tarihiyle ilgili Müslümanlar tarafından yeterince araştırma yapıldığını söylemek mümkün değildir. Konuyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Osmanlı Arşiv'inde binlerce belge olmasına karşılık, bu tarihi vesikaların çok azı üzerinde çalışma yapılabilmiştir. Bunun temel sebeplerinden biri uluslararası araştırmacıların büyük kısmının Osmanlı Türkçesine hâkim olmamalarıdır.

Mescid-i Aksa'nın fanatik bir Yahudi tarafından yakılması üzerine toplanan İslam ülkeleri tarafından kurulmuş bir teşkilat olan İslam İşbirliği Teşkilatı'nın tarih, sanat ve kültür alanlarından sorumlu organı IRCICA, bu sorumluluğunun bilincinde olarak kuruluşundan beri Kudüs ve Filistin'le ilgili Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde onlarca eser neşretmiş, kongreler ve atölye çalışmaları tertip etmiş ve projeler yapmıştır. Bunlar arasında Filistin'de *Müslüman Vakıfları ve Emlakı* (İstanbul 1982), *Fotoğraflarla Osmanlı Döneminde Kudüs* (İstanbul 2009), *Kudüs'te İslam Vakıfları* (İstanbul 2009), *Osmanlı Döneminde Kudüs Uluslararası Kongresi Bildirileri* (İstanbul 2009), *Kudüs Şer'iyye Sicilleri* serisinden sekiz cildin neşri (İstanbul 2013-2015) ve *Fotoğraflarla Dünden Bugüne Kudüs* (İstanbul 2015) kitapları ile Kudüs eski şehir mimarisi ve rehabilitasyonu ile ilgili Kudüs 2015 projesi sayılabilir.

Kudüs'le ilgili çalışma yapan uluslararası ve Müslüman araştırmacıların önündeki en büyük engel olan dil problemini çözmek ve şehrin tarihi ve medeniyeti ile alakalı yapılacak çalışmalara kolaylık sağlamak maksadıyla,

Kudüs'le ilgili belgeleri seçerek, yayımlamanın ne kadar önemli olduğunu fark eden IRCICA, şehir tarihiyle alakalı Osmanlı arşivinde mevcut belgelerin neşrine yönelik olarak uzun vadeli bir proje başlatmış bulunmaktadır ve bu eser projenin ilk meyvesidir.

Kudüs'le ilgili Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Osmanlı Arşivinde mevcut tüm belgeleri neşretmeyi amaçlayan bu projenin ilk aşaması olarak Osmanlı devlet belgelerinin en önemlilerini oluşturan Divan-ı hümayun kararlarını içeren mühimme defterlerinde Kudüs'le ilgili kayıtları yayınlamaktayız. Dönemin bakanlar kurulu kararları niteliğinde olan bu belgeler şehirle ilgili payitaht tarafından alınan en üst düzey kararları ihtiva etmektedir. Mühimme kayıtları 16. Yüzyıldan 20.yy. başlarına kadar Kudüs'ün içtimai, iktisadi, kültür ve mimari tarihi açısından çok önemli belgeleri içermektedir. IRCICA olarak bu belgeleri aslının suretleri, transkripsiyonu ile Türkçe, Arapça ve İngilizce özetleriyle birlikte ilim adamlarının hizmetine sunarak Kudüs'ün Osmanlı yönetimindeki tarihine ışık tutmayı amaçlıyoruz. Bu eser Kudüs'le ilgili 16. Yüzyıl Mühimme defterlerindeki kayıtları ihtiva etmektedir. Kudüs'ün Osmanlı hâkimiyeti altındaki diğer yüzyıllarıyla ilgili mühimme kayırlarını da IRCICA olarak en kısa sürede neşretmeyi umuyoruz.

Bu vesileyle projenin ilk cildinin hayırlara vesile olmasını temenni ederken, bu çalışmayı yoğun emek vererek hazırlayan Doç. Dr. Murat Uluskan, Doç.Dr. Yüksel Çelik, Doç.Dr. Davut Hut ve Doç.Dr. Cengiz Tomar'a, özetleri tercüme eden Prof. Dr. Fazıl Bayat ile Doç. Dr. Sadık Ünay'a, kitabın dizgi-mizanpaj ve indeksini hazırlayan Selahaddin Uygur'a teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Halit Eren
IRCICA Genel Direktörü

ABBREVIATIONS | KISALTMALAR

A.DVNS.MHM.d	Dîvân-ı hümâyun Defterleri Kataloğu Mühimme Defterleri *The Catalogue of Divân-ı Hümâyun Books, Muhimme Records*
A.DVNS.MHM.ZYL.d	Dîvân-ı hümâyun Defterleri Kataloğu Mühimme Zeyli Defterleri *The Catalogue of Divân-ı hümâyun Books, Muhimme Zeyl Records*
B	Receb
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi | *Prime Ministry Ottoman Archive*
C	Cemâziyelâhir
Ca	Cemâziyelevvel
d.	Defter | *Record*
h.	Hüküm | *Decision*
L	Şevvâl
M	Muharrem
N	Ramazân
Nr.	Numara | *Number*
R	Rebî'ülâhir
Ra	Rebî'ülevvel
S	Safer
s.	Sayfa
p.	Page
Ş	Şa'bân
TSMA	Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi | *The Archive of Topkapı Palace Museum*
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi | *The Library of Topkapı Palace Museum Library*
vr.	Varak | *Document*
Z	Zilhicce
Za	Zilka'de

AL QUDS DURING THE OTTOMAN PERIOD

Al Quds which is a sacred city for three heavenly religions entered to the protection of the Ottoman State following the victory against the Mamluks in the War in Marj Dabiq in 1516, and it became one of the most carefully protected cities by the Ottoman Sultans who carried the title of Caliph along with Makka and Madina.

Al Quds became an Ottoman Sandjak in 1516 and stayed under Ottoman control for four hundred years up until 1917. Sultan Süleyman the Magnificent who took up the control of the city from the Mamluks renewed the agreement with the non-Muslims originally given by the former conquerors of Al Quds, Omar bin Khattab (Pbuh) and Selahaddin Ayyubi and displayed the rich tolerance of Muslims towards other faiths. Therefore, the Christian residents of Al Quds were able to withhold the privileges and rights concerning the use of sacred placed according to their religion for the first time following the conquest by the Muslims.

Following the conquest, the Ottomans made numerous construction activities in line with the importance they attached to Al Quds. Especially the construction works completed in the 16th century gave the city an Ottoman siluette and their effects could still be felt until today. Immediately after the conquest comprehensive construction works were made during the reign of Süleyman the Magnificent. The first restoration within the Harem area was the first restoration activity. The walls that surround the city were also constructed in this period. During the reign of Sultan Süleyman the Magnificent the water channels that brought water to the city which experienced water scarcity problems throughout history from Bayt Lahm and Al Khalil were renewed, and pools and fountains that brought water to the city were constructed. The kulliya comprising a mosque, madrasa, lodge, ribat and imaret constructed by the wife of Sultan Süleyman the Magnificent Haseki Hürrem Sultan in 1551 is still operational today and serves the people. The Sultan and his wife Hürrem Sultan have donated the land of numerous villages in today's Syria, Lebanon, and Palestine to these charitable institutions to enable the continuity of charitable work.

The services of Ottomans to Al Quds have continued with a substantial increase during their reign. All of the Sultans attached great importance to construction works around Al Quds. These services were reflected into different official Ottoman documents led by Muhimme Records. Moreover, Muhimme records deserve special importance as they document the construction services made in Al Quds by the state, as well as the social and economic problems of the city between 16th and 20th centuries.

MUHIMME REGISTERS

Divan-ı Hümayun which was the highest decision making body of the Ottoman state administration was performing high-level judicial duties, beside its elite political functions. In the early periods of the Ottoman State, the Sultan was chairing the meetings of the Divan-ı Hümayun in person but in later periods the duties to manage the meetings, listen to the complaints and chair the trials were passed on to Sadrazam as the absolute representative of the Sultan.

Divan-ı Hümayun in which both religious and traditional court cases were taken care of also served as an Appeal Court as the decisions of the local courts were appealed to and taken to Divan-ı Hümayun. Every man and woman had the right to apply and participate in the trials in Divan-ı Hümayun regardless of their social class and position. Those legal matters that could not be completed in the courtroom or were not seen necessary were taken care of in the "İkindi Divan" organized in the palace of Sadrazam after the main Divan. Moreover, the Friday Divan also called "Huzur Murafaa" was organized as a court that decreased the judicial burden of the Divan-ı Humayun with the participation of Rumeli and Anadolu Kazaskers.[1]

The judicial decisions that were taken in the Divan-ı hümâyun meetings were registered in different records according to their thematical content. Among these, the most important ones were the Mühimme registers and the decisions that were taken during the meetings were formalized witha firman and the copies of the firmans were recorded in the registers. The use of the term Mühimme[2] for the records in question started from the end of the 17th century. Before that historical period, the records in which Divan decisions were

[1] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, İstanbul 1988, pp. 2-3, pp.136-139; Ahmet Mumcu, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, Ankara 1986, *pp.* 39-43, pp.85-96, pp.142-148; Tevfik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, v. 6 (İstanbul 1975), pp. 130-133; M. Akif Aydın, "Mahkeme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, v.27, p. 342.

[2] The term mühimme which comes from the Arabic word of *muhimm* means "important, crucial and necessary thing or element" (İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 2. Edition, İstanbul 2011, p. 871)

registered were called "ahkâm-ı mîrî" or "mîrî ahkâm registers". Besides Mühimme Registers in which the decisions of the Divan that gathered in İstanbul under the chairmanship of Sadrazam on certain days of the week, there were two other forms of mühimme registers. One of these mühimme registers was the Army Mühimme, in which the Sadrazam gathered during the military expeditions as the Chief of staff (*serdâr-ı ekrem)*, and the other was the Rikab Mühimme which included the decisions of the Divan gathered by the Sadaret Governor who was appointed as the Deputy of Sadrazam when he was outside İstanbul due to military expedition or any other reason.[3]

The Mühimme Registers constitute the most important series of records in the Ottoman archives and it is possible to find crucial information concerning the domestic and international affairs of the state with potential political, military ad social importance. These registers are especially important for enlightening the historical heritage of the cities. The mühimme registers were especially important to reflect the relationships between the imperial centre and the rural periphery of the Ottoman state which controlled a vast geographical area through the applications of civilian and military actors. The fact that these applications were evaluated in the Divan and formal imperatives were sent to rural governors such as the Beylerbeys, Sandjakbeys and Qadis and recorded in Mühimme Registers enabled the collection of very important information concerning Ottoman cities.

Starting from the 17. Century, different book series were constituted concerning the issues that were within the themes covered in Mühimme Registers. The decisions that were taken by the Divan as a result of the complaints were recorded after 1649 after Complaints Registers (Şikâyet defterleri) and following 1742 the complaints were categorized according to the eyalat (states) and seperate Vilayat Ahkâm registers were constituted. Likewise, for the nâme-i hümâyûn which are within the Mühimme registers independent Nam-i Hümayun registers were prepared after 1699.

The oldest Mühimme register that was found until today is dated 951-952/1544-1545 and is located within the Topkapı Palace Museum Archive.[4] The next register is dated 959-960/1552 and is located in the Topkapı Palace Museum Library.[5] But the real Mühimme Register collection is located in the Prime Ministry Ottoman Archives of Turkey. These registers are not collected within a

---

3 Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defteri", *DİA*, v. 31, pp. 520-521.

4 This register was prepared by Prof. Halil Sahillioğlu with the title *Topkapı Sarayı Arşivi H.951-952 Tarihli ve E-12321 Numaralı Mühimme Defteri* and published by IRCICA in 2002.

5 The first half of this register was studied as a Master's thesis by Abid Yaşaroğlu at İstanbul University in 1995 under the title *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a Tahlil ve Transkripsiyon)*.

single series, and the main series is constituted by 267 registers recorded in Divan-ı hümâyun registers catalogue between the dates 961-1323/1553-1905. Yet there are some registers among these which are not in the form of a Mühimme but were mixed in the collection as a result of wrong classification. For instance, registers numbered 1 and 2 are tahvil ve ruus registers. Therefore, it is clear that the first Mühimme register in the Prime Ministry Ottoamn Archives is the register number 3 dated 966-968/1558-1560.[6]

Even tough Mühimme registers follow a chronological order over the course of the second half of the 16th and the 18th century, but there are substantial interruptions for the 17th century. Especially, there is an 18 year interruption between the Register numbered 82 (1026-1027/1617-1618) and Register numbered 83 (1036-1037/1636-1637). There also historical interruptions between Register numbered 74 (1004-1005/1595-1596) and Register numbered 75 (1011-1013/1602-1604); between Register numbered 85 (1040-1042/1630-1632) and Register numbered 86 (1046/1636), between Register numbered 91 (1056/1646) and register numbered 92 (1067-1069/1656-1658), register numbered 95 (1075-1076/1664-1665) and register numbered 96 (1089-1090/1678-1679), register numbered 97 (1090-1092/1679-1681) and register numbered 180 (1095-1096/1685-1686) and register numbered 98 (1100/1688).[7] There are 17 other registers which were supposed to be within Mühimme Registers but were classified under a different group with the title Lost Mühimme Registers (*Mühimme Zeyli Defterleri)* because they were found later and belong to the dates 980-1195/1572-1780. Moreover, there are 43 pieces of Mühimme registers that contain the decisions taken between 977-1252/1570-1836 with the code of *A.DVN.MHM.d.* Kâmil Kepeci (KK) classification includes registers numbered 70 and 71 among the ahkâm registers and register number 5 recorded among the *Hadariye Registers dated* 1149-1150/1736-1737.

The decisions concerning Egypt which were recorded in the main Mühimme Registers series up until 1707 were recorded in the specific Egypt registry after this date including 15 registers from the dates 1119-1333/1707-1915 with the title *Mühimme-i Mısır.* And following 1782 *Mühimme-i Asâkir Registers* were formed to record reforms and matters concerning military matters. The number of these books which contain crucial military matters between the dates 1196-1328/1782-1910 is 68. Moreover, there are 10 books called *Mühimme-i Mektûme*

[6] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi,* Ankara 2010, pp. 7-16.

[7] Feridun M. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD),* V.3, p.5, İstanbul 2005, p. 108.

Defteri which were used to record the secret decisions taken in the Divan-ı hümâyun between the dates 1203-1302/1789-1885.[8]

It is known that there are Mühimme registers in some libraries within Turkey and abroad besides the Prime Ministry Ottoman Archives. For instance, there is an expedition (sefer) Mühimme in İstanbul Köprülü Library which was recorded durign the term of Köprülüzâde Abdullah Pasha as the Commander of the Eastern expedition dated 1146-1147/1734-1735. Moreover, one of the two registers described abroad by L. Fekete is an army mühimme dated 1071-1076\1660-1665, and the other is a complaints mühimme dated 1091\1680. There is also another mühimme register in the National Library which includes the decisions concerning the period 971/1563-1564 but in a state that could not be read.[9]

Mühimme registers usually started with titles that expressed the Sadrazam or Reisul Kuttab during which term they were written, if there was a change of duty these titles were changed accordingly. After the time when the position of Reisülküttâb was transformed into the Foreign Ministry (Hâriciye Nezareti) these titles were changed from Reisülküttâb to Foreign Minister (Hâriciye nâzırı). Up until the 17. Century the decisions were recorded under the title which specified the meeting in which they were taken. In this context, it was first written in Arabic on which day of the week the meeting was held, and then the date, month and year were written. After the year 1646 the practice of date title was used and date was written under some decisions, but then this method was completely left and under every decision month and year were written with ten day periods (evâil, evâsıt, evâhir).[10]

MAIN ISSUES MENTIONED IN THE DECISIONS RELATED WITH AL QUDS IN MUHIMME RECORDS

1. Appointments, Promotions, Exchanges and Removals

In the decisions taken from the Muhimme Records from the 16th century it is seen that some of the Sandjakbeys, qadis, governors, administrators, security officials, castle commanders, voivodes, village leaders, waqf guardians, tax collectors, secretaries, translators etc were removed from their positions due to reasons such as health problems, inability for proper service, oppressing

---

8 *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, pp.* 16-21.

9 F. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri", pp. 109-110.

10 Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defterlerindeki Muâmele Kayıtları Üzerine", *Seminar on Paleography and Diplomacy over the Course of History, 30 April-2 May 1986, Proceedings,* İstanbul 1988, pp. 98-102.

officials and the people, misusing their power, and corruption; or they were moved from one sandjak to another by the way of exchange with other officials.

2. Administrative Problems

The Muslims and non-Muslims living in Al Quds have expressed their complaints via the petitions they sent to the centre about the illegal and illegitimate practices of Sandjakbeys, qadis, administrators, security officials, governors, tax collectors, voivodes, translators, secretaries, waqf guardians, village leaders, and local elite. When we look at the main issues of complaint, the illegal practices of Sandjakbeys against the laws, imposition of illegal taxes, interventions to the administration of waqfs, attacks by the voivodes to the villages to take hold of the cattles and properties of the rural population, various forms of tyrannizing people that harm the people and waqfs, imposing extra taxes to the income derived from the Arish salt area; seizure, corruption, nepotism, adultery and other forms of corruption are also mentioned in the records. On the other hand, the administrators filed certain complaints from the people statinmg that they did not pay their taxes on time, left their villages without permission and did not follow the orders of their administrators. Following such complaints, the Ottoman state sent inspectors depending on the matter of the complaint or the administrator in question from the centre or near regions such as Egypt and Damascus, and tried to alleviate the irregularities and injustices and showed sensitivity to penalize those who are involved in such injustices.

3. Security Problems

One of the important issues concerned in Mühimme records concerns the security and public order problems in Al Quds. The tribal structure of the region which determines the sociological composition of the region around Al Quds have directly influenced the security and public order situation around Al Quds. As a result of this composition, decisions concerning public order, security problems, instance of theft and seizure and banditry occupy a substantial place in the records. On the other hand, the issue of proving security and public order on the ways around Al Quds which are placed on the route to Hajj was evaluated as a very important issue, therefore Al Quds sandjakbeys were required to stay in their places of service even if there were expeditions. As a reflection of this sensitive attitude, the Sandjakbeys and other administrators were immediately removed from their positions when an irregularity or abuse was spotted leading to reduced security and public order around Al Quds.

Other issues mentioned in the records include the roads in the Al Quds Sandjak; and the security of the roads that connect the Sandjak with Egypt and Damascus, the security of the lodges, caravanserais and routes, the settlement of administrators or bandits into the lodges and use them without payment, that the Christians who live in Al Quds or come there to visit shall not possess weapons with them or in their churches, village attacks by rebel Arab forces or smaller bandit groups, attacks to caravans, looting and seizure events, attacks towards Muslims who go to the area for Hajj or Christians who go to visit sacred places, taking measures to protect the pilgrims and passengers from the effects of Bedouin attacks, welcoming Muslim pilgrims and supporting their safe journey, food and lodging needs, the competition and struggles among the Arab tribes in the region, the movements of Druze to cut the ways leading to Safad, Lajjun, Gaza and Al Quds to engage in killing, looting, and seizure moves, collecting the weapons in the hands of people who rebel in the province and penalizing those responsible, taking some hostages from the province leaders and Arab Beduin tribes and keeping them in Al Quds in order to prevent attacks to Al Quds, to prevent the sale of alcohol in a sacred place like Al Quds, preventing the opening of coffee houses which were seen as centers of provocation, the protection and support of the administrators towards some of the illegal groups, and illegitimate pressures to the judiciary to facilitate such interventions.

4. Sacred Places in the Power Struggle Among Different Religious Groups

In the Muhimme Registers studied, there are decisions indicating the claims by the Muslims living Al Quds that some sacred places such as Kamame and Dair al Musallaba used as churches and monasteries by the Christians had been mosques, masjids and imarets in the past. Following the inspections by the inspectors sent by the state, collection of information from the people in the region and detailed investigations by experts on the ground these claims were evaluated and the rights of non-Muslims were protected with great attention.

In the Mühimme Registers, the competition and struggle for influence among different sects of Islam is another independent part. In this context, it was mentioned that some people who were claimed to replace the Hanafi preachers serving in Sakhratullah reciting khutbas from the minbar with Shafi preachers were captured and imprisoned, similarly there are interesting issues such as the struggles among the Islamic sects and thr rights of sheikhs and murids shall be protected against pressures.

Another issue that is seen in the Muhimme Records is visits to sacred places in Al Quds by Christian groups. In this context, there was a competition between the Catholic and Orthodox Christians and there were struggles among the

Armenians, Greeks, and Georgians; likewise there were instances of some religious groups treying to prevent others from visiting some sacred sights. Against the claims of such obstructing behavior, the state rapidly started investigations, took opinion from local administrators, reevaluated the privileges previous given to certain groups, and tried to solve emerging problems by following a just and principled approach in the context of valid laws and regulations.

In this context, important issues included the visits to Masjid al Aqsa, Sakhratullah and the tomb of Prophet Moses outside the city, likewise the visits of Muslim pilgrims to the sacred places in Al Quds, the efforts of the Jews to overcome the ban on constructing a temple or use anywhere to pray in the city, the measures by the state to preempt their efforts are among the crucial issues in the records.

5. The Administration of the Waqfs

In the Mühimme Records from the 16th century, decisions related with waqfs in Al Quds occupy an important position. Decisions concerning the waqfs established by the Sultan and his family, imarets and problems between the people who live in the villages owned by the waqfs and local administrators, and the abuses of power by the officials and guardians of the waqfs constitute a large amount of decisions. In the decisions concerning the 16th century, there are intense references to Prophets Musa, Yunus and Lut waqfs, Haseki Hürrem Sultan, Sakhratullah (Qubbatul Sakhra), Khalil al-Rahman and Taziya Madrasa waqfs. There are decisions and orders that were sent concerning taxes to be gathered from the vineyards, fields, mellon fields cattle breeding and cotton farming conducted by local residents; other forms of tax; territorial disputes with local administrators and elites; illegal practices; ambiguous divisions of labour; avoidance of local residents from paying taxes; abuses of power by village leaders; the administrators appointed to these villages; measures taken to prevent delays of tax income to be sent to the center; sending out body guards and castle soldiers to be used in the service of waqfs, sending out the accounting details of waqfs to the center or having them evaluated on the spot; following the transfer of wheat, foodstuff and animals from Egypt, Damascus and Yafa; and preventing the unjust and oppressive practices of administrative and military elite towards local residents.

Coming to the issue of corruption and irregularities experienced in waqfs, there are decisions regarding instances of guardians, secretaries, and other officials engaging in embezzlement of the funds given for the needy; conducting illegal deeds in the management of waqf income; looting imaret kitchens; corruption and irregularity in jizya and iltizam; nepotism; tampering with the records;

corruption in accounting; getting illegal parts from the goods distributed to people as aid; damaging the income of the waqfs and people; acquiring illegal gains by the officials and their relatives thanks to fake certificates and allocations they produce for themselves; and not sending the tax income to the center. Moreover, there are referrals to the oppression and tyranny applied to local residents of villages owned by the waqfs by the sheikhs who are seen as influential figures of their localities, collecting grain from the people by force, the residents leaving their homes as a result of these pressures, and giving the lodges that belong to waqfs for rent under illegal conditions.

The Ottoman state sent various orders to the administrative and military elite on the basis of these forms of problems, and claims of corruption and abuse. The state initiated investigations by the inspectors sent from the centre, and took the necessary steps to determine possible breaches of law and made efforts to return the rights of those negatively affected by the abuses; and also to punish those administrators who misused their position by using methods such as removal from office or being sent to exile.

6. Construction-Repair Work

One of the issues that might be considered as a separate title in the Mühimme registers from the 16th century concerns the construction, urban works and restoration activities in Al Quds. These include restoration works in Sahratullah, Masjid Al Aqsa, Kamame, Dair Musallaba and other sacred places, waterways constructed to meet the water needs of the sandjak led by Azub and Wadi Anbar, construction of pools and fountains as a measure against drought, reconstruction of waterways and cleaning of water channels due to erosion over time, division of water sources, meeting the needs of mosque, masjid, tomb, convent, imaret, lodge, restoration of tombs, places and waqfs that belong to the institutions built on behalf of Prophets Musa, Lut and Yunus, restoration of fountains, imarets and waqfs constructed for different waqfs, the appointments made for these purposes, providing the spending of the grants without any irregularity and corruption, appointment of chief architects and construction workers, provision of construction material, the warnings by state officials concerning the accounting procedures for the provision, transport and transfer of construction material are particularly interesting.

7. Daily Life

There are some provisions in the Mühimme Registers from the 16th century which are related with the social and economic life around Al Quds. In this context, the issues mentioned in the provisions include: searches for new water

sources to meet the water needs of Al Quds and cost calculations, collecting public income and sending it to the treasury, taking necessary measures for the transfer of consumption goods to Al Quds, providing security of commercial life and controlling prices, cleaning the area around Masjid Al Aqsa and Sakhratullah, warning ladies to be articulate during their visits to sacred places, observing cleanliness around sacred places and avoiding bizarre rituals during burial ceremonies which are in contrast with religious principles and traditions, preventing those people who were exercising dhikr although they did not have ijazat from the Adhamiyya Order and taking back their belts and symbols,

That the Christians who dared to drink alcohol in the tomb of Prophet Uzair must be prevented from doing so; distributing sadaqa to the poor in Makka, Madina, Damascus, Al Quds, Khalil al-Rahman, and Aleppo to be met from the Treasury of Damascus; that the goods of the merchants who bring goods from Al Quds and Damascus shall be protected in the lodge known as Vekâletüssabun; and the collection of taxes here without any irregularity.

PROVISIONS IN MUHIMME RECORDS RELATED WITH AL QUDS (1545-1594)
THE ARCHIVE OF THE TOPKAPI PALACE MUSEUM (TSMA)

Nr.	Date Hijri	Date Gregorian	Nr of Pages	Nr of Decisions	Decision Entries
E-12321	951-952	1544-1545	231vr.	**2**	vr. 146a-b/365, 157b/391

THE LIBRARY OF TOPKAPI PALACE MUSEUM (TSMK)

Nr.	Date Hijri	Date Gregorian	Nr of Pages	Nr of Decisions	Decision Entries
K-888	959-960	1552	520vr.	**4**	vr. 230a/1-2, 230b/1, 283a-b

PRIME MINISTRY OTTOMAN ARCHIVE (BOA)
CATALOGUE OF DİVÂN-I HÜMÂYÛN BOOKS MUHIMME RECORDS (A.DVNS.MHM.d)

Nr.	Date Hijri	Date Gregorian	Nr of Pages	Nr of Decisions	Decision Entries
3	966-968	1558-1560	570	14	p. 58/138, 66/156, 174/481, 175-176/483, 176/484, 177/486, 258/746, 313/917, 346/1020, 347/1025, 364/1076, 391/1163, 425/1269, 427/1275
5	973	1565	703	13	p. 82/191, 109/253, 144/336, 176/428, 222/565, 238/612, 259/660, 376/997, 382/1017, 440/1175, 465/1248, 478/1290, 489/1321

Nr.	Date Hijri	Date Gregorian	Nr of Pages	Nr of Decisions	Decision Entries
6	973	1565	673	21	p. 24/49, 25/50-51, 26/52-53, 27/54-55, 28/56-57, 29/59, 32/66, 33/67, 52/104, 55/113, 93/193, 114/240, 205/442, 262/558, 354/757, 432/919, 608-609/1344
7	975-976	1567-1568	1015	15	p. 7/34, 150/384, 433/1250, 557/1574, 712/1955, 739/2026, 776/2123, 790/2159, 864/2367, 869/2385, 870/2387-2388, 915/2506-2507, 974/2696
9	977-978	1569-1570	107	1	p. 45/120
12	978-979	1570-1571	646	9	p. 300/616, 312/644, 415/814, 460/886, 496/950, 505/967, 594/1133, 606/1162-1163
14	978	1570-1571	1158	3	p. 751, 1006/1496, 1539
16	979	1571	375	3	p. 6/10, 32/59, 355/629
18	979	1571-1572	146	1	p. 109/242
19	980	1572	369	4	p. 54/121, 204/420, 247/502, 288/582
21	980-981	1572-1573	333	1	p. 328/773
22	981	1573	350	8	p. 10/25, 36/77, 75/154, 153/303, 193/372, 221/423, 236/456, 256/501
23	981	1573-1574	350	5	p. 39/79, 83/169, 97/195, 156/324, 277/591
26	982	1574	340	4	p. 75/190, 264/759, 273/783, 293/850
27	983	1575-1576	235	1	p. 67/171
28	984	1576	398	7	p. 22/54, 38/93, 229/540, 242/584-585, 247/596, 277/685
29	984	1576-1577	230	5	p. 78/185, 91/219, 139/346-347, 220/504
30	985	1577	370	6	p. 25/63, 90/218, 209/490, 330/769, 343/806, 346/815
31	985	1577	390	8	p. 82/203, 112/271, 127/303, 129/307, 183/410, 219/486, 241/530, 271/599
32	985-986	1577-1578	397	4	p. 271/497-498, 274/502, 282/516
33	985-986	1577-1578	384	3	p. 158/315, 172/343, 304/627
34	986	1578	326	5	p. 38/80, 97/219, 144/305, 204/426, 220/466
35	986	1578	417	1	p. 132/337
36	986-987	1578-1579	381	10	p. 133/373, 134/374-375-376, 135/377-378-379-380-381, 136/382
39	987-988	1579-1580	366	4	p. 12/33, 44/103, 70/170, 105/256
40	987	1579	331	3	p. 143/310, 240/549, 242/555, 323/746
42	987-989	1579-1581	511	2	p. 68/300, 215/670
43	988	1580	307	1	p. 158/286
44	988-992	1580-1584	231	1	p. 185/393

Nr.	Date Hijri	Date Gregorian	Nr of Pages	Nr of Decisions	Decision Entries
46	989-990	1581-1582	373	3	vr. 41b/82, 122a/238, 145b/297
48	990-991	1582-1583	380	2	p. 19/51, 349/1026
51	991	1583	100	2	p. 83/256, 90/313
52	991-992	1583-1584	391	3	p. 204/528, 296/790, 380/1028
53	992-993	1584-1585	319	3	p. 92/252, 127/367, 237/680
55	992-993	1584-1585	236	5	p. 43/76, 113/205, 193/349-350, 198/359
58	993	1585	355	3	p. 8/27, 12/37, 223/576
59	993	1585	78	1	p. 18/57
60	993	1585	304	3	p. 31/73, 129/311, 171/376
61	994-995	1585-1586	131	4	p. 104/256-257, 122/298-299
62	995-996	1586	270	2	p. 173/383, 237/530
63	995-996	1586-1587	48	1	p. 12/20
64	996	1587	232	2	p. 156/406, 210/538
69	1000-1001	1591-1592	330	1	p. 270/533
70	1001	1592-1593	270	2	p. 140/260, 231/437
71	1001-1002	1592-1593	412	2	p. 265/499, 266/502
72	1002-1003	1593-1594	471	4	p. 19/27, 77/148, 77/150, 242/472
Toplam Hüküm Sayısı				**203**	

THE CATALOGUE OF DİVÂN-I HÜMÂYÛN BOOKS
MUHIMME ZEYL RECORDS (A.DVNS.MHM.ZYL.d)

Nr.	Date Hijri	Date Gregorian	Nr of Pages	Nr of Decisions	Decision Entries
3	983-984	1576	351	**6**	p. 87/218, 90/225, 91/226, 95/245, 105/275, 108/280-281, 145/368

Total Number of Decisions found: 215

OSMANLILAR DÖNEMİNDE KUDÜS

Osmanlı Devleti'nin 1516 yılında Memlükler'i Merc-i Dabık savaşında yenmesinin ardından Osmanlı hâkimiyetine giren üç semavi dinin de mukaddes şehri Kudüs, halife ünvanını da taşıyan Osmanlı sultanları tarafında Mekke ve Medine ile birlikte en çok ihtimam gösterilen şehirlerden biri oldu. 1516'da bir Osmanlı sancağına dönüşen Kudüs, 1917 sonlarına kadar dört asır Osmanlı hâkimiyetinde kaldı. Şehrin yönetimini Memlükler'den devralan Kanuni Sultan Süleyman, Kudüs'ün kendisinden önceki fatihleri Hz. Ömer ve Selahaddin Eyyubi'nin gayrimüslimlere verdiği ahidnameyi yenileyerek Müslümanların engin hoşgörüsünü bir kez daha ortaya koymuştur. Böylece Kudüs'ün Hıristiyan ahalisi şehrin ilk defa Müslümanlar tarafından fethedilişinden beri sahip oldukları imtiyazları ve kutsal saydıkları mekanların tasrruf yetkisini ellerinde tutmuşlardır.

Osmanlılar fethin hemen ardından, gösterdikleri ehemmiyete binaen, pek çok imar faaliyeti yaptılar. Kudüs'te günümüzde de etkisini sürdüren ve şehre bir Osmanlı silueti veren çalışmaların en kapsamlıları özellikle 16. Yy.'da yapılanlardır. Fethin ardından çok az bir süre geçmeden Kanuni Sultan Süleyman döneminde şehrin imarıyla alâkalı olarak geniş çaplı faaliyetler yapılmıştır. Harem dâhilindeki Kubbetüssahra'nın restorasyonu yapılan ilk faaliyettir. Günümüzde şehrin siluetini çevreleyen surlar da bu dönemde yapılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman devrinde tarihi boyunca su sıkıntısı çeken şehre Beytülahm ve Halil'den su getiren kanallar yenilenmiş, suyun şehre tevziini sağlan havuzlar ve sebiller yaptırılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Haseki Hürrem Sultan'ın 1551'de yaptırdığı ve cami, medrese, han, ribat ve imaretten oluşan külliye bugün hâlâ işlev görmekte ve önemini korumaktadır. Padişah ve eşi Hürrem sultan yaptırdıkları hayır müesseselerinin devamlılığını sağlamak maksadıyla bugünkü Suriye, Lübnan ve Filistin'in pek çok köyünün arazisi bu hayır müesseselerine tahsis edilmiştir.

Osmanlılar'ın Kudüs'e hizmetleri yönetimleri boyunca artarak devam etmiştir. Hemen hemen her padişah Kudüs'te imar faaliyetlerinde bulunmaya ehemmiyet vermiştir. Bu hizmetler mühimme defterleri başta olmak üzere Osmanlı vesikalarına yansımıştır. Ancak Mühimme defterleri incelendiğinde devletin Kudüs'te yaptığı imar faaliyetlerinin yanısıra 16-20. Yüzyıllarda şehrin içtimai ve iktisadi problemlerini göstermesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

MÜHİMME DEFTERLERİ

Osmanlı devlet yönetiminin en yüksek karar organı olan Divan-ı hümâyun, siyasî görevlerinin yanı sıra yargı yetkisini haiz bir yüksek mahkeme işlevi de görmekteydi. İlk devirlerde padişah divan toplantılarına bizzat başkanlık ederken, Fatih tarafından bu usul terk edilerek toplantıların idaresi, şikâyet ve davaları dinleme görevi padişahın mutlak vekili sadrazamlara bırakılmıştı. Şer'î ve örfî her türlü davanın görüldüğü Divan-ı hümâyun, mahallî mahkemelerin kararlarına yapılan itirazları gözden geçirmesi dolayısıyla bir nevi temyiz mercii olarak da çalışırdı. Toplumsal konumu ve sınıfı ne olursa olsun kadın erkek herkes divana doğrudan başvurup davaları görülebilir, bitirilemeyen ya da orada görüşülmesine gerek duyulmayan işler ise yürütmenin başı olan sadrazamın kendi sarayında kurulan ikindi divanında müzakere edilirdi. Ayrıca, Cuma günleri sadrazamın başkanlığında Rumeli ve Anadolu kazaskerlerinin katılımıyla toplanan ve "huzur murâfaası" da denilen Cuma divanı, Divan-ı hümâyunun yargı yükünü hafifleten bir mahkeme konumundaydı.[11]

Divan-ı hümâyun toplantılarında alınan kararlar konularına göre farklı defterlere kaydedilirdi. Bunlar içerisinde en önemlisi Mühimme defterleri olup, toplantı sonucunda kararlaştırılan hususlar düzenlenen fermanlarla resmîleşir ve gönderilen ferman suretleri de bu defterlere yazılırdı. Mühimme[12] adlandırmasının söz konusu defterler için kullanılması 17. yüzyılın sonlarından itibarendir. Öncesinde divan kayıtlarının yer aldığı defterlere "ahkâm-ı mîrî" veya "mîrî ahkâm defterleri" denilirdi. İstanbul'da sadrazam başkanlığında haftanın belli günlerinde toplanan divanda alınan kararların kaydedildiği Mühimme defterlerinin haricinde iki çeşit mühimme daha bulunmaktadır. Biri, sadrazamın *serdâr-ı ekrem* unvanıyla ordu ile birlikte seferde bulunduğu sırada topladığı divandan çıkan kararların yazıldığı Ordu mühimmesi, diğeri de sefer veya başka bir nedenle İstanbul dışında bulunan sadrazamın yerine vekil olarak görevlendirilen Sadaret kaymakamı başkanlığındaki divanda alınan kararların kaydedildiği Rikâb mühimmesidir.[13]

Osmanlı arşivinin en önemli defter serilerini oluşturan Mühimme defterlerinde, devletin dâhilî ve haricî meselelerine ait siyasî, askerî, malî ve sosyal önemi haiz çok farklı konularda hükümler bulmak mümkündür. Özellikle şehir tarihlerinin

---

[11] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, İstanbul 1988, s. 2-3, 136-139; Ahmet Mumcu, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, Ankara 1986, s. 39-43, 85-96, 142-148; Tevfik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 6 (İstanbul 1975), s. 130-133; M. Akif Aydın, "Mahkeme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, c. 27, s. 342.

[12] Arapça *muhimm*'den gelen *mühimme* "Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şey, husus veya iş" anlamlarına gelmektedir (İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 2. Baskı, İstanbul 2011, s. 871)

[13] Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defteri", *DİA*, c. 31, s. 520-521.

aydınlatılmasında bu defterlerin önemi büyüktür. Geniş bir coğrafyaya sahip devletin taşra ile olan münasebetlerinde sivil ve askerî kesimin çeşitli konularla ilgili başvurularının divanda sonuçlandırılması ve bunun sonucunda beylerbeyi, sancakbeyi, kadı gibi taşra idarecilerine gönderilen hükümlerin Mühimme defterlerine kaydedilmesi, Osmanlı şehirleriyle alakalı oldukça kıymetli verilerin bir araya gelmesini sağlamıştır.

17. yüzyıl ortalarından itibaren Mühimme defterleri içerisinde yer alan bazı konular için farklı defter serileri oluşturulmuştur. Divana gelen şikâyetler sonucu alınan kararlar 1649 yılından itibaren teşkil edilen Şikâyet defterlerine yazılmaya başlanmış, 1742 yılında ise şikâyetlerin eyaletlere göre ayrı defterlere kaydedilmesi usulü getirilerek Vilâyet Ahkâm defterleri oluşturulmuştur. Yine mühimmelerde yer alan nâme-i hümâyûnlar için de 1699 yılından itibaren müstakil Nâme-i hümâyûn defterleri tutulmuştur.

Bugüne kadar tespit edilebilmiş en eski mühimme defteri 951-952/1544-1545 tarihli olup Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde bulunmaktadır.[14] Sonraki defter ise Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde olup 959-960/1552 tarihlidir.[15] Asıl Mühimme defteri koleksiyonu ise Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer almaktadır. Buradaki defterler tek bir seri içinde toplanmış olmayıp, ana seriyi Divan-ı hümâyun defterleri kataloğunda kayıtlı 961-1323/1553-1905 tarihleri arasındaki 267 adet Mühimme defteri oluşturmaktadır. Ancak bunların içinde klasik mühimme formunda olmayıp yanlış tasnifleme sonucunda bu koleksiyona karışmış defterler de bulunmaktadır. Örneğin 1 ve 2 numaralı defterler tahvil ve ruus defterleridir. O yüzden de Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki ilk mühimme defterinin 966-968/1558-1560 tarihli 3 numaralı defter olduğu görülmektedir.[16]

Mühimme defterleri, 16. yüzyılın ikinci yarısı ve 18. yüzyıl için kronolojik bir sıra takip etmekle birlikte 17. yüzyıl için önemli tarih boşluklarına rastlanmaktadır. Özellikle 82 numaralı defter (1026-1027/1617-1618) ile 83 numaralı defter (1036-1037/1636-1637) arasında 18 yıllık bir boşluk bulunmaktadır. Tarih atlamaları; 1004-1005/1595-1596 (74 numaralı defter) ile 1011-1013/1602-1604 (75 numaralı defter), 1040-1042/1630-1632 (85 numaralı defter) ile 1046/1636 (86 numaralı defter), 1056/1646 (91 numaralı defter) ile 1067-1069/1656-1658 (92 numaralı defter), 1075-1076/1664-1665 (95 numaralı defter) ile 1089-1090/1678-1679 (96 numaralı defter), 1090-1092/1679-1681 (97 numaralı defter)

---

[14] Bu defter, Halil Sahillioğlu tarafından *Topkapı Sarayı Arşivi H.951-952 Tarihli ve E-12321 Numaralı Mühimme Defteri* adıyla yayına hazırlanarak IRCICA tarafından 2002 yılında yayımlanmıştır.

[15] Bu defterin ilk yarısı, Abid Yaşaroğlu tarafından *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a Tahlil ve Transkripsiyon)* başlığıyla İstanbul Üniversitesinde Yüksek Lisans Tezi olarak 1995 yılında çalışılmıştır.

[16] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara 2010, s. 7-16.

ile 1095-1096/1685-1686 (180 numaralı defter) ve 1100/1688 (98 numaralı defter) arasında da mevcuttur.[17]

Mühimmeler arasında yer alması gerekirken sonradan bulundukları için *Mühimme Zeyli Defterleri* adı altında ayrı bir grupta değerlendirilen 980-1195/1572-1780 tarihleri arasına ait 17 adet defter daha bulunmaktadır. Ayrıca *A.DVN.MHM.d* koduyla 977-1252/1570-1836 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden birkaç sayfa veya formadan müteşekkil 43 adet Mühimme defteri parçası mevcuttur. Kâmil Kepeci (KK) tasnifi ahkâm defterleri arasındaki 70 ve 71 numaralı defterlerle *Hadariye Defterleri* arasında kayıtlı 1149-1150/1736-1737 tarihli 5 numaralı defter de yine birer mühimme defteridir.

1707 yılına kadar ana mühimme defterleri serisine kaydedilen Mısır'a ait hükümler, bu tarihten itibaren teşkil edilen müstakil Mısır defterlerine kaydolunmuş ve 1119-1333/1707-1915 yıllarına ait 15 defter *Mühimme-i Mısır* adıyla katalogda yerini almıştır. 1782 yılından itibaren ise askerî teşkilât ve ıslahatlarla ilgili mevzular için *Mühimme-i Asâkir Defterleri* oluşturulmuştur. 1196-1328/1782-1910 tarihleri arasındaki mühim askerî konuları ihtiva eden bu defterlerin sayısı 68'dir. Divan-ı hümâyunda karara bağlanan gizli hususların kaydı için de 1203-1302/1789-1885 tarihleri arasındaki kayıtları içeren 10 adet *Mühimme-i Mektûme Defteri* mevcuttur.[18]

Başbakanlık Osmanlı Arşivinin dışında, yurtiçi ve yurtdışındaki bazı kütüphanelerde de mühimme defterlerinin bulunduğu bilinmektedir. İstanbul'da Köprülü Kütüphanesinde, Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın şark seferi serdarlığı sırasında tutulan 1146-1147/1734-1735 tarihli bir sefer mühimmesi vardır. Ayrıca yurtdışında L. Fekete'nin tanımladığı iki defterden biri 1071-1076\1660-1665 yıllarını içine alan bir ordu mühimmesi, diğeri de 1091\1680 tarihli bir şikâyet defteridir. Bunun dışında, Millî Kütüphanede okunamaz durumda 971/1563-1564 yıllarına ait hükümleri ihtiva eden bir mühimme defteri daha mevcuttur.[19]

Mühimme defterleri, genellikle hangi sadrazam ve reisülküttâb devrinde kaleme alınmışlarsa bunu belirten bir başlıkla başlardı. Bu makamlarda bir değişiklik söz konusu olduğunda yeni bir başlık atılırdı. Reisülküttâblığın Hâriciye Nâzırlığına dönüşmesinden sonra ise bu başlıklarda reisülküttâb yerine Hâriciye nâzırının ismi belirtilmiştir. 17. yüzyıl ortalarına kadar hükümler, kararlaştırıldıkları divan toplantısının tarihine ait başlık altında

---

[17] Feridun M. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)*, c. 3, sayı 5, İstanbul 2005, s. 108.

[18] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 16-21.

[19] F. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri", s. 109-110.

kaydedilirdi. Önce Arapça olarak toplantının haftanın hangi günü yapıldığı ve onun hemen altında da gün, ay ve yıl yazılırdı. 1646 yılından itibaren "başlık tarih" uygulamasıyla birlikte bazı hükümlerin altına da tarih atılmaya başlanmış, daha sonra bu usul tamamen terkedilerek her hükmün altına ayın onar günlük devreleriyle (evâil, evâsıt, evâhir) ay ve yıl yazılmıştır.[20]

MÜHİMME DEFTERLERİNDE KUDÜS ile İLGİLİ HÜKÜMLERDE YER ALAN BAŞLICA KONULAR

1. Tayin ve Aziller

Mühimme Defterlerinde yer alan hükümlerde, Kudüs'te görev yapan sancakbeyleri, kadılar, subaşılar, naipler, eminler, âmiller, kale dizdarları, voyvodalar, köy reisleri, vakıf mütevellileri, câbiler, kâtipler, tercümanlar vb. bazı idareci ve görevlilerin; görevi hakkıyla ifa edememe, şahıslara ve halka baskı, firar, yetkiyi kötüye kullanma ve yolsuzluk gibi nedenlerden ötürü görevlerinden azillerine veya becayiş suretiyle sancaktan bir başka göreve nakledildiklerine dair hükümler mevcuttur.

2. İdari Sorunlar

Kudüs'te yaşayan Müslüman ve gayrimüslimler; merkeze gönderdikleri mahzar ve arzuhallerle sancakbeyleri, kadılar, naipler, subaşılar, dizdarlar, voyvodalar, tercümanlar, eminler, âmiller, câbiler, vakıf mütevellileri, köy reisleri, ayan ve eşraf gibi yöneticilerin hukuka ve teamüllere aykırı tutum ve icraatlarından şikâyet etmişlerdir. Şikâyet konularına bakıldığında; başta sancakbeyleri olmak üzere idarecilerin kanuna aykırı icraatları, hukuki dayanaktan yoksun yeni vergiler ihdas etmeleri, vakıfların idari ve mali yönetimine müdahaleler ve yolsuzluklar, voyvodaların vakıflara bağlı köylere keyfi baskınlar yapıp ahalinin malını ve hayvanlarını gasp etmeleri ve bu suretle hem halka hem de vakıflara zarar vermeleri, rüşvet, adam kayırma vb. diğer fiil ve yolsuzluklar dikkat çekmektedir. Buna mukabil idareciler de merkeze; halkın vergilerini tam ve zamanında ödemedikleri, izinsiz göç ederek köylerini terk ettikleri ve idarecilerin talimatlarına tam anlamıyla uymadıkları yönünde bir takım şikâyetler iletmişlerdir. Bu tür iddialar karşısında devlet; şikâyetin konusu ve şikâyet edilen idarecinin konumuna göre merkezden ya da Mısır ve Şam gibi yakın bölgelerden müfettişler ve görevliler göndermiş, iddiaları tahkik ederek mağduriyetleri gidermeye çalışmış ve bu tür kanunsuz işlerde dahli olanları cezalandırmak konusunda gerekli hassasiyeti göstermiştir.

[20] Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defterlerindeki Muâmele Kayıtları Üzerine", *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri, 30 Nisan-2 Mayıs 1986, Bildiriler*, İstanbul 1988, s. 98-102.

3. Güvenlik Sorunları

Mühimme Defterlerinde Kudüs'le ilgili önemli başlıklardan biri de bölgedeki emniyet ve asayiş bahsidir. Bölgenin sosyolojik yapısının karakteristik unsurlarından biri olan aşiretlerin, Kudüs ve çevresindeki emniyet ve asayişi doğrudan etkiledikleri görülmektedir. Bu durumun tabii bir tezahürü olarak bölgedeki genel asayiş, eşkıyalık hareketleri ve kabile çatışmalarına dair hükümlerin önemli bir yekûn tuttuğu görülmektedir. Öte yandan Hac yolları üzerinde bulunan Kudüs ve çevresinde emniyet ve asayişin sağlanması son derece mühim bir konu olarak değerlendirilmiştir, zira seferler sebebiyle olsa dahi Kudüs sancakbeylerinin görev bölgelerini kesinlikle terk etmemeleri istenmiştir. Bu hassasiyetin bir tezahürü olarak emniyet ve asayişe halel gelmesi durumunda başta sancakbeyleri olmak üzere idarecilerin ve sair mülki amirlerin derhal azledildikleri görülmektedir.

Kudüs sancağındaki yolların, keza civar sancaklarla ve sancağın Şam ile Mısır bağlantısını sağlayan yolların güvenliği, bu güzergâh üzerindeki hanlar, kervansaraylar ve menzillerin emniyeti, idarecilerin veya mütegallibenin konaklama merkezlerine yerleşmeleri ya da buralardan ücretsiz olarak yararlanmaları, Kudüs'te ikamet eden veya kutsal yerleri ziyaret için gelen Hristiyanların üzerlerinde ve kiliselerinde silah bulundurulmasına izin verilmemesi, asi Arap aşiretlerinin veya daha küçük eşkıya gruplarının köy basmaları, kervan vurmaları, gasp ve yağma, hac ziyareti için bölgeye giden Müslümanlara ya da kutsal mekânları ziyaret amacıyla gelen Hristiyanlara taarruz ve müdahaleler, buna mukabil yolcu ve hacıların bedevi saldırılarından korunmalarına yönelik önlemlerin alınması, Müslüman hacıların karşılanmaları, iaşe ve ibateleri ve güvenli bir biçimde seyahatlerini tamamlamalarının sağlanması, bölgedeki Arap kabilelerinin kendi aralarındaki rekabet ve çatışmaları, Dürzilerin Safed, Leccun, Gazze ve Kudüs yollarını keserek katil, yağma ve talan hareketleri, nahiyelerde isyan eden halkın elindeki silahların toplatılarak eşkıyanın tedibi, bedevi saldırılarının önlenmesi amacıyla nahiye reislerinden ve Arap bedevilerden rehinler alınarak Kudüs'te hapsedilmeleri, Kudüs gibi kutsal bir beldede yasak olmasına rağmen asayişi ihlal eden bir unsur olarak şarap satılması, "fesat yuvası" olarak nitelendirilen kahvehanelerin kapatılması, bazı idarecilerin kanun dışı işler yapan kimseleri destek veya himayesi, yargıya yönelik müdahale ve baskılar gibi hususlar başlıca şikâyet konuları olarak dikkat çekmektedir.

4. Kutsal Mekanlar Konusunda Yaşanan Sorunlar

Mühimme Defterlerinde; Kudüs'te yaşayan Müslümanların, başta Kamâme Kilisesi olmak üzere Hıristiyanlar tarafından kutsal kabul edilen dini

mekânların geçmişte cami, mescit veya imaret olduğuna dair ileri sürdükleri iddialara, buna mukabil devletin gönderdiği müfettişlerin teftişi, bölgede yaşayan güvenilir kimselerden elde edilen bilgiler ve bilirkişiler marifetiyle yerinde yapılan keşifler neticesinde söz konusu iddiaların tahkiki ve asılsız iddialar karşısında gayrimüslimlerin haklarının titizlikle korunduğuna dair hükümler mevcuttur.

Öte yandan Kudüs'te çeşitli İslam mezhepleri arasındaki rekabet ve imtiyaz mücadeleleri de müstakil bir başlık teşkil etmektedir. Bu cümleden olarak; Sahratullah'ta Hanefi ve Şafii hatipler arasındaki çekişmeler, keza çeşitli İslam tarikatları arasındaki benzer mücadeleler, merkeze intikal eden şikâyetler ve bunların çözümlenmesi yönünde sarf edilen çabalar dikkat çekmektedir.

Kudüs'teki kutsal mekânların ziyareti ve ayinlerin ifası hususunda Hıristiyan gruplar arasındaki rekabet konusu Mühimme Defterlerinde yer alan bir diğer önemli başlıktır. Bu bağlamda; Katolik-Ortodoks rekabeti ve misyonerlik faaliyetleri yanında Ermeniler, Rumlar, Sırplar ve Gürcüler arasında yaşanan imtiyaz mücadeleleri, keza yekdiğerini kutsal mekânlardan olabildiğince uzak tutma ve ziyaretlerini engelleme gayretleri sıkça karşılaşılan sorunlar arasındadır. Bu amansız rekabetten kaynaklanan iddialar karşısında devlet süratle tahkikat başlatmış, yerel idarecilerden görüş alınırken, merkez de söz konusu gruplara farklı tarihlerde verilmiş imtiyaz ve muafiyetleri içeren kayıtların suretlerini tetkik ve tahkik ederek kanun ve teamüller çerçevesinde adil bir biçimde sorunları çözümlemeye çalışmıştır.

Öte yandan Mescid-i Aksâ, Sahratullah ve şehir dışında bulunan Hz. Musa Türbesi'nin ziyareti, keza Müslüman hacıların Kudüs'teki kutsal mekânları ziyaretleri, Fetih öncesinde ve sonrasında Kudüs'te mabet inşasına veya herhangi bir yeri ibadethane olarak kullanmalarına izin verilmeyen Yahudilerin bu yasağı delme girişimleri ve işi oldubittiye getirmelerine devletin engel olma yönündeki gayretleri de önemli başlıklar arasındadır.

5. Vakıfların İdaresi

Mühimme Defterlerinde Kudüs'le ilgili hükümler arasında Osmanlı hanedanı tarafından tesis edilmiş vakıflar, imaretler ve bunlara bağlı köylerde yaşayan ahali ile idareciler arasındaki anlaşmazlıklar, nihayet vakıf ve imaretlerin idaresinde görevlilerin suistimalleri ve yolsuzluklar önemli bir yer tutmaktadır. İlgili hükümlerde; vakıflara atanan yöneticiler, vakıflara bağlı köy ve mezralarda ahalinin bostan, hububat, bağcılık, hayvancılık ve pamuk ziraatından elde ettiği gelirden tahsil edilecek vergi, bazı harçlar ve ayni olarak tahsil edilen vergiler, vakıf ve imaretlerin yıllık gelir-gider hesaplarının merkeze gönderilmesi veya yerinde incelenmesi, elde edilen gelir fazlasının merkeze gönderilmesinde

yaşanan aksaklık ve gecikmeleri ortadan kaldırmaya yönelik emirler, halktan fazla veya tamamen hukuksuz vergi tahsili, keza halkın da bazen mükellef olduğu vergileri ödemekten kaçınması, arazi ve sınır anlaşmazlıkları konusunda idarecilerle veya mahalli güç odakları arasında yaşanan sorunlar, yetki karmaşası, bazı köy reislerinin keyfi uygulamaları ve bunların önlenmesine dair tedbirler, vakıf ve imaretlere Mısır ve Şam'dan veya başta Yafa olmak üzere civar iskelelerden nakledilen tahıl, yiyecek maddeleri ve yük hayvanı ihtiyacının sevk ve intikali, muhafaza hizmetinde kullanılmak üzere Şam'dan muhafız birliklerinin sevkiyatı, vakıf ve imaret idarecilerine askeri ve mülki erkânın baskı, tehdit ve haksız müdahalelerinin engellenmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınmasına dair talimatların gönderildiği görülmektedir.

Vakıflarda yaşanan yolsuzluk ve usulsüzlükler bahsine gelince; mütevelliler, nazırlar, kâtipler, câbiler ve sair görevlilerin muhtaçlara dağıtılması gereken tahsisatı zimmetlerine geçirmeleri, rüşvet ve suistimal, iltizam ve cizye konularında usulsüzlük, adam kayırma, kayıtlarda tahrifat, hesap işlerinde yolsuzluk, ahaliye yardım amaçlı dağıtılan şeylerden kanuna aykırı harç ve ücretler alma gibi bir takım hukuksuz uygulamalarla halkı ve vakıfları zarara uğratma, bazı idarecilerin ve görevlilerin sahte evrak ve beratlar tanzim ederek ihdas ettikleri görevler/gelirler sayesinde kendilerine ve yakın çevrelerine haksız kazanç sağlamaları, vakıflara ait yıllık muhasebe kayıtlarında tahrifat ya da tahakkuk eden fazla gelirin merkeze gönderilmemesi gibi kanuna aykırı işler yaptıkları görülmektedir. Ayrıca, idareciler ile vakıf mütevellileri ve yörenin nüfuzlu isimleri olan şeyhler tarafından vakıf köylerdeki ahaliye yapılan baskı ve zulüm, reayadan zorla mahsul ve hayvan alınması, bu tür baskı ve keyfi müdahalelere tahammülü kalmayan reayanın yerini-yurdunu terk etmesi, vakıflara ait hanların usulsüz bir şekilde kiraya verilmesi de dikkat çeken diğer başlıklardandır. Devlet bu tür aksaklıklar, yolsuzluklar ve şikâyetler karşısında askeri ve mülki erkâna hitaben müteaddit hükümler göndermiş, yine merkezden gönderdiği müfettişler marifetiyle tahkikat başlatmış, açılan davalar sonucunda mağduriyeti tespit ve tescil edilen şahıslara haklarının iadesi ve buna sebep olan kimselerin tazminat, azil, sürgün vb. yöntemlerle cezalandırılması hususunda gerekli adımları atmıştır.

6. İnşaat-Tamirat İşleri

Mühimme Defterlerinde Kudüs ile ilgili ayrı bir başlık olarak değerlendirilebilecek konulardan biri de imar, inşaat ve tamirat faaliyetleridir. Sahratullah ve Mescid-i Aksâ tamiratları, Kamâme, Beytüllahim, Deyr-i Musallebe ve sair kilise ve kutsal mekânların tamiratı, sancağın su ihtiyacını karşılamak için inşa ettirilen suyolları, kuraklık ve kıtlığa karşı bir tedbir olarak su havuzlarının inşası, bunların yıpranması ve şehre gelen su miktarındaki

azalma sebebiyle farklı tarihlerde tamirleri ve kanallarının temizlenmesi, suyun taksimatı, cami, mescit, türbe, tekke, imaret ve zaviyelerin su ihtiyacının karşılanması, başta Hz. Musa, Lut ve Yunus olmak üzere peygamberlere ait kabirlerin, makamların ya da onlar adına tesis edilmiş vakıflara bağlı yapıların tamiratı, çeşitli vakıf ve imaretlerin müştemilatı ya da müstakil olarak yaptırılan sebiller, vakıf ve imaretlerin tamiratı, bu işlerin ifası için yapılan görevlendirmeler, kaynak tahsisi, bu tahsisatın yolsuzluk ve usulsüzlük yapılmadan yerinde harcanmasını sağlama, mimarbaşı ve bina emini tayini, inşaat ustalarının tedariki, yapı malzemelerinin temini, sevk ve intikali ve bu işler için yapılan masrafların muhasebesi hususunda devletin görevlileri ikazı gibi konular dikkat çekmektedir.

7. Gündelik Hayat

Mühimme Defterlerinde, Kudüs ve çevresindeki sosyal ve iktisadi hayata dair hükümler de yer almaktadır. Bu cümleden olarak, Kudüs'ün su ihtiyacının karşılanmasına yönelik yeni kaynak arayışları ve maliyet hesapları, başta gıda olmak üzere gündelik tüketim maddelerinin Kudüs'e sevk ve intikalinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınması, ticari hayatın güvenliği ve fiyatların kontrolü, Mescid-i Aksâ ve Sahratullah çevresinin genel temizliği, bayanların kutsal mekânları ziyaretleri esnasındaki tavır ve davranışlarında ölçülü olmaları, kutsal mekânların temizliğine riayet edilmesi ve ayrıca cenaze merasimlerinde dini hükümlere ve geleneklere aykırı tuhaf ritüellerden sakınılması, icazetli olmadıkları halde cerre çıkan bazı şahısların engellenmesi, cezai müeyyide olarak bunların kisve ve kemerlerinin ellerinden alınması; bazı kutsal mekânlarda ve peygamber türbelerinde şarap içmeye cüret eden Hıristiyan ve Yahudilerin bu tür davranışlardan men edilmeleri, bedeli Şam hazinesinden karşılanmak üzere Kudüs ve civarında yaşayan fukaraya her yıl sadaka dağıtılması, Kudüs ve Şam civarından mal getiren-götüren tüccara hariçten müdahalelerin engellenmesi ve gümrük vergilerinin usulsüzlük yapılmadan tahsili gibi hususlar dikkat çeken başlıca konular arasındadır.

MÜHİMME DEFTERLERİNDE YER ALAN KUDÜS İLE İLGİLİ HÜKÜMLER
(1545-1594)

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ ARŞİVİ (TSMA)

Nr.	**Hicrî Tarihi**	**Milâdî Tarihi**	**Sayfa Sayısı**	**Tespit Edilen Hüküm Sayısı**	**Sayfa ve Hüküm Numaraları**
E-12321	951-952	1544-1545	231vr.	2	**vr**/h. 146a-b/365, 157b/391

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ (TSMK)

Nr.	**Hicrî Tarihi**	**Milâdî Tarihi**	**Sayfa Sayısı**	**Tespit Edilen Hüküm Sayısı**	**Sayfa ve Hüküm Numaraları**
K-888	959-960	1552	520vr.	4	**vr/h.** 230a/1-2, 230b/1, 283a-b

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA)
DİVÂN-I HÜMÂYÛN DEFTERLERİ KATALOĞU MÜHİMME DEFTERLERİ (A.DVNS.MHM.d)

Nr.	**Hicrî Tarihi**	**Milâdî Tarihi**	**Sayfa Sayısı**	**Tespit Edilen Hüküm Sayısı**	**Sayfa ve Hüküm Numaraları**
3	966-968	1558-1560	570	14	**s/h.** 58/138, 66/156, 174/481, 175-176/483, 176/484, 177/486, 258/746, 313/917, 346/1020, 347/1025, 364/1076, 391/1163, 425/1269, 427/1275
5	973	1565	703	13	**s/h.** 82/191, 109/253, 144/336, 176/428, 222/565, 238/612, 259/660, 376/997, 382/1017, 440/1175, 465/1248, 478/1290, 489/1321
6	973	1565	673	21	**s/h.** 24/49, 25/50-51, 26/52-53, 27/54-55, 28/56-57, 29/59, 32/66, 33/67, 52/104, 55/113, 93/193, 114/240, 205/442, 262/558, 354/757, 432/919, 608-609/1344
7	975-976	1567-1568	1015	15	**s/h.** 7/34, 150/384, 433/1250, 557/1574, 712/1955, 739/2026, 776/2123, 790/2159, 864/2367, 869/2385, 870/2387-2388, 915/2506-2507, 974/2696
9	977-978	1569-1570	107	1	**s/h.** 45/120
12	978-979	1570-1571	646	9	**s/h.** 300/616, 312/644, 415/814, 460-461/886, 496/950, 505/967, 594/1133, 606/1162-1163
16	979	1571	375	3	**s/h.** 6/10, 32/59, 355/629
18	979	1571-1572	146	1	**s/h.** 109/242

Nr.	Hicrî Tarihi	Milâdî Tarihi	Sayfa Sayısı	Tespit Edilen Hüküm Sayısı	Sayfa ve Hüküm Numaraları
19	980	1572	369	4	**s/h.** 54/121, 204/420, 247/502, 288/582
21	980-981	1572-1573	333	1	**s/h.** 328/773
22	981	1573	350	8	**s/h.** 10/25, 36/77, 75/154, 153/303, 193/372, 221/423, 236/456, 256/501
23	981	1573-1574	350	5	**s/h.** 39/79, 83/169, 97/195, 156/324, 277/591
26	982	1574	340	4	**s/h.** 75/190, 264/759, 273/783, 293/850
27	983	1575-1576	235	1	**s/h.** 67/171
28	984	1576	398	7	**s/h.** 22/54, 38/93, 229/540, 242/584-585, 247/596, 277/685
29	984	1576-1577	230	5	**s/h.** 78/185, 91/219, 139/346-347, 220/504
30	985	1577	370	6	**s/h.** 25/63, 90/218, 209/490, 330/769, 343/806, 346/815
31	985	1577	390	8	**s/h.** 82/203, 112/271, 127/303, 129/307, 183/410, 219/486, 241/530, 271/599
32	985-986	1577-1578	397	4	**s/h.** 271/497-498, 274/502, 282/516
33	985-986	1577-1578	384	3	**s/h.** 158/315, 172/343, 304/627
34	986	1578	326	5	**s/h.** 38/80, 97/219, 144/305, 204/426, 220/466
35	986	1578	417	1	**s/h.** 132/337
36	986-987	1578-1579	381	10	**s/h.** 133/373, 134/374-375-376, 135/377-378-379-380-381, 136/382
39	987-988	1579-1580	366	4	**s/h.** 12/33, 44/103, 70/170, 105/256
40	987	1579	331	3	**s/h.** 240/549, 242/555, 323/746
42	987-989	1579-1581	511	2	**s/h.** 68/300, 215/670
43	988	1580	307	1	**s/h.** 158/286
44	988-992	1580-1584	231	1	**s/h.** 185/393
46	989-990	1581-1582	373	3	**vr/h.** 41b/82, 122a/238, 145b/297
48	990-991	1582-1583	380	2	**s/h.** 19/51, 349/1026
51	991	1583	100	2	**s/h.** 83/256, 90/313
52	991-992	1583-1584	391	3	**s/h.** 204/528, 296/790, 380/1028
53	992-993	1584-1585	319	3	**s/h.** 92/252, 127/367, 237/680

Nr.	Hicrî Tarihi	Milâdî Tarihi	Sayfa Sayısı	Tespit Edilen Hüküm Sayısı	Sayfa ve Hüküm Numaraları
55	992-993	1584-1585	236	5	**s/h.** 43/76, 113/205, 193/349-350, 198/359
58	993	1585	355	3	**s/h.** 8/27, 12/37, 223/576
59	993	1585	78	1	**s/h.** 18/57
60	993	1585	304	3	**s/h.** 31/73, 129/311, 171/376
61	994-995	1585-1586	131	4	**s/h.** 104/256-257, 122/298-299
62	995-996	1586	270	2	**s/h.** 173/383, 237/530
63	995-996	1586-1587	48	1	**s/h.** 12/20
64	996	1587	232	2	**s/h.** 156/406, 210/538
69	1000-1001	1591-1592	330	1	**s/h.** 270/533
70	1001	1592-1593	270	2	**s/h.** 140/260, 231/437
71	1001-1002	1592-1593	412	2	**s/h.** 265/499, 266/502
72	1002-1003	1593-1594	471	4	**s/h.** 19/27, 77/148, 77/150, 242/472
Toplam Hüküm Sayısı				**203**	

DİVÂN-I HÜMÂYÛN DEFTERLERİ KATALOĞU MÜHİMME ZEYLİ DEFTERLERİ
(A.DVNS.MHM.ZYL.d)

Nr.	Hicrî Tarihi	Milâdî Tarihi	Sayfa Sayısı	Tespit Edilen Hüküm Sayısı	Sayfa ve Hüküm Numaraları
3	983-984	1576	351	**6**	**s/h.** 91/226, 95/245, 105/275, 108/280-281, 145/368

Toplam Hüküm Sayısı: 215

EDICTS
HÜKÜMLER

TSMA, E-12321, vr.146a-b, h.365

Kudüs'te ikamet eden ya da ziyaret için gelen Hıristiyanların ellerinde ve kiliselerinde silah bulundurulmaması; Trablus'dan giden tüccarların kimliği, mallarının cinsi, nereye gittikleri ve silahlı olup olmadıklarının araştırılması; Kudüs'ü ve Kamâme Kilisesi'ni ziyaret eden Hıristiyanların oyalanmadan memleketlerine dönmeleri.

منع النصارى المقيمين في القدس أو القادمين للزيارة من اقتناء الأسلحة أو اخفائها في الكنائس، والأمر بالتحري عن هوية التجار المتوجهين إلى طرابلس، ونوع أموالهم والجهة التي يقصدونها وفيما إذا كانوا مسلحين أم لا، وإعادة القادمين إلى زيارة القدس أو الكنيسة من النصارى إلى بلدانهم بعد اتمام زيارتهم دون تأخر.

That the Christians who live in Al Quds or visit there should not carry guns in their disposal or their churches; the identity, nature of goods and the weapons of merchants who went from Tripoli shall be investigated; and the Christians who visit Al Quds and Kamame Church shall return to their countries without losing time.

[Yevmü's-Sebt, fî gurre-i şehr-i Muharrem sene 952] **(15 Mart 1545)**, Edirne

Yazıldı.
Cendereci-zâde müsveddesiyle yazıldı. Mühürlenüp Paşa hazretlerine gönderildi. Mehmed Çelebi; "Şam beğlerbeğisinin kethüdâsı Yûsuf'a virildi" didi.
Şam beğlerbeğisine [hüküm ki]:
Hâliyâ Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunulup; Kudüs-i Şerîf'de olan kenîsede ve gayrı yerlerde çokluk kâfir olup yat u yarak saklarlarimiş. İmdi; küffâr tâifesi yat u yarak saklamak eyu alâmet değildir. **Buyurdum ki:**

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda, bu husûsa gereği gibi mukayyed olup Kudüs-i Şerîf'de olan dizdârlara ve kethüdâlara ve hisâr erlerine tenbîh ü te'kîd edesin ki kefere tâifesinden bir ferdin elinde yarak cinsinden nesne olmaya, âyîn-i bâtılaları üzre kenîselerine ziyâret içün gelen kâfir olsun gayrı olsun bir ferd yarak cinsinden nesne getürmeye. Külliyen ol cânibin hıfz u hırâseti ve zabt u sıyâneti senün re'y-i sâ'ibine tefvîz olunmuşdur. Cibilletinde olan vüfûr-ı ferâset ü kiyâsetin muktezâsınca bir vechile mukayyed ve mültefit olmak gerekdir ki gaflet ile ırz u nâmûs-ı saltanatıma zarar u halel gelmelü olmaya. Ve ba'zı tüccâr tâifesi ticâret tarîkıyla Trablus'a gelüp "Metâ'ımız bunda bahâ etmez" diyü icâzet alup Şam ve Haleb'e varup dahi Müslimân sûretine girüp Basra ve Hürmüz taraflarına giderler imiş. İmdi; Trablus'dan giden tüccâr tâifesinin kârbânbaşılarına ve sâir baş u buğ olanlarına te'kîd ü tenbîh idesin ki anun gibi tüccâr tâifesi metâ'la gitmelü olduklarında, ne makûle kimesnelerdir ve esbâb ü metâ'ları nedir, nire giderler, harbî midir

yohsa harac-güzâr mıdır? Onat vechle mukayyed olup aslâ ellerinde ve yanlarında yarak cinsinden nesne olmayup cemî' evzâ' u ahvâllerine vâkıf olup ve kāfile şehirden çıkup gitmelü olduklarında yarar ve mu'temed âdemler koşup bir-iki-üç gün mikdârı hufyeten yanlarınca bile gidüp, ne makūle kimesnelerdir ve esbâb ü metâ'ları nedir? Tamâm mertebe muttali' olalar ve bindikleri dahi Arabî at olmayup bârgîr cinsi ola ve katırları dahi eyu katır olmayup alçak bahâ ola. Ve dârü'l-harbden ziyâret içün gelen kefere Kudüs-i Şerîf'de sâkin olanlar ile ittifâk u ittihâd üzre olup satu vü bâzâr tarîkıyla envâ' mu'âmele iderler imiş. **[146b]** Bu husûsa dahi mukayyed olup anun gibi ziyâret içün gelen kefere âyînlerince ziyâret etdikden sonra eğlendirmeyüp girü varup yerlü yerine gideler. Ve nefs-i Kudüs-i Şerîf'de Kamâme dimekle ma'rûf kilise içinde dahi mağaralar olup içinde hayli kâfirler olup ve beş-altı gün mikdârı açılmayup nice kimesneler cem' olurlar imiş. Ziyârete gelenleri eğletmeyüp ziyâret edüp varup yerlü yerine gideler ve bi'l-cümle hîle vü hud'adan gafletle zarar müterettib olmakdan gâyetle ictinâb ü ihtiyât üzre olasın. Ammâ; bu bahane ile ahidnâme-i şerîfe muhâlif iş olmakdan ve şer'-i şerîfe muhâlif ta'addî vü tecâvüzden dahi hazer idesin. Ammâ; Basra cânib lerinde olan ahvâl mukarrerdir, sen dahi ana göre amel idüp dâimâ teyakkuz u intibâh üzre olup bâb-ı dikkat ve ihtimâmda dakîka fevteylemeyesin ve ve Şam ve Haleb tüccârlarından ba'zı kimesneler tavîle ile atlar saklayup anun gibilere tenbîh ü te'kîd idesin ki bir ferd yarar at ve katır beslemeyeler ve bu hükm-i şerîfimi kimesneye ifşâ etmeyüp ne günde vâsıl olduğun ve ne vechle tedârik olunduğun hufyeten yazup arzidesin, şöyle bilesin.

Yazıldı.
Bir sûreti dahi Kudüs-i Şerîf beği Yûsuf Beğ'e yazıldı.

E-12321, vr.157b, h.391

Venedik ile yapılan anlaşma gereği Venedik tacirlerinin ticarî faaliyetlerine müdahale edilmemesi, ancak Kudüs ve Trablus gibi Şam'a bağlı kale ve iskelelerin güvenliğini sağlamada da ihmalkârlık gösterilmemesi.

الأمر بعدم التدخل في شؤون تجار البندقية وفقاً للاتفاقية المعقودة مع البندقية، وعدم التهاون في استتباب الأمن في القلاع والمرافئ التابعة لولاية الشام كالقدس وطرابلس.

That the commercial activities of the Venetian merchants shall not be interfered according to the agreement, but the security of the castles and ports belong to Damascus such as Al Quds and Tripoli must not be neglected.

[Yevmü's-Sebt, fî gurre-i Muharrem sene 952] **(15 Mart 1545)**, Edirne

Yazıldı.
Şam beğlerbeğisinin kethüdâsı Yûsuf'a virildi. Fî 2 Muharremi'l-harâm sene 952

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Venedik Doju Âsitâne-i sa'âdetim ile dostluk üzre olup sâbıkā dahi ahidnâme-i hümâyûnum virilmişdir. Ol ahd-ı şerîfim muktezâsınca ol diyâra ve sâir memâlik-i mahrûseme Venedik tâcirleri gelüp gitmek emrolunmuşdur. Mu'âhede-i hümâyûnum üzre gelüp gidüp emn ü emân üzre ticâret üzre olalar. Ammâ; mezkûrûn tâifesinin hîle vü hud'asından hazer eyleyüp eger Kudüs-i Şerîf ve Trablus taraflarıdır ve eger yalılar ve kal'alardır, beğlerbeğiliğine müte'allik olan kal'aları ve yalıları ve hıfz u sıyâneti lâzim olan yerleri her yerin sancağı beği ve hâkimi gereği gibi hıfz u hırâset eyleyüp gafletle ırz u nâmûs-ı saltanatıma muhâlif iş olmakdan hazer eyleyeler. Bu husûsda kemâl-i basîret ve intibâh üzre olup gereği gibi ihtimâm eyleyesin. Şöyle ki; sonra gaflet ile bir mahalle zarar gele, senden bilinüp neticesi sana âid olmak mukarrerdir. Ana göre tedârik idüp gaflet üzre olmayasın.

TSMK, K-888, vr.230a, h.1

Kudüs kadısının oğlu Muhammed'in Kamâme Kilisesi'ne gelen ziyaretçilerden "mühür akçesi" adıyla ücret almaya başladığı, ayrıca "sadaret" adı altında bir başka ücret daha alıp Harem-i Şerif'e uğramadığı, başta yasakçılar olmak üzere diğer bazı görevlilerin de yasal olmayan ücretler aldıkları bildirildiğinden; iddiaların araştırılması ve bu tür kanunsuz uygulamalara izin verilmemesi.

قيام محمد ابن قاضي القدس بأخذ أجور من الزوار القادمين لزيارة كنيسة القيامة تحت اسم "رسم التمغة" وأجور أخرى تحت اسم "رسم الصدارة" في الحرم الشريف دون وجه حق، وقيام بعض الموظفين بفرض أجور غير نظامية على أهل الذمة، والأمر بالتقصي عن هذه الادعاءات والحيلولة دون القيام بعمل مخالف للقانون.

That Muhammed the son of the Qadi of Al Quds has started to collect money from the visitors of Kamame Church under the title of "stamp akçe"; collected another unjust amount under the title of "sadaret" and did not come over Harem Al Sharif at all; it was reported that some officials led by forbidders (yasakçılar) were gathering illegal amounts from dhimmis, therefore the claims shall be invesitgated and such illegal acts shall not be allowed.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 22 Cemâziyelevvel sene 959] **(16 Mayıs 1552)**, Edirne

Yazıldı.
Kudüs-i Şerîf'de Sultân hazretleri evkāfı mütevellîsi olan Haydar Kethüdâ'ya virildi. Fî 25 Cemâziyelevvel sene 959

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf kādısının oğlu Muhammed, Kamâme kapusında her ziyârete gelen kefereden "mühür akçesi" diyü birer para almağı yakında ihdâs eyleyüp ve Kudüs-i Şerîf müstahfızlarından yasakçı olan dahi her gelen kefereden birer para alup ve dahi sarrâf olan mâl-i vakfdan tasarruf etdüği vazîfesinden ziyâde her gelen kefereden birer para alup ve mezbûr kādı oğlu Muhammed'in Harem-i Şerîf'de günde on altı akçe "sadâret" diyü alup aslâ Harem-i Şerîf'e uğramaz imiş. İmdi; **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfimle Kamâme mütevellîsi ze'âmete mutasarrıf olan Haydar *dâme mecdühû* vusûl buldukda, bu husûsları aslı ile tefahhus eyleyüp göresin; Kamâme'den kānûn-ı kadîm üzre mîrîye alınugelenden mâ'adâ mezbûrân hâdis etdükleri bid'atlardan bir akçe ve bir habbe kimesne aldırmayup men' u def' idüp mezbûr kādı oğlu Muhammed mutasarrıf olduğu sadâret ciheti vakıfnâmede yoğsa vazîfe virdirmeyesin, şart-ı vâkıfda var ise hidmetin edâ etmez ise hidmetin iden müstahıkkına tevcîh idesin ve bundan gayrı bunun gibiler var ise hidmetin etmeyenlerin berâtın âhar müstahıkk olanlara tevcîh etdüresin, edâ-i hidmet etmedikleri zamânın vazîfesin virdürmeyesin ve şart-ı vâkıfa mugâyir olanları ref' idesin, hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye ta'allül ü nizâ' etdirmeyesin, temerrüd ü inâd i[de]nleri yazup arzeyleyesin ve ba'de'n-nazar. Mütevellî elinde ibkā.

Mezbûr Haydar Kethüdâ'ya virildi. Fî yevm-i mezbûr
Yazıldı.
Bir sûreti Kudüs-i Şerîf kādısına

K-888, vr.230a, h.2

Kudüs'te Kamâme Kilisesi'ni ziyarete gelen Avrupalıları, Yafa İskelesi'ne çıktıklarında bazı görevlilerin "hakk-ı tarîk" ve "gaffâre" adlarıyla teamüllere aykırı ücretler alarak mağdur ettikleri bildirildiğinden; ilgili kayıtların incelenmesi, bu tür gayrımeşru hareketlerin engellenmesi ve suçu sabit olanların cezalandırılması.

قيام بعض الموظفين بفرض أجور على الافرنجة القادمين لزيارة كنيسة القيامة في القدس خلافاً للقانون تحت اسم "رسم الطريق" و "الغفارة" وإلحاق الظلم بهم، وذلك عند نزولهم في مرفأ يافا والأمر بتدقيق السجلات، ومنع هذه الاجراءات غير الشرعية وتأديب المتجاوزين ممن تثبت إدانتهم.

Since it was reported that the Europeans who came to visit the Kamame Church in Al Quds were subjected to illegal payments under the title of "hakk-ı tarik" and "gaffare" the relevant records shall be studied, such illegal charging of payments shall be prevented and those responsible shall be punished.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 22 Cemâziyelevvel sene 959] **(16 Mayıs 1552)**, Edirne

Yazıldı.
Mezbûr Haydar Kethüdâ'ya virildi. Fî yevm-i mezbûr

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan Kamâme ziyâreti içün âdet-i kadîme üzre Efrenc tâifesi deryâdan Yafa İskelesi'ne çıkdıklarında, Kudüs-i Şerîf'e getürmek bahânesiyle sancak sübaşıları ve hâricden ba'zı kimesneler "hakk-ı tarîk" diyü akçelerin alup ve ba'zı kimesneler "gaffâre" diyü hayâlî nesnelerin alup ziyâde rencîde eyleyüp ol ecilden ziyâretçi gelmeyüp mâl-i vakfa küllî zarar müterettib olur imiş. **Buyurdum ki:**

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda, teftîş eyleyüp göresin; vâkı' ise Defter-i Hâkānî'de yazılup kadîmden alınugelenden gayrı sübaşılara ve gayrılara mezbûr tâifeden nesne aldırmayup rencîde etdirmeyüp ve "gaffâre" diyü akçelerin aldırmayasın, memnû' olmayanı te'dîb eyleyüp kimesneye zulm ü ta'addî etdirmeyesin.

Yazıldı.
Bir sûreti Kudüs-i Şerîf kādısına

K-888, vr.230b, h.1

Kudüs'te Kamâme vakfı gelirinden aldıkları ücretle Kuran okuyanlardan bazısı ticaretle meşgul olup, bazısı da bir vekil vasıtasıyla görevlerini yürüttüklerinden; bu şekilde hizmet edenlerin görevlerinin mütevelli marifetiyle başkalarına verilmesi.

قيام بعض قرّاء القرآن ممن يتلقون أجوراً من وقف القيامة بالقدس بممارسة التجارة، وأداء بعضهم الوظيفة بالنيابة، والأمر بقطع الأجور عنهم ومنحها إلى غيرهم بمعرفة المتولي.

Since it was understood that some of the people who recite Qur'an with the payment they receive from the income of the Kamame Waqf in Al Quds are involved in trade and some others have found representatives to do their jobs, the appointments shall be revised and those who do not personally perform their duties shall be replaced.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 22 Cemâziyelevvel sene 959] **(16 Mayıs 1552)**, Edirne

Yazıldı.
Haydar Kethüdâ'ya virildi. Fî 25 Cemâziyelevvel sene 959

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf'de Kamâme mahsûlünden eczâ tilâvet idenlerden ba'zı ticârete gidüp ve ba'zı dahi kendüler hâzırlar iken bilâ-özr-i şer'î nâib ile kırâ'at idüp hidmetlerinde tehâvül ü tekâsül iderlerimiş. İmdi; bilâ-özr-i şer'î nâib ile hidmet etmek aslâ câiz değildir. **Buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfi-i vâcibü'l-ittibâ'ım vardukda, edâ-i hidmet etmeyenlerin ve bilâ-özr-i şer'î nâib ile hidmet idenlerin yerlerin mütevellî ma'rifeti ile âhar münâsibine tevcîh idesin, hidmet etmedikleri eyyâmın ulûfesin virdirmeyesin, min-ba'd özr-i şer'iyyesi olmadın kimesneye nâib ile hidmet etdirmeyesin ve mütevellî ma'rifeti olmadın kimesneye cerr tevcîh etmeyesin ve arz virmeyesin. Bu hükm-i şerîfimi sicillâta kaydidesin ki sen ve senden sonra gelen kuzât dâimâ mazmûn-ı hümâyûnumla amel eyleye ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfimi mütevellî elinde ibkā idesin.

K-888, vr.283a-b

Kudüs'e akan suyolunun tamir edildiği ancak yeni yapılan imaretin ihtiyacı nedeniyle suyun yetmediği, Vadi-i Abyar adlı suyun da bu suya ilhak edildiği; Kudüs suyolunun nâzır, kâtip, câbi ve bekçi gibi görevlilerinin vazifelerini yerine getirmedikleri; Kadı'nın oğlu ve adamları hakkındaki yolsuzluk iddialarının araştırılması, doğru ise zimmetlerindeki vakıf malının tahsili.

عدم كفاية مياه قناة الماء الجارية إلى القدس رغم تعميرها، بسبب سحبها إلى العمارة (دار الطعام) المقامة حديثاً، وإلحاق وادي الأبيار بهذه القناة، والإبلاغ عن عدم أداء العاملين في قناة ماء القدس كالناظر والكاتب والمشد والحارس وظائفهم، والأمر بالتحري عما نسب إلى ابن القاضي ورجاله من فساد، وتحصيل ما يترتب بذمتهم من مال الوقف.

That the waterway which flows to Al Quds was repaired but water was not enough due to the needs of the newly built imaret, the water source known as Vadi Abyar was included into the water as well, the officials on the Al Quds waterway such as Inspector, Secretary, tax collector and guardian did not perform their duties properly; that claims of corruption about the son of the Qadi and his man shall be investigated and if these are true the waqf properties under their disposal shall be expropriated.

[Yevmü's-Sebt, fî 2 Recebi'l-mürecceb sene 959] **(24 Haziran 1552)**,
Kostantınıyye

Yazıldı.

Şam beğlerbeğisine ve kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf kādısı Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'e cârî olan suyolunun kadîmden ba'zı kurâ ve mezâri' vakfı olup

zabtetmek içün nâzır, kâtib ve hıfz-ı binâ içün müşir ve dîdebân ta'yîn olunup şimdiye değin hidmet idüp meremmâtdan ziyâdesini vazîfeleriçün alurlarimiş. Mürûr-ı sinîn ile su munkatı' olup emr-i şerîf ile Nakkaş Mehmed nâm emîn suyolun ta'mîr idüp ve evkâfın zabteyleyüp mezkûrlara vech-i meşrûh üzre vazîfelerin virüp mâ'adâsını meremmâtına sarfiderimiş. Suyolu tamâm oldukdan sonra dahi ise bu fenâ-pezîrler bu vechle zabtolunup, lâkin nuzzâr-ı sâbık zamânında dokuz ve on yıldan ziyâde hâsıl olmazimiş. Hâliyâ nâzırı olan Zekeriyyâ on üç yıldan ziyâdeye icâreye virüp ve meremmâta muhtâc yerlerin ta'mîr idüp erbâb-ı vezâ'ife vazîfelerin virürken, hâliyâ mezbûr sudan Kudüs-i Şerîf'de binâ olunan imâret-i âmireye alınmak ile kifâyet etmeyüp Vâdi-i Âbyâr nâm su mezkûr suya ilhâk olunmak emrolunup harcına iki bin filori virilüp emîn olan Haydar Kethüdâ iki bin altun harcidüp vefâ etmeyicek, "Bin altun dahi lâzimdir" diyü arzidüp Vâdiyü'l-Âbyâr'ın mezkûr vakfa ta'alluku yoğiken, mezkûr Haydar suyolunun vakfına dahlidüp ehl-i vezâ'ife virilen vazîfeyi almak dileyüp imâret bahânesiyle fukarâyı rencîde eyledüğün erbâb-ı vezâ'if talebiyle arzolundu diyü bildirdikde, Kudüs-i Şerîf'e cârî olan suyolunun hâricden nâzırı ve kâtibi ve câbîsi ve bürke bekcisi müterettib olup günde yirmi beş akçe mevâcibleri olup hidmetleri olmayup mühimmât-ı vakfı bî-vech ekl iderler. Şimdiye değin vakıf içün zabtolunsa iki bin altun zevâ'idi oluridi. Hâliyâ mezkûr evkâfı bir mün'im kimesneye üç yıla kırk bin akçeye icâreye virilmiş iken dahletdirmeyüp ve erbâb-ı tîmârdan Solak Mustafa nâm sipâhî yılda yirmi bin akçe virüp ol dahi kabûl olunmayup nâzırı olan kimesne hufyeten zabtidüp ekl etmişlerdir. Zikrolunan vakıf ekseriyâ kâdılar âdemlerinin elindedir. Mezkûr vakfa Kudüs-i Şerîf Kal'ası'na kim dizdâr olursa hasbî nâzır ve kim kâtib olursa yevmî bir akçe ile kâtib ve bir akçe ile bürke bekcisi olup ve suyolun dâimâ tecessüs etmek içün Kal'a-i Kudüs-i Şerîf erenlerinden ulûfesiyle bir müşir ta'yîn olunup zikrolunan nâzır ve câbî ve müşir ref' olunup bu üslûb üzre zabtolunursa vakıf mâlı suyolunun meremmâtına ve sâir levâzimine kifâyet ider, mîrîden bir akçe termîme muhtâc olmaz, zevâ'idi dahi kalmak mukarrerdir. Geçen yılda vakf-ı mezbûrdan on üç bin akçeyi kâdının oğlu alup ekl ü bel' idüp ve bu yılın mahsûlün Kudüs-i Şerîf dizdârı kabzetdikden sonra girü kâdı olup sâbıkâ emr-i şerîf ile ref' olunan âdemlerine taksîm eyledüği" arzolunmağın, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, bu husûsu onat vechile teftîş ü tefahhus eyleyüp göresin; dahi mezbûr kâdının oğlu vakf-ı mezbûrdan **[283b]** ol mikdâr akçe ekl etmiş ise ba'de's-sübût hükmidüp alup vakıf içün zabtetdüresin ve andan gayrı mahsûl-i vakfdan kâdı-i mezbûr ref' olunan âdemlerine ne mikdâr nesne tevzî' etmiş ise müteveccih olanlardan bî-kusûr tahsîl idüp vakıf içün zabtetdüresin.

BOA, A.DVNS.MHM.d. 3, s.58, h.138

Kudüs'te İmaret-i âmire mütevellisi olan Bayram'ın ve müflis vakıf kiracısının zimmetleri hakkında gereken kanuni işlemin yapılması.

الأمر باتخاذ الاجراءات القانونية اللازمة بحق متولي العمارة العامرة في القدس بايرام لقيامه بتأجير أملاك الوقف إلى مستأجر مفلس.

That necessary legal steps shall be taken for the zimmet of the guardian of İmaret-i Amire in al Quds Bayram and the bankrupted tenant of the waqf.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 15 Şevvâl sene 966] **(21 Temmuz 1559)**

Yazıldı.
Şam çavuşlarından Ali Çavuş'a virildi. Fî 16 Şevvâl [sene 966]

Kudüs-i Şerîf ve Trablus kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf mütevellîsi olan Turgud mektûb gönderüp; "İmâret-i âmire mütevellîsi Bayram'ın emr-i şerîf üzre muhâsebesi görülüp teftîş oldukda, zevâ'id-i evkāfdan beş bin beş yüz doksan üç altun ve yirmi beş buçuk para makbûzâtı bulunup ve sene 963'de hâsıl olup muvâza'a tarîkıyla bey' eyledüği zeyt bahâsından yüz altmış altun ve dokuz altun dahi vakıf kurâda ekdürüp kısmın virdüği buğday bahâsından zâhir olup ve bi'l-cümle zimmetinde beş bin yedi yüz altmış altun zâhir olup beş bin üç yüz yirmi altunı kabzolup Haleb hazînesine teslîm olunup temessük dahi alınmışdır ve hâliyâ mezbûr Bayram'ın zimmetinde zevâ'idden dört yüz kırk iki filori ve on sekiz para kalup ve kendüye üç kıst şartıyla bin yirmi altuna bey' olunan câmûs bahâsından bir kıstı ki üç yüz kırk altun olur, üzerine lâzim olmuş iken virmeyüp gaybet idüp ve Trablus'da vâkı' olan hânları Ali nâm bir müflise kefilsüz icâreye virüp, şimdilerin mezbûr müste'cirün zimmetinde iki bin beş yüz altun kesri olup virmeğe kādir değildir" diyü arzitmeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-şerîfim vardukda, ihzâr-ı husamâ kılup göresin; kazıyye arzolunduğu gibi olup mezbûr Bayram'ın zimmetinde zâhir olan mâl-i vakf ki eger zevâ'id-i evkāfdandır ve eger zikrolunan zeyt ve buğday bahâsındandır ve bey' olunan câmûs kıstıdır ve eger zikrolunan hânları icâreye alan mezkûr Ali'nin kesr-i iltizâmındandır ki bi-hasebi'ş-şer' sâbit ü zâhir ola, ol bâbda şol ki mukteza-yı şer'-i kavîmdir, amel eyleyüp.

d.3, s.66, h.156

Kudüs ve Şam civarlarından meta ve sabun getiren tüccarların mallarının eskiden olduğu gibi Vekâletüssabun adlı hana konulduktan sonra gümrük vergilerinin adı geçen handa tahsili.

مطالبة التجار باستيفاء الضرائب عن الصابون والبضائع التي يأخذونها من أرجاء القدس والشام إلى مصر بعد إدخالها إلى وكالة الصابون في القاهرة مثلما كان يجري في السابق.

That the commodities of merchants that bring commodities and soap from Al Quds and Damascus shall be placed to the lodge known as Vekaletüssabun and the customs duties shall be taken there

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 21 Şevvâl sene 966] **(27 Temmuz 1559)**

Yazıldı.
Hüsrev Çavuş'a virildi. Fî 3 Muharrem sene 967

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:-

Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunulup; "Kudüs ve Şam taraflarından metâ' ve sabun getüren bâzergânlar yüklerin Mısır'ın içinde Vekâletüssabun nâm hâna alınup gümrükleri Vekâletüssabun'dan alınurdı. Kable'l-feth [ve] ba'de'l-feth gümrük ol Vekâletüssabun'dan alınup mâ-tekaddemden bâzergânlar ol Vekâletüssabun'a konarlardı. İskender Paşa zamânında gümrük mültezimi olan Yehûdî bid'at ihdâs idüp gelen bâzergânlarun yüklerin Mısır'dan taşra bir Hisân Kayası nâm yerde göçle kondurup gümrüğü anda alur oldu. Rencberlere gâyetle zulm ü zarar olur. Zîrâ ki; evvelki Vekâletüssabun Mısır'ın içinde emn ü emân üzre korkusuz yerde idi. Şimdi hem taşrada korkulu yerde olup hem rencberlerün mâlı zâyi' olur. Havf u hatardan hâlî değildir ve hem taşrada kondukları takdîrce tekrâr kirâya davar tutup yüklerin kirâyla Mısır'ın içine iletmeğe tekrâr harc lâzim olur. Her vechile rencberlere zulm ü hayfdır. Mâ-tekaddemden olıgelmiş değildir. Bu zulümlerün ref' u men' olmasına ümîzdir ki hükm-i şerîf sadaka buyurıla ki mâ-tekaddemden Mısır'a varan gelen atdan ve katırdan tamgâm alınmaz idi. Şimdi zulm ile alur oldılar, hayfdır" diyü bildürdükleri ecilden **buyurdum ki:**

Göresin; kadîmden olıgelene mugâyir bid'at ihdâs olunmuşsa olıgeldüği üzre amel idüp muhtâc-ı arz olanı yazup bildüresin.

d.3, s.174, h.481

Kudüs'te Şehzade Selim'in validesi Haseki Hürrem Sultan'ın imareti için yeterli miktarda buğday ve sair hububat tedârik edilip, bu konuda ahaliye sıkıntı çektirilmemesi.

الأمر بتوفير الكمية الكافية من القمح وغيره من الحبوب للعمارة (دار الطعام) التي بنتها والدة الشهزادة سليم في القدس، والحيلولة دون معاناة الأهالي في هذا الصدد.

That necessary amount of wheat and similar cereals shall be provided for the needs of the imaret that belong to the mother of Şehzade Sultan Selim in Al Quds so that people do not experience any problems.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî selh-i Muharrem sene 967] **(1 Kasım 1559)**

Yazıldı.
Şam yeniçerilerinden, arz getüren Ömer'e virildi. Fî 4 Safer sene 967

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Ferzend-i ercümend oğlum Selim vâlidesinin Kudüs-i Şerîf'de olan imâreti mütevellîsi Turgud Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Hâliyâ sene 966 târîhinde hâsıl olan terekeyi çekirge yiyüp şimdilik tereke bahâda olduğun ve sâbıkda der-anbâr olan terekeye dahi bit düşüp satılmak üzre olduğun ve bu yıl hâsıl olan tereke dahi kalmayup imâret-i mezbûre harcına kifâyet ideceği ma'lûm olmayup terekeye müzâyaka lâzim gelürse ol cânibden tereke almak içün âdem gönderildükde, akçeleri ile kifâyet mikdârı buğday ve sâir tereke virilmek" bâbında hükm-i şerîfim taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda göresin; anun gibi evkāf-ı mezbûrenin terekesi imâret harcına kifâyet etmeyüp müzâyaka lâzim gelürse ki müzâyaka olup ihtiyâc olduğu senün ma'lûmun ola. Ol bâbda müzâyaka çekdirmeyüp ne mikdâr tereke kifâyet iderse, kifâyet mikdârı akçeleri ile kifâyet mikdârı tereke alıviresin. Ammâ; evkāf bahânesiyle kimesneye tereke virilmekden ve kifâyet mikdârından ziyâde virilmekden hazer idesin. İhtiyâc olduğun ve ne mikdâr lâzim olduğun tamâm ma'lûm idinüp dahi ana göre viresin.

d.3, s.175-176, h.483

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı köylerin halkına Müşâşaka denilen bölgenin nüfuzlu kimseleri ve Yûsuf bin Süyûsî tarafından verilen zararın engellenmesi, bunların ele geçirilip fitne ve fesatlarının önlenmesi ve ayrıca reâyâdan aldıkları mahsül ve malların sahiplerine iadesi.

الأمر بالتصدي للتجاوز الذي يقوم به مشايخ المشاشقة ويوسف بن صيوسى على أهالي قرى أوقاف العمارة التي بنتها والدة الشهزادة سليم في القدس، وإلقاء القبض على المفسدين واسترداد الأموال التي سلبوها إلى أصحابها من الرعايا.

That the damage to the population of villages that belong to the waqf of the imaret of the mother of Shahzadah Selim in Al Quds by the Sheikhs known as Müşaşaka and Yusuf bin Suyusi must be prevented, these shall be captured and their provocation shall be prevented, and the goods and crops they captured from the people shall be returned.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 2 Saferi'l-muzaffer sene 967] **(3 Kasım 1559)**

Yazıldı.

Şam yeniçerilerinden, arz getüren Ömer'e virildi. Fî 4 Safer sene 967

Nablus beğine hüküm ki:

Ferzend-i ercümend oğlum Selim *tâle bekāhû* vâlidesinin Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret mütevellîsi Turgud *zîde kadruhû* Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Evkāf-ı mezbûreden livâ-i Nablus'da vâkı' olan karye-i Kākûn ahâlîsini Müşâşaka nâm meşâyih dâimâ rencîde idüp üzerlerine salgun salup terekelerin ve mâlların gâret idüp ve karye-i mezbûrda hafta bâzârı olup bâzâr bahânesiyle her hafta etrâfdan usât ü müfsidîn cem' olup karye-i mezbûreye gelüp cebr ile müft ü meccânen ıyâllerin ve yemeklerin alup küllî fesâd eyledükleri sebebden karye-i mezbûre harâba müşrif olup ve evkāf-ı mezbûreden livâ-i merkūmda vâkı' olan cemâsının dahi Yûsuf b. Süyûsî nâm müfsid dâimâ yüz-iki yüz atlu ve yaya ile üzerlerine varup mâlların gâret etdiklerinden mâ'adâ ehl [ü] ıyâllerine dahi dahlidüp ol ecilden ba'zıları perâkende olup mâl-i vakfa küllî zarar karîn olduğun ve karye-i mezbûrede olan hafta bâzârı dahi ref' olunmasın" arzetmeğin, zikrolunan bâzâr ref' olunup ve mezkûr olan ehl-i fesâdın dahi elegelüp haklarından gelinmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda dâimâ mukayyed olup zikrolunan vakıf karyelere gelüp fesâd ü ta'addî idüp eger Müşâşaka tâifesinden ve eger zikrolunan Yûsuf b. Süyûsî'dir, her ne tarîkle olursa ol makūle fesâd ü şenâ'at üzre olanları elegetürüp **[176]** re'âyâdan alınan mâl ü menâllerin ba'de's-sübût alıvirüp dahi fesâd ü şenâ'ati zâhir olanları mecâl virmeyüp haklarından gelüp zikrolunan karyeleri ve sâirleri anlarun fitne vü fesâdlarından emîn eyleyüp muhtâc-ı arz olanı bildürüp bu bahâne ile kendü hâllerinde olanlara hilâf-ı şer' dahlolunmayup ehl-i fesâda himâyet olunmakdan hazer idesin.

d.3, s.176, h.484

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı işlerinde istihdam edilmek üzere Şam yeniçerilerinden on neferin gönderilmesi.

إرسال عشرة أفراد من منتسبي الإنكشارية في الشام لاستخدامهم في الأمور المتعلقة بوقف العمارة التي بنتها والدة الشهزادة سليم في القدس.

That ten soldiers must be sent to be employed in the waqf affairs of the imaret of the Şehzade Selim's mother.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 2 Saferi'l-muzaffer sene 967] **(3 Kasım 1559)**

Yazıldı.
Şam yeniçerilerinden, arz getüren Ömer'e virildi. Fî 4 Safer sene 967

Şam beğlerbeğisine ve Şam yeniçerileri ağasına hüküm ki:

Ferzend-i ercümend oğlum Selim *tâle bekāhû* vâlidesinin Kudüs-i Şerîf'de olan imâreti evkāfı mütevellîsi Turgud *zîde mecdühû* mektûb gönderüp; "İmâret-i mezbûre evkāfı perâkende olmağın, istihdâm içün Şam yeniçerilerinden kifâyet mikdârı yeniçeri virilmek mühimm ü lâzim olduğun" arzitmeğin, on nefer yeniçeri virilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Zikrolunan evkāfın mesâlihine istihdâm içün müşârun-ileyh murâd etdüği kimesnelerden on nefer yeniçeri ta'yîn eyleyüp gönderesiz ki varup mûmâ-ileyh yanında hidmetde olalar.

d.3, s.177, h.486

Kudüs'te evkaf mütevellisi Bayram zamanından kalan mahsulün yarısının çürümesi ve alıcısının da olmamasından dolayı Dubrovnikli tüccara satılması, bundan başka hububat satılmasına izin verilmemesi.

تعرض الحبوب الباقية من عهد متولي أوقاف القدس بايرام إلى التلف والأمر ببيعها إلى تجار دوبرونيك لعدم توافر من يشتريها وعدم السماح لبيع غيرها من الحبوب.

That the harvest which remained from the time of Bayram the waqf guardian in Al Quds shall be sold to the merchant from Dubrovnik as half of it decayed and there was no other buyer, and the sale of other grains shall not be allowed.

[Yev]mü's-Sebt, fî 3 Saferi'l-muzaffer sene 967 **(4 Kasım 1559)**

Yazıldı.
Şam yeniçerilerinden, arz getüren âdemi Ömer'e virildi. Fî 4 Saferi'l-muzaffer sene 967

Kudüs-i Şerîf Evkāfı mütevellîsi olan Turgud'a hüküm ki:

Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Sâbıkā mütevvellî olan Bayram zamânında dört bin kile mikdârı tereke der-anbâr kılup tâlib olmamağın, bey' olunmayup çürüyüp ve senin zamânında hâsıl olan tereke dahi vilâyet-i mezkûre[de] ucuzluk olmağın, der-anbâr kalup nısfı mikdârı çürüyüp mâ'adâsı dahi telef olmak üzredir" diyü arzitmeğin, Dubravniklü'ye bey' olunmasın emridüp Yafa İskelesi'ne gemi gönderilmek tenbîh olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

İskele-i mezkûreye gemilerin gönderdüklerinde evkāf-ı mezkûrenin ne mikdâr terekesi varise narh-ı rûzî üzre Dubravnik gemilerine bey' eyleyüp ne mikdâr tereke virilürse ellerine temessük virüp bir sûretin Südde-i sa'âdetime

gönderesin. Ammâ; zikrolunan gemilere evkāf-ı mezkûre terekesinden gayrı tereke virilmek câiz değildir. Bu bâbda mukayyed olup evkāf terekesinden gayrı bir habbe tereke virdirmeyüp fermân-ı hümâyûnuma [mugâyir] iş olmakdan hazer idesin. Şöyle ki; evkāf terekesinden gayrı evkāf bahânesiyle hâricden tereke alınup virile veyâhûd gayrı kimesnelere bu bahâne ile tereke virdürdüğün istimâ' oluna, özrün makbûl olmayup mu'âkab olman mukarrerdir. Ana göre evkāfın bey'i lâzim olan terekesin viresin.

d.3, s.258, h.746

Kudüs'teki vakfın eski mütevellisi olan Bayram Çavuş tarafından bir müflise kiralanan Trablus'taki vakıf hanın bedelinden kalan paranın, Bayram Çavuş'tan tahsil edilmesi.

قيام متولي أوقاف القدس السابق بايرام جاوش بتأجير خان الوقف الكائن في طرابلس إلى مستأجر مفلس، والأمر باستحصال ما تبقى من بدل الايجار من بايرام جاوش.

That the amount that remained from the rent income of the property let by Bayram Çavuş who is the former guardian of the waqf to a bankrupted person, to be charged by Bayram Çavuş.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 2 Cemâziyelevvel sene 967] **(30 Ocak 1560)**

Yazıldı.
Kapucılar yazıcısına virildi. Fî 5 Cemâziyelevvel sene 967

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Kudüs-i Şerîf mütevellîsi Turgud'a hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Vakf-ı mezbûra sâbıkā mütevellî olan Bayram Çavuş Trablus'da vâkı' olan vakıf hânları Ali nâm bir müflise kefilsiz icâreye virüp hîn-i teftîşde müste'cir-i mezbûrun üzerinde iken beş yüz filori kesr zâhir olup ve alınacak nesnesi dahi olmayup mezkûr Bayram'dan tazmîn olunmasın" bildirmişsin. İmdi; "Mütevellî, bir vakıf hânı bir müflise icâreye virse ta'âddîdir. Ol mütevellî şer'le vakfa tazmîn ider" diyü bu bâbda fetvâ-yı şerîf irsâl olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, ihzâr-ı husamâ kılup bir def'a faslolmuş değil ise ber-mûceb-i şer'-i kavîm teftîş idüp bu husûsda olan fetvâ-yı münîfe nazar idüp göresin; kazıyye arzolunduğu gibi ise ki bi-hasebi-ş şer'i'ş-şerîf sâbit ü zâhir ola. Vakfın hakkı şer'-i şerîf ve fetvâ-yı münîf müsted'âsınca sâbıkā mütevellî olan mezkûr Bayram Çavuş'dan ta'allül ü nizâ' etdirmeyüp hükmidüp vakıf içün bî-kusûr alıviresin.

d.3, s.313, h.917

Safed kazasında Tâziyâne Vakfı'nın nâzırı olan Hamza'nın hesaplarının incelenmesi, vakıf gelirini zimmetine geçirdiği tespit edilirse söz konusu meblağın kendisinden tahsil ile vakfa iadesi, yoksa görevine devam etmesi.

الأمر بتدقيق حسابات حمزة ناظر وقف تازيانة (بازيانة؟) بقضاء صفد، واستحصال المبلغ المترتب في ذمته واسترداده للوقف في حالة ثبوته، والسماح له للاستمرار في العمل في حالة عدم ثبوته.

That the accounts of Hamza who is the guardian of Taziyane Waqf in Safed province shall be investigated, and if it determined that he had taken funds to his disposal, the said amount shall be taken from him, otherwise he shall continue his job.

[Yevmü'l-Ahad, fî 4 Receb sene 967] **(31 Mart 1560)**

Yazıldı.

Safed beğine ve Kudüs-i Şerîf ve Safed kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ Safed kazâsına tâbi' Tâziyâne Vakfı dimekle ma'rûf Kubbe nâm vakıf karyeye nâzır olan Hamza'nın ibtidâ[-i] mübâşeretinden ilâ-hâze'l-ân muhâsebesi görilüp bel'iyyât ü ketmiyyâtı zuhûr iderse vakıf içün zabtolunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfimle erbâb-ı tîmârdan Yûsuf vardıkda, mezkûru getürdüp îrâd u masârifi defterlerin taleb idüp mürtezika mahzarlarında mezkûr mübâşeretiyle bundan akdem bir def'a şer'le muhâsebesi görülmeyen husûsların yerlü yerinden ve müfredât defterlerinden onat vechile hakk üzre teftîş idüp iki kîse vakfa müteveccih olan mahsûlden mezkûrun bel'iyyât ü ketmiyyâtı varise ki sübût ü zuhûr bula. Zimmetinde ne mikdâr nesne zuhûr iderse bî-kusûr tahsîl eyleyüp vakıf içün zabt u tasarruf idüp zâhir olan mevâddın yazup arzeyleyesin ki biri âhara virile. Ammâ şöyle ki; mezkûrun zikrolunan vakfında bel'iyyât ü ketmiyyâtı zâhir olmayup sa'y ü kifâyesi müşâhede oluna, kemâ-kân zabt u tasarruf etdiresin ve mezkûrun mâni'atü'l-cem' cihetleri olup bu ciheti bizzât görmedüği dahi i'lâm olundu. Anı dahi görüp vakı' mıdır, nicedir? Arzidesin.

d.3, s.346, h.1020

Kudüs sancakbeyi Kaytas'ın sancak dışına çıkmayarak sadece muhafaza ile meşgul olması.

الأمر بعدم خروج أمير سنجق القدس قيطاس إلى خارج اللواء وبقائه هناك لأجل المحافظة على اللواء.

That Sandjakbey Kaytas shall not go out of the snadjak and deal with his protection duties.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 27 Receb sene 967] **(23 Nisan 1560)**

Yazıldı.
Devâtdâr'a virildi. Fî 27 Receb sene 967

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf sancağının hıfz u hırâseti lâzim olup sancağı beği hârice gitmek münâsib değildir. **Buyurdum ki:**

Vardukda, livâ-i mezbûr sancağı beği olan Kaytas *dâme ızzühû*yu anun gibi cem'iyyet oldukda veyâhûd emir ile sefer vâkı' oldukda sancağının hıfzı içün alıkoyasın. Ol cevânibi hıfz u hırâset ide.

d.3, s.347, h.1025

Kudüs sancakbeyinin, sancağın muhafazasıyla meşgul olup harice çıkmaması, asi Araplardan ve diğer bozgunculardan bölgeyi koruması.

الأمر بعدم ترك أمير سنجق القدس اللواء والتفرغ لمحافظته، وحماية المنطقة من العصاة البدو وغيرهم من أهل الفساد.

That the Sandjakbey of Al Quds shall deal with the protection of the sandjak from the rebelling Arabs and other gangs and shall not go out of the snadjak.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 27 Receb sene 967] **(23 Nisan 1560)**

Yazıldı.

Kudüs-i Serîf beğine hüküm ki:

Hâliyâ livâ-i mezbûrun hıfz u hırâseti lâzim olduğu ecilden, anun gibi beğlerbeğine veyâhûd bir cânibe gitmek emroldukda, sen sancağın sipâhîleri ile sancağının hıfzında olman emridüp bu bâbda emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâm Şam beğlerbeğisi Ahmed *dâme ikbâlühû*ya dahi hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Cem'iyyet emrolunup **buyurdum ki:**

Vardukda, anun gibi müşârun-ileyh cem'iyyet veyâhûd bir cânibe hareket etmek emroluna. Emrim üzre sen, sancağın sipâhîleriyle livâ-i mezbûrun ve sâir ol cevânibde hıfzı lâzim olan yerleri onat vechile hıfz u hırâset idüp isyân-ı A'râbdan ve sâir ehl-i fesâd[da]n re'âyâya zarar u gezend irişdürmeyesin, hıfz u hırâsetde dakîka fevtitmeyesin.

d.3, s.364, h.1076

Sahratullah Vakfı'na bağlı Seydî Davud Hamamı'nın ne kadar suya ihtiyacı olduğunun ve hamama ilave su verilmesi durumunda diğer hak sahiplerinin bundan etkilenip etkilenmeyeceğinin bildirilmesi.

الاستفسار عن كمية الماء التي يحتاجها حمام سيدي داود التابع لوقف صخرة الله، والإبلاغ عما إذا كان تزويد الحمام بماء إضافي يؤثر في حقوق المستحقين.

It should be reported how much water that the Seydi Davud Bathhouse of Sahratullah Waqf needs and whether other stakeholders would be affected if additional water is given to the bathhouse.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 10 Şa'bân sene 967 **(6 Mayıs 1560)**

Yazıldı.
Arz getüren Şeyh Îsâ'ya virildi. Fî 12 Şa'bân sene 967

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Sahratullah-i Müşerrefe vakfı olan Hammâm-ı Seydî Dâvud dimekle ma'rûf hammâmın suya kılleti olup yılda ancak mâ'-i âbyâr ile iki ay mikdârı sulanıp sene-i bâkıyede mu'attal kalup ve kıdvetü's-sâlikîn Şeyh Ahmed Deccânî *kuddîse sırruhû* sâkin oldukları türbe-i Hazret-i Dâvudü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* kurbunda olup hammâma ihtiyâc-ı kesîreleri olduğun ve Kudüs-i Şerîf'e cârî olan sudan bir mikdâr su virilmesi münâsib olduğun" bildirmişsin. İmdi; **buyurdum ki:**

Bundan akdem su gelüp tevzî' oldukda, zikrolunan hammâma su verilmemiş midir, nicedir? Hâliyâ arzolunduğu üzre bir mikdâr su virilürse sâir müstahıkların hakk-ı şürblerine şer'an zarar müterettib olur mu ve ne mikdâr su kifâyet ider? Mufassal bildüresin.

d.3, s.391, h.1163

Doğruluğu ve iyi hizmetleri görülen Kudüs ve Halilürrahman Evkafı mütevellisi Mehmed'in muhasebesinin görülüp merkeze bildirilmesi.

الأمر بتدقيق حسابات محمد متولي أوقاف القدس وخليل الرحمن المشهود له بالأمانة والنزاهة، وإبلاغ المركز بنتيجة التدقيق.

That the accounting books of the guardian of the Al Quds and Halilurrahman Waqs guardian Mehmed whose prudence and good services were seen has to be sent to the centre.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 26 Şa'bân sene 967] **(22 Mayıs 1560)**

Yazıldı.
Halîlürrahman nâzırı Alâeddin'e virildi. Fî 26 Şa'bân sene 967

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısı Abdurrahman'a hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman *aleyhi's-salâtü ve's-selâm* hazretleri evkāfına mütevellî olan Mehmed'in her vechile yararlanup ve kemâl-i emânet ü istikāmet ile mevsûf olup mütevellî olalıdan berü envâ' mesâ'î-i cemîlesi zûhûra gelmişdir" diyü terakkî recâsın arzetmişsin. İmdi; **buyurdum ki:**

Mezbûrun muhâsebesin görüp sa'y ü kifâyesi ne mikdârdır ve ne mâddelerdedir ve sâbıkā olan mütevellîlerden muhâsebesinde ziyâdesi var mıdır? Yazup bildiresin.

d.3, s.425, h.1269

Hasan Kul'un arzuhali üzerine, Kudüs hisar erlerinin kale dizdarı hakkındaki şikâyetlerinin aslı olup olmadığının araştırılması ve sonucun bildirilmesi.

الأمر بالتحقيق في حقيقة ما ورد في الشكوى التي قدّمها جنود القلعة ضد محافظها بناء على عريضة حسن قول، والإبلاغ عن نتيجة التحقيق.

Upon the application of Hasan Kul, the complaints about the guardian of the soldiers serving in Al Quds Castle shall be investigated and it should be determined whether they are real or not.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 24 Ramazân sene 967] **(18 Haziran 1560)**

Yazıldı.
Kudüs mütevellîsinin âdemi Alâeddin'e virildi. Fî 28 Ramazân sene 967

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf hisârı erenlerinden yevmî altı akçesi olan Hasan Kul, Kudüs-i Şerîf hisârı erenleri cânibinden arz-ı hâl sunup ağalarından şikâyet olunmağın, ol arz-ı hâlde mastûr olan mevâddın aslı var mıdır? Ma'lûm-ı şerîfim olmak içün sûreti aynı ile ihrâc olunup sana gönderildi. **Buyurdum ki:**

Ol arz-ı hâlde mastûr olan mevâdda nazar idüp fi'l-vâkı' hisâr erenlerinin bundan haberi var mıdır, yohsa mezkûr fuzûlî mi almışdır ve dizdârın ol makūle evzâ'ı var mıdır ve bu arz-ı hâli sunan ne makūle kimesnedir? Mufassal ahvâlin yazup bildiresin.

d.3, s.427, h.1275

Kıtlıktan ve mahsulün az olmasından dolayı Halilürrahman Evkafı mahsulünün vilayet tahririnde belirlenenden başka kimselere verilmemesi.

الأمر بعدم منح أي مخصص لأي شخص من موارد أوقاف خليل الرحمن بسبب القحط وقلة المحصول وذلك باستثناء من وردت اسماؤهم في دفتر تحرير الولاية.

That the harvest of the Halilürrahman Waqf shall not be given anyone but those specified in the tahrir registers due to drough and poor harvest.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 25 Ramazân sene 967] **(19 Haziran 1560)**

Yazıldı.
Mütevellî âdemi Alâeddin'e virildi. Fî 27 Ramazân sene 967

Kudüs-i Şerîf beğine ve mütevellîsine hüküm ki:

Hâliyâ sen ki sancakbeğisin, mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'den Muhammed ve Cemâleddin ve ahâlî-i Halîlürrahman hazretlerine Şeyh Muhyiddin b. Sâhib nâm kimesneler yevmî altışar akçe livâ-i mezbûrda Halîlürrahman Evkāfı zevâ'idinden berâtlı mutasarrıflar olup evkāf-ı mezbûrenin kadîmî şart-ı vakfı olmayup lâkin vilâyet kâtibi geldükde emr-i şerîf mûcebince tevzî'-nâme yazup Defter-i Cedîd-i Hâkānî'ye kaydidüp sûretin mütevellîler alup anunla zabtidüp masârifi ve levâzimi bi't-tamâm görilüp fazla kalanı tevzî'-nâme mûcebince iki yüz elliden ziyâde erbâb-ı vezâ'if olup her kimesneye hâline göre tevzî' olunup hâliyâ kaht olmağla vakf-ı mezbûrun zevâ'idi olmayup tevzî'-nâme mûcebince mahsûl kalîl olup erbâb-ı vezâ'ife kifâyet etmedüğün" bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Vilâyet tahrîrinde ta'yîn olunup virilen tevzî'-nâme mûcebince amel idüp tevzî'-nâmeden hâric olanlara nesne virdürmeyesin.

d.6, s.24, h.49

Kudüs'te Azub denilen suyolunun inşaat masraflarını karşılamak üzere Halep hazinesinden tahsis edilen 6500 altının akıbetinin araştırılması, zimmete geçirilip geçirilmediğinin tespiti ve öyle ise eksiksiz tahsil edilerek tahkikat sonucunun merkeze bildirilmesi.

الأمر بالتحقيق في مصير ٦٥٠٠ ذهب خصص من خزينة حلب لتغطية نفقات قناة الماء المسماة عزوب في القدس، وتثبيت ما ترتب منه على ذمة أي شخص وتحصيله دون نقص، وابلاغ المركز بنتيجة التحقيق.

That the outcome of 6500 golds which were taken from the Aleppo treasury to meet the construction needs of the waterway known as Azub in Al Quds, it should be

determined whether or not it was embezzled and the outcome of the investigation shall be reported to the centre.

[Yev]mü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972 **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîsine virildi. Fî 28 Muharrem sene 972

Haleb defterdârı Derviş Çelebi'ye hüküm ki:

Bundan akdem; "Kudüs-i Şerîf'e getürülmesi fermân olunan Azûb nâm suyolu harcına Haleb hazînesinden altı bin beş yüz altun alup harcidesin" diyü Kudüs-i Şerîf beği Rıdvan *dâme ızzühû*ya ve mütevellî Turgud'a emr-i şerîf gönderildikde, meblağ-ı mezbûr Kudüs-i Şerîf ve Gazze sancaklarında Havâss-ı hümâyûn emîni olan Mustafa Kethüdâ'dan havâle olunup mütevellî-i mezbûr hâzır bulunmamağla, mîr-i müşârun-ileyh mültezim-i mezbûrdan bin altun alup bâkî nesne almayup ba'dehû "Bâkî kalan altunı mezkûr mütevellîye teslîm idesin" diyü sen tezkire gönderüp taleb olundukda "Zimmetime lâzim olan meblağı bi't-tamâm nâzıra teslîm idüp zimmetimde bir akçe bâkî kalmamışdur" diyü cevâb virüp hâlâ Şam nâzırı olan Mustafa, Şam hazînesinin bu sene de muhâsebesin defterdâra gönderdükde, Kudüs-i Şerîf'in suyolu ihrâcâtı içün "Mezkûr Turgud, mültezim Mustafa Kethüdâ tahvîlinden yüz seksen bin para ki dört bin beş yüz altun olur, kabzeyledi" diyü hilâf-ı vâkı' defterinde îrâd u masraf yazup bir akçe alınmaduğı sahîh u sâlim olup iftirâ idüğine şübhe olmayup "Ne kabz ve ne harcolmuşdur? Müteveffâ Turgud'un muhâsebesi görüldükde yetîminden taleb olunmak lâzim gelür, hayfdır" diyü i'lâm olunmağın, müşârun-ileyh Rıdvan *dâme ızzühû* Südde-i sa'âdetimde bulunup husûs-ı mezbûr sü'âl olundukda; "Sahîhdir, müteveffâ Turgud mültezim-i mezbûrdan bir akçe ve bir habbe almamışdır. Ben bin filori alup bi'l-fi'l Kudüs-i Şerîf Kal'ası'nda emânetdir, mâ'adâ beş bin beş yüz sikke filori mültezim Mustafa zimmetindedir" diyü mühürlü mektûbuyla i'lâm etmeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim varıcak, bu husûsa bizzât mukayyed olup mültezim-i mezbûr zikrolunan altunı kimesneye teslîm etmiş midir, etdüği takdîrce kime teslîm etmişdir ve teslîme temessük ve hüccet almış mıdır, yohsa kendü zimmetinde iken mezkûr fevtolmağla hilâf-ı vâkı' ana teslîm isnâd idüp îrâd u masraf mı kaydetdirmişdir? Bu husûs ne vechile olmuş ise tamâm gavrına irişüp mâl kimin üzerinde zuhûr iderse bî-kusûr tahsîl idüp sıhhati üzre yazup bildiresin.

d.6, s.25, h.50

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı Eri[ha] köyü sakinlerinin tahıl, bağ ve büyükbaş hayvanlar için vakfa ödemesi gereken, ancak asayiş sorunları nedeniyle ödenmemiş olan vergi ve harçlarının eksiksiz tahsil edilmesi.

الأمر بتحصيل الضرائب المفروضة على الغلال والكروم والجاموس وبدون نقص والمترتبة على أهالي قرية أريحا التابعة لأوقاف عمارة (دار طعام) السلطانة خرّم في القدس والتي لم تسدد أسباب أمنية.

That the taxes and fees that the residents of the Eri[ha] (Jericho) village managed by Hürrem Sultan Imaret Waqf in Al Quds that were supposed to be paid for crops, vineyards and cattle but were not paid due to security problems.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**,
Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Hâliyâ oğlum Selim vâlidesi *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâreti evkāfı mütevellîsi olan Abdülkerim *zîde kadruhû* Dergâh-ı mu'allâma kazâyâ defterin sunup; "Sâbıkā evkāf-ı mezbûreden olup usât arasında olmağla istibdâl olunan Eri[ha] nâm karye ahâlîsi zimmetlerinde müfredât defterleri ve mümzâ defterler mûcebince buğday ve arpa ve daru bahâlarından ve bağları ve câmûsları rüsûmâtından hayli bâkî kalup şehre gelmedükleri ecilden tahsîli mümkin olmamışdur" diyü i'lâm eyledi. Evkāf-ı mezbûre bakāyâsının tahsîli lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Evkāf-ı mezbûre zâbiti vardukda, her biriniz gereği gibi bizzât mukayyed olup zimmetlerinde mâl-i vakf olanları, husamâyı berâber eyleyüp dahi onat vechile hakk üzre bi-hasebi'ş-şer' teftîş idüp göresiz; arzolunduğu gibi ise vakfın mümzâ defterleri mûcebince zimmetlerinde zâhir olan bakāyâyı bî-kusûr tahsîl idüp vakıf içün zabt u kabz etdürüp kimesne üzerinde mâl-i vakfdan bir akçe ve bir habbe bâkî komayup şer'-i şerîfe ve kānûna muhâlif kimesneye iş etdirmeyesiz.

d.6, s.25, h.51

Kudüs'teki Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlanmış olan Remle'nin Keferciş köyünün yıllık gelirine Gazze sancakbeyinin subaşıları tarafından el konulduğu, öyle ise vakıf adına bu gelirin eksiksiz olarak tahsil edilmesi.

الإبلاغ عن قيام صوباشي أمير سنجق غزة بوضع اليد على الوارد السنوي لقرية كفرجيش بالرملة والتابعة لأوقاف عمارة (دار طعام) السلطانة خرّم بالقدس، والأمر بتحصيل هذا الوارد دون نقص باسم الوقف.

That the annual income of the Kafarcish village in Ramla that is tied to Hürrem Sultan Imaret Waqf in Al Quds was taken up by the Subaşı of Gaza Sandjakbey, if so this income shall be collected completely in the name of the waqf.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Gazze ve Remle kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ oğlum Selim vâlidesi merhûme Sultân *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâreti evkāfı mütevellîsi Abdülkerim *zîde kadruhû* Dergâh-ı mu'allâma gelüp kazâyâ defterin sunup; "Remle kazâsında sâbıkā Gazze sancağı hâslarından olup sene 970 Şa'bânı'nın on ikinci gününde evkāf-ı mezbûra ilhâk olunan Keferciş nâm karyenin sene-i mezbûrede vâkı' olan mahsûlâtı vakfa zabtolmak içün emr-i şerîf virilmişken müşârun-ileyhin sübaşıları zabtetdirmeyüp kendüler kabzidüp hâliyâ zikrolunan mahsûl müfredât defteri mûcebince müşârun-ileyhden taleb olunmak" bâbında emr-i şerîfim taleb etdüğün i'lâm eyledi. İmdi; mâl-i vakfın tahsîli her vechile mühimm ü lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Müşârun-ileyh mütevellî cânibinden âdem vardukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup bu husûsu onat vechile hakk üzre teftîş idüp göresiz; arzolunduğı gibi ise vakfın mümzâ defterleri muktezâsınca müşârun-ileyhin târîh-i mezbûrdan berü zimmetinde zâhir olan mâl-i vakfı hükmidüp bî-kusûr alıvirüp üzerinde bir akçe ve bir habbe bâkî komayup şer'a muhâlif kimesneye iş etdirmeyesiz. Bu bâbda Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından olup evkāf-ı mezbûre hidmeti içün ta'yîn olunan Ömer mübâşir ola. Ammâ; emr-i şer'den tecâvüz eylemeye, şöyle bilesiz.

d.6, s.26, h.52

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı Remle'deki bazı köyler ahalisinin çeşitli vergi ve harçlardan dolayı vakfa olan borçlarının ve vakfa sınırdaş olduğu için ilhak edilen Keferciş köyünün, Gazze sancakbeyinin şubaşıları tarafından el konulmuş gelirlerinin vakıf adına tahsil edilmesi.

قيام صوباشي أمير سنجق غزة بوضع اليد على موارد قرية كفرجيش التي الحقت بوقف عمارة السلطانة خرّم في القدس بسبب التصاقها به وما ترتب بذمة اهاليها من الضرائب المختلفة المفروضة على بعض القرى في الرملة والتابعة لأوقاف العمارة والأمر بتحصيل هذه الموارد باسم الوقف.

That the debts of the residents of some of the villages in Ramla managed by Hürrem Sultan Imaret Waqf in Al Quds due to some taxes and fees and the income of Kefernil village taken up by the Subaşı of the Gaza Sandjakbey shall be taken up by the waqf.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Gazze ve Remle kādılarına hüküm ki:

Oğlum Selim *tâle bekāhû* vâlidesi merhûme Sultân *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de olan imâreti mütevellîsi Abdülkerim Südde-i sa'âdetime defter virüp; "Sâbıkā mütevellî olan Turgud zamânında evkāf-ı mezbûreden kazâ-i Remle'de olan köyler ahâlîsi zimmetlerinde buğday ve arpa bahâlarından ve bağları harâcından ve rüsûmât-ı biyâre vü mağradan müfredât ve mümzâ defterler mûcebince hayli mâl-i vakf bâkî kalup ve kazâ-i mezbûrda Gazze beği hâslarından olan Keferciş nâm köy evkāf-ı mezbûreye sınırdaş olup vakfa mübâşir olmağın, evkāf-ı mezbûreye ilhâk olunup sancakbeğine bedel virilüp ol senede vâkı' olan mahsûlâtı mûmâ-ileyhin sübaşıları zabt u kabz itdüğin" i'lâm itmeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfimle Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından Ömer *zîde kadruhû* vardukda, bu husûsları onat vechile şer'le teftîş idüp göresiz; fi'l-vâkı' arzolunduğu gibi ise mezbûr karyenin vakfolduğu târîhden berü vakfa âid olan mahsûlü eger zikrolunan karyeler ahâlîleri zimmetlerindedir ve eger mûmâ-ileyh sancakbeği sübaşıları kabzetdüğidir, vakfa âid olan mahsûl her kimin zimmetinde sâbit olursa mümzâ ve müfredât defterleri mûcebince cem' u tahsîl etdirüp evkāf-ı mezbûre içün mütevellîye zabtetdiresiz, inâd ü muhâlefet ideni yazup arzeyleyesiz.

d.6, s.26, h.53

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı Şüveyke Köyü ahalisinin ektiği pamuk, hububat ve bostanlardan ötürü vakfa vergi borçlarının bulunduğu, söz konusu alacakların vakıf adına eksiksiz tahsil edilmesi.

الإبلاغ عن ترتب أموال الوقف على أهالي قرية شويكة التابعة لأوقاف عمارة سلطان في القدس وذلك من القطن والحبوب والبساتين، والأمر بتحصيلها دون نقص باسم الوقف.

That the residents of Shuwaika village managed by Hürrem Sultan Imaret Waqf in Al Quds had tax debts owed to the waqf due to cotton, crops and mellon fields, and these debts shall be collected in the name of the waqf.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Nablus beğine ve kādısına hüküm ki:

Müşârun-ileyh mütevellî defter virüp; "Evkāf-ı mezbûreden livâ-i Nablus'da olan Kākûn nâm köyün yerlerinde zirâ'at iden Şüveyke nâm köy ahâlîsi zimmetlerinde penbeleri faslından ve buğday ve arpa bahâlarından ve bostan öşründen müfredât defterleri ve mümzâ defterler mûcebince hayli mâl-i vakf bâkî kalup usâtdan Müşâşaka nâm tâifeye arkalanup şehre gelmeyüp ve vakfın mâlın virmedüklerin" i'lâm itmeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfimle Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından Ömer vardukda, bu husûsa bizzât mukayyed olup mezkûrları ihzâr idüp zimmetlerinde olan bâkîyi müfredât ve mümzâ defterleri mûcebince onat vechile teftîş idüp göresiz; zimmetlerinde mâl-i vakfdan ne mikdâr nesne sâbit olursa bî-kusûr alıvirüp zimmetlerinde bir akçe ve [bir] habbe komayup hilâf-ı şer' u kānûn kimesneye ta'allül etdirmeyesiz.

d.6, s.27, h.54

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na ev ve bostanlarda kullanılan su ve tüketilen yağ bedelinden ötürü borçlu olan Kenîse ve Haliv mezraları ile Sayda merkez ahalisinden söz konusu borçların eksiksiz tahsil edilmesi.

الأمر بتحصيل ما ترتب على أهالي مزرعتي كنيسة وحليو ومركز صيدا من مال الوقف عمّا استهلكوه من ماء في بيوتهم وبساتينهم ومن بدل الزيت، وتحصيله باسم أوقاف عمارة السلطانة السلطانة خرّم في القدس وبلا نقص.

That the debts owed by Kanisa and Haliw hamlets and residents of Sayda central to Hürrem Sultan Imaret Waqf in Al Quds due to the water used in houses and mellon fields and oil consumed shall be taken up without any deduction.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Şam beğlerbeğisine ve Sayda kādısına hüküm ki:

Müşârun-ileyh mütevellî kazâyâ defterin sunup; "Evkāf-ı mezbûreden nefs-i Sayda ve Kenîse ve Haliv nâm mezra'alara getürilen su ta'âdülen her bostana ve her eve cârî olmağın, vakıf içün emir mûcebince birer mikdâr akçe ta'yîn olunup defteri hazîneye gönderilmeğin, ol defter mûcebince Nerdübân Mehmed nâm za'îm ve sâbıkā emîn olan Ali ve Nâsıruddin ibn-i Kutayş nâm kimesneler zimmetlerinde zikrolunan bostanları suyundan ve zeyt bahâsından hayli mâl-i vakf bâkî kalup edâsında ta'allül iderler" diyü i'lâm etdüği ecilden **buyurdum ki:**

Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından Abdi varup vusûl buldukda, husamâyı ihzâr idüp onat vechile teftîş idüp göresiz; şimdiye değin zikrolunan sudan intifâ' idenlerden şer'le ve kānûn ile vakfa nesne alınıgelmiş ise eger zeyt bahâsından ve eger sudan her birinin zimmetlerinde ne mikdâr bâkî kalmış ise ba'de's-sübût hükmidüp bî-kusûr alıvirüp vakıf içün mütevellî-i mezkûra zabtetdiresiz. Onat vechile mukayyed olup mâl-i vakfdan kimesne üzerinde bir akçe ve bir habbe bâkî komayasız.

d.6, s.27, h.55

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı Eri[ha] köyü sakinlerinin ektikleri ürün ve besledikleri hayvanlardan ötürü vakfa olan vergi borçlarının tahsili; ayrıca Beyt-i Ta'yâ köyü reisi Bedir'in, oğlunun öldürüldüğü iddiasıyla köy basıp adam katlettiği doğru ise gereğinin yapılması.

الأمر بتحصيل ما ترتب على أهالي قرية أريحا التابعة لأوقاف عمارة السلطانة خرّم في القدس من الحبوب والكروم والجاموس، وإجراء اللازم بحق بدر رئيس قرية بيت تعيا لقيامه بالإغارة على قرية صفا وقتله عدة رجال بحجة الثأر لابنه، وذلك في حالة التأكد مما قام به.

That the debts owed by the residents of Eri[ha] (Jericho) village managed by Hürrem Sultan İmaret Waqf in Al Quds due to crops, vineyards and cattle shall be collected; and if the claim that the Chief of Bait Ta'ya village attacked a village and killed men is true, the necessary measures shall be taken.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Müşârun-ileyh mütevellî defter virüp; "Evkāf-ı mezbûreden olup Kudüs-i Şerîf ve Gazze beğlerinden alınup vakfa ilhâk olunan köylere bedel virilen Eri[ha] nâm köy ahâlîleri zimmetlerinde buğday ve arpa ve daru bahâlarından ve bağları ve câmûsları rüsûmâtından hayli mâl-i vakf bâkî kalup şehre gelmedükleri ecilden, tahsîli mümkin olmadığın ve evkāf-ı mezbûreden Kudüs-i Şerîf'de Beyt-i Ta'yâ nâm köyün re'îsi Bedir nâm müfsid geçen sene ( ) kaldurup hayli âdem cem' idüp 'Oğlum öldürdinüz' diyü bahâne idüp Safâ nâm karyeyi basup beş-altı âdem katlidüp livâ-i Gazze'de Vâdî-i Alî nâm mevzi'de olan âsî Arab arasına girüp kendünün ve oğullarının zimmetlerinde hayli bâkî olup virmedüklerin" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, mezkûr karye ahâlîsin ihzâr idüp zimmetlerinde olan mâl-i vakfı müfredât defterleri mûcebince onat vechile teftîş idüp mâl-i vakf eger mezkûr karye ahâlîsi üzerindedir ve eger mezkûrûn Bedir ve oğulları zimmetindedir, her kimin üzerinde sâbit olursa bî-kusûr alıvirüp vakıf içün mütevellîye zabtetdiresiz ve mezbûr Bedir'in ol vechile âdem katletdüği sâbit olursa ol bâbda şer'le lâzim geleni mahallinde icrâ idüp yerine koyasız. Hilâf-ı şer' u kānûn kimesneye iş olmakdan hazer eyleyesiz.

d.6, s.28, h.56

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı Sâfiriyye köyüne müdâhele edip ahalinin hububatını gasp eden vergi tahsildarı Mustafa hakkındaki iddiaların araştırılması, vakfa dışarıdan müdahalelerin engellenmesi ve vakıf alacağının eksiksiz tahsil edilmesi.

الأمر بالتحقيق فيما نسب إلى العامل مصطفى بشأن قيامه بالتدخل في قرية السافرية التابعة لأوقاف عمارة السلطانة خرّم بالقدس واستيلائه على حبوب الناس، ومنع التدخل بالوقف من الخارج وتحصيل ماله دون نقص.

That the claims about Amil Mustafa who allegedly occupied the Safiriyye (?) village belonged to Hürrem Sultan İmaret and took over the crops of the residents shall be investigated, outside interventions to the waqf shall be prevented and the debts shall be collected without delay.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**,
Kostantıniyye

Yazıldı.

Mütevellîye virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine, Kudüs-i Şerîf ve Remle kādılarına hüküm ki:

Müşârun-ileyh mütevellî kazâyâ defterin virüp; "Bundan akdem livâ-i Kudüs-i Şerîf ve Gazze'de olan Havâss-ı hümâyûn âmili Mustafa Kethüdâ nâm âmil evkāf-ı mezbûreden Sâfiriyye nâm köyün ba'zı yerlerinin buğday ve arpasın, 'Öşrü, hâs olan Harmend nâm karye sınırındandır' diyü sınırnâmeye muhâlif cebren alup ve re'âyâsın döğüp kiminin başın yarup ve kiminin kolun sıyup küllî ta'addî idüp vakfın beş-altı yüz kile terekesin zâyi' u telef idüp ellerinde olan hudûdnâme mûcebince görilüp ber-vech-i ta'addî alduğı tereke girü vakfa alıvirilmek" bâbında hükm-i şerîfim taleb eyledüği ecilden **buyurdum ki:**

Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından Abdi varup vusûl buldukda, bu husûsu onat vechile dikkat ü ihtimâmla teftîş ü tefahhus eyleyüp ve bu bâbda olan hudûdnâmelerine nazar idüp göresiz; evkāf-ı mezkûre mahsûlünden mezkûr âmil zimmetinde ne mikdâr nesne bâkî kalduğı ve re'âyâyı döğüp hilâf-ı şer'-i şerîf ta'addî eyledüği vâkı' ise men' idüp bu bâbda muktezâ-yı şer' ne ise icrâ idüp hilâf-ı şer'-i kavîm alduğı hâsılı ba'de's-sübût bî-kusûr alıvirüp min-ba'd evkāf-ı mezkûrenin mümtâz ü mu'ayyen sınurı dâhilinde olan yerlerine hilâf-ı şer' u kānûn kimesneyi dahletdirmeyüp eslemeyenleri sekidüp ziyâde inâd ü muhâlefet idenleri yazup arzeyleyesiz.

d.6, s.28, h.57

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı köylerdeki vakıf malının korunması için teamüller gereği Şam yeniçerilerinden bir bölükbaşı ile altı neferin, Kudüs Kalesi'nden ise on hisar erinin görevlendirilmesi.

الأمر بتعيين آمر وحدة وستة جنود من إنكشارية الشام وعشرة من مقاتلي قلعة القدس لاستخدامهم في حماية مال الوقف في القرى التابعة لأوقاف السلطان خرّم بالقدس.

That one bölükbaşı (sergeant) and six soldiers from the Janissaries in Damascus, and ten castle soldiers from Al Quds Castle shall be sent to protect the waqf property in villages belong to Hürrem Sultan İmaret Waqf in Al Quds.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mezkûr mütevellî defter virüp; "Evkāf-ı mezkûre karyeleri beş sancakda olup istihdâm içün şimdiye değin Şam yeniçerilerinden bir bölükbaşıyla altı nefer

yeniçeri ve Kudüs-i Şerîf Kal'ası erenlerinden on nefer hisâr eri virilügelmişdir" diyü hâliyâ dahi virilmesin i'lâm eyledüği ecilden **buyurdum ki:**

Göresin; kazıyye arzolunduğu gibi olup kadîmden şimdiye değin ol mikdâr kimesne istihdâm içün gönderilügelmiş ise hâliyâ dahi ber-karâr-ı sâbık eger Şam yeniçerilerinden ve eger kal'a erenlerinden, olıgelen âdet üzre evkāf-ı mezkûreye istihdâm içün ta'yîn idüp gönderesin ki ne mâl-i vakf zâyi' ve ne kimesneye zulm ü ta'addî vâkı' ola, şöyle bilesin.

d.6, s.29, h.59

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı Remle kazası köylerinde sakin ahalinin hububat, bağcılık vb. faaliyetlerden ötürü vergi ve harç borçlarının bulunduğu, bunların vakıf adına eksiksiz tahsil edilmesi.

الإبلاغ عن ترتب المال الميري على أهالي قرى قضاء نابلس والتابعة لأوقاف عمارة السلطانة خرّم بالقدس وذلك من الحبوب والكروم والرسوم والأمر بتحصيله دون نقص باسم الوقف.

That the people residing in the villages of Remle town belong to Hürrem Sultan İmaret Waqf in Al Quds have tax and duty debts due to vineyard and cereal activities and these shall be collected in the name of the waqf completely.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Mütevellîye virildi.

Remle kādısına hüküm ki:

Mezkûr mütevellî kazâyâ defterin sunup; "Sâbıkā mütevellî olan müteveffâ Turgud zamânında evkāf-ı mezbûreden taht-ı kazânda vâkı' olan karyeler ahâlîsi zimmetlerinde buğday ve arpa bahâsından ve bağları harâcından ve rüsûmât-ı biyâre vü mağradan müfredât ve mümzâ defterler mûcebince hayli mâl-i vakf kaldığın" i'lâm eyledi. İmdi; evkāf-ı mezbûre bakāyâsının tahsîli her vechile lâ-büdd ü lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Zimmetlerinde mâl-i vakf olanları her kande ise buldurup getürdüp husamâyı berâber eyleyüp onat vechile hakk üzre şer'le teftîş idüp göresin; arzolunduğu gibi ise zimmetlerinde zâhir olan mâl-i vakfı hükmidüp bî-kusûr tahsîl ve vakıf içün zabt u kabz etdirüp üzerlerinde mâl-i vakfdan bir akçe ve bir habbe bâkî komayup hilâf-ı şer' kimesneye iş etdirmeyesin. Bu bâbda Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından Ömer *zîde kadruhû* mübâşir ola. Ammâ; emr-i şer'den tecâvüz eylemeye, şöyle bilesin.

d.6, s.32, h.66

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'nın mütevellisi iken vefat eden Turgut'un uhdesindeki zeâmetin vakfa ilhak edilmesi, buna karşılık münasip görülmeyen bir yerin vakıf bünyesinden çıkartılarak padişah haslarına nakledilmesi.

الأمر بالحاق زعامة طرغود، الذي توفي وهو يتولى وقف عمارة السلطانة خرّم في القدس، بالوقف وإخراج ما هو غير مناسب له من بنية الوقف وإلحاقه بالخاص السلطاني.

That the zeamet (fief) field that was controlled by Turgut who passed away while acting as the guardian of Hürrem Sultan İmaret in Al Quds shall be taken to the waqf, and some place that was seen as inappropriate shall be taken out of the waqf and must be added to fields of the Sultan.

[Yevmü'l-Hamîs, fi 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Kapucı Ömer'e virildi. Fî 18 Muharrem sene 972

Arab defterdârı Derviş'e hüküm ki:

Sâbıkā Kudüs-i Şerîf'de merhûme Sultân'ın mütevellîsi olup vilâyet-i Şam'da ze'âmet tasarruf iderken vefât iden Turgud'un ze'âmeti imâret-i mezbûrenin evkāfına ilhâk olunup evkāf-ı mezbûreden vakfa münâsib olmayan ihrâc olunup hâs olmasın emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak, müteveffâ-yı mezbûrun ze'âmetini vakf-ı mezbûr içün zabtetdirüp ana bedel vakfa münâsib olmayanı ihrâc idüp Hâssa-i hümâyûnum içün zabtetdiresin.

d.6, s.33, h.67

Kudüs'te Sahratullah-i Müşerrefe'de Kuran okunması için vakfedilen Kamâme tevliyetinin, teamüller gereği Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'nın mütevellisi Abdülkerim'e verilmesi.

الأمر باسناد تولية القيامة الموقوفة لقراءة القرآن في صخرة الله المشرفة بالقدس إلى متولي وقف عمارة السلطانة خرّم، مثلما أعتيد عليه.

That the control of the Kamame Waqf donated for reciting Qur'an in Sahratullah Sharif in Al Quds shall be given to the guardian of the Hürrem Sultan İmaret Waqf Abdulkarim according to traditions.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Muharremi'l-harâm sene 972] **(24 Ağustos 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Ferzend-i ercümend oğlum Selim *tâle bekāhû*nun vâlidesi merhûme Sultân *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de olan imâretinin hâlâ mütevellîsi olan Abdülkerim Südde-i sa'âdetime gelüp; "Cenâb-ı celâlet-me'âbım kıbelinden Sahratullah-i Müşerrefe'de tilâvet olunan eczâ-i şerîfenin vakfı olan Kamâme tevliyetin şimdiye değin olan imâret-i mezbûre mütevellîleri idegelmişdir" diyü zikrolunan tevliyet üslûb-ı sâbık üzre zabtolunmasına hükm-i şerîfim taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Zikrolunan Kamâme tevliyetin dahi hasbî müşârun-ileyhe etdüresin.

d.6, s.52, h.104

Kudüs'te subaşı maiyetinde çalışan ve rüşvet, yolsuzluk, hırsızlık ve zina gibi kanuna aykırı işler yapan tercümanlar hakkında gerekli adli incelemenin yapılması ve suçlu oldukları tespit edilirse tercümanlıktan azledilmeleri.

الأمر بالتحقيق فيما نسب إلى المترجمين العاملين مع الصوباشي في القدس من أعمال مخالفة للشرع كالرشوة والفساد والسرقة والزنا، واتخاذ الإجراءات العدلية اللازمة بحقهم وعزلهم في حالة التثبت من إدانتهم.

That the interpreters who work under the control of subaşı and claimed to have committed illegal acts such as corruption, bribery, theft and adultery shall be investigated and they should be removed from their positions if found guilty.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 29 Muharremi'l-harâm sene 972] **(6 Eylül 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Şehzâde hazretlerinin kapucısı Hasan'a virildi. Fî 4 Safer sene 972

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Hâliyâ anda Kudüs-i Şerîf sübaşısı yanında tercümân olan Tarânî ve Ahmed asesbaşı ve Ali ve Kerim ve Halil ve Mûsâ ve Ahmed Sezâî nâm kimesneler ve Sâr(?) ve Kusem nâm zimmîler halkdan irtişâ vü sirka ve zinâ idüp ve celb ü ahziçün hilâf-ı şer' Müslimânlara ba'zı husûs isnâd idüp ehl-i örfe gamzetmek ile halka zulm ü ta'addîleri olmağın, mukaddemâ teftîşleri içün hükm-i şerîfim virilüp teftîşlerine şürû' olunmazdan evvel ba'zısı gaybet etmekle teftîş olunmayup ve ba'zılarınun dahi hîn-i teftîşde hilâf-ı şer' ol vechile halka zulm ü

ta'addîleri olduğu şer'le sâbit ü zâhir olmağın, tercümânlıkdan ref' olunmuşlar iken hâlâ yine gelüp tercümânlık idüp evvelkiden ziyâde halka zulm ü ta'addîleri olduğu arzolunmağın, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, mezbûrdan gelüp da'vâ-yı hakk idenler ile mezbûrları berâber eyleyüp mukaddemâ bir def'a sorılup faslolmayup ve on beş yıl geçmeyen da'vâların husamâ muvâcehesinde ber-mûceb-i şer' teftîş idüp göresiz; fi'l-vâkı' kazıyye arzolunduğu gibi olup mezbûrların üzerine bi-hasebi'ş-şer' sâbit olan hukūku ashâbına alıvirdükden sonra mezbûrları tercümânlıkdan ref' idüp min-ba'd tercümânlık etdirmeyesiz. Ammâ; hîn-i teftîşde tamâm hakk üzre olup hiç bir cânibe meyl ü muhâbâ etmeyüp tezvîr ü telbîsden ve şühûd-ı zûrdan hazer idüp kazıyyede medhali olmayanları dahletdirmeyesiz.

d.6, s.55, h.113

Kudüs'te Sahratullah-i Şerîfe evkafı müştemilatından Hz. Davud Hamamı'na bir miktar su verilmesinin ahali açısından sorun teşkil etmeyeceği anlaşıldığından gereğinin yapılması.

الأمر باتخاذ اللازم بشأن تزويد الحمام المعروف بحمام النبي داود، وهو من ملحقات وقف صخرة الله الشريفة في القدس، كمية من الماء بعد التأكد من أن ذلك لا يؤثر في حق الشرب للأهالي.

As it was understood that giving some amount of water to the building known as Hz. Davud Bathhouse from the premises of Sahratullah Shareef in Al Quds will not constitute a problem for the residents, so necessary steps shall be taken.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 29 Muharremi'l-harâm sene 972] **(6 Eylül 1564)**,
Kostantıniyye

Yazıldı.
Şehzâde kapucısına virildi. Fî 4 Safer sene 972

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de Sahratullah-i Şerîfe Evkāfı'ndan Hazret-i Dâvud *aleyhi's-salâtü ve's-selâm* hammâmı dimekle ma'rûf hammâmın mâ'-i şitâ cem' olacak kuyuları olup iki ay mikdârı kuyu suları ile işleyüp kalan aylarda mu'attal kalup vakfa şey'-i kalîl hâsıl olmağın, Kudüs-i Şerîf'e cârî olan sudan bir mikdâr su inâyet olunmağiçün mukaddemâ Kudüs-i Şerîf beği ve kādısı arzeyledikde, 'Şer'an ahâlî-i Kudüs-i Şerîf'in hakk-ı şürblerine zarar müterettib olmazsa ve bir mikdâr su kifâyet iderse yazup bildüresiz' diyü vârid olan hükm-i şerîf muktezâsınca a'yân-ı vilâyetden

sorulup; 'Mezkûr hammâma kifâyet mikdârı su virilmekle Kudüs-i Şerîf halkının hakk-ı şürblerine zarar müterettib olmayup Sahratullah-i Müşerrefe vakfına dahi küllî nef' hâsıl olur' diyü şehâdet eyledükleri ecilden Kudüs-i Şerîf ahâlîsi bu husûs içün mahzar yazup, 'Mezkûr hammâma kifâyet mikdârı su sadaka buyrula' diyü arzeyledükleri" ecilden **buyurdum ki:**

Zikrolunan sudan hammâma su virilmekle Kudüs-i Şerîf ahâlîsinin hakk-ı şürblerine ve gayra şer'an lâzim gelmezse çok virilmeyüp hammâma bir mikdâr su virüp icrâ etdiresiz.

d.6, s.93, h.193

Kudüs'te Kamâme'den elde edilen gelirle (Sahratullah-ı Şerîfe'de) Kuran okuma vazifesine yeni atanacakların mutlaka imtihanla belirlenmesi, bu işe vakıf mütevellisinin müdahale etmesine izin verilmemesi.

التأكيد على منح المستحقين من قُرّاء القرآن في صخرة الله الشريفة المخصصات من موارد وقف القيامة بالقدس بعد إجراء الامتحان وعدم السماح لمتولي الوقف التدخل بهذا الأمر.

That those who will be appointed to the post of reciting the duty of Qur'an (in Sakhratullah) with the income to be derived from Kamame in Al Quds shall be determined via an exam, and the trustee of the waqf shall not be allowed to interfere in this.

[Yevmü's-Sebt, fî 26 Safer sene 972] **(3 Ekim 1564)**

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Mahrûse-i mezbûrede Kamâme mahsûlünden ta'yîn olunan eczâ-i şerîfeyi tilâvet idenlerin ba'zı fevtolup yeri mahlûl olup arzolunmalu oldukda, sana mürâca'at olunup imtihân olunmadan mütevellî müstakil arzetmek ile vazîfe nâ-mahalle tevcîh olunur imiş. **Buyurdum ki:**

Zikrolunan eczâyı kırâ'at idenlerden birinin yeri mahlûl olup arzolunmalu oldukda, imtihân idüp kırâ'at-ı eczâya istihkākı var idüği ma'lûmun olmadan kimesneye tevcih etdirmeyüp ol bâbda olıgelene muhâlif mütevellîye iş etdirmeyesin.

d.6, s.114, h.240

Mısır ve Kudüs yolunun emniyeti için Leccun sancağının Cübeyre köyünde bulunan kâgir hanın tamir edilmesi, bir miktar asker yerleştirilerek kale gibi kullanılması, Leccun beylerinin bu kalede ikameti ve yerleştirilecek askerlere timar tahsis edilerek beratlarının verilmesi.

الأمر بتعمير الخان الواقع في قرية جبيرة بلواء اللجون بغية تأمين الأمن في طريق القدس – مصر، ووضع جمع من الجنود هناك، وتحويله إلى قلعة، وحفظه على غرار القلاع، وإقامة أمراء اللجون فيه، ومنح الجنود المرابطين فيه تيمارات مع منحهم البرات.

That the wooden lodge placed in the Jubaira village of Lajjun Sandjak shall be restored for the security of the road to Egypt and Al Quds, it must be used as a castle by placing several soldiers, Lajjun Beys (Amirs) shall reside in there, and the placed soldiers shall be given some timar field and their certificates shall be distributed.

[Yevmü'l-Ahad, fî 9 Rebi'ilevvel sene 972] **(15 Ekim 1564)**

Yazıldı.
Sûreti emîne virildi.
Kapu kethüdâsına virildi. Fî 11 Rebî'ilevvel sene 972

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp, Nablus beği Hasan ve Leccun beği Kemal mektûb gönderüp; "Leccun sancağında olan Cübeyre nâm karye Kudüs-i Şerîf ve Mısır yolu üzerin[d]e ve livâ-i Nablus serhaddinde ve Aclun sancağına karîb il ortasında olup içinde olan kârgîr hân meremmât olunup kırk atlu tüfenkci ve on nefer hisâr eri olup Leccun beği olanlar anda mütemekkin olunalar. Zikrolunan sancaklar ve küllî imâret ve Mısır ve Kudüs-i Şerîf yolu emn ü emân üzre olur. Sancak hâslarından kendüye virilenden mâ'adâ bâkî kalan ifrâzdan atlu tüfenklüye ikişer bin ve hisâr erlerine bin dörder yüz akçe tîmâr sadaka olunursa kifâyet ider" diyü i'lâm itmeğin, arzolunan hân kal'a olup ifrâz-ı mezbûrdan zikrolunan mikdâr tîmâr ile kırk nefer atlu tüfenkci ve on nefer hisâr eri ta'yîn olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak, hân-ı mezbûr ta'mîr olup kal'a olundukda; arzetdüğün üzre zikrolunan ifrâzdan kul-oğullarından ve kul-karındaşından ve dirliğe müstahıkk olanlardan kırk nefer atlu tüfenklüye ikişer bin tîmâr ve on nefer müstahfıza bin dörder yüz akçe tîmâr ifrâz-ı mezbûrdan tevcîh idüp tezkirelerin gönderesin ki berât-ı hümâyûnum virile, şöyle bilesin.

d.6, s.205, h.442

Teftiş görevini ifa eden Çorum beyi İlyas Bey'in Kudüs sancağına atandığı ve vakit kaybetmeden süratle yeni görev yerine gitmesi.

تعيين القائم بالتفتيش أمير سنجق چوروم الياس بك أمير سنجق على القدس، والأمر بالمباشرة بوظيفته دون تأخير.

That Çorum Bey İlyas Bey who performs the duty of inspection was appointed to the Al Quds Sandjak and he shall go to his place of duty without losing any time.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî selh-i Rebi'ilâhir sene 972 **(4 Aralık 1564)**

Yazıldı.
Kethüdâsına virildi. Fî 5 Ca sene 972

Çorum beği İlyas Beğ'e hüküm ki:

Hâliyâ mutasarrıf olduğun hâslar bedeliyle Kudüs-i Şerîf sancağı sana tefvîz olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, aslâ te'hîr etmeyüp me'mûr olduğun teftîş hidmetinden ferâgat idüp varup zikrolunan sancağun hıfz u hırâsetinde olasın.

d.6, s.262, h.558

Kudüs'ün fethinden sonra mescide dönüştürülen Musallebe Manastırı'nın vaktiyle imaret olduğuna dair iddiaların asılsız olduğunun tespit edildiği ve zaman aşımı nedeniyle bu tür iddiaların dikkate alınmaması gerektiğine hükmedildiği.

التثبت من زيف الادعاء بكون دير مصلبة، الذي حوّل إلى مسجد بعد فتح القدس، عمارة (داراً للطعام) في السابق، وعدم أخذ مثل هذه الادعات موضع الاعتبار بسبب تقادم الزمن.

That it was determined that the claims concerning Dayr Musallaba Monastery that was turned into a masjid following the conquest of Al Quds was previously an imaret was not true, and these claims shall not be taken into consideration due to time lapse.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 26 Cemâziyelevvel sene 972] **(30 Aralık 1564)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Arz getüren keşîşlere virildi. Fi't-târîhi'l-mezbûr [Fî 4 Cemâziyelâhir sene 972]

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Tâhir Kudüs-i Şerîf'de vâkı' Deyr-i Musallebe dimekle ma'rûf kadîmî deyrin üzerine 'Kudüs-i Şerîf *şerrefehallâhü te'âlâ* küffâr elinden alındıkda mescid ü minâre binâ olunmuş idüğüne ve elli altmış yıldan mukaddem eser-i imâret var idüğüne ba'zı Müslimânlar haber virirler' diyü bir kaç kimesne da'vâ idüp mahall-i mezkûrun üzerine varıldıkda, kuzât-ı sâlifeden Kudüs-i Şerîf etrâfında olan kuzâtdan mescid ü minârenin eser-i imâreti sübût bulmadığına, kefere yedlerinde hu[ce]c-i şer'iyye ve ahkâm-ı şerîfe bulunup ve müdde'îlerin 'İmâret şu mevzi'de imiş' diyü gösterdikleri mahalde eser-i imâret bulunmayup ve bu mikdâr zamân mürûr

etmiş kazıyyenin istimâ'ı memnû' olmağın, vukū'u üzre arzolunmasın taleb eylediklerin" i'lâm eylediğin ecilden **buyurdum ki:**

Husûs-ı mezbûrun teftîşinden ferâgat idüp şer'a muhâlif kimesneye iş etdirmeyesin.

d.6, s.354, h.757

Hürmüz Kaptanı'nın Kudüs'teki Kamâme ziyaretine yüz kişi ile değil, sadece on kişi ile gelmesine izin verilmesinin uygun olduğu.

من المناسب السماح لقائد الأسطول البرتغالي في هرمز بزيارة كنيسة القيامة وتحديد عدد مرافقيه بعشرة أشخاص بدلا من مائة شخص.

That the Captain of Hormuz could come to Kamame visit in Al Quds with only ten people, rather than one hundred.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 18 Recebi'l-mürecceb sene 972 **(19 Şubat 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Kethüdâsına virildi. Fî 24 Receb sene 972

Basra beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliyâ Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Hürmüz kapudânı yüz nefer âdem ile Kudüs-i Şerîf'de Kamâme ziyâretine gelmek isticâze etdüğin" i'lâm eylemişsin. İmdi; mezkûr on nefer kimesne ile gelmeğe icâzet-i şerîfem olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Mezkûr âyînleri üzre Kamâme ziyâretine gelmek istedikde, on nefer kimesne ile gönderüp emr-i şerîfime mugâyir ziyâde bir ferd gitmekden ihtiyât idesin.

d.6, s.432, h.919

Vergi ödemeyen, civar köyleri yağmalayan, asi Araplarla birlikte hareket edip yolculara taarruz eden Remle nahiyesine bağlı Şive köyünün gönderilecek askerle basılması ve elebaşılarının tutuklanması.

تمرد أهالي قرية شيوة بناحية الرملة وامتناعهم عن أداء المال الميري، وإغارتهم على القرى المجاورة، وتحالفهم مع البدو العصاة، وتجاوزهم على المسافرين، والأمر بتأديبهم بحملة عسكرية، والقاء القبض على رؤسائهم.

That Shiwa village in Ramla town whose residents don't pay taxes, ransack villages around, and attack voyagers by collaborating with rebel Arabs shall be attacked by soldiers and the leaders shall be taken under custody.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 23 Şa'bân sene 972 **(25 Mart 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Gazze beğine hüküm ki:

Hâliyâ Dergâh-ı sa'âdet-destgâhıma mektûb gönderüp; "Remle nâhiyesinde Şîve nâm karye halkı isyân üzre olup resmlerin virmeyüp ve etrâfda olan karyelerün, davarların ve evlâdın gâret idüp ve âsî Arablar ile müttefik olup âyende vü revendeyi rencîde eyledikleri sebebden, mukaddemâ Gazze ve Kudüs-i Şerîf beğleri üzerlerine varup dağıdup, sa'b yerlerde olmağın el virmeyüp, hâliyâ bir tarîkle basıldıkda bir nefer sipâhî yoldaşlık itdüğin" i'lâm eyledüğün ecilden **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim varıcak göresin; karye-i mezbûre âsî Arab'dan olup mukaddemâ gâret olunmağa emrim olup sa'b yerlere tahassun etmekle tamâm haklarından gelinmek müyesser olmamış ise ki kendü hâllerinde olmaya. Anun gibi fesâd ü şenâ'atde ısrâr üzre olanların haklarından gelmek içün sancağın sübaşıları ve sipâhîleriyle ale'l-gafle üzerine varup etrâf u cevânibi ihâta etdirüp isyân u tuğyâna ve fesâd ü şenâ'ata mübâşir olan baş müfsidlerin elegetürüp gereği gibi haklarından gelüp karye-i mezbûrenin eşkıyâsı ayrılup sükûn üzre kendü hâllerinde olan fellâhlara dahlolunmayup ve kimesnenin ezvâc ü etfâli esîr olup mâlları ve davarları gâret ü hasâret olunmakdan sakınup hemân eşkıyâsın elegetürüp cezâ vü sezâların virüp etrâflarında olan re'âyâ vü berâyâyı anlarun zarar u ziyânlarından emîn ü mahfûz kılmak bâbında dikkat ü ihtimâmda dakîka fevtetmeyesin. Bu bâbda kemâl-i basîret üzre olup sübaşı ve sipâhî kırdurup gaflet ile nâ-ma'kūl vaz' olmakdan ihtiyât idüp tamâm tedârik üzre olasın.

d.6, s.608-609, h.1344

Kudüs'te yasak olmasına rağmen bazı kimselerin dışarıdan şarap getirerek sattıkları bildirildiğinden, bu kutsal kentte içki satışının ve içilmesinin engellenmesi konusunda gereğinin yapılması, yasağa uymayanların merkeze bildirilmesi.

الإبلاغ عن قيام بعض الأشخاص بجلب الخمر إلى القدس، وبيعه هناك رغم المنع، والأمر بإجراء اللازم بشأن منع بيع وشرب الخمر في هذه المدينة المقدسة، وإبلاغ المركز بأسماء المخالفين.

Since it was reported that some people brought wine to Al Quds from outside despite the ban, necessary measures shall be taken to prevent the sale and use of

alcohol in this scared city, and those who do not follow the ban shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-Ahad, fi 3 Zîlhicce sene 972] **(1 Temmuz 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Kudüs-i Şerîf'de mütemekkin Zekeriyyâ nâm kimesneye virildi. Fi't-târîhi'l mezbûr [Fî 17 Zilhicce sene 972]

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Hâliyâ eyyâm-ı sa'âdet-hümâyûnumda kalem-rev-i iklîm-i saltanatımda vâkı' olan bilâ[d] ü kasabât u kurâ-yı Müslimînde şer'-i şerîfe muhâlif vaz' olduğuna rızâ-yı şerîfim olmaduğı ecilden, hamr bi'l-külliyye Müslimânlardan ref' olunmasın emridüp ol bâbda yasağ-ı hümâyûnum olmuşken hâliyâ Kudüs-i Şerîf *tayyiballâhü mesvâhûy*a ba'zı kimesneler taşradan hamr getürüp bey' etmekle ol asıl makām-ı şerîfede feseka tâifesi fısk u fücûrdan hâlî olmadukları istimâ' olunmağın, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım vusûl buldukda, hamr husûsunda olan yasağ-ı hümâyûnumu icr[â] etmekde gereği gibi mukayyed olup belde-i tayyibeye aslâ hamr getürülmeyüp Müslimândan bir ferde şürb-i hamr etdirmeyüp kefere tâifesine muhkem yasağ u tenbîh idüp i'lân-ı hamr etdirmeyüp ve Müslimândan bir ferde hamr virdirmeyesin. Ba'de't-tenbîh eslemeyüp şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif vaz' idüp muhtâc-ı arzolanları isimleri ile yazup arzidesiz. Olmayanlar bâbında emr-i şer'-i kavîm ne ise icrâ idüp şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif iş olmakdan sakınup emr-i celîlü'l-kadrimin imzâsında bâb-ı ikdâm ü ihtimâmda dakîka fevtetmeyesiz ve emr-i şerîfimin sûretin sicill-i mahfûza sebtetdiresiz ki dâimâ mazmûnu ile amel olunup hilâfına cevâz gösterilmek ihtimâli olmaya. Husûs-ı mezbûr hufyeten yoklanup görülse gerekdir. Şöyle ki; hamr husûsunda olan yasağ-ı hümâyûnuma muhâlif mahmiye-i mezbûrede iş vâkı' ola, mansıbınız alınmağla konulmayup envâ' ıtâb u ikābıma mazhar-ı vâkı' olursuz, ana göre mukayyed olasız.

d.5, s.82, h.191

Mescid-i Aksâ'ya gelen bazı kadınların etrafı kirlettikleri; Hz. Meryem'in kabri, Kadem-i Hz. İsa ve diğer mukaddes mekânlarda hukuka aykırı işler yapıldığı; kadınların gece toplanıp ağıtçılar dolaştırarak cenazeleri duyurdukları; mezar başında yüzlerine kara sürüp, ağıtlar yakarak tepindikleri; Mescid-i Aksâ etrafında kalanların yemek artıklarını buralara döktükleri, Sahratullah etrafındaki odalarda kalan Hindlilerin de tuvaletlerini buralarda yaptıkları ve pazara giden çiftçilerin Harem-i Şerifi yol haline getirdiklerine dair yapılan

şikâyet üzerine, kutsal mekânlarda ve kabirlerde hukuka aykırı davranışlara izin verilmeyerek buraların temiz tutulmaları.

قيام النسوة اللواتي بتدنيس المسجد الأقصى عند الزيارة، وارتكاب أوضاع مخالفة للشرع في قبر السيدة مريم وقدم النبي عيسى وغيرهما من الأماكن المقدسة، وتجوال النساء مع الرثاة في الأزقة للاعلان عن وفاة أحد الاشخاص، وإطلاء وجوههن بالسواد وانتحابهن وضربهن الأرض بأقدامهن، ورميهن فضلات الطعام في الحرم الشريف، وقيام الهنود المقيمين داخل الحرم وقربه بالتبول فيه في الليل، واتخاذ الفلاحين طريقاً مخالفاً للشرع فيه لنقل منتجاتهم إلى السوق، والأمر بالحيلولة دون القيام بمخالفة الشرع في الأماكن المقدسة والقبور، والمحافظة على طهارة هذه الأماكن.

That some of the women who came to Masjid Al Aqsa were causing environmental pollution; illegal deeds were committed in the tomb of Maryam, the Foot of Prophet Jesus and other sacred places; that women came together and announced the dead by wondering around with mourners; that they put black paint to their faces and jumped next to the tombs; those around Mascid Al Aqsa poured remains of food around; those Indians staying around the rooms in Sakhratullah (Dome of the Rock) did their toilets in the streets; and those farmers going to the market made their way through the Haram Al Shareef; that sacred places and tombs shall be kept clean and improper actions shall not be allowed there.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 4 Safer sene 973 **(31 Ağustos 1565)**

Yazıldı.
Mezbûr Molla Siyâmî'ye virildi. Fî 20 Safer sene-i minhü

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Dârende Molla Siyâmî-i Rûmî nâm kimesne gelüp; "Kudüs-i Şerîf mücâvirlerinden olup Kudüs-i Şerîf'de Mescid-i Aksâ'dan ba'zı hâtûnlar ziyâret ve ibâdet nâmına mücerred seyr içün gelüp Harem-i Şerîf'de oturup tebevvül ve tekāzâları içün Harem'den taşra varmayup Bayram ve Cum'a namazlarında ve gayr[ı] vakitde Müslimânlara müzâyaka virüp, etdükleri mülevvesâtı çıkarmakda ferrâşları ziyâde zahmet çeküp ve Mezâr-ı Hazret-i Meryem *radıyallâhü anhâ* ve Kadem-i Hazret-i Îsâ *aleyhi's-salâtü ve's-selâm* ve sâir mevâzı'-i mübâreke ve müteberrikede kezâlik avretler ve kefere avretleriyle kefere tâifesi gelüp cem' olup şer'a muhâlif vaz'larının nihâyeti olmayup ve Kudüs-i Şerîf'de olan evlâd-ı Arab'dan biri müteveffâ oldukda avretler gice ile cem' olup etrâf mahalleye meyyitleri olduğun i'lân içün muganniyyeler ile mahallâtı gezüp i'lân-ı savt idüp ve defne varduklarından sonra üç güne değin Arab avretleri mekābir üzerinde cem' olup envâ' savt ile sagular idüp yüzlerine kara sürüp halka olup horos deper gibi devrân idüp ve bevvâblar kapuları

beklemeyüp etrâfında olan medâris evânında sâkin olanlar yedükleri ta'âmdan sofralarında kalan fazlayı Harem-i Şerîfe döküp ve Sahratullah'ın etrâfı hucûrât olup ba'zı Hindî tâifesi avretleriyle hucurâtda ve Harem-i Şerîf içinde ve Harem'in sâir mevzi'inde sâkin olup gice ile Harem-i Şerîf'de tebevvül idüp ve ba'zı fellâh tâifesi avretleri ile bâzâra yoğurt ve süt ve sâir nesne getürdüklerinde 'Bâzâra doğrudur' diyü Harem-i Şerîf içinden geçüp şer'a mugâyir yol idüp bi'l-cümle, mahrûse-i mezbûrede şer'-i şerîfe mugâyir evzâ'ın nihâyeti yokdur. Men' ile memnû' olmazlar" diyü bildirdi. **Buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim varıcak, zikrolunan husûslara bizzât mukayyed olup "Mescid-i Aksâ'da ve Sahratullah-i Müşerrefe'de ve sâir makām-ı müteberrikede ve Belde-i Tayyibe'de ve mekābirînde şimdiye değin idegeldikleri münkirât ve menhiyyâtı bi'l-küllîye men' u def' idüp ricâl ü nisâdan aslâ bir ferdi şer'-i şerîfe muhâlif vaz' etdirmeyüp Mescid-i Aksâ'nın ve Sahratullah-i Müşerrefe'nin haremlerinde ve sâir makāmât-ı müteberrikede mülevvesâtdan pâk ü tâhir tutdurup eyyâm-ı sa'âdet-hümâyûnumda zikrolunduğu üzre evzâ'a rızâ-yı şerîfim yokdur. Şöyle ki; şer'a ve emr-i hümâyûnuma muhâlif iş olduğu istimâ' oluna, mansıbınız alınmağla konulmaz ana göre mukayyed olasız" diyü hükm-i hümâyûnumu, sen ki kādısın; sicillâta kaydeyleyesin ki dâimâ sen ve senden sonra gelen kādılar mazmûnu ile amel eyleyüp ana muhâlif iş olmak ihtimâli olmaya, şöyle bilesiz.

d.5, s.109, h.253

Halilürrahman Evkafı nâzırının nâibi olan Ali Bölükbaşı'nın vakfın anbarından buğday çalıp asi Araplara sattığı, vakfın imaretinde pişen ekmeğin tartısında hile yaptığı, ayrıca vakfın mutfağı ile Yakub ve İshak peygamberlerin türbelerinin soyulduğuna dair şikâyet üzerine, gerekli tahkikatın yapılarak suçluların bulunması ve cezalandırılması.

اتهام نائب ناظر أوقاف خليل الرحمن علي بولوك باشي بسرقة القمح من مخزن الأوقاف، وبيعه لعصاة البدو، والتلاعب في وزن الخبز المشوى في عمارة (دار طعام) الوقف، وتعرض مطبخ الوقف وضريحي النبي يعقوب والنبي اسحق إلى السرقة، والأمر بإجراء التحقيق اللازم والكشف عن المخالفين ومعاقبتهم

That the representative of Khalil al-Rahman Waqf guardian Ali Bölükbaşı has reportedly stole wheat from the storage of the waqf and sold it to rebel Arabs, did tricks while weighing the bread baked in the imaret of the waqf, moreover there were complaints that the kitchen of the waqf was robbed along with the tombs of Prophet Yakub and Ishak, therefore those responsible shall be found and penalized.

[Yev]mü'l-Erbi'â, fî 24 Safer sene 973 **(20 Eylül 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Nabluslu Receb'e virildi. Fî 27 Safer sene 973

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunulup; "Hazret-i Halîlürrahman *aleyhi's-salâtü'l-melikü'l-mennân* Evkāfı'nın nâzırı cânibinden nâib olan Ali Bölükbaşı nâm kimesne vakfın anbârın açup buğdayın sirkat idüp âsî Arablara bey' idüp ve kendü zamânında vakfın matbahı açılup ba'zı sahanlar ile ba'zı matbah esbâbı sirka olunup ve anda medfûn olan Ya'kūb Nebî hazretinin türbesi açılup hayli esbâb sirkat olunup ve Hazret-i İshak Nebî'nin üzerindeki altun örtüden bir arşun mikdârı kesilüp sirka olunmuşdur. Bu bâbda mazanna-i mezbûr Ali'nin oğlıdır ve mezkûr Ali imâret-i mezbûrede pişen etmeği vezn-i sâbıkdan ziyâde eksük idüp mâl-i vakfa küllî tecâvüz ü ta'addîsi vardır" diyü arzolunmağın, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, kazıyye arzolunduğu gibi ise bu bâbda mazanna olanları ihzâr idüp ber-mukteza-yı şer'-i kavîm dikkat ü ihtimâm ile hakk üzre teftîş eyleyüp göresiz; sârık kimler idüği zâhir olursa, sipâhî ise habsidüp arzeyleyesiz, değil ise bu bâbda mukteza-yı şer'-i kavîm ne ise icrâ eyleyüp yerine getüresiz. Tezvîr ü telbîsden ve şühûd-ı zûrdan kimesneye hilâf-ı şer' iş olmakdan hazer idesiz. Muhtâc-ı arz olanı yazup bildiresiz, şöyle bilesiz.

d.5, s.144, h.336

Şeyh Muhammed Halvetî ve diğerleri, kırk yıldır kullandıkları mülk evlerinin İbrahim ve oğulları tarafından zaptedilmek istendiğine dair şikâyette bulunduklarından, İbrahim ve oğulları bu konuda ferman çıkartsalar dahi söz konusu dava zaman aşımına uğradığından hukuken geçersiz hale geldiği.

شكوى قدمها الشيخ محمد الخلوتي وآخرون من محاولة المدعو إبراهيم وأبنائه للاستيلاء على البيت الذي يمتلكونه منذ أربعين سنة، والأمر بعدم أخذ ما يدعيه ابراهيم بنظر الاعتبار لتقادم السبب حتى وإن استصدر إبراهيم وأبناؤه حكماً بهذا الصدد.

Since Sheikh Muhammed Khalwati and others reported a complaint that their property house which was used for forty years by them is wanted to be occupied by Ibrahim and his sons, the relevant court case has been subject to lapse of time although Ibrahim and his sons might have issued a firman for that.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 14 Rebî'ilevvel sene 973 **(9 Ekim 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Şeyh Muhammed Halvetî ve Abdülkādir ve Mûsâ ve Arslan ve gayrı şürekâ gelüp; "Bunların Kudüs-i Şerîf'de kırk yıldan berü tasarruflarında olan mülk evlerin İbrâhim bin Gudayyâ ve oğulları, 'Zikrolunan ev bizim babamızın vakıf evi olup ve ba'de'l-inkırâz Hazret-i Mûsâ Nebî *aleyhi's-selâm* haremine vakıfdır' diyü kırk yıllık da'vânın istimâ'ıçün defa'âtle ahkâm-ı şerîfe ihrâc idüp kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet olmayup hâlen nizâ'dan hâlî olmadıkların" bildirdiler. İmdi; zikrolunan evin da'vâsı zamânı geçmiş da'vâ olmağın, istimâ' olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Zikrolunan da'vâyı min-ba'd istimâ' etmeyesiz. Eger mezkûr İbrâhim ve oğulları bir tarîkle Südde-i sa'âdetimden hükm-i şerîf ihrâc idüp istimâ'ın taleb iderler ise dahi ol bâbda bu emr-i şerîfim ile amel eyleyüp aslâ hilâfına cevâz göstermeyesiz.

d.5, s.176, h.428

Halilürrahman halkını oluşturan Kaysî ve Yemenî kabileleri sürekli çatışma halinde olduklarından halkın Cuma namazı dahi kılamadığı ve yurtlarını terkedecekleri bildirildiğinden, durum böyle ise fitne kaynağı olan Berekât ve avenesinin tutuklanarak cezalandırılmaları.

الإبلاغ عن عدم تمكن الأهالي حتى من صلاة الجمعة وأزماعهم ترك ديارهم بسبب الصدام المستمر بين أهالي خليل الرحمن من القيسية واليمنية، والأمر بإلقاء القبض على رأس الفتنة بركات وأعوانه ومعاقبتهم.

Since it was reported that people cannot even pray the Friday prayers and plan to leave their land due to the fact that the Kaysi and Yemeni tribes that make up the Khalil al-Rahman people are in constant fight, the case shall be investigated and if the claims are true Berekat and his friends shall be imprisoned and penalized.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 27 Rebi'ilevvel sene 973] **(22 Ekim 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Arz getüren bölükbaşılarına virildi. Fî gurre-i Rebî'ilâhir sene 973

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf beği İlyas mektûb gönderüp; "Medîne-i Halîlürrahman ahâlîsi Kaysî ve Yemenî olup kadîmden mâbeynlerinde adâvetleri olmağla, iki cânibin eşirrâsı harb ü kıtâl idüp içlerinde nicesi mecrûh ve birisi maktûl olup Müslimânlar korkusundan Cum'a namâzı kılmayup hutbe okunmaduğı ecilden, müşârun-ileyh ta'yîn etdükde Müslimânlar cem' olup medîne-i mezbûre halkı kadîmden iki fırka olup içlerinde nice müfsidler vardır. Mecma'-ı

zamânda fitne vü fesâd üzre olup şerlerinden ehl [ü] ıyâlimiz ile makām-ı şerîfi terk itmelü olmuşuzdur. Bu fitneye sebeb Berekât nâm kimesne olup izâlesi lâzim olmuşdur. Şöyle ki; mezkûrun hakkından gelinmeye, nesne sicill olmayup celâ-yı vatan itmemiz mukarrerdir" diyü bildirdükleri ecilden, Berekât'ın ve sâir ol bâbda baş u buğ olan ehl-i fesâdın hakkından gelinmesin emridüp **buyurdum ki:**

Arzolunduğu gibi ise mezkûr Berekât'ın hakkından gelüp bu fesâda mübâşir olanların elegetürüp dahi ehl-i fesâda baş u buğ olup bu makūle fitne vü fesâda sebeb olanların ki sâbit ü zâhir ola, anlarun dahi hakkından gelesiz ve yazup arzeyleyesiz.

d.5, s.222, h.565

Beyrut'un Cerd nahiyesine bağlı Dürzî Ayn Dâre köyü halkının vergilerini vermedikleri, ellerinde gelişmiş tüfekler bulunduğu, keza Nablus'a bağlı Mu'îd(?) köyünün de eşkıya yatağı olduğu, bunların Safed, Leccun, Gazze ve Kudüs yollarını kestikleri bildirildiğinden, eşkıyanın bertaraf edilmesi, fakat suçsuz insanlara da zarar verilmemesi.

امتناع أهالي قرية عين دارة الدرزية، التابعة لناحية جرد ببيروت، عن دفع الضرائب المترتبة عليهم، واقتناؤهم بنادق متطورة، وكون قرية المعيد؟ التابعة لنابلس بؤرة لقطاع الطرق، وقيام العصاة بقطع طرق صفد، غزة والقدس، والأمر بتأديب الأشقياء والحيلولة دون الحاق الضرر بغير المذنبين.

It was determined that the Druze people of Ayn Dara village in Jard district of Beirut are not paying their taxes, they hold advanced rifles, likewise the Muid? village in Nablus is a hotbed for bandits, and these bandits close the roads going into Safad, Lajjun, Gazza, and Al Quds, the bandits shall be captured but the innocent people shall not be harmed.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 28 Rebî'ilâhir sene 973] **(22 Kasım 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Şam tevâbi'inden Beyrut kazâsına tâbi' Dürûzî tâifesinden Cerd nâhiyesinde havâss-ı hümâyûndan olan Ayn Dâre nâm karye halkı isyân üzre olup hukūk u rüsûmların virmediklerinden gayrı mukaddemâ sene 972 Zilka'desinin yirmi birinci gününde serdârları olan Ebû-Urm dimekle ma'rûf Muhammed bin Seydî ve Yûsuf bin Hermûs nâm müfsidler takviyetle mâl-i mîrî tahsîlinde olan Muhammed bin Haneş nâm sipâhînin evin basup mâbeynlerinden hayli âdem düşüp mezbûrân Yûsuf ve Ebû-Urm alınup

münhezim olup fitne vü fesâd def' olmuş iken, hâliyâ sene 973 Saferi'nin yirmi sekizinci gününden girü karye-i mezbûre ahâlîsi Metîn nâm karye halkı ile kemâl-i isyânda musırr olan Hâşim ve birâderi Muhammed ve Solakoğlu Kayıtbay nâm harâmzâdeler serdârlığın ile gelüp mezkûr Muhammed'in evin basup hayli ceng ü cidâlden sonra mezkûr Dürûzî tâifesi münhezim olup mâbeynde girü hayli nefs telef olmuşdur. Mezkûrlar hukūk u rüsûmların virmediklerinden gayrı bunun emsâli fitne vü fesâda mübâşeret üzre olup ve küllî tüfenge mâlik olup ol taraflarda olan Dürûzî tâifesinden üç-dört bin kabzadan ziyâde tüfenk olup ve tüfenklerin biri sekiz dirhem fındık atar gâyet ile uzun tüfenkler olup bu cânibde olan tüfenklere irişmedüği yerden atmağla galebe üzre olurlar. 'Mezbûrların haklarından gelmeğe tedârik olunmaz ise küllî fesâd ü şenâ'atleri zuhûr itmek mukarrerdir' diyü arzidüp, bundan gayrı 'Nablus tevâbî'inden mîr-livâ-i hâss olan Mu'îd(?) nâm karye dahi mecmâ'-i eşkıyâ olup Safed ve Leccun ve Gazze ve Kudüs-i Şerîf yolların kat' idüp harâmîlerin melce ü me'vâsı olup ruk'aların lâzim idüğün' beği ve kādısı arzidüp" bildirdüğün ecilden **buyurdum ki:**

Bu bâbda hüsn-i tedârik idüp zikrolunan ehl-i fesâdın elegelüp haklarından gelinmesi her ne yüzden mümkin ise tedâriğin görüp dahi her ne vecihle mümkin ü kābil ise zikrolunan ehl-i fesâd ü şenâ'ati elegetürüp bir vechile haklarından gelesin ki sâirlerine mûcib-i ibret vâkı' olup mazarrat ü ifsâdların re'âyâ vü berâyâ üzerinden def' eyleyesiz. Ammâ; tamâm basîret üzre olup gaflet ile bir nâ-şâyeste vaz' südûrundan ve nâ-hakk yere kendü hâllerinde olanlara dahl ü ta'arruz olunmakdan ziyâde ictinâb eyleyesiz. Bir tarîkle dahi tedârik olunup Trablus'a gönderilmek emrolunmuşdur.

d.5, s.238, h.612

Kudüs'te yeni açılan ve fesat yuvasına dönüşen kahvehanelerin Müslümanları ibadetten alıkoyduğu, bu sebeple derhal kapatılması ve emre itaat etmeyenler olursa merkeze bildirilmesi.

الإبلاغ عن تحول المقاهي التي استحدثت حديثاً في القدس إلى مجمع للفساد، وتسببها في عدول المسلمين عن العبادة، والأمر بغلقها حالاً، وإبلاغ المركز بأسماء المخالفين للأمر.

That the coffeehouses which were just opened in Al Quds have turned into evil deeds have come to prevent Muslims from their prayers so they have to be closed down immediately and those who resist shall be reported to the centre.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 3 Cemâziyelevvel sene 973] **(26 Kasım 1565)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Şeyh Hayreddin'e virildi. Fî 9 Cemâziyelevvel sene 973

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Kadîmden Kudüs-i Şerîf'de kahvehâne olmayup ahâlî-i vilâyet evkāt-ı hamsede ibâdet ü tâ'atda müdâvim iken beş yerde kahvehâne ihdâs olunup mecma'-ı levendât ve ehl-i dalâlet olup leyl ü nehâr fısk u fesâddan ve mazarrât-ı ibâddan hâlî olunmayup Müslimânlar[ı] tâ'at u ibâdetden alıkoyup ol emâkin-i müşerrefeden kahvehânelerin izâlesi ve kam' u men'i lâzimdir" diyü bildirmişsin. İmdi; ol emâkin-i müteberrikeden anun gibi kahvehânelerin kam' u ref' olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Bu bâbda bizzât mukayyed olup anun gibi kahvehâneleri ref' idüp nefs-i Kudüs-i Şerîf'de kahvehâne nâmında bir mahall koyup kimesneyi cem'iyyet etdirmeyüp men' u def' eyleyesin, memnû' olmıyanı isimleriyle yazup Dergâh-ı mu'allâma arzeyleyesin.

d.5, s.259, h.660

Denizde parçalanan bir gemiden sandalla Demre ve Meis Adası'na çıkan Venedik ve Fransız uyruklu yabancıların Antalya Kalesi'nde hapsedildikleri, Kudüs ziyaretinden döndüklerini beyan eden bu kimselerin sorgulanmaları ve içlerinden birinin merkeze gönderilmesi.

إلقاء القبض على رعايا من البندقية وفرنسا بعد غرق سفينتهم في البحر ونزولهم بالزوارق في دمره وجزيرة ميس، وحبسهم في قلعة انطاليا، وادعائهم بأنهم كانوا عائدين من زيارة للقدس، والأمر بالتحقيق معهم، وإرسال أحدهم إلى المركز.

That the foreigners from Venice and France who landed to Demre and Meis islands with a boat have been imprisoned in Antalya Castle, that these people who stated that they were returning from a visit to Al Quds and one person among them shall be sent to the centre.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 20 Cemâziyelevvel sene 973] **(13 Aralık 1565)**

Yazıldı.
Arzı getüren Hasan'a virildi. Fî 25 Cemaziyelevvel [sene 973]

Teke ili beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Küffâr-ı hâksârın gemilerinden bir pâre gemi deryâda pârelenüp içinde olan kâfirlerden otuz beş neferi, sancağına tâbi' Kaş kazâsında yalı kenârında olan Demre nâhiyesine sandal ile çıkup anda dutulup ve bir mikdârı dahi livâ-i mezbûre civârında olan Rodos sancağına tâbi' cezîre-i memleha-i Meis'e çıkup anda dutulup sancağında dutulan otuz beş nefer zimmîlerden yirmi neferi 'Biz Venediklüyüz' diyüp ve on beş neferi França'den dahi Eşfe(?)'den olup papasları ile bile Kudüs-i Şerîf'e gelüp Kudüs-i Şerîf'den

Kıbrıs'a gelüp Kıbrıs'dan mezbûr zimmîlerün gemilerine girüp aslâ içlerinde rencberden ve tüccârdan bir ferd olmayup hâliyâ mezbûrlar Antalya Kal'ası'nda habsolundular" diyü arzeylediğin ecilden **buyurdum ki:**

Varıcak, Venediklü olan alâ'iminden ma'lûmdur. Bu bâbda ihtimâm lâzimdir. İçlerinden biri sağîr olup korkutmağla haber almağa kābil ve bir tarîkle didirtmek mümkin olanı bir mikdâr korkudup dahi ahvâllerin sıhhati üzre didirdüp alâ'iminden ve gayrıdan bi'l-cümle her ne tarîkle olursa aslı ile gavrına yetişüp dahi anun gibi haber almağa kābil olan birini Südde-i sa'âdetime gönderesin ve vâkıf olduğun ahvâli sıhhati üzre yazup Bâb-ı sa'âdet-me'âbıma arzeyleyesin. Haber almağa kābil sağîrlerinden bir- ikisin gönderesin, bâkîlerin girü bir yere komayup başka başka habseyleyesin ki birbirin öğrenmeye, şöyle bilesin.

d.5, s.376, h.997

Sağlık sorunları nedeniyle sefere katılması mümkün olmadığı bildirilen Lahsa beylerbeyi Mehmed Paşa'nın yerine Hama beyi Ali Bey'in atandığı, Kudüs sancağına tayin edilen Mehmed Paşa'nın süratle yeni görev yerine gitmesi ve kısa sürede kendisini toparlamaya çalışması.

تعيين بكلربكي الاحساء محمد باشا أميراً على القدس بعد ابلاغ بكلر بكي حلب عن عدم تمكنه من المشاركة في الحملة العسكرية لأسباب صحية، والأمر بالاستعجال في وصوله إلى هناك وتحسين وضعه. وتعيين أمير حماة علي بك بدلاً منه للمشاركة في الحملة.

That Hama Bey Ali Bey was appointed to replace Lahsa Beylerbey (governor-general) Mehmed Pasha who was reportedly not able to participate in the military march due to illness, and that Mehmed Pasha was appointed to the Al Quds Sandjak, he shall move fast to his new point of duty and try to recover his health.

[Yevmü's-Sebt, fî 19 Recebi'l-mürecceb sene 973] **(9 Şubat 1566)**

Yazıldı.
Za'îm Perviz'e virildi. Fî 28 Receb sene 973

Lahsa beğlerbeğisi Mehmed Paşa'ya hüküm ki:

Hâliyâ Haleb beğlerbeğisi mektûb gönderüp; "Senin mîzâcında nev'î ihtilâl olup hâliyâ sefere iktidârın olmadığın" bildirüp, mîzâcın bir mikdâr ıslâh olunmasın i'lâm eyledin. İmdi; vilâyetin ki serhadd-i memâlik-i mahrûsem olup hıfz u hırâseti mühimmâtdan olmağın, Hama beği Ali'ye virilüp yine bir mikdâr mîzâcın ıslâh etmek içün sana dört kere yüz bin akçe hâslar ile Kudüs-i Şerîf sancağın inâyet idüp **buyurdum ki:**

Te'hîr itmeyüp varup, Kudüs-i Şerîf'de bir mikdâr mîzâcın ıslâh idüp hıfz u hırâset-i memleketde dakîka fevtetmeyesin.

d.5, s.382-383, h.1017

Kudüs'te Haseki Hürrem Sultan İmareti Evkafı'na bağlı köylerdeki ahalinin, vakıf mütevellisi Abdülkerim'den yolsuzluk ithamıyla şikâyetçi oldukları, iddiaların araştırılarak iftira mı gerçek mi olduğunun ortaya çıkartılması.

شكوى أهالي القرية التابعة لوقف عمارة (السلطانة خرّم) بالقدس ضد متولي الوقف عبد الكريم واتهامهم اياه بالفساد، والأمر بتقصي الأمر، والتثبت من صحة هذه الاتهامات.

That the residents in the villages belong to the Hürrem Sultan İmaret Waqf in Al Quds had complains from the trustee of the waqf Abdülkerim due to corruption. That the claims shall be investigated and it must confirmed whether they are true or not.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 27 Recebi'l-müreceb sene 973] **(17 Şubat 1566)**, Kostantıniyye

Yazıldı.
Şam yeniçerileri bölükbaşılarından, yayabaşılığına hüküm virildi.
Mehmed'e virildi. Fî Selh-i Receb [sene 973]

Şam beğlerbeğisine ve kādısına ve Kudüs-i Şerîf ve Remle kādılarına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret evkāfının karyesi fellâhları Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup; "Evkāf-ı mezbûre mütevellîsi olan Abdülkerim zulmünden karyeler harâb olup ve nice karyelerin mescidleri ve câmi'leri vakfın ekl etmekle imâmları ve hatîbleri gidüp câmi' ve mescid kapanup kalmışdır" diyü şekvâ idüp ve sen ki beğlerbeğisin ve siz ki Kudüs-i Şerîf ve Remle kādılarısız, mektûb gönderüp; "İmâret-i mezbûre evkāfından Remle kazâsından karye-i Handân'da sâkin Muhammed en-Nâsır re'isü'l-mihraz(?) ve ahâlî-i Yazur'dan Şihân(?) ve İsmâil Fakih ve ahâlî-i Lih(?)'den Muhammed bin Mahmud nâm eşirrânın şirret ü şekāvetleri ve müzevvirleri ve kātil u sârık idükleri mirâren yanında olup nice hüccet alınup isyân u tuğyân üzre oldukların müşâhid kimesne olup evkāf-ı mezbûre mütevellîsi Abdülkerim zikrolunan eşirrânın mezâlimin şer'le habsine şürû' **[383]** etdükde, her biri itâ'at etmeyüp ve zimmetlerinde olan mâl-i vakfın edâsında temerrüd eylemişler iken etdükleri fesâdâtı setr içün Südde-i sa'âdetime varup mütevellîye gayr-ı vâkı' olan nesneler isnâd idüp ma'a (...) mezbûr mütevellî hidemât-ı vakfda mücidd ü sâ'î olup vâkı' olan mahsûlü ma'rifet-i kādı ile ve re'âyânın hüsn-i rızâları ile bey' idüp her vechile emânet ü istikāmeti müşâhade olunmuş olup bu makūle müfsidlerin haklarından gelünmezse mesâlih-i vakf mu'attal olup mülhak olan

mâlın cem' u tahsîli mümkin olmaz" diyü bildirdüğün ecilden, mezbûr mütevellî husûsunda sunulan ruk'anın sûreti aynı ile yazılup görülmek içün irsâl olundu. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mevâdd-ı mezbûr mütevellîye isnâd olunup sunulan ruk'ada mastûr olan husûslardan bir def'a faslolmuş ve on beş yıl geçmeyen da'vâların husamâ muvâcehesinde teftîş eyleyüp göresin; fi'l-vâkı' mütevellî-i mezbûrun re'âyâya zulm ü ta'addîsi ve mâl-i vakfda ekl ü ketm var mıdır, nicedir? Tafsîli ile yazup arzidesin ve mezbûrdan Muhammed kādı ve Îsâ Beğ ve Şihân(?) ve İsmâil ve Muhammed'i teftîş eyleyüp göresin; fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre şirret ü şekāvet ile hırsuzluk u harâmîlik ile meşhûr kimesneler midir, nicedir? Şöyle ki; şirret ü şekāvet ve hırsuzlukları ve katl-i nefs etdikleri şer'le sâbit olursa kendülerin habsidüp ahvâllerin yazup sûret-i sicill ile bile arzidesin. Bu bâbda tamâm hakk üzre olup men'i recâsına meyletmeyüp hilâf-ı vâkı' kaziyye arzolunup ve kimesneye zulm ü ta'addî olunmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

d.5, s.465, h.1248

Sâbık Kudüs kadısı Cârullah'ın Kudüs'te yapmış olduğu yolsuzluklardan dolayı görev yaptığı Hezle kazasından azledilerek soruşturmaya tâbi tutulması ve sonucun merkeze bildirilmesi.

عزل قاضي القدس السابق جار الله من قضاء هذلة، بسبب ما قام به من فساد، وإجراء التحقيق معه، وإبلاغ المركز بنتيجة التحقيق.

That the Qadi of Al Quds Carullah needs to be removed from his post in Hazla town due to the injustices he committed in Al Quds and shall be subjected to an investigation the outcome of which shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 14 Şa'bân sene 973] **(6 Mart 1566)**

Yazıldı.
Mezbûr Muhammed'e virildi. Fî 15 Şa'bân sene 973

Şam beğlerbeğisine ve kādısına ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Muhammed ve Mûsâ ve İbrâhim ve Halil ve Mustafa ve Abdülkādir nâm kimesneler Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup; "Sâbıkā Kudüs-i Şerîf kādısı Cârullah üç yüz yıldan berü sebîl-i Müslimîn içün vaz' olunan sebîli yıkup kahvehâne binâ idüp ve mahsûl-i kazâyı nâiblere mukāta'aya virüp Halîlürrahman binâsını ayda yirmi beş altun kesime kesüp virilüp cihât fevtoldukda cihâtlarını kendü âdemlerine virüp anlar dahi müteveffânın veresesinden ve gayrıdan kabal akçe alup bey' idüp ve Müslimânlarun evkāflarını, mütevellîlerini ve mübâşirlerini tahvîf ve temhîr etmekle ecr-i mislinden eksüğe icâreye alup ve zeytî sabun pişirüp

ba'dehû ol sabunu Halîlürrahman mütevellîsi kendü yerlüsi olmağın, Halîlürrahman mürtezikasının ulûfelerine bedel tarh idüp narh-ı rûzîden ziyâde akçe alup vakf-ı Halîlürrahman'dan hâsıl olan zeyti eksük inâbe alup ve Kudüs-i Şerîf mahkemesinde muhzırbaşı olan kimesne ra'iyyet oğlu ra'iyyet olup âbâ vü ecdâdı muhtesib ve kapucı olmayup mezbûr muhzırbaşı halka envâ' zulm ü ta'addîsi olup bir kimesnenin üzerine şer'an hakk müteveccih olup evinden getürmeğe veyâhud bir kimesneden karz almağa ve esbâbın satup virmeğe hakkı kābil iken komayup habsidüp kendü ve karındaşı ve akrabâsı mâlından on akçeyi on sekiz akçeye mu'âmele etdirüp alup dâimâ şirret-gamz ider ve kādıları zulme tahrîk idüp ve bundan gayrı kırk elli yıldan berü bir dükkânı icâreye alan Ferec oğlu Muhammed nâm kimesne Mısır'a gider oldukda benden elli dört altun hakk-ı hulüvv alup ba'zı esbâbın dahi dükkânda koyup emâneten bana teslîm idüp üç gün olduğundan sonra mezbûr kādı mezkûr dükkânı alup Mescid-i Aksâ'da ârâm olan Kerim nâm kimesneden otuz altun rüşvet alup, 'Benim esbâbımla mezbûr dükkân sâhibinin esbâbın taşra bıragup beş altun ziyâde etdim, nâzır-ı sâbıkdan icâreye aldım' diyü mezbûr Kerîmüddin dükkânımı ammûsi oğluna virüp ve andan gayrı mezbûr kādı üç yüz altunum hasâret etdirmişdir. Mezkûr Kerîmüddin hem Şeyhülharem ve hem bâzergân, vazîfelerinin nihâyeti yokdur. Mezbûr kādı, 'Anunla bir olmakdan hayf eyledi' diyü beni şekvâ eylemeğin", mezkûr Cârullah Hezle kazâsından azlolunup mahallinde şer'le teftîş olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Mezkûr geldikde, husamâyı beraber idüp bir def'a faslolmayup ve on beş yıl mürûr etmeyen da'vâların şer'le idüp ol bâbda şer'le lâzim geleni icrâ idüp sâbit olan mevâddı yazup bildüresin.

d.5, s.440, h.1175

Muhyiddin isimli şahsın şikâyeti üzerine görevlerinden alınan Kâtib Ebu'l-Avn ve kardeşi Yahya'nın yapılan soruşturma neticesinde suçsuz olduklarının anlaşıldığı ve görevlerine iade edilmeleri.

التحقيق مع الكاتب أبي العون وأخيه يحيى وعزلهما بناء على الشكوى المقدمة من المدعو محي الدين. وبعد ثبوت براءتهما مما نسب لهما، تمّ إعادتهما إلى عملهما.

That Katib Abu al-Awn and his brother who were taken out of their jobs upon the complaint of someone called Muhyiddin have proved innocent at the end of the investigation and they shall return to their duties.

[Yevmü's-Sebt, fî 15 Şa'bân sene 973] **(7 Mart 1566)**

Mektûb getüren Şeyh Nasrullah'a virildi. Fî 18 Şa'bân sene 973

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâliyâ emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâm Şam beğlerbeğisi mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'de dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Ebü'l-Avn ve Yahyâ nâm kimesneler bu cânibe gelüp girü Kudüs-i Şerîf'den Muhyiddin nâm kimesne bizim hakkımızda Rikâb-ı hümâyûna ruk'a sunup Kudüs-i Şerîf'de kâtib Ebü'l-Avn ve şâhid olan karındaşı Yahyâ nâm kimesnelerün tezvîr ü telbîs muhabbetleri bulunup bundan akdem zikrolunan hidmetlerden ref' olunmaları içün emr-i şerîf vârid olup emr-i âli mûcebince ref' olunup birkaç günden sonra yine ibkā içün birer tarîk ile emr-i şerîf ihrâc olunup ta'yîn olunmuşdur" diyü **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardıkda, "Emrim mûcebince mezkûrları zikrolunan hidmetden ref' eyleyüp min-ba'd istihdâm etdirmeyesiz ve tekrâr istihdâm olunmağa sebep ne olmuşdur? Vukū'u üzre yazup arzeyleyesiz" diyü a'lemü'l-ulemâ Şam Efendisi'ne emr-i şerîf vârid olup mûmâ-ileyh ziyâret içün Kudüs-i Şerîf'e vardukda, bizi emir ü[ze]rine kitâbet ve şehâdet hidmetinden ref' eyleyüp mukaddemâ ref' olunmuş iken emr-i şerîf üzre istihdâm olunmasının bâ'isi ne idüğün teftîş eyledikde; hâliyâ Yemen beğlerbeğisi olan Rıdvan Paşa Kudüs-i Şerîf beği iken kazâ-i mezbûr kādısı Nûrullah, "Bizden selâm iden kimesneler sâhib-i arz olup kendü hevâlarına mutâba'at eyle[me]düğümüz içün ta'assub idüp biri nâib ve biri kâtibdir, halka zulm ü ta'addîleri vardır" diyü hilâf-ı vâkı' şekvâ etmişlerdir ve mezkûrân mahkemeye gelüp, "Kendü hallerinde ehl-i vukūf kimesneler olmağın, kazâ-i mezbûr ahâlîsi rızâ vü şükrân üzredir ve mezkûrân mahkemeye gelüp istihdâm olunmaları dahi lâzimdir" diyü arzeyledükleri ecilden, "Mezbûrlar girü kemâ-kân hidmetlerinde olup kimesne mâni' olmaya" diyü Âsitâne-i sa'âdetden fermân-ı hümâyûn vârid olmayup istihdâm olunmaduğumuz ma'lûm idünüp vukū'u üzre Dergâh-ı âlîye arzeylemişdir. Fe-emmâ; arzı bana virmeyüp âhar ile gönderüp, "Ashâb-ı ağrâz sebebi ile zikrolunan arz Der-i devlete vâsıl olmamak tevehhüm iderüz, hakîkat-i hâli arzidivirin" diyü itmâm eyledikde, mevlânâ-yı mûmâ-ileyhden sü'âl olundukda; "Fi'l-vâkı' kazıyye vech-i meşrûh üzre vâkı' olup arzolunmuşdur" diyü cevâb virmeğin, "Vâkı'-ı hâl Dergâh-ı mu'allâya arzolundu" diyü arzeyledi. İmdi; kâtib ve şâhid sana müfevvezdir. **Buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardıkda göresin; arzolunduğu gibi ise murâd etdirmeğin, girü zikrolunan hidmetlere istihdâm eyleyesin, böyle bilesin.

d.5, s.478, h.1290

Nablus'ta İbrahim bin Abidin isimli şahsın bazı kimselerle birlikte hırsızlık yaptığı ve asi Arapların katlettiği beylerin öldürülmelerine sebep olduklarına dair şikâyetin araştırılarak sonucun bildirilmesi.

الأمر بالتحقيق في الشكوى المقدمة ضد المدعو إبراهيم بن عابدين وبعض الأشخاص، واتهامهم بالسرقة في نابلس، وتسببهم في قتل الأمراء من قبل عصاة البدو، وإبلاغ المركز بنتيجة التحقيق.

That claims regarding someone called Ibrahim bin Abidin who was claimed to do theft with some other people in Nablus and the complaints that they caused the death of the beys killed by the rebel Arabs and the outcome shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-Ahad, fî 2 Ramazâni'l-mübârek sene 973] **(23 Mart 1566)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Şam beğlerbeğisine, Şam ve Nablus ve Kudüs-i Şerîf kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ Ebû-Sâlih ve Câbir bin Yûsuf nâm kimesneler ruk'a sunup; Nablus diyârında İbrâhim bin Abidin nâm kimesne ile dahi ba'zı kimesneler içün "Ehl-i fesâd ve hırsuzlar olup mukaddemâ Arab[ın] katletdükleri beğlerin katlolunmalarına sebep bunlar olmuşlardır" diyü bildirmeğin, ruk'anın sûreti ihrâc olunup bize gönderilmesin **buyurdum ki:**

Göresin; ruk'ada mastûr olan husûslar vâkı' mıdır, nicedir, arzolunduğu üzre mezbûrlar kendü hâllerinde olmayup hırsuz u harâmîlikleri ve ehl-i fesâda mu'âvenetleri var mıdır? Sıhhati üzre ma'lûm idinüp arzeyleyesin.

d.5, s.489, h.1321

Nablus yakınındaki köylerde bulunun zeytin ve harnup ağaçlarına sancak idarecileri ve köy halkı tarafından zarar verildiğini belirten Yusuf adlı şahsın şikâyeti üzerine; iddianın araştırılması, doğru ise hukuka aykırı bu tür hareketlerin engellenmesi.

الأمر بالتحقيق في الادعاء المقدم من المدعو يوسف بشأن قيام إداريي اللواء وأهالي القرى بقطع أشجار الزيتون والخرنوب في القرى الواقعة قرب مدينة نابلس، ومنع مثل هذه الأعمال المخالفة للقانون.

Upon the complaint of the person known as Yusuf who claimed that the Sandjak administrators and village residents damaged olive and carob trees, the claim shall be studied and if found true such illegal acts shall be prevented.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 4 Ramazân sene 973] **(25 Mart 1566)**, Kostantıniyye

Yazıldı.

Nablus ve Kudüs-i Şerîf beğlerine ve kādılarına hüküm ki:

Yûsuf nâm kimesne Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup; "Nablus yakınında karye-i Beyt-i Merûzâ(?) ve Keremmân(?) ve Keyânî(?) ve Arun ve Menâhil ve Beyâda(?) ve Merrûd(?) nâm yerler için[d]e zeytûn ve harnup ağaçları olup Defter-i Hâkānî'de mukayyed olan harâcların idüp mâ-tekaddemden mülküm olup sancakbeği ve sipâhî, vilâyet ve köy halkından bilâda dahl ü ta'arruz iderler ve karye-i Beyt-i Merûza(?) mülâzimlerinden Mahmud bin Abdürrahim ve karındaşı Berekât ve karındaşı Va'il Sabbâh ve Sâlim ibn-i Arafât ve Muhammed el-Mûc ibn-i Elvâh ve Ubeyd ibn-i Aclur(?) ve karındaşı Abdülmelik ve Muhammed el-Harûf ve (...) Yûnus nâm kimesneler zikrolunan yerlerden ba'zı zeytûn ağaçların kesdiler ve ba'zısın yakdılar ve zikrolunan eşcârımın altına ekin ekip eşcârı za'îf eylediler. Dahl ü ta'arruz olmamaların recâ idü[p] mezkûrun sonra ta'addîleri vardır" diyü bildirdi. **Buyurdum ki:**

Zikrolunan husûsların husamâ muvâcehesinde hakk üzre şer'le teftîş idüp göresiz; fi'l-vâkı' zikrolunan yerler içinde zeytûn ve harnup ağaçları olup mülk-i meşrû'u olup sancakbeği âdemleri ve sipâhî tâife[si] ve ümenâ ve gayrı hilâf-ı şer' dahl ve ağaçların kesüp ta'addî iderlerse men' u def' idüp mülk ağaçlarına hilâf-ı kadîm kimesneyi dahletdirmeyüp ve şer' u kānûna muhâlif içlerine ekin ekdirmeyüp bi'l-cümle şer' u kānûna muhâlif mezkûrun mülk-i meşrû'una ve yerlerine hilâf-ı şer' u kānûn kimesneyi dahletdirmeyesiz.

d.7, s.150, h.384

Kudüs, Safed, Gazze, Remle ve Nablus kazalarında devlet malını işletenlerin zimmetlerinde bulunan kamuya ait gelirin tahsil edilip Nevruz'da Hazine-i amireye gönderilmesi.

الأمر بتحصيل المال الميري المترتب على ذمة الأمناء والعمال في أقضية القدس وصفد وغزة والرملة ونابلس وإرساله إلى الخزينة العامرة قبل حلول نوروز.

That the income embezzled by those who operate public goods in Al Quds, Safad, Gaza, Ramla and Nablus provinces shall be collected and sent to Royal Treasury in Nowruz.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 19 Rebî'ilâhir sene 975] **(23 Ekim 1567)**

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf ve Safed ve Gazze ve Remle ve Nablus kādılarına hüküm ki:

Her birinüz taht-ı kazânuzda olan mâl-i mîrîyi tahsîl idüp Nevrûz'da Hazîne-i Âmire'ye îsâl etmek emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda her birinüz mukayyed olup taht-ı kazânızda vâkı' olan ümenâ vü ummâlden zimmetlerinde olan mâlı kıste'l-yevm mûcebince tahsîl idüp Nevrûz'da Hazîne-i Âmire'ye îsâl etdiresiz. Şöyle ki; ihmâl eyleyesiz, azl ile [k]onulmayup mu'âteb olursuz, ana göre mukayyed olasız.

d.7, s.7, h.34

Fâtıma isimli kadının Kudüs ziyâretinden dönerken asi Araplar tarafından esir edilen ve salıverilmesi için fidye talep olunan oğlunun, ne şekilde olursa olsun esaretten kurtarılması.

الإبلاغ عن قيام عصاة البدو بأسر ابن المدعو فاطمة عند زيارتها للقدس وطلب الفدية منها لإطلاق سراحه، والأمر بتخليصه من الأسر بأي شكل من الأشكال.

That the son of a woman known as Fatıma who was captured by rebel Arabs while returning from a visit to Al Quds and demanded ransom for shall be rescued from enthrallment by any means.

[Yevmü's-Sebt, fî 22 Rebî'ilâhir sene 975] **(26 Ekim 1567)**, Silivri

Yazıldı.
Şam beğlerbeğisinin kethüdâsına virildi. Fî 23 Rebî'ilâhir sene 975

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Dârende Fâtıma gelüp ruk'a sunup; "Oğlum ile Kudüs ziyâretine varup gelürken âsî Arab basup esbâbım gâret idüp oğlumu alup esîr etdiler. Bahâ taleb iderler, hayfdır" diyü tazallüm eyledi. İmdi; şimdiye değin Arab tâifesin kimesne[yi] esîr etdüği yoğdu. Bu husûs hâlâ senin zamânında vâkı' olup bu bâbda tamâm mes'ul olmuşsun. Mezkûrenin oğlunu halâs etmek senin uhdene lâzimdir. **Buyurdum ki:**

Te'hîr etmeyüp mukayyed olup her ne tarîkle mümkin ise tedârik idüp halâs idesin. Şöyle ki; tekrâr şikâyet oluna, mu'âteb olursun.

d.7, s.433, h.1250

Yemen için talep edilen piyade kavasların, maaşları Şam ve Halep hazinelerinden verilmek üzere Şam, Sayda, Safed, Beyrut, Ba'albek, Kudüs, Trablus ve Cebele'den acilen tedarik edilerek gönderilmesi.

الأمر بتوفير القواسين المشاة المطلوبين لليمن من دمشق وصيدا وصفد وبيروت وبعلبك والقدس وطرابلس وجبلة، ومنح مرتباتهم من خزينتي الشام وحلب، وإرسالهم إلى هناك.

Armed attendants demanded for Yemen shall be collected from Damascus, Saida, Safad, Beirut, Baalbek, Al Quds, Tripoli and Jabala with urgency and sent immediately their salaries shall be paid from Damascus and Aleppo treasuries.

[Yevmü'l-Ahad, fî 13 Şevvâli'l-mükerrem sene 975] **(11 Nisan 1568)**, der-Edirne

Yazıldı.
Muhib Çavuş'a virildi.

Şam kādısına hüküm ki:

Vezîrim Mustafa Paşa mektûb gönderüp; "Yemen mühimmi içün piyâde kavvâs ihrâc olunması lâzim olduğun" bildirmeğin, vilâyet-i Şam'dan bin beş yüz nefer kavvâs tedârik ve ihrâc olunup ulûfeleri Şam ve Haleb hazînelerinden virilmek emrim olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, sen dahi taht-ı kazândan ta'yîn olunan bin beş yüz nefer kavvâsdan tevzî' olduğu denlü yarar kavvâs ihrâc idüp bâb-ı ikdâm ü ihtimâmda dakîka fevteylemeyesiz. Husûs-ı mezbûr ehemm-i umûrdandır, aslâ tevakkuf eylemeyüp mu'accelen emrim üzre taht-ı kazândan tevzî' olunduğu denlü yarar kavvâs ihrâc eyleyesiz.

...

Bu dahi
Yazıldı.
Bir sûreti Kudüs-i Şerîf kādısına

d.7, s.557, h.1574

Kudüs'teki Tâziye Medresesi Vakfı mütevelli kaymakamı Ali bin Muhammed'in, yolsuzluk suçlamaları üzerine görevden alınması ve muhasebe defterlerinin incelenmesi sonucunda yolsuzluk yaptığı tespit edilirse vakıf malının kendisinden tahsili.

اتهام قائممقام (وكيل) متولي وقف مدرسة التازية في القدس علي بن محمد بالفساد، والأمر بتدقيق دفاتر حساباته، وعزله في حالة ثبوت تورطة بالفساد، وتحصيل ما يترتب بذمته من مال الوقف.

That the trustee in charge of Taziye Madrasa Waqf in Al Quds Ali bin Muhammed shall be removed from office upon accusations of corruption, and following the examination of accounting records if any corruption is proven the property of the waqf shall be taken from him.

[Yevmü's-Sebt, fî 23 Zilhicce sene 975] **(19 Haziran 1568)**

Hacı Ahmed nâm kimesneye virildi. Fî 23 Zilhicce sene 975

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan Tâziye Medresesi'nin mürtezikası Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp; "Medrese-i mezbûre nezâreti Südde-i sa'âdetimde Reîsülküttâb olanlara meşrût olup bi'l-fi'l kā'im-makām-ı mütevellî olup Ebü'l-Latîf dimekle ma'rûf olan Ali bin Muhammed nâm kimesne mahsûl-i vakfı ekl ü bel' idüp mürtezikasına virmeyüp ve vakfın ta'mîre muhtâc olan yerlerin termîm etmeyüp harâba müşrif olmuşdur" diyü şikâyet eyleyüp ve hâliyâ Dîvân-ı âlişânımda Reîsülküttâbım olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassun bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-ma'bûd Mahmud *dâme mecdühû* tarafından "Mütevellî-i mezbûr tevliyetden ref' olunup evkāf-ı mezbûru bi'l-fi'l Kudüs-i Şerîf'de Halîlürrahman mütevellîsi olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-a'yân Hamza *zîde kadruhû* görüp gözedüp mezkûr mütevellînin zamân-ı mübâşeretinden berü muhâsebesi yerlü yerinden görilüp teftîş olunmak" bâbında hükm-i şerîfim taleb olunmağın, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup mezkûr Ali'yi tevliyetden ref' idüp zamân-ı mübâşeretinden bu âna gelince muhâsebesini müfredâtıyla yerlü yerinden müşârun-ileyh Hamza *zîde kadruhû* mübâşeretiyle kemâl-i dikkat ü ihtimâm ile teftîş ü tefahhus eyleyüp göresin; fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre vakf-ı mezbûrun mahsulâtından nesne ekl etdüği bi-hasebi'ş-şer'i'ş-şerîf sâbit ü zâhir olursa eger masrafdandır ve eger zevâ'iddendir, bî-kusûr cem' u tahsîl eyleyüp üzerinde bir akçe bâkî komayup şart-ı vâkıf mûcebince mürtezikanın zâhir olan hakların bî-kusûr edâ eyledikden sonra ne mikdâr zevâ'id kalursa vakıf içün müşârun-ileyh zabt u kabz idüp ve şimden sonra dahi evkāf-ı mezbûrenin her sene hâsıl olan mahsulâtını cem' u kabz idüp mürtezikaya ve lâzim olan masârife mahalli ile harc u sarfeyleyüp vakf-ı mezkûru ta'mîr ü termîm eyleye. Bu husûs tamâm mukayyed olup vakfın bel' olunan mâlını zuhûra getürmek bâbında envâ' sa'y ü ikdâm eyleyüp mâl-i vakf zâyi' olmakdan ihtiyât eyleyesin.

d.7, s.712, h.1955

Kudüs'teki su sıkıntısının giderilmesi için Artas Dağı'nın eteğinden su getirilmesine dair önceki sancakbeyi tarafından yapılan teklifin bilirkişilerce yeniden incelenmesi, bu işin maliyeti, ne kadar su elde edileceği ve ne zaman bitirilebileceği hususlarının doğru bir şekilde tesbit edilip bildirilmesi.

الأمر بقيام أهل الخبرة بإعادة تدقيق المقترح المقدم من قبل أمير سنجق القدس السابق بشأن جلب الماء بقناة من محاذاة جبل أرطاس بغية تخليص القدس من معاناة في مجال الماء، وتقدير الكلفة المالية لها، وكمية الماء التي يمكن الحصول عليها، ومدة تنفيذ شق القناة، وتثبيت كل ذلك بشكل صحيح.

That the offer made by the former Sandjakbey to bring water from the foot hills of Artas mountain and alleviate water shortages in Al Quds shall be reevaluated by the experts; it must be determined swiftly how much this will cost, how much water will be supplied and when the project will be finished.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 26 Safer sene 976] **(20 Ağustos 1568)**

Yazıldı.
Rıdvan Çavuş'a virildi. Fi 27 Safer sene 976

Murad Paşa'ya hüküm ki:

Mukaddemâ Kudüs-i Şerîf beği olup hâliyâ Şeh[ri]zol beğlerbeğisi olan emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâm Mehmed *dâme ikbâlühû* sâbıkā Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf ahâlîsinün su bâbında kemâl-i müzâyakaları olup Artas Dağı'nın zeylinde olan mâ'-i cârînin ü[ze]rinde bir karye sâkin olup anlara kifâyet etdükden sonra Kudüs-i Şerîf'e gelmeğe kābil olup tahmîn olundukda Kudüs-i Şerîf'in evvelki suyuna mülhak olmağa yüz zirâ' yer olup üç bin, nihâyet dört bin filori ile olur" diyü bildirüp kârnâmesin ve eşkâlin bile göndermiş. İmdi; **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, zikrolunan suyolu husûsunda mukayyed olup yarar ve mu'temedün-aleyh âdem gönderüp ne mikdâr harc ile gelmek kābildir, geldüği takdîrce ne kadar lüle su olur ve ne zamâna değin gelmek mümkindir? Tahmîn-i sahîh ile tahmîn etdirüp dahi sıhhati üzre yazup bildiresin. Yarar ehl-i hibr[e] ile tahmîn etdirüp vukū'u üzre bildiresin ve zikrolunan suyolu hidmetinde gereği gibi mukayyed olup yarar, üstâd, ehl-i vukūf, muhammin suyolcuların suyun üzerine gönderüp tahmîn-i sahîh ile tahmîn etdirüp ne mikdâr harc ile gelmeğe kābildir, geldüği takdîrce ne kadar lüle su olur ve ne zamâna değin gelmek mümkindir? Sıhhati üzre ma'lûm idinüp ne denlü zirâ' ve ne denlü lüle su olup ne mikdâr akçe ile itmâma irişmek mümkin olduğun vukū'u üzre yazup bildiresin.

d.7, s.739, h.2026

Yemen için kavas yazılması talimatı gönderildiğinde kavas yazmayıp yerine "bedel akçesi" adıyla para aldığı duyulan Şam alaybeyinin, aldığı meblağı sahiplerine iade etmesi.

اتهام آمر السباهية في الشام بأخذ نقود تحت اسم "رسم البدل" بدلاً من قيامه بتجنيد القواسين وذلك عند إرسال التعليمات القاضية بتجنيد القواسين لليمن، والأمر بإعادة المبالغ التي أخذها إلى أصحابها.

That the Alaybey of Damascus who did not register armed attendants for Yemen upon the arrival of the order for that and instead collected money under the title of "cost akçe" shall return the unduly collected money to its owners.

[Yevmü'l-Ahad, fî 14 Rebî'ilevvel sene 976] **(6 Eylül 1568)**

Yazıldı.
Bayram Çavuş'a

Şam alaybeğisine hüküm ki:

Bundan akdem vilâyet-i Yemen mühimmi içün emrim üzre yarar kavvâslar yazılmak emrim oldukda, yarar kavvâslar yazılmayup "bedel akçesi" diyü alaybeğiliğine müte'allik olan fukarâdan hayli akçe alup ve zü'amâdan binde onar ve sipâhîden binde beşer filori alduğun istimâ' olundu. İmdi; alduğun akçelerin bî-kusûr girü sâhiplerine virilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, eger zü'amâdan ve eger sipâhî vü fukarâdan her kimin ne mikdâr nesnelerin almışlar ise aynı ile girü sâhiplerine bî-kusûr teslîm eyleyesin. Şöyle [ki]; bu bâbda ihmâl ü müsâhele idesin, dirliğin alınmağla olmayup envâ' ıkâbla mu'âteb olman mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasın ve senin elinden alınup âhar masrafa sarfolunmuş ise dahi her kime virilmiş ise taleb idüp alup dahi toprak kādısı ve müfettişler ma'rifeti ile girü sâhiplerine virilüp ta'allül ü inâd eylemekden begâyet ihtiyât üzre olasın. Sonra beyân olunacak özrün makbûl olmaz, ana göre basîret üzre olasın.

...

Kudüs-i Şerîf alaybeğisine

...

Vech-i meşrûh üzre her birine birer müstakil hükm-i şerîf yazılmışdır.

d.7, s.776, h.2123

Yemen için kavas tedarik olunmasına dair emrin Kudüs ve Halilürrahman ahalisine uygulanmaması, sadece Kudüs sancağı köylerinden kavas tedarik edilmesi.

الأمر بعدم شمول أهالي القدس وخليل الرحمن بالأمر المتعلق بتوفير القواسين لليمن وحصر ذلك بقرى لواء القدس فقط.

That the order for the provision of armed attendants for Yemen shall not be applied to the residents of Al Quds and Khalil al-Rahman, and provision of armed attendants only from the villages of Al Quds sandjak.

[Yevmü'l-Ahad, fî 27 Rebî'ilevvel sene 976] **(19 Eylül 1568)**

Yazıldı.
Hacı Mustafa nâm kimesneye virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Sâbıkā erbâb-ı tîmârdan Rıdvan nâm kimesne yedinden hükm-i şerîf vârid olup ve Şam cânibi defterdârından tezkire gelüp mazmûnunda, 'Yemen mühimmi içün vilâyet-i Şam'dan bin beş yüz nefer kavvâs tedârik olunması' fermân olunup ve 'Kazâ-i Kudüs-i Şerîf'den dahi ta'yîn olunan kavvâsdan tevzî' olunduğu üzre kavvâs tedârik olunup her yirmi hâne-i avârıza birer kavvâs ve bir aylık ulûfeleri takdîr kılınup ihrâc oluna' diyü fermân olunmağın, ber-mûceb-i emr-i şerîf mübâşeret olunup sâbıkda bunun emsâli tekâlîf vâkı' olmamağın, hâne defterleri olmayup ibtidâ hâne-i avârız tetebbu' u tefahhus olup dikkat ü ihtimâm olundukda, ahâlî-i Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman kendüler[den] avârız alınmamak bâbında hükm-i şerîf ibrâz idüp ve kadîmden Kudüs-i Şerîf'den avârız ve nüzül alınugelmeyüp ve 'Alınmaya ve teklîf olunmaya' diyü bundan mâ'adâ müte'addid ellerinde ahkâm-ı şerîfe dahi olup 'Sadakāt ile geçini[rü]z; ahvâlimizi arzeyle' diyü ilhâh etdükleri ecilden arzolundu" diyü bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Vardukda, Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman'dan kimesneye nesne aldırmayup ammâ; livâ-i mezbûr kurâsından adâlet üzre emr-i şerîf-i sâbık muktezâsınca tedârik eyleyesin. Ammâ; bu bahâne ile mübâşirine ahz ü celb olunmakdan ve emr[e] muhâlif iş olmakdan hazer idüp lâzim oldukda âdet üzre kavvâs ihrâc eyleyesin. Şöyle ki; mübâşirine ahz ü celb olunduğu istimâ' oluna, mu'âteb olursunuz, ana göre mukayyed olasız.

d.7, s.790, h.2159

Kudüs kadısının devlete, vakıflara ve halka ait kaliteli inşaat malzemesine el koyarak kendine ev yapıp suyollarının yıkılmasına sebep olduğu, Mescid-i Aksâ'nın kireç ve ketenini, bina âletlerini aldığı, Kamâme mütevellisi ile anlaşıp yolsuzluk yaptığına dair şikâyetlerin araştırılıp sonucun bildirilmesi.

شكوى من قيام قاضي القدس واتهامه بالتجاوز على المستلزمات الإنشائية الفاخرة والعائدة للأوقاف والأهالي، وبنائه داراً له بهذه المستلزمات، وتسببه بخراب قنوات الماء، وأخذه الكلس والكتان وأدوات البناء من المسجد الأقصى، وتواطئه مع متولي وقف القيامة، وقيامه بالفساد، والأمر بالنظر في الشكوى، وإبلاغ المركز بالنتيجة.

That the Qadi of Al Quds expropriated construction material that belongs to people and waqfs and built houses for himself, thereby causing the collapse of the waterways; the claims that he took the cotton and lime of Masjid Al Aqsa and utensils, that he made corruption by agreeing with Kamame trustee shall be investigated.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 5 Rebî'ilâhir sene 976] **(27 Eylül 1568)**

Yazıldı.
Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 23 Rebî'ilâhir sene 976

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliyâ nefs-i Kudüs-i Şerîf ahâlîsi arz-ı hâl sunup; "Bi'l-fi'l Kudüs-i Şerîf kādısı evkāfın taşların alup bir büyük ev yapdı. Her kimde eyü taş ve eyü kireç varsa, eger vakıf ve eger mîrî ve eger Kudüs-i Şerîf suyolunun ve sâir fukarânın çeküp alup ve suyolunun vakıfların mütevellîlerinden icâreye dutmağla suyolları yıkılup ve Mescid-i Aksâ'nın kirecini ve kettânını cemî' binâ âlâtın alup ve Kamâme mütevellîsi ile ittifâk idüp vakfın mâlını ekl iderler. Nice bunun emsâli zulmünün nihâyeti yokdur" diyü şekvâ etdükleri ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda göresin; zikrolunan evi kimin içün yapar ve fukarâya zulm ü ta'addîsi olup cebr ile esbâb ü taşların alduğı vâkı' mıdır ve sâir vechile zulm ü ta'addîsi var mıdur, nicedir? Yanında ne vechile sâbit ü zâhir olursa vukū'u üzre yazup arzeyleyesin.

d.7, s.864, h.2367

Haseki Hürrem Sultan'ın Kudüs, Gazze, Rakka ve Safed kazalarındaki vakıflarının mütevelliliğinin Mahmud Çavuş'a verildiği, eski mütevelli Abdülkerim dönemine ait hesapların incelenerek zimmetine geçirdiği tespit edilen vakıf malının tahsili.

إسناد تولية أوقاف السلطانة خرّم في أقضية القدس وغزة والرقة وصفد إلى محمود جاوش، والأمر بتدقيق الحسابات العائدة إلى عهد المتولي السابق عبد الكريم، وتثبيت ما ترتب بذمته، واستحصال مال الوقف منه.

That the trust of the waqfs of Hürrem Sultan in Al Quds, Gaza, Raqqa and Safad were given to Mahmud Çavuş, and the old debts from the reign of former trustee Abdulkerim that he abused shall be counted and taken to treasury.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 5 Cemâziyelevvel sene 976] **(26 Ekim 1568)**

Yazıldı.
Mahmud Çavuş âdemîsi Mustafa'ya virildi. Fî 11 Ca sene 976

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs-i Şerîf ve Gazze ve Rakka ve Safed kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ merhûm vâlidemin taht-ı kazânuzda olan evkāfına mütevellî olan Abdülkerim'den tevliyet alınup Haleb Hazînesi'nden Mahmud Çavuş *zîde*

kadruhûya virilmişdir. Mezbûr Abdülkerim'in zamân-ı tevliyetinden muhâsebesi görilüp mâl-i vakf tahsîl olunmak lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Müşârun-ileyh mütevellî ne mikdâr tereke bey' eylemiş ise bi'l-cümle bir def'a şer'le faslolmayan mevâddı şer'le görüp zimmetinde ne mikdâr mâl-i vakf sâbit ü zâhir olursa şer'le sübût buldukdan sonra hükmidüp vakıf içün alıvirüp ahvâli şer'le görilüp bertaraf olmadın bir cânibe gitmeyüp şer'le kefîl taleb olunması lâzim gelüp kefîl taleb eyleyüp hilâf-ı şer' kimesneye iş etdirmeyesiz, muhtâc-ı arz olanı yazup bildüresiz.

d.7, s.869, h.2385

Haseki Hürrem Sultan'ın Kudüs'teki imaretinde istihdam olunagelen kâfi miktardaki yeniçerinin eskiden olduğu gibi yine Şam'dan gönderilmesi.

إرسال العدد الكافي من الإنكشارية من الشام مثلما كان يرسل في السابق وذلك لاستخدامهم في عمارة (دار طعام) السلطانة خرّم في القدس.

That enough number of Janissaries who used to be employed in the imaret of Hürrem Sultan in Al Quds shall be sent from Damascus as in the past.

[Yev]mü's-Sebt, fî 7 Ca sene 976 **(28 Ekim 1568)**

Yazıldı.
Mütevellî âdemîsine virildi. Fî 10 Ca sene 976

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf'de merhûm vâlidemin vâkı' olan imâret-i âmiresi mütevellîsi Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp; "Kadîmden Şam yeniçerilerinden imâret-i mezbûre mühimmi içün kifâyet mikdârı yeniçeri istihdâm olunagelüp girü lâzimdir" diyü yeniçeri taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Şam yeniçerilerinden imâret-i mezbûreye istihdâm içün yeniçeri irsâl olunugelmiş ise kifâyet mikdârı nevbetci tarîkıyla yeniçeri ta'yîn idüp irsâl eyleyesin. Ammâ; bu bahâne ile lâzim olmadın yeniçeri istih[d]âm etdirmeyüp lâzim oldukda olıgeldüği üzre amel eyleyesin.

d.7, s.870, h.2387

Haseki Hürrem Sultan'ın Kudüs'teki imareti evkafı gelirinden artan meblağ İstanbul'a gönderileceğinden, Şam yeniçerileri ve Kudüs Kalesi askerlerinden kâfi miktarda muhafız tayin edilmesi ve güzergâh üzerindeki sancak beylerinin de kendi bölgelerinde yol güvenliğini sağlamaları.

إرسال المبالغ الزائدة من أوقاف عمارة السلطانة خرّم في القدس إلى استانبول، وتعيين عدد كاف من الحرس من إنكشارية الشام وجنود قلعة القدس لاستخدامهم فيها، والأمر بقيام أمراء السناجق الواقعة في الطريق بتأمين أمن الطريق في مناطقهم.

Since the remining amount from the income of İmaret Waqfs in Al Quds that belonged to Hürrem Sultan, enough numbers of guardians shall be appointed from the Damascus Janissaries and soldiers of Al Quds Castle and the Sandjak Beys on the road shall provide road security.

[Yevmü's-Sebt, fî 7 Ca sene 976] **(28 Ekim 1568)**

Yazıldı.
Mütevellî âdemîsine, Mehmed'e virildi. Fî 12 Ca sene 976

Şam beğlerbeğisine ve Şam'dan mahmiye-i İstanbul'a gelince yol üzerinde olan sancakbeğlerine hüküm ki:

Merhûm vâlidemin Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmire[si] evkâfı mahsûlünden zevâ'idi Südde-i sa'âdetime gelmelü oldukda, Şam yeniçerilerinden ve Kudüs-i Şerîf Kal'ası erenlerinden kifâyet mikdârı âdem ta'yîn olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, anun gibi mütevellîsi mâl-i vakfdan hâsıl olan zevâ'idi Dergâh-ı mu'allâma getürmelü oldukda, yeniçeriden ve hisâr erenlerinden kifâyet mikdârı âdem koyup ve siz ki sancakbeğlerisiz; mâl-i vakf ile mütevellî-i mezbûr sancağınıza uğradukda mahûf u muhâtara olan yerlerde sancağınız sipâhîlerinden kifâyet mikdârı sipâhî ta'yîn eyleyüp emîn ü sâlim birbirinüze ulaşdırasız.

d.7, s.870, h.2388

Kudüs'teki Haseki Hürrem Sultan Evkafı'ndan maaş alanlardan biri vefat ettiğinde ya da azledildiğinde yerine tayin edilecek kişinin mütevelli marifetiyle seçilmesi.

الأمر بمنح المخصصات المالية المقدمة من أوقاف السلطانة خرّم في القدس إلى مستحقيها عند وفاة المتمتعين بها أو قطعها عنهم بمعرفة المتولي.

That when one of those who receive a salary from the Hürrem Sultan Waqfs in al Quds die or removed from his job, his replacement shall be selected by the trustees of the waqf.

[Yevmü's-Sebt, fî 7 Ca sene 976] **(28 Ekim 1568)**

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf'de merhûm vâlidemin evkāfı mütevellîsi Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp; bundan akdem mütevellî olanlara evkāf-ı mezbûreden cihet tasarruf idenlerden biri fevtolup veya ma'zûl olup âhara virildükde bunun dahi ma'rifeti olup ol bâbda emr-i şerîfim taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, evkāf-ı mezbûreden cihet tasarruf idenlerden biri fevtolup âhara tevcîh olundukda mütevellî ma'rifeti ile müstahıkkına tevcîh olup ol bâbda şart-ı vâkıfı üzre amel oluna.

d.7, s.915, h.2506

Haseki Hürrem Sultan'ın Kudüste'ki imareti evkafı mütevelliliğine tayin olunan Mahmud'un, bu görevini eski mütevelliye verilmiş olan yetkiler çerçevesinde yerine getirmesi.

الأمر بقيام محمود الذي عيّن متولياً على أوقاف عمارة (دار طعام) السلطانة خرّم في القدس بعمله في إطار الصلاحيات الممنوحة للمتولي السابق.

That Mahmud who was appointed as the trustee of the İmaret Evkaf of Hürrem Sultan in Al Quds shall perform his duties in line with the powers given to the former trustee.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 26 Ca sene 976] **(16 Kasım 1568)**

Yazıldı.
Türbedâr Ahmed'e virildi. Fî 27 Ca sene 976

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs kādısına hüküm ki:

Dârende za'îm Mahmud *zîde kadruhû* Südde-i sa'âdetime gelüp; "Kudüs-i Şerîf'de merhûm vâlidem binâ etdüği imâret-i âmirelerinin evkāfı tevliyeti kendüye berât-ı şerîfim ile virildüğün bildürüp sâbıkā mütevellî olan Abdülkerim evkāf-ı mezbûreye ne vechile mutasarrıf olmuş ise bu dahi vech-i meşrûh üzre mutasarrıf olmak" bâbında istid'â-yı inâyet etmeğin, **buyurdum ki:**

Arzolunduğu gibi ise evkāf-ı mezbûreye mütevellî olup müşârun-ileyh Abdülkerim ne vechile mutasarrıf olıgelmiş ise bu dahi mutasarrıf olup hilâf-ı şer' ve şart-ı vâkıf [kimesne] mâni' u menâzi' olmaya.

d.7, s.915, h.2507

Kudüs'te şehir dışında bulunan Hz. Musa Türbesi'ni ziyaret etmek isteyip de edemeyen halka yardım etmek amacıyla sancakbeyi ve alaybeyilerinin sipahileriyle birlikte yılda bir kez buraya gidip sekiz gün kalma ve Müslüman ziyaretçilerin emniyetini sağlama âdetinin ihmal edilmeden sürdürülmesi.

الأمر بقيام أمير سنجق القدس وآمر السباهية فيه بمرافقة غير المتمكنين من الراغبين بزيارة قبر النبي موسى الواقع خارج مدينة القدس، ومكوثهم هناك ثمانية أيام مرة واحدة في السنة لتقديم المساعدة لهم، ومواصلة هذا التقليد دون إهمال لتأمين سلامة الزوّار المسلمين.

That the tradition of Sandjakbeys and Alaybeys coming to Al Quds to help the people to visit the tomb of Hz Musa Tomb outside the city centre of Al Quds and stay here for eight days to provide security for the Muslims shall be maintained without any neglect.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 26 Ca sene 976] **(16 Kasım 1568)**

Yazıldı.

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs kādısına hüküm ki:

Kudüs ahâlîsi âdem gönderüp; "Kudüs-i Şerîf kurbunda Hazret-i Mûsâ *aleyhi's-salâtü ve's-selâm*ın türbe-i şerîfleri berr ü beyâbânda vâkı' olup kudretleri olanlar varup ziyâret idüp ba'zı fukarâ varmağa kudreti olmaduğı ecilden, selâtîn-i mâzıyeden berü Kudüs sipâhîlerine gayrı hidmet emr alınugelmeyüp yılda sancakbeği ve sipâhîler çıkup mezâr-ı şerîf kurbunda sekiz gün mikdârı oturup sıyânet idüp Müslimânlar ziyâret iderler idi. Sancakbeği hâzır olmayacak alaybeğileri varup edâ-i hidmet [ide]gelmişler iken şimdi üç mevsim-i ziyâretdir ki Mehmed Beğ ve Keyvan Beğ sancakbeği olup aralıkda gelüp mevsim vaktine irişmemekle sipâhîler ta'allül idüp ziyâret olunmayup şöyle ki; birkaç yıl dahi bu minvâl üzre ola, kadîmü'l-eyyâmdan selâtîn-i mâzıyeden berü olan ziyâret-i Mûsâ kalmak mukarrerdir" diyü bildirdiler. **Buyurdum ki:**

Göresiz; şimdiye değin nice olıgelmiş ise olıgeldüği üzre fukarâyı sıyânet etdirüp ol vechile ta'allül etdirmeyesiz. Husûs-ı mezbûr mühimdir, ihmâl ü tekâsülden hazer idesiz.

d.7, s.974, h.2696

Kudüs'e gönderilen sadakaların orada ikamet eden gerçek hak sahiplerine adil bir biçimde dağıtılması, hak etmeyenlere verilmemesi.

الأمر بتوزيع الصدقات المرسلة إلى القدس على مستحقيها ممن يقيمون هناك بشكل عادل، وعدم منحها إلى غير المستحقين.

That the financial support sent to Al Quds shall be distributed evenly among the real people who deserve it, it shall not be given to those do not deserve.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 4 Recebi'l-mürecceb sene 976] **(23 Aralık 1568)**, Çatalca

Yazıldı.
Nişanlu
Şeyh Yahyâ nâm kimesneye virildi. Fî 4 Receb sene 976

Kudüs-i Şerîf kādısına ve nâzıra hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'e irsâl olunan sadakāt anda sâkin olan müstahıklara adâlet ile tevzî' olunmaduğı istimâ' olunmağın, **buyurdum ki:**

Bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anun gibi vâkı' olan sadakātı müstahıkk olanlara adâlet ile tevzî' idüp müstahıkk olmayan nâ-mahalle virdürmeyesiz.

d.9, s.45, h.120

Kudüs'teki Musallebe Kilisesi için Müslümanlar ile Hristiyanlar arasındaki mevcut anlaşmazlığı soruşturan Kadı'nın, kilisenin yıkılması veya olduğu gibi bırakılması şıklarından hangisi hukuka uygunsa geregini yapıp sonucunu bildirmesi.

التحقيق في الخلاف الناشئ بين المسلمين والمسيحيين حول كنيسة المصلبة في القدس، والأمر بقيام القاضي المكلّف بالتحقيق بالنظر فيه، وإجراء اللازم بمقتضى الشرع الشريف بشأن إبقاء الكنيسة على حالها أو هدمها.

That the Qadi who investigates the disagreements between Muslims and Christians shall decide whether the destruction of the church or leaving it as it is becomes a better implementation of the rule of law and report the outcome.

[Yev]mü's-Sebt, fî 2 Şevvâl sene 977 **(10 Mart 1570)**

Yazıldı.
Aydın-zâde Mehmed Çavuş'a virildi.

Şam kādısına ve Şam müftîsine hüküm ki:

Bundan akdem Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan Musallebe nâm kilise husûsunda Müslimânlar ile Nasârâ tâifesinin nizâ'ı olmağın, "Bizzât üzerine varup şer'le göresin" diyü size emr-i şerîfim gönderilmişdi. Hâlâ sen ki kādısın; Südde-i sa'adetime mektûb gönderüp; "Hidemât-ı hacc-ı şerîf ehemm-i mühimmâtdan

olmağın, hâlâ varılmağa mecâl olmayup bahâr zamânına kalmışdır" diyü bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Vardukda, hidemât-ı hacc-ı şerîf itmâma irişdikden sonra zikrolunan kenîsenenin üzerine varup husamâ muvâcehesinde onat vechile hakk üzre görüp, eger şer'le hedm olunmakdır veyâhûd hâli üzre ibkā olınmasıdır ve bi'l-cümle bu bâbda şunun mukteżâ-yı şer'-i şerîfdir, bilâ te'hîr edâ idüp yerine koyup dahi ne vechle hükmolunduğun vukū'u üzre yazup Südde-i sa'âdetime arzeyleyesin.

d.12, s.300, h.616

Kudüs'te bulunan ve numunesi gönderilen güherçilenin çıkarıldığı madende gerekli tetkiklerin yapılarak kapasitesi, mâliyeti ve işletilmesi için gerekli şartların ayrıntılı olarak bildirilmesi.

طلب إجراء دراسة وافية حول ملح البارود الموجود في القدس والذي استخرج نموذج منه وأرسل إلى المركز، وبيان مقداره وكلفة استخراجه والشروط اللازمة لتشغيله.

That necessary investigations shall be made in the mine where the nitre that is found in Al Quds and its capacity, costs and conditions for its operation shall be reported in detail.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Şevvâl sene 978] **(14 Mart 1571)**

Rıdvan Paşa'nın kethüdâsına virildi. [Fî] 2 Zilka'de sene 978

Kudüs-i Şerîf beği Ahmed Beğ'e hüküm ki:

Hâlen Kudüs-i Şerîf'de Hazret-i Halîl'de güherçile ma'deni zâhir olup numûnesi getürdilüp a'lâ güherçile olup günde beş-on kazgan kaynamağa kābil olduğun haber virdüklerin ve numûnesi gönderildüğin bildirmişsin. Lâkin, çaşni tutulup kaç kazgan işlenmeğe kābil olup ve kantârı kaç akçeye olup yılda ne mikdâr güherçile hâsıl olduğu ma'lûm olmak lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Vardukda, te'hîr eylemeyüp zikrolunan ma'denin üzerine bizzât varup çaşni tutdurup dahi kaç kazgan kurulup işlenmeğe kābil olup ve işlendüği takdîrce kantârı kaç akçeye olup yılda ne mikdâr güherçile işlenmeğe mütehammil olduğun ve odunu ve sâir levâzimi bulunur mu, odunu ba'îd yerde midir, nicedir? Cemî' ahvâlin aslı ile ma'lûm idinüp mufassal ü meşrûh yazup Südde-i sa'âdetime bildüresin.

d.12, s.312, h.644

Kudüs'te Musallebe Kilisesi bitişiğinde Müslümanların inşa ettirdiği mescidin kiliseye çevrildiğine dair şikâyet üzerine yapılan tahkikat sonucunda söz konusu

yerin mescit olduğuna hükmedildiğinden, müslümanlara zaptettirilip hıristiyanların müdahalesinin önlenmesi.

شكوى من تحويل مسجد بناه المسلمون يقع بجوار كنيسة المصلبة في القدس إلى كنيسة، والإقرار على صحة كونه مسجداً بعد التحقيق الجاري في هذا الخصوص، والأمر باستخدامه من قبل المسلمين ومنع المسيحيين من التدخل.

Following the investigation upon complaints that the mosque constructed by Muslims next to the Musallaba Church in Al Quds was turned into a church, it was determined that the place in question is a masjid, therefore the place shall be protected by Muslims and the interventions of the Christians shall be prevented.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Şevvâl sene 978] **(14 Mart 1571)**

Hüseyin Çavuş'a virildi. Fî 15 Zilka'de sene 978

Şam beğlerbeğisine ve Şam kādısına ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Sâbıkā Şam kādısı olan Mevlânâ Mehmed Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Bundan akdem emr-i şerîf vârid olup Şam müftîsi ile varup, 'Kudüs-i Şerîf'de Musallebe nâm kenîseye muttasıl yerde Müslimânlar mescid ittihâz eylediklerinden sonra kefere girü kenîseye ilhâk eylediler' diyü Müslimîn da'vâ idüp, 'Husûs-ı mezbûr görilüp emr-i şer'-i kavîm ne ise icrâ olundukdan sonra vâkı'u'l-hâli arzidesin' diyü fermân olunmağın, müşârun-ileyh Şam kādısı ile Kudüs-i Şerîf'e varılup livâ-i mezbûr beği Muhammed *dâme ızzühû* ile ve kādısı Mevlânâ Muslihiddin *dâmet fezâ'ilühû* ve ahâlî-i Mısır'dan cemm-i gafîr ile mezbûr kenîsenin üzerine varılup, mahall-i nizâ'da mihrâb mevcûd ve âşikâre olup ve sakfında dahi zamân-ı sayfda namaz kılmak içün bir mihrâb bulunup ba'dehû husûs-ı mezbûr müdde'î olanlardan Vâ'iz Emir dimekle ma'rûf Seyyid Yahyâ ve İmâdüddin nâm azîzler ve kenîsede bulunan kıssîşler ve re'îsleri olan Berâye(?) nâm râhib ihzâr olunup husûs-ı mezbûr tefahhus olundukda; Müslimânlar tarafından dokuz yüz yetmiş bir senesi târîhinden sûret-i sicill ibrâz olunup nazar olundukda; târîh-i mezbûrda kādı olan Mevlânâ Nûrullah mahzarında mezbûr İmâdüddin husûs-ı mezbûru mukaddemâ da'vâ eyledikde, münâzi'un-fîh olan mevzi' mescid-i Müslimîn olup kadîmden içinde namaz kılınageldüği udûl-i Müslimîn şehâdetleriyle sâbit olup kādı-i mûmâ-ileyh dahi mescid olmasına hükmeyledüği mastûr bulunup sicill-i mezbûr kıssîşlere mahzarında okundukda; 'Mazmûnu ma'lûmumuz değildir. Ol zamân kenîsede gayrı kıssîşler var idi, biz hâzır değildik' didiklerinde, Müslimânlardan cemm-i gafîr şehâdetleriyle sicill-i merkūmun mazmûnu alâ-vechi'l-husamâ sâbit oldukdan sonra kemâ-kân mescid olmasına hükmolunup ba'dehû 'Mescid-i mezbûrun kangı pâdişâh zamânında vaz' olunup ve târîhi yazılup kapusında konulan taşı kefere çıkarup pâreleyüp ihfâ eylemişlerdir' diyü istimâ'

olunmağın, zikrolunan taşın pâreleri mezbûrlardan taleb olunup getürüldükde mezkûr taş pâre pâre olup ba'zı pâreleri dahi zâyi' olmağla cümle mektûb olan kırâ'at olunmağa mecâl olmayup ancak Besmele-i şerîfe ile ol zamân pâdişâhının ba'zı elkābı ve târîhinin ba'zı yerleri okunup bu vechile dahi keferenin mekr u hadî'aları zâhir oldukda, vâkı'-ı hâl ale't-tafsîl yazılup Müslimânlara temessük olmağıçün virildüğün" bildirmiş. İmdi; zikrolunan mescide min-ba'd kefereyi dahletdirmeyüp Müslimânlara zabtetdirilüp kemâ-kân mescid olmak üzre hükmidüp ikāmet-i salavât etdiresiz, emr-i şerîfime mugâyir kimesneye iş etdirmeyesiz.

d.12, s.496, h.950*

Elinde sahte mühür bulunmak suçundan sürgün cezasına çarptırılan Sarı Bedreddin'in, Kudüs'teki görevleri bu şekilde kendisine ve yakınlarına verdiği bildirildiğinden, söz konusu iddiaların soruşturularak sonucun bildirilmesi.

نفي صاري بدر الدين فيما سبق لامتلاكه ختماً مزوراً، والأمر بالتحقيق في اتهامه بالقيام بمنح الوظائف المخصصة من الأوقاف لنفسه وأقاربه، وإبلاغ المركز بنتيجة التحقيق.

That Sarı Bedreddin who was formerly sent to exile for having produced a fake stamp was reportedly assigning key duties to himself and his relatives, relevant claims shall be investigated and reported.

[Yevmü'l-Ahad, fî 7 Rebî'ilevvel sene 979] **(30 Temmuz 1571)**

Mezbûrun âdemîsi Hasan Çelebi'ye virildi. Fî 10 Rebî'[ilevvel sene 979]

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunulup; "Bundan akdem elinde müzevver mühür bulunup nefyolunan Sarı Bedreddin ahâlî-i Kudüs-i Şerîf'in cihâtın alup tezvîr mühür ile kendüye ve akvâm u akrabâsına alıvirüp ta'addî eyledüği" i'lâm olundu. İmdi; **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûr Bedreddin'in elinde olan cihetlerin teftîş eyleyüp göresiz; mezkûr zikrolunan cihetleri ne vechile almışdır, kimlerin arzları ile virilmişdir, fi'l-vâkı' tezvîr ile mi almışdır, nicedir? Arzeyleyesiz.

* Bu hükmün bir sureti; d.14, s.1006, h.1496'da mevcuttur.

d.12, s.505, h.967

Kudüs sipahilerinden olup Harculleyl adıyla bilinen sipahinin sancakbeylerine gidip gammazlak ederek müslümanlara zarar verdiği bildirildiğinden, kendisine bundan sonra hiçbir görev verilmemesi.

قيام السباهي المعروف بخارج الليل، وهو من سباهيي القدس، بالاتصال بأمراء السنجق والقيام بالوشاية عندهم ضد المسلمين والتجاوز عليهم، والأمر بمنع اسناد أي وظيفة اليه بعد اليوم.

That the Sipahi who is from the Al Quds Sipahis and known as Harj al-Layl is reported to engage in backbiting is giving harm to the Muslims, from now on no official duty shall be given to him.

[Yevmü'l-Ahad, fî 15 Rebî'ilevvel sene 979] **(7 Ağustos 1571)**

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf sipâhîlerinden Harculleyl dimekle ma'rûf sipâhî sancakbeğleri kapusına varup gammâzlık idüp Müslimânlara zulm ü ta'addî ider ve men' ile memnû' olmayup beğler âdemleriyle fısk idüp fesâd ü şenâ'atdan hâlî olmaduğun" i'lâm etmeğin, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda göresin; kazıyye arzeyledüği gibi ise mezbûru min-ba'd mesâliha karışdırmayup şer'-i şerîfe muhâlif kimesne[ye] iş etdirmeyesin.

d.12, s.415, h.814

Hz. Musa, Yunus ve Lut peygamber vakıflarının vakıfnâmesini teslim etmeyen ve evlerini, dükkânlarını, bakır eşyalarını ve atlarını vermeyen eski mütevelli Şeyh İbrahim'in çocuklarından bunların alınıp vakfın nâzırı Hacı İdris'e verilmesi.

امتناع أولاد الشيخ إبراهيم المتولي السابق لأوقاف الأنبياء موسى ويونس ولوط عن تسليم وقفية الأوقاف والبيوت والدكاكين والأدوات النحاسية التابعة للوقف، والأمر بأخذ كل ذلك منهم وتسليمه إلى الناظر الحاج إدريس.

That the former trustee İbrahim has not submitted the charter of Prophets Musa, Yunus, Lut waqfs and return the houses, shops, copper utensils, and horses that belonged to the waqf. Hence, these properties shall be taken from the children of Sheikh Ibrahim and these shall be given to the custodian of the waqf Hacı İdris.

[Yevmü'l-Ahad, fî 7 Rebî'ilâhir sene 979] **(29 Ağustos 1571)**

Yazıldı.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Dârende Hacı İdris nâm kimesne gelüp; "Hazret-i Mûsâ ve Hazret-i Yûnus ve Hazret-i Lût *aleyhimü's-selâmın* hâlâ nâzırı ve şeyhi ve ferrâşı olup sâbıkā mütevellî olup fevtolan Şeyh İbrâhim'in evlâdı, evkāf-ı mezbûrenin vakıfnâmesin ve evlerin ve dekâkîn ve bakır esbâbın ve atların virmekde ta'allül ü nizâ' iderler" imiş. **Buyurdum ki:**

Vardukda göresin; fi'l-vâkı' evkāf-ı mezbûrenin eger vakıfnâmesidir ve eger evlerin ve dekâkîn ve bakır esbâbın ve atların zikrolunan esbâb mezbûrlarda ise teklîf etdirmeyüp ve bi'l-cümle evkāf-ı mezbûreye müte'allik kalîl ü kesîr mezbûrlarda her ne var ise müşârun-ileyhe alıvirüp ta'allül ü nizâ' etdirmeyesin.

d.12, s.460-461, h.886

Haseki Hürrem Sultan'ın Kudüs'teki imaretine sancakbeyleri ve bazı kimselerin vakıf şartnamesine aykırı müdahalelerinden dolayı ihtiyaç sahiplerinin mağdur edildiği bildirildiğinden, kimsenin şart-ı vâkıfa aykırı iş yapmasına izin verilmemesi, emre rağmen müdahale eden olursa bildirilmesi.

تدخل أمراء السنجق وبعض الأشخاص في شؤون عمارة (دار طعام) السلطانة خرّم في القدس خلافاً لشرط الواقف، وإلحاق الحيف بالمستحقين، والأمر بالحيلولة دون القيام بعمل مغاير لشرط الواقف، وإبلاغ المركز بأسماء من يمتنعون عن التقيد بالأمر

Since it was reported that the needy was damaged due to the interventions of some Sandjakbeys and other people to Hürrem Sultan's imaret in Al Quds in contrast to the waqf charter, nobody should be allowed to do deeds in contrast to the waqf charter, if anyone interferes despite the orders they shall be reported.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 27 Rebî'ilâhir sene 979] **(18 Eylül 1571)**

Sinan Hâce['ye] virildi. Fî 3 Cemâziyelevvel sene 979

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Merhûme vâlidem *tâbe serâhânın* mahmiye-i şerîfde vâkı' olan imâret-i âmiresi şeyhi Şeyh ( ) Südde-i sa'âdetime gelüp; "İmâret-i mezbûrda fukarâya ve sulehâya meşrût olan hücrelere sancakbeğleri ve sâir ba'zı kimesneler karışup şart-ı vâkıfa muhâlif nâ-mahal kimesnelere virdürüp ve matbahında şeyhe ta'yîn olunan çaşni aşı içün 'Elbette burada ekl eyle' diyüp evine iletmeğe mâni' olup ve fırında ve kilârda ve matbahında olan hidmete dahi ba'zı kimesneler karışup şart-ı vâkıf mûcebince edâ etdirmeyüp ve me'kelde fukarâya ta'yîn

olunan elli-altmış tas aşı ki şart-ı vâkıf mûcebince iki kişiye birer etmekle bir tas aş virilügelmiş **[461]** iken 'Yeni ta'yîn olunmuşdur' diyü hilâf-ı şart-ı vâkıf bir tas iki ekmekle olup ve müstahıkk olan fukarâ dururken gayr-ı müstahıkk olanlar me'kele girüp ve huddâmdan ba'zının üç-dört oğulları olup mezkûrlar kendülere ta'yîn olunan aşların ve etmeklerin alduklarından sonra satup tekrâr me'kele girüp fukarânın aşların alup ve a'mâ vü sâhib-i firâş ve yetîm ü pîr-i fânî olan kimesnelerden yirmi nefere varınca dermânsız oldukları ecilden, oldukları yere bir tas aş gönderilüp gelüp alup giden kimesneler ile ma'an ekl idegelmişler iken ba'zı kimesneler şart-ı vâkıfa mugâyir mâni' olduklarını" bildürüp, ol bâbda emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, min-ba'd şart-ı vâkıf mûcebince amel idüp şart-ı vâkıfa mugâyir kimesneye ta'allül ü nizâ' etdirmeyesin, etmek isteyenleri sekidüp temerrüd ü inâd idenleri yazup Dergâh[-ı mu'allâma] arzeyleyesin.

d.16, s.6, h.10

Şam ve Kudüs'ten hacca giden hacılara ait beygirlerin ulaklar tarafından alınmaması ve bu talimata uymayanların bildirilmesi.

الأمر بمنع سعادة البريد وضع اليد على خيول الحجاج المتوجهين من دمشق والقدس إلى الحج وإبلاغ المركز بأسماء المخالفين للأمر.

That the horses that belong to the pilgrims going to Damascus and Al Quds shall not be taken by messengers (ulaqs) and those who do not obey this order shall be reported.

[Yevmü's-Sebt, fî 17 Cemâziyelevvel sene 979] **(7 Ekim 1571)**

Mükerrerdir.
Yazıldı.
Şam'a giden çavuşa virildi. Fî 24 Ca sene 979

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Şam-ı Şerîf'den ve Kudüs-i Mübâreke'den Hacc-ı şerîfe varan huccâcın bârgîrlerin ulak alup müte'acciz oldukları i'lâm olunmağın, yolcu bârgîrlerine ulak dahlolunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu husûsa gereği gibi mukayyed olup ve te'kîd eyleyesin ki huccâcın ve yolcının bârgîrin min-ba'd ulak almayup ol vechile fukarâyı ta'cîz vak'âsı etdirmeyesin. Ba'de't-tenbîh eslemeyenleri ism ü resmiyle yazup arzeyleyesin.

d.16, s.355, h.629

Hac'dan dönen Aclun sancakbeyi Kansu Bey ile Müslüman hacıların, Şam beylerbeyi tarafından tayin edilen görevliler ve yeterli miktarda zahire ile karşılanıp güvenli bir şekilde seyahat etmelerinin sağlanması.

الأمر بتعيين بكلربكي الشام مسؤولين لاستقبال الحجاج العائدين من الحج برفقة أمير سنجق عجلون قانصو بك، وتخصيص كمية كافية من المواد الغذائية لهم، والعمل على تأمين عودتهم بأمان.

That Aclun Sandjakbey Kansu Bey and Muslim pilgrims who returned from Hajj shall be met and hosted by the officials appointed by the Damascus Beylerbey with sufficient amount of grain and they shall be enabled to travel safely.

[Yevmü'l-Cum'a, fî 21 C sene 979] **(10 Kasım 1571)**

Ahmed Çavuş'a virildi. Fî târîh-i mezbûr [23 C sene 979]

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Şam beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm irsâl olunup; bu sene-i mübârekede Şam mîr-i haclığına halt Aclun sancağı beğliği inâyet olunan Kansu *dâme ızzühû* inşâallâhü te'âlâ huccâc-ı Müslimîn ile varup haccidüp avdet müyesser oldukda, istikbâline ta'yîn olunmak emrim olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bî-tevakkuf Şam beğlerbeğisi ve defterdârı ile haberleşüp dahi şimdiden hâzır olup inşâallâhü te'âlâ hacc-ı şerîfden avdet etdükde, Şam beğlerbeğisi vech gördüğü üzre ta'yîn olunduğu mikdârı kimesneler ile ve müstevfî zehâ'ir ile istikbâl idüp huccâc-ı Müslimîn emn ü emân üzre gelmek bâbında envâ' mesâ'î-i cemîlinüz vücûda getüresin.

d.16, s.32, h.59

Cebele'deki Sultan İbrahim bin Edhem'in türbesinde şeyhten icazetli dervişler olmadıkları halde cerr için kisve ve kemer giyen bazı kişilerin Müslümanlara ve Edhemiye tarikatına hayli zarar verdikleri bildirildiğinden, bu tür faaliyetlerin engellenmesi.

الإبلاغ عن عدم انتساب سدنة قبر السلطان إبراهيم بن أدهم في جبلة للدراويش المجازين من الشيخ، وقيامهم بالتزين بزي الدراويش وربطهم الحزام بغية استدراج عطف الناس لجمع المال، وتسببهم باضرار كبيرة للمسلمين وللطريقة الأدهمية، والأمر بالحد من مثل هذه الأعمال.

Since it was reported that some people are wearing jarr, garment and belt although they were not dervishes who received ijazat from the Sheikh in Sultan İbrahim bin

Adham in Cebele were harming Muslims and the Adhamiye order, such activities shall be prevented.

[Yevmü'l-Cum'a, fî 11 Şa'bân sene 979] **(29 Aralık 1571)**

Bu dahi [kethüdâsı Abdülaziz'e virildi.]

Vilâyet-i Şam kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ Cebele'de medfûn olan Sultân İbrâhim bin Edhem *kuddîse sırruhû* türbesinde seccâde-nişîn [olan] Emîr Haydar *zîde takvâhû* gelüp; "Ba'zı kimesneler müteveffâ-yı müşârun-ileyhin türbesine hidmet iden dervîşlerden olmayup ve şeyhden mücâz değiller iken mücerred cerr içün fuzûlî kisve ve kemer giyüp Müslimânlara ta'cîz ü tazyîk virüp Tarîk-i Edhemî'ye tamâm ihtilâl virmişlerdir" diyü ol makūle kimesnelerin kisve ve kemerleri alınup men' olunmaları bâbında hüküm taleb etdüği ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda tamâm mukayyed olup göresiz; fi'l-vâkı' ol makūle kisve ve kemer giyüp Müslimânları cerr iden kimesneler giydükleri kisve ve kemeri şeyh ma'rifeti ile giymeyüp mücerred cerr etmek içün fuzûlî giyüp Müslimânlara müzâyaka virüp tarîki ile gelmeyenlerin kisve ve kemerlerin alup muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz ki min-ba'd şeyh ve halîfe ma'rifeti olmadın ve kemer ve kisve giymeğe müstahıkk olmadın cerr içün kimesne[ye] kisve ve kemer giydirmeyüp emr-i şerîfime muhâlif kimesne[ye] iş itdirmeyesiz. Ba'de't-tenbîh emr-i şerîfime muhâlif fuzûlî kisve ve kemer giyüp Müslimânlara müzâyaka virenlerin isimleriyle yazup arzeyleyesiz, şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazâr hükm-i hümâyûnum şeyhin ibkā idüp.

d.18, s.109, h.242

Kudüs-i Şerif ve Sahratullah ile Davud Paşa'nın Halilürrahman'daki vakıflarına ait bazı yapıların tamir ve bakımları için gerekli olan masrafın tespit edilip bildirilmesi.

الأمر بتحديد كلفة النفقات اللازمة لتعمير وصيانة بعض المباني العائدة لاوقاف المسجد الاقصى وصخرة الله في القدس الشريف وداود باشا في خليل الرحمن، وإبلاغ المركز بذلك.

That the costs required for the maintenance and restoration of some of the buildings that belong to Al Quds Al shareef, Sakhratullah and Davud Pasha's waqfs in Khalil al-Rahman shall be determined and reported.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 15 Şevvâl sene 979] **(1 Mart 1572)**

Yazıldı.
Mısırlı Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 16 Şevvâl sene 979

Şam defterdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Bundan akdem Kudüs-i Şerîf ve Sahratullah-i Mübâreke ta'mîr ü meremmete küllî ihtiyâcı olduğu arzolundukda tahmîn içün hüküm gönderilmeğin, muhamminler beş on bin altun tahmîn idüp lâkin dahi eksük ile ta'mîri mümkin olmağın, altun gönderilmeye ikdâm olunmayup ve müteveffâ Dâvud Paşa'nın Halîlürrahman *aleyhi's-salâtü ve's-selâm*da vâkı' olan evkāfı harâba müşrîf olup anun dahi görülmesi lâzim olduğun arzidüp huccâc ve hazîne irsâl olundukdan sonra kendün üzerlerine varup tahmîn etdirilmek bâbında icâzet-i hümâyûnum recâ etdüğün ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl [buldukda], arzetdüğün üzre huccâc ve hazîne ahvâli bertarâf olup alâkaları kat' olundukdan sonra bizzât üzerlerine varup hasbe'l-imkân dikkat ü ihtimâm idüp tahmîn-i sahîh ile yarar ve ehl-i vukūf muhamminlere tahmîn etdirüp dahi vukū'u üzre mufassal yazup arzeyleyesin.

d.12, s.594, h.1133

Hz. Musa, Yunus ve Lut peygamberlerin Kudüs'teki kabirlerinin vakfın gelirlerinden tamir edilmesi, işe başlanmadan hiç bir vakıf görevlisine vakıftan para verilmemesi.

الأمر بتعمير قبور الأنبياء موسى ويونس ولوط في القدس بالاعتماد على موارد الوقف، وعدم منح المعونات المالية من الوقف لمتلقيها قبل التعمير.

That the tombs of Prophets Musa, Yunus and Lut shall be restored from the money of the waqf, and no money shall be given to the officials of the waqf before the work starts.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 24 Zilka'de sene 979] **(8 Nisan 1572)**

Şam defterdârına ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf kazâsında on iki bin yüz doksan akçe karye ve mezra'a Hazret-i Mûsâ ve Yûnus ve Lût *aleyhimü's-selâm*ın merâkıd-ı münevvereleri evkāfından olup mahsûlü kabzolunurken merâkıd-ı şerîfeleri açık olup ve kandîlleri dahi kalmayup kemâliyle harâba müşrif olmağa yüz tutduğu i'lâm olundu. İmdi; sen ki kādısın, ol makūle Enbiyâ-i izâm *aleyhimü's-selâm*ın taht-ı kazânda merâkıd-ı şerîfeleri ve evkāfı olup âmme-i ehl-i İslâm'ın ervâh-ı mukaddeselerinden istimdâd ü isti'ânet ider iken gözden bıragılup gözedilmedüğinden itâba müstahıkk olmuşsun. Merâkıd-ı şerîfeleri harâba müşrif olmuş iken kemâliyle ta'mîr olunmadın vakfın mürtezika ve hüddâmına mâl-i vakfdan akçe virilmeğe sebeb nedir? **Buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup göresiz; zikrolunan enbiyânın merâkıd-ı şerîfeleri ol vechile açık ve harâba müteveccih olmuş ise gereği gibi ta'mîr olunup ve kandîlleri asılup üslûb-ı sâbık üzre tertîb ü tekmîl olunca merâkıd-ı şerîfe-i mezbûre evkāfı mahsûlünden vazîfe-horlarına ve bi'l-cümle cihet tasarruf idenlerine bir habbe virmeyüp mu'accelen merâkıd-ı şerîfelerin ta'mîr etdiresiz. Vakıfları mahsûlün şimdiye değin kimler zabtidüp ne mikdâr nesne alup neye sarfitmişlerdir? Mütevellîsini getürdüp muhâsebesin onat vechile görüp vâkı'-ı hâli mufassal ü meşrûh yazup arzidesiz. Ammâ; merâkıd-ı şerîfelerin hemân bî-tevakkuf ta'mîr etdiresiz.

d.12, s.606, h.1162

Kudüs ve Halilürrahman'a gıda maddesi getirip satmak isteyenlere sancakbeyi voyvodaları ve adamları tarafından yapılan haksız müdahalelerin engellenmesi.

الأمر بالحيلولة دون تدخل وويودات أمير السنجق ورجاله في شؤون القادمين إلى القدس وخليل الرحمن ممن يمارسون تجارة المواد الغذائية.

That the unjust treatment of Sandjakbey voyvodas and their man to those who want to bring foodstaff to Al Quds and Khalil al-Rahman shall be prevented.

[Yevmü'l-İsneyn, fî gurre-i Zilhicce sene 979] **(15 Nisan 1572)**, Kostantıniyye

Halîlürrahman mütevellîsi Mehmed Çelebi'ye virildi. Fî 7 Zilhicce sene 979

Gazze ve Nablus sancakları beğlerine ve zikrolunan sancaklarda vâkı' olan kādılara hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman ahâlîsi tarafından Dergâh-ı mu'allâma dârende Şeyh Muhammed Âmirî nâm kimesne gelüp şöyle arzeyledi ki; "Vilâyet-i Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman bir mikdâr kahtlık yer olmağla tereke ve sâir me'kûlât kısmından nesne getürüp narh-ı rûzî üzre bey' idenleri sancakbeği voyvodaları ve âdemleri Gazze'de ve Remle'de ve Nablus'da ve yollarda ve derbendlerde tutup, 'Niçün tereke alup gidersiz?' diyü cerîme bahâne idüp mâlların alup zulmidüp hilâf-ı şer'-i şerîf ta'addî iderlerimiş". **Buyurdum ki:**

Vardukda, bir def'a şer'le faslolmuş olmayup on beş yıl mürûr etmeyen da'vâların onat vechile teftîş idüp göresiz; müteveccih olan hakların hükmidüp alıviresiz ve min-ba'd dahi Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman *aleyhi's-selâm* ahâlîsine tereke ve me'kûlât kısmından nesne getürenlere kimesne mâni' olmayup hilâf-ı şer' u kānûn iş etdirmeyesiz. Tezvîr ü telbîsden [ve] şühûd-ı zûrdan hazer idesiz ve husûs-ı mezbûr içün kapuya şikâyet olunmalu olmayasız ve siz ki kādılarsız; bir sûretin sicill-i mahfûza kaydidüp mûcebi ile amel eyleyesiz.

d.12, s.606, h.1163

Kudüs'te Hz. İshak peygamberin sandukası üzerindeki sırma kuşaktan iki-üç parçanın çalındığı, yapılan soruşturma neticesi olay günü orada bulunan görevlilerin şuçu sabit olursa görevlerinden alınıp hapseldilmeleri.

الإبلاغ عن سرقة عدة قطع من الحزام المذهب الموضوع على ضريح النبي اسحق في القدس، والأمر بالتحقيق في الموضوع واستردادها من العاملين الذين كانوا موجودين هناك وقت السرقة وذلك في حالة ثبوت التهمة عليهم وحبسهم.

That two or three pieces from the silver thread belt on the chest of the tomb of Prophet İshak in Al Quds was stolen, an investigation shall be conducted into the issue and if the guilt of the officials on the spot are determined then they should be taken out of office and placed in prison.

[Yevmü'l-İsneyn, fî gurre-i Zilhicce sene 979] **(15 Nisan 1572)**, Kostantıniyye

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf sancağı beğine [ve] Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Halîlürrahman hâdimlerinden dârende Muhibbüddin ve Abdülkādir ve Ebü's-Sa'âdât nâm kimesneler gelüp; "Hazret-i İshâk *[aleyhi]'s-salâtü ve's-selâm*ın örtüsü üzerinde olan sırma kuşağından iki-üç mikdârı sirka olunup Şehâbeddin muvakkıt ve oğulları nevbetci olduğu gün zâyi' olup kendüye töhmet olunup ve nâzır-ı vakf müteşekkî olduğu sicill olundukda, hidmeti ve ciheti âhara virilmiş iken bir tarîkle girü mukarrer etdüğün" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Göresiz; fi'l-vâkı' kazıyye arzolunduğu gibi ise şer'le sâbit ola, mezbûrun cihetlerin alup kendüyi habsidüp arzeyleyesiz. Ammâ; bu bahâne ile hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ü hayf olmakdan ziyâde hazer eyleyesiz.

d.19, s.54, h.121

Kudüs'teki Hz. Musa, Yunus ve Lut gibi büyük peygamberlere ait türbelerin açık halde ve bütünüyle harap olmalarından dolayı, vakıf gelirleri vasıtasıyla hemen tamir ettirilmeleri.

تعرض القبور العائدة للأنبياء العظام: موسى ويونس ولوط في القدس إلى الخراب لكونها في مكان مكشوف، والأمر بتعميرها حالاً بالاعتماد على موارد الوقف.

That the tombs that belong to Prophets Musa, Yunus and Lut in Al Quds are open and in derelict condition; therefore they need to be restored immediately by using the income from the waqfs.

[Yevmü's-Sebt, fî 19 M sene 980] **(1 Haziran 1572)**

Yazıldı.

Kudüs-i Şerif sancağı beği Süleyman ve Kudüs-i Şerîf kādısı ve Sultâniyye mütevellîsi Abdülkerim'e hüküm ki:

Kudüs-i Şerif kazâsında on iki bin yüz doksan akçe karye ve mezra'a Hazret-i Mûsâ ve Yûnus [ve] Lût *aleyhimü's-selâmın* merâkıd-ı münevvereleri evkāfından mahsûlü kabzolunurken merâkıd-ı şerîfeleri açık olup ve kandîlleri dahi kalmayup kemâliyle harâba müşrif olmağa yüz dutduğu i'lâm olundu. İmdi; ol makūle enbiyâ-i izâm-ı *aleyhimü's-selâmın* taht-ı kazânda merâkıd-ı şerîfeleri ve evkāfı olup âmme-i ehl-i İslâm ervâh-ı mukaddeselerinden istimdâd ve isti'ânet iderlerken gözden bıragılup görülmedüğünden envâ' ıtâba müstahıkk olmuşsundur. Merâkıd-ı şerîfeleri harâba müşrif olmuşken kemâliyle ta'mîr olunmalarını vakfınız mürtezika ve huddâmına mâl-i vakfdan akçe virmeğe sebeb nedir? **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda üçünüz bizzât mukayyed olup göresiz; zikrolunan enbiyânın merâkıd-ı şerîfeleri ol vechile açuk ve harâba müteveccih olmuş ise gereği gibi ta'mîr olunup ve kandîlleri asılup üslûb-ı sâbık üzre tertîb ü tekmîl olmayınca merâkıd-ı şerîfe-i mezbûre evkāfı mahsûlünden vazîfe-horlarına bi'l-cümle cihet tasarruf idenlere bir habbe virmeyüp mu'accelen merâkıd-ı şerîfelerini ta'mîr etdüresiz. Vakıfların mahsûlün şimdilik kimler zabtidüp ne mikdâr nesne alup neye sarfetmişlerdir? Mütevellîsini getürdüp muhâsebesini onat vechile görüp ve kendü mahremlerinizden ve mu'temed kimesneler kodurup ma'rifetiniz ile bir yıllığın zabtetdirüp ve her ne hâsıl olursa müfredâtıyla defter idüp vâkı'-ı hâli mufassal ü meşrûh arzeyleyesiz. Ammâ; merâkıd-ı şerîfelerin hemân bî-tevakkuf ta'mîr etdiresiz.

d.19, s.204, h.420

Hicaz'a giden hacıların Kudüs'ü ziyaretinde Şam beylerbeyi tarafından yeterli görevlinin gönderilmesi ve hac yoluna ilişkin tüm ihtiyaçlarının karşılanarak rahat etmelerinin sağlanması.

أمر بقيام بكلر بكي الشام بارسال عدد كاف من المسؤولين لاستقبال الحجاج المتوجهين إلى الحجاز وذلك عند زيارتهم للقدس، والعمل على تلبية الاحتياجات المتعلقة بطرق الحج، وتأمين الراحة للحجاج.

That the Beylerbey of Damascus shall send enough officials on the occasion of the visits of pilgrims to Al Quds on their way to Hijaz and their needs and comfort concerning the Hajj journey shall be met.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 4 Rebî'ilevvel sene 980] **(15 Temmuz 1572)**

Bu dahi

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Seyyidetü'l-muhadderât ilâ âhirihî *dâmet ismetühâ* hidâyeti'l-mu'în ve inâyet-i nâ mütenâhî mukâreneti ile tavâf-ı Beytullâhi'l-harâm ve ziyâret-i Ravza-i mutahhara-i seyyidü'l-enâm *aleyhi's-salâtü ve's-selâm* niyyetiyle ol diyâr-ı celîlü'l-i'tibâr savbına teveccüh ve azîmet etmişdir. **Buyurdum ki:**

Müşârun-ileyhâ beğlerbeğiliğine dâhil oldukda, ta'zîm ü ikrâm ve tevkîr ü ihtirâmında bizzât mukayyed olup dakîka fevteylemeyüp râh-ı hacca müte'allik levâzim ü mühimmâtın her ne ise akçesiyle murâdı üzre tedârik ü tekmîl idüp mühimmâtına kusûr u noksân eylemeyesin ve Kudüs-i Şerîf ziyâretine vardukda kifâyet mikdârı müsellem ve yarar âdemler koşup ziyâret etdirüp ve Haremeyn-i Şerîfeyn'e müteveccih oldukda müşârun-ileyhâ evvelki katarda yürümek münâsibdir. Mîr-i huccâca ana göre tenbîh ü te'kîd eyleyesin ki evvelki katarda mürûr etdirüp ta'zîm ü ikrâmında ve levâzimi tedârikinde dakîka [fevt]eylemeyüp menâzil ü merâhilde lâzim olan mühimmât ü levâzimin bizzât görüp bir husûsda müzâyaka çekdirmeye.

d.19, s.247, h.502

Sahratullah'da eskiden beri görev yapan Hanefi mezhebindeki hatiplerin yerine silah zoruyla Şâfii mezhebindeki hatipleri minbere çıkartıp hutbe okutturdukları söylenen kişilerin tespit edilip bildirilmesi ve hapsedilmeleri.

الادعاء بقيام بعض الأشخاص باصعاد خطباء الشافعية على المنبر بقوة السلاح بدلاً من الخطباء الأحناف الذي يؤدون مهمتهم منذ القدم في صخرة الله لقراءة الخطبة، والأمر بتثبيت اسماء من قام بذلك، والإبلاغ عنهم وحبسهم.

That those people who brought preachers from the Shafii seet to go up the minbar and recite khutba instead of the Hanefi preachers who serve in Sakhratullah for a long time shall be found and imprisoned.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 18 Rebî'ilevvel sene 980] **(29 Temmuz 572)**

Yazıldı.
Pervâne Çavuş'a virildi. Fî 9 Rebî'ilâhir [sene 980]

Kudüs beğine ve kâdısına hüküm ki:

Hâlâ Sahratullah-i Mübâreke'de mâ-tekaddemden Hanefiyyü'l-mezheb olan hutabâ minbere çıkup hitâbet idegelmişler iken ba'zı kimesneler yarak u yasak ile Şâfi'iyyü'l-mezheb bir kimesneyi minbere çıkarup hitâbet etdirdükleri istimâ' olundu. İmdi; Sahratullah-i Mübâreke'de kadîmden Hanefiyyü'l-

mezheb olan hutabâ hitâbet idegelmişler iken bu fesâdı idenler kimlerdir? Südde-i sa'âdetimde ma'lûm olmak lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, te'hîr eylemeyüp be-her-hâl bu fesâda bâ'is ü bâdî olup yarâk u yasakla minbere cebrle Şâfi'î hatîbini çıkaran kimlerdir? Eger yarağla câmi'-i şerîfe varanlardır ve eger evvelden tahrîk idüp bu fesâda bâdî olanlardır ve eger hatîb ve gayrıdır, cümlesin ale'l-esâmî defter eyleyüp ve kendülerin habsidüp Südde-i sa'âdetime bildiresiz.

d.19, s.288, h.582

Kudüs'teki imarete ait Trablus'daki Emyun adlı vakıf köyün halkına vakfın mütevellisi Abdülkerim, oğlu ve câbisi Korkmaz tarafından yapılan baskı ve zulmün önlenmesi; zimmetlerine geçirdikleri şeylerin sahiplerine iade edilmesi.

الأمر بالكف عن الظلم والضغوط التي يمارسها متولي وقف أميون في طرابلس والعائد للعمارة (دار الطعام) في القدس وابنه وجابيه قورقماز، واسترداد ما ترتب في ذمتهم من أموال الناس، وإعادته إلى أصحابه.

The oppression and tyrannization practiced by the trustee of the Amyun waqf in Trablus which belongs to the imaret in Al Quds Abdulkerim, his son and tax collector Korkmaz shall be prevented, and all the properties they embezzled shall be returned to their owners.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Rebî'ilâhir sene 980] **(11 Ağustos 1572)**

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâretin Trablus'da mukābelesinde olan Emyûn nâm vakıf karye re'âyâsı tarafından Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunu[lu]p; "Bi'l-fi'l mütevellî olan Abdülkerim'in ve oğlunun ve câbîsi Korkmaz'ın kendülere ziyâde zulm ü ta'addîsi olup müft ü meccânen yem ü yemeklerin aldıkların" bildürüp ziyâde şikâyet eylemeğin, sunulan arz-ı hâlin sûreti ihrâc olunup ahvâli şer'le görülüp arzolunmağiçün sana gönderildi. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, gönderilen arz-ı hâlde mukayyed olan mevâddı yerlü yerinden toprak kādısı ma'rifeti ile teftîş eyleyüp dahi vech-i meşrûh üzre zulm ü ta'addîsi olduğu sâbit olursa vâkı' olan zulm ü ta'addîsin ref' u def' idüp zimmetinde sübût bulan hukūku ashâbına alıvirüp dahi ahvâlin vukū'u üzre yazup bildiresin.

d.21, s.328, h.773

Kudüs'teki imâret-i âmire için eskiden beri Reşid ve Dimyat'tan ne kadar pirinç verilmişse, yine aynı miktarda pirincin günlük fiyat üzerinden vakıf mütevellisine verilmesi ve bu konuda zorluk çıkarılmaması.

الأمر بتزويد العمارة العامرة بالكمية المعتاد عليها من الرز من رشيد ودمياط وبالسعر اليومي الدارج وتسليمها إلى متولي الوقف دون إحداث مشكلة.

It must be calculated how much rice was given from Dimyat and Reşid for the İmaret-i amire in Al Quds and the same amount of rice shall be given upon the daily price of rice to the guardian of the waqf and no bureacratic obstacles shall be made in this matter.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 11 Muharremi'l-harâm sene 981] **(13 Mayıs 1573)**

Mektûb getüren Mehmed'e virildi. Fî 16 Muharrem [sene 981]

Mısır beğlerbeğisine, Reşîd ve Dimyat kādılarına hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf'de merhûme vâlidem imâret-i âmiresi evkāfı mütevellîsi Abdülkerim mektûb gönderüp; "Her sene Dimyat ve Reşîd'den emr-i şerîf mûcebince Mısır erdebi ile iki yüz erdeb, pirinç ta'yîn olunan tâcirin mâlıyla alınup Kudüs-i Şerîf kurbunda vâkı' olan Yafa İskelesi'ne getürilüp ve eger pirinç zâyi' olursa tâcirin uhdesine olup vakfa kat'â zarar müretteb olmayup sene-ber-sene zikrolunan pirinç imâret-i mezbûra teslîm olunugelüp hâlâ mütevellînin vekîli olan dârende Ömer zikrolunan pirinci mahall-i mezbûreden imâret-i mezbûre içün varup almak istedikde, 'Pirinç virmek yasak olmuşdur' diyü virmeyüp nizâ' etdüklerin" i'lâm eyledi. **Buyurdum ki:**

Vardukda, imâret-i mezkûre içün kadîmden ne mikdâr pirinç virilügelmiş ise narh-ı rûzî üzre ol mikdâr pirinci müşârun-ileyhe mütevellî cânibinden varan kimesneye teslîm idüp imâret-i mezkûre içün irsâl eyleyüp nizâ' etdirmeyesiz.

d.22, s.10, h.25

Kudüs'te isyan eden Benî Zeyd ve Benî Adiy nahiyelerindeki halkın elindeki tüfeklerin toplanması ve eşkıyânın hakkından gelinmesi.

الأمر بجمع البنادق الموجودة في أيدي أهالي ناحيتي بني زيد وبني عدي في القدس والذين رفعوا لواء العصيان وتأديب الأشقياء منهم.

That the rifles held by rebels in Beni Zeyd and Beni Adiy provinces shall be collected and the outlaws shall be overcome.

[Fî Muharrem sene 981] **(Mayıs 1573)**

Kethüdâsına virildi. Fî 10 M [sene 981]

Kudüs-i Şerîf beği Süleyman Beğ'e hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Sâbıkā Asitâne-i sa'âdetimden tüfenk husûsu içün gönderilen emr-i şerîfim mûcebince re'âyâda olan tüfenk taleb olundukda, on dört kabza tüfenk bulunup alınup Şam hazinesine teslîm olunup ammâ; isyân üzre olan Benî Zeyd ve Benî Adiy nâhiyelerin[de] hayli tüfenk olup taleb olundukda virmeyüp inâd ü muhâlefet eylediklerin" bildirmişsin. İmdi; **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup sâbıkā gönderilen emr-i şerîfim mu'addel, her kimde tüfenk bulunursa alup mîrî içün zabteyleyüp inâd ü muhâlefet iden eşkıyânın haklarından gelüp kimesneye ta'allül etdirmeyesin ve lâzimü'l-arz olanı yazup bildiresin.

d.22, s.36, h.77

Kudüs'te bulunan vakıflarda haksız yere görev tasarruf edenlerin mevcut olduğu bildirildiğinden, vakıflardaki azil ve tayinlerde azil sebeplerinin ve arz tarihlerinin sicil ve arzlara yazılması.

الإبلاغ عن وجود من يتصرفون بالمعونات المالية المقدمة من الأوقاف في القدس دون وجه حق، والأمر بتسجيل سبب قطع المعونات في السجل المحفوظ مع ذكر تاريخ العرض في السجل وعلى العرض نفسه.

Since it was reported that there are those who are assigned duties of the waqfs illegally, the reasons of appointment and removal in the waqfs shall be written in the official records.

[Fî Muharrem sene 981] **(Mayıs 1573)**

Kethüdâsına virildi. Fî 16 M [sene 981]

Kudüs-i Şerîf kādı[sı]na hüküm ki:

Livâ-i mezbûr beği Süleyman mektûb gönderüp; "Livâ-i merkūmda vâkı' olan evkāfdan cihet tasarruf iden kimesnelerin cihetleri virilmek lâzim geldikde, arzlarının sûretleri sicill-i mahfûza kaydolunmayup ve arzlarında târîh yazılmamağla, ma'zûl mütevellîden ve kādıdan arz alup bilâ-sebeb ba'zı fakîrin gedüği alınup zûlm ü ta'addî olur" diyü bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Varıcak, min-ba'd taht-ı kazânuzda cihât tasarruf idenlerden birinin yeri bi-hasebi'ş-şer' virilmek lâzim geldikde, sebeb-i azilleri ne ise sicill-i mahfûza kaydolunup ve arzlarında târîh yazılup virile ki sonradan kesülmek lâzim

oldukda mahallinde mürâca'at oluna. Emrime mugâyir iş olmakdan hazer eyleyesiz.

d.22, s.75, h.154

Kudüs'te Hz. Musa, Lut ve Yunus türbelerinden sorumlu nâzır ve şeyhlerin kendilerine ve akrabalarına fazladan ve haksız yere çeşitli görevler ihdas ettikleri bildirildiğinden, bu konuda vakıf şartlarına uygun icraatta bulunulması.

استحداث الناظر والشيوخ المسؤولين في قبور الأنبياء موسى ولوط ويونس في القدس العديد من الوظائف الزائدة لأنفسهم ولأقاربهم والأمر باتخاذ الإجراءات المتعلقة بشروط الواقف في هذا المجال.

Since it was determined that the custodians and sheikhs responsible for the maintenance of Prophets Musa, Lut, Yunus tombs in Al Quds have generated extra and illegal duties for themselves and their relatives, necessary actions shall be taken on these issues in accordance with waqf charters.

[Fî Muharrem sene 981] **(Mayıs 1573)**

Kethüdâsına virildi. Fî 16 M [sene 981]

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin, mektûb gönderüp; "Hazret-i Mûsâ *hakîmullâh* ve Lût ve Yûnus *aleyhi's-salâtü ve's-selâm*ın bi'l-fi'l ber-vech-i iştirâk yevmî on iki akçe ile nâzır ve şeyh olanların teftîşleri fermân olunup şürû' olundukda, evkāf-ı mezbûre mahsûlâtından envâ' ketmiyyât ü bel'iyyât ve hıyânetleri zuhûrundan gayrı şart-ı vâkıfı ihzâr olunup nazar u tetebbu' olundukda, Hazret-i Mûsâ *aleyhi ve'l-enbiyâ-i efdalu's-salâtü ve's-selâm*ın meşhed-i münevverelerinde ayda kırkar akçe ile iki hâdim ve Hazret-i Lût en-Nebî *aleyhi's-selâm*ın mezâr-ı müteberrikelerinde kırk akçe ile bir imâm ve ber [vech-i] iştirâk ayda otuz akçe ile ve bir mü'ezzin ve bir hâdim ve Hazret-i Yûnus en-Nebî *aleyhi's-selâm*ın merkad-ı şerîflerinde ayda kırk akçe ile bir imâm, ber-vech-i iştirâk ayda otuz akçe ile bir mü'ezzin ve bir hâdim ve cihet-i nüzzâriye öşr-i mahsûlâtın şart eyleyüp bu minvâl üzre meşrût u mukayyed iken hâlâ nâzır ve şeyh olanlar ve sâbıkā nâzır ve şeyh olan babaları şart-ı vâkıfa muhâlif kendülere ve akrabâlarına bir meşîhat ve üç ferrâş ve şukkâl ve on üç hâdim ve üç bevvâb ve iki kâtib ve iki anbârî ve iki câbî ve dört nefer zevâ'id-hor birer tarîk ile ihdâs eyleyüp ve zikrolan havâdisden hilâf-ı şart-ı vâkıf kadîmden bir câbî ve bir şeyh ve bir kâtib ve Hazret-i Mûsâ *aleyhi's-selâm*ın makām-ı mutahharında bir imâm lâzim olmağın, şart-ı vâkıf mûcebince ta'yîn olunan cihetleri ve lâzim olan ba'zı sulehâ ve etkıyâ[ya] müstahfız olan kimesnelere arzolunduğun" bildirmişsin. İmdi; bu bâbda şart-ı vâkıf ne ise icrâ olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda dâimâ mukayyed olup şart-ı vâkıf ne ise icrâ idüp ana muhâlif ve şer'-i şerîfe mugâyir iş olmakdan ziyâde hazer eyleyesiz.

d.22, s.153, h.303

Gazze sancağı ile Beni Hâris nahiyesindeki köyleri basıp yağmalayan, çok sayıda kişiyi katledip ateşte yakan Halil ve amcası Ayurtan'ın etrafındaki eşkıya ile birlikte yakalanıp cezalandırılmaları.

قيام خليل وعمه بالإغارة على قرى الخاص والوقف والتيمار في لواء غزة وناحية بني حارث ونهبها وقتل العديد من أهاليها واضرام النار فيها، والأمر بإلقاء القبض عليهما والمتحالفين معهما من الأشقياء ومعاقبتهم.

Khalil and his uncle Ayurtan who occupied and looted villages that are has, waqf and timar in Beni Haris province and Gaza sandjak and murdered many people shall be captured with the bandits around them and be penalized.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 981] **(25 Mayıs 1573)**

Kethüdâsına virildi. Fî 29 M [sene 981]

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Emr-i şerîfim mûcebince Şam beğlerbeğisi Derviş *dâme ikbâlühû* Bîre nâm mahalde dernek üzre iken Hazret-i Halîlürrahman Harem nâhiyesinde sâbıkā Gazze sancağında Müslimânları gâret idüp kabâ'il-i urbân müşârun-ileyh *sallallâhü aleyhi ve sellem* evkāfından ba'zı kurânın terekesin yedirmek kasdeyledikde, ılgar ile varılup haklarından gelinüp ve evkāf-ı şerîfeleri kurâsının mahsûlâtı anbârına konulup ve müfsidînin serdârı olan Halil ve ammûsi Ayurtan nâm kimesneler eşkıyâyı cem' idüp Benî Hâris nâm nâhiyede olan karyeleri basup on yedi nefer kimesne katleyleyüp ve nicesin ateşe yakup hattâ Şeyh Cürcânî oğullarından birisi Nablus'dan gelürken mahall-i mezbûrda katlolunup ve kurâ-yı mezbûrun ba'zısı havâss-ı hümâyûn ve evkāf ve tîmâr olup emr-i şerîfimle haklarından gelinmek lâzim idüğün ve tüfenk isti'mâl eylediklerin" bildirmişsin. İmdi; ehl-i fesâd olup kātil-i ehl-i fesâd ne mahalde ise elegetürüp şer'le haklarından geldiresin. Kātil olmayup ifsâd üzre olanları göndermek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup anun gibi fesâd ü şenâ'at üzre olan eşkıyâyı her ne mahalde olurlar ise hüsn-i tedbîr ve tedârikle elegetürüp şer'le lâzim geleni icrâ idüp fesâd ü şenâ'atleri bi-hasebi'ş-şer'-i şerîf fesâd ü şenâ'atleri sâbit olanların ol yerlerden alâkaların kat' idüp yarar âdemlere koşup sürgün eyleyesin.

d.22, s.193, h.372

Kudüs, Gazze ve Nablus sancaklarında bulunan vergi eminleri ve idarecilerin zimmetlerinde kalan ve tahsil edilemeyen devlet gelirlerinin tahsil edilip Şam hazinesine teslim edilmesi.

الأمر بتحصيل ما ترتب على أمناء الضرائب والإداريين في ألوية القدس وغزة ونابلس من المال الميري مما بقي في ذمتهم ولم يتم تحصيله، وتسليمه لخزينة الشام.

That the state income which stayed under the control of tax collectors and administrators in Al Quds, Gaza and Nablus Sandjak and could not be gathered should be collected and delivered to the treasury in Damascus.

[Fî Rebî'ilevvel sene 981] **(Haziran 1573)**

Perviz Kethüdâ'ya virildi. Fî 27 Ra [sene 981]

Gazze beğine hüküm ki:

Bundan akdem, Nablus beği iken livâ-i mezbûrda ümenâ zimmetlerinde bâkî kalup tahsîli mümkin olmayan hayli bakāyam zuhûra getürdüğün arz u i'lâm olunmağın, kemâl-i sadâkat ü istikāmetine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın, Kudüs-i Şerîf ve Gazze ve Nablus sancaklarında vâkı' olan ümenâ vü ummâlin üzerlerine nâzır idüp zimmetlerinde bâkî kalan mukāta'ât vilâyet-i mezbûre beğlerbeğisi ve hazîne defterdârı ma'rifetiyleriyle cem' u tahsîl olunup hızâne-i Şam'a bî-kusûr teslîm olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrim mûcebince zikrolunan sancaklarda vâkı' olan havâss-ı hümâyûnum emînlerinin üzerlerine nâzır olup ümenâ vü ummâlin zimmetlerinde lâzimü'l-edâ bâkî mâl zuhûr ider ise müşârun-ileyhimâ beğlerbeği ve defterdâr ma'rifetleriyle cem' u tahsîl eyleyüp kimesne üzerinde bir akçe ve bir habbe bâkî komayup mâl-i mukāta'âtı bî-kusûr hızâne-i Şam'a irsâl ü îsâl eylemek bâbında envâ' mesâ'î-i cemîlin vücûda getüresin.

d.22, s.221, h.423

Asi Arap kabilelerinin isyanları nedeniyle uzun süre tamir edilemeyen suyolunun harap olması ve şehre gelen suyun azalması nedeniyle, Kudüs Kalesi'nden iki askerin görevlendirilerek suyolunun tamiratına başlanması.

تعرض قناة الماء في القدس إلى الخراب لعدم تعميرها لمدة طويلة بسبب عصيان العشائر البدوية، وتكليف اثنين من جنود قلعة القدس لتعميرها بعد النقص الحاصل في المياه الجارية إلى المدينة.

Since the waterway could not be repaired due to the rebellions of the Arab tribes for a long time and the water that comes to the city diminished, two soldiers from the Al Quds Castle shall be appointed and the restoration of the waterway shall start.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 27 S sene 981] **(28 Haziran 1573)**

Mûcebi ile amel eyleyesin.
Mektûb getürene virildi. Fî 3 Ra sene 981

Kudüs-i Şerîf Kal'ası dizdârına hüküm ki:

Vildan mütevellîsi Süleyman mektûb gönderüp; "Merhûm ve mağfûrun-leh babam Hüdâvendigâr *tâbe serâhû* hayrâtından Kudüs-i Şerîf'e gelen suyun yolu mesâfe-i ba'îdde olup tâife-i A'râbın inâd ü şekāvetleri zamânında suyolunun meremmete ihtiyâcı oldukda, suyolcuları ve ırgâdlar meremmete varmayup nice zamân suyolu meremmet olmayup su şehre kıllet üzre gelüp ve evkāfı dahi üç kazâda vâkı' olup perâkende olmağla mâl-i vakf tahsîl olunmayup ve suyolu dahi müşrif olmağın, mâl-i vakf tahsîl olunup ve suyolunun meremmeti husûsunda kal'a-yı mezbûre erenlerinden iki nefer hisâr eri mühimm ü lâzim olduğun" arzeylemeğin, zikrolunan husûslarda istihdâm olunmak içün kal'a-yı mezbûre erenlerinden iki hisâr eri virilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Arzolunduğu üzre, zikrolunan husûslar içün hisâr eri lâzim olup taleb olundukda emrim üzre kal'a-yı mezbûre erenlerinden hisâr eri getüresin ki varup anda hidmetde olalar.

d.22, s.236, h.456

Mescid-i Aksâ ve Halilürrahman vakıflarından olan Benî Zeyd ve Benî Adiy nâhiyelerinin câbîsi Muhammed bin Musa'nın, görevini oğullarına devredip tekrar kendi uhdesine almak suretiyle yolsuzluk yaptığı; bu sebeple, zimmetine geçirdiği meblağın kendisinden, bulunamaması halinde ise emlâkından ve kefillerinden tahsîl edilmesi.

قيام محمد بن موسى جابي ناحيتي بني زيد وبني عدى التابعتين لأوقاف المسجد الأقصى وخليل الرحمن بنقل الجباية إلى أبنائه، والاحتفاظ بها بذلك في عهدته، واستمراره بالفساد، والأمر بتحصيل ما في ذمته من المال منه أو من أملاكه أو كفلائه وذلك في حالة عدم تمكنه من تسديد هذا المال.

That the tax collector of Bani Zaid and Beni Adiy provinces that belong to the Masjid Al Aqsa and Khalil al-Rahman waqfs Muhammed bin Musa has performed corruption by giving the tax-collecting duty to his son and taking it back. Therefore, the embezzled amount shall be charged from him, if he can't be found the payment shall be taken out of the properties and guaranteurs.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 14 Rebî'ilâhir sene 981] **(13 Ağustos 1573)**

Dîvân'da kethüdâsına virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin, Mescid-i Aksâ ve Hazret-i Halîlullah Evkāfı mütevellîsi Muhammed ile mektûb gönderüp; "Benî Zeyd, Benî Hâris ve Benî Adiy nâm nâhiyelere câbî iken muhzırbaşı olan Muhammed Bin Mûsâ cibâyeti ferâgat tarîkıyla oğulları Mustafa ve Muhammed nâm nâ-bâliğ oğullarına alıvirüp lâkin girü kendü zabtidüp hâlâ taht-ı cibâyetinde olan re'âyânın yedinde bulunan makbûzâtı mûcebince zimmetinde zeyt ve galâl bahâsından cümle iki yüz seksen sekiz filori ile on yedi buçuk para makbûzâtı zâhir olup cânib-i vakfa teslîm eylemeyüp zimmetinde bâkî kalup ve bundan gayrı envâ' hıyâneti zâhir olup havfından gaybet eylemeğin, her ne yerde bulunur ise ihzâr olunup vakfa âid olan hukūk alınmak" bâbında hüküm virilmesin arzeylemişsin. İmdi; **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup mezkûru bulunduğu yerde yarar âdemler koşup mahall-i hâdise getürdüp dahi mezkûrun makbûzât ve teslîmâtı defterlerin getürdüp muhâsebesi görülmeyen zamânın yerlü yerinden bir def'a şer'le faslolmayup on beş yıl terk olmayan husûsların ber-mûceb-i şer'-i şerîf onat vechile hakk üzre teftîş eyleyüp göresiz; fi'l-vâkı' kazıyye arzolunduğu gibi zimmetinde emvâl-i vakfdan ol mikdâr nesne olduğu sâbit olur ise ta'allül etdirmeyüp bî-kusûr hükmidüp vakıf içün mütevellîye alıvirüp kabzetdiresiz. Şöyle ki; gaybet idüp bulunmaz ise zimmetinde sübût bulan mâl-i vakfı emlâkinden ve küfelâsından tahsîl etdirüp vakfa alıviresiz. Ammâ; tamâm hakk üzre olup şer'-i şerîfe muhâlif iş olmakdan hazer eyleyesiz.

d.22, s.256, h.501

Lehistan'dan Kudüs'e giden Ermeni kadın ile maiyetine ve eşyasına hiç kimse tarafından müdahale edilmemesi.

الأمر بعدم تدخل أي أحد في شؤون المرأة الأرمنية المتوجهة من لهستان (بولونيا) إلى القدس وفي شؤون مرافقيها وما يتعلق بأمتعتها.

That the Armenian woman who goes from Lehistan to Al Quds, her entourage and belongings shall not be interfered to by anyone.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 14 Rebî'ilâhir sene 981] **(13 Ağustos 1573)**

Kudüs-i Şerîf'e varınca yol üzerinde olan kādılara hüküm ki:

Hâlâ Leh vilâyetinden Aksayan Vasil kızı Ermeni nâm avret Kudüs-i Şerîf'e varup mücâvir olmak bâbında icâzet-i hümâyunum recâ eyleyüp; "Yolda vü izde ve Kudüs-i Şerîf'de kendüye ve câriyesi Kâhine'ye ve hidmetkârı ağaya ve Kereştü ve Merd nâm kimesnelerine şer'-i şerîfe muhâlif dahl ü tecâvüz eylememek" bâbında hüküm taleb eylemeğin, **buyurdum ki:**

Her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa kendüye ve hidmetkâr ve câriyesine ve esbâbına ve davarına hilâf-ı şer' u kānûn kimesneye dahl ü ta'arruz etdirmeyüp men' u def' eyleyesiz. Men' ile memnû' olmayanı yazup bildiresiz.

d.23, s.39, h.79

Şeyh İbrahim Edhem Zaviyesi'nin suya ihtiyacı olup olmadığının, mütevellisi ile birlikte araştırılıp bildirilmesi.

الأمر بقيام قاضي نابلس ومتولي زاوية الشيخ إبراهيم أدهم بالتحقيق فيما إذا كانت الزاوية بحاجة إلى الماء أم لا.

That whether Sheikh Ibrahim Edhem Convent needs water shall be investigated with its trustees and the outcome be reported.

[Fî Cemâziyelevvel sene 981] **(Ağustos 1573)**

Dîvân'da şâkir[d]den İlyas-zâde[ye] virildi. Fî 2 Ca [sene 981]

Trablus kādısına hüküm ki:

Cebele kazâsında merhûm Şeyh İbrâhim Edhem *kuddise sırruhû* zâviyesinin zâviyedârı hasbî mütevellîsi olan Emîr Haydar *zîde takvâhû* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp; "Zâviye-i mezbûrenin suya şiddet-i ihtiyâcı" olmağın, mukaddemâ emr-i şerîf mûcebince mübâşeret olundukda hâlâ olan kādı 'Suya ihtiyâcı yokdur' diyü kā'im-makāmı olan halîfesi takrîr etdikden sonra Südde-i sa'âdetime arzeylemiş iken hâlâ mezbûr kādı etrâfdan olan kādılar ile 'Suya tamâm ihtiyâcı vardır' diyü arzeyledüklerin" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Bizzât zâviye-i mezbûre üzerine varup husûs-ı mezbûru Cebele beği *dâme ızzühû* ile ma'an hakk üzre teftîş idüp göresin; fi'l-vâkı' zâviye-i mezbûrenin suya ihtiyâcı var mıdır, yoğsa yok mudur ve halîfesi şer'an takrîre müstahıkk olmuş mudur yohsa garaz mı dökmüşdür? Sıhhati ve hakîkati üzre mufassâl u meşrûh Südde-i sa'âdetime yazup arzeyleyesin. Sonra ol bâbda emrim ne vechile sudûr ider ise mûcebiyle amel oluna.

d.23, s.83, h.169

Kudüs sancakbeyi Süleyman hakkındaki şikâyet üzerine; suçlamaların doğru olup olmadığının araştırılması, yapılan zulüm ve haksızlıkların ayrıntısıyla yazılıp bildirilmesi.

الأمر بالتحقيق في الشكوى المقدمة ضد أمير سنجق القدس سليمان، وفيما اذا كانت الاتهام الموجه اليه صحيحا أم لا، والكتابة وبشكل مفصل عما قام به من ظلم وحيف والإبلاغ عنه.

Upon the complaints regarding Al Quds Sandjakbey Süleyman, it should be investigated whether the accusations are true or not, and the injustices committed should be reported in detail.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 22 Cemâziyelâhir sene 981] **(19 Ekim 1573)**

Sinan Çavuş'a virildi. Fî 26 C [sene 981]

Şam beğlerbeğisine ve kādısına hüküm ki:

Hâlâ Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'alar ref' olunup; Kudüs-i Şerîf sancağı beği olan Süleyman *dâme ızzühû*dan ziyâde şekvâ olunmağın, sunulan ruk'aların sûretleri aslından aynı ile ihrâc olunup teftîş olunup sıhhati ma'lûm olmak içün size irsâl olundu. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, gönderilen ruk'alarda mastûr olan mevâddı yerlü yerinden ber-mûceb-i şer'-i şerîf onat vechile teftîş eyleyüp göresiz; fi'l-vâkı' isnâd olunan husûslar vâkı' mıdır, didiklerinin aslı var mıdır, yohsa gayrı vâkı' mıdır, nicedir? Tamâm ma'lûm idinüp dahi hukūk-ı nâs ve zulm ü ta'addîsine müte'âllik mevâddan yanınızda sübût bulan husûsları mufassâl u meşrûh yazup Südde-i sa'âdetime arzeyleyesin ki sonra emr-i şerîfim ne vechile olursa mûcibi ile amel oluna.

d.23, s.97, h.195

Bazı işler için İstanbul'a gelen Mekke-i Mükerreme Şerîfi'nin adamı olan Ahmed Şuveymî'nin Mısır'a sağ-salim ulaştırılması.

الأمر بإيصال أحمد شويمي موفد شريف مكة المكرمة الذي قدم إلى استانبول لأمور معينة، إلى مصر سالماً.

That Ahmed Şuveymi who represents the Sharif of Macca Al Mukarrama and came to Istanbul for some business has to be transferred to Egypt in good health.

[Yevmü's-Sebt, fî 6 Recebi'l-mürecceb sene 981] **(1 Kasım 1573)**

Mekke Şerîfi'nin âdemîsine virildi. Fî 8 Receb [sene 981]

Şam beğlerbeğisine ve Gazze beğine hüküm ki:

Hâlâ cenâb-ı emâret-me'âb Mekke-i Mükerreme Şerîfi *dâme sümuvvuhû*nun Ahmed Şuveymî nâm âdemîsi Dergâh-ı mu'allâma ba'zı mesâlih ile gelüp yine ol cânibe irsâl olunmağın, mahrûse-i Şam'dan âdem koşulup emn ü emân üzre Mısır'a ulaşdırılmağın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, sen ki Şam beğlerbeğisisin; kifâyet mikdârı âdem koşup emn üzre Gazze beğine ulaşdurasız ve sen ki Gazze beğisin; mezbûru emn ü emân üzre mahmiye-i Mısır'a ulaşdırup usâtdan ve gayrıdan zarar u gezend irişdirilmemek bâbında mücidd ü sâ'î olasız.

d.23, s.156, h.324

Hz. İbrahim İmareti Vakfı'na dair şikâyetlerden dolayı vakıf mütevellisi ile oğullarının sorgulanmaları, bunların haksız kazancı söz konusu ise alınıp vakfa teslim edilmesi ve vakıf çalışanlarının mütevelliden razı olup olmadıklarının bildirilmesi.

الأمر بالتحقيق مع متولي وقف العمارة العامرة للنبي إبراهيم وأبناء المتولي بناء على الشكوى المقدمة ضدهم، واسترداد ما كسبوه ظلماً وتسجيله باسم الوقف، والإبلاغ عما إذا كان العاملون في الوقف راضين عن المتولي أم لا؟

Upon complaints regarding the Prophet İbrahim İmaret Waqf, the trustee of the waqf and his sons shall be interviewed, if they have unjust earnings these must be taken and submitted to the waqf and it should be investigated whether or not the workers of the waqf are happy with them or not.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 25 Recebi'l-mürecceb sene 981] **(20 Kasım 1573)**

Bu dahi [Aydın-zâde Mehmed Çavuş'a virildi.]

Şam beğlerbeğisine ve defterdârına ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hazret-i İbrâhimü'n-Nebî Halîlürrahman *aleyhi ve alâ âlihî salâvâtüllâhi'l-melikü'l-mennân*ın imâret-i âmireleri mütevellîsinden Südde-i saâdetime arz-ı hâl sunulup envâ' şikâyet olunmağın, aynı ile arz-ı hâlin sûreti ihrâc olunup mühürlü kîse içinde size irsâl olundu. İmdi; niçün dâimâ bu bâbda mukayyed olmayasız? Husûsen Halîlullah maslahâtı evvelâ bu cânibde mürtezika ve tâife-i urbân muttasıl şikâyetden hâlî olmadukları ecilden, mütevellî teftîş olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, te'hîr etmeyüp mütevellî-i mezbûru ihzâr idüp irsâl olunan sûret-i arz-ı hâlde mukayyed olan mevâddı bizzât yerlü yerinden dikkat ü ihtimâmla hakk üzre teftîş idüp göresiz; arz-ı hâlde mastûr olan mevâdd vâkı' mıdır, değil

midir? Ol mikdâr fermân-ı simât-şerîf kesilmeğe sebeb nedir? Cümlesin sıhhati ü hakîkati üzre mufassal ü meşrûh yazup arzeyleyesin ve hîn-i teftîşde hakk-ı sarîhe tâbi' olup himâyet olunup hilâf-ı vâkı' nesne arzolunmakdan ihtiyât eyleyesiz. Anun gibi bi-hasebi'ş-şer' mütevellînin ve oğullarının ve tevâbi'inin üzerine nesne sâbit olursa başka başka sicill idüp sûretlerin imzâlayup ve mühürleyüp Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz. Sonra ol bâbda emrim ne vechile sâdır olursa mûcibi ile amel eyleyesiz ve vakfa âid olandan eger mütevellî üzerinde ve eger gayrıda nesne sâbit ü zâhir olursa vakıf içün hükmidüp alup kabzeyleyesiz ve bi'l-cümle eger arz-ı hâlde olan mevâddır eger gayrı vakfa müte'âllik husûslardır, cümlesin görüp meşkûk ü mübhem bir nesne komayasız ve mürtezika mütevellîden râzılar mıdır, değiller midir? Arzeyleyesiz.

d.23, s.277, h.591

İşledikleri mirî barutun değerinin altında satın alınıp haksızlık yapıldığı, Kudüs sancakbeyi Süleyman'ın haksız yere bazı kişileri hapsettiği, bu sebeple bazı kişilerin firar ettiğinin Halilurrahman halkı tarafından bildirilmesi üzerine gerçeğin araştırılıp sonucun arzedilmesi.

شكوى أهالي إبراهيم الخليل ضد أمير سنجق القدس سليمان لقيامه بشراء البارود الذي أخرجوه بسعر متدن، وحبسه بعض الأشخاص بدون وجه حق، وهروب بعض الأشخاص جراء ما قام به، والأمر بتقصي صحة ما ورد في الشكوى وعرض نتيجة التحقيق.

That the miri gun powder that they processed was purchased under its market value, Al Quds Sandjakbey Süleyman has unduly imprisoned some people, since the people of Khalil al-Rahman reported that some people escaped because of that, the reality of the matter shall be investigated and reported.

[Yevmü's-Sebt, fî 14 Şevvâli'l-mükerrem sene 981] **(6 Şubat 1574)**

Bu dahi [Keyvan Çavuş'a virildi.]

Şam beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Hazret-i İbrâhim Halîlürrahman *aleyhi'r-rahmetü ve'l-ğufrân* kasabası ahâlîsi Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunup; "Mîrî barut işleyüp zahmet-hayzlar iken barutu bahasınca almayup cüz'î bahâ ile alup ta'addî etdüklerinden mâ'adâ Kudüs-i Şerîf beği Süleyman Şâh'ın tutup nâ-hakk yere habsidüp Mısır'a firâr idüp ve ba'zı[sı] Aclun dağlarına tahassun etdüklerin" bildirdiler. **Buyurdum ki:**

Varıcak, bu husûsun aslı nedir? Bunlar mîrî işledikleri barutu ne mukābelede işlerler, akçe virilür mi ve ne mikdâr virilür ve mîr-i müşârun-ileyhin bunlara ta'addî vü tecâvüzü var mıdır, sebebi nedir, nicedir? Ma'lûm idinüp dahi sıhhati üzre yazup bildiresiz.

d.26, s.75, h.190

Kudüs ve Halilürrahman'a uğrayan yolcuların, hacıların ve halkın bedevi saldırılarından korunması, asayişin sağlanması ve bozguncuların kökünün kazınması için gerekli tedbirlerin alınması; bu amaçla nahiye reislerinden ve Kudüs'te tutulan bedevilerden rehinler alınması ve emir verilmedikçe bunların mübadele edilmemesi.

الأمر باتخاذ الإجراءات اللازمة لحماية المسافرين والحجاج المتوجهين إلى القدس وخليل الرحمن والأهالي فيهما من غارات البدو، وتأمين الأمن والنظام واتخاذ التدابير اللازمة للقضاء على أهل الفساد، واخذ الرهائن من رؤساء النواحي ورؤساء العشائر البدوية الذين تمّ اعتقالهم لهذا الغرض، وعدم مبادلتهم دون صدور أمر.

That the passengers who stop at Al Quds and Khalil al-Rahman, pilgrims and people shall be protected from bedouin attacks, that necessary measures shall be taken to provide security and eliminate the rebels, for this purpose hostages shall be taken from the province leaders, the bedouins that are held in Al Quds and these shall not be exchanged unless order is given.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 19 Rebî'ilevvel sene 982] **(9 Temmuz 1574)**

Kethüdâsı Himmet'e virildi. Fî 28 Ra sene 982

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman ziyâretlerine varan huccâcı dâimâ gâret idenlerden kabâ'il-i urbânın üzerlerine varılup haklarından gelinüp ve bâ'is-i fesâd olan nevâhî re'îslerinin ve mukaddimlerinin oğullarından ve karındaşlarından yarar rehînler alınup Kudüs-i Şerîf Kal'ası'nda habsolunmağla, her biri nâhiyesinde olan mîrî ve evkāf mâlları tahsîline ve emn ü emâna müte'ahhid ve mütederrik olup ve Nablus'dan Kudüs-i Şerîf'e giden yolun şarkî ve garbî nâhiyelerinde olan re'îsler elegetürilüp, anların dahi yarar rehînleri alınmağla ehl-i fesâd münkatı' olup yollar kemâl-i emn ü emân ve memleket ü vilâyet nizâm ü intizâm üzre oldukların" bildirmişsin. Ol bâbda dahi her ne dimiş isen mufassalen ma'lûm olmuşdur, eyü tedârik etmişsin. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, min-ba'd dahi ehl-i fesâdın kal' u kam'ında ve vilâyetin hıfz u hırâsetine ve re'âyânın ve âyende vü revendenin istirâhatine hüsn-i tedbîr ve tedârikin zuhûra getürüp lâzim gelen dikkat ü ihtimâmda dakîka fevtetmeyesin ve nevâhî re'îslerinden ve mukaddimlerinden rehîn alınup Kudüs-i Şerîf'de hıfzolunan A'râbı salıvirmeyüp muhkem hıfzidüp ve lâzim olanlarından dahi rehîn almağa mukayyed olup anun gibi rehînlerin tebdîl etmek murâd

idindiklerinde Südde-i sa'âdetime arzidüp ol bâbda sana emr-i şerîfim sâdır olmayınca tebdîl eylemeyesin.

d.26, s.293, h.850

Kudüs'teki imarete ait vakıf gelirlerini zimmetine geçiren eski mütevelli Abdülkerim'in hesaplarının incelenmesi; zimmetler ile vakıf gelirlerinin alınıp yeni mütevelli Osman'a verilmesi; Abdülkerim'in zulmünden dolayı göç eden halkın yerlerine dönmelerinin sağlanması.

الأمر بتدقيق حسابات المتولي السابق لوقف العمارة (دار الطعام) في القدس عبد الكريم المتهم باختلاس موارد الوقف، واسترداد هذه الموارد منه وتسليمها إلى المتولي الجديد عثمان، والعمل على تأمين عودة الأهالي الذين نزحوا من ديارهم بسبب ظلم عبد الكريم إلى أماكنهم.

That the account of former trustee Abdulkerim who is claimed to have embezzled the funds of the waqf shall be examined, the embezzled amount and the waqf income shall be taken up and given to the new trustee Osman, and the people who emigrated because of the tyranny of Abdulkerim shall be relocated in their former settlements.

[Yevmü's-Sebt, fî 17 Cemâziyelâhir sene 982] **(4 Ekim 1574)**

Mezbûr mütevellî Osman'a virildi. Fî 20 Cemâziyelâhir sene 982

Gazze beğine ve Remle kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmire evkāfının mütevellîsi olan Abdülkerim'in mâl-i vakfda bel' u ketmi olduğu i'lâm olunmağın, tevliyeti alınup kıdvetü'l-emâcid Osman *zîde mecdühû*ya tevcîh olunup ahvâli teftîş olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, te'hîr itmeyüp mezbûr Abdülkerim'i ve kâtib ve nâzırı ve câbîleri ihzâr idüp evkāf-ı mezbûrede taht-ı hükûmetinizde bir def'a muhâsebesi görilüp faslolunanlardan gayrı husûsları ma'mûlün-bih müfredât defterleri muvazzah yerlü yerinden müşârun-ileyh ma'rifetiyle dikkat ü ihtimâmla hakk üzre teftîş idüp göresiz; mâl-i vakfdan her kimin zimmetinde ne mikdâr nesne sâbit ü zâhir olursa hükmidüp mütevellî-i cedîde alıvirüp vakıf içün zabtetdirüp bir akçe ve bir habbe bâkî kodurmayasız ve vakfın re'âyâsından ekseri merkūm Abdülkerim'in zûlm ü ta'âddîsinden perâkende olup taht-ı hükûmetinizde mütemekkin oldukları i'lâm olundu. İmdi, göresiz; vâkı' ise vakfın yazılu re'âyâsından on yıldan berüde göçüp gidenleri kadîmî yerleri girü kendülere tasarruf etdirilmek lâzim olmuşdur. Evvelden tasarruflarında olan yerleri ki üç yıl ale't-tevâlî bilâ-mânî' toz duman kalmış olmağla kānûn üzre âhara tapuya virilmiş olmaya, girü kendülere tasarruf etdirmek üzre kaldırup kadîmî yerlerine

koydurup temekkün itdüresiz. Ammâ; on yıldan ziyâde sâkin olanları göçürmek olmaz. Mâdâm ki âhara ra'iyyet yazılmış olmayalar, oturdukları yerde defter ve kānûn üzre vakfa râcî' olan rüsûm-ı ra'iyyetlerin hükmidüp mütevellî-i cedîde alıvirüp şart u kānûna muhâlif kimesneye iş etdirmeyesiz.

...

Bu dahi

Bir sûreti Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına

d.26, s.264, h.759

Kudüs'teki imarete ait evkafın mütevellisi olan Abdülkerim'in vakıf gelirini zimmetine geçirmesinden dolayı tevliyetin kendisinden alınarak Osman'a verilmesi, Abdülkerim'in sorgulanması ve vakıf defterlerinin teftiş edilmesi.

الأمر بعزل عبد الكريم متولي الأوقاف العائدة إلى العمارة (دار الطعام) في القدس من التولية لقيامه باختلاس موارد الوقف، وإسنادها إلى عثمان، وإجراء التحقيق مع عبد الكريم وتدقيق دفاتر الوقف.

That the trustee of the waqfs that belong to the imaret in Al Quds Abdulkerim is determined to engage in embezzlement of waqf property, therefore the control of the waqf shall be taken from him and be given to Osman; Abdulkerim shall be interrogated and waqf records shall be examined.

[Yevmü'l-Ahad, fî 24 C sene 982] **(11 Ekim 1574)**

Bâ-hatt

Dîvân'da Osman Ağa'ya virildi. Fî 24 C [sene 982]

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmire evkāfının mütevellîsi olan Abdülkerim'in mâl-i vakfdan bel' u ketmi olduğu i'lâm olunmağın, tevliyeti alınup kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Osman *zîde mecdühû*ya tevcîh olunup teftîş olunması lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, aslâ te'hîr etmeyüp mezbûr Abdülkerim'i ve kâtibini ve vakfa müte'allik cümle defterleri getürdüp bir kîse içine koyup mühürleyüp kal'ada hıfzetdüresin ki mütevellî-i cedîd vardukda ol defterler mûcebince mezbûr Abdülkerim'in ahvâlin yerlü yerinden görüp teftîş oluncak, müfettişler ile teftîş eyleyeler.

d.26, s.273, h.783

Kudüs'te padişahın vâlidesi evkafı hizmetlerinin ifası için yeterli miktarda yeniçeri ve hisar erinin görevlendirilmesi.

الأمر بتعيين عدد كاف من الإنكشارية وجنود القلعة لاستخدامهم في الخدمات المتعلقة بوقف والدة السلطان في القدس.

That sufficient number of janissaries and castle soldiers shall be appointed to perform the services of the waqf of the Mother of Sultan in Al Quds.

[Yevmü's-Sebt, fî gurre-i Recebi'l-mürecceb sene 982] **(17 Ekim 1574)**

Osman Ağa'ya virildi. Fî 3 Receb sene 982

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Livâ-i mezbûrda merhûm[e] vâlidem *tâbe serâhâ*nın evkāfına müte'allik hidmet vâkı' oldukda, istihdâm içün kifâyet mikdârı yeniçeri ve hisâr eri virilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, evkāf-ı mezbûre mütevellîsi olan Osman Ağa evkāf mesâlihi içün sizden yeniçeri ve hisâr eri taleb eyledikde kifâyet mikdârı yeniçeri ve hisâr eri ta'yîn eyleyüp deftere işâret eyleyesiz.

d.27, s.67, h.171

Mekke, Medine, Şam, Kudüs, Halilürrahman ve Halep halkı ile Medine'deki cüzhanlar, ulema ve sulehaya dağıtılacak meblağın her yıl Şam hazinesinden karşılanması, güvenilir bir şahısla gönderilmesi ve Mekke ve Medine kadıları marifetiyle dağıtılması.

الأمر بصرف المبالغ المالية التي يتم توزيعها على أهالي مكة والمدينة ودمشق والقدس وخليل الرحمن وحلب وقُرّاء القرآن في المدينة المنورة والعلماء والصلحاء فيها سنوياً من خزينة الشام وإرسالها مع مَنْ يُعتمد عليهم، وتوزيعها بمعرفة قاضيي مكة والمدينة.

That the amount that will be distributed to those who recite Qur'an, scholars and people with good deeds in Makka, Madina, Damascus, Al Quds, Khalil al-Rahman and Aleppo shall be met every year from the treasury of Damascus, shall be sent with a trusted person, and distributed via the qadis in Makka and Madina.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 3 Şa'bâni'l-mu'azzam sene 983 **(7 Kasım 1575)**

Şeyh Abbas'a virildi. Fî 11 Şa'bân sene 983

Şam beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Sancağ-ı hümâyûnda iken "Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere fukarâsına dörder yüz filori ve Şam-ı Şerîf fukarâsına yüz elli altun ve Kudüs-i Şerîf fukarâsına yüz altun ve Halîlürrahman fukarâsına elli altun ve Haleb fukarâsına yüz altun ve Medîne-i Münevvere sâkinlerinden Şeyh Abbas bin

Subh nâm azîze altmış altun sadaka ve otuz nefer cüz-hanlara üçyü[z] altun ve noktacısına yılda on altun ve ulemâ vü sulehâdan müstahıkk olanlara on kıt'a sof ve cülûs-ı hümâyûndan sonra cenâb-ı Sa'âdet-me'âbım tarafından nâibü'l-ferrâş olana yılda otuz altun, bu cümleyi Şam hazînesinden bî-kusûr gönderesiz" diyü hükm-i hümâyûnum gönderilmişdi. Ol emr-i şerîfim kemâ-kân mukarrerdir ve hâlâ Medîne-i Münevvere'de yevmî kırk bir kere En'âm-ı şerîf tilâvet olunmak dahi emrim olup anlara dahi yılda dört yüz doksan iki filori vazîfe ta'yîn olunup ve zikrolunan otuz nefer cüz-hanlara yılda üç yüz filori virilürdi. Vazîfeleri yevmî ikişer akçe olmak içün altmış filori dahi ziyâde olmuşdur ki cümle iki bin yüz elli iki filori ile on kıt'a sof olur. Sâl-be-sâl Şam hazînesinden bî-kusûr huccâc-ı zevi'l-ibtihâc ile gönderilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, zikrolunan iki bin yüz elli iki sikke filoriyle on kıt'a sofu her yıl Şam hazînesinden ihrâc idüp bir yarar ve mu'temedü'n-aleyh mütedeyyin kimesneye teslîm eyleyüp tenbîh ü te'kîd eyleyesin ki ta'yîn olunduğu üzre Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere kādıları ma'rifetleriyle bî-kusûr teslîm idüp bir akçe ve bir habbe ketmetmeyeler ve bi't-tamâm teslîm olunduğuna kādılardan mümzâ ve mühürlü sûret-i sicill gönderüp size teslîm eyleyüp, siz dahi defteri ile ol Südde-i sa'âdetime sâl-be-sâl gönderesiz.

BOA, A.DVNS.MHM.ZYL.d. 3, s.91, h.226

Geçmişte Kudüs sancakbeyliği yapmış olan Süleyman'dan ahalinin şikâyetçi olduğu, müfettişlerin yerinde yapacakları tahkikatta kendisini savunması için vekilini göndermesi.

شكوى الأهالي من امير سنجق القدس السابق سليمان، والأمر بإجراء التحقيق فيما ورد في الشكوى من قبل المفتشين في محله وإرسال المتهم وكيلاً من قبله للدفاع عنه.

That the people have complaints about Süleyman who has performed as Sandjak Bey in Al Quds in the past, decision shall be made upon him sending his advocate to defend him in the investigation and the court.

[Yevmü'l-Ahad, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 984] **(22 Nisan 1576)**

Bu dahi [ruk'a sunan çavuşa virildi. Fî 18 S sene 984]

Sâbıkā Kudüs-i Şerîf beği olup mahmiye-i Mısır'da ber-vech-i tekā'üd sancak tasarruf iden Süleyman Beğ'e hüküm ki:

Hâlâ Rikâb-ı hümâyûnumda ruk'a sunulup; ahâlî-i Kudüs-i Şerîf senden ziyâde şikâyet eylemeğin, sunulan ruk'anın sûreti aynı ile ihrâc olunup müfettişler gönderilüp ol ruk'a mûcebince şer'le teftîş olunman lâzim geldüği ecilden, ol

bâbda umûmen teftîşin içün hüküm yazılup Şam beğlerbeğisine ve Kudüs-i Şerîf kādısına irsâl olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, sen dahi yarar vekîlin ta'yîn eyleyüp mahall-i hâdiseye gönderesin ki ruk'ada mastûr olan mevâddı ve sâir ahvâli gönderilen hüküm mûcebince şer'le teftîş olunup cevâbın ne ise senün cânibinden gönderilen vekîlin cevâb virüp bertaraf ola.

MHM.ZYL.d. 3, s.95, h.245

Geçmişte Kudüs sancakbeyliği yapmış olan Süleyman'dan halkın şikâyetçi olduğuna, yapılacak tahkikatta kendisini savunması için vekilini göndermesine ve Şam beylerbeyinin teftiş işini bizzat icrasına dair hükümlerin gönderildiği; gereğinin yapılması konusunda Mısır beylerbeyinin gayret göstermesi.

شكوى الأهالي من امير سنجق القدس السابق سليمان، وصدور حكم سلطاني يقضي بإرساله وكيلاً للدفاع عنه في التحقيق المزمع اجراؤه في هذا الصدد، وقيام بكلربكي الشام بإجراء التحقيق شخصياً، ومطالبة بكلربكي مصر ببذل الجهود في إجراء اللازم.

That people have complaints about Süleyman who has acted as Sandjakbey in Al Quds in the past, and he has to send his representative to defend him in the investigations and the decisions were sent stating that the Damascus Beylerbey shall manage the investigation personally, and the Egypt Beylerbey shall make efforts to do what is necessary.

[Yevmü'l-Cum'a, fi 4 Saferi'l-muzaffer sene 984] **(3 Mayıs 1576)**

Ruk'a sunan hâtûna virildi. Fî 18 S [sene 984]

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem vilâyet-i Şam'a tâbi' Kudüs-i Şerîf beği iken mahrûse-i Mısır'da sancak virilen Süleyman *dâme ızzühû*dan Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunulup mezâlim ü mehâyîfinden şekvâ olunmağın, müşârun-ileyh vekîlin Kudüs-i Şerîf'e gönderüp umûmen teftiş olunmak fermân-ı şerîfim olup, "Şam beğlerbeğisi, bizzât Kudüs-i Şerîf'e varup umûm üzre vekîlin teftîş eyleye" diyü hüküm gönderilmeğin, müşârun-ileyh Süleyman *dâme ızzühû*ya dahi "Mu'accelen vekîlin gönderesin" diyü hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda sen dahi mukayyed olup müşârun-ileyhimi kendü hâline komayup ber-vech-i isti'câl Kudüs-i Şerîf'e vekîlini irsâl eylemen bâbında envâ' ikdâm ü ihtimâmın zuhûra getüresin. Şöyle ki; müşârun-ileyh fermân-ı hümâyûnuma mugâyir vekîlini göndermekde nev'imâ müsâhelesin zuhûra

gele, sancağı alınmağla konulmayup envâ' itâba müstahıkk olması mukarrerdir. Gaflet üzre olmayup ana göre tedârük eyleye.

MHM.ZYL.d. 3, s.105, h.275

Mısır'a firar eden Emir Ahmed'in yerine sancakbeyi olan Süleyman'dan Kudüs halkının şikâyetçi olduğu, yapılacak tahkikatta kendisini savunması için vekilini göndermesi ve firari Emir Ahmed'in yakalanması konusunda Mısır beylerbeyinin gereken gayreti göstermesi.

شكوى أهالي القدس من سليمان الذي تولى إمارة سنجق القدس بعد فرار الأمير احمد إلى مصر، والطلب من سليمان إرسال وكيل للدفاع عن نفسه في التحقيق الجاري بهذا الخصوص، والأمر بيذل بكلربكي مصر قصارى جهده في إلقاء القبض على الهارب الأمير أحمد.

That people of Al Quds have complaints about Süleyman who became Sadjakbey to replace Emir Ahmed who fled to Egypt, he shall send his representatives to defend himself, the Egypt Beylerbey shall make best efforts to ensure the capture of fleeing Emir Ahmed.

[Yevmü'l-Cum'a, fî 4 Saferi'l-muzaffer sene 984] **(3 Mayıs 1576)**

Mısır beğlerbeğisinin âdemlerinden Mısır müteferrikalarından Ali'ye virildi. Fî 7 S [sene 984]

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Mısır'a tâbi' olan Ömeroğlu vilâyetine sâbıkā gaybet iden Emîr Ahmed yerine sancağla zâbit ta'yîn olunan Süleyman *dâme ızzühû*dan Kudüs-i Şerîf ahâlîsi şikâyet idüp bi-gayrı hakk katl-i nüfûs ve zulm ü ta'addî etdüğün bildirdükleri ecilden ahvâli teftîş olunmak lâzim olmağın, müşârun-ileyh kemâ-kân ol vilâyetin hıfz u hırâsetinde olup Kudüs-i Şerîf'e teftîşin icrâsı içün vekîl etmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mîr-i mezbûra muhkem tenbîh eyleyesin ki Kudüs-i Şerîf'de olan müdde'îleri ile da'vâları hakk üzre görülmek içün kendü tarafından yarar vekîlin gönderüp kendü kemâ-kân ta'yîn olunduğu vilâyet-i mezbûre muhâfazasında kemâl-i basîret üzre envâ' sa'y ü ikdâm ve dikkat ü ihtimâm zuhûra getüre ve bundan evvel gaybet iden Emîr Ahmed'i dahi elegetürmekde bezl-i makdûr ve sa'y-ı meşkûrîn zuhûra getüre.

MHM.ZYL.d. 3, s.108, h.280*

Remle'de Hasan adlı sipahinin Müslümanlara zulmettiği, mescidlerin ve Müslüman kabirlerinin taşlarını çıkartıp kendi binasında kullandığına dair yapılan şikâyetlerin araştırılması, doğru ise sipahinin zimmetine geçirdiği şeylerin sahiplerine iadesi.

شكوى من قيام مترجم الصوباشي في الرملة عثمان بالتواطؤ مع بعض المسؤولين وظلمه الأهالي والأمر بإجراء التحقيق بشأن الشكوى، ومنعه من ممارسة عمل الترجمة في حالة ثبوت التهمة الموجهة اليه، واسترداد ما يترتب بذمته من حقوق الناس، وإعادته إلى أصحابه وإبلاغ المركز بالنتيجة.

That the Sipahi known as Hasan in Remle has tyrannized Muslims, the complaints claiming that he extracted stones from masjids and tomb of muslims and used for the construction of his own building shall be investigated, if found true the properties embezzled by the Sipahi shall be returned.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 4 Saferi'l-muzaffer sene 984] **(3 Mayıs 1576)**

Arz-ı hâl sunan Remle ahâlîsinden Yahyâ'ya virildi. Fî 8 S [sene 984]

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Remle ahâlîsi Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup; "Erbâb-ı tîmârdan Hasan nâm sipâhî, sancakbeğinin ve kādısının ve sâir ehl-i örf tâifesinin kapusından gitmeyüp muhzırbaşı olanların vekîli olup tezvîr ü telbîs ile dâimâ Müslimânlara zulm ü ta'addî idüp mescidlerin ve mekābir-i Müslimînin taşların çıkardup kendi binâsına sarfidüp zulmden hâlî değildir" diyü tazallüm eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûrun ahvâlini vilâyet halkından hakk üzre husamâ müvâcehesinde teftîş idüp göresin; anun gibi kendi hâlinde olmayup tezvîr ü telbîse sülûk idüp fukarâya zulm ü ta'addîsi var ise vukū'u üzre yazup arzidüp ve şer'le zimmetinde zâhir olan hukūku ba'de's-sübût ashâbına hükmidüp alıviresin.

MHM.ZYL.d. 3, s.108, h.281

Remle'de subaşı tercümanı olan Osman'ın bazı idarecilerle işbirliği yaparak halka zulmettiğine dair şikâyetlerin soruşturulması, doğru ise bu kişiye tercümanlık yaptırılmaması ve üzerinde kimin ne hakkı var ise alınıp sahiplerine iadesi ve sonucun bildirmesi.

---

* Bu hükmün bir sureti; aynı defter, s.87, h.218'de mevcuttur.

الأمر بالتحقيق في الشكاوي المقدمة ضد مترجم صوباشي الرملة عثمان لقيامه بالتواطؤ مع بعض الإداريين وظلمه الأهالي، ومنعه من ممارسة الترجمة في حالة ثبوت التهمة عليه واستعادة حقوق الناس منه واعادتها إلى أصحابها والابلاغ عن نتيجة التحقيق

That the complaints claiming that Osman who is the translator of Subaşı in Remle has collaborated with some governors and tyrannized the people shall be investigated, if found true this person shall not be allowed to work as a translator and whoever had rights on them shall be taken and rebated.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 4 Saferi'l-muzaffer sene 984] **(3 Mayıs 1576)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Remle ahâlîsi arz-ı hâl sunup; "Nefs-i Remle'de sübaşı tercümânı olan Osman fısk u fesâd ile ma'rûf olup ve ehl-i örfle ittifâk idüp dâimâ fukarâya zulm ü ta'addîden hâlî değildir" diyü tercümânlıkdan ref' olunmasın recâ eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda göresin; arzolunduğu üzre mezbûrun vech-i meşrûh üzre fukarâya zulm ü ta'addîsi olduğu şer'le sâbit olursa ref' idüp tercümânlık hidmetin etdirmeyesin ve anun gibi da'vâ-yı hakk iderlerse ki mukaddemâ bir def'a şer'le faslolmayup on beş yıl geçmiş olmaya. Şer'le, dikkat ü ihtimâmla teftîş idüp dahi sübût u zuhûr bulan hukūku ba'de's-sübût ashâbına alıvirüp dahi ne mikdâr kimesnenin hakkı alınduğun defter idüp yazup bidiresin. Ammâ; hîn-i teftîşde tamâm hakk-ı harekete tâbi' olup tezvîrden hazer eyleyesin.

MHM.ZYL.d. 3, s.145, h.368

Kudüs ahalisinden olup Bursa'da oldukları duyulan Ömer ve akrabaları hakkındaki şikâyet davasının yerinde görülmesi için kendilerine Kudüs'e gitmelerinin tenbih edilmesi.

الإبلاغ عن وجود المدعو عمر وأقاربه، وهم من أهالي القدس، في بورصة والأمر بتنبيهم للعودة إلى القدس للنظر في الشكوى المقدمة ضدهم في محلها.

That Ömer and his relatives who are from the residents of Al Quds but live in Bursa shall be recommended to go to Al Quds to have the court case be seen on the spot.

[Yevmü'l-Ahad, fî 22 Safer sene 984] **(21 Mayıs 1576)**

Ruk'a sunan Âfet nâm hâtûna virildi. Fî 28 S sene 987

Bursa kādısına ve Hudâvendigâr beğine hüküm ki:

Bundan akdem Kudüs-i Şerîf ahâlîsinden zâyirci Ömer nâm kimesne ve karındaşlarından ve akrabâsından Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunulup sebb ü şekvâ olunmağla, ahvâlleri mahallinde şer'le görülmek içün hükm-i şerîfim virilmişdi. Hâlâ mezbûr Ömer ve karındaşları ve akrabâsı ile mahall-i me'mûra varmayup bi'l-fi'l mahrûse-i Bursa'da oldukları istimâ' olunmağın, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda göresin; mezbûr Ömer ve karındaşları fi'l-vâkı' mahmiye-i mezbûrede olup gitmişler ise getürdüp muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz ki te'hîr etmeyüp Kudüs-i Şerîf'e varup emr-i şerîfim mûcebince da'vâ idenler ile murâfa'a olup fasl-ı da'vâ ideler.

A.DVNS.MHM.d. 28, s.22, h.54

Kudüs Kalesi'nde uzun süredir mahpus tutulan rehinlerin bazısı ölüp bazısı da hasta olmasından dolayı, bunların altı ayda bir değiştirilmesinin aileleri tarafından talep edilmesi üzerine, mahpusların yerlerine kendilerine denk kimselerin getirtilip hapsedilmesi ve yılda bir defa tebdillerinin sağlanması.

الإبلاغ عن وفاة بعض الرهائن المعتقلين منذ مدة طويلة في قلعة القدس ومرض البعض الآخر منهم، ومطالبة عوائلهم تبديلهم كل ستة أشهر، والأمر باستبدالهم مع نظرائهم، وإجراء عملية الاستبدال مرة واحدة في السنة.

Since some of the hostages that were kept imprisoned in Al Quds Castle have passed away and some of them became ill, their families demanded that they are exchanged every six months, therefore it was decided that the inmates shall bring people equivalent to them and exchange places once a year.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 19 Cemâziyelevvel sene 984] **(14 Ağustos 1576)**,
Kostantıniyye

Kudüs-i Şerîf'de kal'ada bölükbaşı olan Yümnî'ye virildi. Fî 24 Ca sene 984

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf nâibi ile mektûb gönderüp; "Bundan akdem emr-i şerîfim vârid olup Kudüs-i Şerîf Kal'ası'nda mahbûs olan rehînlerin tebdîli lâzim geldüğün, 'Südde-i sa'âdetime arzolunmayınca tebdîl olunmaya' diyü fermân olunup hâlâ mezkûrûn mahbûsların ehl ü ıyâli gelüp mezbûrlar içün müddet-i medîdeden berü rehîn tarîkıyla habsolunup altı ayda bir kere tebdîl olunmadukları ecilden, mürûr-ı eyyâm ve zindân ıztırâbından ba'zı[sı] fevt ve ba'zı[sı] hasta ve helâk mertebesinde olup, 'Bize ziyâde hayfdır' diyü altı ayda bir kere tebdîl olunmasın recâ etdüklerin" i'lâm etdüğün ecilden **buyurdum ki:**

Kal'a-yı mezbûrede olan mahbûsların yerlerine kendülere mu'âdil yarar rehînlerin getürdüp habsetdükden sonra her senede bir def'a tebdîl idüp ammâ; ol cânibden gelüp teslîm olunmayan ve gelenler dahi mahbûs olanlara mu'âdil yarar kimesneler idüği ma'lûm olmayan kimesne ıtlak olunmakdan hazer eyleyesin.

d.28, s.229, h.540

Kudüs'te rehin Araplar'ın mahpus tutulduğu Halilürrahman Kalesi'nin duvarına bitişik inşa edilen evlerin yıkılması ve yenilerine de izin verilmemesi.

الأمر بهدم البيوت التي بنيت ملاصقة لجدار قلعة خليل الرحمن التي أودع فيها رهائن البدو محبوسين، وعدم السماع للبناء بهذا الشكل مستقبلاً.

That the houses that were constructed next to the wall of Khalil al-Rahman Castle where the captured Arabs in Al Quds are kept shall be destroyed and new houses shall not be allowed.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Cemâziyelâhir sene 984] **(26 Ağustos 1576)**

Halîlürrahman Kal'ası hisâr erenlerinden Mehmed'e virildi. Fî 7 Receb sene 984

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Kudüs sancağında Hazret-i Halîlürrahman *aleyhi'r-rahmetü ve'l-ğufrân* Kal'ası'nın hisâr erleri Südde-i sa'âdetime âdem gönderüp; "Taşra hisârın dîvârına muttasıl Şehâbeddin ve Mısrî oğulları dimekle ma'rûf kimesneler evler binâ idüp kal'a-yı mezbûra zararı olup ve kal'a-yı mezbûrda rehîn Arablar olup zikrolunan evlerden zarar irişmek fehmolunur" diyü bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Bu husûsa gereği gibi mukayyed olup göresin; fi'l-vâkı' mezkûrların evleri kal'a dîvârına muttasıl olup zararı var ise def' u ref' itdiresin ve min-ba'd kal'aya muttasıl kimesneye evler binâ etdirmeyesin.

d.28, s.242, h.584

Ebû Rîş'in isyan ve saldırılarından dolayı hacıların gidiş ve dönüşlerinde emniyetlerinin sağlanması için Safed, Leccun ve Kudüs sancakbeylerinin sipâhilerle birlikte hacılara refakat etmeleri, hacılara zarar gelmesi durumunda cezalandırılmaları.

الأمر بمرافقة أمراء سناجق صفد ولجون والقدس مع سباهي الألوية الحجاج عند الذهاب والإياب بسبب تمرد أبو ريشة وإغارته عليهم، وذلك لتأمين سلامتهم، والتوعد بمعاقبة الامراء في حالة تعرض الحجاج للضرر.

Due to the rebellions and attacks of Abu Rish, the Sandjakbeys of Safad, Lajjun and Al Quds shall accompany pilgrims in their departure and return journeys together with the Sipahis, if the pilgrims face any damage the relevant authorities shall be penalized.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Cemâziyelâhir sene 984] **(26 Ağustos 1576)**

Safed beğinin kethüdâsı Ya'kūb'a virildi. Fî 11 Receb sene 984

Safed sancağı beğine hüküm ki:

Ebû-Rîş oğlu nâm müfsid isyân u tuğyân üzre olup hâlâ Ayn Zerka nâm mahalde olduğu istimâ' olundu. Bu sene-i mübârekede huccâc-ı zevî'l-ibtihâc ulaşıcak ihtimâli olmağla, sancağın zü'amâ vü erbâb-ı tîmârı ile bizzât kalkup evvelkiden ziyâde iki darbzen dahi alup mahûf olan mahalleri huccâc geçüp gidince yanlarınca bile gidüp hıfz u hırâset olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak, aslâ te'hîr ü tevakkuf etmeyüp emrim mûcibince sancağının zü'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile mu'accelen kalkup emîr-i hacc ile haberleşüp dahi münâsib olan mahalde huccâca mülâkî olup dahi mahûf u muhâtara olan mahalleri huccâc geçüp gidince yanlarınca bile gidüp ehl-i fesâd ü şenâ'at tarafından hıfz u hırâset idüp gaflet ile huccâca zarar u ziyân ve ta'addî olmasından hazer eyleyesin ve inşâallâh huccâc tavâf-ı Beytullah etrâfından avdet etdüklerinde vech-i meşrûh üzre sancağın askeri ile istikbâl idüp emîn ü sâlim getüresin. Şöyle ki; ihmâlin sebebi ile el-ıyâzü billâh huccâca zarar irişse aslâ özrün makbûl olmayup ve sancağın alınmağla konulmayup envâ' ıtâbla mu'âteb olman mukarrerdir. Ana göre mukayyed olup bi-inâyetillâhi te'âlâ huccâcın hıfz u hırâsetinde gaflet etmiyesin. Bu bâbda, Leccun beğine ve Kudüs-i Şerîf beğleri dahi sancakları askeri ile gitmen emrim olmuşdur. Anlarla haberleşüp hidmetde olmak bâbında ihtimâm eyleyesin.

Bu dahi
Bir sûreti Kudüs-i Şerîf beğine yazıldı.
Bu dahi
Bir sûreti Leccun beğine yazıldı.

d.28, s.242, h.585

Ebû Rîş'in isyanından dolayı Şam beylerbeyinin, hacıların güvenliğinin sağlanması için görevlendirilen Safed, Leccun ve Kudüs sancakbeyleriyle haberleşip gerekli önlemleri alması ve askerleri teçhizatlarıyla mükemmelen hazırlayıp hacıların güvenle dönüşlerini sağlaması.

الأمر بقيام بكلربكي الشام بالتنسيق مع أمراء سناجق صفد ولجون والقدس المكلفين بتأمين سلامة الحجاج إزاء تمرد أبو ريشة، واتخاذ الإجراءات اللازمة، وتهيئة الجنود بكامل معداتهم لاستقبال الحجاج، وتأمين عودتهم بسلام.

Due to the rebellion of Ebu Riş, the Beylerbey in Damascus shall be in contact with Safed, Leccun and Al Quds Sandjakbeys who were commissioned for the protection of pilgrims and take necessary measures, he shall prepare the military utilities and provide the departure and return of the pilgrims in safety.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Cemâziyelâhir sene 984] **(26 Ağustos 1576)**

Bu dahi

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Bu sene-i mübârekede huccâc-ı zevî'l-ibtihâc Ebû-Rîş oğlu nâm müfsid tarafından dahl ü tecâvüz olmak ihtimâli olmağla, mahûf olan mahalleri geçüp gidince huccâcı hıfzetmek içün Safed ve Kudüs-i Şerîf ve Leccun sancakları beğlerine mü'ekked ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdir. **Buyurdum ki:**

Varıcak, bu bâbda sen dahi mukayyed olup müşârun-ileyhim beğlere haber gönderüp müretteb ü mükemmel düşmana yarağla ve sancakları askeri ile hâzır ü âmâde eyleyesin. Zamânı geldikde cümlesin gönderüp huccâcı onat vechile hıfz u hırâset etdiresin ve inşâallâh huccâc tavâf-ı Beytullah etrâfından avdet etdüklerinde girü istikbâl etdirüp emîn ü sâlim getürdüp hıfz u hırâsetinde ihtimâm etdiresin.

d.28, s.247, h.596

Tercüman Derviş ve maiyetinin halka zulmettikleri ve Sarraf Lepsin(?)'in Kudüs'e giderken muhtelif eşya ve parasını gaspettikleri bildirildiğinden, asilerin yakalanıp yargılanması.

الإبلاغ عن قيام المترجم درويش ورفاقه بإلحاق الظلم بالأهالي وتعرض الصراف لبسن؟ للسلب والنهب عند توجهه إلى القدس، والأمر بالقاء القبض على العصاة وتقديمهم للمحاكمة.

It was reported that the translator Derviş and entourage tyrannized people and stole various belongings and money of Jeweller Lepsin? On his way to Al Quds, hence the rebels shall be captured and tried in court.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Cemâziyelâhir sene 984] **(26 Ağustos 1576)**

Ruk'a sunan mezkûr Lepsin(?)'e virildi. Fî 13 Receb sene 984

Şam beğlerbeğisine ve kādısına ve Safed kādısına hüküm ki:

Hâliyâ Dârende Lepsin(?) sarrâf Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup; "Ehl-i fesâd ü gammâzlardan nice kimesneler olup cümleden tercümân Derviş ve tercümân Garîb ve Ases Hamîd ve Şentun ve İsak Yehûdî ve Mûsâ Hadîd ve Şa'şânî oğlu Ahmed nâm kimesneler ehl-i şekā' vü şirret üzre olup fukarâ vü re'âyâya envâ' zulm ü ta'addî eyleyüp ve mezbûr Şentun, mezkûrun hilâf-ı şer'-i şerîf yirmi beş filorisin ve Ases Hamîd beş filorisin ve mezkûr İsak Yehûdî iki Bağdâdî kutnusun ve yirmi filori ve on miskāl bir altun halhâl ve Şa'şânî oğlu mezbûr Kudüs-i Şerîf'e giderken mezbûrların ittifâkıyla yolu basup iki ferâce ve iki tülbend ve beş aded zenâne kaftan ve bir altun takye ve on beş miskāl bir altun bilezik ve üç Bağdâdî kutni kaftan ve bir kuşak ve bir cam tas ve altı gönlüğün alup ve merkūm tercümân Garîb nâ-hakk beş filorisin alup hayf ü ta'addî eylediklerin" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, merkūm Şa'şânî oğlu Ahmed gaybet iderse şer'le buldurmasın lâzim olanlara buldurdup getürdüp ve mezbûrları meclis-i şer'-i şerîfe ihzâr idüp mezbûrlardan da'vâ-yı hakk idenler ile beraber idüp bir def'a şer'le faslolmayup ve on beş yıl mürûr etmeyen husûsları hakk üzre şer'le teftîş idüp göresiz; dahi kazıyye arzolunduğu gibi ise şer'le sâbit ü zâhir olan hakkı ashâb-ı hukūka bî-kusûr alıvirüp ve mezkûr Şa'şânî oğlu Ahmed mezbûrun yolun basup ol mikdâr eşyâsın alduğı şer'le sâbit olursa sipâhî ise habsidüp arzeyleyüp değil ise şer'le lâzim geleni icrâ eyleyesiz. Ammâ; hîn-i teftîşde hakk üzre olup tezvîr ü telbîsden ve şuhûd-u zûrdan hazer idüp hakk-ı sârihe tâbi' olasız.

d. 28, s.277, h.685

Hacıların Hicaz'a gidiş ve dönüşlerinde güvenliğin sağlanarak Ebû Rîş adlı müfsidden ve Arap eşkıyasından korunmaları; Hac emiri Kansu Bey'in, hacıların sağ-salim Şam'a ulaştırılmaları için görevlendirilen Safed, Leccun ve Kudüs sancakbeyleri ve Şam beylerbeyi ile birlikte gayretle hareket etmesi.

الأمر بتأمين سلامة الحجاج عند توجههم إلى الحجاز وعودتهم منه، وحمايتهم من المفسد المدعو أبو ريشة والعشائر البدوية، وتكليف أمراء سناجق صفد ولجون والقدس باستقبال الحجاج وعودتهم مع أمير الحج قانصو بك سالمين، والأمر بتنسيق أمراء السناجق المذكورين مع بكلربكي الشام، وبذل قصارى جهودهم في هذا الصدد.

That the security of the pilgrims shall be provided in their departure and return journeys on their way to Hijaz and they shall be protected from the bandit known as Abu Rish and Arab bandits; and the Governor of Hajj Kansu Bey shall collaborate with Safad, Lajjun and Al Quds Sandjakbeys and Damascus Beylerbey who are commissioned to provide the safe arrival of the pilgrims.

[Fî Receb sene 984] **(Ekim 1576)**

Elvan-zâde Mehmed Çavuş'a virildi. Fî 23 Receb sene 984

Emîr-i Hacc Kansu Beğ'e hüküm ki:

İşbu sene-i mübârekede huccâc-ı zevî'l-ibtihâcın emîr-i haclığı hidmeti sana tefvîz olunup ol bâbda sana mukaddemâ hükm-i şerîf gönderilüp ve Ebû-Rîş oğlu nâm müfsid Ayn Zerka nâm mahalde olup bu sene de huccâca zarar u ta'addî eylemek ihtimâli olmağla, sana mu'âvenet içün Safed ve Kudüs-i Şerîf ve Leccun sancakları beğleri sancakları askeriyle bile ta'yîn olunmağın, kendülere ve sana ve Şam beğlerbeğisine mü'ekked ahkâm-ı şerîfim gönderilmişdir. Hâlâ ol emr-i şerîfim alâ mâ-kân mukarrer olmağın, **buyurdum ki:**

Varıcak, bu bâbda kemâl-i nusret üzre olup fermân-ı şerîf-i sâbık mûcebince huccâcın ahvâline mukayyed olup müşârun-ileyhim beğlerle mukaddemâ haberleşüp ne zamânda kalınup ve ne mahalde felâtât etmek münâsib ise ol yerde cem' olup huccâcın bi-inâyetillâh teveccühleri zamânı geldikde hüsn-i ittihâd ü ittifak üzre huccâcı hıfzidüp el-iyâzü-billâh A'râb-ı şekāvet-nisâb tarafından zarar irişmekden hazer idüp ikdâm ü ihtimâmda kusûr etmeyesin. İnşâallâh huccâc emîn ü sâlim varup tavâf-ı Beytullâhi'l-harâm ve ziyâret-i türbet-i hazret-i Seyyidü'l-enâm ile müstes'ad olup girü avdet idüp Şam-ı Dârüsselâm'a mülâkāt ideler. Mahlûzundan ziyâde envâ' avâtıf-ı aliyye-i şâhâne ve esnâf-ı avârif-i seniyye-i mülûkâneme mazhar-ı vâkı' olursun. Ana göre mukayyed olup cibilletinde merküz olan vüfûr-ı celâ[de]t ü şehâmet ve hüsn-i hırâset ü kiyâset mûcebince bezl-i makdûr ve sa'y-i meşkûr zuhûra getüresin.

d.28, s.38, h.93

Mescid-i Aksâ ve Sahratullah'ın tamiri için alınan kereste ile Şam hazinesinden tahsis edilen parayı nâzır Mustafa ve Kudüs sancakbeyi Süleyman'ın kendi işleri için sarfettiği bildirildiğinden; konunun araştırılması, söz konusu meblağ ile kereste bedelinin adı geçenlerden tahsîl edilmesi.

الإبلاغ عن قيام الناظر مصطفى وأمير سنجق القدس سليمان بالتصرف بالخشب الذي تمّ شراؤه للمسجد الأقصى وصخرة الله وبالمبالغ المخصصة من خزينة الشام وصرفها على بيوتهم، والأمر بالتحقيق في الموضوع، وتحصيل المبالغ المذكورة وبدل الخشب المذكور ممن تورطوا بهذا الخصوص.

Since it was reported that custodian Mustafa and Al Quds Sandjakbey Süleyman have spent the timber which was bought for the restoration of Masjid al Aqsa and Sakhratullah and the funds allocated from the Damascus treasury for their own

personal gains, the issue shall be investigated and the cost of the timber shall be charged from those concerned.

[Fî Şa'bân sene 984] **(Kasım 1576)**

Mukaddem geçmişdir.
Kaya-zâde Mehmed Çavuş'a virildi. Fî 17 Şa'bân sene 984

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunulup; "Mescîd-i Aksâ ve Sahratullah-i Müşerrefe'ye sarfolunmak içün mîrî akçe ile demür ve çelik ve kurşun ve bakır ve ağaçlar ve a'yen mermerler alınup merhûm ve mağfûrun-leh ceddim Sultân Süleyman Hân *tâbe serâhû* zamânından berüdür anbâr yaturken nâzır olan Mustafa nâm kimesne anbâr kendü elinde olmağın, zikrolunan kerestenin nice mukaddemâ Kudüs-i Şerîf beği olan Süleyman *dâme ızzühû*ya virmeğin, müşârun-ileyh binâ eyledüği evlerine sarfidüp ve mezbûr Mustafa Şam hazinesinden meremmât içün beş yüz altun alup, 'Harem-i Şerîf etrâfında mâl vardır' diyü bulduğu yeri kazdırup mezbûr beş yüz filoriyi bu makūle nesneye sarfetmişdir" diyü i'lâm olunmağın, **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûr Mustafa'yı meclîs-i şer'a ihzâr idüp ahvâlin dikkat ü ihtimâmla hakk üzre teftîş ü tefahhus idüp göresin; arzolunduğu gibi ise şer'le sâbit ü zâhir ola. Mahalline sarfetmedüği mâl-i mîrîyi ve der-anbâr olan keresteden fuzûlî Süleyman Beğ'e virdüği kerestenin bahâsı mukteză-yı şer'-i kavîm üzre ya mezkûr Mustafa'dan veya Süleyman Beğ'in vekîlinden tahsîl idüp ne vechile olduğun mufassalen yazup bildiresin.

d.29, s.139, h.346

Kudüs'te Hz. Musa, Lut ve Yunus peygamberlerin vakıflarına bağlı Fağur denen köylerin ahalisinden yurtlarını terk edenlerin zorla geri getirildiği ve direnen bazı kimselerin hapsedildiği bildirildiğinden, meselenin etraflıca soruşturulması ve kimseye zulmedilmemesi.

الإبلاغ عن إعادة أهالي قرى فاغور التابعة لأوقاف الأنبياء موسى ولوط ويونس في القدس إلى ديارهم بالقوة بعد أن نزحوا منها وحبس من امتنع عن العودة، والأمر بالتحقيق في الموضوع بشكل واسع والحيلولة دون إلحاق الظلم بأحد.

Since it was reported that those who left their land from the residents of villages known as Faghur? that belonged to Prophets Musa, Lut, Yunus waqfs were brought back with brutal force and imprisoned, the issue must be investigated and nobody shall be tyrannized.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 17 L sene 984] **(7 Ocak 1577)**

Arz-ı hâli getüren Arab'a virildi. Fi 14 Za [98]4

Kudüs kādısına ve beğine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de Hazret-i Mûsâ ve Lût Nebî ve Yûnus Nebî *aleyhimi's-salâtü ve's-selâm* evkāflarının nâzırı olan Ömer arz-ı hâl gönderüp; "Evkāf-ı mezbûreden Fâğur nâm vakıf karyeleri Süleyman Beğ zamânında perâkende olup mezbûr kādı ve mezbûr ma'rifetleriyle ehl-i karyenin ba'zısın getürüp ta'ammüd idüp ba'zısı dahi perâkende olmağla, karye-i mezbûrdan Şetâre bin Şitârî ve Mehârî bin Harb nâm kimesnelerden mâ'adâsın karyeye getürmek içün sâbıkā Kudüs-i Şerîf beği kal'aya habseyleyüp ehl-i karye cümlesi gelüp karyede sâkin olmuşlar iken mezbûr Süleyman Beğ ma'zûl olmağla, mezbûrân iki nefer kimesneler hapisde kaldukların" i'lâm itmeğin, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda göresin; mezbûr ne tarîkle habsolunmuşdur? Habslerin îcâb ider âhar husûs ile habsolunmayup günahları yoğsa şer'le kefîle virüp hapisden ıtlâk idüp hilâf-ı emr-i şerîf kimesneye zulmolunmaya.

d.29, s.139, h.347

Kudüs'te Hz. Musa, Lut ve Yunus peygamberlerin makamlarında sonradan ihdas edilen görevler iptal edildiği halde, bazılarının bir şekilde berat yeniletip görevlerine devam ettikleri iddia edildiğinden, konunun araştırılması ve usulsüz görev ihdasının engellenmesi.

الادعاء بأن البعض قد حصلوا على برات (أوامر) بتجديد الوظائف الوقفية التي استحدثت فيما بعد في مقابر الأنبياء موسى ولوط ويونس في القدس رغم الغائها، وتمتعهم بها، والأمر بالتحقيق في هذا الادعاء، والحيلولة دون استحداث وظائف خلافاً لشرط الواقف.

Since it was claimed that the duties that were created later in the offices of Prophets Musa, Lut and Yunus waqfs in Al Quds were abolished, but some of them renewed their duties and continued, the issue shall be investigated and assignment of illegal duties shall be prevented.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 17 L sene 984] **(7 Ocak 1577)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de Hazret-i Mûsâ ve Hazret-i Lût ve Yûnus Nebî *aleyhimi's-salâtü ve's-selâm* makāmlarında sonradan hâdis olan vezâ'if ref' olunmağiçün sâbıkā Kudüs-i Şerîf kādısına ve Kudüs-i Şerîf beği Süleyman Beğ'e emr-i şerîf vârid olup teftîş etdüklerinde, evkāf-ı mezbûreden cümle otuz sekiz zât ile vezâ'if

tasarruf etdiklerin yirmi yedisi hâdis ve on biri şart-ı vâkıfa muvâfık olup hâdis olan vezâ'if ref' olunmak içün arzetdüklerinde, şart-ı vâkıfa muvâfık olan ibkā olunup hâdis olan ref' olunmak içün emr-i şerîf virilüp ref' olunmuşken hâdis cihât sâhibleri tecdîd-i berât etmekle girü vazîfelerine kemâ-kân mutasarrıflar olup ref' olunmadıkları istimâ' olunmağın, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup göresin; fi'l-vâki' mukaddemâ vech-i meşrûh üzre hâdis olan vezâ'if ref' olunup şart-ı vâkıfa muvâfık olanlar ibkā olunmak içün emr-i şerîf virilüp ref' olunmuşlar iken hâdis cihâta mutasarrıf olanlar tecdîd-i berât etmekle, hâlâ ol emr-i şerîfe muhâlif girü hâdis cihâta mutasarrıf oldukları vâki' ise emr-i şerîf-i sâbık mûcebince amel idüp min-ba'd şart-ı vâkıfa muhâlif hâdis cihât tasarruf idenleri ref' etdirüp tasarruf etdirmeyesin ve evkāf-ı mezbûra bi'l-mertebe dahi şart-ı vâkıfdan ziyâde vazîfe aldırmayasın.

d.29, s.78, h.185

Kudüs'te Haliliürrahman Evkafı'nın kâtibi Mahmud'un vakfa bağlı köylerde tereke ve yağ dağıtımında "kâtibiyye" adıyla ek bir ücret alarak yolsuzluk ve vakıf kayıtlarında tahrifat yaptığı yönündeki iddiaların araştırılması ve sonucun bildirilmesi.

اتهام كاتب أوقاف خليل الرحمن في القدس محمود بفرض أتاوة تحت اسم "كاتبية" عند توزيع الحبوب والزيت في القرى التابعة للوقف، وقيامه بالاختلاس وتزوير قيود الوقف، والأمر بالتحقيق في الادعاءات، وإبلاغ المركز بالنتيجة.

That the complaints concerning the claims that the Secretary of Khalil al-Rahman Waqfs in Al Quds has charged an extra tax under the title of katibiyye while distributing oil and grain and this was seen as a form of corruption and made forgery in waqf records shall be investigated and the outcomes shall be reported.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 20 L sene 984] **(9 Ocak 1577)**

Müsveddesi kâğıd üzerindedir.
Ruk'a getüren Abdullah'a virilmişdir. Fî 23 L sene [98]4

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf fukarâsı ruk'a sunup; "Kudüs-i Şerîf'de Halîlürrahman Evkāfı'nın kâtibi olan Mahmud içün evkāf karyelerine tereke ve zeyt yağı tevzî' etmeye çıkdıkda "kâtibiyye" diyü kendüsüne ve hidmetkârlarına fukarâdan başka başka hisseler ta'yîn idüp alup ba'dehû Şam beğlerbeğisine şekvâ olundukda, evkāf nâzırına ve kâtibine âdem gönderüp taleb olundukda, ol hînde nâzır vefât etmekle kâtib olan Mahmud bakāyâyı cem' ve defter etdikden sonra varup

cevâb virüp dahi cem' olan mâlı kâtib-i mezbûr ekl ü bel' idüp bir ay mikdârı evinde saklanup yedi senenin defterini murâdı üzre yazup vakfın üzerine yedi bin altun deyn ve harc ve mürtezikanın üzerine hilâf-ı vâkı' nice mâl kaydidüp defterleri Kudüs-i Şerîf'den ma'zûl bir kādıya imzâ etdirüp re'âyâ vü berâyâya ve evkāf mürtezikasına zulm ü ta'addîsinin nihâyeti yokdur" diyü şekvâ etdükleri ecilden, mezkûr Mahmud'un ahvâli şer'le teftîş olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mezkûr Mahmud'u da'vâ-yı hakk idenler ile meclîs-i şer'de beraber eyleyüp eger gaybet iderse şer'le buldurması lâzim olanlara buldurup ve getürdüp bir def'a şer'le faslolunmayup üzerinden on beş yıl mürûr etmeyen da'vâların mukteżâ-yı şer' üzre teftîş idüp göresin; fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre vakıf re'âyâsından hilâf-ı şer' nesne alduğı ve vakfın yazduğı şer'le sâbit olursa ol bâbda mukteżâ-yı şer'-i kavîmle âmil olup şer'le re'âyâdan alduğı akçeyi girü ashâbına alıvirüp ve vakıf mahsûlünden üzerinde zuhûr iden hukūku dahi vakıf içün bî-kusûr tahsîl etdiklerden sonra vakfa müte'allik üzerine ne makūle mevâdd sâbit olup ve re'âyâdan ne mikdâr kimesnenin hakkı alıvirildükde mufassal ü meşrûh sicill eyleyüp sûret-i sicilleriyle ahvâli ale't-tafsîl yazup arzeyleyesin. Ammâ; hîn-i teftîşde tamâm hakk üzre olup câdde-i hakka zâhib olup hased ü garezle hilâf-ı vâkı' kaziyye i'lâmından ziyâde ihtirâz eyleyesin.

d.29, s. 91, h.219

Medine-i Münevverre'de şeyhülharemlere Şam hazinesinden 200 akçe ulufe verilegeldiği, ancak bazı nedenlerden ötürü 1577 yılı tahsisatının Mısır hazinesinden gönderilmesi; Mekke, Medine, Kudüs, Şam ve Halep'teki muhtaçlara da yardım edilmesi.

الأمر بصرف علوفة شيوخ الحرم المدني البالغة ٢٠٠ أقجة (علوفة = مرتباً) من خزينة مصر حسب الأمر الصادر في سنة ٩٨٤ هـ رغم صرفها في السابق من خزينة الشام، وتقديم المعونات المالية للمحتاجين في مكة والمدينة والقدس والشام وحلب من خزينة مصر ايضا.

That Sheikh al Harams were given 200 akçes ulufe in Madina Al Munawwara from the Treasury of Damascus, but due to some reasons 984 allocation shall be sent from the Egyptian Treasury, and the needy in Makka, Madina, Al Quds, Damascus, and Aleppo shall be supported.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 24 L sene 984] **(14 Ocak 1577)**

Şam defterdârının kethüdâsı Rıdvan'a virildi. Fî 29 L sene [98]4

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Şam beğlerbeğisi ve defterdârı mektûb gönderüp emr-i şerîfim vârid olup gelmişdir. "Medîne-i Münevvere'de şeyhülharem olanların ulûfeleri ikişer yüz akçe olup Şam hazînesinden irsâl olunur" diyü Mısır'da olan ehl-i vukūf haber virdüklerin senin tarafından i'lâm olunup imdi; "Şam hazînesinden irsâl olunugelmiş ise girü Şam hazînesinden gönderüp arzeyleyesin" diyü fermân olunmağın, meblağ-ı mezbûr her sene dokuz yüz filori olup Şam hazînesi gâyetle kıllet üzre iken hacc-ı şerîf masârifi ve Şam yeniçerilerinin ulûfeleri ve kılâ' müstahfızlarının ulûfeleri birinden halâs olmadan biri dahi müstahıkk olur. Husûsan bu sene hacc-ı şerîf masrafı küllî ziyâde olunsa gerekdir. Bunlardan mâ'adâ, "Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîf ve Şam ve Haleb fukarâsına ta'yîn olan in'âm dahi Şam hazînesinden virilmesi fermân olunup zikrolunan vazîfe hazîne-i Şam'da olan rûznâme defterlerinde yoklanup hemân iki sene virilüp yine Mısır'dan tevcîh olunugelmiş ve Haremeyn-i Şerîfeyn'in cümle masârifi ol diyârdan olup bu dahi andan olmak münâsibdir" diyü bildirmeğin, girü Mısır hazînesinden virilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Medîne-i Münevvere'de şeyhülharem olanın ulûfesin Mısır hazînesinden bir mutasarrıf ile bile irsâl eyleyesin.

d.29, s.220, h.504

Nablus'ta timar mahsüllerini teslim ve vergilerini ödememekte direnen köylerin toptan cezalandırılmasının uygun olmayacağı, bu tür başkaldırılarda görevlilerin yanlış uygulamalarının da rol oynadığı, nasihat ve tehdide rağmen direnen olursa şiddetle cezalandırılması.

الابلاغ عن عدم وجود مبرر لمعاقبة الفلاحين في نابلس بالكامل ممن يمتنعون عن تسليم محصولهم ودفع ما ترتب بذمتهم من المال الميري، فقد تكون الإجراءات الخاطئة للمسؤولين هي السبب لهذا النوع من التمردات والأمر بالتعامل معهم بالنصيحة والتهديد ومعاقبة من لا يمتثل للامر.

That penalizing the villagers who resist not to submit their timar harvest and not to pay thier taxes in Nablus altogether will not be true; in such resistance activities the wrong practices of state officials also played a role; but if those continue to rebel despite smooth warnings they shall be strongly penalized.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 14 Zîlhicce sene 984] **(4 Mart 1577)**

Beğlerbeği'nin kethüdâsına virildi. 15 Z [sene 98]4

Nablus beği Hasan Beğ'e hüküm ki:

Şam beğlerbeğisi Ca'fer ve Kudüs-i Şerîf kādısı ve Şam defterdârı mektûblar gönderüp; "Bundan akdem livâ-i Nablus re'âyâsı isyân u tuğyân üzre olmağla mâl-i mürettebeyi virmekde ta'allül ü inâd idüp ve şer'a itâ'at eylemeyüp mâl virmekde serkeşlik iden re'âyâdan üç-dört pâre karyeleri urulmayınca mâl virmezler" diyü arzolundukda, "Fi'l-vâkı' mezkûrlar isyân u tuğyân üzre olup mâl-i mürettebeyi virmedikleri mukarrer ise fesâd ü şenâ'atleri sâbit olan mukaddimlerin elegetürüp şer'le haklarından gelesiz" diyü emr-i şerîf vârid olup lâkin, "Mezkûrların mu'ayyen mukaddimleri olmayup her karyenin birer ikişer reisleri vardır ve külliyyen isyân u tuğyân üzrelerdir ve birkaç def'a mektûblar ve mürâseleler ve nâibler gönderülüp ve zimmetlerde olan mâl-i mürettebeyi virin" diyü tenbîh ü te'kîd olundukda, şer'-i şerîfe itâ'at etmeyüp mâl-i mürettebeyi virmedüklerinden gayrı zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın dahi mahsûllerin virmeyüp günden güne isyân u tuğyânları ve cem'iyyet ü ittifâkları ziyâde olmak üzredir. Şöyle ki; "Yakın zamânda tedârikleri görülmeyüp isyân ve serkeşlik üzre olan karyelerin ba'zısı yakulup yıkılmayınca bir akçe ve bir habbe tahsîl ve tedârik olunmağa imkân yokdur" diyü i'lâm eylediklerin ve "Zikrolunan karyelerden üç-dört pâresin gâret olunup evlâdı tutulup rehîn tarîkıyla habsolunmaz ise tahsîl-i mâla imkân yokdur" diyü bildirmişsin. İmdi; umûmen karyeler urulmak münâsib değildir. İçlerinden birkaç eşkıyâ sebebiyle itâ'at üzre olup kendü hâlinde olan nice Müslimânlar dahi mâbeyninde ehl ü ıyâli ile telef olmak lâzim gelür. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, zikrolunan kurâ ahâlîsine hüsn-i tedbîre mâlik ve yarar ehil âdemler gönderüp gâh tahvîf ü tehdîd ve gâh tenbîh ü te'kîd eyleyüp itâ'at ü inkıyâd üzre olanları kendülerinin refâhlarına bâ'is olduğun i'lâm idüp bu vechile zimmetlerinde olan mâl-i mürettebeyi suhûletle bî-kusûr cem' u tahsîl eyleyüp bu mertebe kaziyyelerden sonra mütenebbih olmayup içlerinden isyân üzre olup zimmetlerinde olan mâl-i mürettebeyi virmekde serkeşlik idenleri bi-eyyi-tarîkın-kân elegetüre. Lâzim gelürse Şam beğlerbeğisinden istî'ânet idüp dahi ehl-i fesâd olanlarının bir vechile haklarından gelesiz ki sâir eşkıyâya mûcib-i ibret ola. Ammâ; arzeyledüğünüz üzre bu mikdâr kurâ ahâlîsinin isyân u tuğyân üzre olmaları bî-vech değildir. Ekser ihtimâl sancakbeği âdemlerinin ve ümenâ ve ummâlin zulm ü ta'addîlerinden âciz olup bi'z-zarûre tarîk-i isyâna sâlik olmakdan gaflet itmeyüp ümenâ vü ummâlden ve âdemlerinden bir ferde zulm ü ta'addî etdirmeyüp hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u sıyânet-i ra'iyyet bâbında dakîka fevtitmeyesin.

d.30, s.25, h.63

Kudüs'te Gürcülerin ziyaret edegeldiği kutsal mekânlar üzerinde Frenk ve Ermenilerin hak iddia edip kendilerini engelledikleri öne sürüldüğünden, meselenin araştırılması ve anlaşmazlığın giderilmesi konusunda gereğinin yapılması.

ادعاء الفرنك والأرمن الحق في أماكن العبادة التي اعتاد الكرج (الجورجيين) زيارتها، ومنعهم من زيارة هذه الأماكن، والأمر بالتحقيق في المسألة وإجراء اللازم بشأن إزالة الخلاف بين الطرفين.

Since it was claimed that Franks? (Europeans) and Armenians have claimed rights upon the sacred places that Georgians have been visiting in Al Quds, the issue shall be investigated and necessary steps shall be taken to do what is necessary.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 25 Muharrem sene 985] **(14 Nisan 1577)**

Görgi Melik'in âdemîsine virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Kudüs-i Şerîf sancakbeğine hüküm ki:

Hâlâ Melik Başaçuk ve Melik Görgi âdem gönderüp; "Gürci tâifesinin Kudüs-i Şerîf'de kadîmden bir ziyâretgâhları var iken eben-an-ceddin Gürci tâifesi varup ziyaret edegelmişler iken şimdiki hâlde Frenk ve Ermeni tâifesi mezbûrların ziyaretgâhlarında tâife-i mezbûre keşîşlerinden alup ta'addî eylediklerin" bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, vilâyet-i mezbûrenin ehl-i vukūf ve ihtiyâr ve a'yânların getürdüp husûs-ı mezbûru tefahhus idüp göresin; kadîmden bu zamâna gelince nizâ' olunan mahall Gürci tâifesinin midir, yohsa anlar mı ziyaret idegelmişlerdir? Mâ-tekaddemden kangı tâifenin ziyaretgâhı ise yine anlara ziyâret etdirüp mâ'adâsın men' eyleyesin, muhtâc-ı arz ise yazup bildiresin, böyle bilesin.

d.30, s.90, h.218

Kudüs'te bulunan Kayıtbay Evkafı'nın mütevellisi Mahmud Deyrî'nin, muhtaçlara tahsis edilen ücretleri sahiplerine vermeyip zimmetine geçirerek vakfı zarara uğrattığı yönündeki iddiaların araştırılması ve sonucun merkeze bildirilmesi.

قيام محمود ديري متولي أوقاف قايتباي في القدس بالتجاوز على العلوفات المخصصة لبعض الاشخاص، واستيلائه عليها، والأمر بالتحقيق فيما نسب إليه عن قيامه بإلحاق الأضرار بالوقف وإبلاغ المركز بنتيجة التحقيق.

That the claims concerning Mahmud Deyri who is the trustee of the Kayitbay Waqf in Al Quds has not distributed the collected money to the needy but transferred to his accounts shall be invesitgated and the outcome shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 10 S sene 985] **(29 Nisan 1577)**

Muhyiddin nâm Arab'a virildi. Fî 12 S sene [98]5

Kudüs-ı Şerîf kādısına [ve] Gazze sancakbeğine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan Kayıtbay Evkāfı'nın mürtezikası tarafından Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunulup; "Evkāf-ı mezbûreye hâlâ mütevellî olan Mahmud Deyrî nâm kimesneden tazallüm eyleyüp yevmî dört akçe ulûfeye mutasarrıf olan kimesneye bir yılda bir altun virüp bu minvâl üzre mürtezikanın müstahıkk oldukları ulûfeleri ketmolunup hayf ü zulm olunduğundan gayrı vakf-ı mezbûru harâb eylemişdir. Muhâsebesi görilüp ahvâli teftîş olunmasın recâ ideriz" diyü bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mütevellî-i mezbûru husamâ muvâcehesinde hakk üzre teftîş idüp ve muhâsebelerin yerlüyerinde görüp anun gibi bel' u ketm olmuş nesneleri zuhûra gelüp mürtezikanın müstahıkk oldukları ulûfeleri virilmeyüp zulm ü hayf etmiş ise her mevâddı aynı ile yazup ve muhâsebelerin ve bel' u ketm eyledüği ne mikdâr nesne olduğun ve üzerine şer'le sâbit ü zâhir olan husûsların aynı ile yazup defter idüp bir kîseye koyup mühürleyüp vukū'u üzre arzeyleyesin.

d.30, s.209, h.490

Leh kralının temsilcisi olarak İstanbul'a gelen ve Mısır-İskenderiye üzerinden Kudüs'e gitmek isteyen Aleksi'nin yolculuğu esnasında kendisinin ve maiyetinin can ve mal güvenliğinin sağlanması.

الإبلاغ عن رغبة الممثل الشخصي لملك بولونيا الكسي، الذي قدم إلى استانبول، التوجه إلى القدس عبر اسكندرية مصر، والأمر بتأمين سلامته والوفد المرافق له خلال السفر.

That the personal and property security of Aleksi who came to İstanbul as the representative of the Polish King and wants to go Al Quds via Egypt-Alexandria and his entourage shall be provided.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 11 Rebî'ilevvel sene 985] **(28 Mayıs 1577)**

İskenderiye'den Kudüs-i Şerîf'e varup gelince yol üzerinde olan beğlere ve kādılara hüküm ki:

Hâlâ Leh kralı cânibinden ba'zı mesâlih-i mühimme içün Âsitâne-i sa'âdetime gelen (...) nâm kâfir, hâlâ Mısır İskenderiyesi'ne varup andan Kudüs-i Şerîf'e varmak murâd idüp gider iken ve gelürken yolda vü izde ve menâzil ü merâhilde kendülere ve esbâb ü davarlarına kimesne dahl ü ta'arruz eylememek bâbında hükm-i şerîfim taleb eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mezkûrlar gider iken ve gelürken her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa kendülere ve esbâb ü davarlarına ve hidmetkârlarına kimesneyi dahl ü ta'arruz etdirmeyüp men' u def' eyleyesin, memnû' olmayanları yazup arzeyleyesin.

d.30, s.330, h.769

Mısır'da bir sancağa tayin olunan Kudüs sancakbeyinin, yeni sancak beyi varıncaya dek görev yerini terketmemesi.

الموافقة على استبدال محمود بك، أحد أمراء مصر، بأمير سنجق القدس الحالي والأمر بعدم مغادرة أمير سنجق القدس محله لغاية وصول أمير السنجق الجديد.

That Mahmud Bey from the Egypt Beys and current Sandjakbey in Al Quds shall change their places of service, and the decision shall be reported to Al Quds Sandjakbey that he shall not leave his position until the new Sandjakbey arrives.

[Yevmü'l-İsneyn, fi 8 R sene 985] **(25 Haziran 1577)**

Şamlı Hüseyin Çavuş'a virildi. Fi 13 R sene 985

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Hâlâ sana Mısır'dan sancak virilüp livâ-i mezbûr Mısır beğlerinden Mahmud *dâme ızzühû*ya verilmişdir. Müşârun-ileyh sancağa gelüp vâsıl oluncaya değin senin muhâfazada durman emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak, mîr-i müşârun-ileyh sancağa gelüp vâsıl oluncaya değin sen kemâ-kân livâ-i mezbûrun hıfz u hırâsetinde olup hilâf-ı emr-i şerîf kalkup gitmekle sancağı hâlî komakdan hazer eyleyesin.

d.30, s.343, h.806

Gazze sakinlerinden Boyalıkoğlu(?) adlı şahsın halka zulmettiği ve bazı kimseleri katlettiği yönündeki iddiaların tahkiki, öyle ise ahaliye haklarının iadesi ve suçu sabit olanların cezalandırılması.

الادعاء بقيام أحد أهالي غزة بإلحاق الظلم بالأهالي وقتله بعض الأشخاص والأمر بالنظر في الادعاء وإعادة الحقوق إلى أصحابها ومعاقبة من تثبت إدانتهم.

That claims on the Gaza resident known as Boyalıkoğlu(?) has tyrannized the people and killed some individuals shall be investigated and those who are proved guilty shall be punished.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 15 Rebî'ilâhir sene 985] **(2 Temmuz 1577)**

Câsir nâm Arab'a virildi. Fî 17 R sene [98]5

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Gazze sancağı beğine ve Gazze kādısına hüküm ki:

Hâlâ Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunulup; "Gazze sâkinlerinden Boyalıkoğlu(?) nâm kimesne fukarâya envâ' zulm ü ta'addî idüp ve ba'zı kimesnelerin karındaşın katlidüp ve bundan mâ'adâ nice zulmü olduğu" i'lâm olunmağın, ashâb-ı hukūka şer'le sâbit olan hakları alıvirilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûru da'vâ-yı hakk idenler ile beraber idüp dahi hucec-i şer'le faslolunmayup üzerinden on beş yıl mürûr etmiş olmayan mâddeleri hakk üzre teftîş idüp göresiz; anun gibi vech-i meşrûh üzre ta'addî olup nâ-hakk yere Müslimânlardan hakların alduğı şer'le sâbit olur ise bi-hasebi'ş-şer'i'l kavîm sâbit olan hakların ashâb-ı hukūka alıvirüp hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i emr-i münîf kimesneye iş [ettirmeyesiz] ve muhtâc-ı arz olanı yazup bildiresiz.

d.30, s.346, h.815

Geçmişte Kudüs'te görev yapan ve sonra Trablus beyinin tercümanı olan Şeref'in, her iki görev yerinde ahaliyi canından bezdirdiği yönündeki iddiaların araştırılması, öyle ise ahaliye haklarının iadesi, suçu sabit olursa görevden azledilmesi ve sonucun merkeze bildirilmesi.

اتهام الدعو شرف الذي سبق ان تولى وظيفة في القدس، ويعمل مترجماً عند أمير سنجق طرابلس بكونه شريراً، وامتعاض الأهالي منه في كلا المحلين، والأمر بالتحقيق في الادعاء، واسترداد حقوق الناس منه، وعزله في حالة ثبوت التهم الموجهة إليه، وإبلاغ المركز بنتيجة التحقيق.

The claims stating that Şeref who is the translator of Trablus Bey and served in Al Quds in the past has tyrannized people; if proved so, the rights of the people shall be returned, if proven guilty he shall be removed from duty and the outsome shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 18 Rebî'ilâhir sene 985] **(4 Temmuz 1577)**

Şam beğlerbeğisine ve Trablus kādısına hüküm ki:

Trablus ahâlîsi Rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup; "Hâliyâ Trablus beği tercümânı olan Şeref nâm kimesne müzevvir ü şerîr olduğundan gayrı, mukaddemâ Kudüs-i Şerîf'de tercümân iken Müslimânlar elinden âciz olup şekvâ eylediklerin" [bildirüp] hakk üzre teftiş olundukda, gaybet idüp anda dahi tercümân olup kimesneye şâhid ve anhü vekîl olup mektûb gönderüp, bi'l-fi'l göresiz; kazıyye arzolunduğu gibi ise ki şer'le sâbit ü zâhir ola, ashâb-ı hukūka şer'le sâbit olan hakların bî-kusûr alıvirdikden sonra mezkûru tercümânlıkdan ref' etdirüp min-ba'd tercümânlık hidmetin etdirmeyesiz ve mezkûrun üzerine ne makūle mevâdd sâbit olup ve ne mikdâr kimesnenin hakkı alıvirildiğün yazup Südde-i sa'âdetime arzeyleyesiz. Nihâyet-i teftîşde hakk üzere olup

tezvîrden ve şühûd-ı zûrdan hazer idüp ve hilâf-ı vâkı' kaziyye arzetmekden ihtirâz eyleyesiz.

d.31, s.82, h.203

Anadolu ve diğer vilayetlerden Küdüs'e gelen hacıları asi Arapların saldırılarından korumak için sancakta bulunan askerlerin seferden muaf tutularak muhafaza görevini sürdürmelerinin sağlanması.

إعفاء جنود لواء القدس من المشاركة في الحملات العسكرية بغية التفرغ لحماية الحجاج المتوجهين من الاناضول والاماكن الأخرى إلى القدس من غارات عصاة البدو، والأمر باستمرارهم في مهمة المحافظة.

That the soldiers in the sandjak who are kept there to protect the pilgrims who come to Al Quds from Anatolia and other cities from the attacks of Arab rebels shall be exempt from military voyages and focus on their protection function.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 9 Ca sene 985] **(25 Temmuz 1577)**

Kudüs-i Şerîf sipâhîlerinden Hüsrev'e virildi. Fî 11 Ca sene [98]5

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf kādısı mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf sancağında olan zü'amâ ve sipâhî kulları bu diyâra Rûm'dan ve sâir vilâyetden ziyâret içün gelen huccâcı âdî Arabların dahl ü ta'arruzundan hıfz u hırâset idüp Hazret-i Halîlürrahman ve Hazret-i Mûsâ ziyâretlerine gelenleri üç-dört ay mikdârı alınup getürüp hıfz u hırâset bâbında dakîka fevtetmeyüp bundan sonra Hazret-i Mûsâ *aleyhi's-selâm*ın müstakil ziyâreti mevsimi yetişüp etrâfdan nice bin ziyâretçi gelüp üslûb-ı sâbık üzre hidmet iderler iken beğlerbeği dernek ve cem'iyyetin oldukda, derneğe gelmek teklîf olup kudretleri olmayup ve gitdikleri takdîrce huccâca ve ziyâretçilere küllî zarar müterettib olup ve sâbıkā 'Kudüs-i Şerîf sipâhîleri seferden alıkonula' diyü emr-i şerîf virilmiş. Ber-karâr-ı sâbık girü hükm-i şerîf virilmek" recâsın arzitmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, Kudüs-i Şerîf'in hıfz u hırâseti ehemm-i mühimmâtdandır. Aslâ hâlî komayup vech-i meşrûh üzre Kudüs-i Şerîf zü'amâsı ve sâir sipâhîleri ana gelen ziyâretçilere âdî Arab tâifesin dahletdirmeyüp hıfz u hırâset etdiresin.

d.31, s.112, h.271

Kudüs'te Hammâre(?) köyü ahalisinin, subaşı tercümanı Şehabeddin ile Kethüda Ubeyd hakkında, halkın malını gasbettiklerine ve azledilip tutuklandıkları halde rüşvet yoluyla kurtulduklarına dair iddiaların araştırılması ve adı geçenlerin suçları sabit olursa azledilmeleri.

اتهام أهالي قرية حمارة (؟) بالقدس مترجم الصوباشي شهاب الدين والكتخدا عنيد باغتصاب أموال الناس، والادعاء بتخلصهما من السجن بطريق الرشوة بعد أن تمّ عزلهما واعتقالهما، والأمر بالتحقيق في الادعاء وعزلهما في حالة ثبوت التهمة عليهما.

The claims of the people of Hammara? village in al Quds concerning Subaşı translator Şehabeddin and Kethüda Abid have extorted people's property and were taken out of office and jailed, but got rid of the jail via bribery shall be investigated and if the guilts of those claimed are proved, they shall be removed from their jobs.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 15 Cemâziyelevvel sene 985] **(30 Temmuz 1577)**

Ali nâm Arab'a virildi. Fî 20 Ca [98]5

Kudüs-i Şerîf kadısına ve Kudüs-i Şerîf sancakbeğine hüküm ki:

Belde-i Hammâre(?) ahâlîsi ruk'a sunup; "Sübaşı tercümânı olan Şehâbeddin ve belde-i mezbûre kethüdâsı olan Ubeyd nâm kimesneler ehl-i fesâd ü (...) nice ta'addîler eyleyüp bilâ-sebeb fakîrleri tutup şer'-i şerîfe mürâca'at itmeden bilâ-sebeb nice mâlımız alup ve muttasıl sübaşı yanında gammâzlık idüp mukaddemâ teftîşleriçün emr-i şerîf vârid olup 'Min-ba'd tercümânlık ve kethüdâlık etmeyeler' diyü ref' olunmuşlar iken men' olunmayup mâl kuvvetiyle halâs olup girü sübaşı yanınca gezüp fukarâyı rencîde etmekden hâlî değillerdir. Bir kimesne birkaç gün bir gayrı yere hareket eylese, ol kimesneye 'Terk-i diyâr eyledi' diyü bi'l-cümle mâ-melekin yakup ve yemiş ağaçlarını kesüp envâ' ta'addî iderler" diyü bildirdükleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, mezkûrları da'vâ-yı hakk idenler ile beraber idüp bir def'a faslolmuş kazıyye değilse ihtimâmla teftîş eyleyüp göresin; kazıyye arzolunduğu gibi ise ashâb-ı hukûka bî-kusûr hakların alıvirdikde dahi min-ba'd tercümânlık ve kethüdâlık etdirmeyesin.

d.31, s.127, h.303

Kudüs'te bulunan Sultan vakıflarının muhasebesinin zamanında incelenmediği bildirildiğinden, görevlilerin zimmetlerine bir şey geçirmelerine müsaade edilmemesi konusunda gereğinin yapılması ve ilgili muhasebe kayıtlarının merkeze gönderilmesi.

الإبلاغ عن عدم تدقيق حسابات أوقاف السلطان في القدس في وقته، والأمر بإجراء اللازم في موضوع الحيلولة دون قيام المسؤولين بالتجاوز على أموال الاوقاف، وإرسال قيود المحاسبة المتعلقة بالأوقاف المذكورة إلى المركز.

Since it was reported that the accounts of the Sultan Waqfs in Al Quds were not inspected on time, necessary measures shall be taken to prevent officials to do embezzlement and the relevant accounting records shall be sent to the centre.

[Yevmü'l-Ahad, fî 20 Cemâziyelevvel sene 985] **(4 Ağustos 1577)**

Şam beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de Sultân mütevellîsi olan Osman mektûb gönderüp; "İnâyet olunan tevliyetin muhâsebesi üç senede bir Âsitâne'ye varulup edâ olunagelmiş iken sen ki defterdârsın; muhâsebesin cebr ile getürdüp muhâsebesin gördürüp zâhir olan zevâ'idi Hazîne-i âmireye alınmadığun" i'lâm eyledi. İmdi; şimdiye değin görülmeyen zamânın muhâsebesin görmen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda min-ba'd ikiniz dahi bizzât mukayyed olup her yıl vâkı' olan muhâsebenin bir def'a şer'le görülmeyen husûsların toprak kādıları ve evkāfın nâzırları ve a'yânı muvâcehelerinde yerlüyerinden onat vechile hakk üzre teftîş eyleyüp göresin; anun gibi evkāf mütevellîlerinde ve sâir mübâşirînde mâl-i evkāfdan nesne sübût bulursa, şer'le müteveccih olanlardan mâl-i vakfı zuhûra getürüp vakıf içün alup dahi hîn-i muhâsebede reddidüp zâhir olanların zevâ'idi Hızâne-i âmirem içün zabteyleyüp her yıl ne makūle vakıfdan her ne mikdâr zevâ'id zuhûr iderse herbirin başka defter eyleyüp defterin mühürleyüp dahi sen ki defterdârsın; vâkı' olan hızâne irsâliyyesinden bile irsâl idüp muhâsebesine de dahi gösteresin.

d.31, s.129, h.307

Zamyun köyü ahalisinin, Kudüs vakıflarının mültezimi Musa ile kardeşi ve yeğeninin iltizam ve cizye bahsinde ahaliyi ve vakıfları mahvettikleri iddiasının araştırılması, suçları sabit olursa ahaliye haklarının iadesi ve sonucun merkeze bildirilmesi.

ادعاء أهالي قرية زميون (أميون؟) بقيام ملتزم أوقاف القدس موسى وأخية وابن أخيه بالتجاوز على الأهالي وتخريبهم الأوقاف، وفرضهم الزيادة في بدل الجزية، والأمر بالنظر في الادعاء واسترداد حقوق الناس منهم في حالة ثبوتها عليهم وإبلاغ المركز بالنتيجة.

That the claims of Zamyun village concerning the Multezim (tax farmer) of al Quds Waqfs and his nephew have tyrannized people due to cizye tax and embezzled waqfs property shall be investigated, and if their crimes are proved all the rights of the residents shall be returned and the outcome shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-Ahad, fî 20 Cemâziyelevvel sene 985] **(4 Ağustos 1577)**

Avraham nâm zimmîye virildi. Fî 22 Ca sene [98]5

Trablus sancağı beğine ve kādısına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi' olup Zamyun nâm karye re'âyâsı ruk'a sunup; "Kudüs-i Şerîf Evkāfı mültezimi olan Mûsâ nâm zimmî ve karındaşı Derviş ve oğlu Cercis nâm kimesneler Kudüs-i Şerîf'in vakıfların iltizâmla harâb eylemişlerdir. Re'âyânın bir buçuk altun cizyeleri var iken yedişer buçuk altun cizyelerin alup zulmiderler. Vakf-ı mezbûrun beş yüz zeytun ağacı olup her yıl binden ziyâde altuna satup vakıf içün iki yüz altunluk dahi yağ alurlar" diyü şikâyet eyledikleri ecilden, mezbûrların ahvâlleri teftîş olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, ihzâr-ı hafî idüp hakk üzre teftîş idüp göresiz; kaziyye i'lâm olunduğu gibi olup karye-i mezbûre re'âyâsının her sene viregeldikleri cizyelerinden ziyâde hilâf-ı şer' ol mikdâr altunların aldukları ve vakf-ı mezbûra ol vechile ta'addî etdikleri sâbit olursa men' u def' idüp ziyâde akçelerin alurlar ise mezbûrlara bî-kusûr alıviresiz.

d.31, s.183, h.410

Remle sakinlerinden Süleyman ve Mehmed'in, bazı görevlilerden aldıkları güçle ahaliye zulüm ve yargıya müdahale ettikleri bildirildiğinden, öyle ise bu tür hareketlere engel olunması, uyarılara dikkate almayanların merkeze bildirilmesi.

الإبلاغ عن قيام سليمان ومحمد، وهما من سكنة الرملة، باستمداد القوة من بعض المسؤولين وظلمهم الأهالي وتدخلهم في شؤون القضاء والأمر بمنع هذه الممارسات في حالة وجودها، والإبلاغ عن أسماء من لا يتقيد بالأمر.

Since it was reported that Süleyman and Mehmed from the residents of Remle has tyrannized people and interfered into the judiciary, such behaviour shall be prevented and those who do not take the warnings into account shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-Ahad, fî 3 C sene 985] **(18 Ağustos 1577)**

Hacı Mustafa'ya virildi. Fî 5 C sene [98]5

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Gazze beğine [ve] Remle kādısına hüküm ki:

Remle kādısı mektûb gönderüp; "Kazâ-i mezbûrdan Süleyman bin Sâlih ve Mehmed nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup şerîr ü müfsidler olup sübaşılara ve ehl-i örfe mu'în ü zahîr olup ve ba'zı nâ-hakk da'vâlara vekîl olup ve ba'zı da'vâlara şehâdet idüp fukarâ vü zu'afâya envâ' zulm ü ta'addîleri olduğun" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda onat mukayyed olup mezbûrlara muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz ki min-ba'd kimesnenin mesâlihine karışmayup kendü hâllerinde olalar ve ehl-i örf yanına varup fukarâya gamzidüp rencîde etdirmeyeler. Ba'de't-tenbîh eslemeyüp girü ol vechile mesâlihe karışup ve fukarâyı rencîde iderler ise yazup arzeyleyesiz.

d.31, s.219, h.486

Kudüs, Halilürrahman, Gazze, Remle ve Nablus halkının Ariş tuzlasından elde ettikleri gelirle geçindikleri, görevlilerin geçerli fiyat dışında hane başına ek ücret talep ettiklerine dair iddialarının araştırılması, öyle ise haklarının iadesi ve görevlilerin ikaz edilmesi.

الإبلاغ عن تسيير أهالي القدس وخليل الرحمن وغزة والرملة ونابلس شؤونهم المعيشية بالاعتماد على الموارد التي يحصلون عليها من مملحة العريش، وقيام الأمناء بمطالبة كل عائلة بزيادة كبيرة على السعر الدارج، والأمر بالنظر في الادعاء وإعادة حقوقهم في حالة ثبوتها، وتنبيه الأمناء بعدم العمل خلافاً للشرع والقانون.

That the people of Al Quds, Khalil al-Rahman, Gaza, Ramla and Nablus are earning their livelyhood via the income they got from Arish saltern and claims concerning the officials demanding extra money for each home shall be investigated and if found true, their rights shall be returned and the officials shall be warned.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 14 C sene 985] **(29 Ağustos 1577)**

Ruk'a sunan Ali nâm Arab'a virildi. Fî 21 C sene 985

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ Kudüs-i Şerîf ve Halîlürrahman ve Gazze ve Remle ve Nablus fukarâsı cânibinden ruk'a sunulup; "Kuzât-ı mezbûrenin fukarâsı Arîş nâm mahalde vâkı' olan memlehâdan hâsıl olan tuz ile ma'îşet idegelüp hâlâ memleha-i mezbûrenin emînlerin kadîmden cârî olan narhdan ziyâde her hâne başına yedişer akçe ziyâde idüp fukarânın olıgelene muhâlif ziyâde akçelerin alındugı" i'lâm olunmağın, **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda mukayyed olup teftîş idüp göresin; fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre hâlâ emîn olanlar kadîmden olıgelen âdete muhâlif ziyâde akçelerin aldıkları vâkı' ise tenbîh idüp girü kadîmden ne vechile olagelmiş ise yazup vukū'u üzre arzeyleyesin. Bu bahâne ile hilâf-ı şer' u kānûn akçeleri alınmış ise her kimden ne mikdâr akçe aldıkları sâbit oldukdan sonra bî-kusûr ashâbına alıviresin.

d.31, s.241, h.530

Daha önce Kudüs'te Haseki Hürem Sultan İmareti'nin mütevelliliğini yapan Abdülkerim'in, görev yaptığı dönemin eksik kalmış muhasebe teftişinin Kudüs kadısıyla birlikte icrası ve usulsüzlük tespit edilirse suçluların cezalandırılması.

الأمر بإكمال تدقيق حسابات عبد الكريم خلال توليه عمارة (دار طعام) السلطانة خرّم في القدس، وذلك مع قاضي القدس، ومعاقبة المذنبين في حالة ثبوت إدانتهم بتهمة الفساد.

The accounting inspection of Abdulkerim who acted as the trustee of Hürrem Sultan İmaret Waqfs in Al Quds which was interrupted and remained in half shall be completed with the Qadi of Al Quds and if any irregularities are found, the relevant people shall be penalized.

[Yevmü'l-Ahad, fî 22 C sene 985] **(6 Eylül 1577)**

Mütevellî-i mezbûrun âdemîsine virildi.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp; Şam'da merhûm Sultân Süleyman Hân *tâbe serâhû* imâretinin mütevellîsi olan za'îm Abdülkerim mukaddemâ Kudüs-i Şerîf'de merhûme Sultân imâreti tevliyetinden munfasıl oldukda, o târîhde Şam beğlerbeğisi olan Derviş ve Şam'da mâl defterdârına hükm-i hümâyûn vârid olup selâtîn mütevellîlerinin muhâsebeleri görilüp dört yıllık muhâsebesi imzâlu müfredât defterlerinden dikkat ü ihtimâmla görilüp zikrolunan hidmet otuz bin iki altun zevâye tahsîl etdüği zâhir olup hâlâ kelâm-ı sakk u istikāmet zuhûr etdüğüne arzlar virilüp ve muhâsebeleri defterlerin ol târîhde Şam kādısı olup bi'l-fi'l İstanbul kādısı olan Mevlânâ Muhyiddin imzâlayup Şam hazînesine teslîm idüp emr-i şerîf üzre bu vechile bir def'a muhâsebesi görilüp faslolunup yine bu vechile bir def'a muhasebesi görilüp eline sûret-i muhâsebe ve arzlar virilmiş ise mezbûra "Ol bâbda kimesneyi dahletdirmeyesin" diyü Dergâh-ı mu'allâmdan hükm-i hümâyûn dahi verilmiş iken hâlâ ol emr-i şerîfe muhâlif ba'zı ashâb-ı ağrâz müşârun-ileyhin men'ine tamâ' etmekle ta'assuben ve garazan "Tekrâr görülsün" diyü bir tarîkle emir çıkarup mezbûr mütevellîsi olduğu müşarun-ileyh merhûm ceddim *tâbe serâhâ*nın evkâfı mesâlîhin görmeğe mâni' olup ve ihtilâl virüp ve garazen üzerine üserâyı üşürüp nâ-hakk hemân ırzın pâymâl etmek murâd etdiklerinde, bî-garaz a'yân-ı vilâyet ve ehl-i vukūf-ı memleketden ahvâli tetebbu' u tefahhus olundukda, dîn ü diyânet ve sadâkat ü istikāmetine şehâdet idüp "Def'-i vebâl içün vâkı'-ı hâli arzolundu" diyü bildirdüğün ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup arzeyledüğün üzre mezkûr mütevellînin tevliyeti zamânında mukaddemâ bir def'a emr-i şerîf mûcebince imzâlu müfredât defterlerinden bir def'a görilüp faslolunan zamânın

muhâsebesin tekrâr istintâk etmeyüp ammâ; görülmemiş muhâsebesin var ise görülmedi ise muhâsebesi toprak kādısı olan mevlânâ Kudüs-i Şerîf kādısı ile hakk üzre görüp mâl-i vakfdan üzerine nesne zuhûr iderse bî-kusûr tahsîl idüp ve bundan sonra müşârun-ileyhâ merhûme Sultân mütevellîsi olanın ve Şam'da ceddim Sultân Süleyman ve Sultân Selim Hân *tâbe serâhümâ* evkāfına mütevellî olanların dahi muhâsebelerin Şam kādısı ve defterdârı ma'rifeti ile tamâm dikkat ile görüp zimmetlerine mâl-i vakfdan nesne zâhir olursa tahsîl idüp zimmetlerinde bir akçe bâkî kodurmayasın.

d.31, s.271, h.599

Kudüs'teki Sultan vakıflarının muhasebesinin zamanında görülmediği bildirildiğinden, görevlilerin zimmetlerine bir şey geçirmelerine müsaade edilmemesi konusunda gereğinin yapılması ve mühürlü muhasebe kayıtlarının merkeze gönderilmesi.

الإبلاغ عن عدم تدقيق حسابات أوقاف السلطان في القدس في موعدها المقرر، والأمر بإجراء اللازم بشأن عدم السماح للمسؤولين بالتجاوز على أموال الاوقاف ، وإرسال قيود المحاسبة مختومة إلى المركز.

Since it was seen that the accounting inspections of the Sultan Waqfs in Al Quds were not made on time, necessary measures shall be taken to prevent the officials to get involved in embezzlement and the sealed accounting records shall be sent to the centre.

[Yevmü'l-Ahad, fî 2 Receb sene 985] **(15 Eylül 1577)**

Şam beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Kudüs-ı Şerîf'de Sultân mütevellîsi olan Osman mektûb gönderüp; "İnâyet olunan tevliyetin muhâsebesi üç senede bir Âsitâne-i sa'âdete varılup edâ olunugelmiş iken sen ki defterdârsın; muhâsebesin cebr ile getürdüp muhâsebesin gördürüp zâhir olan zevâ'idi Hazîne-i âmireye alınmadığın" i'lâm eyledin. İmdi; şimdiye değin görülmeyen zamânın muhâsebesin görmen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda min-ba'd ikiniz dahi bizzât mukayyed olup her yıl vâkı' olan muhâsebâtın bir def'a şer'le görülmeyen husûsların toprak kādıları ve evkāfın nâzırları ve a'yânı muvâcehesinde mezbûreynden onat vechile hakk üzere teftîş eyleyüp göresin; anun gibi evkāf mütevellîlerinde ve sâir mübâşirînde mâl-i evkāfdan nesne sübût ve zuhûr bulursa şer'le muteveccih olanlardan mâl-i vakfı zuhûra getürüp vakıf içün alıvirüp dahi hîn-i muhâsebede zevâ'idi zâhir olanların zevâ'idin Hızâne-i âmirem içün

zabteyleyüp her yıl ne makūle vakıfdan her ne mikdâr zevâ'idi zuhûr iderse her birisin başka başka defter idüp defterin mühürleyüp dahi sen ki defterdârsın; her yıl vâkı' olan hızâne irsâliyyesinden irsâl idüp muhâsebede dahi gösteresin.

d.33, s.158, h.315

Kudüs'te Haseki Sultan İmareti'nin mütevellisi iken vefat eden Turgut'un zeametinin vakfa ilhak edildiği, buna mukabil vakfa yararlı olmayan yerlerin padişah haslarına nakledildiği, ilhak olunan yerlerden elde edilecek mahsul ve gelirin vakıf adına takip ve tahsil edilmesi.

الإبلاغ عن إلحاق زعامة طرغود، الذي توفي عندما كان يتولى تولية عمارة (دار طعام) الخاصكي (السلطانة خرّم) في القدس، وتسجيل ما لا يُفيد الوقف منه باسم الخواص السلطانية، والأمر بمتابعة وتحصيل موارد الأماكن الملحقة باسم الوقف.

That the zeamet of Turgut who passed away while serving as the trustee of Haseki Hürrem Sultan İmaret Waqf in Al Quds was incorporated into the waqf, and the places which are not useful for the waqf were transferred to Sultan has lands, and the grains and income that are received from transferred places must be followed and charged.

[Yevmü's-Sebt, fî 4 Şevvâl sene 985] **(14 Aralık 1577)**

Merhûme Haseki Sultân *tâbe serâhânın* Kudüs-i Şerîf'de olan imâreti mütevellîsi Osman Ağa'ya hüküm ki:

Sayda kādısı mektûb gönderüp; "Mukaddemâ imâret-i mezbûreye mütevellî olan Turgud fevtolup tevliyet Abdülkerim'e virildikde, Turgud'un ze'âmeti vakfa ilhâk [o]lunup ana bedel vakfa yaramayan aklâmdan ihrâc olunup havâss-ı hümâyûna ilhâk olunup ve kazâ-yı Sayda'da ber-vech-i maktû' olan evkāfdan hakk ve ba'zı mezâri' ve nısf-ı (...) yirmi bir bin beş yüz yirmi akçelik aklâmı ihrâc idüp havâss-ı hümâyûna ilhâk idüp ve ze'âmet-i mezbûreden vakfa bir eyleyüp Leccun ve Safed sancaklarında olan hızâne on iki bin yüz otuz iki akçelik ze'âmet olup yarar mahsûlü aklâm-ı evkāfa alınup evkāfdan ve nefs-i ze'âmetden yaramayanları ihrâc idüp havâss-ı hümâyûna ilhâk idüp Hızâne-i Şam'da olan defterlerde vech-i meşrûh üzre mukayyed olup ve evkāf-ı mezbûreden ihrâc olunan yirmi bin beş yüz yirmi bir akçe aklâm bedeli mezbûr Abdülkerim'e Se'â'umr(?) ve Deyl(?) ve Kübkâre(?) ve İsâviyye(?) ve Vecdîdâ ve mezra'a-i Merfûkā ve kıt'a-i Arzu'l-fakr nâm kurâ ve mezâri'in vakfa ilhâk etdirüp her yıl ikişer üçer yazuları hâsıl olup sâir mâh-ı tevliyetinde vâkı' olan muhâsebâtı defterlerinde mastûr olup evkāfa sa'yı olduğun" bildirmişsin. İmdi; husûs-ı mezbûr sâbıkā eyü olmuşdur. Hemân olduğu zikrolunan kurâ ve mezâri'i onat vechile zabteylemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup sâbıkā emr-i şerîfimle vakfa ilhâk olunan kurâ ve mezâri'i istibdâl olunduğu üzre onat zabteyleyüp mahsûllerin vakıf içün kabzeyleyesin.

d.33, s.172, h.343

Şam'da Sultan Süleyman, Kudüs'te ise Haseki Sultan İmareti Evkafı'nın gelir fazlasının neden merkeze gönderilmediğinin tespiti, mütevellilerinin sorgulanıp müfredat defterlerinin incelenmesi ve yolsuzluk tespit edilirse gereğinin yapılması.

الاستفسار عن سبب توقف إرسال الزيادات الحاصلة في موارد أوقاف عمارة (دار طعام) السلطان سليمان في دمشق وعمارة (دار طعام) الخاصكي في القدس والأمر بالتحقيق مع المتولين، وتدقيق دفاتر مفرداتهم، واتخاذ الإجراء اللازم بحقهم في حالة ثبوت تورطهم بالفساد.

It must be determined why the extra income of the Sultan Süleyman imaret waqf in Damascus, and Haseki Hürrem Sultan imaret waqf in Al Quds, the trustees must be interrogated, the curriculum records shall be evaluated and if any irregularities are determined necessary measures shall be taken.

[Yevmü's-Sebt, fî 4 Şevvâl sene 985] **(14 Aralık 1577)**

Şam beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Şam-ı Şerîf'de merhûm ceddim Sultân Süleyman İmâreti ve Kudüs-i Şerîf'de Haseki İmâreti Evkāfı'nın zevâ'idinden şimdiye değin Dergâh-ı mu'allâma zevâ'idi gelür idi. Hâlâ gelememeğe sebeb nedir? Muhâsebeleri görülüp ahvâlleri arzolunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak, zikrolunan evkāfın mütevellîlerin getürdüp dahi mukaddemâ bir def'a görülüp faslolmayan muhâsebelerin ma'rifet-i kādıyla şer'le onat vechile dikkat ü ihtimâmla müfredât defterlerinden îrâd u masrafların görüp dahi üzerlerine mâl-i vakfdan nesne sâbit olursa aslâ ta'allül ü nizâ' etdirmeyüp vakıf içün hükmidüp bî-kusûr alup kabzeyleyesin ve mahsûl-i vakfdan zuhûr iden zevâ'idi defter idüp Dergâh-ı mu'allâma gönderesin ve ne vechile olduğun yazup bildiresin. Hakk-ı sarîhe tâbi' olup kimesneye garaz u sitemden ve meyl ü muhâbâdan ictinâb idip hakdan udûl etmeyesin.

d.33, s.304, h.627

Gazze'deki bazı Arap aşiretlerinin köyleri yağmaladıkları, Kudüs dağlarına ya da ücra yerlere firar ettiklerinden cezalandırılamayan bu asilerin tedibi için gerektiğinde Gazze sancakbeyine askeri destek gönderilmesi.

قيام بعض العشائر البدوية في غزة بالإغارة إلى القرى ونهبها وهروبهم إلى جبال القدس والأماكن النائية، والأمر بتقديم الدعم لأمير سنجق غزة عند الضرورة لتأديب هؤلاء العصاة.

It was reported that some Arab tribes in Gaza looted villages and they run away to Al Quds mountains and far away places military support shall be sent to Gaza Sandjakbey to deal with these rebels.

[Yevmü'l-Ahad, 17 Zilhicce sene 985] **(25 Şubat 1578)**

Erzurum beğlerbeğisinin kapu kethüdâsı Mehmed'e virildi.

Kudüs-ı Şerîf beğine hüküm ki:

Gazze sancakbeği Ahmed tezkire gönderüp; "Livâ-i mezbûr urbânı isyân idüp memleket ve re'âyâya zarar u gezend etdiklerinden sonra Kudüs-i Şerîf dağlarında ve sancağın sınurunda varup sâkin olmağla, haklarından gelinmeyüp senin dahi mu'âvenet etmen lâzim olduğun" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda onat mukayyed olup anun gibi müşârun-ileyh sana âdem ve mektûb gönderüp ol makūle usâtın haklarından gelinmek içün mu'âvenet taleb iderse aslâ ta'ahhur etmeyüp mûma-ileyh ile yek-dil ü yek-cihet olup dahi bi-eyyi-tarîkın-kân zikrolunan ehl-i fesâd ü şenâ'atin haklarından gelinmek bâbında gereği gibi muâ'venet ü muzâhir eyleyesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir, ana göre mukayyed olup ihtimâmda dakîka fevtetmeyesin.

d.34, s.38, h.80

Mecdel kasabasında Şeyh Ali ile tercümanı Şehabeddin'in halka zulmettiği, subaşı ve Kadı'nın hizmetinde olan kâtip Ubeyd'in de rüşvet aldığı bildirildiğinden, durumun araştırılıp doğru ise üçünün de görevden alınması ve mağdurlara haklarının iadesi.

الإبلاغ عن قيام الشيخ علي ومترجمه شهاب الدين بظلم الأهالي في بلدة مجدل، واتهام الكاتب عبيد المستخدم عند الصوباشي والقاضي بأخذ الرشوة، والأمر بالتحقيق في الموضوع، وعزل الثلاثة معاً من وظائفهم في حالة ثبوت الادعاء عليهم، وإعادة الحقوق لأصحابها.

Since it was reported that Sheikh Ali and his interpreter Shehabeddin have tyrannized people in Mecdel province and Secretary Ubaid who is in the service of Subaşı and Qadi was taking bribes, the situation must be investigated and if found true, all three must be sacked and those affected shall be given their rights.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 17 Muharrem sene 986] **(26 Mart 1578)**

Bu dahi [Da'arcı(?) Mustafa'ya virildi.]

Şam beğlerbeğisine [ve] Kudüs kādısına hüküm ki:

Ruk'a sunulup; "Mecdel nâm kasabada şeyh olan Ahmed oğlu Ali ve Şehâbeddin bin Cıbıkcı(?) nâm tercümânının fukarâ-i re'âyâya zulmü ü ta'addîsi olup ve Ubeyd bin Âmire(?) nâm kimesne dahi sübaşı ve kādı hidmetlerinde olup rüşvet ekl etmekle fukarânın hakkın ibtâl eyleyüp Müslimânlar müte'ezzî olduklarıın" bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûrları ihzâr idüp da'vâ-yı hakk idenler ile berâber idüp ba'de's-sübût hakların alıvirdikden sonra mezbûrları şeyhlikten ve tercümânlıktan ve kitâbetden ref' eyleyesiz.

d.34, s.97, h.219

Kudüs'te Hz. Üzeyir'in türbesinde bazı Hıristiyanların şarap içip saygısızlık ettikleri bildirildiğinden; Hıristiyan, Yahudi vd. kimselerin bu tür hareketlerine izin verilmemesi.

الإبلاغ عن قيام بعض النصارى بشرب الخمر في مزار النبي عزير بالقدس، والأمر بمنع النصارى واليهود وغيرهم من ممارسة اعمال الفسق والفجور.

Since it was reported that some Christians drank wine in the tomb of Prophet Uzair (Ezr) in Al Quds and showed disrespectful behaviour, it was decided that such attitudes of Christians and Jews shall not be allowed.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 8 S sene 986] **(16 Nisan 1578)**

Arzı sunan Ubeyd'e virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına ve beğine hüküm ki:

Hâlâ Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl sunulup; "Kudüs-i Şerîf'de vakı' Üzeyr Nebî *aleyhi's-salâtü ve's-selâm ve alâ nebiyyinâ*nın mezâr-ı şerîfinde ba'zı Nasârâ şürb-i hamr ve i'lân-ı şe'âir-i küfr itdikleri" i'lâm olunmağın, **buyurdum ki:**

Varıcak, vâkı' ise men' idüp muhkem tenbîh eyleyesin ki min-ba'd Nasârâ ve Yehûdî ve gayrından bir ferdi ol merkad-ı müteberrikede vech-i meşrûh üzre fısk ü fücûr etdirmeyesiz. Eyleyenleri gereği gibi te'dîb eyleyesiz ve bu bâbda dâimâ mukayyed olup ihtirâm u i'zâz ve fesedeyi men' u def' eyleyesin.

d.34, s.144, h.305

Kudüs'te halk arasında sürekli bozgunculuk yaptığı için sürülen ve ardından tevbe edip geri dönen Zayirci Ömer'in yine eski alışkanlıklarını sürdürdüğü bildirildiğinden; Kadı'nın kendisini çağırıp nasihat etmesi, aynı tavrını sürdürmesi ve kendisinden şikâyetçi olunması halinde ise merkeze bildirilmesi.

اتهام عمر بن أبي اللطف بالقيام بأعمال شريرة وعدائية بشكل مستمر، والأمر باستدعائه من قبل القاضي لإبداء النصيحة له، وإبلاغ المركز في حالة اصراره على التعنت.

That Wheat Salesman Omar in Al Quds has been involved in constant disruptive behaviour, therefore Qadi shall call him to warn and if he continues with same kind of behaviour, reports shall be sent to the center.

[Yevmü'l-Ahad, fî 13 Saferi'l-muzaffer sene 986] **(21 Nisan 1578)**

Kudüs-i Şerîf müftîsi oğlu Şeyh Nûrullah'a virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf ahâlîsi ve ba'zı ulemâsı tarafından arz-ı hâl sunulup; "Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de sâkin olan Zâyirci Ömer bin Ebü'l-Lutf dâimâ şirret ü şekāvet ve fitne vü fesâddan hâlî olmayup ve yalan şehâdetle nice kimesnelerin katline ve zulm ü ta'addîsine sebeb olup ve bir def'a dahi Südde-i sa'âdetimde ba'zı kimesneler arasında fitne bırakup kizbi ve fesâdı zâhir olmağın, muhkem tenbîh olunup şehirden sürüldükde fitne vü fesâddan ferâgat idüp tevbe etmiş iken yine kendü hâlinde olmayup anda olan ulemâ ve sâir Müslimânları rencîde eyledüği" i'lâm olunup tazallüm olunmağın, **buyurdum ki:**

Vardukda, mezkûru getürdüp Müslimânlar mahzarında muhkem tenbîh eyleyesin ki kendü hâlinde olup fitne vü fesâddan ve şirret ü şekāvetden ferâgat eyleyüp Müslimânlardan bir kimesne mezkûrun kavlinden ve fi'linden rencîde olmaya. Ba'de't-tenbîh yine kendü hâlinde olmayup fesâd üzre olup zulm ü ta'addîsinden şikâyetçisi zuhûr iderse ahvâlin yazup arzeyleyesin.

d.34, s.204, h.426

Halilürrahman ve Mescid-i Aksâ Evkafı gelirini zimmetine geçirdiği ve vakfa zarar verdiği iddia edilen mütevelli Muhammed'in soruşturulması, zimmetine geçirdiği birşey varsa kendisinden tahsil edilip vakfa iadesi.

شكوى من قيام محمد متولي أوقاف خليل الرحمن والمسجد الأقصى باختلاس أموال الأوقاف وتخريبها، والأمر بالتحقيق في الادعاء، واسترداد ما يثبت في ذمته من الأموال وإيداعه باسم الوقف.

That the trustee Muhammed who was claimed to have embezzled some of the income of the Khalil al-Rahman and Masjid Al Aqsa waqfs shall be inspected and the properties unduly taken up by him shall be returned to the waqf.

[Yevmü'l-Ahad, fî 24 S sene 986] **(2 Mayıs 1578)**

Abdülmu'în nâm kimesneye virildi. Fî 4 Ra sene 986

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Halîlürrahman ve Câmî'-i Aksâ mütevellîsi olan Muhammed'den ba'zı kimesneler Dîvân-ı hümâyûnuma, "Evkāf-ı mezbûreyi harâb eyleyüp bel' u ketm eylemişlerdir" diyü şikâyet eyledikleri ecilden, ibtidâ mübâşeretinden bu âna gelince bir def'a şer'le görülmeyen muhâsebelerin hakk üzre teftîş olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, mukayyed olup mütevellî-i mezbûru ihzâr eyleyüp emrim mûcebince ibtidâ mübâşeretinden bu âna gelince bir def'a şer'le görülmeyen muhâsebelerin hakk üzre teftîş idüp göresin; dahi evkāf-ı mezbûr mahsûlünden bel'iyyât ü ketmiyyâtı zâhir olursa bî-kusûr cem' u tahsîl eyleyüp dahi evkāf-ı mezbûre içün zabteyleyüp zimmetinde bir akçe bâkî komayup ve mezbûrun üzerine ne makūle mevâdd sâbit olduğun yazup bildiresin.

d.34, s.220, h.466

Kudüs'te halka türlü zulüm ve kötülükler yaptığı bildirilen Gafir oğlu Ahmed hakkındaki iddiaların soruşturulması, gerçek ise yargılanıp gereken cezanın verilmesi.

الأمر بمحاكمة أحمد بن غافر المتهم بقيامة بممارسة الظلم والإساءة إلى الأهالي، ومعاقبته في حالة ثبوت التهمة عليه.

That Ahmed the Son of Gafir who has performed all sorts of oppression and violence against the population shall be tried in the court and duly punished.

[Yevmü'l-Ahad, fî 11 Rebî'ilevvel sene 986] **(18 Mayıs 1578)**

Arzı getüren Kudüs-i Şerîf'li Arab'a virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kādı-yı sâbık mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'den Gafir oğlu Ahmed'den ba'zılar şikâyet idüp 'Şerîr ü şakî ve ehl-i fesâddır' diyü da'vâ eyledikleri ecilden, ahvâli teftîş olunup vech-i meşrûh üzre ehl-i fesâd idüği zâhir olursa arzolunmak fermân olunmağın; teftîş olundukda, ahâlî-i vilâyet-i mezbûr içün ehl-i fesâd ve şakî vü şerîr idüğün şehâdet eylediler" diyü bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûrun ahvâli meclis-i şer'de hakk üzre teftîş idüp göresin; vech-i meşrûh üzre şakî vü şerîr olup fesâdı zâhir olursa ve fesâd ü şenâ'atine göre muktezâ-yı şer'-i kavîmle ne mertebede te'dîb olunmak lâzim gelürse te'dîb idüp tenbîh eyleyesin ki min-ba'd kendü hâlinde olup Müslimânları şirret ü şekāvetle rencîde eylemeye, şöyle bilesin.

d.35, s.132, h.337

Evkaf değirmenleri için İstanbul'dan beygirler alıp Kudüs'e götüren Halilürrahman Evkafı câbîlerine yol boyunca müdahale edilmemesi ve ayrıca bu bahane ile gereğinden fazla beygirin götürülmesine de engel olunması.

الأمر بعدم التدخل في شؤون جباة أوقاف خليل الرحمن الذين قاموا بشراء الحصن وأخذها من استانبول بغية استخدامها في طواحين الأوقاف، وعدم اتخاذ هذا الأمر حجة لأخذ حصن أكثر من اللازم.

That the tax collectors of Khalil al-Rahman waqfs who gather horses from Istanbul for the mills owned by the waqf shall not be interfered, but this excuse shall not be used to gather excessive number of horses.

[Yevmü's-Sebt, fî 5 Cemâziyelâhir sene 986] **(9 Ağustos 1578)**

Şeyh Âmir nâm Arab'a virildi.

İstanbul'dan Kudüs-i Şerîf'e varınca yol üzerinde vâkı' olan kādılara hüküm ki:

Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan Halîlürrahman Evkāfı'nın câbîleri gelüp; "Evkāf-ı mezbûrede ba'zı değirmenler olup ol değirmenler içün İstanbul'dan bârgîrler alup ol cânibe alup gitmek murâd idindiklerin" bildirüp, yolda olana dahletmemek bâbında emr-i şerîfim recâ etdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Mezbûrlar zikrolunan değirmenler içün aldıkları bârgîrlerine yolda vü izde evvelâ Kudüs şehrinden kimesneyi dahletdirmeyesiz. Sonra mukayyed olasız, mezbûrlar dahi bu bahâne ile ol değirmenlere kifâyet mikdârdan ziyâde bârgîr alup gitmeyeler.

d.32, s.271, h.497

Gürcistan'dan ellerinde izin belgeleriyle Kudüs'e Kamâme ziyaretine gidip gelen Hıristiyanlara müdahale edilmemesini talep eden Gürcü beylerinden Aleksandr'a, bu konuda bir endişeye mahal olmadığının bildirilmesi.

طلب الكساندر، وهو من أمراء جورجيا، بعدم التدخل في شؤون المتوجهين من بلاده لزيارة كنيسة القيامة في القدس، والحيلولة دون قيام أحد باعتراض سبيل من يحمل ترخيصاً مختوماً منهم.

Since Alexander from the Beys in Georgia demanded that those people going from their hometown to visit Kamame and similar sacred places in Al Quds shall not be interfered with, those holding sealed permission documents shall not be interfered with.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Zîlka'de sene 986] **(15 Ocak 1579)**

Kırmızı atlâs kîse ve gümüş kozalak ile bağlanup mezbûr Handan Ağa'ya virildi. Fi't-târîhi'l-mezbûr (Fî 25 Za sene 986)

İftihârü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye muhtârü'l-küberâi't-tâifeti'l-Îseviyye Gürcistan beğlerinden Lovendik oğlu Aleksandr'a:

Hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Dergâh-ı izzet-destgâhıma mektûb gönderüp; "Atabe-i ulyâmıza itâ'at u inkıyâd ve arz-ı sadâkat u ihlâs eyleyüp tâife-i Nasârânın Gürci tarafından ziyâret içün Kudüs-i Şerîf'e varup gelmelerine kimesne mâni' olmamağiçün vâkı' olan arzlar ve âdemlerinle gönderdiğin serhad beğleri avketmeyüp Âsitâne-i sa'âdetime mu'accelen irsâl itmeleri içün ahkâm-ı şerîfe virilmek" recâsın arzeylemişsin. Husûs-ı mezbûr pâye-i serîr-i sa'âdet-masîr-i husrevâneme arz u takrîr olunup ma'lûm-ı şerîfim olmağın, recâ eyledüğin üzre Erzurum beğlerbeğine hükm-i şerîfim gönderilüp serhad beğlerine muhkem tenbîh eyleyesin ki ol tarafdan mektûb ve âdem geldikde aslâ te'hîr etdirmeyüp mu'accelen Südde-i sa'âdetime gönderesin ve Kudüs-i Şerîf beğine dahi hükm-i şerîf irsâl olunup anun gibi Gürci tarafından ziyâret içün gelen Nasrânî tâifesinin mühürlü temessükü ile Kudüs-i Şerîf'e geldiklerinde, "Kamâme'de mu'ayyen yerlerine varalar, kimesne mâni' olmaya" diyü fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Emr-i celîlü'l-kadrime muhâlif min-ba'd ol cânibden gelenlere kimesne rencîde itmek ihtimâli yokdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, min-ba'd mâdde-i sadâkatde sâbit-kadem ü râsih-dem olup lâzimü'l-arz olan husûsları yazup yarar âdemlerinle serhad beğlerine irsâl ü îsâl eylediğin, fermân-ı şerîfim mûcebince avketmeyüp mu'accelen Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânıma îsâl ü irsâl eyleyeler ve Gürci Nasrânî tâifesi ziyâret içün Kudüs-i Şerîf'e gelüp Kamâme'de mu'ayyen yerlerine varup ziyâret idüp girü avdet eyleyeler. Kimesne mâni' ü müzâhim olmayup rencîde etmediklerin i'lâm ü i'lân eyleyesin.

d.32, s.271, h.498

Gürcistan beyi Aleksandr'dan serhad beylerine mektup gönderildiğinde geciktirilmeden İstanbul'a ulaştırılması ve izin belgeleriyle Kudüs'e Kamâme ziyaretine gidip gelen Gürcülere kimsenin müdahale etmemesi.

الأمر بإيصال الرسائل المرسلة من الكساندر، وهو من الأمراء الكرج المخلصين للدولة العثمانية، إلى أمراء الثغور إلى استانبول، والحيلولة دون التدخل في شؤون الكرج (الجورجيين) المتوجهين إلى القدس لزيارة كنيسة القيامة والأماكن المقدسة بالقدس.

That letters written by Alexander who is one of the Georgian Beys loyal to the Ottoman State to Border Beys shall be delivered to Istanbul without any delay and the the Georgians who go to Al Quds to visit Kamame and other sacred places shall not be interfered with.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Zîlka'de sene 986] **(15 Ocak 1579)**

Bu dahi Handan Ağa'ya [virildi.]

Erzurum beğlerbeğine hüküm ki:

Ümerâ-yı Gürcistan'dan kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye Lovendik'-in oğlu Aleksandr *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* hâliyâ Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; Atabe-i ulyâma arz-ı ubûdiyyet-i ihlâs ve izhâr-ı sadâkat itmeğin, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, te'hîr etmeyüp Gürcistan serhaddinde olan beğlere mektûblar ve âdemler gönderüp muhkem tenbîh eyleyesin ki anun gibi müşârun-ileyh tarafından kendülerine mektûb ile âdem gelürse aslâ avk u te'hîr itmeyüp mu'accelen Âsitâne-i sa'âdetime irsâl ü îsâl eyleyeler ve min-ba'd Gürci hidmetinde olan Nasrânî tâifesine Kudüs-i Şerîf'de ziyâret tarîki ile Kamâme'ye gelüp gitmelerine emrim olmuşdur. Mûmâ-ileyhin mühürlü temessükü ile ol cânibden gelen Nasrânî tâifesinin ziyâret içün gelüp gitmelerine mâni' u müzâhim olmayalar.

d.32, s.274, h.502

Şirvan'ın fethedildiği, Gürcistan beylerinden Aleksandr tarafından Gürcülerin Kudüs'e Kamâme ziyareti için izin talebinde bulunulduğu, kendisinin mühürlü izin belgesiyle ziyarete gelenlere kimsenin müdahalesine izin verilmemesi.

الإبلاغ عن فتح شيروان وطلب الأمير الكرجي الكساندر، وهو من الأمراء الكرج الذين اعلنوا تبعيتهم للسلطان، الموافقة على زيارة الكرج لكنيسة القيامة والأماكن المقدسة بالقدس، والأمر بمنع التدخل في شؤون الزائرين الحاملين لوثائق مختومة.

That Şirvan is conquered, and Georgians demanded permission to visit sacred places in Kamame Al Quds, and those who come with sealed permission document shall not be interfered by anyone.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 17 Zîlka'de sene 986] **(15 Ocak 1579)**

Bu dahi [Handan Ağa'ya virildi.]

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Hâlâ bi-inâyetillâhi te'âlâ vilâyet-i Şirvan'ın feth ü teshîri ve a'dâ-yı bed-re'yin kahr u tedmîri müyesser olmağın, Gürci beylerinden Lovendik'in oğlu Aleksandr dahi Atâbe-i ulyâma itâ'at ü inkıyâd eyleyüp mektûb gönderüp; "Gürci taraflarından olan Nasrânî tâifesi Kudüs-i Şerîf'e varup gelüp ziyâret etmeleri" bâbında icâzet-i hümâyûnum taleb eylemeğin, izn-i şerîfim virilmişdir. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, min-ba'd tâife-i mezbûreden müşârun-ileyhin mühürlü temessükü ile gelenlere kimesne mâni' olmayup Kamâme'de olan mu'ayyen yerlerine varup ziyâret idüp girü avdet ideler. Ol bâbda kimesneye rencîde vü remîde etdirmeyesin.

d.32, s.282, h.516

Şam beylerbeyi sefere katılacağından eyaletin muhafazası için Nevruz'dan önce Mısır'dan 1000 nefer gönderilmesi, Mahmud Bey'in Gazze, Ayas Bey'in Kudüs ve Pîrî Bey'in Safed'in muhafazası için görevlendirilmeleri ve mazeret beyanından kesinlikle kaçınmaları.

الأمر بإرسال ألف عنصر من مصر قبل نوروز إلى الشام للقيام بمحافظة الولاية بسبب مشاركة واليها في الحملة العسكرية، وعدم قبول أي عذر بهذا الشأن، وتعيين مراد بك للمحافظة على غزة وبيري بك على صفد، والأمر بإرسالهم من مصر دون تأخير.

As the Beylerbey of Damascus will join the campaign, 1000 soldiers shall be sent from Egypt for the protection of the state before Nawroz; that Mahmud Bey shall be appointed for the protection of Gaza, Ayas Bey for Al Quds and Piri Bey for Safad; and they shall avoid putting forward excuses.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 27 Za sene 986 **(25 Ocak 1579)**

Sâhib-i arzdan gelen kapucı ile girü sâhib-i arza gönderildi.

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Şam beğlerbeğisi Hasan *dâme ikbâlühû* Şam'a müte'allik ba'zı ümerâ ve ba'zı zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ve yeniçeri ile şark cânibine sefer fermân olunup, 'Şam muhâfazası mühimmâtdan olmağın, Mısır kulundan bin beş yüz nefer kul yazup tüfenkçiler ağası Dâvud *zîde mecdühû* ile koşup Nevrûz'dan mukaddem Şam'a irsâl ü îsâl eyleyesin ki varup muhâfazada olalar' diyü emrim olmağın, diyâr-ı Mısır'da hidemât-ı mîrî kesret üzre olup kul tâifesi ba'zı hidmetlere perâkende olup ve ba'zı âsî Arablar ile muttasıl muhârebede olmağla, ol mikdâr kul irsâl olunmak mümkin olmadığı ve Şam muhâfazasiçün ta'yîn olunacak ümerâ ale'l-esâmî defter olunup defteri irsâl eylediğin" bildirmişsin. Ol bâbda dahi her ne demiş isen ale't-tafsîl pâye-i

serîr-i âlem-masîr-i husrevâneme arz u takrîr olunup ilm-i şerîf-i âlem-şümûl-ı pâdişâhânem muhît u şâmil olmuşdur. İmdi; müşârun-ileyh Şam beğlerbeğisi Hasan *dâme ikbâlühû* Şam'a müte'allik ba'zı ümerâ ve yeniçeri ve sipâhî tâifesiyle şark cânibine sefere gitmek mukarrer olup Şam muhâfazası ziyâde mühimmâtdan olmağın, be-her-hâl bin beş yüz nefer kul yazup göndermen, bin beş yüz olmazsa bâri bin nefer kul yazup müşârun-ileyh tüfenkçiler ağası Dâvud *zîde mecdühû* ile koşup Nevrûz'dan mukaddem irsâl ve Mısır muhâfazasında olan ümerâdan Mustafa Paşa hasmı olan kul Mahmud *dâme ızzühû*yu Gazze muhâfazasiçün ve Ayas *dâme ızzühû*yu Kudüs-i Şerîf muhâfazasiçün ve Pîrî *dâme ızzühû*yu Safed sancağı muhâfazasiçün ta'yîn eyleyüp Nevrûz'dan mukaddem ta'yîn olunan Mısır kulu ile ma'an fermân olunduğu üzre irsâl itmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, "Mısır'a hidmet çokdur, Mısır kulu kifâyet itmez" diyü ta'allül itmeyüp be-her-hâl bin nefer kulu yazup emr-i hümâyûnum mûcebince zikrolunan ümerâyı ta'yîn olundukları sancaklar muhâfazasına ta'yîn eyleyüp Şam muhâfazasına ta'yîn olunan kulun altı aylık mevâcibleri ve ümerânın ta'yîn olunan sâlyâne ile Nevrûz'dan mukaddem irsâl eyleyesiz ki zikrolunan ümerâ ve kul tâifesi vaktiyle varup muhâfaza hidmetine irişmekle, müşârun-ileyh beğlerbeği *dâme ikbâlühû* vaktiyle mahall-i me'mûra teveccüh eyleyüp avk u te'hîr olunmalu olmaya. Husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdandır, sâir zamânlara kıyâs itmeyüp be-her-hâl fermân olunan kulu ve ümerâyı vaktiyle irsâlinde ihtimâm eyleyesin.

d.36, s.133, h.373

Kudüs'teki İmaret-i âmire Evkafı'na bağlı köylere voyvodaların maiyetiyle ayda iki kez gidip ahalinin erzak ve hayvanlarını gaspettikleri, bu suretle halka ve vakfa zarar verdikleri doğru ise ikaz edilmeleri, emre itaat etmezlerse isimlerinin merkeze bildirilmesi.

الإبلاغ عن قيام الوُيْوُودات ومرافقيهم بالذهاب إلى القرى التابعة لوقف العمارة العامرة في القدس واغتصابهم أرزاق الأهالي وحيواناتهم، والأمر بمنعهم في حالة ما نسب إليهم بشأن الحاقهم الضرر بالاهالي والوقف صحيحاً، وإبلاغ أسماء من لا يتقيّد بالأمر.

If the claim that the voivodes visiting to times per month the villages belong to İmaret-i Amire Waqf in Al Quds were stealing people's food and animals with their entourage and amaged people and waqfs was true, they shall be strongly warned; if they do not follow the orders, their names shall be reported to the centre.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf ve Gazze ve Safed ve Nablus sancaklarında vâkı' olan kādılara hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmiresi evkāfının mütevellîsi olan Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan *zîde kadruhû* gelüp; "İmâret-i mezbûrenin taht-ı kazânızda vâkı' olan vakıf karyelerine sancakbeğleri voyvodaları elli altmış atlularıyla ayda iki kerre gelüp konup müft ü meccânen yem ü yemeklerin ve tavukların ve kuzuların alup bunun emsâli envâ' zulm ü ta'addî etmekle re'âyâ vü berâyâ perâkende olup vakfa zarar u ziyânların olduğun" bildirüp ol bâbda emr-i hümâyûnum taleb itmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda göresin; vâkı' ise voyvodalara muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz ki ol mikdâr atlularıyla gezinüp ve gelüp konduklarında kimesnenin müft ü meccânen yem ü yemeklerin almayup her ne alurlar ise narh-ı cârî üzre alup ve müte'addit erlerin (...) ehl ü ıyâlleri üzerine konmayup zulm ü ta'addî etmeyeler. Ba'de't-tenbîh eslemeyeni yazup bildiresin, şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar.

d.36, s.134, h.374

Kudüs'te Vâdi-i Anbar denilen suyun Haseki Sultan tarafından 2000 altın harcanarak merkez şebekesine bağlandığı, bunun bir lülesi imarete aktarıldığında bazılarının itiraz ettiği, şehir suyunun azaldığı gerekçesiyle imaret suyuna dışarıdan müdahale etmeye kalkışanların engellenmesi.

قيام خاصكي سلطان (السلطانة خرّم) بشق قناتين من وادي أنبار وإلحاق إحداهما بالقناة الجارية في القدس وايصال الأخرى إلى العمارة (دار الطعام) التي بنتها في القدس، وذلك عندما كانت على قيد الحياة، واعتراض البعض على إجراء الماء إلى العمارة بحجة تسببه بنقص مياه المدينة، والأمر بعدم التدخل في ذلك.

That the water source known as Wadi Anbar in Al Quds was tied to the central water network of the city by Haseki Hürrem Sultan by spending 2000 golds, when one branch of this was transferred to the imaret some people objected; those who try to interfere imaret's water source by saying that the drinking water of the city is declining shall be prevented.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ* kadîmden harâb bulunan Vâdi-i Anbâr dimekle ma'rûf iki lüle suyu hâl-i hayâtında iki bin altun harc u sarf etmekle, nefs-i Kudüs-i Şerîf'e cârî olan suya halteyleyüp bir lülesin Kudüs-i

Şerîf'de binâ etdüği imâret-i âmiresine getürmeğin, müşârun-ileyhâ kendü harcı ile getürdüği sudan imâretinde intifâ' olunan suya "Şehir suyundandır" diyü kimesne nizâ' etdirmeyüp, "Bu bâbda dahletmek isteyenleri men' u def' eyleyesin" diyü Firdevs-mekân ceddim Sultân Selim Hân zamânında emr-i şerîf virilüp merhûm ve mağfûrun-leh babam Sultân Selim Hân zamânında tecdîdi müyesser olmayup hâlâ mütevellî olan Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan *zîde kadruhû* ana göre müceddeden emr-i hümâyûnum taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Bu bâbda, sâbıkā virilen emr-i şerîf mûcebince amel eyleyüp ana muhâlif iş etdirmeyesin, şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar.

d.36, s.134, h.375

Kudüs'te Haseki Sultan İmareti'nde kış aylarında et tedarikinde sıkıntı çekildiği, mütevelli referansıyla tayin edilecek bir kasaba ücret tahsisiyle bu sorunun aşılması ve hariçten kimsenin kasaba ve tahsis edilen ücrete müdahale etmemesini âmir eski hükmün yenilenmesi.

الإبلاغ عن معاناة عمارة الخاصكي (السلطانة خرّم) في القدس في مجال اللحم في أشهر الشتاء، والأمر بتعيين قصاب بمعرفة المتولي وبأجور بغية التخلص من هذه المعاناة، والحيلولة دون تدخل أحد في شؤون القصاب والأجور المخصصة له، وتجديد الحكم السابق بهذا الخصوص.

That in the winter months the provision of meet for the Haseki Hürrem Sultan İmaret in Al Quds was found difficult, this problem shall be solved by determining a salary for a butcher to be appointed for this job and the principle that no one from outside shall interfere into this shall be renewed.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Kudüs-ı Şerîf beğine hüküm ki:

Merhûme ceddihâmın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâreti matbahında kış eyyâmında ete müzâyaka olmağla vakfiyye mûcebince fukarâya ta'amları virilmekde usret çekilüp, "Mu'accelen kassâb ta'yîn olunup bir mikdâr sermâye virilse, ete ihtiyâc oldukda hâzır bulunup müzâyaka def' olurdu" diyü mukademmâ i'lâm olundukda, "Kıyâs olduğu üzre mütevellî ma'rifeti ile müstakil bir kassâb ta'yîn idüp sermâye lâzim olduğunda mütevellî tedârük idüp kassâblık etdiresiz ki imâret-i mezbûrelerine vüs'at gelüp fukarâya dahi müzâyaka olunmaya ve vüs'at zamânında kendü rüfekāsıyla sermâye nâmına çalışdırup, olmaduğı zamânda hâricden sancakbeği âdemlerin ve sübaşıların ve

kādı ve muhzırları ve gayrı kimesneleri dahletdirmeyesin" diyü merhûm ceddim Sultân Süleyman Hân zamânında hüküm virilüp Firdevs-mekân babam Sultân Selim Hân *tâbe serâhû* zamânında tecdîd olunup hâlâ mütevellî olan Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan *zîde kadruhû* anlara göre müceddeden emr-i hümâyûnum taleb eylemeğin, **buyurdum ki:**

Bu bâbda, sâbıkā virilen ahkâm-ı şerîfe ma'rifetiyle amel idüp ana muhâlif iş etdirmeyüp şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar.

d.36, s.134, h.376

Dimyat ve Reşid'den her yıl Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti'ne gönderilen pirinç, tacir tarafından Yafa İskelesi'ne getirilir ve mütevellinin gönderdiği şahıs marifetiyle alınırken, bu yıl bir aksaklık yaşandığı, önceki amir hükümler ve teamüller çerçevesinde sorunun çözümlenmesi.

اعتياد إرسال الرز من دمياط ورشيد إلى عمارة الخاصكي (السلطانة خرّم) سنوياً وجلبه إلى مرفأ يافا من قبل أحد التجار وتسلمه بمعرفة من يوفده المتولي لهذا الغرض، والإبلاغ عن الامتناع في إرسال الرز في هذه السنة، والأمر بالتقيّد بالأوامر والأحكام الصادرة بهذا الخصوص.

That while the rice that is sent from Damietta and Rashid (Rosetta) to the Haseki Hürrem Sultan İmaret in Al Quds was taken by the merchant to the Jaffa port and purchased by the person by the guardian, there was a problem this year; the problem shall be solved in accordance with the rules and principles determined before.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Mısır beğlerbeğine ve Dimyat ve Reşîd kādılarına hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmiresine her sene Dimyat ve Reşîd'den emr-i şerîf mûcebince Mısır erdebiyle iki yüz erdeb pirince ta'yîn olunan tâcirin mâlıyla alınup Kudüs-i Şerîf kurbunda Yafa İskelesi'ne getürilüp eger pirinç zâyi' olursa tâcirin uhdesine olup vakfa kat'â zarar müretteb olmayup sâl-be-sâl zikrolunan pirinç imâret-i mezbûreye teslîm olunagelmiş iken mütevellînin âdemi zikrolunan mahall-i mezkûrdan imâret-i mezbûre içün varup almak isterken "Pirinç virilmek yasağ olmuşdur" diyü virmeyip nizâ' etdükleri i'lâm olundukda, imâret-i mezbûre içün kadîmden ne mikdar pirinç virilegelmiş ise narh-ı rûzî üzre ol mikdâr pirinci mütevellî cânibinden varan kimesneye teslîm idüp imâret-i mezbûre içün irsâl eyleyüp emr-i şerîfime muhâlif ta'allül ü nizâ' etdirmeyesin. Cedd-i

emcedim babam *tâbe serâhû* zamânında emr-i şerîf virilüp hâlâ mütevellî olan Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan *zîde kadruhû* mücedddeden emr-i hümâyûnumu taleb eylemeğin, **buyurdum ki:**

Bu bâbda, mukayyed olan emr-i şerîfime muhâlif amel eylemeyüp muhâlif iş eylemeyesin ve ba'de'n-nazar elinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

d.36, s.135, h.377

Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti'ne Remle'nin vakıf köylerinden taşınan buğdayın nakliye ücretinin arttırılması taleplerinin dikkate alınmaması ve emre itaat etmeyenlerin cezalandırılması.

الإبلاغ عن المطالبة برفع أجور نقل القمح من القرى البعيدة الواقعة في الرملة والتابعة لعمارة الخاصكي (الاسلطانة خرّم) في القدس، والأمر بعدم اخذ هذه المطالبة بنظر الاعتبار، ومعاقبة من لا يتقيّد بالأمر.

That the demands concerning the increase in the transport costs of wheat brought to Haseki Hürrem Sultan İmaret in Al Quds from the remote villages of Ramla shall not be taken into consideration and those who do not follow the orders shall be punished.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Kudüs-ı Şerîf kādısına ve Gazze beğine hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmireleri evkāfının mütevellîsi olup Dergâh-ı muallâm çavuşlarından Hasan Çavuş gelüp; "İmâret-i mezbûrenin Remle'de olan vakıf köylerinden bir deve yükü buğdayı on paraya taşıyup ve gelmişler iken hâliyâ inâd ü muhâlefet eyledüklerin" bildirüp ol bâbda emr-i hümâyûnum taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda göresin; fi'l-vâkı' kadîmden bir deve yükü buğdayı on paraya taşıyugelmişler ise olıgelene muhâlif ta'allül ü nizâ' etdirmeyesin ve ba'de'n-nazar.

d.36, s.135, h.378

Mısır'ın Dimyat ve Reşid sancaklarından her yıl Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti'ne gönderilen pirinçten emin ve âmiller öşür almazlar iken şimdi öşür talep ettikleri, bu tür hukuksuz icraatlara müsaade edilmemesi.

قيام الأمناء والعمال بمطالبة العُشر من الرز المرسل من دمياط ورشيد بمصر إلى عمارة الخاصكي في القدس رغم ما أعتيد عليه من عدم فرض العشر عليه، والحيلولة دون السماح لمثل هذه التدابير غير القانونية.

That the administrators and tax-collectors were not taking any one tenth tax from the rice sent from Damietta and Rashid (Rosetta) sandjaks of Egypt to Haseki Hürrem Sultan İmaret every year, but they started to claim now, such unlawful actions shall not be allowed.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına ve Dimyat kādısına hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmiresine mütevellî olup Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan Çavuş *zîde kadruhû* gelüp kadîmden imâret-i mezbûre içün Dimyat'dan alınagelen pirinçden ümenâ vü ummâl öşr alagelmiş değiller iken hâlâ öşr taleb olunduğun bildirüp ol bâbda emr-i hümâyûnum taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

İmâret-i mezbûre mühimmâtı içün alınan pirinçden ümenâ vü ummâle öşr taleb etdirmeyüp men' u def' eyleyüp emr-i celîlü'l-kadrime muhâlif iş etdirmeyüp şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

d.36, s.135, h.379

Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti'nin mütevellisi Hasan Çavuş'un, imaret hizmetinde istihdam olunmak üzere hisar eri talep ettiği, teamüller gereği söz konusu talebin karşılanması.

طلب متولي عمارة الخاصكي في القدس حسن جاوش عدداً من جنود القلاع لاستخدامهم في خدمة العمارة، والأمر بتلبية الطلب مثلما اعتيد عليه في السابق.

That the trustee of Haseki Hürrem Sultan Imaret in Al Quds Hasan Çavuş demanded castle soldiers to be employed in imaret service and this demand shall be according to customs.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmiresine mütevellî olup Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan *zîde kadruhû* gelüp; "İmâret-i mezbûrede istihdâm olunmak içün hisâr eri lâzim olduğun" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Kadîmden virilegeldiği üzre imâret-i mezbûre evkāfına müte'allik hidmetlerde istihdâm olunmak içün hisâr eri ta'yîn ve irsâl eyleyesin, şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

d.36, s.135, h.380

Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti'nin mütevellisi Hasan Çavuş'un imaret hizmetinde istihdam olunmak üzere yeniçeri talep ettiği, teamüller gereği Şam'dan imarete yeniçeri gönderilmesi.

طلب متولي عمارة الخاصكي في القدس حسن جاوش عدداً من افراد الإنكشارية لاستخدامهم في خدمة العمارة، والأمر بتلبية الطلب من الشام ووفق ما اعتيد عليه.

That the trustee of the Haseki Sultan İmaret in Al Quds Hasan Çavuş demanded Janissaries to be employed in imaret service and Janissaries shall be sent from Damascus to the imaret.

[Yevmü'l-İsneyn, fi 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

Südde-i sa'âdetim çavuşlarından olup ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmiresine hâlâ mütevellî olan Hasan Çavuş gelüp; imâret-i mezbûrda istihdâm olunmak içün yeniçeri taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Şam yeniçerilerinden virilegeldiği [üzre] imâret-i mezbûre evkāfı hidmetine yeniçeri ta'yîn ve irsâl eyleyüp şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar.

d.36, s.135, h.381

Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti'ne öteden beri buğday taşıdığı bildirilen Arap aşiret reislerinden Emir Alioğlu Ebu'l-Üveys'in bu işi sürdürmesine izin verilmesi.

الأمر بالسماح لأبي العويس ابن أمير علي، وهو من مشايخ العربان، بالاستمرار في نقل القمح لعمارة الخاصكي في القدس، والحيلولة دون تدخل أحد بشؤونه من الخارج.

That Abu al-Uwais b. Amir Ali who stated that he has been carrying wheat to the Haseki Hürrem Sultan İmaret Waqfs for a long time shall be allowed to continue with this activity and outside interventions shall be prevented.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Kudüs-i Şerîf kādısı ile Gazze beğine hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmireleri evkāfının kâtibi olan Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan Çavuş *zîde kadruhû* gelüp; "Meşâyih-i urbândan Emir Ali oğlu Ebü'l-Üveys *zîde kadruhû* kadîmden imâret-i mezbûreye buğday taşıyugeldiğini" bildirüp ol bâbda emr-i hümâyûnum taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Müşârun-ileyhe kadîmden taşıyugeldiği üzre imâret-i âmireye buğday taşıtdurasın, şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfimi elinde ibkā idüp ve alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

d.36, s.136, h.382

Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti Evkafı mütevellisine civardaki mülkî ve askerî erkânın yardım etmekle mükellef olduğu, vakıf idarecilerine ve gelirlerine görevliler ve sair kimseler tarafından müdahale edilmemesini âmir hükmün yenilendiği ve gereğinin icrası.

الأمر بتقديم منتسبي الدولة من المدنيين والعسكريين يد المساعدة إلى متولي أوقاف عمارة الخاصكي في القدس، والحيلولة دون تدخل المسؤولين وغيرهم في شؤون العاملين في الأوقاف ومواردها، واتخاذ الإجراءات اللازمة بهذا الخصوص.

That the administrators around Al Quds have to help the trustees of the Haseki Hürrem Sultan İmaret Waqfs in Al Quds; the principle that the guardians and income of the waqf shall not be interfered by officials or other people have been renewed and it shall be executed.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 987] **(22 Mart 1579)**

Bu dahi

Şam beğlerbeğisine [hüküm ki]:

Kudüs-i Şerîf ve Safed ve Gazze sancakları beğleri, elviye-i mezbûrda vâkı' olan kādılar *zîde fazlühum* tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki; merhûme ve mağfûrun-lehâ ceddim *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmiresi evkāfı min-külli'l vücûh serbest olmağın, mütevellîsi sizden mu'âvenet taleb eyledikde her kangınızın taht-ı hükûmetinde ise mu'âvenet ü muzâheret idüp eger mâl-i vakf tahsîlidir ve eger sâir evkāfın ihyâ ve imâretine müte'allik olan husûslardır muktezâ-yı şer' u kānûn üzre görüp itmâma irüşdürüp mu'âvenetde dakîka fevtetmeyesiz ve siz ki kādılarsız; beğlerbeği

âdemlerinden ve sancakbeği voyvodalarından ve nüvvâbdan ve şer' u kānûna muhâlif evkāfa kimesneyi dahlitdirmeyüp müntehab mütevellîsine zabt u tasarruf itdirüp cürm ü cinayetine ve bâd-ı hevâsına ve bi'l-cümle âmme-i hukūkuna ve kâffe-i rüsûmuna mezbûru dahl ü ta'arruz itdirmeyüp anun gibi vakıf re'âyâsının yedinden cürm-ı galîz sâdır olup salb u siyâsete veyâhud kat'-ı uzva müstahıkk oluna. Hükm-i kādı lâhık olup hüccet-i şer'iyye virildikden sonra mücrime günâh sâdır olduğu mahalde siyâsete me'mûr olana şer'le lâzim geleni icrâ itdirüp habse alup gitmeye komayup 'bedel-i siyâset' diyü bir akçe ve bir habbesin aldırmayasın. Eger şimdiye dek vakfa âiddir, aslı olan rüsûm-ı serbestiyyesinden ve sâir hukūk u rüsûmundan kimesne nesnesin dahi almışlar ise ba'de's-sübût girü vakfa hükmitdirüp mütevellî-i mezbûra zabt u kabz etdiresin" diyü merhûm ve mağfûrun-leh ceddim Sultân Süleyman Hân *tâbe-serâhû* zamânında emr-i şerîf virilüp hâlâ mütevellî olan Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Çavuş Hasan *zîde kadruhû* ana göre müceddeden emr-i hümâyûnum taleb eylemeğin, **buyurdum ki:**

Bu bâbda, sâbıkā virilen emr-i şerîf mûcebince amel idüp ana muhâlif ve şer' u kānûna mugâyir kimesneye iş etdirmeyüp şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu elinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

d.40, s.323, h.746

Kudüs ve civarında yağma ve katil gibi kanunsuz işler yapan ve tedip için gönderilen birlikleri görünce civardaki serbest tımar, has ve vakıflara sığınan Arap eşkıyasının himaye edilmeyip Gazze sancakbeyi Ahmed Bey'e teslim edilmesi.

قيام الأشقياء من البدو بأعمال مخالفة للشرع كالنهب والسلب والقتل في القدس وإرجائها، والتجائهم إلى التيمارات الخاصة والخواص والأوقاف عندما أحسّوا بتوجه القوات لتأديبهم، والأمر بعدم حمايتهم وتسليمهم إلى أمير سنجق غزة أحمد بك.

That the Arab bandits who committed illegal acts such as looting and murder around Al Quds and ran into free has and timar lands and waqf properties around shall not be protected and shall be submitted to the Gaza Sandjakbey Ahmed Bey.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 11 Ca sene 987] **(6 Temmuz 1579)**

Behram Paşa'nın kapu kethüdâsı Memi Kethüdâ'ya virildi. Fi 28 Ca sene 987

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Kudüs-i Şerîf ve Nablus ve Leccun beğlerine ve zikrolunan sancaklarda vâkı' olan kādılara hüküm ki:

Hâlâ ol cevânibde ba'zı eşkıyâ-yı Arab cem' olup fesâd ü şenâ'ate mübâşeret idüp katl-i nüfûs ve gâret-i emvâl eyleyüp fesâd ü şenâ'atleri yevmen-fe-yevmen ziyâde olduğu i'lâm olunup zikrolunan ehl-i fesâdı elegetürüp haklarından

gelmek içün Gazze sancakbeği Ahmed *dâme ızzühû* ta'yîn olunup lâkin zikrolunan eşkıyâ taht-ı hükûmetinize varup serbest tîmârlara ve evkāf ve emlâke iltica ve tahassun eylemekle elegelmeyüp anun gibi fesâd idüp eşkıyâ her kande bulunursa elegetürülüp müşârun-ileyhe teslîm olunmak mühimmâtdan olup **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda her biriniz bizzât mukayyed olup zikrolunan eşkıyâ ve urbândan anun gibi amel idüp taht-ı hükûmetinize vardukda aslâ himâyet eylemeyüp her kande bulunur ise eger ümerâ hâslarında ve eger serbest tîmârlarda ve eger emlâk ve evkāf ashâbında nerede bulunur ise taleb eyleyüp be-her-hâl zuhûra getürüp müşârun-ileyhe virilen hükm-i şerîfim mûcebince mahall-i hâdisede ahvâlleri şer'le görülüp haklarından gelinmek içün teslîm etdirmeme olmayasın. Anun gibi inâd ü muhâlefet eyleyenler kimler ise ale'l-esâmî yazup Südde-i sa'âdetime arzeyleyesin ki muhâlefet idüp ehl-i fesâd[ı] himâyet idenler azille konulmayıp haklarından geline. Husûs-ı mezbûr ziyâde mühimmât-dandır, sâir umûra kıyâs eylemeyüp be-her-hâl ehl-i fesâdı her kande ise zuhûra getürüp müşârun-ileyhe teslim etmeye olmayasın.

d.40, s.240, h.549

Kudüs ahalisi Kadı Samsunî-zâde ve Nâib Şerafeddin Aselî'den şikâyetçi olduğundan, Şam kadısının bizzat sancağa giderek meseleyi tahkik etmesi, iddialar doğru ise ahaliye haklarının iadesi ve sonucun merkeze bildirilmesi.

شكوى أهالي القدس ضد القاضي سامسوني زاده ونائبه شرف الدين عسلي والأمر بايفاد قاضي الشام إلى القدس لإجراء التحقيق بشأنها، واستعادة حقوق الأهالي منهما في حالة ثبوت ادعائهم، وإبلاغ المركز بالنتيجة.

Since the residents of Al Quds have complaints from Qadi Samsunizade and Naib Şerafeddin Ali, the Qadi of Damascus shall go the sandjak in person and investigate the issue directly; if the claims are true the rights of the people shall be returned and the outcome shall be reported.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 13 Ramazân sene 987] **(3 Kasım 1579)**

Hakkâk Mahmud Çavuş'a virilmişdir.

Şam kādısına hüküm ki:

Hâlâ Kudüs-i Şerîf ahâlîsi Rikâb-ı hümâyûnuma müte'addid ruk'alar ref' eyleyüp; "Bi'l-fi'l Kudüs-i Şerîf kādısı olan Samsunî-zâde'den ve nâibi olan Şerefüddîn Aselî'den sebb ü şekvâ eyleyüp ahvâlleri şer'le görülmek" bâbında hükm-i şerîfim taleb eylemeğin, sunulan ruk'aların birer sûretleri aynı ile

aslından ihrâc olunup mezkûrların ahvâllerin şer'le teftîş eylemen içün sana gönderildi. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bizzât kalkup Kudüs-i Şerîf'e varup dahi irsâl olunan ruk'a sûretlerinde mastûr olan mevâddı yerlü yerinde teftîş eyleyüp ve müşârun-ileyhâdan da'vâ-yı hakk eyleyenler ile beraber idüp bir def'a şer'le faslolunmayan husûsların ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm hakk üzre teftiş eyleyüp göresin; fi'l-vâkı' mezkûrların re'âyâya vech-i meşrûh üzre zulm ü ta'addîleri olup üzerlerinde hukūk-ı nâs sâbit olursa ashâb-ı hukūka şer'le müteveccih olan hakların bî-kusûr alıvirdikden sonra eger ruk'alarda mastûr olan husûsları ve eger sâir zulm ü ta'addîleri her ne ise yanında ta'yîn ve zuhûr bulan mevâddı mufassal ü meşrûh yazup defter eyleyüp Südde-i sa'âdetime arzeyleyesün. Hakk üzere olup bir cânibe meyl ü muhâbâ eylemekden ve hilâf-ı vâkı' kaziyye arzeylemekden ihtiyât eyleyesin.

d.40, s.242, h.555*

Kudüs'teki Haseki Sultan İmareti Evkafı'nın 1577-1578 yılları muhasebe kayıtlarının incelenmesi, merkeze gereken meblağı göndermeyen görevlilerin sorgulanması ve ilgili defterlerinin kontrolünün yapılarak vakıf alacağının eksiksiz tahsil edilmesi.

الأمر بتدقيق سجلات الحسابات لأوقاف عمارة الخاصكي في القدس والعائدة لسنة ٩٨٤-٩٨٥ والتحقيق مع العاملين الذين لم يسددوا المبالغ اللازمة للمركز، وعدم ترك أي شئ من مال الأوقاف في ذمة أي شخص.

That the accounting records of the Haseki Sultan İmaret Waqfs in Al Quds from 984-985 AH. shall be investigated, the officials who do not send the necessary amount to the centre shall be questioned; relevant records shall be checked and nobody shall be left with debts to the waqfs.

[Yevmü's-Sülâsâ, fi 13 Ramazân sene 987] **(3 Kasım 1579)**

Hakkâk Mahmud Çavuş'a virilmişdir.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Şam defterdârı mektûb gönderüp; "Merhûme ve mağfûrun-lehâ Haseki Sultân *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan imâret-i âmireleri evkāfının seksen dört vâcibinde mütevellî-i sâbıkın muhâsebesinde altı yüz bin akçe bâkîsi olup seksen beş senesi vâciblerinden ile'l-ân iki senelik defterleri alınmamağla, muhâsebeleri dahi görülmeyüp anun zevâ'idinden bir akçe ve bir habbe

* Bu hükmün bir sureti; aynı defter, s.143, h.310'da mevcuttur.

teslîm-i hazîne olmayup emvâl-i evkāf mâbeynlerinde ketmolmuşdur" diyü bildirmeğin, teftîş olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mahmud Çavuş *zîde kadruhû* vusûl buldukda, evvelâ lâzim olan senelerin muhâsebeleri defterlerin getürdüp dahi mezbûr çavuş mübâşeretiyle mütevellîden ve câbîden ve sâir imâret-i âmire hademesinden ve gayrıdan huzûru lâzim olanları ihzâr etdirüp yerlü yerinde dikkat ü ihtimâm ile hakk üzre teftîş idüp göresin; arzolunduğu üzre mâl-i vakfdan ne mikdar akçe bel' u ketm olunmuş ise zuhûra getürdüp kimesne zimmetinde bir akçe ve bir habbe bâkî kodurmayup bî-kusûr cem' u tahsîl eyleyesin.

d.39, s.12, h.33

Kudüs'te Sahratullah ve Mescid-i Aksâ'nın tamiri için Şam'da mimarbaşı olan Davut'a gereken paranın Şam Hazinesi'nden verilmesi ve yapılan tüm masrafların bildirilmesi.

الأمر بمنح رئيس المعماريين في الشام داود المبالغ اللازمة من خزينة الشام لتعمير صخرة الله والمسجد الأقصى في القدس، والإبلاغ عن النفقات الجارية كافة.

That the necessary funds shall be given to Chief Architect Davud in Damascus for the repair of Sakhratullah and Masjid Al Aqsa from the Damascus Treasury and all expenses shall be reported.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 11 Şevvâl sene 987] **(1 Aralık 1579)**

Mezbûr mi'mârbaşı Dâvud Beğ'e virilmişdir. Dîvân'da

Şam defterdârına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan Sahratullah-i Müşerrefe'nin ve Câmi'-i Şerîf-i Aksâ'nın kurşunu mühimmâta muhtâc olup altı bin filori arzolunmuşken hâlâ Şam-ı Şerîf'de mi'mârbaşı olan za'îm Dâvud *zîde kadruhû* iki yüz altunla ta'mîr etmeği uhdesine alup ol bâbda emr-i şerîf taleb etmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda mukayyed olup göresin; fi'l-vâkı' zikrolunan cevâmi'-i şerîfenin ta'mîrine iki yüz altun vefâ idüp ve mezkûr dahi ol-mikdâr altun ile ta'mîr etmeğe müte'ahhid olmuş ise Hazîne-i Şam'dan virüp gereği gibi ta'mîr etdüresin ve ne mikdâr altun harcolunup ne vechile ta'mîr olunduğuna vilâyet kâdısından temessük taleb idüp Südde-i sa'âdetime arzeyleyesin.

d.39, s.44, h.103

Şam'da Câmi-i Benî Ümeyye, Kudüs'te Sahratullah ve Mescid-i Aksâ'nın tamiri için İstanbul'dan Trablusşam'a gönderilen kurşunun Şam'da mimarbaşı olan Davut'a teslim edilerek gereken yerlere ulaştırılması.

الأمر بتسليم الرصاص المرسل من استانبول إلى طرابلس الشام لاستخدامه في تعمير الجامع الأموي في دمشق وصخرة الله والمسجد الأقصى في القدس إلى رئيس المعماريين في دمشق داود، وإيصاله إلى المكان المطلوب.

That the lead sent from İstanbul to Trablusşam for the restoration of Sakhratullah and Masjid Al Aqsa in Al Quds and the Umayyad Mosque in Damascus shall be delivered to chief architect Davud in Damascus and sent to relevant places.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 26 Şevvâl sene 987] **(16 Aralık 1579)**

Trablusşam beğlerbeğisine hüküm ki:

Şam-ı Şerîf'de Câmi'-i Benî Ümeyye ve Kudüs-i Şerîf'de Sahratullah-i Müşerrefe ve Câmi'-i Şerîf-i Aksâ'nın ta'mîrine kurşun lâzim olup Südde-i sa'âdetimden irsâl olunan Şam kantârıyla bin beş yüz kantâr kurşun Şam'da mi'mârbaşı olan za'îm Dâvud *zîde kadruhû*ya teslîm olunup yarar âdemler koşup Şam'a ulaşdırmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, te'hîr etmeyüp emrim üzre zikrolunan bin beş yüz kantâr kurşunu kifâyet mikdârda Şam-ı Şerîf'e ve lâzim olduğu kadar Kudüs-i Mübârek'e yarar âdemler koşup îsâl etdüresin, yolda vü izde âsî Arab'dan ve gayrıdan zarar erişdirmekden hazer idesin.

d.39, s.70, h.170

Kudüs'te İshak peygamberin ve zevcelerinin mezarları etrafındaki parmaklıkların vakıf tarafından tamir ettirilmesi ve yapılan masrafın bildirilmesi.

الأمر بتعمير السياج المحيط بمقام النبي اسحق وزوجته في القدس وذلك من قبل الوقف، والإبلاغ عن نفقاته.

That the fences around the tombs of Prophet Ishaq and his wives in Al Quds shall be repaired by the waqf and the expenses shall be reported.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 27 Şevvâl sene 987] **(17 Aralık 1579)**

Sübaşı İbrâhim Çavuş'a virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına ve beğine ve Kudüs-i Şerîf'de Halîlürrahman mütevellîsine hüküm ki:

Nefs-i Halîlürrahman'da makām-ı İshak Nebî *aleyhisselâmın* ve zevcelerinin mezâr-ı şerîfleri etrâfında olan somî parmaklar köhne olup ta'mîr ü termîme ziyâde muhtâc idüği Südde-i sa'âdetime i'lâm olunmağın, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardukda, bu husûsa bizzât mukayyed olup göresin; i'lâm olunduğu gibi ise zikrolunan mezâr-ı şerîfin etrâf ü civârında ta'mîre muhtâc olan yerlerin vakıf cânibinden ta'mîr etdirüp her tarafın âbâd idüp harâbe komayasın ve ne vechile tedârik olunup vakıf tarafından ne mikdâr akçe harcolduğunu sıhhati üzre yazup bildüresin, bu bahâne ile mâl-i vakfdan ziyâde telef olmakdan hazer eyleyesin.

d.39, s.105, h.256

Kudüs'te vazifesini yerine getirmeyerek halka kötü muamelede bulunduğu bildirilen Halilürrahman Kalesi muhafızları bölükbaşısı Mehmet bin Ali hakkındaki iddialar gerçek ise görev yerinin Kerek Kalesi ile değiştirilmesi.

الادعاء بقيام آمر وحدة محافظي قلعة خليل الرحمن محمد بن علي بالتعامل السيئ مع الأهالي، وعدم أدائه الوظيفة، والأمر بنقله إلى قلعة الكرك في حالة ثبوت الادعاء عليه.

That the point of service by Chief Bölükbaşı of the Khalil al-Rahman Castle guardians Mehmed bin Ali shall be changed to Karak Castle if the claims on his mistreatment of the people and not performing his duties in Al Quds are true.

[Yevmü'l-Ahad, fî 29 Za sene 987] **(17 Ocak 1580)**

Şehâbeddin'e virildi.

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf kazâsında Halîlürrahman Kal'ası'nın dizdârı olan İdris mektûb gönderüp; "Kal'a-i mezbûre müstahfızlarına bölükbaşı olan Mehmed bin Ali hidmet-i lâzimesin edâ etmeyüp dâimâ fitne vü fesâddan hâlî olmaduğundan mâ'adâ dâimâ kendü hevâsında olup ba'zı nâhiye sübaşılıkların alup fukarâ vü re'âyâyı rencîde idüp ve neferâtı dahi kendüsünden rızâ vü şükrân üzre olmaduğun" bildürüp, gedüği Kerek Kal'ası'na tebdîl olunmak recâsına arzetmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda göresin; mezbûra isnâd olunan husûslar vâkı' ise mezbûru kal'a-i mezbûreden ref' idüp gedüği âhara tevcîh [ve] mezbûra Kerek Kal'ası'nda bir gedik tevcîh eyleyesin.

d.42, s.215, h.670

Yapmış olduğu kötülükler, yalancı şahitlik, fitne ve fesaddan dolayı Kudüs'ten sürülen Ömer bin Ebullatif'in, tevbe ettikten sonra da aynı alışkanlıklarını

sürdürmesi halinde Şam beğlerbeğisi ve kadısı huzuruna getirtilerek bir kez daha uyarılması, yine dinlemezse bildirilmesi.

نفي المدعو عمر بن عبد اللطيف من القدس لقيامه بأعمال سيئة وبممارسة شهادة الزور والفساد، والأمر بقيام والي الشام وقاضيها باستدعائه مرة ثانية وتنبيهه، وذلك في حالة معاودته الأعمال السيئة بعد التوبة.

That Omar bin Abdullatif who was exciled from Al Quds due to the bad deeds he committed like false witnessing, and tyrannizing people shall be brought before the Damascus Beylerbey and Qadi and warned, if he does not listen any warning he shall be reported.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 26 Muharrem sene 989] **(2 Mart 1581)**

Şeyh Muhammed es-Samed'e virildi. Fî 28 M sene 989

Şam beğlerbeğisine ve Şam ve Kudüs-i Şerîf kādılarına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf ve ba'zı ulemâsı tarafından arz-ı hâl sunulup; "Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de sâkin olan Ömer bin Ebü'l-Latîf dâimâ şirret ü şekāvet ü fesâddan hâlî olmayup ve yalan şehâdetle nice kimesnelerin katline ve zulm ü ta'addîsine sebep olup ve bir def'a Südde-i sa'âdetimde ba'zı kimesneler arasında fitne bıragup kizbi ve fesâdı zâhir olmağın, muhkem tenbîh olunup şehirden sürgün [ve] fitne vü fesâddan ferâgat idüp tevbe etmiş iken yine kendü hâlinde olmayup anda olan ulemâ ve sâir Müslimânları rencîde eyledüği i'lâm olunup tazallüm olunmağla, bundan akdem Kudüs-i Şerîf kādısına emr-i şerîf gönderilüp, 'Mezbûra ve tevâbi'ine Müslimânlar mahzarında muhkem tenbîh idesin ki kendü hâlinde olup fitne vü fesâd ve şirret ü inâddan ferâgat idüp bir kimesneyi rencîde etmeye. Ba'de't-tenbîh kendü hâlinde olmayup fesâd idüp şikâyetçisi zuhûr iderse vukū'u üzre arzeyleyesiz' diyü fermân olunmuşken yine kendü hâlinde olmayup kendi ve tevâbi'i dâimâ Müslimânları rencîde eyledikleri" i'lâm olmağın, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, sen ki Şam beğlerbeğisisin ve Şam kādısısın; bu bâbda bizzât mukayyed olup mezbûru ve tevâbi'ini getürdüp Müslimânlar mahzarında tenbîh idesin ki kendi hâlinde olup Müslimânlara zulm ü ta'addî etmeyüp fitne vü fesâddan ve şirret ü inâddan ferâgat eyleye. Hilâf-ı emr-i şerîf Müslimânlara kendünün ve tevâbi'inin zulm ü ta'addîsi zâhir olursa vukū'u üzre yazup arzidesiz ve emr-i şerîfimin sûretin sicill-i mahfûza kaydeyleyesin ki dâimâ mazmûn-ı hümâyûnumla amel oluna.

d.42, s.68, h.300

Kudüs'te kale muhafazında durmayarak sık sık kaza idarecilerinin yanına giden, askerler arasında fitneye sebep olup Müslümanları rencide eden kale komutanına gereken uyarının yapılması, dikkate almadığı taktirde görevden alınmak üzere bildirilmesi.

الإبلاغ عن عدم التزام محافظ قلعة القدس بالدوام في القلعة، وقيامه بزيارة المسؤولين، وبث الفتنة بين الجنود، والتجاوز على المسؤولين، والأمر بتبنيهه التنبيه اللازم، وإبلاغ المركز في حالة عدم امتثاله بالأمر لعزله من الوظيفة.

That the Castle Commander who does not stay with the castle guardians and goes to visit province administrators, causes schism among the soldiers and causes disrespect to Muslims shall be duly warned, and if he ignores the warnings reports shall be sent for his removal from the post.

[Yevmü'l-Ahad, fî 13 C sene 989] **(15 Temmuz 1581)**

Kudüs-i Şerîf'de kal'a bölükbaşısı Süleyman'a virildi. Fî 20 C sene 989

Şam beğlerbeğisine hüküm ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

"Bi'l-fi'l Kudüs-i Şerîf dizdârı olan kimesne kal'ayı bıragup taşra çıkup gâh kādı mahkemesine ve gâh sancakbeği yanına ve gâh sübaşı odasına varup kendü hâlinde olmayup neferât mâbeyninde fitneye sebep olup Müslimânları rencîde ider" diyü i'lâm olunmağın, **buyurdum ki:**

Mezbûr dizdâra muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesin ki min-ba'd kal'adan taşra çıkup kal'ayı hâlî komayup kal'anın hıfz u hırâsetinde olup müşârun-ileyhimin yanlarına varup neferâtın ihtilâline sebep olur evzâ'ından ihtirâz eyleye. Ba'de't-tenbîh mütenebbih olmayup kal'adan taşra çıkarsa arzeyleyesiz ki dizdârlığı âhara virile.

d.43, s.158, h.286

Ra'sü'l-Ayn Kalesi tamiratının, kale muhafazasında görevli yüz nefere yaptırılması, razı olmayanların isimlerinin görevleri başkalarına verilmek üzere bildirilmesi.

الأمر بفرض تعمير قلعة رأس العين على مائة فرد من أفراد القلعة، وإبلاغ المركز بأسماء الممتنعين عن تنفيذ الأمر لعزلهم، واسناد وظيفتهم لغيرهم.

That the repair works of the Ra's al-Ayn Castle shall be given to one hundred soldiers serving for castle protection and the names of those who do not accept shall be reported so that their duties could be given to someone else.

[Yevmü'l-Ahad, fî 19 C sene 988] **(21 Temmuz 1581)**

Kudüs-i Şerîf beğine ve Ra'sü'l-Ayn Kal'ası beşlü ağası olana hüküm ki:

"Hâliyâ kal'a-i mezbûrede yüz nefer beşlü olup ekseri kendü hevâsında gezüp ve kal'a-i mezbûre harâba müşrif olduğu" i'lâm olunmağın, kal'a-i mezbûre meremmet olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, mezbûre beşlüsüne meremmet etdirüp ve râzı olmayup kendü hevâsında olanları ale'l-esâmî yazup Şam beğlerbeğisine arzeyleyesiz ki gedükleri âhara tevcîh oluna.

d.46, vr.41b, h.82

İstanbul'dan Mısır İskenderiyesi ve Kudüs'e gitmek isteyen bir Fransız'a gidiş ve dönüş yolunda gereken korumanın sağlanması, iaşesini tedarikde yardımcı olunması ancak yasaklı mal ve iyi atları alıp gitmesine de izin verilmemesi.

الأمر بتوفير الحماية اللازمة لأحد الفرنسيين في الطرق عند ذهابه من استانبول إلى اسكندرية مصر والقدس وعودته منهما، وتسهيل شرائه المؤن الغذائية على حسابه، ومنعه من شراء المواد الممنوعة والفرس الآصيلة.

That one French citizen who wants to go to Alexandria in Egypt and Al Quds from Istanbul shall be provided necessary protection on his arrival and return journeys, his lodging expenses shall be supported but he must be prevented from taking prohibited goods and good horses on his departure.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî selh-i B sene 989] **(30 Ağustos 1581)**

Mezbûrlar üzerinde yasakçı olup Dergâh-ı âlî yeniçerilerinden kırk dördüncü bölükden Mustafa oğlu Mehmed'e virildi.

Südde-i sa'âdetimden Mısır İskenderiyesi'ne ve Kudüs-i Şerîf'e varınca yol üzerinde vâkı' olan beğlerbeğilere ve sancakbeğlerine ve kapudânlara ve emînlere hüküm ki:

"Hâliyâ Françelü'den Roberdo le Dorindre nâm zimmîye Mısır İskenderiyesi'ne ve Kudüs-i Şerîf'e varup gelince yolda vü izde ve menâzil ü merâhilde kendüye ve esbâb ü davarlarına hilâf-ı şer'-i şerîf dahlolunmamak" bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ etmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, her kangınızın taht-ı hukûmetine dâhil olursa kendülere ve esbâb ü davarlarına hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneyi dahletdirmeyüp lâzim olan zâd ü zevâdelerin akçeleriyle alıvirüp kimesneyi dahletdirmeyesiz, hâlâ memnû' olan yarar at ve sâir esbâb alup gitmeyeler.

d.46, vr.122a, h.238

Kudüs'ü ziyaret eden Yahudilere "Siz vebalısınız" diyerek zorluk çıkarttıkları ve paralarını gasp ettikleri iddia edilen idarecilerin soruşturulması, iddia doğru ise bu kişilerin sert bir şekilde uyarılarak kanuna aykırı bu tür uygulamaların önüne geçilmesi, buna uymayanların isimlerinin bildirilmesi.

الادعاء بقيام الاداريين باختلاق العقبات أمام طائفة اليهود القادمين لزيارة القدس، والادعاء بأنهم مصابون بالطاعون واغتصاب أموالهم، والأمر بالتحقيق في الادعاء، وتنبيه الإداريين تنبيهاً شديداً في حالة صحة الادعاء، والحيلولة دون قيامهم بمثل هذه الممارسات، وإبلاغ أسماء من لا يتقيد بالأمر.

That the administrators who produced problems for the Jews by claiming that they carries black death and stole their moneys shall be investigated; if the claims are true such people shall be warned strongly and such actions be prevented; those who do not follow the rules shall be reported.

[Yev]mü'l-Hamîs, fî 6 N sene [98]9 **(4 Ekim 1581)**

Hekimin karındaşı Gavin nâm Yehûdîye virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına ve beğine hüküm ki:

Memâlik-i mahrûsemde olan Yehûdâ tâifesi Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl sunup; "Her biri aksâ-yı arzdan âyîn-i bâtılaları üzre Kudüs-i Şerîf'e ziyârete vardukda ehl-i örf tâifesi, 'Siz tâ'ûnlarsız' diyü hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde etmekle küllî akçelerin ahz ü celb etdiklerin" bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum taleb etdükleri ecilden, tâife-i mezbûre hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye rencîde etdirilmemesin emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup onat vechile teftîş ü tefahhus eyleyüp göresiz; fi'l-vâkı' kazıyye arzolunduğu gibi ol-makūle ehl-i örf tâifesine muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz ki min-ba'd etrâf u cevânibden âyîn-i bâtılaları üzre Kudüs-i Şerîf ziyâretine gelen Yehûdâ tâifesin hâricden bir ferde hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde vü remîde etdirmeyüp olıgelene mugâyir bir akçe ve bir habbelerini aldırmayasız, memnû' olmayanları isimleri ile yazup arzeyleyesiz.

d.46, vr.145b, h.297

Kudüs, Gazze ve Aclun sancaklarında ortaya çıkan asi Arapların elegeçirilmesi için sancak beylerinin birlikte hareket ederek gereken önlemleri almaları.

الأمر بتعاون أمراء السناجق في القدس وغزة وعجلون مع بعضهم البعض لتأديب عصاة البدو في حالة قيامهم بالتمرد في أي لواء من هذه الألوية، واتخاذ التدابير اللازمة بهذا الخصوص.

That the Sandjak Beys shall act together to take control of rebel Arabs who emerged in Al Quds, Gaza and Ajlun Sandjaks and take necessary measures.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 19 N sene 989] **(17 Ekim 1581)**

Bu dahi [Rumili defterî çavuşlarından gelen çavuşa virildi.]

Kudüs-i Şerîf beğine ve Gazze ve Aclun beğlerine hüküm ki:

Zikrolunan sancaklardan âsî Arab gelüp fesâd ü şenâ'at etdüği i'lâm olunmağın, siz ki sancakbeğlerisiz; anun gibi her birinüzün sancağından âsî Arab gelüp fesâd ü şenâ'at eylediklerinde biri birinüze haber eyleyüp dahi yek-dil ü yek-cihet olup haklarından gelinmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda gereği gibi mukayyed olup her kangınızın sancağında ehl-i fesâd zâhir olur ise aslâ te'hîr ü tevakkuf eylemeyüp cümlenüz yek-dil ü yek-cihet olup hüsn-i tedbîr ile ehl-i fesâdı elegetürüp şer'le haklarından gelinmek ile re'âyâ vü berâyâ âsûde olunmalarına sa'y ü ikdâm ve dikkat ü ihtimâm eyleyesiz.

d.48, s.19, h.51

İstanbul'dan Kudüs'e gidecek olan Avusturya imparatorunun temsilcisi ve hizmetkârlarının iaşelerini teminde yol üzerindeki sancak beyi, kadı, kapdan, gemi reisi ve iskele eminlerinin yardımcı olmaları.

أمر إلى رؤساء السناجق والقضاة والقباطنة ورؤساء السفن وأمناء المرافئ لتسهيل حصول ممثل امبراطور النمسا وخدمه على المواد الغذائية في الطريق وذلك عند توجههم من استانبول إلى القدس.

That the Sandjak Bey, Qadi, Captian, Navy commander and guardians of ports shall assist to meet the needs of the representative of the Austrian Emperor and his servants on their way from Istanbul to Al Quds.

[Fi'l-yevmi'l-İsneyn, fî 16 Receb sene 990] **(6 Ağustos 1582)**

Beç elçisi tercümânı Manyos nâm zimmîye virildi.
Yol hükmü
Bâ-hatt-ı (....)

Südde-i sa'âdetimden Kudüs-i Şerîf'e varınca yol üzerinde vâkı' olan sancak beğlerine ve kādılar ve gemi re'îslerine hüküm ki:

Ve kapudânlar ve re'îsler ve levend re'îslerine ve iskele emînlerine hâlâ Beç kralının âdemlerinden İrar dö Brugon nâm beğzâde, Lorkevin Vilar ve Pirlo de

Lorani ve La Kanaye nâm hidmetkârları ile yolda vü izde lâzim olan ma'ûnetlerin alıvirmek içün emr-i şerîf virilmişdir.

d.44, s.185, h.393

Mehmed Giray Han'ın validesi mektubunda; Kudüs'e giderken Nablus ahalisinin kendisine, asi Arapların idarecileri ve halkı katledip mallarını yağmaladıklarını, hacılardan keyfi vergiler aldıklarını, Kuran'ı yakıp din adamlarına baskı yaptıklarını ifade ettiklerini belirttiğinden, bölgeye asker sevk edilerek asilerin tedip edilmesi.

إبلاغ والدة محمد كراي خان عما أخبر بها أهالي نابلس عند توجهها إلى القدس عن قيام عصاة البدو بقتل الموظفين والأهالي وسلبهم ونهبهم وفرضهم الاتاوات الكيفية على الحجاج وحرقهم المصحف وممارستهم الضغوط على رجال الدين، والأمر بتجهيز قوة عسكرية لتأديب العصاة.

Since in the letter of the mother of Gazi Giray Han it was expressed that the people of Nablus said that the rebel Arabs have killed the residents, looted their property, burned pages of Qur'an and oppressed the clergy, took illegal taxes from the pilgrims, soldiers shall be sent to the area and the rebels shall be taken to account.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 27 S sene 991] **(22 Mart 1583)**

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mehmed Giray Hân'ın vâlidesi mektûb gönderüp; "Hacc-ı şerîfi edâ idüp Kudüs-i Şerîf ziyâretine giderken Nablus sancağına vusûl buldukda, livâ-i mezbûrun hatîbleri ve imâmları ve a'yân [ve] fukarâsı ve bi'l-cümle cemm-i gafir müşârun-ileyhâya varup ayıtdılar ki, 'Bundan akdem livâ-i mezbûr etrâfında isyân u tuğyân üzre olan tâife-i A'râb hurûc idüp on beş kabîle A'râb ile yerlüden yüz mikdârı âdem katleyleyüp Belîka nâm karyede on dört âdem ve nice avret ve ma'sûm oğlancıklar ve nice Kelâm-ı kadîm ihrâk eyleyüp ve yirmi câmi'den ziyâde câmi'in hatîblerini hutbe okumakdan men' idüp minberde bize du'â eylemezsin' diyü envâ' ihânetler eyleyüp ve Kudüs-i Şerîf yolunda leyl ü nehâr karyede kendüleri zu'm-ı fâsidleri ile bâc ihdâs idüp Kudüs-i Şerîf ve Halîlullah ziyâretine giden huccâcdan bâc alup ve bunun emsâli nice fesâdlarından mâ'adâ vilâyetin kādısı olan Abdülhasen ve zü'amâdan Toklu Mehmed ve havâss-ı hümâyûn emîni olan İsmâil'i katlidüp ve Halîlullah Evkāfı ve havâss-ı hümâyunu zabteyleyüp vilâyete salgun salup ve bi'l-cümle vilâyetin ve vilâyet-i mezbûre harâb olmuşdur" diyü i'lâm eylemeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, zikrolunan ehl-i fesâdı elegetürüp ahvâllerin muktezâ-yı şer'-i kavîm üzre teftîş eyleyüp anun gibi fesâd ü şenâ'atleri sâbit olup sipâhî olmayanların

hakkında şer'le lâzim geleni icrâ idüp dahi ol cevânibin muhâfazası içün alaybeğisi ile mümkin olduğu üzre kifâyet kadar sipâhî ta'yîn eyleyüp hıfz u hırâset itdirüp tenbîh eyleyesin ki memleket ü vilâyete zarar u gezend irişdirmekden ziyâde ihtiyât üzre olup muhâfaza hidmetinde mücidd ü sâ'î olalar. Husûs-ı mezbûr mühimdir, ihmâl ü müsâheleden hazer eyleyeler.

d.48, s.349, h.1026

Kudüs'te Avrupalıların Amûdiye Kilisesi'ne, Yahudilerin de Mescid-i Şerif mihrabı önünde kanuna aykırı bir şekilde ilhak ettikleri yerlerden çıkartılmaları.

قيام الافرنجة بإلحاق طاحونة وقفية لكنيسة العمودية في القدس واليهود باستحداث مرحاض أمام محراب مسجد بشكل مخالف للقانون، والأمر بإخراجهما من الأماكن التي تجاوزوا عليها.

That the Europeans and the Jews shall be ousted from the places that they illegally occupied in Amudiye Church and around the mihrab of the Masjid al Sharif in Al Quds .

[Yevmü'l-İsneyn, fî 28 S sene 991] **(23 Mart 1583)**

Bâ-hatt-ı (...)

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de Efrenc tâifesinin Amûdiye nâm kenîseleri görülmek fermân olunmağın, görüldükde; temessükât-ı kadîmelerin ketmidüp hâdis cihetler ibrâz etdiklerin ve bir vakıf değirmen istibdâl idüp ve yerlerine ilhâk etdiklerin ve nefs-i Kudüs-i Şerîf'de Yehûd tâifesinin bî'asına muttasıl olan Mescid-i Şerîf'in mihrâbı önünde abhâne vaz' idüp, 'Kadîmî mülkümüzdür' diyü ref'inde inâd etdiklerin" bildirdükleri ecilden, şer'-i şerîfe muhâlif olan muhdesâtları ref' olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, emrim üzre eger tâife-i Efrenc'in ve eger Yehûd'un şer'-i şerîfe muhâlif olan muhdesâtların ref' idüp şer'-i şerîfe ve emr-i münîfe mugâyir kimesneye iş etdirmeyesin.

d.51, s.83, h.256

Kudüs'te Halilürrahman'da Harem-i Şerif yakınlarındaki sebil ile müştemilatının ve özellikle batı istikametindeki duvarının tamiratı konusunda gereğinin yapılması.

الأمر بإجراء التعميرات اللازمة للسبيل وملحقاته والواقع بجوار الحرم الشريف بخليل الرحمن بلواء القدس وعلى وجه الخصوص الجدار الواقع في الطرف الغربي.

That necessary measures shall be taken to repair the fountain around Harem Al Sharif and its facilities and especially the wall in the western direction.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 4 Şa'bâni'l-mu'azzam sene 991] **(22 Ağustos 1583)**

Kudüs beğine, kādısına ve Hazret-i Halîlürrahman Evkāfı mütevellîsine hüküm ki:

"Hazret-i Halîlürrahman *alâ nebiyyinâ ve aleyhi efdalü's-salâtü ve's-selâm*, Harem-i Şerîf kurbunda olan sikāye mürûrü'z-zamân ile harâba müşrif olup ve garbî olan dîvârı külliyyen harâb olup ta'mîre muhtacdır" diyü i'lâm olunmağın, husûs-ı mezbûru onat vechile mukayyed olup ta'mîr olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda onat vechile mukayyed olup göresin; fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre mahall-i mezbûrun ta'mîre muhtâc yerleri var ise vech ü münâsib olduğu üzre ta'mîr etdiresin.

d.51, s.90, h.313

Leh kralının temsilcisi olarak İstanbul'a gelen Petro Poronsko'nun, Litvanya Mareşali Nikola Kristof Leconeb'in maiyetiyle Kudüs'ten İstanbul'a gelmek istediğini arzettiği, talebi kabul edildiğinden yolculukları esnasında can ve mal güvenliklerinin sağlanarak her türlü müdahaleden korunmaları.

عرض ممثل ملك بولندا بترو بورونسقو القادم إلى استانبول عن رغبة مارشال ليتوانيا نيقولا قرشتوف من التوجه من القدس إلى استانبول، و تلبية الطلب والأمر بتوفير الحماية اللازمة له ولرفاقه خلال سفره وعدم التدخل بأي شكل من الأشكال بشؤونهم.

That Petro Poronsko who came to İstanbul as the representative of the Polish King stated that the Lithuanian Marshall Nikola Kristof Leconeb wanted to come from Al Quds to Istanbul with his entourage, since his demand was accepted they shall be protected from any interference on the road and their safety shall be secured.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 24 Şa'bâni'l-mu'azzam sene 991] **(12 Eylül 1583)**

Bâ-hatt-ı hümâyûn

Kudüs-i Şerîf'den İstanbul'a gelince yol üzerinde vâkı' olan kādılara hüküm ki:

Hâlâ Leh kralı makarrından dârende-i hükm-i hümâyûn Petro Poronsko nâm Lehlü Südde-i sa'âdetime gelüp; "Litvanya vilâyetinin büyük mareşali olan Nikola Kristof Leconeb nâm beğleri Kudüs-i Şerîf'den on iki nefer âdemi ile İstanbul'a gelmek maksûd idinüp yolda vü izde ve menâzil ü merâhilde

kendüye ve esbâb ü davarlarına ve âdemlerine kimesne dahl ü ta'arruz eylememek" bâbında hükm-i şerîfim taleb eylemeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfimle her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa kendüye ve âdemlerine ve esbâb ü davarlarına ve mâllarına yolda vü izde ve menâzil ü merâhilde ve ma'berlerde ve gayrıda aslâ bir ferdi dahl ü ta'arruz etdirmeyesiz ve lâzim olan zâd ü zevâdlarından akçeleriyle tedârik eyleyüp istedüklerinde şer' u kānûna muhâlif kimesneye rencîde etdirmeyesiz.

d.52, s.204, h.528

Harem'den çıkma Belkıs Hatun Kudüs'e ziyaret için vardığında, tüm ihtiyaçlarının ücreti mukabilinde karşılanıp sıkıntı çektirilmemesi.

الأمر بتلبية جميع احتياجات بلقيس خانم المنتسبة إلى الحرم السلطاني وعلى حسابها، وذلك عند وصولها إلى القدس للزيارة والحيلولة دون معاناتها من أي شيء.

That Belkıs Hatun who came out of the Harem shall be taken care of and all her needs shall be met upon the payment of expenses when she arrives to Al Quds for a visit.

[Yevmü's-Sebt, fî 23 Zilhicceti'ş-şerîfe sene 991] **(7 Ocak 1584)**

Hasan kapucıya virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Hâlâ Harem-i hümâyûnumdan çıkan Belkıs Hâtûn Kudüs-i Şerîf ziyâretine niyyet idüp bi-inâyetillâhi te'âlâ anda vardukda lâzim olan mühimmât ve levâzimi tedârik olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ etmeğin, imdi; mezkûre vâcibü'r-ri'âye olmağın, **buyurdum ki:**

Vardukda, akçesiyle lâzim olan mühimmât ü levâzimin tedârik idivirüp bir husûsda müzâyaka çekdirmeyesin.

d.52, s.296, h.790

Kudüs'teki Haseki Sultan Evkafı'na nâzır olan Bâbüssaade Ağası Gazanfer Ağa'nın, daha önce mütevellilik yapanların vakıf malını yediklerine dair şikâyeti üzerine; iddianın araştırılması, vakıf gelirine el uzatanlara ve zarar verenlere engel olunması.

شكوى ناظر أوقاف السلطانة الخاصكي في القدس آغا باب السعادة غضنفر آغا المتعلقة باختلاس المتولين السابقين أموال الأوقاف، والأمر بالنظر في الادعاء واتخاذ الإجراءات اللازمة، وتوخي الحذر من القيام بعمل خلافاً للشرع.

Upon the complaint of Babüssade Agha Gazanfer Agha who was the guardian of the Haseki Sultan Waqfs in Al Quds concerning the attitude of former guardians to embezzle waqf property, the claims shall be investigated and those who embezzle waqf property and damage it shall be prevented from doing so.

[Yevmü's-Sebt, fî 8 Rebî'ilevvel sene 992] **(20 Mart 1584)**

Mehmed kapucıya virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâliyâ kazâ-i mezbûrda vâkı' merhûme Haseki Sultân *tâbe serâhâ*nın evkāfı nâzırı olan Bâb-ı Sa'âdetim Ağası Gazanfer Dergâh-ı mu'âllâma mektûb gönderüp; "Evkāf-ı mezbûreyi bundan akdem mütevellî olanlar vakfın küllî mâlın ekl ü bel' etmişlerdir" diyü şer'le görülmek içün Mâliye cânibinden mufassal ahkâm-ı şerîfe virilüp ol ahkâm-ı şerîfe mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum cânibinden dahi emr-i şerîfim taleb etmeğin, Mâliye tarafından virilen ahkâm-ı şerîfe mûcebince görilüp icrâ-yı hakk olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup husûs-ı mezbûr içün Mâliye tarafına virilen mufassal ahkâm-ı şerîf mûcebince şer'-i şerîf üzre teftîş ü tefahhus eyleyüp dahi icrâ-yı hakk idüp mâl-i vakfa gadr ve kimesneye hilâf-ı şer'-i şerîf iş olmakdan ihtiyât eyleyesin.

d.52, s.380, h.1028

Kudüs'teki Tâziye Medresesi Nezâreti'nin Reisülküttab olanlara meşrut olup olmadığının anlaşılması için vakfiyesinin incelenmesi ve bu konuda bilgi sahibi olanlardan vakfın durumunun soruşturulması ve sonucun ayrıntısıyla bildirilmesi.

الأمر بالتحقيق فيما إذا كانت نظارة المدرسة التازية في القدس مشروطة لرؤساء الكتاب في دار السعادة، وذلك بالنظر في وقفية المدرسة، وتقصي وضعها باستئناس آراء العارفين بأمورها، والإبلاغ عن النتيجة بكل تفاصيلها.

In order to understand whether the Taziye Madrasa in Al Quds is allocated to the Reisulkuttab, the waqf charter shall be evaluated and information shall be received from those who know the status of the waqf and the outcome shall be reported.

[Yevmü'l-İsneyn, fî Rebî'ilâhir sene 992] **(Nisan-Mayıs 1584)**

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Nefs-i Kudüs-i Şerîf'de Medrese-i Tâziye dimekle ma'rûf medresenin nezâreti Südde-i sa'âdetimde Reîsülküttâb olanlara meşrût olduğu i'lâm olunmağın, bundan akdem müşârun-ileyh tarafından şart-ı vâkıf mûcebince zabt içün âdem ta'yîn olunmuş iken hâlâ ba'zı kimesneler "Anlara meşrût değildir" diyü mâni' olduklarını i'lâm olunmağın, **buyurdum ki:**

Vardukda, medrese-i mezbûrenin ma'mûlün-bih olan vakfiyyesin getürdüp nazar idüp ve ehl-i vukūfdan teftîş idüp ve hâlâ ve sâbıkā nâzır olanlar ne vechile nâzır olup ve nezâret mukābelesinde neye mutasarrıf olagelmişlerdir, şart-ı vâkıf nicedir, medrese-i mezbûrenin evkāfı akar mıdır gayrı mıdır ve hâlâ ma'mûr mudur, harâba müşrif midir ve harâb olmasına kimler sebep olmuşdur? Tamâm ma'lûm idündükden sonra mufassal ü meşrûh yazup arzeyleyesin.

d.53, s.92, h.252

Kudüs civarında, Vezir Mesih Paşa tarafından yaptırılmak istenen havuzun tamiratında Divân-ı hümâyun çavuşlarından Süleyman Çavuş'un istihdamı.

الأمر باستخدام الجاوش سليمان، وهو من جاوشية الديوان الهمايوني، في بناء البركة التي يزمع الوزير مسيح باشا بناءه بجوار القدس.

That Süleyman Çavuş from the servants of Divan-ı Humayun shall be employed in the repair works of the pool that Vizier Mesih Pasha wants to construct around Al Quds.

[Yevmü's-Sebt, fî 2 Recebi'l-mürecceb sene 992] **(10 Temmuz 1584)**

Dîvân kâtiblerinden Hamid Çelebi'ye virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına ve Kudüs sancağı beğinin kāim-makāmına hüküm ki:

Sen ki kādısısın, mektûb gönderüp; "Düstûr-ı mükerrem vezîrim Mesih Paşa *edâmallâhü te'âlâ iclâlehû* tarafından Kudüs-i Şerîf civârında vâkı' olan bürke meremmeti murâd olunup hâlâ Südde-i sa'âdetimden istihdâm içün bir çavuş lâzim olduğun" i'lâm eyledüğün ecilden, Dergâh-ı mu'âllâm çavuşlarından Süleyman Çavuş *zîde kadruhû* ta'yîn olunup irsâl olundu. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, arzeyledüğün üzre bürke-i mezbûra çavuş-ı mezbûru istihdâm eyleyesiz.

d.53, s.127, h.367

Kudüs'te Sahratullah ve Mescid-i Aksâ'nın tamiratına bina emini olarak tayin edilen emekli sancakbeyi Perviz'e Kudüs kadısının gereken kolaylığı ve yardımı göstermesi.

الأمر بإجراء التعميرات اللازمة لقبة الصخرة والمسجد الأقصى في القدس وتقديم التسهيلات اللازمة من قبل قاضي القدس لأمير السنجق السابق برويز الذي عيّن أميناً على التعميرات.

That retired Sandjakbey Perviz who was appointed as the construction supervisor of the Sakhratullah and Masjid Al Aqsa in Al Quds shall be shown all necessary understanding and assistance by the Qadi of Al Quds

[Yevmü'l-İsneyn, fî 5 Şa'bâni'l-mu'azzam sene 992] **(12 Ağustos 1584)**

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâlâ Sahratullah-i Mübâreke ile Mescid-i Aksâ'nın meremmâtına muhtâc yerleri olup üç yüz altı bin altı yüz altmış para tahmîn olunup pâye-i serîr-i a'lâma arzolundukda, ta'mîr olmak fermânım olup mufassal hükm-i hümâyûnum virilüp mukaddemâ Basra'ya tâbi' Melâhımiyye(?) sancağından mütekā'id olan Perviz *dâme ızzühû*nun kemâl-i emânet ü istikāmetine i'timâd-ı hümâyûnum olmağın, emîn nasbidüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda bizzât mukayyed olup binâ-i mezbûreye lâzim olan eger mermer ve eger taş ve sâir husûslar her ne ise bit't-tamâm tedârik olunup müşârun-ileyhe gereği gibi mu'âvenet ü müzâheret etmen bâbında envâ' ikdâm ü ihtimâmın masûn idesin.

d.55, s.43, h.76

Avusturya elçisinin, Kudüs'te eskiden beri ikamet eden birkaç keşişin yıkılan binalarının tamirine izin verilmesine dair arzı üzerine; konunun soruşturulması ve söz konusu emlak hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi.

طلب سفير النمسا في استانبول الموافقة على إجراء التعميرات في عدد من أبنية الرهبان المتهدمة التي يقيمون فيها منذ القدم في القدس، والأمر بالنظر في الموضوع وتقديم المعلومات المفصلة عن الأملاك المذكورة.

Upon the request of the Austrian Ambassador concerning the renovation of some buildings in Al Quds in which priest were residing, the issue shall be investigated and full information shall be given concerning the property in question.

[El-yevm, fî 16 Za sene 992] **(19 Kasım 1584)**

Efendi'ye virildi. Fî 21 Za sene 992

Şam beğlerbeğisine ve Kudüs-i Şerîf müftîsine ve kādısına hüküm ki:

Beç elçisi arz-ı hâl gönderüp; "Mâ-tekaddemden Kudüs-i Şerîf'de birkaç keşîşler sâkin olup ve ziyârete varan kefere tâifesinden her sene mîrîye nice bin filori

hâsıl olup ol keşîşlerün emlâki yıkılmak ile ziyârete dahi kimesne varmayup küllî gadr lâzim gelmeğin, üslûb-ı sâbık üzre ta'mîrâta icâzet virilürse mîrîye dahi olıgeldüği üzre âide hâsıl olur" diyü ta'mîrine emr-i şerîf recâsını arzetmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olup husûs-ı mezbûru şer'-i şerîf üzre teftîş eyleyüp göresiz; zikrolunan keşîşlerin emlâki yıkılmağa bâ'is nedir ve ne makūle emlâkdır ve üslub-ı sâbık üzre ta'mîr olunursa mîrîye nef'i ve şerri, zararı var mıdır ve şer'le ta'mîri câiz midir? Tafsîl üzre yazup Dergâh-ı mu'allâma arzeyleyesiz.

d.53, s.237, h.680

Emekli sancakbeyi olup Kudüs'te görevlendirilen Perviz Bey'in faaliyetleri, o civardaki asi Arapların eşkıyalıkları, Halilürrahman evkafının durumu ve mütevellileri tarafından iyi idare edilip edilmediği gibi vilayet ahvâline dair hususların kapsamlı bir araştırma yapılarak bildirilmesi.

الأمر بإجراء تحقيق شامل عن المسائل المتعلقة بأحوال الولاية كالاعمال التي قام بها في القدس أمير السنجق المتقاعد برويز بك والاضطرابات التي يقوم بها البدو في تلك الأرجاء ووضع أوقاف خليل الرحمن وفيما إذا كانت تدار هذه الأوقاف من قبل متوليها بشكل جيد أم لا، وإبلاغ المركز عن كل ذلك.

Certain issues related with the city such as the activities of former Sandjak bey Perviz Bey who was appointed in Al Quds, the illegal activities of rebel Arabs around the area, the status of Khalil al-Rahman waqfs and whether they are managed well or not by their guardians shall be investigated and reported.

[Yev]mü'l-Cum'a, fî 25 Zilhicce sene 992 **(28 Aralık 1584)**, Der-livâ-i Kastamonu

Sipâhî oğlanlarından Vezîr-i a'zam hazretlerinin Arpa Emîni'ne virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine ve Kudüs-i Şerîf ve Hazret-i Halîlürrahman kādılarına hüküm ki:

Bundan akdem Şam'dan mütekā'id olan Perviz Beğ'e ol cânibden ba'zı husûs emr[olu]nmuşdu. Mûmâ-ileyh ol cânibe vardığında ne husûsa mübâşeret eyledi ve bi'l-fi'l ne amel üzredir ve ol vilâyetde A'râb şekāvet kasdıyla hareket idüp küllî ta'addî vü tecâvüz etdükleri i'lâm olunmuşdur. Ol husûsun dahi aslı var mıdır, nicedir? Ma'lûmunuz olduğu üzre i'lâm olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Bu bâbda mukayyed olup mîr-i müşârun-ileyh ol cânibe ne zamânda varmışdır ve ne husûsa mübâşeret etmişdir, adâlet üzre midir yohsa kimesneye ta'addî vü

tecâvüzü var mıdır, bi'l-fi'l ne ameldedir, tamâm ma'lûm idünüp dahi arz ve urbân ahvâlleri nicedir, hareketleri var mıdır, ne vechile hareket etmişlerdir, kimlerdir, ne yere ta'addîleri olmuşdur ve Hazret-i Halîlürrahman *aleyhi's-salâtü ve's-selâmın* evkāf-ı şerîfeleri nicedir, ma'mûr mudur yohsa mütevellîlerinin adem-i istikāmetleri ile za'f gelmiş midir, mütevellîleri fi'l-vâkı' re'âyâya ta'addî iderler mi, bi-hakk adâlet üzre midir ve bi'l-cümle ol vilâyetin cumhûr-ı umûru mufassal ü meşrûh merkūmun (...) üzerine midir? Sıhhati ile yazup bildiresin. Ammâ; onat mukayyed olup haklariçün udûl etmeyüp kimesneye garaz u ta'addîden ve meyl ü muhâbâdan ve celb ü ahz olunmağla, hilâf-ı vâkı' nesne arzolmakdan ihtirâz idüp câdde-i hakdan udûl etmeyesin ve Perviz (...) makūle yapuveren eden değildir. Aslı ve fer'i ile ol yerlerin ol tarafın husûsların vukū'u üzre yazup bildiresiz ve Şeyh Hamdullah el-Arabî'nin tevliyeti ve Hazret-i Halîlürrahman hazretlerinin tevliyeti husûsları dahi bi't-tamâm yerlü yerinden hakk üzre teftîş olunup hükm-i hümâyûn ile varan kimesneler ile urûzların ve keyfiyet-i ahvâllerin mufassalen yazup bildiresiz. Bu husûsda âhar amel olunmayup ihmâlden hazer oluna. Özr ü bahâne yokdur, gaflet olunmayup ana göre mukayyed olasız.

d.55, s.113, h.205

Kudüs'te Halilürrahman'ı kuşatan ve ziyarete gelmekte olan hacılardan bir çoğunu öldürüp mallarını gasp eden Arap eşkıyasından halkı ve bölgeyi korumak için bir muhafız tayin edilmesi, suçluların yakalanıp gereken cezanın verilmesi.

قيام البدو العصاة بمحاصرة خليل الرحمن وقتل الكثير من الحجاج القادمين للزيارة وسلب ونهب أموالهم، والأمر بتعيين محافظ كفوء لحماية الأهالي والمنطقة، وإلقاء القبض على المذنبين، وإنزال العقاب اللازم بهم.

That one guardian shall be appointed to protect the public from the Arab bandits who surrounded Al Quds, kill many pilgrims who come to visit and steal their belongings, and those responsible for the attacks shall be caught and punished.

[Yevmü's-Sebt, fi 13 M sene 993] **(15 Ocak 1585)**

Beğlerbeğinin kethüdâsı Mehmed Çavuş'a virildi.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf kādısı mektûb gönderüp; "Livâ-i mezbûr beği sefer-i hümâyûnumdan avdet etmemekle urbân-ı bed-fi'âl etrâf-ı Hazret-i Halîlürrahman *aleyhi's-salâtü ve's-selâmı* ihâta idüp huccâc ziyâret-i Halîlürrahman'a gelürken nice kimesneyi katlidüp ve mâlların alup ve kurâya dahi ta'addîleri olduğun" arzetmeğin, **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, livâ-i mezbûr beği henüz sefer-i hümâyûndan avdet etmedi ise bir yarar kimesneyi muhâfazaya ta'yîn idüp re'âyâ vü berâyâ ve memleket ü vilâyet eşkıyâ-yı A'râbdan ve gayrıdan hıfz u hırâset etdirüp bir ferde zarar irişmek ihtimâli olmaya ve anun gibi zuhûr iden ehl-i fesâdı muhâfazaya ta'yîn olunan sipâhîleriyle ve hisâr erleri ile ve il erleri cem'iyyeti ile elegetürüp fesâd ü şenâ'atları sâbit olanlardan sipâhî olanları habseyleyüp olmayanların hakkında şer'le lâzim geleni icrâ eyleyüp şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş olmakdan hazer eyleyesin ve lâzimü'l-arz olanları [yazup bildiresin.]

d.55, s.193, h.349

Kudüs'te Haseki Sultan Evkafı mütevellilerinin her yıl İstanbul'a göndermek zorunda oldukları muhasebe defterlerini göndermemeleri üzerine; bu sorunun halli için görevlendirilen Ömer Çavuş ile birlikte gereken soruşturmanın yapılması, mütevellilerin zimmetinde vakıf malı var ise tahsil edilmesi ve muhasebe defterlerinin gönderilmesi.

الإبلاغ عن عدم وصول دفاتر الحسابات الخاصة بمتولي أوقاف السلطانة الخاصكي في القدس، والتي ينبغي إرسالها سنوياً إلى استانبول، والأمر بقيام عمر جاوش المكلف بالنظر في الموضوع، بإجراء التحقيق، واسترداد ما يترتب بذمة المتولّين من أموال الوقف، وإرسال دفاتر الحسابات.

Upon the refusal of the trustees of the Haseki Sultan Waqfs in Al Quds to send the accounting books to Istanbul that they have to send every year, necessary investigation into the issue shall be made along with Ömer Çavuş who was entrusted with the task of solving this problem; if there are any embezzled property in the possession of the trustees they shall be expropriated; and the accounting books shall be sent.

El-yevm, fî 7 Ra sene 993 **(9 Mart 1585)**

Bâ hatt-ı hümâyûn
Efendi hıfzetmişdir.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de olan Haseki Sultân Evkāfı'na mütevellî olanlar âdet ü kānûn üzre her sene müfredât defterlerinden muhâsebeleri görilüp ile'l-ân Südde-i sa'âdetime muhâsebeleri gelmeyüp lâkin ol cânibde murâdları üzre muhâsebe defterleri peydâ idüp bir tarîkle imzâ etdirüp Südde-i sa'âdetime gelmemeğin, yerlü yerinden muhâsebeleri görilüp Südde-i sa'âdetime gelmesi lâzim olmağın, **buyurdum ki:**

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ömer Çavuş *zîde kadruhû* vardukda, evkāf-ı mezbûrenin mütevellîlerin getürdüp dahi ibtidâ-i mübâşeretlerinden ilâ hâze'l-ân bir def'a şer'-i şerîf üzre görülmeyen eyyâmın muhâsebelerin müfredât defterlerinden ve şübhe olan mevâddı yerlü yerinden hâlâ mütevellî ve müşârun-ileyh çavuşum mübâşeretleriyle şer'-i şerîf mûcebince teftîş ü tefahhus eyleyüp fi'l-vâkı' mâl-i vakfdan eger mütevellîler ve eger sâir mübâşirîn-i evkāf zimmetlerinde ve gayrıda ne mikdâr nesne zuhûr iderse ba'de's-sübût hükmidüp vakıf içün zabtetdirüp vukū'u üzre muhâsebelerin Südde-i sa'âdetime gönderesin. Bu bâbda beğlerbeği ve defterdâr ve elinde nezârete emri olan alaybeği ve gayrıyı dahletdirmeyüp hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zulm ü ta'addî olunmakdan ziyâde ihtiyât eyleyesin.

d.55, s.193, h.350

Kudüs sancakbeyinin maiyetindekilerin sık sık Haseki Sultan Evkafı'na bağlı köylere giderek yem, ot, arpa gibi ürünleri halktan zorla aldıklarına dair şikâyetin araştırılması, gerçek ise malını isteğiyle satanlara ücretinin değerinden ödenmesi ve kimsenin halka zulmetmesine izin verilmemesi.

شكوى من قيام الرجال التابعين إلى أمير سنجق القدس بالذهاب إلى القرى التابعة لأوقاف السلطانة الخاصكي، واتهامهم بأخذ مؤنهم الغذائية وأعلاف دوابهم وغيرها من متعلقاتهم بالقوة، والأمر بالنظر في الشكوى، والسماح لهم بشراء ما يرغبون بدفع قيمته وبسعره اليومي، والحيلولة دون إلحاق الظلم بأي أحد.

That complaints claiming that the entourage of the Al Quds Sandjakbey going to villages belong to Haseki Sultan Waqfs and forcefully collect produce such as oat, grass and bate shall be investigated, if found true the amount owed to those who willingly sold their produce shall be paid and nobody shall be allowed to tyrannize people.

El-yevm, fî 7 Ra sene 993 **(9 Mart 1585)**

Bu dahi mezbûr Çavuş'a

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de Haseki Sultân *tâbe serâhâ*nın evkāfı re'âyâsı tarafından Dergâh-ı mu'âllâma arz-ı hâl sunulup; ikide birde mîr-livâ âdemleri ve gayrılar karyelerine gelüp müft ü meccânen yem ü yemeklerin ve otluk u arpaların ve sâir nesnelerin alup ta'addî iderlermiş. **Buyurdum ki:**

Vardukda, vâkı' ise men' idüp her ne alurlarsa ihtiyârlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle aldırup min-ba'd kimesneye hilâf-ı şer'-i şerîf ta'addî etdirmeyesin, memnû' olmayanları yazup Südde-i sa'âdetime arzeyleyesin,

şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu emr-i şerîfi ellerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

d.55, s.198, h.359

Kudüs'te vakıf mütevelliliği ve nâzırlığına atandığını iddia eden Mehmed Suyûrî'nin, beratını mahkemeye bir türlü sunamaması ve yalanlarının ortaya çıkması üzerine senetlerinin alınıp mühürlü bir keseyle gönderilmesi.

ادعاء محمد سيورى بتعيينه متولياً وناظراً على وقف في القدس، وثبوت تحايله بعد فشله من تقديم أمر التعيين، والأمر بوضع الأوامر التي بحوزته داخل كيس مختوم وإرساله إلى المركز.

As the lies were proved of Mehmed Suyuri who claimed that he was appointed as the trustee and custodian of a waqf in al Quds but could not provide his charter to the court, his bonds shall be taken in a sealed bag and sent to the centre.

[El-yevm, fî 7 Ra sene 993] **(9 Mart 1585)**

Mu'ahharadır.
Bâ-hatt

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

Sen ki kādısın, mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf mü'ezzinlerinden Şeyh Mûsâ ve Sâlihoğlu nâm kimesneler doksan iki Muharremi'nin evâhiriyle emir ibrâz idüp, 'Mehmed Suyûrî nâm kimesne Kudüs-i Şerîf beği Hüsrev Beğ'in arzı ile tevliyet ve nezâret alup berât ibrâz eyleyüp nezâret Südde-i sa'âdetimde defter[e] mukayyed bulunmayup ancak tevliyet mukayyed bulunup elinde olan tevliyet ve nezâret içün olan berâtı der-kîse idüp mühürleyüp Südde-i sa'âdetime irsâl idesin' diyü fermânım olmağın, mezbûr Mehmed meclis-i şer'a ihzâr olunup berâtı taleb olundukda 'Şam-ı Şerîf'e gönderdüm' diyü on beş gün mühlet virildikden sonra tekrâr meclis-i şer'a ihzâr olunup sü'âl olundukda 'Sâ'î gönderdüm' diyü cevâb virdükde 'Te'hîr olunsun' didikde hasmı dahi 'On beş güne değin gelir ise zikrolunan tezvîr benim uhdeme olsun' diyü sicill olunup bu esnâda iken gaybet idüp gelmedüğün" bildirmeğin, **buyurdum ki:**

Telbîsi zâhir olmuşsa temessükâtın alup bir kîseye koyup mühürleyüp Südde-i sa'âdetime gönderesin.

d.58, s.8, h.27

Kudüs'te Haseki Sultan Evkafı nâzırı Gazanfer Ağa'nın, mütevelliler hakkında vakıf malını yedikleri ve vakfı zarara uğrattıklarına dair şikâyeti üzerine; adı geçen mütevellilerin gerçek dışı beyanlarına itibar edilmemesi, vakfa zarar veren

unsurların ortadan kaldırılması, vilayet ve sancak idarecilerinin müdahalesine izin verilmemesi.

شكوى ناظر أوقاف السلطانة الخاصكي في القدس عن قيام المتولين باختلاس أموال الأوقاف وإلحاقهم الضرر بها، والأمر بعدم الأخذ بنظر الاعتبار الأوامر التي لا تنسجم مع الحقيقة والتي يحوزها المتولون، وازالة كل ما يلحق الضرر بالأوقاف، والحيلولة دون تدخل مسؤولي اللواء.

Upon the complaint of Gazanfer Agha who is the custodian of the Haseki Sultan Waqfs in Al Quds concerning the trustees embezzling waqf property and damaged waqf income, the untrutfhul statements of those guardians shall not be taken into account, those elements that damage waqfs shall be eliminated and the intervention of city and sandjak administrator shall not be allowed.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 10 Rebî'ilâhir sene 993] **(11 Nisan 1585)**

Kapucı Abdi'ye virildi.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' merhûme Haseki Sultân *tâbe serâhâ* evkāfına nâzır olup Bâb-ı sa'âdetim ağası olan iftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn Gazanfer *dâme mecdühû* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp; "Evkāf-ı mezbûreye mütevellî olan Osman Kuddûsî ve Muhammed ve diğer Tatak Muhammed ve Osman Ağa ve kâtib Kara İbrâhim zamân-ı tevliyetlerinde mâl-i vakfı bel' u ketm eyleyüp her birinin uhdesinde mâl-i vakf var iken bir tarîk idüp muhâsebelerin gördürüp her birinin, 'Vakıfdan ziyâde ani'l-asl harcım vardır' diyü evkāfı harâb eyleyüp muhâsebelerinin müfredâtı taleb olundukda mufassal arz defterleri ibrâz eyledikleri ecilden günden güne vakıf harâb olup ve zikrolunan mütevellîlerin ellerinde mü'ekked nice dürlü hükümleri olup muhâsebeye mübâşeret olundukda, zikrolunan ahkâm-ı şerîfi ihrâc etmekle alıvirilüp muhâsebeleri müfredât defterlerinden görülmeğe imkân olmaduğundan mâ'adâ envâ' kabâhatları zuhûra gelmeğin, hâlâ Dergâh-ı mu'âllâm çavuşlarından evkāf-ı mezbûre mütevellîsi Ömer Çavuş ibrâz eyledüği emir ile amel olunmasın" recâ etmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda şöyle ki; vakf-ı mezbûra müte'allik mütevellîler ba'zı emirler ibrâz idüp ve "Tevliyet-i mezbûre âhardan birine verilmişdir" diyü emr-i şerîf ihrâc olunur. Yine amel etmeyüp emri alup bir kîseye koyup mühürleyüp Südde-i sa'âdetime gönderüp ve min-ba'd müşârun-ileyh Bâb-ı sa'âdetim ağasının mühürlü arzıyla virilen evâmir-i şerîfe ve berâta amel eyleyüp anun gibi âharın arzıyla evâmir-i şerîfe ve berât ihrâc idüp vazîfe taleb iden kimesnelere vazîfe virdirmeyüp ve hilâf-ı şart-ı vâkıf nâzır olan kimesneleri men' u def' idüp dahletdirmeyüp ulûfelerin vakfetmeyüp zabt u kabz etdiresin ve zikrolunan mütevellîlerin ve câbîlerün [ve] kâtiblerin îrâd u masrafları yerlü yerinde

müfredât defterlerinden görilüp imzâ olunan defterlerinde olan ziyâde an-asl akçeleri kabûl olunmayup her birinin zamân-ı tevliyeti gereği defterleri mümzâ ve gayr-ı mümzâ cümlesini müfredâtdan görüp hilâf-ı emr-i şerîf kimesneye dahletdirmeyesin ve beğlerbeğiler ve dizdâr ve sancakbeğiler ve kādılar ve nâibleri min-ba'd dahl ü ta'arruz etdirmeyesin.

d.58, s.12, h.37

Kudüs'te Haseki Sultan İmâreti Evkafı nâzırı Gazanfer Ağa'nın, mütevellilerin yolsuzluk yaptıklarını bildirerek soruşturma istemesi üzerine; Şam beylerbeyinin bu iş için İstanbul'dan görevlendirilen Abdi ile birlikte sorumluları mahkemeye çıkartarak teftiş etmesi, zimmetinde vakıf malı tespit edilenlerden gereken tahsilâtın yapılarak sonucun bildirilmesi.

شكوى ناظر أوقاف عمارة السلطانة الخاصكي في القدس غضنفر آغا عن قيام المتولين بممارسة الفساد، وطلبه اجراء التحقيق في الموضوع، والأمر بقيام بكلربكي الشام إلى جانب عبدي، المكلف من استانبول لهذا الأمر، باستدعاء المسؤولين إلى المحكمة، والتحقيق معهم، واسترداد ما يثبت بذمتهم من مال الوقف، وإبلاغ المركز بالنتيجة.

Upon the claim of the custodian of the Haseki Sultan İmaret Waqfs in Al Quds Gazanfer Agha that the trustees were committing corruption and had to investigated, Damascus Beylerbey shall look into the issue with Abdi who was appointed from İstanbul and take those responsible to the court, necessary charges shall be made from those holding waqf property in their possessions and the outcome shall be reported.

[Yevmü'l-Erbi'â, fî 10 Rebî'ilâhir sene 993] **(11 Nisan 1585)**

Kapu Ağası'nın hükmünün bir sûreti Trablusşam'a yazıldı.
Bâ-hatt-ı Efendi

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

[Bâb]üssaâdetim Ağası Gazanfer *dâme mecdühû* Südde-i sa'âdetime âdem gönderüp; Kudüs-i Şerîf'de nâzır olduğu merhûme ve mağfûrun-leh[â Haseki] Sultân *tâbe serâhâ*nın imâreti evkāfı mahsûlâtından mütevellîler ziyâde nesne bel' u ketm etdüğün bildirüp teftîş içün hükm-i hümâyûnum recâ etmeğin, **buyurdum ki:**

Dergâh-ı mu'allâm kapucılarının bölükbaşısı olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Abdi *zîde kadruhû* vardukda, zikrolunan vakfın mütevellîlerin ve kâtiblerin ve sâir mübâşirlerin ihzâr idüp gaybet ider ise şer'le buldurması, lâzim olanlara buldurdup getürdüp toprak kādıları ma'rifetleriyle bir def'a muhâsebeleri görülmeyen senelerin muhâsebelerin müfredât defterleri mûcebince ve yerlü

yerinden görülmesi lâzim olan mevâddı hakk üzre şer'le teftîş idüp göresin; arzolunduğu üzre evkāf-ı mezbûre mütevellîlerinde ve sâir mübâşirlerinde bi-hasebi'ş-şer' mâl-i vakf olduğu sâbit olursa mâl-i vakfdan her kangısının zimmetinde ne mikdâr mâl sübût bulursa bî-kusûr vakfiçün mütevellîsine kabz u zabt etdiresin ve ne mikdâr nesne zuhûr idüp ve ne kadar mâl tahsîl olunup ve kimlerden alınduğun defter idüp bir sûret yazup Dergâh-ı mu'allâma gönderüp vâkı'-ı hâli arzeyleyesin.

d.59, s.18, h.57

Kudüs sancağında Arap eşkıyası çoğaldığından, Kudüs sancakbeyinin tımarlı sipahileriyle sefere gitmeyip asayişi temin ve sancağını muhafaza etmesi; bunları sağlayamaması durumunda ise sancağının başkasına verileceği.

صدور الأمر بعدم مشاركة أمير سنجق القدس في الحملات العسكرية إلى جانب فرسان التيمار في اللواء، والتفرغ لتأمين الأمن والمحافظة على اللواء، وذلك لتزايد عدد أفراد البدو العصاة في لواء القدس، وفي حالة عدم تمكنه من كل ذلك يتم عزله واسناد اللواء إلى غيره.

Since bandits have increased in the Al Quds Sandjak, the Sandjak Bey shall refrain from going to military voyages with his Tımarlı Sipahis and provide security; otherwise the Timar will be taken from him and given to someone else.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 21 R sene 993] **(22 Nisan 1585)**

Muhâfız-ı Kudüs-i Şerîf, umûmen
(....)
Şam beğlerbeğisinin dîvânı kâtib (...) virildi.

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Hâliyâ livâ-i mezbûrda A'râb-ı şekāvet-şi'âr ziyâde kesret üzre olduğu istimâ' olunmağın, muhâfazası mühimmâtdan olup bu sene sefer-i hümâyûnuma gitme[me]n, umûmen zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile muhâfazaya kalman emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrim üzre bu sene sefer-i hümâyûnuma gitmeyüp umûmen zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile sancağının muhâfazasında olup hıfz u hırâset ve zabt u sıyânetde gereği gibi mücidd ü sâ'î olasın. Ammâ şöyle ki; sancağında bir mahalde A'râb tâifesinden ve sâir ehl-i fesâd ü şenâ'at üzre olanlardan re'âyâya ve ebnâ-i sebîle zarar u ta'addî ola, sonradan özrün makbûl olmaz, sancağın âhara virilür, sen dahi mu'âteb olursun ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın dahi muhâfazada hidmetde ihmâl itmeyeler, itmeleri ile dirlikleri âhara virilür.

d.58, s.223, h.576

Kudüs'te Haseki Sultan Evkafı nâzırı Gazanfer Ağa'nın, eski mütevellilerin yolsuzluk yaptıklarına dair şikâyeti üzerine İstanbul'dan Abdi'nin mübaşir olarak gönderildiği, Kudüs'ten kaçan ve Şam'da yakalanan mütevellilerden birinin emniyetli bir şekilde Kudüs'e gönderilmesinin sağlanması ve hesaplarının incelenerek zimmetinde bulunan tüm vakıf malının tahsili.

ايفاد عبدي من استانبول ليكون مباشراً على أوقاف السلطانة الخاصكي في القدس بعد الشكوى المقدمة من ناظرها غضنفر آغا عن ممارسة المتولين الفساد، والأمر بتأمين إرسال أحد المتولين، والذي اعتقل في دمشق بعد فراره إليها من القدس، وإعادته إلى القدس، وتدقيق حساباته، واسترداد ما يترتب بذمته من مال الوقف.

Upon the complaint of the custodian of the Haseki Sultan Waqfs in Al Quds Gazanfer Agha that the former trustees were committing corruption, Abdi from İstanbul was sent as Mübaşir, one of the trustees who fled from Al Quds and captured in Damascus shall be sent to Al Quds in safety, his accounts shall be investigated and all the waqf properties in his possession shall be taken.

[El-yevm, fî 17 Ş sene 993] **(14 Ağustos 1585)**

Kapu Ağası hazretlerine virilmişdir.
Bâ-hatt

Şam beğlerbeğisine ve Şam ve Kudüs-i Şerîf kādılarına hüküm ki:

Merhûme ve mağfûrun-lehâ [Haseki] Sultân *tâbe serâhâ* Evkāfı'na nâzır olup Bâb-ı sa'âdetim ağası olan iftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn ilâ âhirihî Gazanfer *dâme ulüvvühû* tezkire gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan evkāf-ı mezbûrenin sâbıkā mütevellîsi olan Osman Kuddûsî ve Tatak Muhammed nâm kimesneler hilâf-ı şer'-i şerîf re'âyâyı rencîde idüp mâl-i vakfı ekl ü bel' etmeğin, 'Tevliyetden ref' olunsun' diyü yerlü yerinden muhâsebeleri görülmek içün Südde-i sa'âdetim bevvâblarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Abdi *zîde kadruhû* mübâşeretiyle emr-i şerîfim virilüp vardukda, mezbûrlar firâr idüp sonra mezbûr Tatak Muhammed Şam-ı Şerîf'de bir tarîkle elegetürilüp habsolunup lâkin Kudüs-i Şerîf'e alup gitmekde küllî usret olup kayd ü bend ile Kudüs-i Şerîf'e alup gidüp teftîş olunmakda, menâzil ü merâhilde kimesne mâni' olur ise men' olunmasiçün emr-i şerîfim virilmek" bâbında inâyet recâ etmeğin, kayd ü bend ile Kudüs-i Şerîf'e götürilüp hükm-i sâbık üzre mezkûr kapucım mübâşeretiyle muhâsebesi görülmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mezkûr kimesnenin ahvâli görülmek içün Kudüs-i Şerîf'e alup gitmek istedikde sen ki beğlerbeğisin ve Şam kādısısın; mâni' olanları men' u def' idüp yarar âdemin koşup mahall-i mezbûra kayd ü bend ile gönderesin ve

sen ki Kudüs-i Şerîf kādısısın; mezkûrların muhâsebeleri görülmek husûsunda sâbıkā vârid olan emr-i şerîfim üzre amel idüp ol emr-i şerîf mûcebince tamâm muhâsebelerin görüp mâl-i vakfdan üzerlerinde bir akçe ve bir habbe bâkî kodurmayasın.

d.60, s.31, h.73

Kudüs ve Halilürrahman civarındaki havuzların tamiratıyla görevlendirilmiş olan Süleyman Çavuş'un, bu görevi bir an evvel yerine getirmesi, Kudüs kadısı, sancakbeyi ve kale komutanının kendisine yardımcı olacağı.

الأمر بقيام سليمان جاوش المكلف بإجراء تعمير البرك الخرب الكائنة بجوار القدس وخليل الرحمن بالمباشرة بمهمته دون تأخير، وتقديم قاضي القدس وأمير السنجق ومحافظ القلعة الدعم اللازم له.

That Süleyman Çavuş who was entrusted with the task of repairing the pools around Al Quds and Khalil al-Rahman shall complete this task without any delay; and the Qadi of Al Quds, Sandjak Bey and Commander of the Castle shall assist him in this.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 28 Ramazâni'l-mübârek sene selâse ve tis'în ve tis'a mi'e]
(23 Eylül 1585)

Dîvân-ı hümâyûn nakkaşlarından kasîrü'l-kāme Nakkaş Hızır'a virildi.
Fî 3 Za sene [9]93
Bâ-hatt

Dergâh-ı âlî çavuşlarından Süleyman Çavuş'a hüküm ki:

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüp; Kudüs-i Şerîf ile Halîlürrahman cânibinde vâkı' olan harâbe bürkeler ta'mîri fermân olunmuşken ile'l-ân ta'mîrine varmayup düstûr-ı mükerrem vezîrim İbrâhim Paşa ol câniblere varup Dürûzî ahvâline mukayyed olmağla, sen dahi "Ol câniblerde hidmetde bulunmağla varmak müyesser olmamışdır" diyü mektûbunla i'lâm eylemişsin. İmdi; bürkelerin fermân-ı sâbık mûcebince ta'mîri mühimmâtdan olmağın, bu bâbda yine sen mübâşir olmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, aslâ te'hîr ü terâhî eylemeyüp fermân-ı sâbık mûcebince zikrolunan bürkeler üzerine varup vech ü münâsib olduğu üzre ta'mîrine mübâşeret eyleyüp itmâmına sa'y ü ihtimâm eyleyesin. Bürkeler ta'mîrine lâzim olan akçe sâbıkā Kudüs-i Şerîf kādısı olan Mevlânâ Ahmed'e teslîm olunup zikrolunan akçenin ba'zısı sarfolunup ba'zısı Kudüs-i Şerîf Kal'ası'nda emânete vaz' olunmağın, lâzim olan masârifi ol akçeden hâlâ Kudüs-i Şerîf

kādısı Seyyid Mehmed ma'rifeti ile alup sarfeyleyesin ve bu bâbda sana mu'âvenet içün Kudüs-i Şerîf kādısına ve beğine ve dizdâra ahkâm-ı şerîfe yazılup irsâl olunmuşdur. Müşârun-ileyhime îsâl idüp iktizâ etdüği üzre mu'âvenet taleb idüp bürkelerin itmâmına sa'y ü ihtimâm eyleyesin ve lâzimü'l-arz olan ahvâli varanla yazup bildiresin.

Bu dahi
Bir sûreti "Kudüs-i Şerîf kādısına lâzim olan husûslarda mu'âvenet eyleye" diyü yazılmışdır.

Bu dahi
Bir sûreti dahi Kudüs-i Şerîf beğine yazılmışdır.

Bu dahi
Bir sûreti "Kudüs-i Şerîf dizdârına kifâyet mikdâr hisâr eri virüp mu'âvenet eyleye" diyü yazılmışdır.

d.60, s.171, h.376

Kudüs'te Haseki Sultan Evkafı nâzırı Gazanfer Ağa'nın, mütevelli kaymakamı Kara İbrahim hakkındaki yolsuzluk iddiası üzerine; bu iş için görevlendirilen Abdi ile birlikte kaymakamın sorgulanması, zimmetinde vakıf malı tespit edildiği taktirde gereken tahsilâtın yapılarak sonucun bildirilmesi.

صدور الأمر بالتحقيق مع إبراهيم وكيل متولي أوقاف السلطانة الخاصكي في القدس وبمشاركة عبدي المكلّف للقيام بهذا العمل، وذلك اثر اتهام ناظر الاوقاف غضنفر آغا الوكيل المذكور بممارسة الفساد، واسترداد ما يثبت بذمته من مال الوقف، وإبلاغ المركز بالنتيجة.

Following the claim of the custodian of Haseki Sultan Waqfs in Al Quds Gazanfer Agha concerning the corruption committed by the trustee administrator Kara İbrahim, the administrator shall be interrogated with Abdi who was entrusted with this task and if it is determined that he has waqf property in his possession the necessary charges shall be made and the outcome be reported.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Muharremi'l-harâm sene 994] **(23 Aralık 1585)**

Mezkûr kapucı bölükbaşı Abdi'nin oğlu ( ) nâm kapucıya virilmişdir.
Fî 6 M sene [9]94
Bâ-hatt

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de merhûme Haseki Sultân *tâbe serâhâ* Evkāfı'na nâzır olup Bâb-ı sa'âdetim ağası olan iftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn mu'temedü'l-mülûk

ve's-selâtîn ilh. Gazanfer *dâme [mecdühû]* Südde-i sa'âdetime tezkire gönderüp; "Bundan akdem evkāf-ı mezbûreye mütevellî olan Osman Ağa, mukaddemâ evkāf-ı mezbûre kâtibi olan Kara İbrâhim nâm kimesneyi kāim-makām nasbidüp, mezbûr kāim-makām mâl-i vakfdan küllî nesne ekl ü bel' etmiş iken bir tarîk ile muhâsebesin gördürüp ekl eyledüği mâl-i vakfı ketmeyledüğünden gayrı muhâsebesinde 'ziyâde ani'l-asl' yazdırup bi-gayrı hakk vakıfdan akçe taleb eyledüğün" bildirmeğin, mezbûr kāim-makāmın muhâsebesi yerlü yerinden görilüp arzolunmak emridüp **buyurdum ki:**

Dergâh-ı mu'allâm kapucılarından bölükbaşı Abdi vardukda, mezbûr kāim-makāmı getürdüp mezkûr kapucım mübâşeretiyle ibtidâ-i târîhden zabtetdüği zamânın ve muhâsebesi görülmeyen eyyâmın müfredât defterlerin getürdüp yerlü yerinden şer'le hakk üzre ve dikkat ü ihtimâm ile teftîş idüp göresin; fi'l-vâkı' zimmetinde mâl-i vakfdan nesne zuhûr ider ise zuhûr-ı mâl-i vakfı mezbûr kapucıya tahsîl etdirüp mâl-i vakfdan ne mikdâr nesne tahsîl olunduğun ve defterlerinin bir sûretin imzâlayup ve mühürleyüp mezbûr kapucım ile Südde-i sa'âdetime gönderesin. Husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdandır. Mezbûrun, "Mukaddemâ muhâsebem görilüp imzâ olunmuşdur" didüğüne amel olunmayup şer'le mâl-i vakfı tahsîl etdirüp zimmetinde mâl-i vakfdan bir akçe ve bir habbe kodurmayup mezbûra mu'âvin ve mâni' olanları men' u def' eyleyüp memnû' olmayanları ism ü resimleri ile yazup arzeyleyesin.

d.60, s.129, h.311

Kudüs'te Haseki Sultan Evkafı'nın eski mütevellisi Osman Kuddûsî'nin zimmetinde tespit edilen sekiz bin filori tutarındaki meblağ tahsil edilemediğinden, kendisinin tutuklanması ve muhasebe defterleriyle birlikte kapıcı Abdi'ye teslim edilerek İstanbul'a gönderilmesi.

الأمر باعتقال المتولي السابق لأوقاف السلطانة الخاصكي في القدس عثمان قدسي لعدم التمكن من استرداد ما ثبت بذمته من مال الوقف والبالغ حوالي ثمانية آلاف فيلوري، وتسليمه مع دفاتر الحسابات إلى قاپيجي (البوّاب) عبدي، وإرساله إلى استانبول.

Since the amount of 8000 florins that was determined in the possession of Osman Kuddusi who is the former trustee of Haseki Sultan Waqfs in Al Quds could not be charged, he shall be taken hold of, shall be submitted to Abdi with accounting books and shall be brought to İstanbul.

[Fî Safer sene 994] **(Ocak 1586)**

Bir def'a yazılıp virildikde zâyi' olmağın, tekrâr virilmişdir. Fî 8 S sene [9]94 Bâ-hatt

Şam beğlerbeğisine ve kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf'de vâkı' merhûme Haseki Sultân *tâbe serâhâ*nın Evkāfı'na sâbıkā mütevellî olan Osman Kuddûsî'nin muhâsebesi görilüp zimmetinde mâl-i vakfdan sekiz bin filori zâhir olup edâsına hükm-i kādı lâhık oldukdan sonra, "Emlâk ü eşyâsın füruht idüp edâ idesin" diyü Şam-ı Şerîf'e gelüp edâ etmek üzre iken hâliyâ mâl-i vakfı edâ etmekde ta'allül ü inâd etdiğinden gayrı ba'zı kimesneler mu'în olup mâl-i vakf zâyi' olmağın, mezbûr mukayyed ve mahbûs Südde-i sa'âdetime gönderilmek emridüp **buyurdum ki:**

Abdi kapucı vardukda, mezbûrun görülen muhâsebât defterlerin müfredâtıyla mühürleyüp dahi müşârun-ileyh bevvâbıma teslîm idüp ve mütevellî-i merkūmu dahi bilâ te'hîr müşârun-ileyh bevvâbıma mukayyed ve mahbûs teslîm eyleyüp Südde-i sa'âdetime gönderesin. Husûs-ı mezbûr ziyâde mühimdir. Bir dürlü dahi olmakdan hazer idesin, tekrâr emrim varmalu eylemeyesin.

d.61, s.104, h.256

Kudüs'te bulunan Sahratullah ve Mescid-i Aksâ'nın tamiratını gerçekleştirecek inşaat ustalarının Şam'dan tedarik edilerek gönderilmesi.

الأمر بتوفير معلمي البناء من الشام وإرسالهم إلى القدس، وذلك لإجراء التعميرات اللازمة في صخرة الله والمسجد الأقصى.

That the construction workers who will realize the renovation of Masjid Al Aqsa and Sakhratullah in Al Quds shall be sent from Damascus.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 16 L sene 994] **(30 Eylül 1586)**

Dahi getüren kimesneye virilmişdir. Fî 5 Z sene [9]94
Bâ-hatt-ı Efendi

Şam'da olan Sinan Paşa'ya ve Şam kādısına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf kādısı ile binâ emîni olan Mehmed Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'de vâkı' Sahratullah ve Mescid-i Aksâ-i Şerîf'in binâsı ta'mîri fermân olunup lâkin anda bennâ ve seng-trâş ve neccâr ve bi'l-cümle binâ ahvâline vâkıf kimesne olmamağla, 'Husûs-ı mezbûr avkolup kalmışdır' diyü Şam'da tâife-i mezbûreden kifâyet mikdârı tedârik olunup gönderilmek" recâsına arzeyledükleri ecilden, tedârik olunup gönderilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, ebniye-i mezbûre mühimmi içün eger tüccâr ve eger gayrıdır, lâzim olduğu mikdârı tedârik ü ihzâr idüp âlât u esbâbları ile mu'accelen mahall-i mezbûra irsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr mühimmâtdandır. Hüsn-i tedârik idüp ikdâm ü ihtimâm eyleyesiz.

d.61, s.104, h.257

Kudüs'te bulunan Sahratulllah ve Mescid-i Aksâ'nın tamiratında görevlendirilmek üzere Şam yeniçerilerinden bir bölükbaşı ile on neferin gönderilmesinin yeterli olacağı.

الإبلاغ عن كفاية عشرة أفراد من إنكشارية الشام وعلى رأسهم آمر وحدة لاستخدامهم في تعمير صخرة الله والمسجد الأقصى في القدس.

That it will enough to send one Bölükbaşı (sergeant) and ten soldiers from the Janissaries to be employed in the renovation of Masjid Al Aqsa and Sakhratullah in Al Quds.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 16 L sene 994] **(30 Eylül 1586)**

Bu dahi. Fî minhü
Bâ-hatt-ı Hazret-i Efendi

Müşârun-ileyh Sinan Paşa'ya hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf kādısı ile binâ emîni Mehmed Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'de binâ ve ta'mîri fermân olunan Sahratullah ve Mescid-i Aksâ-i Şerîf'in binâsında istihdâm olunmak içün Şam yeniçerilerinden otuz nefer yeniçeri ve üç bölükbaşı ve on beş nefer sipâhî ta'yîn olunmak fermânım olup lâkin bu denlü neferât ziyâdedir, lâzim değil, ancak on nefer yeniçeri ile Ca'fer sübaşı cemâ'atine tâbi' Mustafa birâder-i Mehmed bölükbaşı kifâyet ider" diyü arzeyledikleri ecilden, on nefer yeniçeri ile mezbûr bölükbaşı ta'yîn olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, zikrolunan bölükbaşı ile on nefer yeniçeri ta'yîn idüp mahall-i mezbûra mu'accelen irsâl eyleyesiz ki varup hidmet-i mezbûrede istihdâm oluna. "Mâdâm ki hidmet-i mezbûrededir, min-ba'd âhar hidmete ta'yîn olunmayalar" diyü emir yazılmışdır.

d.61, s.122, h.298

Kudüs sancakbeyi iken asi Araplarla yapılan muharebede şehit olan Mahmud Bey'e Sahratullah'ın tamiri için verilmiş olan meblağın akıbetinin araştırılması, bulunduktan sonra mühürlenip kalede saklanması, gönderilen bina emini ile birlikte tamiratın bitirilerek nihai masrafın bildirilmesi.

الأمر بالتقصي عن مصير المبلغ المقدم لمحمود بك عندما كان أمير سنجق القدس واستشهد في القتال مع البدو العصاة والذي قدّم له تعمير صخرة الله، والمحافظة عليه (على المبلغ) في

حالة الكشف عنه، وإكمال التعمير مع أمين البناء الموفد من المركز، والإبلاغ عن النفقات النهائية له.

The outcome of the amount that was given to Mahmud Bey who was martyred during the war with the rebelling Arabs as Al Quds Sandjakbey shall be investigated, after the being found it shall be sealed and kept in the castle, the repair work shall be completed with the Constructing Administrator and the final cost shall be reported.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 995 **(3 Ocak 1587)**

Ba'dehû târîh-i mezbûrda Kapucılar Kethüdâsı'na virilüp iki nefer kapucı ile gönderilmişdir.
Emîn hazretlerine teslîm olunmuşdur. Fî 25 M sene [9]95

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Hâlâ Kudüs-i Şerîf beği olup A'râb-ı şekāvet-mu'tâd muhârebesinde şehîd olan Mahmud Beğ mukaddemâ Südde-i sa'âdetimde iken livâ-i mezbûra müteveccih oldukda, Sahratullah-i Müşerrefe mühimmi içün kendüne ( ) bin sikke filori virilüp gönderildi. Sen dahi ol husûsda mübâşir idin, zikrolan filori nice olmuşdur? Bi'l-fi'l gitmek zabtındadır, ma'lûm olup arzolunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak, bu husûsa bizzât onat vechile mukayyed olup göresin; husûs-ı mezbûr içün mîr-i müşârun-ileyhe virilen filori her kimde ise zuhûra getürüp cümlesin mühürleyüp kal'ada mahfûz yerde hıfzidüp dahi sıhhati üzre yazup bildiresin, ihmâl ü müsâheleden hazer eyleyesin, sonra nicesi sana âid olup ana göre mukayyed olasın, binânın zamânı geldikde gönderilen kapucı Mehmed mübâşeretiyle itmâma irişdiresin ve ne vechile olup ve ne mikdâr akçe sarfolduğun yazup bildiresin diyü emir yazılmışdır.

d.61, s.122, h.299

Kudüs sancakbeyi iken şehit olan Mahmud Bey'e Sahratullah'ın tamiri için verilmiş olan paranın bulunması, mühürlü bir torba içinde kalede muhafaza altına alınarak sonucun bildirilmesi.

الأمر بالكشف عن مصير المبلغ المقدّم إلى محمود بك، الذي استشهد عندما كان أمير سنجق القدس، وذلك لتعمير صخرة الله، وحفظه في كيس مختوم داخل القلعة، والإبلاغ عن النتيجة.

That the amount given to Mahmud Bey while he was martyred during his tenure as the Sandjak bey of Al Quds for the restoration of Sakhratullah shall be found and taken under protection in a sealed bag and the outcome shall be reported.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 23 Muharremi'l-harâm sene 995 **(3 Ocak 1587)**

Bu dahi

Vezîr Sinan Paşa'ya hüküm ki:

Hâlâ Kudüs-i Şerîf beği iken fevtolan Mahmud Beğ bundan akdem Südde-i sa'âdetimden sancağına teveccüh etdikde, Sahratullah-i Müşerrefe mühimmi içün ( ) bin sikke filori virilüp Kudüs-i Şerîf kādısı dahi mübâşir ta'yîn olunmuşdu. Hâlâ müşârun-ileyh Mahmud Beğ şehîd olmağla, zikrolunan filori zâyi' olmayup kal'ada hıfzolunmasiçün Kudüs-i Şerîf kādısına hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir. **Buyurdum ki:**

Varıcak, bu husûsa siz dahi onat vechile mukayyed olup mîr-i müşârun-ileyhimde filori nice olmuşdur, kim zabtetmişdir? Zuhûra getürüp dahi ketmetdirmeyüp cümlesin mühürledüp kal'ada mahfûz torbada hıfzetdirüp dahi sıhhati üzre yazup bildiresin.

Buna dahi emr-i şerîf-i seniyye ile yazılmışdır. Kādıya yazılan sûretdir.

d.63, s.12, h.20

Kudüs sancakbeyi Mahmud ve askerlerini katleden Kelâne adlı asinin faaliyetleri nedeniyle asayişin ortadan kalktığı ve sefere çağrılan askerin yerinde kalması gerektiğini bildiren yeni sancakbeyinin mektubu üzerine; Şam'da vezir olan Sinan Paşa'nın konuyla ilgilenmesi ve sancakbeyinin de emniyeti sağlayarak halkı eşkiyadan koruması.

طلب أمير سنجق القدس الجديد بالإبقاء على الجنود، الذين تم استدعاؤهم للمشاركة في الحملة العسكرية، في مكانهم وذلك بسبب فقدان الأمن جراء ما يقوم به بدو كلانة العصاة الذين قتلوا أمير سنجق القدس محمود والجنود، والأمر بإيلاء الوزير سنان باشا الموجود في الشام اهتماماً بالموضوع، وقيام أمير السنجق باستتباب الأمن وحماية الأهالي من العصاة.

That security was lost due to the activities of rebel known as Kelane who killed Al Quds Sandjakbey Mahmud and his soldiers, and following the letter of the new Sandjakbey that stated that the soldiers called for emergency duty shall stay put, the Vizier in Damascus Sinan Pasha shall deal with the issue and the Sandjakbey shall provide security and protect the people from the bandits.

[Yev]mü's-Sebt, fî 16 Recebi'l-mürecceb sene 995 **(22 Haziran 1587)**

Uzun Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 16 B sene [9]95

Şam'da olan Vezîr Sinan Paşa'ya hüküm ki:

Hâliyâ Kudüs-i Şerîf beği Hudâverdi *dâme ızzühû* mektûb gönderüp; "Bundan akdem Kudüs-i Şerîf sancağı beği olan Mahmud Beğ'i alaybeğisi ve sipâhîsi ile katliden Kelâne nâm Arab üç binden ziyâde eşkıyâ ile Hazret-i Mûsâ kurbunda bir (...) üzerinde mekân tutup yollar kat' idüp bir ferdin taşra çıkmağa iktidârı yoğiken altı yüz nefer âdem ile bir sabah basup beyne's-salâteyn olunca ceng olup mezbûrûn A'râbı bozup yedi neferi tutup kal'aya koyup ve on üç neferinin başların kesüp ve yirmi neferden ziyâde mecrûh olup hâlâ vilâyet emn ü emân üzredir, lâkin sefere teveccüh etdikde zikrolunan eşkıyâ yine cem'iyyet üzre olup tekrâr yollar ve beller kat' etmeleri mukarrerdir" diyü arzeyleyüp ve Gazze sancağı beği ve Kudüs-i Şerîf kādısı mektûblar gönderüp; "Müşârun-ileyh içün yarar olup muhâfaza hidmetine lâzimdir" diyü bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda, "Fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre müşârun-ileyh livâ-i mezbûr muhâfazasında olmak lâzim ise mektûb gönderüp tenbîh idesin ki livâ-i mezbûr muhâfazasında olup ol arâzi-i mukaddesede eşkıyâ-i A'râbdan kimesneye zarar u gezend irişdirmeyesin. Eger muhâfazaya kalmak lâzim değil ise tenbîh idesin ki varup sefere gide" diyü emir yazılmışdır.

Bu dahi virilmişdir.

Bir sûreti hâlâ Kudüs-i Şerîf beği Hudâverdi Beğ'e hüküm ki:

Vech-i meşrûh üzre buyurdum ki: Gelince yazup iden beğlere bu yazılmışdır ki, "Fi'l-vâkı' arz u i'lâm olunduğu üzre sen livâ-i mezbûr muhâfazasında olman lâzim etmişken livâ-i mezbûrda muhâfaza hidmetinde olup ol arâzi-i mukaddeseyi ve ahâlîyi eşkıyâ-i A'râbdan ve sâir ehl-i fesâddan hıfz u hırâset eyleyüp sekenenin mâl ü cânına zarar u gezend irişdirmeyesin" diyü emir yazılmışdır.

d.62, s.173, h.383

Kudüs'te Haseki Sultan Evkafı'yla ilgili çeşitli hizmetlerde istihdam olunagelen on nefer kale muhafızının yeni mütevellinin talebi üzerine geciktirilmeden gönderilmesi.

الأمر بإرسال عشرة أفراد من جنود القلاع دون تأخير لاستخدامهم في الأمور المختلفة لأوقاف السلطانة الخاصكي في القدس مثلما اعتيد عليه، وذلك بناءً على طلب المتولي الجديد.

That ten soldiers who were employed in various services related with the Haseki Sultan Waqfs in Al Quds shall be sent without delay upon the demand of the new trustee.

[Fî Safer sene 996] **(Ocak 1588)**

Kapu Ağası hazretlerine virildi. Fî 18 S sene [9]96

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Merhûm[e] Haseki Sultân *tâbe serâhâ*nın Kudüs-i Şerîf'de vâkı' olan evkāfı mütevellîsi olan ( ) *dâme mecdühû* âdem gönderüp; "Kadîmü'l-eyyâmdan evkāf-ı mezbûreye müte'allik hidmetlerde istihdâm olunmak içün Kudüs-i Şerîf müstahfızlarından mütevellîlere on nefer kimesne virilegelüp lâkin kendüye virilmemek ile 'Vakfın nice hidmeti mu'attal olmuşdur' diyü kendüye dahi virilmek" bâbında emr-i şerîfim recâ etmeğin, kadîmden olıgeldüği üzre evkāfa müstahfız ta'yîn olunup gönderilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vusûl buldukda, "Bu bâbda mukayyed olup kadîmden vakf-ı mezbûrun hidmetine müstahfız virilügelmiş ise emrim üzre hâlâ mütevellî-i mezbûra dahi kal'a-i mezbûra müstahfızlarından on nefer kimesne ta'yîn idüp defteri ile mütevellî-i mezkûra gönderesin, lâzim olan hidmetlerde istihdâm eyleyesin, bu bahane ile olıgelenden ziyâde âdem ta'yîn olunup kal'ayı hâlî komakdan ihtirâz eyleyesin" diyü emr-i şerîf yazılmışdır.

d.62, s.237, h.530

Kudüs'te kimsenin ikamet etmediği ve nâib ihtiyacı olmayan Lûd adlı köye Kudüs eski kadısının nâib göndermesinin vakıf reayasına külfet olduğunu bildiren evkaf nâzırı Gazanfer Ağa'nın talebi üzerine bu görevlendirmenin iptali.

طلب ناظر أوقاف السلطانة الخاصكي في القدس غضنفر بإبطال تعيين النائب في قرية اللد والذي قام القاضي السابق بتعيينه فيها، لان القرية لا تحتاج إليه لكونها غير مأهولة وذلك لما يشكل (هذا التعيين) تجاوزاً لرعايا الوقف.

That upon the demand of Waqf Administrator Gazanfer Agha when the former Qadi of Al Quds was sent as administrator to the village known as al-Ludd in which nobody lives and does not need an administrator created an unnecessary burden for the residents, this appointment shall be cancelled.

[Fî Cemâziyelâhir sene 996] **(Mayıs 1588)**

Kapu Ağası'na virilmişdir. Fî 2 B sene [9]96

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Südde-i sa'âdetimde kapım ağası olup Kudüs-i Şerîf Evkāfı nâzırı olan Gazanfer Ağa *dâme ulüvvühû* Bâb-ı sa'âdetime mühürlü defter gönderüp; "Kudüs-i Şerîf kazâsında vâkı' olan Lûd nâm karyede kadîmü'l-eyyâmdan nâs oturmayup ve nâib ihtiyaçları dahi olmayup kurbunda vâkı' olan Remle kazâsına tâbi' iken sâbıkā Kudüs-i Şerîf kādısı olan Ömer *zîde fezâ'ilühû* müstakil hâdis nâib vaz'

eylemekle evkāf-ı mezbûre re'âyâsına zulm ü ta'addî olur" diyü ref' olunmak recâsına arzetmeğin, hâdis nâib olup mahall-i mezbûrede lâzim değil ise ref' olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Arzolunduğu üzre karye-i mezbûrede kadîmden nâib olagelmiş olmayup hâdis olup ve nâib olmak iktizâ eylemeyüp Müslimânlara enfa' değil ise ref' eyleyüp min-ba'd karye-i mezbûrede nâib vaz' eylemeyesin.

d.64, s.156, h.406

İstanbul'dan Kudüs'e Kamâme ziyaretine gitmek isteyen Avusturya vatandaşı üç kişiye gidiş ve dönüş yolculukları sırasında kimsenin müdahale etmemesi, ancak dönerken yasaklı mal ve iyi atları alıp gitmelerine de izin verilmemesi.

الأمر بعدم التدخل في شؤون الأشخاص الثلاثة وهم من النمسا ممن يرغبون بالتوجه من استانبول لزيارة كنيسة القيامة بالقدس وذلك خلال ذهابهم وإيابهم، وعدم السماح لهم بشراء المواد الممنوعة والفرس الأصيل وذلك عند عودتهم.

That three Austrian citizens who want to go from İstanbul to Al Quds for Al Kamame visit shall not be interfered by anyone during their journeys; but they shall not be allowed to take back forbidden goods and good horses upon their return.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 19 Zilka'de sene 996] **(10 Ekim 1588)**

Elçinin âdemîsine virildi.
Bâ-sah, bâ-hatt-ı hazret-i Nişancı Paşa

Kudüs-i Şerîf'e varup gelince yol üzerinde vâkı' olan beğlere ve kādılara ve dizdârlara ve hâssa ve levend kapudânlarına ve gönüllü re'îslerine hüküm ki:

Beç kralının re'âyâsından Hartokor(?) ve Partolokyo(?) ve Pakomno(?) nâm üç nefer zimmî hâlâ Venedik barçalarıyla İstanbul'a gelüp andan Kudüs-i Şerîf'de Kumâme ziyâretine gidüp yolda vü izde ve menâzil ü merâhilde kimesne dahletmemek içün emr-i şerîfim recâ etmeğin, **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vusûl buldukda, zikrolunan üç nefer zimmî Kamâme ziyâretine varup dahi avdet idüp gelür iken menâzil ü merâhilde hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneyi dahletdirmeyüp ammâ; dönüp gitdikleri zamân da yarar at ve memnû' olan metâ' alup gitmekden hazer eyleyesin.

Bu dahi
Bir sûreti yine Kudüs-i Şerîf'e varup gelince karada ve deryâ kenarlarında vâkı' olan sancakbeğlerine ve kādılara ve dizdârlara, hâssa levend kabudânlara ve gönüllü re'îslere, Beç re'âyâsından Yorco Kadrio(?) ve Hristiyan(?) ve Katilyo

Pakomo(?) ve Yakob Suvali(?) ve Henrio(?) ve Bartolomeo(?) nâm altı nefer zimmîlere dahi vech-i meşrûh üzre emir yazılmışdır.

d.64, s.210, h.538

Kudüs fethedildiğinde kiliselere dokunulmadığı, Yahudilerin fetih öncesi ve sonrasında Kudüs'te mabet edinmelerinin söz konusu olmadığı, ancak birkaç senedir Hz. Ömer Mescidi'nin duvarına bitişik yerleri mabed edindikleri ve âyin seslerinin Müslümanların ibadetine mani olduğuna dair Kudüs kadısının mektubu üzerine; Kilise kapısının daha önce kapatılıp mühürlendiği, verilen mahkeme kararı gereğince Yahudilerin de burayı mabed edinmelerine engel olunması ve söz konusu yerin Hz. Ömer Mescidi'ne ilhakı.

رسالة قاضي القدس عرض فيها عن ان الدولة لم تتدخل في شؤون الكنائس في القدس منذ الفتح ، ولم يكن لليهود أي معبد فيها، إلا أنهم قاموا ومنذ السنوات باتخاذ الأماكن الملاصقة للمسجد العمري معبداً لهم، وهم يمارسون طقوسهم الدينية بأصوات عالية بحيث يحولون دون قيام المسلمين بالعبادة في المسجد، ولهذا تمّ غلق المعبدهم في السابق، وقررت المحكمة إلحاق هذا المكان بالمسجد العمري ومنع اليهود من بناء معبد فيه.

That when Al Quds was conquered, the churches were not interfered into, that it was not possible that the Jews had a praying premise in Al Quds before or after the conquest but they purchased places next to the Omar masjid to use as temple, but following the latter of Al Quds Qadi concerning the fact that their sounds prevented Muslim's prayers the door of the church was closed down and sealed, following the decision of the relevant court the Jews shall be prevented from accepting this place as a temple and the place in question shall be acquired to the Omar Masjid.

[Fî Safer sene 997] **(Ocak 1589)**

Mehmed Ağa'ya gönderildi. Fî 15 S sene 997
Bâ-hatt-ı Reîs Efendi

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Sâbıkā Kudüs-i Şerîf kādısı olan Ömer Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp; "Nazargâh-ı hakk ve mahall-i Mi'râc, Resûl-i asdak, kıble-i cemî'-i Enbiyâ, beyt-i mukaddes ve Mescid-i Aksâ'dır. Ol makām-ı şerîf ve mu'îd-i münîf ü latîfi Hazret-i Ömer *radıyallâhü te'âlâ anh* Hicret-i Nebeviyye'nin on altıncı senesinde Rebî'ülevvel ayında bi-inâyetillâhi'l-Fettâh sulhen fethidüp ba'dehû Melik Salâhaddîn beş yüz doksan yedi târîhinin mâh-ı Recebi'nde bi-avnillâhi'l-Kahhâr kahren fetheylediğünde tâife-i Nasârâ şurût-ı İslâmiyyeye ve cizyeye rızâ gösterdikleri içün ellerinde olan kenîseler ibkā olunup ahidnâmeler virilmişdir. Fe-emmâ tâife-i Yehûd kable'l-feth ve ba'de'l-feth Kudüs-i Şerîf'de

ma'bed ittihâz etmek vâkı' olmaduğı meşhûd ve mastûrdur. Lâkin ol tâife birkaç senedir ki ol arz-ı mukaddesede Hazret-i Ömer *radıyallâhü anh* Mescid-i Şerîfi'nin duvarına mülâsık ve mescidin binâsıyla mütemeddid müşâbih yerleri ma'bed idinüp kuzât-ı sâbıkā zamânında nice def'a ol kenîse teftîş olunup şer'le men' olunmasına evâmir-i şerîfe vârid olmuş. Hâlâ ehl-i mahalleden Müslimânlar ve sâir, şekvâ ve da'vâya gelüp, 'Tâife-i Yehûdun âyîn-i bâtılaları üzre âyîn sadâları tâ'at u ibâdetimize mâni'dir' dimeğin, bâb-ı kenîse kapanup mühürlenmiş idi. Dîn ü devlete lâyık olan min-ba'd ol tâife ol mahalle gelmeyüp sedd olunduğu üzre ibkā olunup veyâhud mescide ilhâk olunup veyâhud masârif-i Mescid-i Şerîf içün galle hâsıl olur bir yer olup Mescid-i Şerîf'e ilhâk olunmak" husûsun bildirmişsin. İmdi; bu bâbda virilen fetvâ-yı şerîfe ve ulemâ-yı izâm ve meşâyih-i kirâm imzâlayup mazmûnuna amel olunmak emridüp olunup ol mahall Mescid-i Şerîf'e ilhâk olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda onat mukayyed olup tâife-i mezkûru şer'-i şerîf iktizâ etdüği üzre mahall-i mezbûru ma'bed edinmekden men' idüp mescid-i mezbûra ilhâk idüp hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye nizâ' etdirmeyesin ve ne vechile icrâ-yı şer' olunup emrim yerine varduğun yazup arzeyleyesin.

d.69, s.270, h.533

Kudüs sancakbeyi ve onun pederi Gazze eski beyinin halka zulmettiğine dair yapılan şikâyet üzerine; Şam beylerbeyi ve Kudüs kadısı tarafından konunun soruşturulması, söz konusu kişiler üzerinde tespit edilen hakların alınıp sahiplerine verilmesi ve sonucun ayrıntısıyla yazılıp bildirilmesi.

شكوى من قيام أمير سنجق القدس وأبيه أمير سنجق غزة السابق بممارسة الظلم بالأهالي، والأمر بالتحقيق في الشكوى من قبل والي الشام وقاضي القدس، واسترداد ما يثبت عليهما من حقوق الناس وإعادتها إلى أصحابها، وإبلاغ المركز عن نتيجة التحقيق.

Following the complaint that Al Quds Sandjakbey and his father former Gaza Bey were tyrannizing people, Damascus Beylerbey and Al Quds Qadi shall investigate the issue, the rights of those people influenced by the relevant individuals shall be given their rights and the outcome shall be reported to the centre.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 6 M sene ihdâ ve elf] **(13 Ekim 1592)**

Şam beğlerbeğisine ve Şam kādîsına ve Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Rikâb-ı hümâyûnuma arz-ı hâl sunulup; "Kudüs-i Şerîf sancağı beği olan Ahmed Beğ oğlu ve sâbıkā Gazze beği olan babası Ahmed zâlim olup fukarâ vü re'âyâya zulm ü ta'addîsi olduğu" arzolunmağın, müşârun-ileyhin sancağı

Ahmed Beğ'in oğlu Ahmed Beğ'e virilüp vâkı' olan zulm ü ta'addîsi dahi şer'le teftîş ü tefahhus olunup üzerlerine sâbit olan hukūk ba'de's-sübût ashâbına alıvirilmek bâbında hatt-ı hümâyûnumla fermân-ı şerîfim sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, mezkûrlardan da'vâ-yı hakk idenlerin bir def'a şer'le görilüp faslolmuş olmayup ve üzerinden on beş yıl mürûr etmiş olmayan husûsların müvâcehelerinde şer'le hakk üzre teftîş ü tefahhus eyleyüp göresin; fi'l-vâkı' arzolunduğu üzre her kimin ne makūle hakkı sâbit ü zâhir olursa ba'de's-sübût hükmidüp girü ashâbına alıvirdükde, kime ne alıvirildüğünün ve bi'l-cümle müşârun-ileyhimânın zulm ü ta'addîlerin defter idüp dahi mufassal ü meşrûh yazup Südde-i sa'âdetime arzeyleyesin.

d.70, s.231, h.437

Kudüs'te Sahratullah ve Mescid-i Aksâ evkafı nâzır nâibliğinin, elinde tezkire olana değil berat olana verilmesi.

الأمر باسناد نيابة ناظر صخرة الله والمسجد الأقصى في القدس لمن حصل على برات (أمر سلطاني) وليس لمن حصل على مذكرة (أمر الوالي والدفتردار).

That the duty of overseeing Sakhratullah and Masjid Al Aqsa in Al Quds shall be given to those who hold a berat rather than a tezkire.

[Yevmü'l-Ahad, fî 21 Rebî'ilâhir sene ihdâ ve elf] **(25 Ocak 1593)**

Görüldü.
Bâ-hatt-ı Zâl Efendi

Kudüs-i Şerîf beğine ve kādısına hüküm ki:

İftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn Mustafa *dâme ulüvvühû* mektûb gönderüp; "Kudüs-i Şerîf'de Sahratullah-i Müşerrefe ve Mescid-i Aksâ Evkāfı'nın nâzır nâibi olan Ali bin Mehmed hâliyâ niyâbet-i mezbûreyi kendü arzıyla berât idüp zabtiderken, hâliyâ Şam beğlerbeğisi ve defterdârı tarafından ba'zı kimesne tezkire almağla zabtetdirmeyüp, mâdâmki kendü arzıyla berât olmağın, niyâbet-i mezbûre zabtetdirilmemek" recâsına arzetmeğin, **buyurdum ki:**

Vardukda, mâdâmki niyâbet-i mezbûre müşârun-ileyhin arzıyla âhara virilmeye; müşârun-ileyh tarafından virilen tezkire ile varanları zabtetdirmeyüp müşârun-ileyhin arzıyla elinde berâtı olana zabtetdüresin.

d.70, s.140, h.260

Halilürrahman halkından bazı kimselerin, isyan eden Benî Attâ ve Benî Utbe adlı kabilelerin hacılardan aldıkları malları ucuza sattıkları, dört-beş köyün

yağmalanıp harab edilmesine vesile olduklarının bildirilmesi üzerine; adı geçen şahısların tutuklanıp yargılanmaları.

قيام بعض الأشخاص من أهالي خليل الرحمن بالتواطؤ مع العشيرتين المتمردتين بني عطا وبني عطية وشرائهم الأموال من الحجاج بثمن بخس، وتسببهما في نهب وتخريب العديد من القرى، والأمر باعتقال الأشخاص المذكورين ومحاكمتهم.

That some of the people from the residents of Khalil al-Rahman sold cheap the goods that they purchased from the pilgrims of Beni Atta and Beni Utbe tribes; and since they were reported to have caused the looting of four-five villages they have to be captured and tried in court.

[Yevmü'l-Ahad, fî gurre-i Recebi'l-mübârek sene ihdâ ve elf] **(3 Nisan 1593)**

Görüldü.
Bâ-hatt-ı Zâl Efendi
Elegetürilüp ba'de's-sübût haklarından geline.

Kudüs-i Şerîf kâdısına ve beğine hüküm ki:

Sâbıkā Kudüs-i Şerîf kâdısı Mevlânâ Hacı Mehmed *zîdet fezâ'ilühû* ve Gazze beği Ahmed *dâme ızzühû* ile Gazze ve Beyt-i Cibrîn kâdıları mektûblar gönderüp; "Ahâlî-i Halîl'den Benî Dâr'dan Bedrî Ebû-Tabbâh ve Dîb ibn-i Berekât ve Abdülkerim nâm kimesneler isyân u tuğyân üzre olan Benî Attâ ve Benî Utbe nâm kabîlenin hevâsına tâbi' olup dâimâ usât-ı mezbûrînin hac yolunda aldıkları emvâl-i huccâcı gâh ucuz bahâ ile ve gâh emânet tarîkıyla alup bey' idüp (...) olduklarından mâ'adâ mezkûrlar geçen sene zikrolunan kabîleye dâyin olup Cebel-i Halîl'e kondurup Halîlürrahman *salavâtüllâhi alâ nebiyyinâ ve aleyh* hazretlerinin dört-beş pâre karyesinin mahsûlün yağma ve karyeleri harâb etdirmişlerdir" diyü arzetmeğin, elegetürilüp şer'le ba'de's-sübût haklarından gelinmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mezkûrları ihzâr idüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzim olanlara buldurup getürdüp ve bi'l-cümle bi-eyy-i-tarîkın-kân elegetürüp dahi arzolunduğu üzre âsî urbân ile bir olup fesâd ü şenâ'ati vâkı' ise ba'de's-sübût şer'le haklarından gelesiz. Ammâ; hakk üzre olup ahz ü celb sebebi ile ehl-i fesâd himâyet olunmakdan begâyet ihtiyât idüp câdde-i hakdan udûl etmeyesiz.

d.71, s.265, h.499

Merhum Sultan Selim Han'ın ruhu için Kuran okumakla görevlendirilen cüz-hanların İstanbul'dan gönderilen maaşlarının Mekke Şeyhülharemi veya Nâibülharemi'nde emanete konularak aydan aya ödenmesi.

الأمر بحفظ مرتبات قُرّاء أجزاء القرآن لروح المرحوم السلطان سليم خان والمرسلة من استانبول، في مشيخة الحرم المكي أو نيابتها، ومنحها لهم كل شهر.

That the salaries of those individuals entrusted with the task of reciting Qur'an for the soul of the late Sultan Selim Khan shall be placed in protection under the Makka Mashyakhat al-Haram or Naib al-Haram and shall be paid from one month to another.

[Yevmü's-Sebt, fî 25 L sene ihdâ ve elf] **(25 Temmuz 1593)**

Görüldü.

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

"Merhûm ve mağfûrun-leh babam Sultân Selim Hân rûh-ı kuds âşiyânı içün tilâvet olunmak içün irsâl olunan eczâ-i şerîfeye ta'yîn olunan cüz-hanların vazîfeleri Südde-i sa'âdetimden irsâl olunan hazîne-i cedîde ile ber-vech-i peşîn irsâl olunup Mekke-i Mükerreme Şeyhülharemi'nde veyâhud Nâibülharemi'nde ve bi'l-cümle kangısında hıfzetdirmek münâsib ise erbâb-ı vezâ'if ma'rifetleriyle emânet konulup sene tamâmına varınca vazîfe-i mu'ayyeneleri mâh-be-mâh virilüp sene-i âtiyeye gelince vech-i meşrûh üzre amel oluna" diyü Mâliye tarafından mufassal hükm-i hümâyûnum virilmişdir. **Buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda Mâliye tarafından virilen mufassal hükm-i hümâyûnum mûcebince amel eyleyüp hilâfına cevâz göstermeyesin.

Bir sûreti Mekke-i Mükerreme kādısına
Bir sûreti Medîne-i Münevvere kādısına

d.71, s.266, h.502

Merhum Sultan Selim Han'ın ruhuna Mekke'de okunmak üzere gönderilen Kuran cüzlerinin dağıtımında bir Divân müteferrikası ile Divân kâtibinin görevlendirildiği, Mekke'deki ulema arasından uygun bulunan kimselere bu cüzlerin dağıtılması ve cüz-han isimlerinin yazılıp adı geçen görevlilere teslimi.

تكليف أحد متفرقة الديوان وأحد الكتاب بتوزيع أجزاء القرآن المرسلة إلى مكة المكرمة لقراءتها إهداءً لروح المرحوم السلطان سليم خان، وتوزيعها على من هو لائق بهذا الأمر من العلماء في مكة وتسجيل أسماء قرائها وتسليمها إلى المسؤولين المذكورين

That one Divan associate and Divan Secretary were entrusted with the distribution of Qur'an parts sent to be recited in Makka for the soul of the late Sultan Selim Khan; that these parts shall be distributed to suitable people from among the ulema

in Makka and shall be submitted to the appointees by recording their names and the number of Qur'an parts.

[Yevmü's-Sebt, fî 25 L sene ihdâ ve elf] **(25 Temmuz 1593)**

Görüldü.
Bâ-hatt-ı hümâyûn

Mekk-i Mükerreme kādısına ve Şeyhülharemine hüküm ki:

Merhûm ve mağfûrun-leh babam Sultân Selim Hân *tâbe serâhû* rûh-ı kuds-âşiyânı içün Mekke-i Mükerreme'de tilâvet olunmak üzre eczâ-i şerîfe ta'yîn idüp Mekke-i Mükerreme'de olan ulemâ ve sulehâdan mahall ü müstahıkk olanlara sizin ma'rifetiniz ile tevzî' olunmak içün hâlâ surre emîni olup Dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Murtazâ *zîde mecdühû* ve Dîvân-ı hümâyûnum kâtiblerinden olup surre kâtibi olan kıdvetü erbâbü't-tahrîr Kâtib Mehmed *zîde kadruhû* ta'yîn olunmuştur. **Buyurdum ki:**

Vakduklarında, zikrolunan eczâ-i şerîfeyi Mekke-i Mükerreme'de olan ulemâ ve sulehâdan mahall ü münâsib olanlara tevzî' etdirüp ve cüz-han ta'yîn olunanların esâmîsin defter eyleyüp ve mühürleyüp müşârun-ileyhimâya teslîm eyleyesin ki ana göre vazîfe-i mu'ayyeneleri her sene de irsâl oluna

Bir sûreti Medîne-i Münevvere kādısına ve Şeyhülhareme, Medîne'de olan ulemâ ve sulehâya tevzî' içün
Bir sûreti Kudüs-i Şerîf kādısına, Kudüs-i Şerîf kādısı olan ulemâ ve sulehâya tevzî' içün

d.72, s.77, h.148

Surre defterlerinde isimleri olup evlatsız vefat edenlerin istihkakının hak etmeyenlere verilmesi, istihkakı olanların da başkaları lehine feragat etmesinin Haremeyn evkafı şartlarına aykırı olduğu, bu tür usulsüzlüklere engel olunarak gerçek ihtiyaç sahiplerine bu hakkın verilmesi.

إبلاغ ناظر أوقاف الحرمين الشريفين عن منح الصرة في حالة شغورها إلى غير مستحقيها، والأمر بمنحها إلى مستحقهيا من الفقراء، وتسجيل ذلك في الدفتر، والتقيّد بما يرد فيه.

That those who had an allocation from the income of Haramayn waqfs and gave up these have acted in breach of the rules and these breaches shall be prevented to give the rights to those who truly own them.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 28 C sene isnâ ve elf] **(21 Mart 1594)**

Görüldü.

Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîf kādılarına ve Şeyhülharemlerine hüküm ki:

Dârüssaâdetim ağası olup Haremeyn-i Şerîfeyn Evkāfı'na nâzır olan iftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn Mustafa Ağa *dâme ulüvvühû* Dergâh-ı mu'allâma kazâyâ defterin gönderüp; "Defterde surresi olanlardan ba'zıları fevtolup evlâdı olmayanların surrelerin temessükle mütekayyid ve surreleri olanlara hüccet ile virüp fukarâdan mahall ü müstahıkk olup surresi olmayanlara virmeyüp bu tarîkle müstahıkk olan fukarâya gadrolunup ve defterde surresi olup mücâvirlerden ve gayrıdan ba'zıları surreye istihkākı olmayan ağniyâ[ya] ve gayra ferâgat idüp mukābelesinde hidmet-i mu'ayyenesi olan sâir cihât gibi hüccet ve gayrı ile tasarruf etdirilüp bu tarîkle şerâ'it-i vâkıfın icrâ olunmayup ahvâl-i surre müşevveş olduğu i'lâm olunmuşdur" diyü arzetmeğin, "Bu makūle umûr men' oluna" diyü hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnum ile fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda her birinüz onat vechile mukayyed olup anun gibi defterde surresi olup âhar yere gitmek murâd idinen eger mücâvirîn ve eger gayrıdan bir ferdin surresin ferâgat tarîkıyla nâ-mahall olanlara virdirmeyüp müstahıkk olan fukarâya dahi ferâgat iderlerse "bedel-i ferâgat" diyü bir akçe ve bir habbe aldırmayup âhar yerlere gidenlerin surrelerin fukarâdan mahall ü müstahıkk olanlara ta'yîn eyleyüp ba'dehû Südde-i sa'âdetimden irsâl olunan surre defterine emîn ve kâtib kaydetdirüp ve min-ba'd bu emr-i celîlü'l-kadrim icrâsında ihtimâm idüp hilâfı sudûrundan ziyâde ihtiyât eyleyesin.

d.72, s.77, h.150

Harem-i şerîfde surre dağıtımı sırasında yaşanan karmaşanın önlenmesi, surre defterlerinde isimleri yazanlara hakkaniyetle bu dağıtımın yapılması.

الإبلاغ عن تدخل البعض في الأمور المتعلقة بالصرة المخصصة للحرمين الشريفين وذلك عند توزيعها، والأمر بتوزيع الصرة على المسجلين في دفاتر الصرة وحسب الاستحقاق.

That chaos in Harem Al Sharif during the distribution of surra presents shall be prevented, and distribution shall be duly made to those whose names are placed in the Surra records.

[Yevmü'l-İsneyn, fî 28 C sene isnâ ve elf] **(21 Mart 1594)**

Görüldü.

Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîf kādılarına ve Şeyhülharemlerine hüküm ki:

Müşârun-ileyh *ilâ âhirihî* elkābıyla kazâyâ defterin gönderüp; Harem-i Şerîf'de surre tevzî' olundukda defterde surresi olanlardan ba'zıları gelmeyüp surrelerin nâib ile aldırup ve defterde esâmî okunurken ba'zıları, "Okunan isim benimdir" diyü hilâf-ı vâkı' âharın surresin alup ve bir kimesne kırk elli kimesnenin surrelerin niyâbet tarîkıyla alup ba'zı ashâbından âhara "kadem" diyü birer akçe alup ve ba'zılarına surrelerin virmeyüp ve defter okunurken ba'zıları, "Defterden kendümüz görelim ve benim ismimi mukaddem buluvirüp oku veyâhud defteri bana virin bulayın" diyü defteri kâtib elinden alup surreyi hakk üzre tevzî'e mâni' olup teşvîş ü ihtilâle bâ'is olmağın, Harem-i şerîfde surre ve defter açılmazdan mukaddem şehirde nidâ vü tenbîh etdirilüp sağîr ü kebîrden özr-i şer'îsi olmayanların cümlesi Harem-i Şerîf'de hâzır bulunup ve ale't-tertîb defter okunup surresi olanların isimleri okundukça ta'yîn olunan surreleri kendü ellerine virilüp niyâbet tarîkıyla âhara virilmeyüp ve özr-i şer'îleri olup marîz ve a'mâ ve pîr-i nâ-tüvân olan ricâl ü nisvân ve ebkârdan ve gayrıdan ki Harem-i Şerîf'e gelmeğe kādir olmayanların müstakîm oğullarına veyâhud âhar ma'lûm ve mu'temedün-aleyh kimesnelerine hem-civârları şehâdetleriyle virilüp ve ma'zûr olanlardan bî-kes olanların surrelerin surre ile irsâl olunan bevvâblardan veyâhud teberdârlardan ve Harem-i Şerîf müş'irlerinden ve siz ki Şeyhülharemlersiz; sizin âdemlerünüzden birer nefer ta'yîn idüp anun gibilerin surrelerin ashâbına îsâl etmek bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâsına arzetmeğin, "Vech-i meşrûh üzre amel oluna" diyü hatt-ı hümâyûnumla fermân-ı âlişânım sudûr bulmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, min-ba'd bu husûslarda vech-i meşrûh üzre amel etdirüp emr-i şerîfime mugâyir evzâ' sudûrundan ziyâde hazer eyleyesin.

d.72, s.242, h.472

Kudüs'te kısa süre sancakbeyliği yapan Cafer'in gayrımeşru vergiler ihdas ettiğine, bu durum engellenmezse haleflerinin de bu tip hukuksuzluklara kalkışabileceklerine dair şikâyet üzerine; bundan sonra sancakbeyi olanların kanun dışı uygulamalarına izin verilmemesi.

الإبلاغ عن قيام جعفر، الذي تولى إمارة سنجق القدس لمدة قصيرة، باستحداث ضرائب غير مشروعة، وطلب استصدار حكم سلطاني لوضع حد لمثل هذه الممارسات التي قد يمارسها أمراء السناجق الذين يخلفونه، والأمر بالحيلولة دون قيام أمراء السناجق بممارسات مخالفة للشرع والقانون.

Upon the complaint that Cafer who shortly acted as Sandjakbey in Al Quds placed unfair taxes and his descendants could do the same unless they are prevented from doing so; the unfair practices of Sandjakbeys from now on shall be prevented.

[Yevmü'l-Hamîs, fî 4 L sene isnâ ve elf] **(23 Haziran 1594)**

Görüldü.
Bâ-hatt-ı hümâyûn

Kudüs-i Şerîf kādısına hüküm ki:

Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp; "Tâife-i tüccâr ve Müslimîn ve kefereden cemm-i gafîr şer'-i şerîfe gelüp, mukaddemâ mîr-livâmız olan Ca'fer kırk elli gün mîr-livâ oldukda hilâf-ı şer'-i şerîf narh-ı rûzîden ziyâde bahâ ile üzerimize (...) ve haseneye tebdîl içün züyûf paralar tarh idüp ve bunlardan mâ'adâ hilâf-ı şer' u kānûn nice tekâlîf idüp bu makūle nesneler men' olunmak içün hükm-i hümâyûn inâyet olunmazsa min-ba'd gelen beğler dahi bu makūle hilâf-ı şer' tecâvüzden hâlî olmazlar" diyü şekvâ eylediklerin arzeyledüğün ecilden, men' olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Teklîf vardukda, bu bâbda mukayyed olup min-ba'd mîr-livâ olanlara re'âyâ vü berâyâya bu makūle hilâf-ı şer'-i şerîf ve emr-i münîf tekâlîf etdirmeyüp memnû' olmayan sancakbeğlerin arzeyleyesin ki sancakları âhara virile.

d.72, s.19, h.27

Kudüs sipahilerinden bazılarının at besleyerek Şam'dan gelip giden hacıları taşıdığı, sancakbeyi ve alaybeyleriyle birlikte diğer kamu hizmetlerinde yer aldıkları, bazılarının ise at beslemediği gibi hizmette de bulunmadığına dair şikâyet üzerine; bu sipahilerin ellerinden timarları alınmak üzere isimlerinin bildirilmesi.

شكوى من قيام البعض من سباهيي القدس بتربية الخيول لنقل الحجاج المتوجهين من وإلى الشام وممارستهم العمل في الخدمات العامة برفقة أمير السنجق وقائد السباهية، وعزوف البعض من تربية الخيول وعدم مشاركتهم في الخدمات العامة، والأمر بإبلاغ المركز عن أسماء المخالفين لتجريدهم من تيماراتهم.

That some of the Al Quds sipahis (cavaliers) raised horses and carries the pilgrims; took part in public services along with Sandjakbeys and and alaybeys; and upon complaints that some of them neither raised horses nor served in public services the timars held by them shall be taken and their names shall be reported.

[Yevmü's-Sülâsâ, fî 9 Ra sene 1003] **(22 Kasım 1594)**

Görüldü.
Bâ-hatt-ı Mîr Efendi

Kudüs-i Şerîf beğine hüküm ki:

Livâ-i mezbûr sipâhîlerinden ba'zı[ları] Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl sunup; "Ba'zıları at besleyüp her sene Şam-ı Şerîf tarafından mürûr u ubûr iden huccâc-ı Müslimîni fermân-ı hümâyûnum mûcebince alınup ve getürüp ve sâir mîrî hidmetler vâkı' oldukda mîr-livâ ve alay beğleri ile hidmetden hâlî olmayup ba'zıları, 'Fakîrü'l-hâliz' diyü at beslememekle hidmete dahi gelmedüklerin" bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, livâ-i mezbûrda vâkı' olan cümle re'âyâ ve erbâb-ı tîmâra muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz ki kifâyet mikdârı at besleyüp anın gibi huccâc ve sâir mîrî hidmetler vâkı' oldukda cümlesine muhabbet ile hidmet eyleyeler. Şöyle ki; fermân-ı hümâyûnuma mugâyir at beslemeyüp hidmete gelmeyenleri ism ü resimleri ile arzeyleyesiz ki dirlikleri âhara virile.

INDEX | İNDEKS

PERSONAL names | ŞAHIS isimleri
Place names | Yer adları
Miscellaneous | Diğer

A

ABDİ (Dergah-ı muallam kapıcıları bölükbaşısı), 62, 64, 199, 200, 202, 204, 205
ABDULLAH, 143
ABDURRAHMAN (Kudüs kadısı), 55
ABDÜLAZİZ (kethüda), 108
ABDÜLHASEN (kadı), 187
ABDÜLKĀDİR, 78, 84, 111
ABDÜLKERİM, 216
ABDÜLKERİM (Kudüs imareti evkafı mütevellisi), 58, 59, 67, 83, 127, 128
ABDÜLKERİM (Kudüs imareti evkafı mütevellisi), 60, 83, 98, 114, 158
ABDÜLKERİM (Kudüs kadısı ve Sultaniye mütevellisi), 112
ABDÜLKERİM (zaim), 156
ABDÜLMELİK, 88
ABDÜLMU'İN, 163
Aclun sancağı, 70, 107
ÂFET HANIM, 134
ağa
    beşlü —, 184
    Şam yeniçerileri —sı, 50
ağaç, 141
    mülk —lar, 88
    yemiş —ları, 152
ahâlî
    —i Lih(?), 83
    —i Mısır, 102
    —i Yazur, 83
AHMED, 214
AHMED (Gazze sancakbeyi), 160, 177, 216
AHMED (Kudüs kadısı), 203
AHMED (Kudüs subaşısı tercümanı), 67
AHMED (Şam beylerbeyi), 53
AHMED BEĞ (Kudüs beyi), 101, 214
AHMED ÇAVUŞ, 95, 107
AHMED OĞLU ALİ, 161
AHMED SEZÂÎ, 67
AHMED ŞUVEYMÎ (Mekke şerifi), 124
akçe, 42, 45, 48, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 65, 70, 82, 84, 91, 92, 93, 109, 112, 117, 119, 125, 127, 130, 145, 146, 148, 155, 157, 158, 163, 176, 178, 179, 181, 185, 200, 203, 205, 208, 219, 220
    —lerin ahz, 185
    mîrî —, 141
    mühür —si, 42
aklâm
    — bedeli, 158
    — dan ihrâc, 158
    —ı evkāf, 158
Aksâ câmii, 180
AKSAYAN VASİL KIZI ERMENİ, 122
ALÂEDDİN (Halilürrahman vakfı nazırı), 55
ALEKSANDR, 165, 166
ALİ, 67, 152, 155
ALİ (emin), 62
ALİ (Hama beyi), 82
ALİ (Mısır müteferrikası), 132
ALİ (müflis), 46
ALİ BİN MEHMED (evkaf nazır naibi), 215
ALİ BÖLÜKBAŞI (Halilürrahman vakfı naibi), 77
ALİ ÇAVUŞ (Şam çavuşu)), 46
altun, 45, 46, 57, 109, 129, 141, 148, 156, 169, 179
    — bilezik, 139
    — cizye, 154
    — halhâl, 139
    — hasâreti, 85
    — kesimi, 84
    — kesri olmak, 46
    — örtü, 77
    — sadaka, 130
    — takye, 139
Amûdiye kilisesi, 188
Antalya Kal'ası, 82
Arîş, 155
arpa, 197

Arpa Emîni, 194
ARSLAN, 78
Artas Dağı, 92
Arun, 88
Arzu'l-fakr karyesi, 158
ASES HAMÎD, 139
âsî
— Arab, 63, 73, 89, 180, 186
— urbân, 216
Âsitâne-i sa'âdet, 41
aş, 105, 106
tas —, 106
at
Arabî —, 40
ateş
—e yakmak, 118
atlu, 49, 70
— tüfenkci, 70
— tüfenklü, 70
avârız, 94
AVRAHAM, 154
avret, 187
AYAS, 168
AYDIN-ZÂDE MEHMED ÇAVUŞ, 100, 124
Ayn Dâre karyesi (Beyrut), 79
Ayn Zerka, 137, 140
AYURTAN, 118
Azûb suyolu, 57

B

Bâb-ı sa'âdet, 82
bahâ
alçak —, 40
arpa —sı, 60, 61
barut —sı, 125
buğday —sı, 46, 60, 61, 63, 65
câmûs —sı, 46
cüz'î —, 125
kereste —sı, 141
tereke —, 48
ucuz —, 216
zeyt —sı, 46, 62
ziyâde —, 221
bakır, 105, 141
bârgîr, 40, 164
huccâcın —leri, 106
yolcu —leri, 106
BARTOLOMEO(?), 213
Basra, 39, 72, 193
BAŞAÇUK MELİK, 147
BAYRAM (İmaret-i âmire mütevellisi), 46
BAYRAM ÇAVUŞ (sabık evkaf mütevellisi), 51, 93
bâzâr, 40, 49
bâzergân, 85
metâ' ve sabun getüren —lar, 47
Beç, 212
Beç kralı, 186
BEDİR (Beyt-i Ta'yâ köyü reisi), 63
BEDRÎ EBÛ-TABBÂH, 216
BEHRAM PAŞA, 176
Belde-i Hammâre(?), 152
Belde-i Tayyibe, 76
Belîka karyesi, 187
BELKIS HÂTÛN, 190
Benî Adiy nâhiyesi, 116, 121
Benî Attâ kabilesi, 216
Benî Dâr, 216
Benî Hâris karyesi, 118, 121
Benî Utbe kabilesi, 216
Benî Ümeyye câmii, 180
Benî Zeyd nâhiyesi, 116, 121
BERÂYE(?) (rahib), 102
BEREKÂT, 79, 88
bevvâb, 75
Beyâda(?), 88
Beyrut, 79
Beyt-i Cibrîn, 216
Beyt-i Merûzâ(?) karyesi (Nablus), 88
Beyt-i Ta'yâ köyü (Kudüs), 63
bostan, 62
BOYALIKOĞLU(?), 150
buğday, 48, 64
— taşıma, 172, 175

C

CA'FER (Şam beylerbeyi), 146
câbî, 127
CÂBİR BİN YÛSUF, 87
CA'FER (mirliva), 221
CA'FER (subaşı), 207
Câmî'-i Aksâ, 163
câmûs
— kıstı, 46
CÂRULLAH (Kudüs kadısı), 84
CÂSİR, 149
Cebele, 108, 122
CEMÂLEDDİN, 56
CENDERECİ-ZÂDE, 39
ceng
— ü cidâl, 80
CERCİS, 154
Cerd (Beyrut), 79
Cübeyre karyesi, 70

Ç

çelik, 141
Çorum, 71

D

DA'ARCI(?) MUSTAFA, 161
davar, 73, 148, 184, 190
Dâvud (a.s.) hamamı, 68
DÂVUD (Kudüs mimarbaşı, zaim), 179
DÂVUD (Tüfenkçiler ağası), 167, 168
DÂVUD PAŞA, 109
DÂVUDÜ'N-NEBÎ, 54
defter
  kazâyâ —i, 58, 59, 62, 64, 65, 219, 220
Defter-i Cedîd-i Hâkânî, 56
Demre nâhiyesi, 81
demür, 141
Dergâh-ı mu'allâm, 48, 49, 58, 59, 68, 71, 72, 81, 91, 92, 96, 97, 98, 104, 110, 124, 125, 159
DERVİŞ, 154
DERVİŞ (Şam beylerbeyi), 118, 156
DERVİŞ (tercüman), 139
DERVİŞ ÇELEBİ (Haleb defterdarı), 57
devâtdâr, 53
DEYL(?), 158
deyn
  altun —, 144
Deyr-i Musallebe deyri, 71
DÎB İBN-İ BEREKÂT, 216
Dimyat, 115, 171
dizdâr, 39, 45, 120, 200, 204, 212
  Kudüs-i Şerîf —ı, 45, 183
DUBRAVNİKLÜ, 50
Dürûzî tâifesi, 80

E

EBÛ-RÎŞ OĞLU (müfsid), 137, 138, 140
EBÛ-SÂLİH, 87
EBÛ-URM, 79
EBÜ'L-AVN (katib), 86
EBÜ'L-LATÎF ALİ BİN MUHAMMED, 91
EBÜ'S-SA'ÂDÂT, 111
ehl-i dalâlet, 81
ehl-i fesâd, 53, 80, 118, 126, 137, 146, 152, 160, 163, 177, 186, 201, 216
ehl-i hibr, 92
ekmek, 106
ELVAN-ZÂDE MEHMED ÇAVUŞ, 140
emîn
  iskele —leri, 186
EMÎR AHMED, 132
EMÎR HAYDAR, 108, 122
Emyûn karyesi, 114
Eriha karyesi, 58
Eriha köyü, 63
Ermeni, 147
Erzurum, 160
esîr
  — almak, 89
Eşfe(?), 81
eşirrâ, 78
eşkıyâ, 80, 146, 176, 177, 210
  —-yı A'râb, 196
et
  —e ihtiyâc olması, 170
ev
  — basma, 79, 80
  — yapımı, 95
  mülk —ler, 78
  vakıf —, 78

F

Fâğur (vakıf karyeler), 142
FÂTIMA, 89
fellâh
  — tâifesi, 76
FEREC OĞLU MUHAMMED, 85
ferrâş, 105
fesâd
  — ü şenâ'at, 80, 118, 146, 176, 186, 187
fırın, 105
fısk
  — u fesâd, 81
filori, 45, 46, 51, 57, 92, 93, 121, 129, 139, 141, 145, 179, 193, 206, 208, 209
fitne
  — vü fesâd, 162, 181, 182
  — vü fesâd def', 80
França, 81
Frenk, 147
fukarâ, 99, 105, 133, 134, 139, 150, 154, 155, 161, 170, 181, 214, 219
  —ya ta'am vermek, 170
  —ya zulm, 95, 133, 134
  —yı rencîde, 45, 152, 155
  —yı sıyânet, 99
füruht
  emlâk ü eşyâsın —, 206

G

GAFİR OĞLU AHMED, 163
gammâzlık, 104, 152
gamz, 67
gâret
  davar ve evlâd —i, 73, 126, 176
  esbâb —i, 89
  mâlları — etme, 49
  Müslümanları —, 118
  terekeleri ve mâlları — etme, 49
GARÎB (tercüman), 139
GAVİN, 185

GAZANFER (Bâbüssaade ağası), 199, 200, 202, 205
GAZANFER (evkaf nazırı), 191
GAZANFER AĞA (Kudüs evkafı nazırı), 211
Gazze, 57, 59, 60, 63, 64, 73, 80, 88, 95, 110, 118, 119, 124, 127, 147, 149, 150, 154, 155, 160, 168, 169, 175, 177, 186, 210, 214, 216
gemi
— gönderilmek, 50
—nin deryâda pârelenmesi, 81
—re'îsleri, 186
GÖRGİ MELİK, 147
gümrük, 47
Gürci, 147, 165, 166, 167
Gürcistan, 165, 166

H

hacc
emîr-i —, 137
hidemât-ı —, 100
—-ı şerîf masârifi, 145
HACI AHMED, 91
HACI İDRİS, 105
HACI MEHMED (Kudüs kadısı), 216
HACI MUSTAFA, 94, 154
hâdim, 117
Haleb, 39, 46, 57, 82, 90, 129, 145
— Hazînesi, 95
HALİL, 67, 84, 118
Halîl, 216
Halîlullah, 187
Halîlullah Evkâfı, 121, 187
Halîlürrahman, 78, 94, 110, 118, 125, 126, 155, 189, 195, 203
— imareti, 124
— Kal'ası, 136, 181
— vakfı, 55, 56, 77, 84, 85, 91, 94, 109, 110, 111, 129, 143, 163, 164, 180, 181, 189, 194, 195
Haliv, 62
Hama, 82
HAMDULLAH EL-ARABÎ, 195
Hammâm-ı Seydî Dâvud hamamı, 54
HAMZA (Kubbe vakıf karyesi nazırı), 52
HANDAN AĞA, 166
Handân karyesi, 83
harâc, 65
bağ —ı, 60, 65
harâmzâde, 80
harc, 47, 91, 92, 144
HARCULLEYL (sipahi), 104
Harem-i Şerîf, 76
Harmend köyü, 64
harnup
— ağaçları, 88
HARTOKOR(?), 212
HASAN, 81
HASAN (Dergah-ı muallam çavuşu), 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176
HASAN (Nablus beyi), 70, 145
HASAN (sipahi), 133
HASAN (Şam beylerbeyi), 167, 168
HASAN (şehzade kapıcısı), 67
HASAN ÇAVUŞ (mütevelli), 174
HASAN ÇELEBİ, 103
HASAN KUL (Kudüs erenlerinden), 55
Haseki Sultân evkâfı, 158, 159, 178, 191, 196, 197, 199, 200, 202, 204, 206, 211
HÂŞİM, 80
HAYDAR (Zeamet sahibi), 42
HAYDAR KETHÜDÂ (Sultan evkafı mütevellisi), 41, 42, 43, 45
Hazîne-i âmire, 88, 89, 153, 157
Hazret-i Mûsâ evkafı, 142
HENRİO(?), 213
Hezle, 85
Hızâne-i âmire, 153, 157
hidmetkâr, 143, 148
Hindî tâifesi, 76
Hisân Kayası (Mısır), 47
HRİSTİYAN(?), 212
huccâc, 106, 140
HUDÂVERDİ (Kudüs beyi), 210
huddâm, 106
hukūk
— u rüsûm, 79, 80
hutbe
— okumakdan men', 187
HÜDÂVENDİGÂR, 120
Hürmüz, 39, 72
HÜSREV BEĞ (Kudüs beyi), 198

I

ılgar, 118
ırgâd, 120

İ

İBRÂHİM, 84
İBRÂHİM BİN ABİDİN, 87
İBRÂHİM BİN EDHEM, 108
İBRÂHİM BİN GUDAYYÂ, 78
İBRÂHİM EDHEM, 122
İBRÂHİM PAŞA (vezir), 203
icâzet, 39, 72, 109, 122, 167, 194
İDRİS (Halilürrahman kalesi dizdarı), 181
ihrâk
Kelâm-ı kadîm —ı, 187
İLYAS BEĞ (Çorum beyi), 71
İMÂDÜDDİN, 102

İRAR DÖ BRUGON, 186
irtişâ, 67

İ

ÎSÂ BEĞ, 84
İSAK, 139
ÎSÂVİYYE(?), 158
İshak Nebî, 77
İskenderiye, 148, 184
İSMÂİL (Havass-ı hümayun emini), 187
İSMÂİL FAKİH, 83
İSMÂİL, 84
İstanbul, 97, 189, 212
isyân, 73, 79, 116, 146, 160
  — u tuğyân, 73, 83, 137, 146, 187, 216
  —ı A'râb, 53
itâ'at
  — ü inkıyâd, 146, 167
  şer'-i şerîfe — etmeme, 146

K

kadem
  Hazret-i Îsâ'nın —i, 75
kaftan
  Bağdâdî kutni —, 139
  zenâne —, 139
KÂHİNE, 122
kahtlık yer, 110
kahvehâne, 81
  — binâ, 84
  — ihdâs, 81
  —lerin izâlesi, 81
  —lerin kam' u ref'i, 81
Kākûn karyesi (Nablus), 49, 61
Kamâme, 42
  — kapusı, 42
  — kilisesi, 40
  — kilisesi ziyareti, 43
  — mahsûlü, 44, 69
  — mütevellîsi, 42, 95
  — ziyâreti, 72
kandîl, 109, 110, 112
KANSU (Şam mirhacı), 107
KANSU BEĞ (Hac emiri), 140
kapudân, 72, 184, 186
  levend —ları, 212
KARA İBRÂHİM (vakıf katibi), 199, 205
kârbânbaşı, 39
karye/köy
  Arzu'l-fakr —si, 158
  Ayn Dâre (Beyrut) —si, 79
  Belîka —si, 187
  Benî Hâris —si, 118, 121
  Beyt-i Merûzâ(?) (Nablus) —si, 88
  Beyt-i Ta'yâ (Kudüs) —ü, 63
  Cübeyre —si, 70
  Emyûn —si, 114
  Eriha —ü, 58, 63
  Handân —si, 83
  Harmend —ü, 64
  Kākûn (Nablus) —si, 49, 61
  Keferciş —si, 59, 60
  Kubbe —si, 52
  —lerden üç-dört pâresin gâret edilmesi, 146
  Metîn —si, 80
  Mu'îd(?) —si, 80
  Sâfiriyye —ü, 64
  Şîve (Remle) —si, 73
  Şüveyke —ü, 61
  Zamyun —si, 154
kassâb
  — ta'yîn, 170
  —lık, 170
Kaş kazâsı, 81
katır, 40
kâtib, 45, 86, 117, 127, 143, 199, 219, 220
kâtibiyye, 143
KATİLYO PAKOMO(?), 213
katl, 118, 187
KAYA-ZÂDE MEHMED ÇAVUŞ, 141
Kayıtbay Evkâfı, 148
KAYTAS (Kudüs sancağı beyi), 53
kazâ
  Kaş —sı, 81
Keferciş karyesi, 59, 60
KELÂNE, 210
KEMAL (Leccun beyi), 70
kemer
  — giydirmeme, 108
  — giymek, 108
  — ve kisve giymeğe müstahıkk olmak, 108
  —lerin alınması, 108
Kenîse, 62
kenîse/kilise
  Amûdiye —si, 188
  bâb-ı —nin kapanup mühürlenmesi, 214
  Musallebe, 100, 102
Kerek Kal'ası, 181
Keremmân(?), 88
kereste, 141
KEREŞTÜ, 122
KERİM, 67, 85
KERÎMÜDDİN, 85
kethüdâ, 39
kettân, 95
Keyânî(?), 88
KEYVAN BEĞ, 99, 125
Kıbrıs, 82
kıllet, 145

kilâr, 105
kirec
Mescid-i Aksâ —i, 95
kisve, 108
— giymek, 108
KORKMAZ (cabi), 114
Kostantıniyye, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 87, 110, 111, 135
Kubbe karyesi, 52
Kudüs-i Şerîf Evkâfı, 50, 55, 154, 211
Kudüs-i Şerîf Kal'ası, 45, 57, 65, 97, 120, 126, 135, 203
Kumâme, 212
kurşun, 141, 180
Aksâ câmii —u, 179
KUSEM, 67
kuşak, 139
sırma —, 111
kuzu, 169
KÜBKÂRE(?), 158

L

LA KANAYE, 187
Lahsa, 82
Leccun, 70, 80, 137, 138, 140, 158, 176
Leh, 122
Leh kralı, 148, 189
LEPSİN(?), 138, 139
levend
—ât, 81
Litvanya, 189
LORKEVİN VİLAR, 186
LOVENDİK, 165, 166
Lût Hazret-i, 105, 142
Lût Nebî evkafı, 142
lüle, 92, 169

M

mâ'
—-i âbyâr, 54
—-i cârî, 92
—-i şitâ, 68
mağara, 40
mahbûs, 135, 136
MAHMUD, 144, 168
MAHMUD (Dergah-ı muallam çavuşu), 179
MAHMUD (Halilürrahman evkafı katibi), 143
MAHMUD (Mısır beyi), 149
MAHMUD (zaim), 98
MAHMUD BEĞ (Kudüs beyi), 208, 209, 210
MAHMUD BİN ABDÜRRAHİM, 88
MAHMUD ÇAVUŞ, 95
MAHMUD ÇAVUŞ (hakkâk), 177, 178
MAHMUD DEYRÎ (Kayıtbay evkafı mütevellisi), 148
mahsûl
—ât anbârı, 118
—-i vakf, 45, 159
—ün yağma edilmesi, 216
vakıf —ü, 144
yarar —, 158
mâl
—-i mîrî, 88, 141
—-i mîrî tahsîli, 79
—-i mürettebe, 146
—-i vakf, 43, 46, 49, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 77, 91, 96, 97, 120, 175, 191, 199, 201, 206
tahsîl-i —, 146
vakıf —ı, 45
matbah, 105, 170
vakfın —ı, 77
mazarrât
—-ı ibâd, 81
me'kel, 105
me'kûlât, 110
Mecdel, 161
Medîne-i Münevvere, 129, 130, 145, 218, 219
Medrese-i Tâziye (Kudüs), 192
MEHMED, 115, 154, 198
MEHMED (bina emini), 206, 207
MEHMED (Halilürrahman kalesi hisar eri), 136
MEHMED (kapıcı), 208
MEHMED (katib), 218
MEHMED (sabık Şam kadısı), 102
MEHMED (Şehrizol beylerbeyi), 92
MEHMED AĞA, 213
MEHMED BEĞ, 99
MEHMED BİN ALİ (bölükbaşı), 181
MEHMED ÇELEBİ, 39, 110
MEHMED GİRAY HÂN, 187
MEHMED PAŞA (Lahsa beylerbeyi), 82
Meis (Rodos), 81
Mekke-i Mükerreme, 124, 129, 130, 145, 217, 218, 219
Melâhımiyye(?) (Basra), 193
MEMİ KETHÜDÂ (Behram Paşa'nın kapı kethüdası), 176
memlehâ, 155
Menâhil, 88
menhiyyât, 76
MERD, 122
meremmât, 70
suyolu —ı, 45
meremmet, 45, 141
bürke —i, 192
kal'a —i, 184
Sahratullah ile Mescid-i Aksâ'nın —i, 193
suyolunun —i, 120

Merfûkâ mezraası, 158
merkad
Hazret-i Lût —ı, 109, 112, 117
Hazret-i Mûsâ —ı, 109, 112, 117
Hazret-i Yûnus —ı, 109, 112, 117, 142
Hazret-i Yûnus —i, 117
mermer, 193
a'yen —, 141
Merrûd(?), 88
Mescid-i Aksâ, 75, 76, 85, 206, 207, 213
— evkâfı, 121, 215
MESİH PAŞA, 192
Metîn karyesi, 80
mezar
Hazret-i Meryem'in —ı, 75
İshak Nebî'nin —ı, 181
Mısır, 47, 85, 115, 124, 125, 130, 131, 132, 145, 167, 168, 171
MISIRLI AHMED ÇAVUŞ, 108
MISRÎ OĞULLARI, 136
mîr-i hac, mîr-i huccâc, 107, 113
Mu'îd(?) karyesi, 80
muganniyye, 75
MUHAMMED, 56, 80, 84, 121
MUHAMMED (Halilullah evkafı mütevellisi), 121
MUHAMMED (Halilürrahman ve Cami-i Aksa mütevellisi), 163
MUHAMMED (kadı), 84
MUHAMMED (Kudüs kadısının oğlu), 42
MUHAMMED (mütevelli), 199
MUHAMMED BİN HANEŞ, 79
MUHAMMED BİN MAHMUD, 83
MUHAMMED BİN MÛSÂ (muhzırbaşı), 121
MUHAMMED BİN SEYDÎ (EBÛ-URM), 79
MUHAMMED EL-HARÛF, 88
MUHAMMED EL-MÛC İBN-İ ELVÂH, 88
MUHAMMED EN-NÂSIR, 83
MUHİB ÇAVUŞ, 90
MUHİBBÜDDİN, 111
MUHYİDDİN, 86, 147
MURAD PAŞA, 92
MURTAZÂ (Dergah-ı muallam müteferrikası), 218
MÛSÂ, 67, 78, 84
MÛSÂ (Kudüs evkafı mütevellisi), 154
MÛSÂ HADÎD, 139
MÛSÂ HAZRET-İ, 78, 99, 105, 142, 151
Musallebe kilisesi, 100, 102
MUSLİHİDDİN (Kudüs kadısı), 102
MUSTAFA, 84, 95, 121, 141, 215
MUSTAFA (mültezim), 57
MUSTAFA (Şam nazırı), 57
MUSTAFA AĞA (Harameyn evkafı nazırı), 219
MUSTAFA KETHÜDÂ (Havas emini), 57, 64
MUSTAFA OĞLU MEHMED (Dergah-ı ali yeniçerisi), 184
MUSTAFA PAŞA, 90, 168
mü'ezzin, 117
müfsid, 49, 78, 79, 154
—în, 118
münhezim
— olmak, 80
münkirât, 76
mürtezika, 91, 144, 148
müstahfız
kılâ' —ları, 145
müzâyaka, 48, 75, 108, 170
— çekdirmeme, 48, 113, 190
— def', 170
— olunmaması, 170

N

Nablus, 49, 61, 70, 80, 87, 88, 110, 118, 119, 126, 145, 146, 155, 169, 176, 187
NABLUSLU RECEB, 77
nâhiye
Benî Adiy —si, 121
Benî Zeyd —si, 116, 121
Demre —si, 81
NAKKAŞ HIZIR, 203
NAKKAŞ MEHMED (suyolu emini), 45
narh
—dan ziyâde, 155
—ı cârî, 169
—ı rûzî, 85, 221
narh-ı rûzî, 50, 110, 115, 171, 197
NÂSIRUDDİN İBN-İ KUTAYŞ (emin), 62
NERDÜBÂN MEHMED (zaim), 62
nevbetci, 96, 111
NİKOLA KRİSTOF LECONEB (mareşal), 189
NİŞANCI PAŞA, 212
nüzül, 94
nüzzâriye, 117

O

oğlancık
ma'sûm —lar, 187
OSMAN (mütevelli), 127, 128
OSMAN (subaşı tercümanı), 134
OSMAN AĞA (Haseki Sultan imareti mütevellisi), 128, 129, 153, 157, 158, 199, 205
OSMAN KUDDÛSÎ (mütevelli), 199, 202, 206
otluk, 197

Ö

ÖMER (Degah-ı muallam çavuşu), 197
ÖMER (Dergah-ı muallam kapıcısı), 60, 61, 65

ÖMER (evkaf hizmetlisi), 59
ÖMER (evkaf nazırı), 142
ÖMER (Kudüs kadısı), 211, 213
ÖMER (Şam yeniçerisi), 48, 49, 50, 66
ÖMER BİN EBÜ'L-LATÎF, 182
ÖMER ÇAVUŞ (mütevelli), 199
ÖMER HAZRET-İ, 213, 214
Ömeroğlu (Mısır), 132
örtü
    Hazret-i İshâk merkadi —sü, 111
öşr
    —-i mahsûlât, 117

P

PAKOMNO(?), 212
papas, 81
para, 42, 46, 57, 121, 193
PARTOLOKYO(?), 212
PERVÂNE ÇAVUŞ, 113
PERVİZ (mütekaid), 193
PERVİZ BEĞ (Şam'dan mütekaid), 194
PETRO PORONSKO, 189
pirinç, 115, 171
PİRLO DE LORANİ, 187

R

Ra'sü'l-Ayn Kal'ası, 184
Rakka, 95
Ravza-i mutahhara, 113
re'îs, 126, 186
    gönüllü —, 212
    levend —leri, 186
    nevâhî —leri, 126
rehîn
    — alınma, 126
    — Arablar, 136
    Kudüs kalesindeki mahbus —lerin tebdili, 135
    yarar —ler, 126, 136
Reîsülküttâb, 91, 192
Remle, 59, 60, 64, 65, 73, 83, 88, 110, 127, 133, 134, 154, 155, 211
rencber, 47, 82
Reşîd, 115, 171
RIDVAN, 94
RIDVAN (Kudüs beyi), 57
RIDVAN (Şam beylerbeyi kethüdası), 144
RIDVAN ÇAVUŞ, 92
RIDVAN PAŞA, 86, 101
ROBERDO LE DORİNDRE, 184
Rodos, 81
rüsûmât, 58, 63
    —-ı biyâre, 60, 65
    —ı mağra, 60, 65

S

Safed, 52, 80, 88, 95, 137, 138, 139, 140, 158, 168, 169, 175
Sâfiriyye köyü, 64
sahan, 77
Sahratullah, 67, 76, 109, 113, 141, 179, 180, 193, 206, 207, 208, 209, 215
    —-i Müşerrefe vakfı, 54, 68
Sahratullah-i Müşerrefe vakfı, 69
salgun
    — salma, 49, 187
SÂLİHOĞLU (Kudüs müezzinlerinden), 198
SÂLİM İBN-İ ARAFÂT, 88
SAMSUNÎ-ZÂDE (Kudüs kadısı), 177
sandal, 81
SÂR(?), 67
SARI BEDREDDİN, 103
Sayda, 62
SE'Â'UMR(?), 158
SELİM, 48, 50, 58, 59, 60, 67
SELİM HÂN, 49, 157, 170, 171, 217, 218
serdâr
    lık, 80
serkeş
    —lik, 146
    —lik üzre olan karyeler, 146
sermâye, 170
SEYYİD MEHMED (Kudüs kadısı), 204
SİNAN PAŞA, 206, 207, 209
sipâhî, 79
    — oğlanları, 194
    — olmayanlar, 187
    — ta'yîn, 188, 207
sirka, 67
sirkat, 111
    buğdayın —ti, 77
    esbâb —ı, 77
    İshak Nebînin üzerindeki altun örtüden bir arşun mikdârının kesilüp — edilmesi, 77
    matbah esbâbı —, 77
SİYÂMÎ-İ RÛMÎ, 75
SOLAK MUSTAFA (sipahi), 45
SOLAKOĞLU KAYITBAY, 80
somî parmaklar, 181
su, 62, 68, 92, 169
    — tevzii, 54
    — verilmesi, 54
    hamama — verilmesi, 69
    münkatı' —, 45
    —yun kılleti, 120
    —yun kifâyeti, 68
Sultân Süleyman İmâreti, 159
Sultâniyye, 112
suyolcu, 120
suyolu, 44, 45, 95

— hidmeti, 92
— ihrâcâtı, 57
— vakfı, 45
sübaşı, 43, 59, 60, 73
—lık, 181
SÜLEYMAN (bölükbaşı), 183
SÜLEYMAN (Dergah-ı ali çavuşu), 203
SÜLEYMAN (Kudüs beyi), 112, 116, 123, 141
SÜLEYMAN (Vildan mütevellisi), 120
SÜLEYMAN (zabit), 132
SÜLEYMAN BEĞ (Kudüs beyi), 142
SÜLEYMAN BİN SÂLİH, 154
SÜLEYMAN ÇAVUŞ, 192
SÜLEYMAN HÂN, 141, 171, 176
Süleyman Hân imareti, 156
SÜLEYMAN ŞÂH (Kudüs Beyi), 125
sürgün, 118
şehirden —, 182
süt, 76

Ş

ŞA'ŞÂNÎ OĞLU AHMED, 139
Şam, 39, 47, 57, 66, 79, 87, 90, 106, 119, 124, 129, 131, 140, 145, 146, 150, 156, 157, 158, 159, 167, 168, 174, 179, 180, 194, 198, 202, 206, 209, 222
— beğlerbeği, 39, 41, 42, 43, 44, 50, 53, 62, 64, 70, 77, 78, 79, 83, 86, 84, 87, 95, 96, 97, 98, 99, 102, 106, 107, 113, 114, 118, 123, 124, 125, 129, 131, 136, 138, 139, 140, 143, 145, 146, 150, 151, 153, 155, 156, 161, 167, 168, 175, 181, 182, 183, 184, 187, 193, 195, 202, 205, 214, 215
— Efendisi, 86
— hazînesi, 57, 130, 145, 179
— kantârı, 180
ŞAMLI HÜSEYİN ÇAVUŞ, 149
ŞEHÂBEDDİN, 136, 181
ŞEHÂBEDDİN (muvakkıt), 111
ŞEHÂBEDDİN (subaşı tercümanı), 152
ŞEHÂBEDDİN BİN CIBIKCI(?), 161
Şehrizol, 92
ŞENTUN, 139
ŞEREF (Trablus beyi tercümanı), 150
ŞEREFÜDDÎN ASELÎ (Kudüs kadısı naibi), 177
ŞEYH ABBAS BİN SUBH, 129, 130
ŞEYH AHMED DECCÂNÎ, 54
ŞEYH ÂMİR, 164
ŞEYH CÜRCÂNÎ OĞULLARI, 118
ŞEYH HAYREDDİN, 80
ŞEYH İBRÂHİM, 105
ŞEYH MUHAMMED ÂMİRÎ, 110
ŞEYH MUHAMMED ES-SAMED, 182
ŞEYH MUHAMMED HALVETÎ, 78
ŞEYH MUHYİDDİN B. SÂHİB, 56
ŞEYH MÛSÂ (Kudüs müezzinlerinden), 198
ŞEYH NASRULLAH, 85
ŞEYH NÛRULLAH (Kudüs müftüsü), 162
ŞEYH YAHYÂ, 100
ŞİHÂN(?), 83, 84
Şirvan, 167
Şive karyesi (Remle), 73
şühûd-ı zûr, 68, 77, 110, 151
Şüveyke köyü, 61

T

tâife
Efrenc —si, 43, 188
—i A'râb, 187
—i Efrenc, 188
—i Nasârâ, 213
kefere —si, 193
Müşâşaka —si, 49, 61
tüccâr —si, 39
Yehûd —si, 188
TARÂNÎ (Kudüs subaşısı tercümanı), 67
tarîk
—i Edhemî, 108
tas, 106
cam —, 139
TATAK MUHAMMED, 199, 202
tavuk, 169
tazallüm, 89, 133, 148, 162, 182
Tâziyâne Vakfı, 52
Tâziye Medresesi, 91
tebevvül, 75
Harem-i Şerîf'de —, 76
tereke, 48, 50, 64, 96, 110, 143
— almak, 48
— virilmek, 48, 51
—sin yedirmek, 118
—yi çekirge yemesi, 48
tevbe
— etmek, 162, 182
tezvîr, 77, 110
tîmâr, 70, 118, 167, 201
erbâb-ı —, 146, 201
TOKLU MEHMED (zaim), 187
Trablus, 39, 41, 46, 51, 80, 114, 122, 150, 154
Trablusşam, 200
TURGUD (Kudüs evkafı mütevellisi), 46, 50, 51
TURGUD (Şam imareti mütevellisi), 48, 49, 50, 57, 60, 65, 66, 158
tüccâr, 82
tüfenk, 80, 116
— isti'mâl, 118

U

UBEYD, 161

UBEYD (Belde-i Hammare? kethüdası), 152
UBEYD BİN ÂMİRE(?), 161
UBEYD İBN-İ ACLUR(?), 88
ulak
— alma, 106
ulûfe, 90, 94, 145, 148
— verilmemesi, 148
UZUN AHMED ÇAVUŞ, 209

Ü

Üzeyr Hz. mezarı, 161

V

VÂ'İZ EMİR SEYYİD YAHYÂ, 102
Vâdî-i Alî (Gazze), 63
Vâdi-i Anbâr suyu, 169
VA'İL SABBÂH, 88
vakıf
suyolu —ları, 95
VECDÎDÂ, 158
Vekâletüssabun, 47
Venedik, 212
— Doju, 41
voyvoda, 110, 169

Y

YA'KŪB (Safed beyi kethüdası), 137
Ya'kūb Nebî türbesi, 77
Yafa İskelesi, 43, 50, 115, 171
yağ, 154
zeyt —ı tevzî', 143
YAHYÂ, 86
YAKOB SUVALİ(?), 213
yasakçı, 42, 184
yaya, 49
Yemen, 93
yeniçeri, 49, 50, 64, 65, 96, 97, 174, 184, 207
Şam —leri, 145
yoğurt, 76
YORCO KADRİO(?), 212
YÛNUS, 88
Yûnus Hazret-i, 105
Yûnus Nebî evkafı, 142
YÛSUF, 79
YÛSUF (Şam beylerbeyi kethüdası), 39, 41
YÛSUF B. SÜYÛSÎ, 49
YÛSUF BEĞ (Kudüs Beyi), 40
YÛSUF BİN HERMÛS, 79

Z

ZA'ÎM PERVİZ, 82
ZÂL EFENDİ, 215, 216
Zamyun karyesi, 154
ZÂYİRCİ ÖMER, 135, 162
ZEKERİYYÂ, 74
ZEKERİYYÂ (suyolu nazırı), 45
zeytûn
— ağaçları, 88
zimmî, 81
zinâ, 67
zindân
— ıztırâbı, 135
ziyaretgâh, 147
zulm ü ta'addî, 65, 84, 104, 132, 139, 146, 150, 169
zü'amâ, 137, 146, 151, 167, 201

COPY OF THE ORIGINAL EDICTS
HÜKÜMLERİN GÖRÜNTÜLERİ

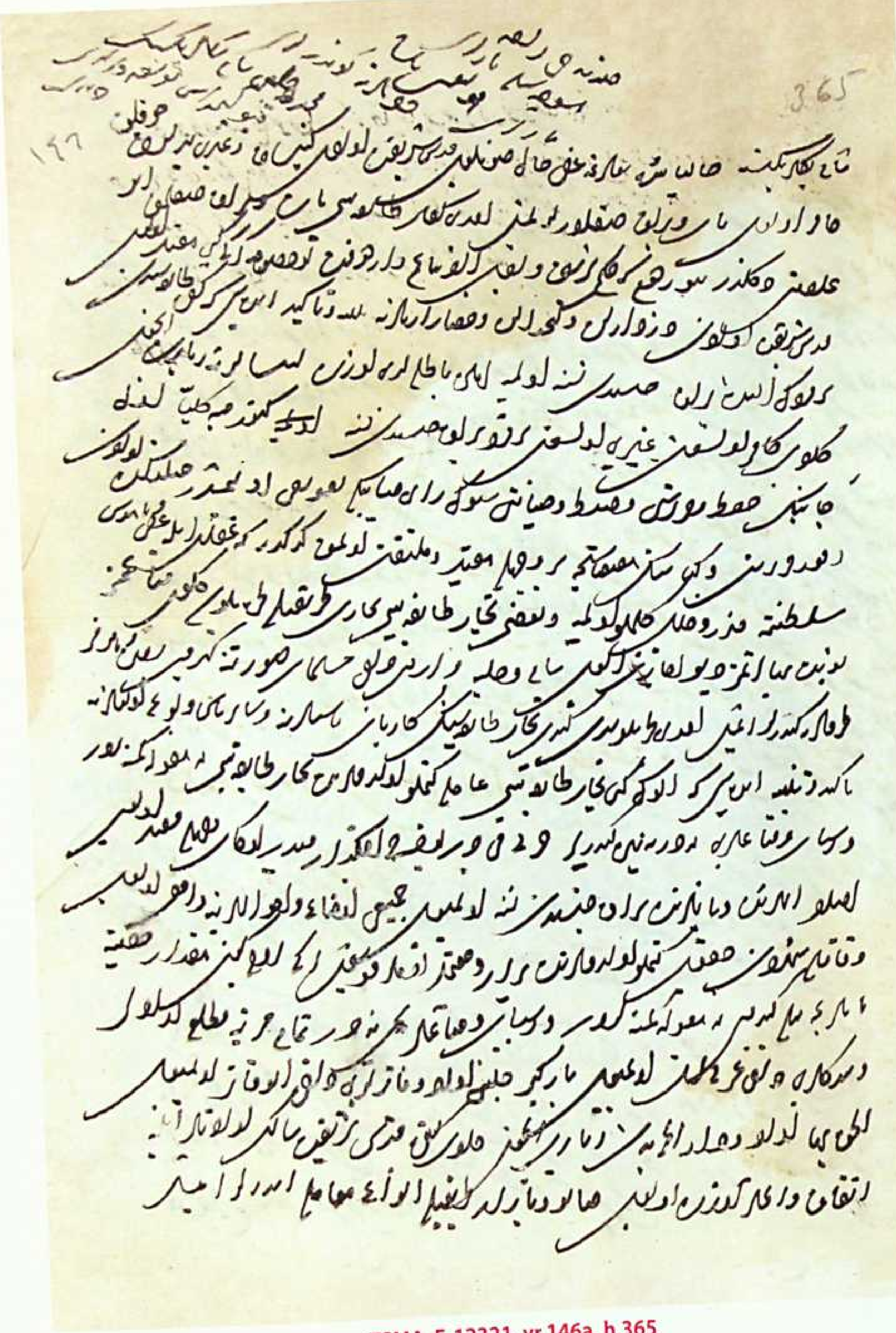

TSMA, E-12321, vr.146a, h.365

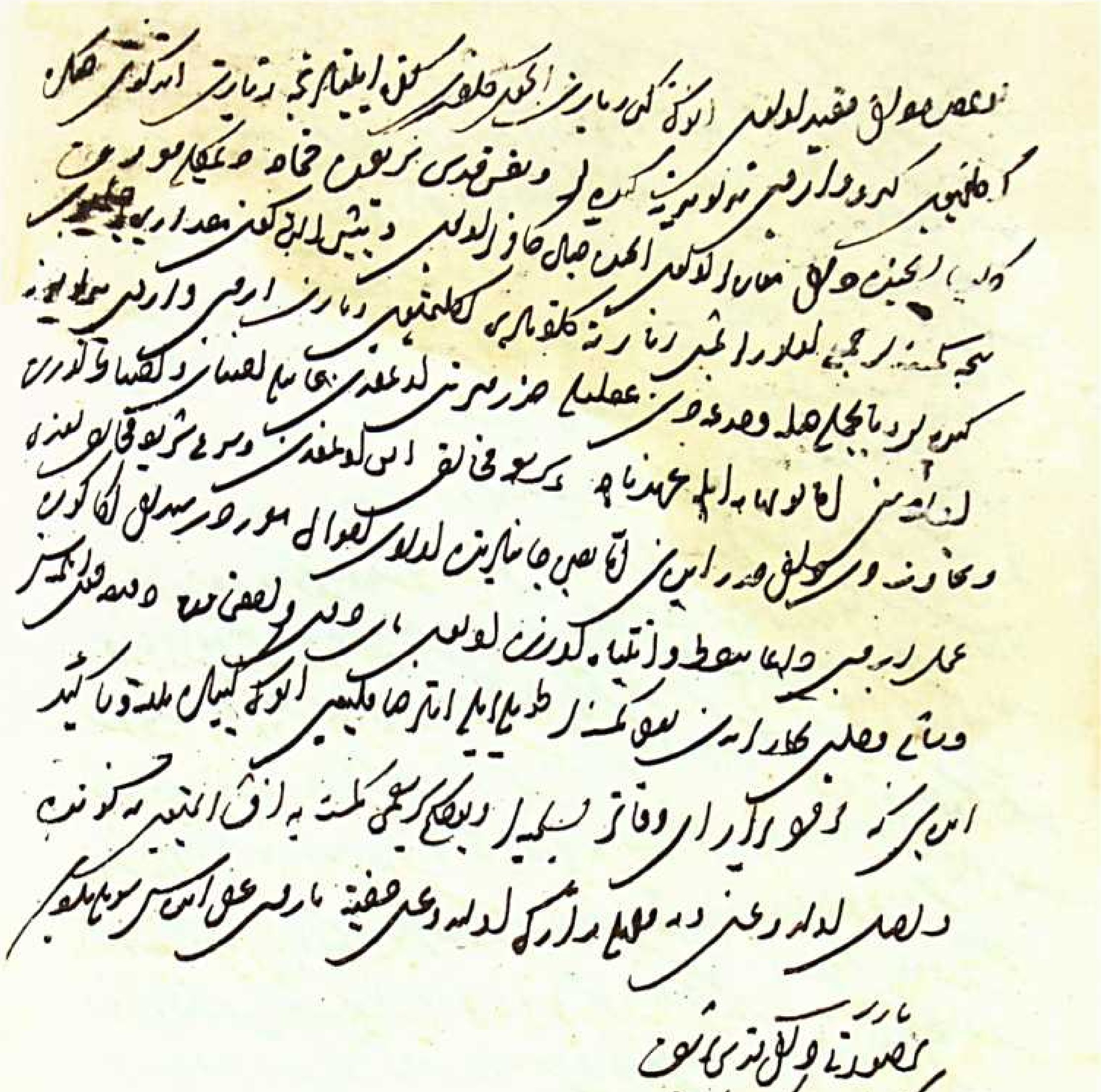

TSMA, E-12321, vr.146b, h.365

TSMA, E-12321, vr.157b, h.391

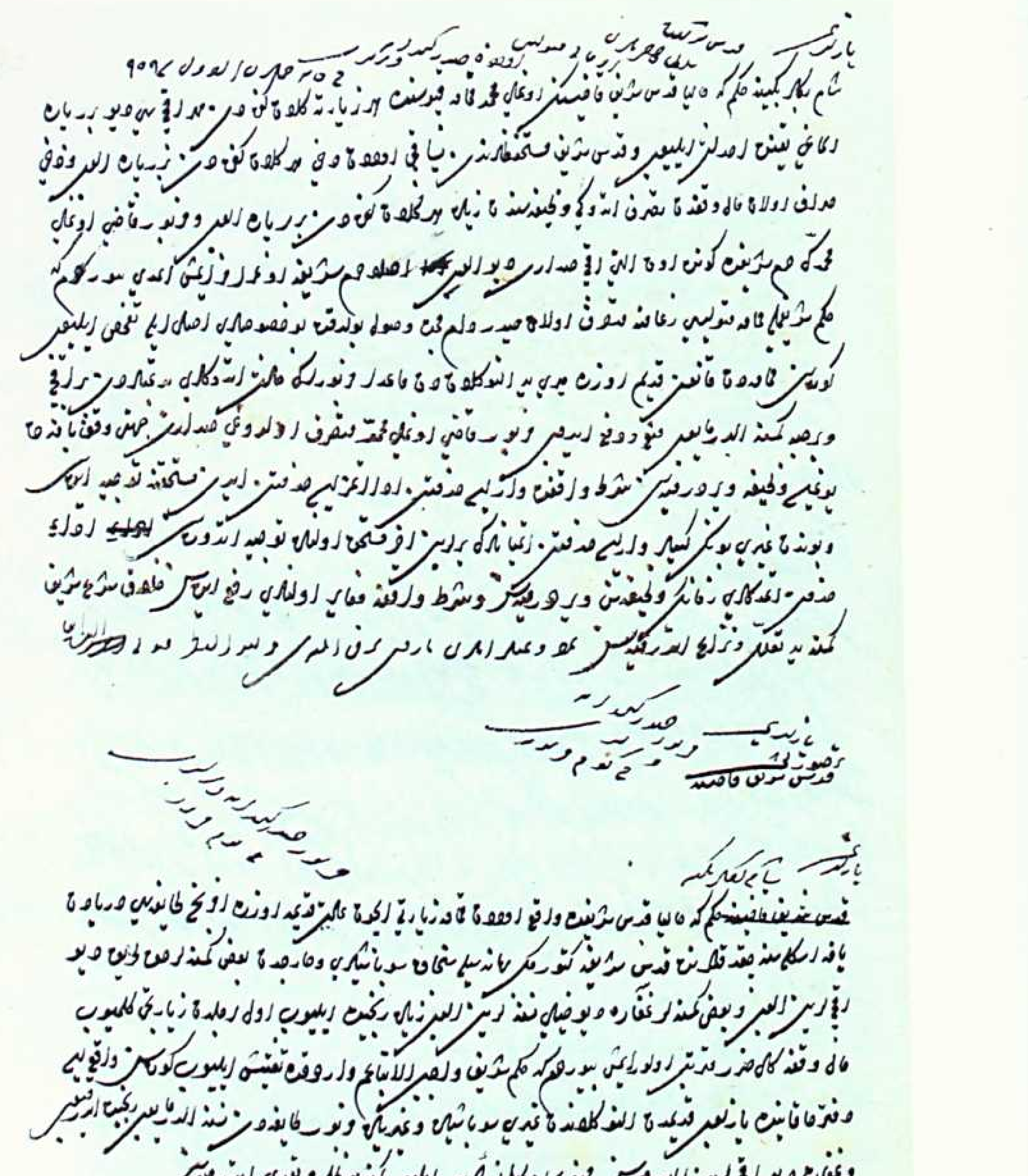

TSMK, K-888, vr.230a, h.1-2

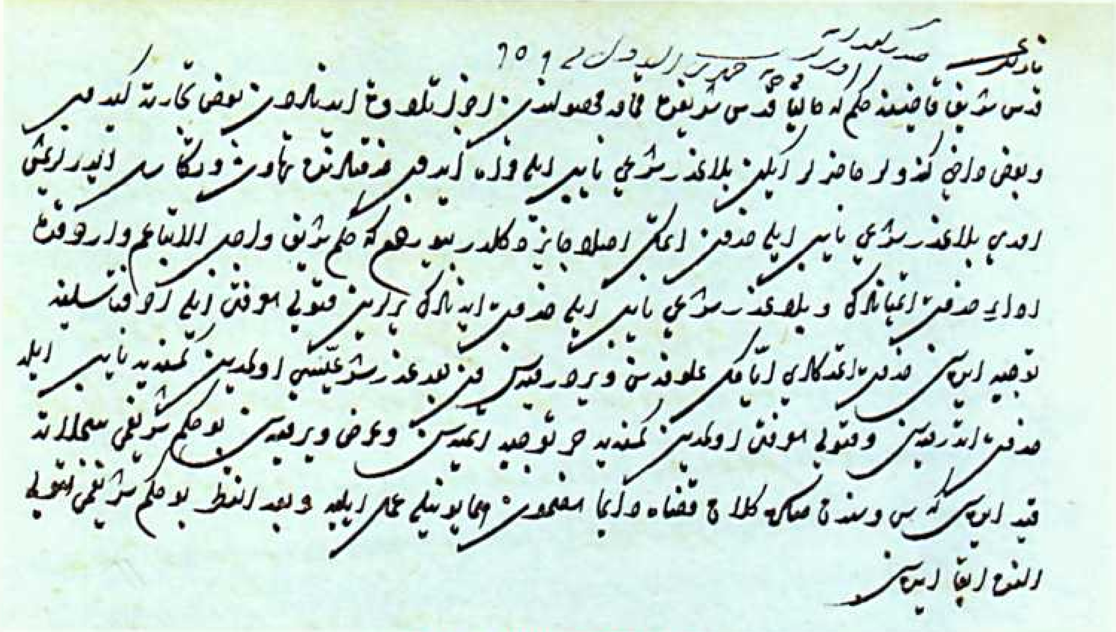

TSMK, K-888, vr.230b, h.1

شام بکلربکیسنه و قاضیسنه حکم که حالیا قدس شریف قاضیسی درگاه معلامه مکتوب گوندروب قدس شریفده جاری اوقافک صو یولنک

قدیمدن [illegible] وقف اولوب ضبط ایتمک لازم ایکن ناظر و کاتب و صلحانک ایکن [illegible] اولنوب شمدیه دکین

[illegible]

TSMK, K-888, vr.283a-b

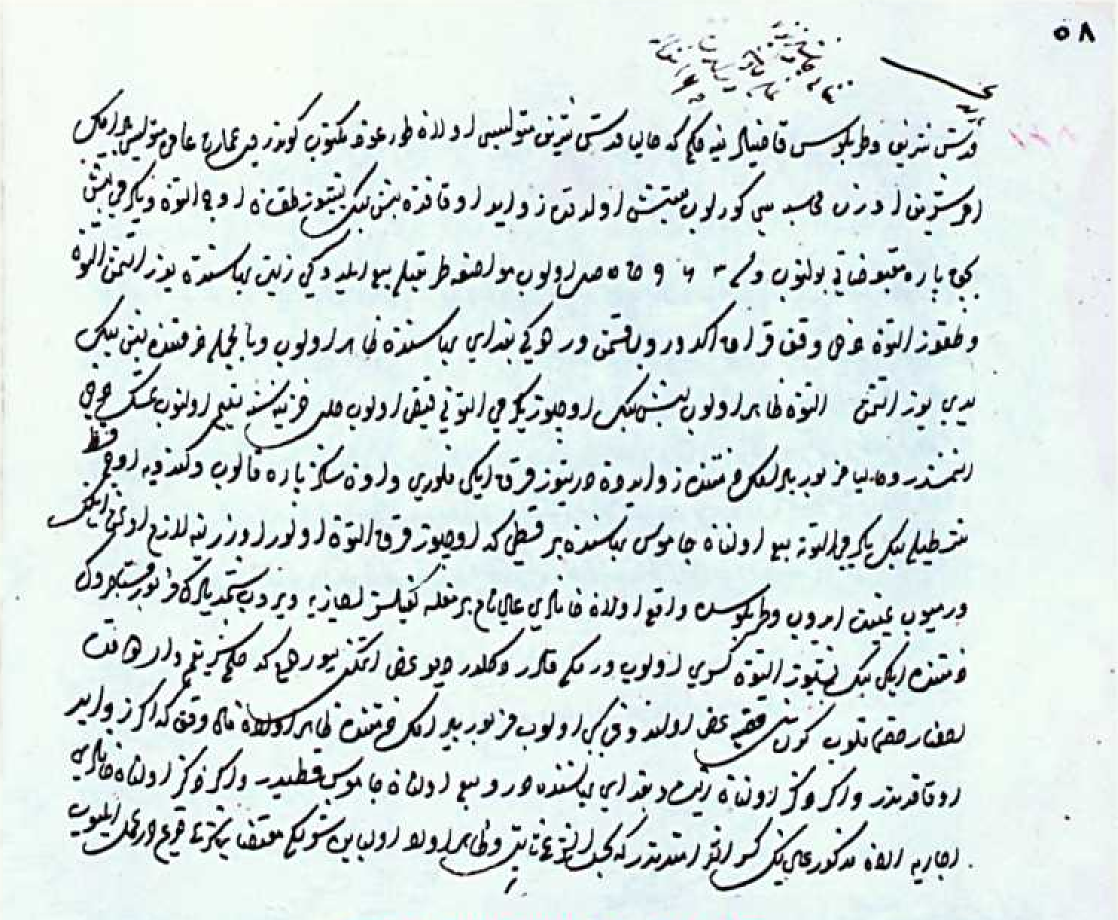

BOA, A.DVNS.MHM.d.3, s.58, h.138

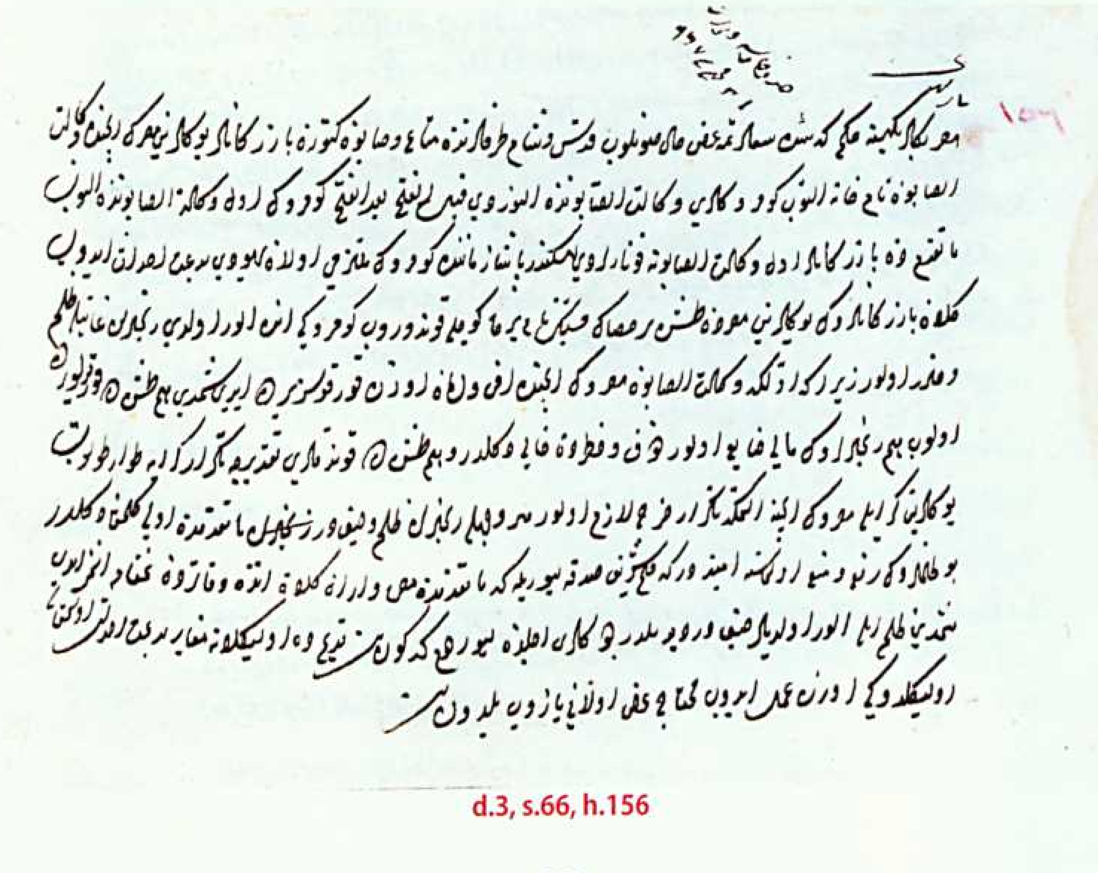

d.3, s.66, h.156

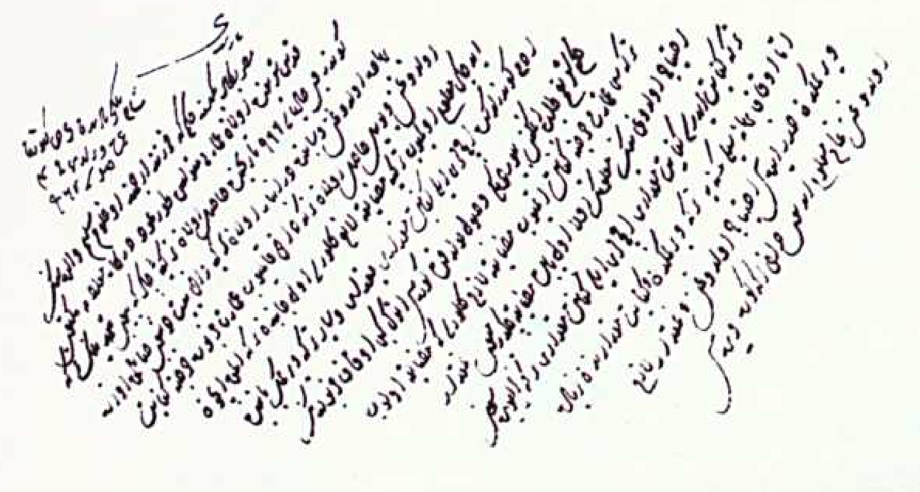

d.3, s.174, h.481

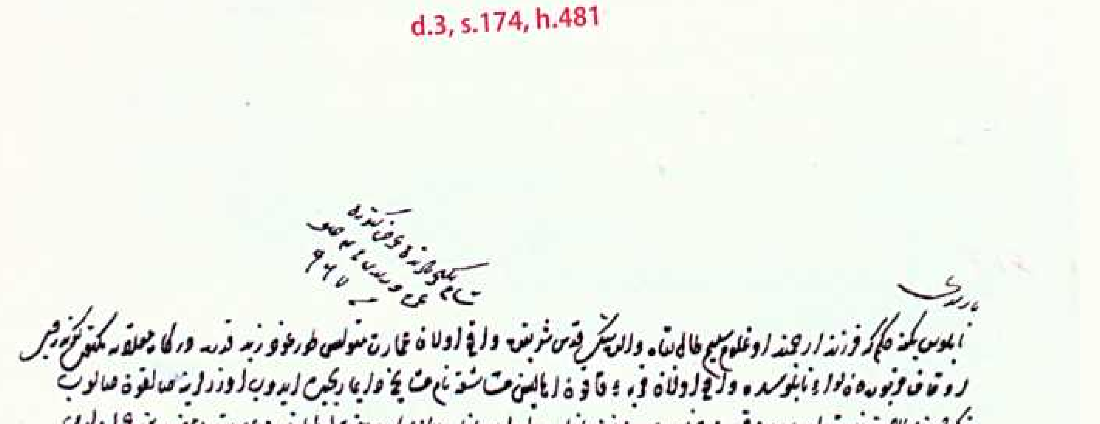

d.3, s.175-176, h.483

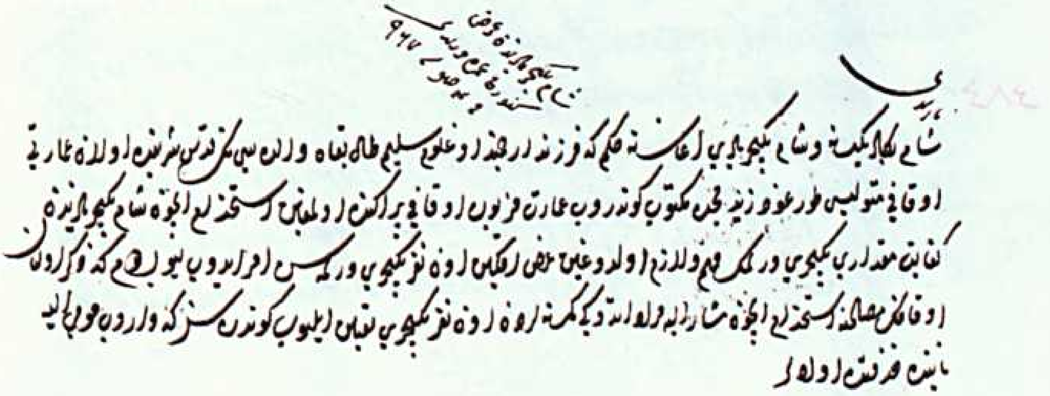

d.3, s.176, h.484

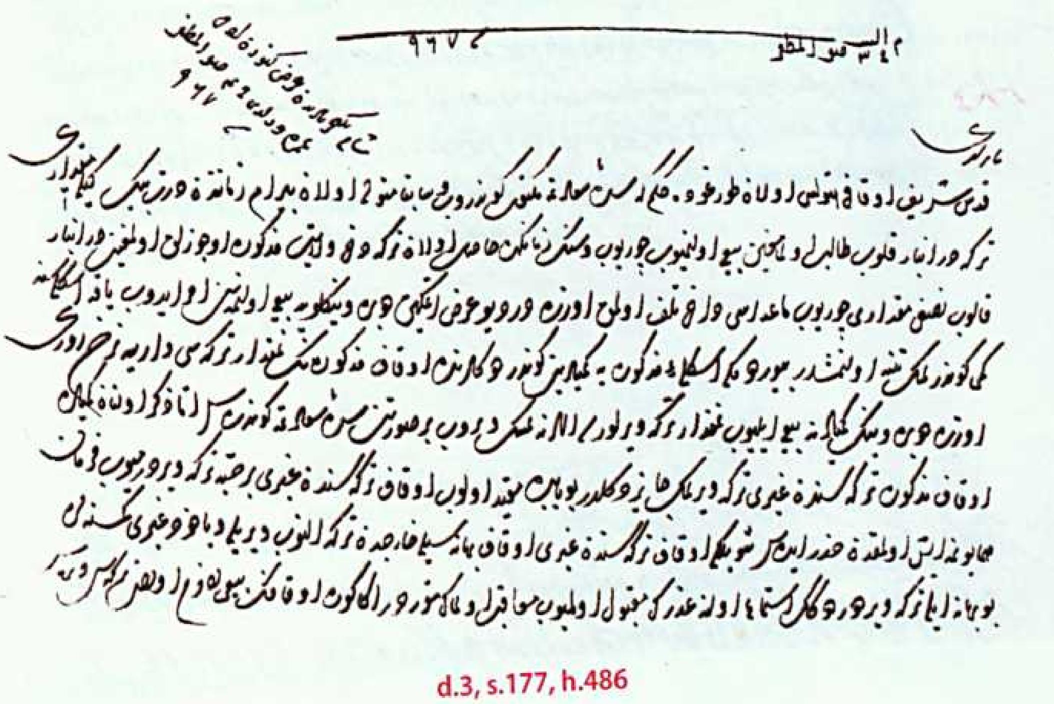

d.3, s.177, h.486

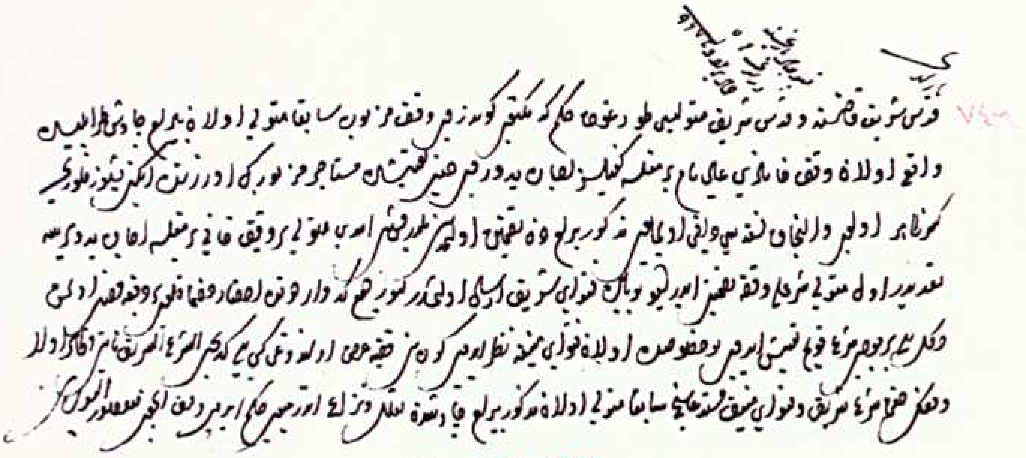

d.3, s.258, h.746

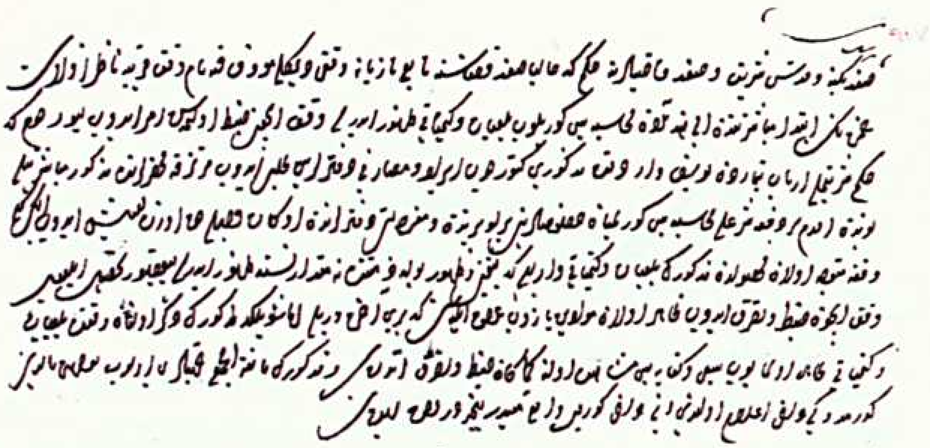

d.3, s.313, h.917

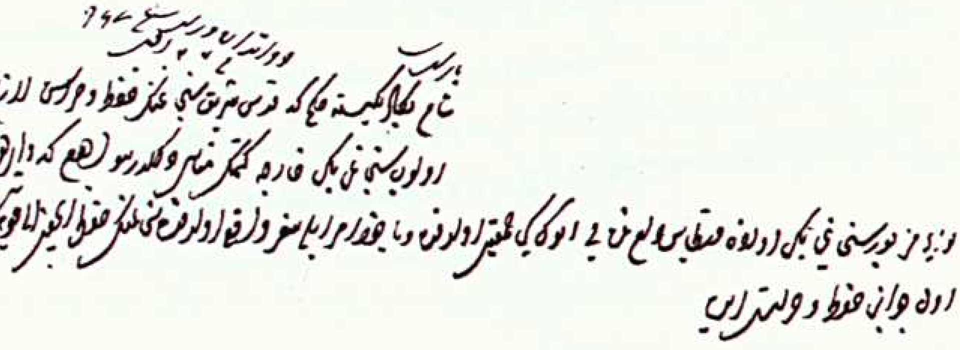

d.3, s.346, h.1020

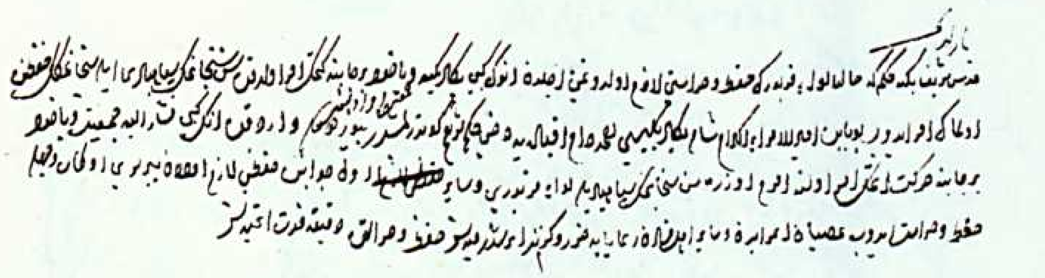

d.3, s.347, h.1025

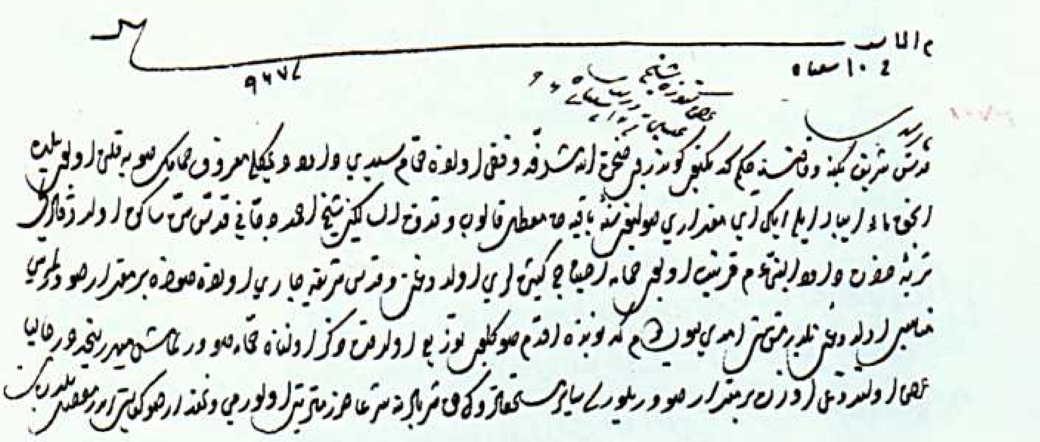

d.3, s.364, h.1076

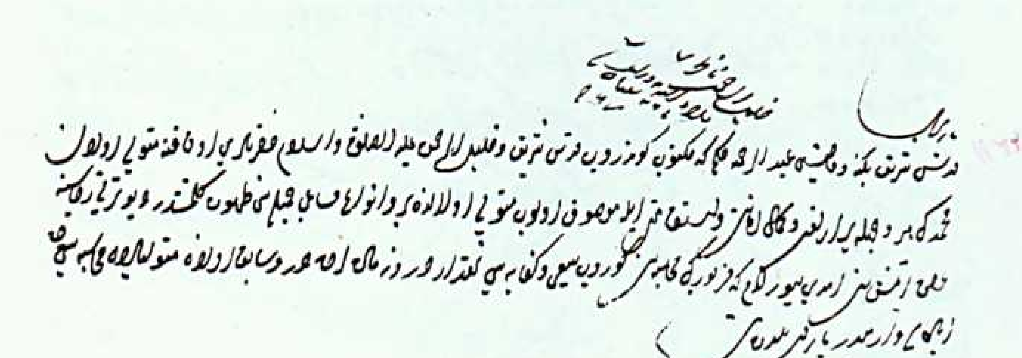

d.3, s.391, h.1163

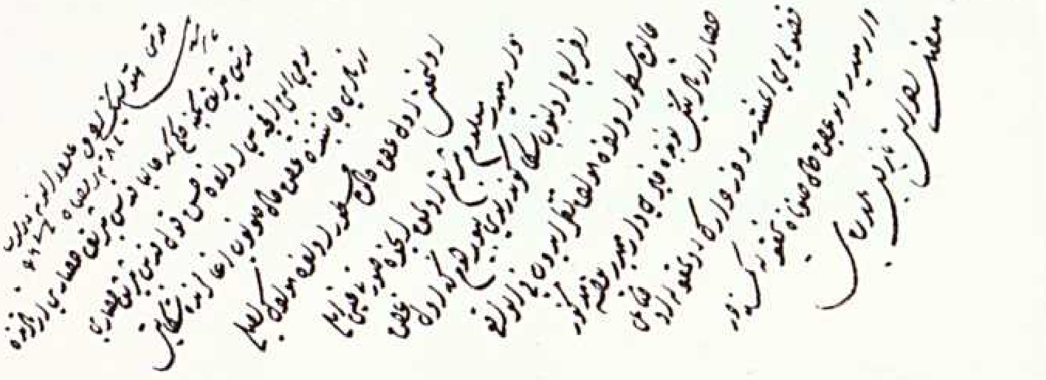

d.3, s.425, h.1269

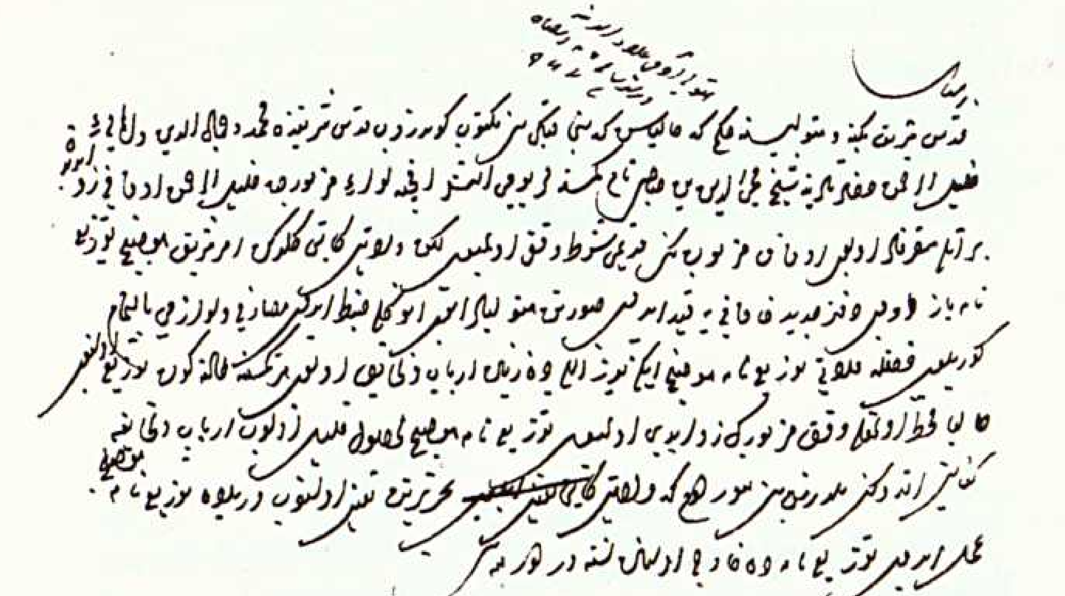

d.3, s.427, h.1275

م الی

١٧٢ فی اوائل ج ٢ ٩٧٢ قسطنطنیه

قدس بکنه ویرلدی

٤٩

حلب دفترداری درویش چلبی یه حکم که بوندن اقدم قدس شریفه کوندرلدی زمانه اولنان مغروب نام صوباشی

خزینه‌سی حلب خزینه‌سنه الحاق ایتشوز التونه الوب خرج ایده سن دیو قدس شریفك رضوانه دارالحکومه وقتونیه

طور غود احمد شریف کوندرلدکده حلبه مزبور قدس شریفه دخی کسنی قادر خواصدن اوله امینی اولان

مصطفی کتخدا زاده حواله اولنوب تحویله مزبور حاضر بولنمغله مومی الیه ملتزم مزبورده بیك التونه الوب

باقیسنه الیمیوب یومح باقی قلان التونی مذکور حتونیه تسلیم ایتمیوب حریمه تذکره کوندروب

طلب اولندقده وقتیله لازم اولدوغی مبلغی باتمام ناظره تسلیم ایدوب دفعه برات باقی قالان مکدر دیو

جواب ویروب مادامکه ناظر اولدوغی مصطفی نام خزینه بو سنه سیدی و دفتردارك کوندردکی حکم

قدس شریفك صوباشیلغی اقرار باقی التونه مذکور طور غود و ملتزم مصطفی کتخدا تحویلنده بولندیغی بیکر یانك که

ورت بیك بشیوز التونه اولور تفحص ایلدیك دیو خلاف واقعه دفتر ایراد و مصرف یازوب بر ...

التمدوغی صحیح و سالم اولوب اقرار ایدوکنه شبهه اولمیوب تفحص وند خرج اولمیدر تحویله طور غود ک

ما سید کوندردکده ... طلب اولنماغه لازم ... حیفدر دیو اعلام اولنمغین ...

... رالیه رضوانه دارالحکومه سعادتلو ... بولنوب خصوص مزبور سوال اولندقده ...

تحویله طور غود ملتزم مزبورده برات درعهده ... بیك فلوری الوب بالفعل قدس شریف ...

امانتدر مادام ١٠٠٠٥ سکه فلوری ملتزم مصطفی وقتنده ... اعلام ایلدیکی بیورلدی که

حکم شریفم واردی بو خصوص بالذات مقید اولوب ملتزم مزبور قبضه التونه تسلیم اتمیدر

الندیا نقد ... تسلیم ... تسلیمنه ... وقتنده ... مذکور فلوری اولعله

خزانه ... تسلیم ... ایراد و مصرف ... بو خصوص ... تمام ...

ایلیشوب مال کیمك اوزرنده ظهور ایدر ایسه تحصیل ایدوب ... یازوب بلدرمك

d.6, s.24, h.49

50

متولیه ویرلدی

قدس شریف قاضیسنه حکم که حالیا اوغلوم سلیمک والده‌سی مرحومه سلطان طاب ثراهانک قدس شریفده واقع اولان عمارتی اوقافی متولیسی
عبدالکریم زید قدره [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

51

متولیه ویرلدی

غزه و رمله قضالرینه حکم که حالیا اوغلوم سلیمک والده‌سی مرحومه سلطانه طاب ثراهانک قدس شریفده واقع اولان
عمارتی اوقافی متولیسی عبدالکریم زید قدره [illegible]
[illegible]
[illegible] ۹۷۰ شعبانک [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

d.6, s.25, h.50-51

بو دخی صح

متسلمه ویرلدی

غزه و رمله صنجاغی بگنه حکم که اوغلی سلیمان بگ . والده‌سی مرحومه سلطانه بنت [illegible] اولاده تمارتی
[illegible] عبد الکریم سعادتله دفتر ویروب [illegible] اولاده [illegible] زمانندن اوقاف مزبوره‌دن
قضای رمله‌ده اولاده کویلر [illegible] بعدالیوم وارد [illegible] خراجنده ورسومات
[illegible] موقوفات وعمیق دفتر [illegible] مالی وقف باقی قانون وقضای [illegible]
اولاده کوچیش [illegible] اوقاف مزبوره [illegible] اولوب وتعذ [illegible] اوقاف مزبوره‌یه
[illegible] تعیین اولنان [illegible] ودوه [illegible] کتخدا [illegible]
ضبط وتصرف ایتدکن . اعلام ایلدکن بیورلدی که حکم [illegible] بیوقیانده [illegible]
وارد [illegible] بو خصوصه کلدکده [illegible] ایدوب [illegible]
مزبور [illegible] دفتر [illegible]
[illegible] اتدکلری [illegible] ضبط ایتدکلری [illegible]
اولوب [illegible] دفتر [illegible] ضبط ایتدیرسن
[illegible] ایدیب [illegible] ایلیه‌سن .

بو دخی صح

شیخه ویرلدی

نابلس بگنه [illegible] دفتر [illegible] اوقاف مزبوره [illegible] اولاده [illegible]
[illegible] زراعت [illegible] دفتر [illegible] وارد [illegible]
عشرنده [illegible] دفتر [illegible] مالی وقف باقی قانون [illegible]
[illegible] اعلام ایلدکن بیورلدی که حکم شریف [illegible]
[illegible] بو خصوصه [illegible] ایدوب [illegible]
[illegible] دفتر [illegible] ایدوب [illegible] مال وقفده [illegible]
[illegible] دفتر [illegible] ایتدیره‌سن .

بر
یازلدی

[illegible] ویرلدی

شام بکلربکیسنه و صیدا قاضیسنه حکم که شام? [illegible] قضایا وقفه صوبوب اوقاف مزبوره ده تعدی صادر اولدقده و طلبوب
[illegible] کتوب [illegible] هر بوستانده و هر اوچ جاری الغمی وقف ایچون [illegible] بر مقدار اقچه تعیین
اولنوب وقفه [illegible] کوندرلمکله اولوب وقف [illegible] مزبوره [illegible] زعیم وقف [illegible] اداره [illegible] ایدن
ابن قطیش نام کمسنه فقرانک ذکر اولنان بوستانلرین صوینده وزیتونلق تحسنده [illegible] مال وقفه تمام
قانون اوزره [illegible] تعدی ایدر [illegible] اتدوکی لعلده [illegible] که [illegible] فقرای [illegible] وارد
وصول بولدقده حقنی [illegible] احضار ایدوب ادکات و جهله تفتیش ایدوب کوره سن تعدی اتدوکی ذکر اولنان صورت
[illegible] شرع و قانونه ایله وقفه نه النوکلمشیسه [illegible] بیلسنده و اکر صوده هر بر سنه فقرانک
مقدار [illegible] مشی [illegible] کم ایدوب بمقصود الیوروب وقفه ایچونه [illegible] ضبط ایدنه سن
ادکات و جهله تعیینه ادیوب مال وقفه کمسنه [illegible] بر اقچه و بر حبه باقی قومیه سن

بر
یازلدی

[illegible] ویرلدی

قدس شریف بکنه و قاضیسنه حکم که شام? [illegible] وقف [illegible] اولوب قدس شریف [illegible] النوب
وقفه [illegible] فقرا [illegible] اقچه [illegible] فقرانک [illegible] وارید [illegible]
[illegible] رسوماتنده [illegible] مال وقف باقی قانون [illegible] لعلده [illegible] واقف
مزبوره ده قدس شریفده [illegible] فقرای [illegible] ایدوب
[illegible] صوبوب [illegible] قبض ایدوب [illegible]
موضعنه اداره [illegible] فقرانک [illegible] باقی اولوب [illegible]
بیورلدی که [illegible] مذکور [illegible] احضار ایدوب فقرانک [illegible] مال وقفه [illegible]
[illegible] ادکات و جهله تفتیش ایدوب مال وقف [illegible] مذکور [illegible]
وقفه [illegible] بمقصود ایدوب وقفه [illegible] ضبط ایتدره سن
[illegible] لازم [illegible]
یرینه قومیه سن خلاف شرع و قانونه کمسنه ایش اولمقدن حذر ایلیه سن

d.6, s.27, h.54-55

بیورلدی

مقدسه ویرلدی

٥٦

قدس شریف نائبنه قدس شریف و رمله قضالری نائبلرینه حکم که حالا مشار الیه متولی قضایا و فقرای درویش یونده اقدام اولنه
قدس شریفده وقف اولان اداره خواص بیوت ماهیه مصطفی کتخدا نام عامل اوقاف قریه سنده ماقریه نام کویک
بعضی یرلرینی تعدی ایدرلر ایدی عشریه فاضل اداره حرفنده نام قریه سنور ریندیر حدود سنور ریندیر یدیکی نفر
جبرا الوب و رعایاسی دخی کوب یمکک باشیج یاروب دیکیکی تولنی صیبوب کلالی تعدی ایدوب دخی بشی
الیوز کلم ترکی ضایع و تلف ایدوب الان نفع اداره حدود و نامه موجبنجه کوریلوب رد وجه تعدی اولدیکی
ترک کیرو دفعه الیوریکی با بنیح حکم شریف طلب ایلدیکی لعلده بیورلدی که ورکاه معلای قبو جیبارنده عینیه
واردوب و صول بولدقده بو خصوصی اوکات وجهل وقت و ابتها تفتیش و تفحص ایلیوب وینوبا بیج اولارن
حدود و نامه لرینه نظر ایدوب کورسن اوقاف مذکوره فصولنده مذکور رعاییز وقتنده ممتد اراضینه تعدی ایدنلر
و رعایاسی دخی کوب خلاف شرع شریف تعدی ایلدیکی دوقعلبی صحیح ایدوب بو بابده تحقیقا تامل شرح ایدوب
خلاف شرع قویم اولدیغی فاصلی بعد الثبوت مقصور الیوروب حق بعد اوقاف مذکوره بکنی فقنده حیات سنورلرب
و اصلح اوده ایده خلاف شرع و قانون کمسنه یه وفقا اندروب اصلاح ایکدیرب زیاده حفظ فی لغات
اینه باریر یازوب عرض ایلیه سن

٥٧

بیورلدی

شنبه ویرلدی

شام کبیرا کیمسنه حکم که مذکور متولی و فقرای درویش اوقاف مذکوره قریه لری بیوتده اوله لیثمه ایله کلوب
شمدیا کیبی شام بکلوبارنده ویریلوک باشنده التی غرش بکلوبی و قدس شریف بکلکی ارزان یده اوده غرش رازیق
ویریلو کلمه رکیو حالیا ولنی ویرلمسن دخی اعلاع ایلدیکی لعلده بیورلدی که کورسن تعتیده عرض اولندیغی
کبی لدلوب قریه ده شمدیا کیبی اوتعدار اکمسنه لستغزل لیجوه کوندرلیو کلکلی حالیا ولنی زرازیمق ایلدیکی
شام بکلوبارنده و دکتو ایلیلاه ذیده اولنکلاه حاکمه آوزیج اوقاف مذکوره لستغزل ایلخی تعیین ایدوب
کوندره سن که زیاده تعیین ضایع و کمسنه ظلم و تعدی دارقه اولوا شویله بیلسن

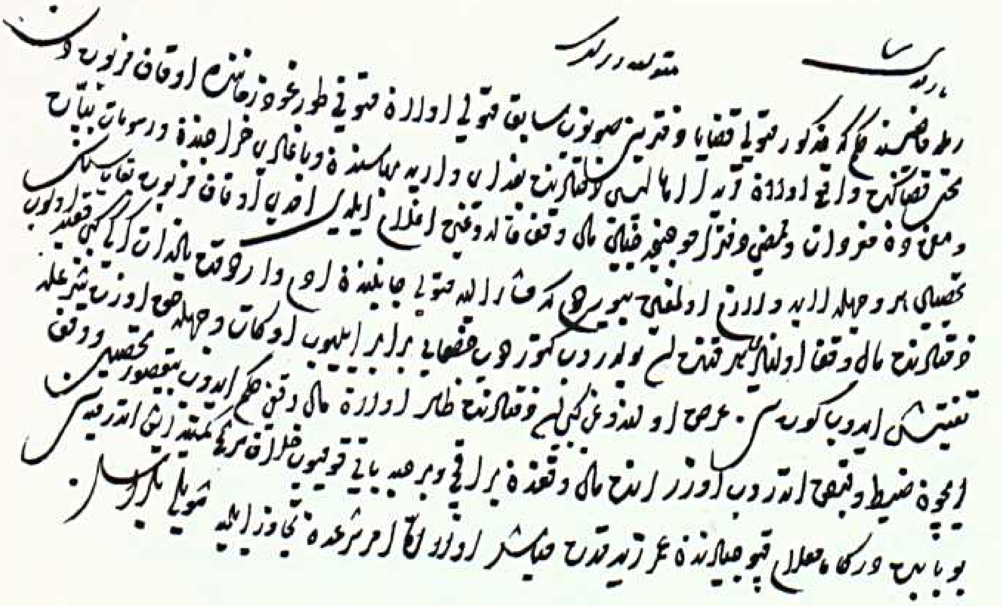

d.6, s.29, h.59

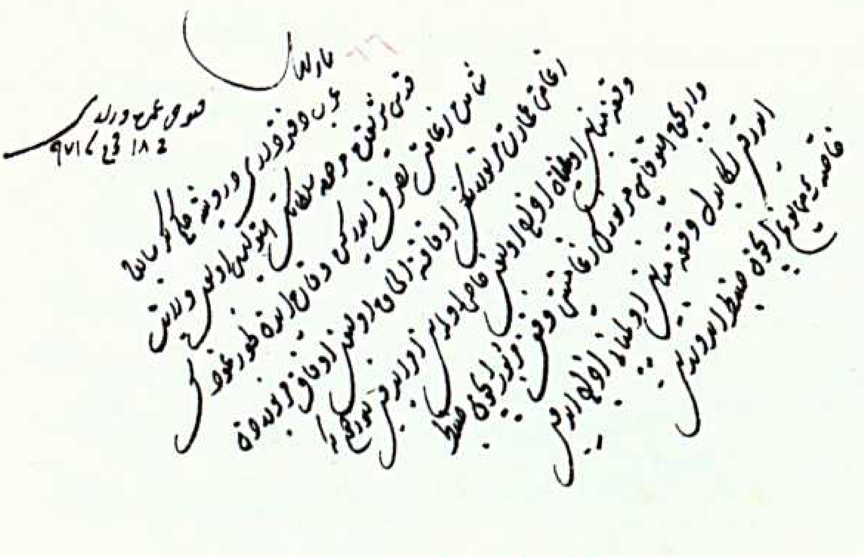

d.6, s.32, h.66

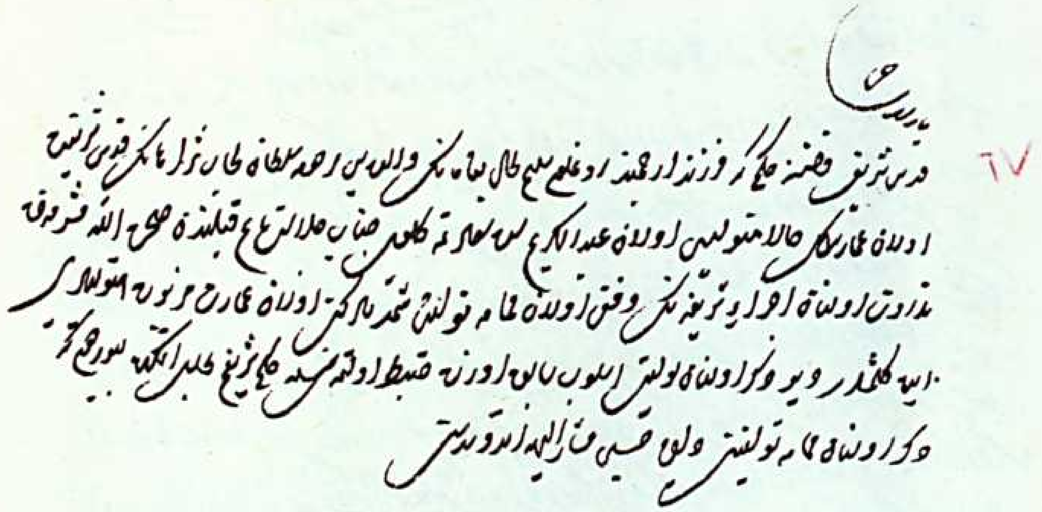

d.6, s.33, h.67

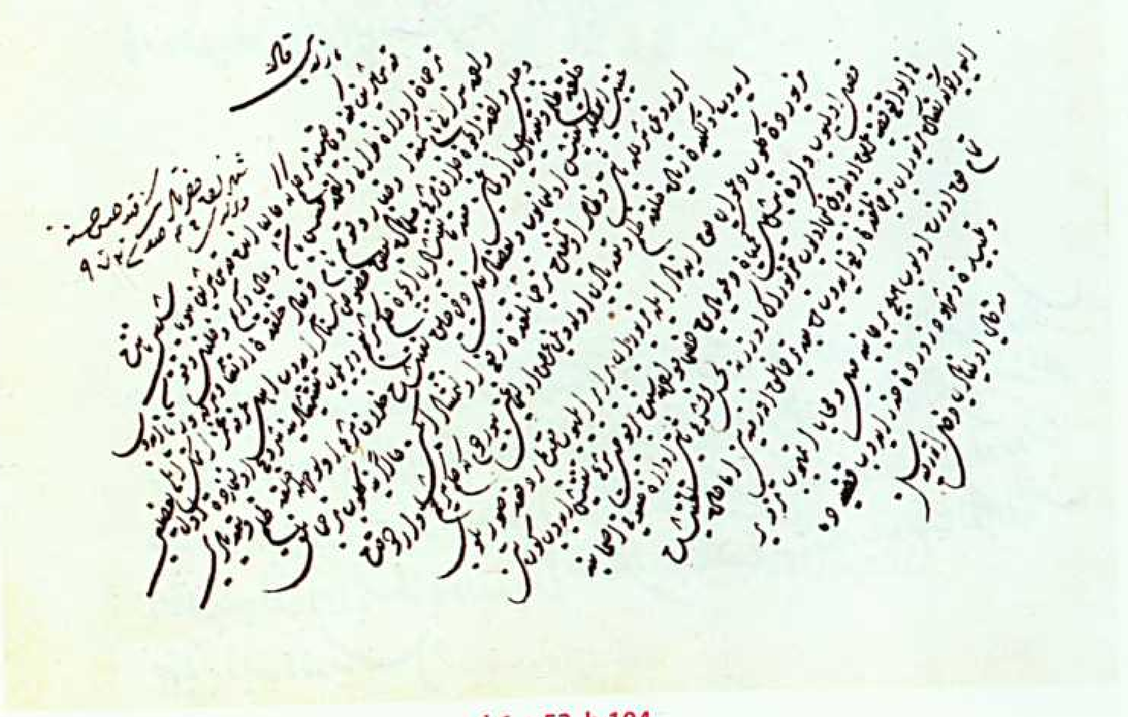

d.6, s.52, h.104

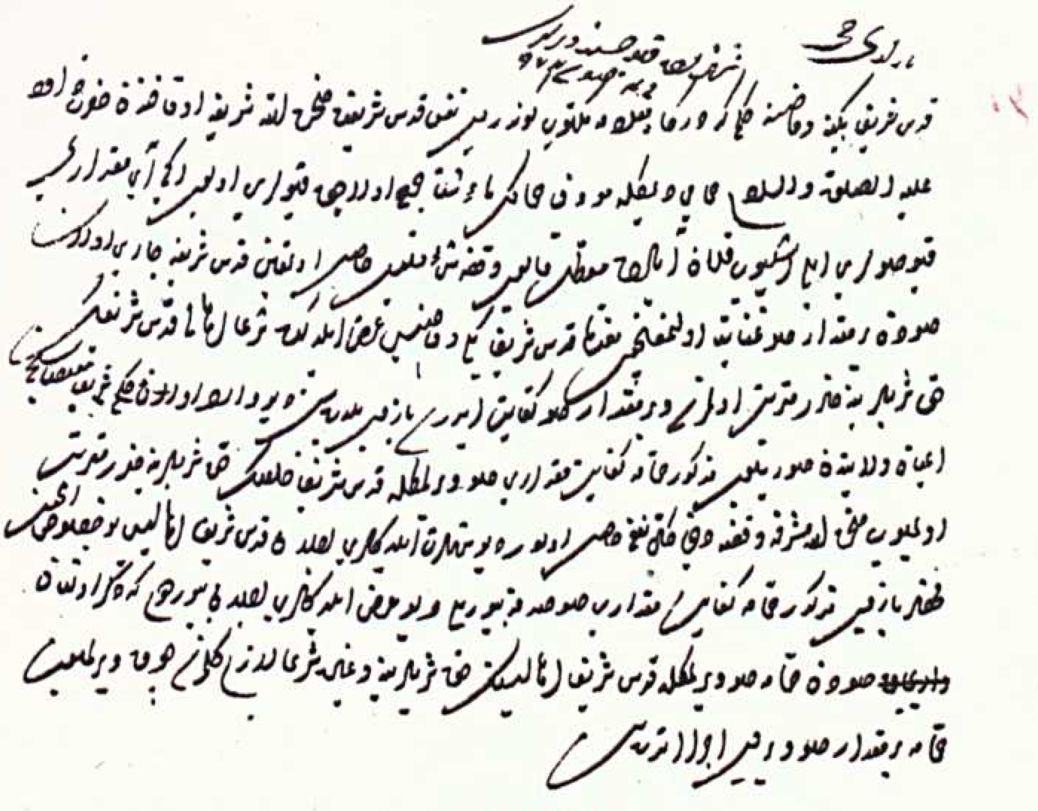

d.6, s.55, h.113

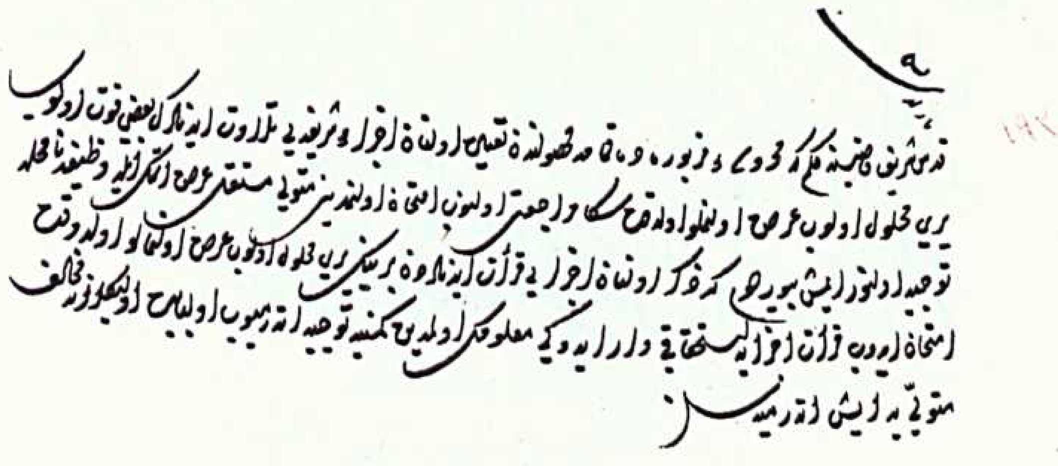

d.6, s.93, h.193

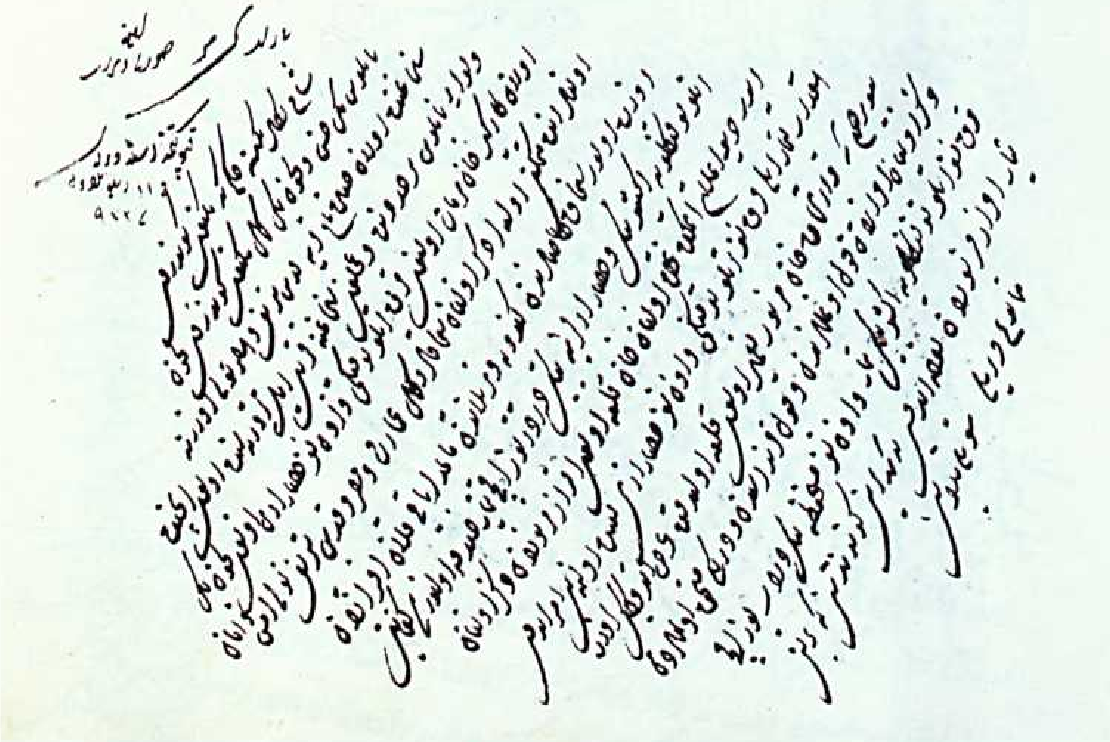

d.6, s.114, h.240

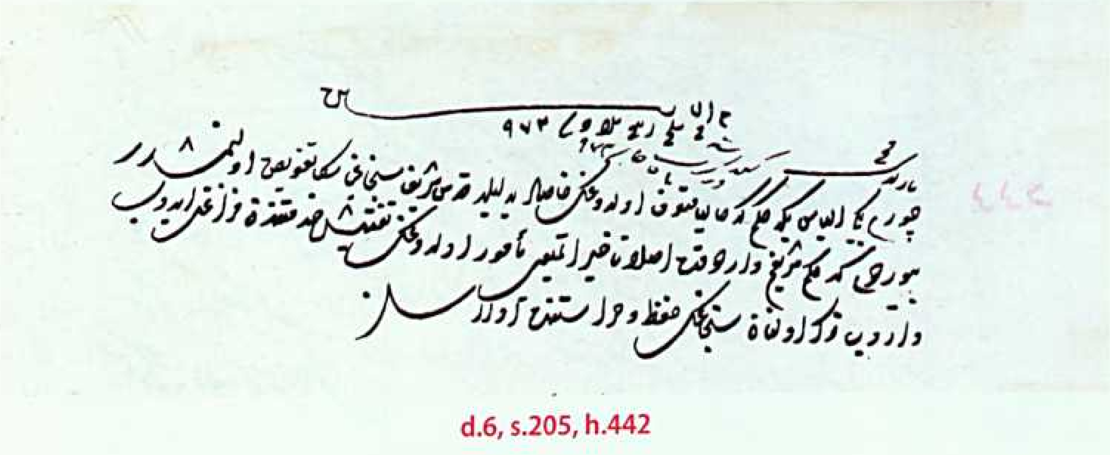

d.6, s.205, h.442

d.6, s.262, h.558

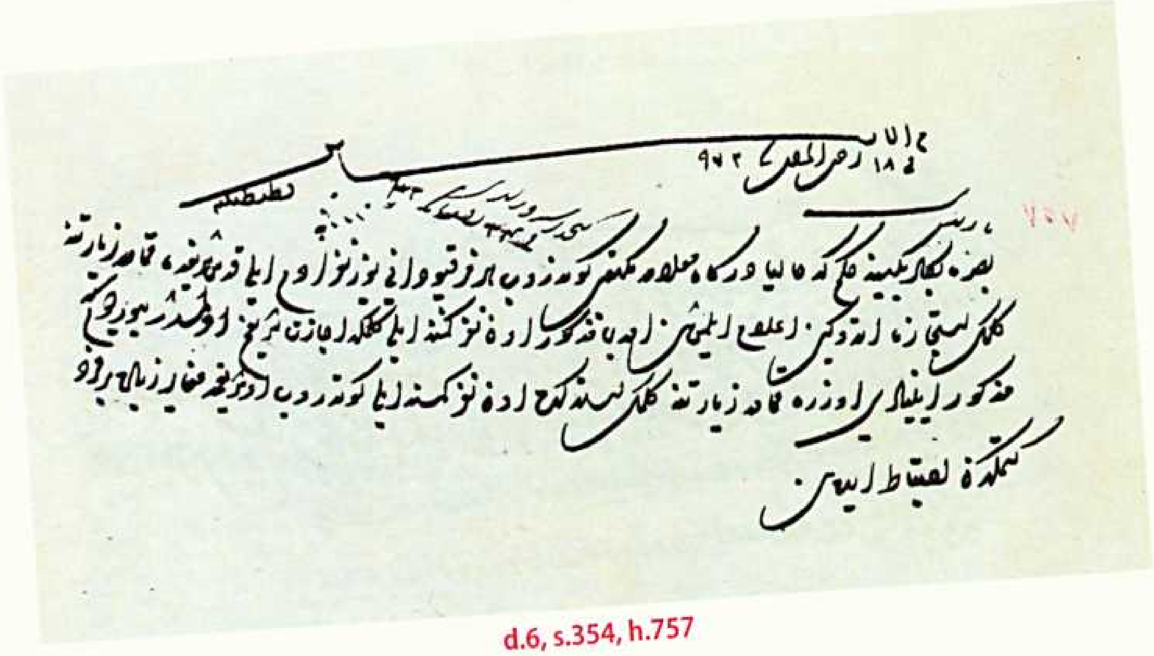

d.6, s.354, h.757

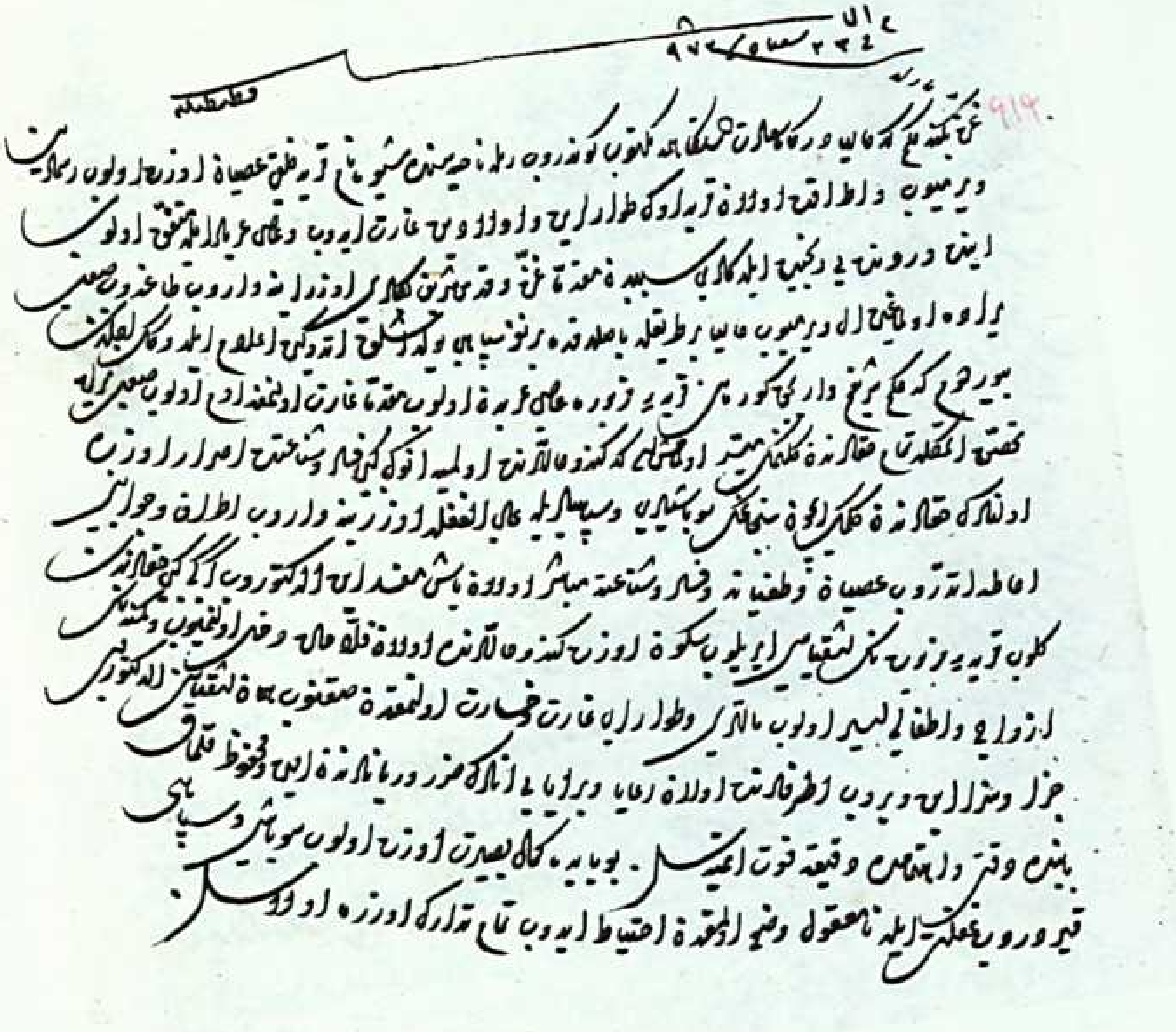

d.6, s.432, h.919

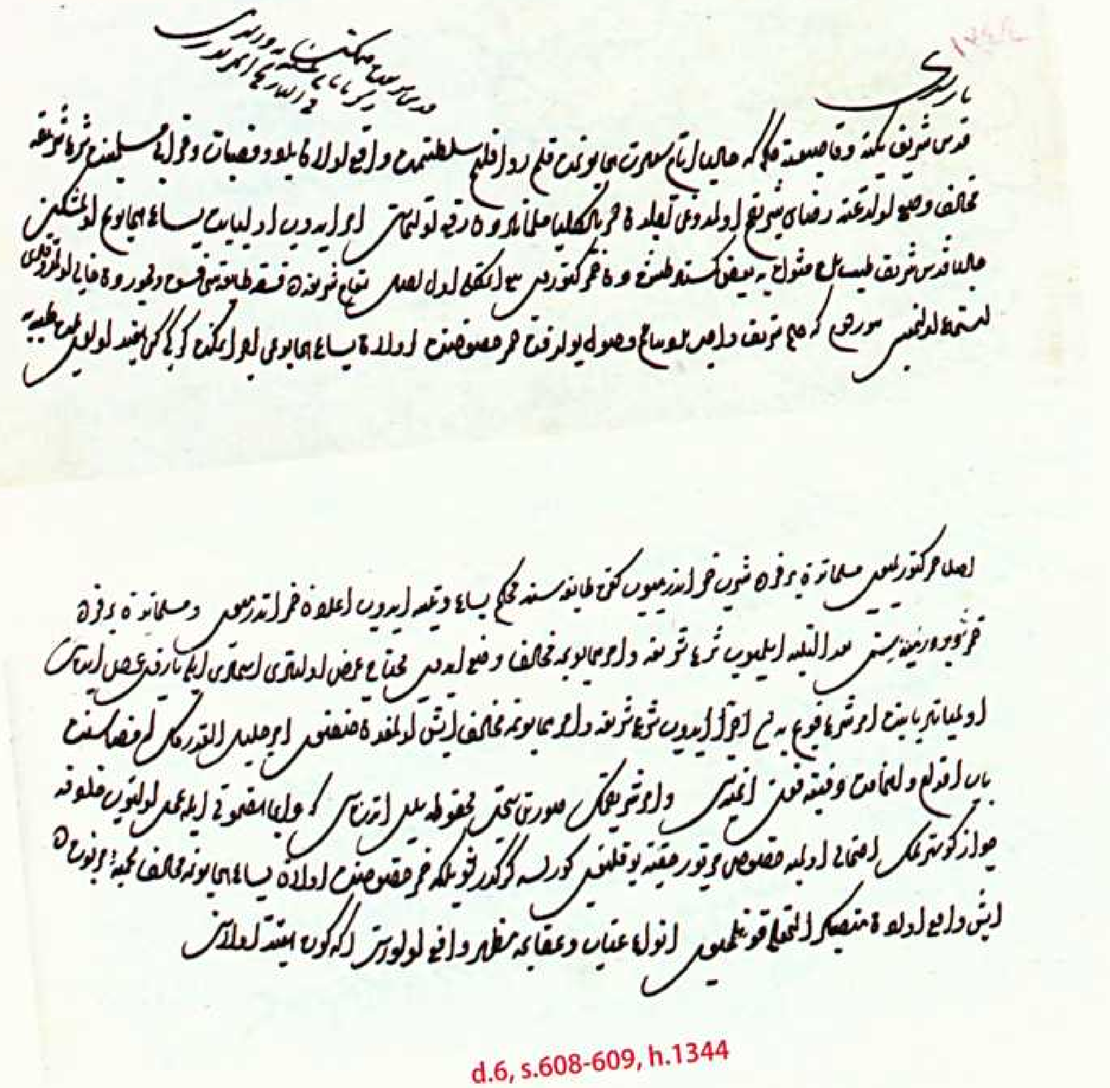

d.6, s.608-609, h.1344

هو الله

فی ٢ ص سنه ٩٧٣

191

قدس شریف قاضیسنه حکم که وارنجه مکتوب کوندروب قدس شریفده واقع اولان قدس شریف و مسجد
اقصی و ما یتصل قانوننامه زیارت و عبادت نامنه فخر و سیر ایچون کلوب حرم شریفه ادتوروب تول دفعاتدن بعضی
زاغلاری زیاده زحمت چکوب و ذکر حضرت ... رضی الله عنها و قدم حضرت عیسی علیه الصلاة والسلام و سایر مواضع
مبارکه و متبرکه ده کهکی عورتلر و کیمی عورتلری ایله کون طایفه سی کلوب جمع اولوب شرعه مخالف صنعتلر ایدوب
ایچلرنده مغنیه لر ایله قالقوب کزوب اعلا صوت ایدوب و وقفه ده قارنداش اطرافنه حلقه ... اولوب
مقابر اوزرنده جمع اولوب انواع صوت ایله صخوری ایدوب یوزلرینه قارهلر سورب خلقه اولوب ...
وورلره ایدوب و بولر قبوران کیلوب اطرافنده اولدلدن مدارس اولان کمسنه اولنلر بیده کلاری طعامدن
صدقه ایدوب قاری قصه ایدوب حرم شریفه کلوب و صحن آلتنده اطرافنه حجرات اولوب بعضی مستدن طایفه سی عورتلر ایله
جمع اولوب و حرم شریفه کیجه ... و حرکت سایره موضعنده ساکن اولوب کیجه ایله حرم شریفده تول ایدوب و بعضی
قلعه طایفه سی عورتلری ایله بازاره بوغت وسعت و سایر کمسنه کتوروب کلانده بازارلر طوغریدر چوق فحش
ایچیکه کچوب شرعه مغایر ایش ایدوب بالجمله محرم ... شرعه مغایر اوضاع شنیعه ایدوب بوقدر متصل قنوده
اولدلری ... کرک ترک وارلیجی ذکر اولنان فصولصالح بالذات مقید اولوب مسجد اقصی و صحن لطفه
شرفده و سایر مقام متبرکه ده و طیبه ده و مقابرلرینده شهیده و کیلر ... کلیاتی حکملرت و متبرکه
بالجمله منع و دفع ایدوب رجال و نساء اصلا بر وجهله شرعه مخالف وضع ایتدرمیوب مسجد اقصی و قبه ... و صخره ... کلمه
حرمتنده و سایر مقامات متبرکه ده ظلم و تعدی ... اوضاع ... سعادتلو پادشاهمزک ذکر اولنان اوزره
او مقامده رجالی ... بو قدر ... شویله که شرعه و امر همایونمه مخالف ایش اولدوغی لایق اولنه
متعصب اولنلری ... مقید ... شویله که تعلق ایدوب ... انکیز ... ولایتی و سنده
صالح کلانده ... ایله عمل ایلیوب اکا مخالف ایش اولمغه ... اولمیه شویله بلاسن.

d.5, s.82, h.191

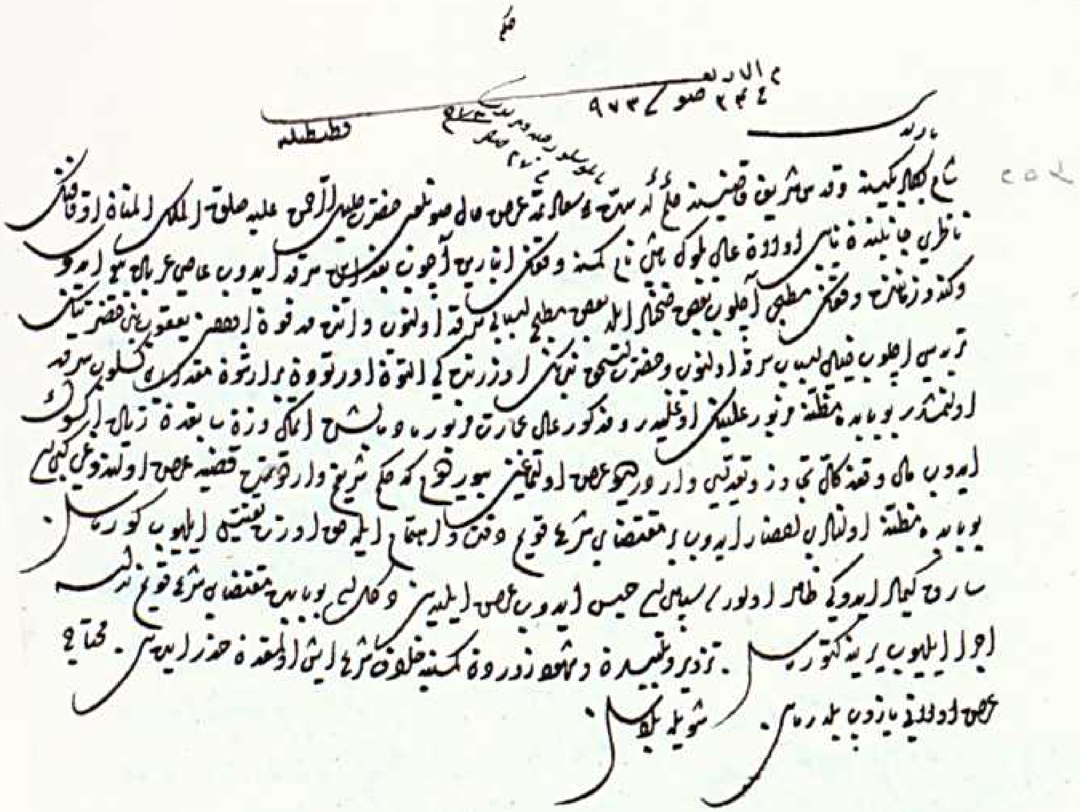

d.5, s.109, h.253

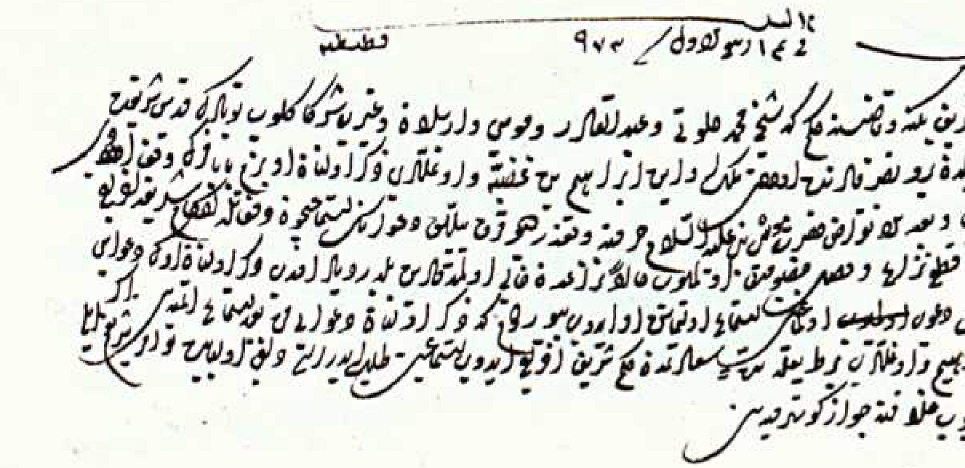

d.5, s.144, h.336

d.5, s.176, h.428

یازلدی

شام بکلربکیسنه حکم که حالیا مکتوب گوندروب شام توابعنده بیروت قضاسنده ایچ دروز طائفه‌سندن جروناکه سیدن
خواص همایونمده اعتقادلری فاسد اولوب عصیان اوزره اولوب چوق ترسولری وردکلرندن غیری
متعلق ۹۷۲ ده اتفاق ایدوب بالکلیه گوندرلمه‌سولرین ادا ایتمیوب اعتقادلری ایله و کنکله معروف محمد نام سیدی
درویش نام هرموسی نام مفسد ایله توفنک مال میری تحصیلنده اعتقادی محمد نام جنش نام [illegible] اولوب باصوب بلنمیاز
خانه‌لرینی حوشون و تورلو یوسف و ایوی [illegible] اولوب ... ۹۷۳
صونیکه [illegible] گوندرلن [illegible] حالیا مفتی زید فتوا ایله کمال عصیان اوزره مصر
هاشم و برادرن محمد و صوارلری اوزه ماقابلینه خراج و مال میری قرارلکی ایله کلوب مذکور محمدک
اوینی باصوب خانه‌لرینی جمع ایلدوکده مذکور دروز طائفه‌سی مشهور اولوب ما بینلرنده خانه‌لرینی
تعلق اولمشدر مذکورلر عصیان و ترسولرین و ردکلرنده غیری توفنک اتفاق ایتدکلرنده معترض اوزره اولوب
دکان تفنکه مالک اولوب اول طائفه اعتقادی دروز طائفه‌سنده اوچ درت بیک توفنک زیاده توفنک
اولوب و توفنکلری بدر [illegible] قدیم آثار عادتلری ایله اوزره توفنکلری [illegible] اعتقاد
توفنکلری ارتمه و کیروه اعتقاد علیه اوزره اولدر [illegible] فساد تدارک کلمه [illegible] فساد
و شقاوتلری ظهور ایتمکه معزور [illegible] عرض ایدوب بونده عیونه ما ملوس قواعده قبول اولنماز
معلوم [illegible] قدیم دو مجموع لنقیاد اولوب صغیر و کبیر و قدیس ترتیب و لازم قطع ایدوب جواب
بلچیو و ماکولریس اولوب رعایای لازم ایروکی باقی و کافی عرض ایدوب مذکور [illegible] تعلیلره بیورلدی
حسن تدارک ایدوب ذکر اولنان اهل فساد [illegible] حقنده کلفت [illegible] تمکن [illegible]
کوروب و لقی بونده و جمله ممکن و فانی ذکر اولنان اهل فساد و شقی الدیکوزوب بو جمله حقلرنده
سایرلرینه موجب عبرت و ارتکاب ایدن مفسدن و افرادلری رعایا وزرایا اوزرنده و فقرا ایچون
اما تمامی بصیرت اوزره اولوب مختلف ایله علامات بنیه وضع صدور ینده و ناحق یره کیده و حالا تیمارلو [illegible]
دفعی و توضیح اولنمقده زیاده اجتهاد ایلیه. و طریق دوافی تدارک اولسندن [illegible]

اونیه [illegible]

d.5, s.222, h.565

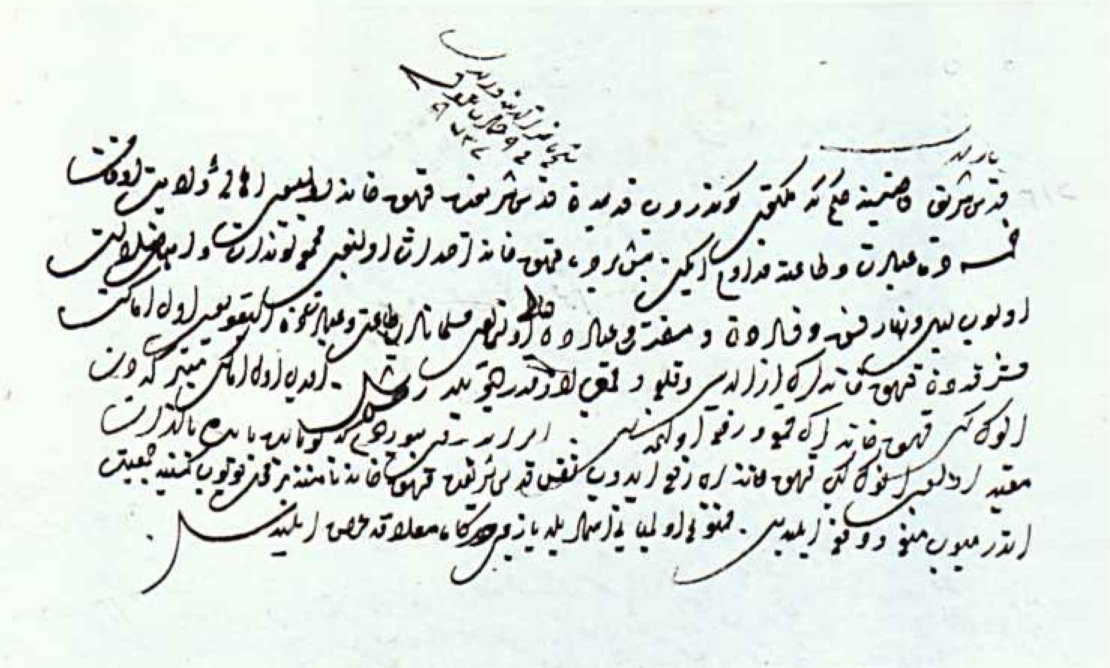

d.5, s.238, h.612

d.5, s.259, h.660

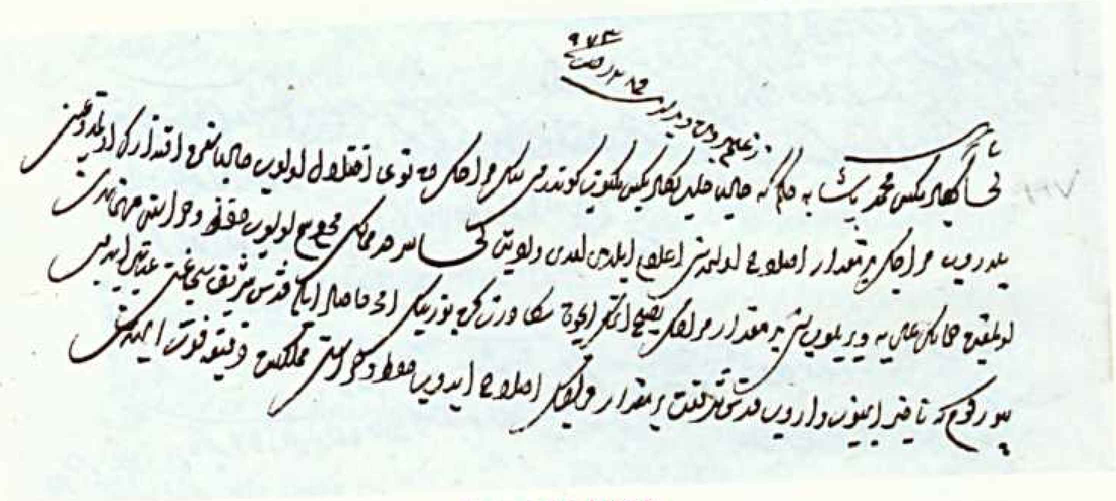

d.5, s.376, h.997

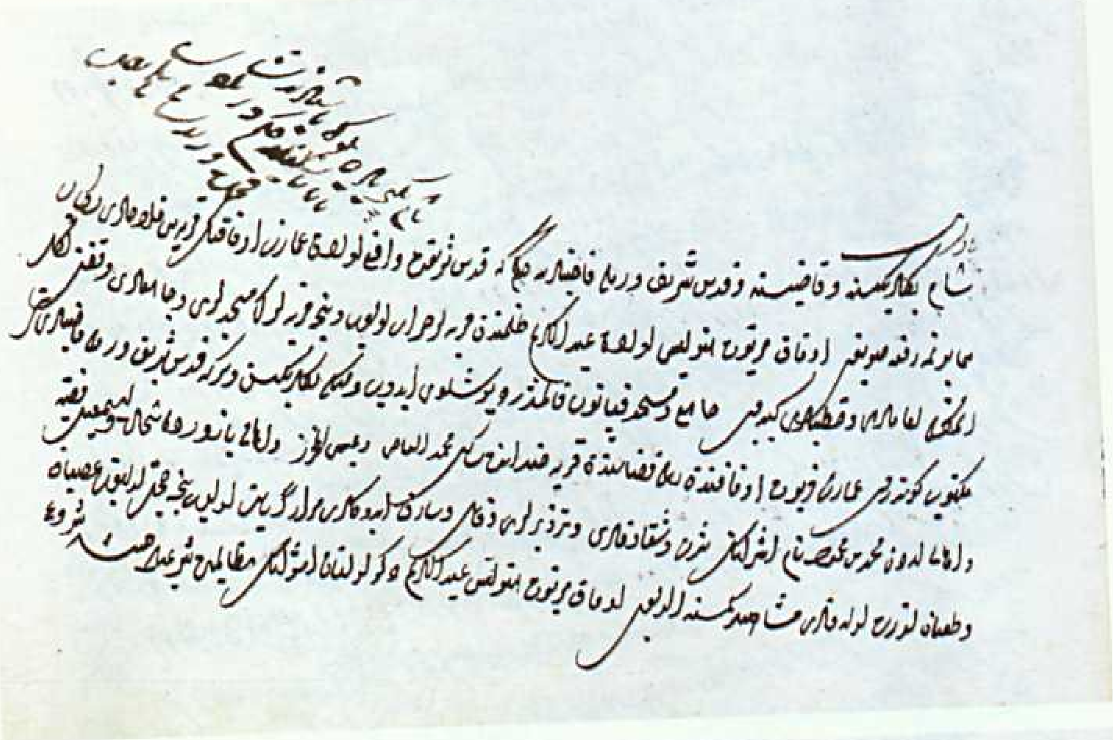

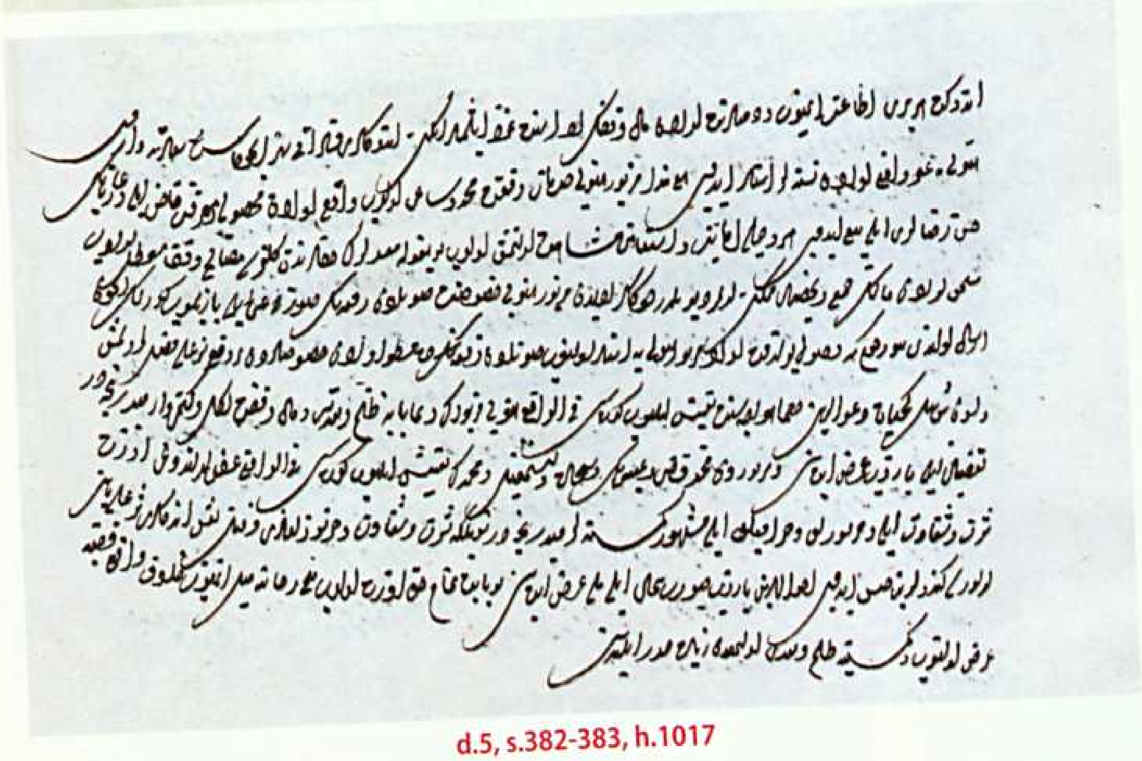

d.5, s.382-383, h.1017

d.5, s.465, h.1248

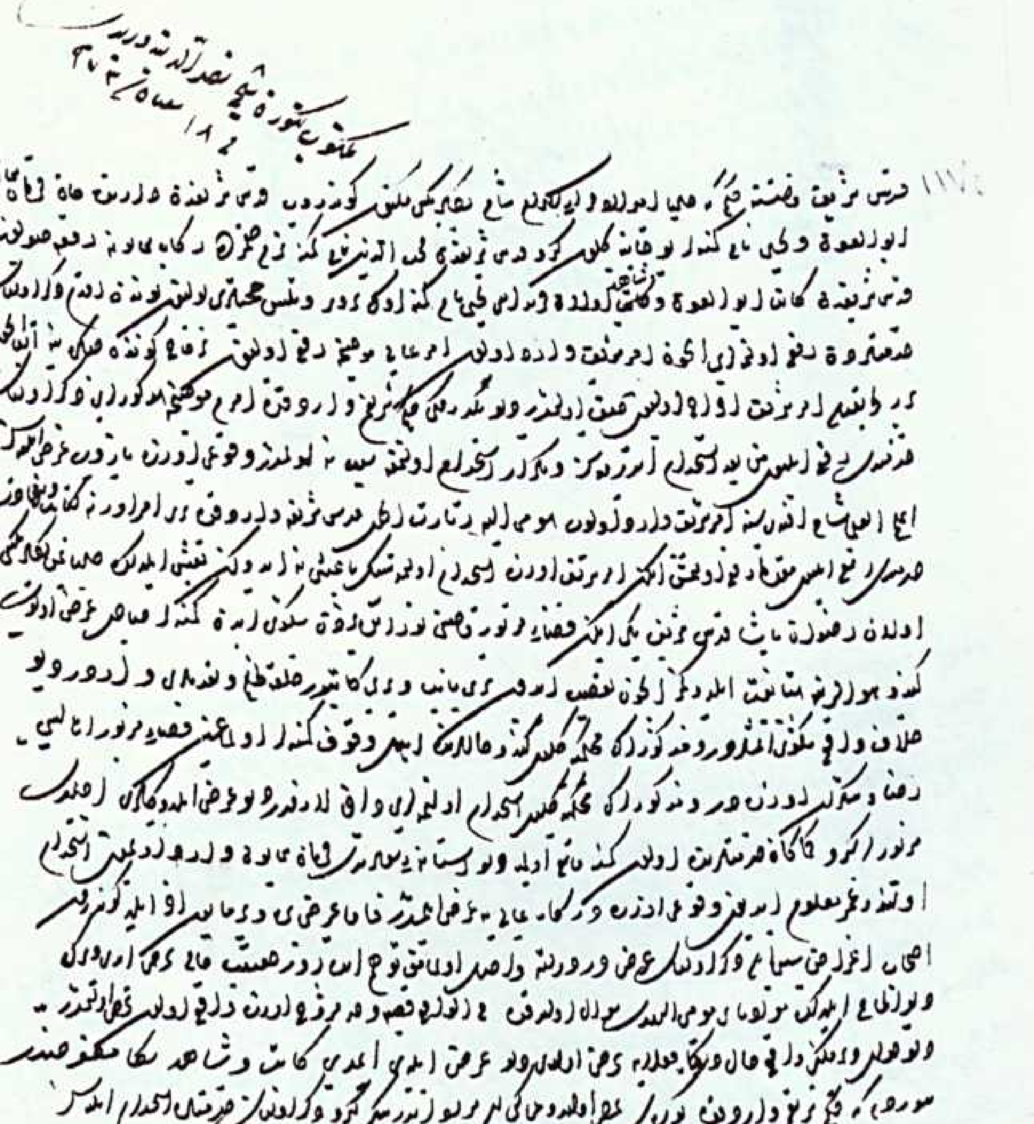

d.5, s.460, h.1175

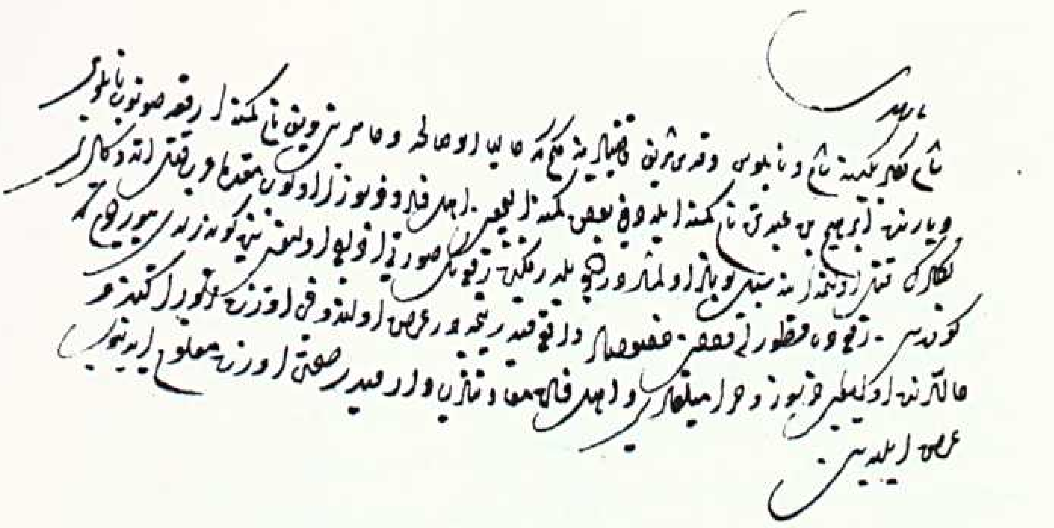

d.5, s.478, h.1290

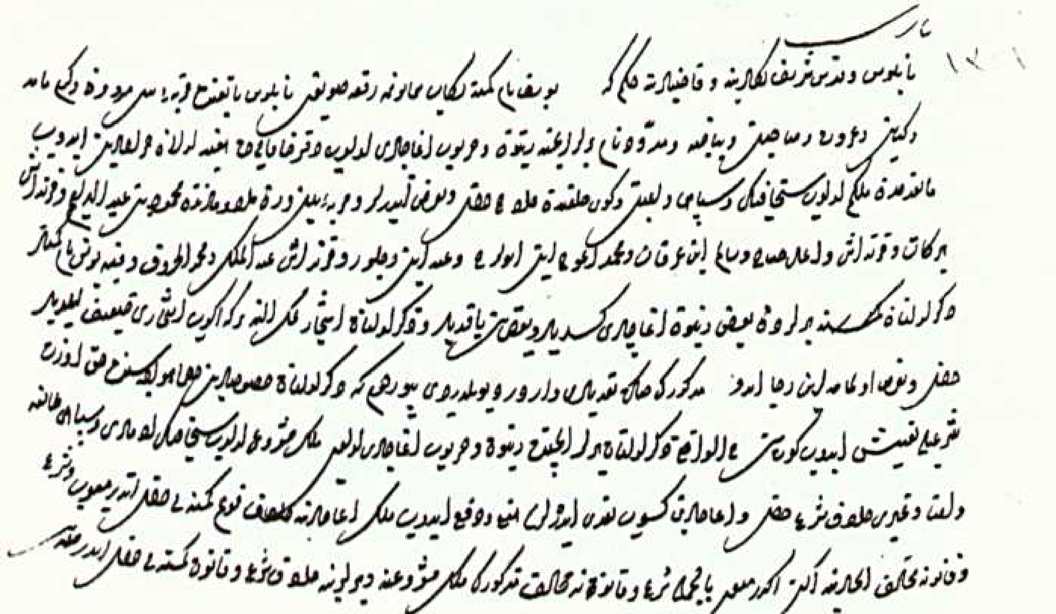

d.5, s.489, h.1321

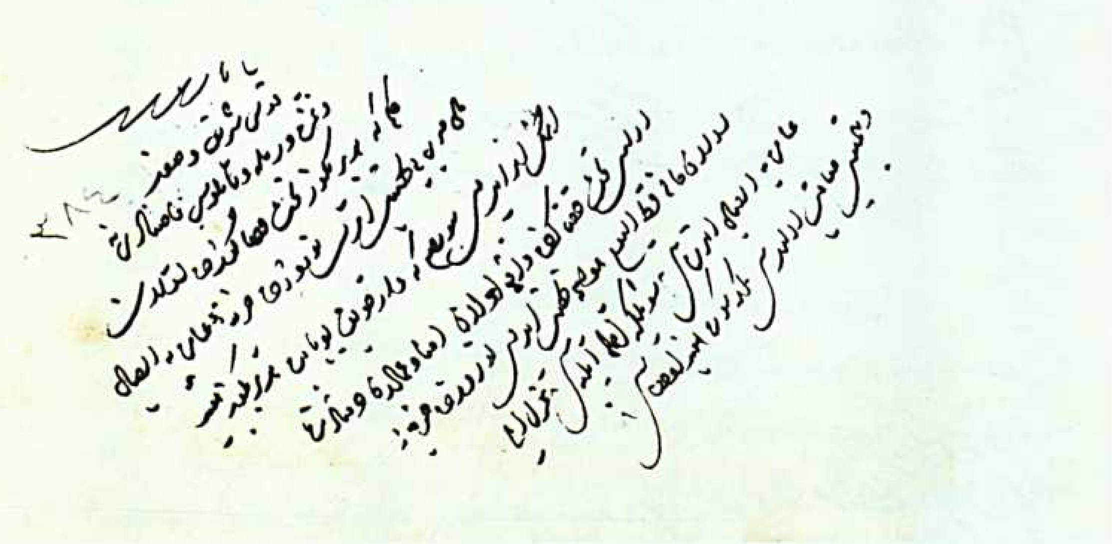

d.7, s.150, h.384

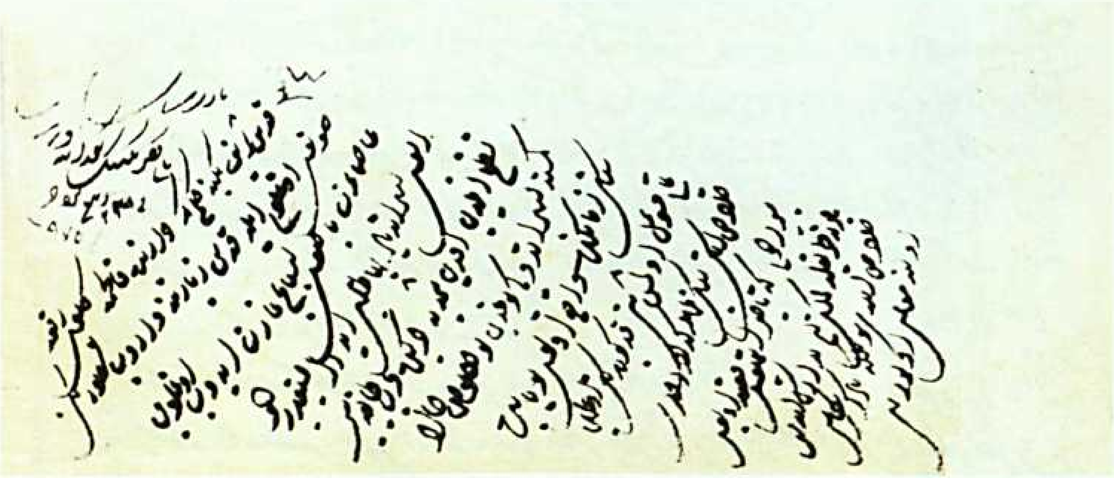

d.7, s.7, h.34

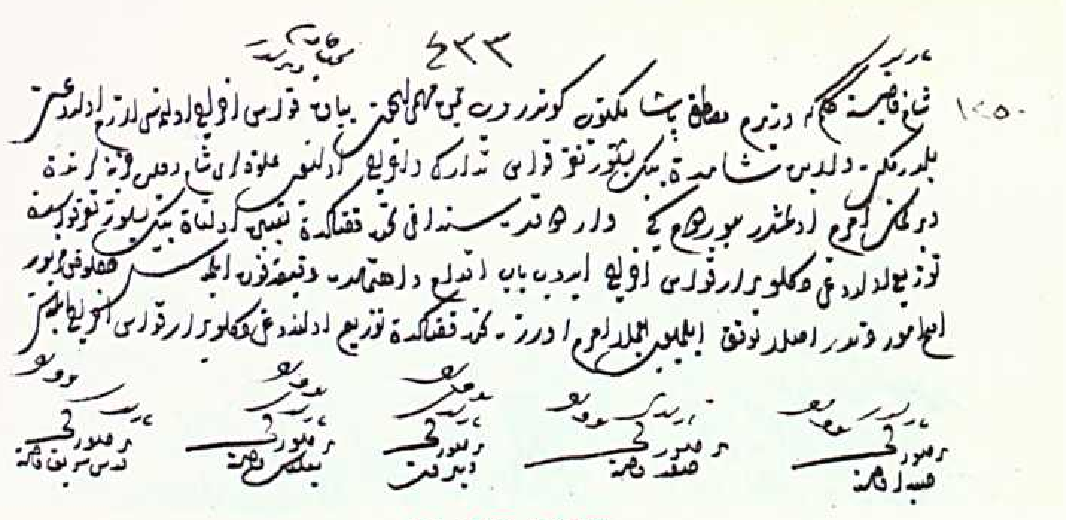

d.7, s.433, h.1250

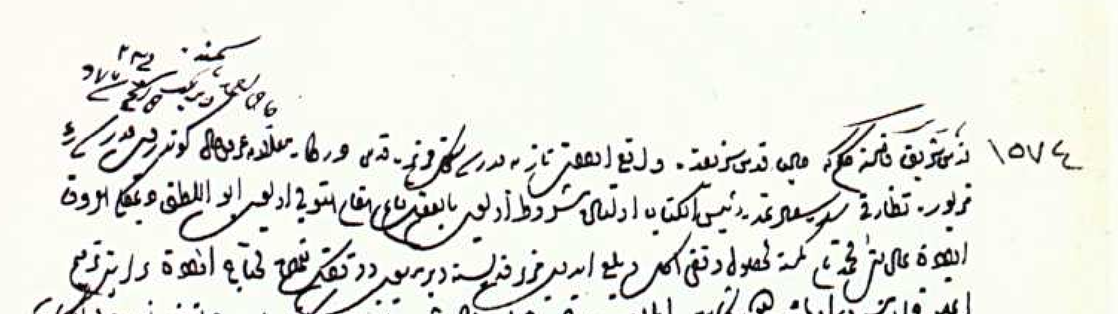

d.7, s.557, h.1574

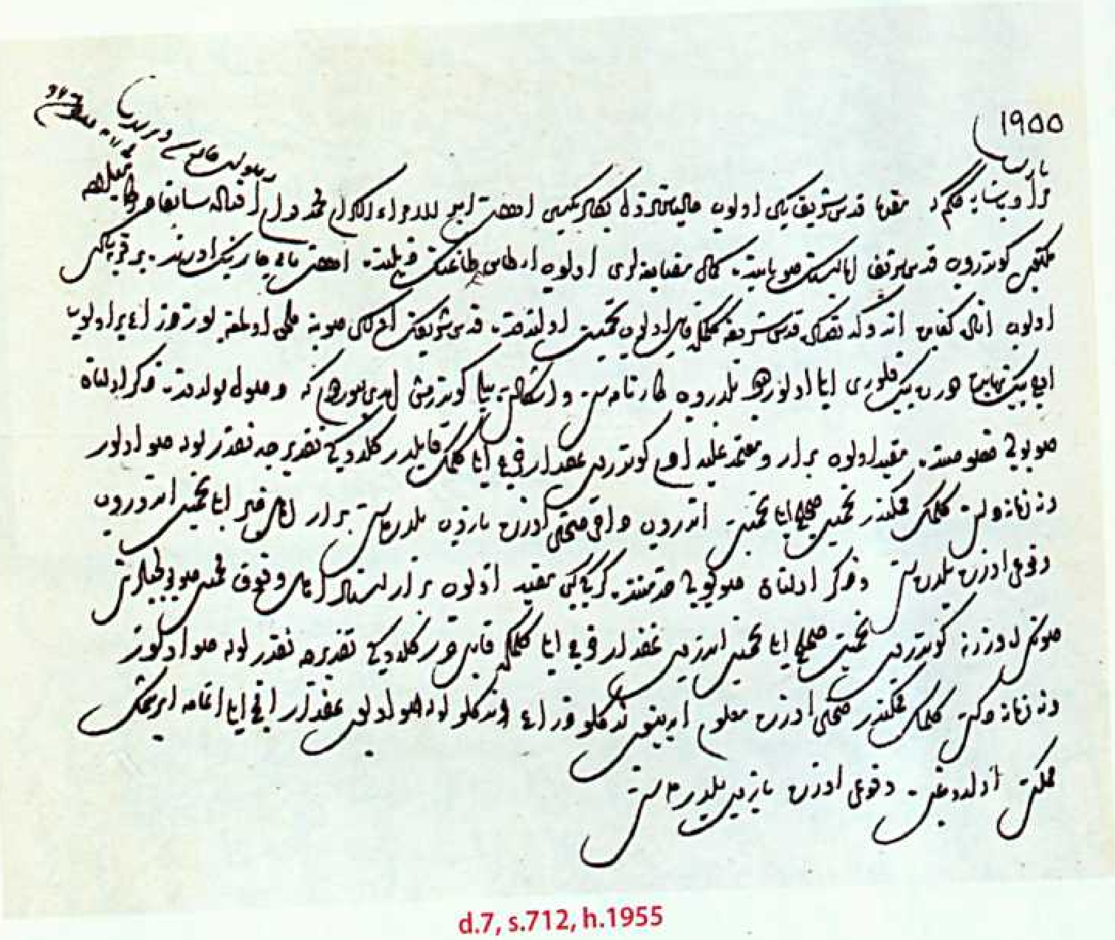
1955

d.7, s.712, h.1955

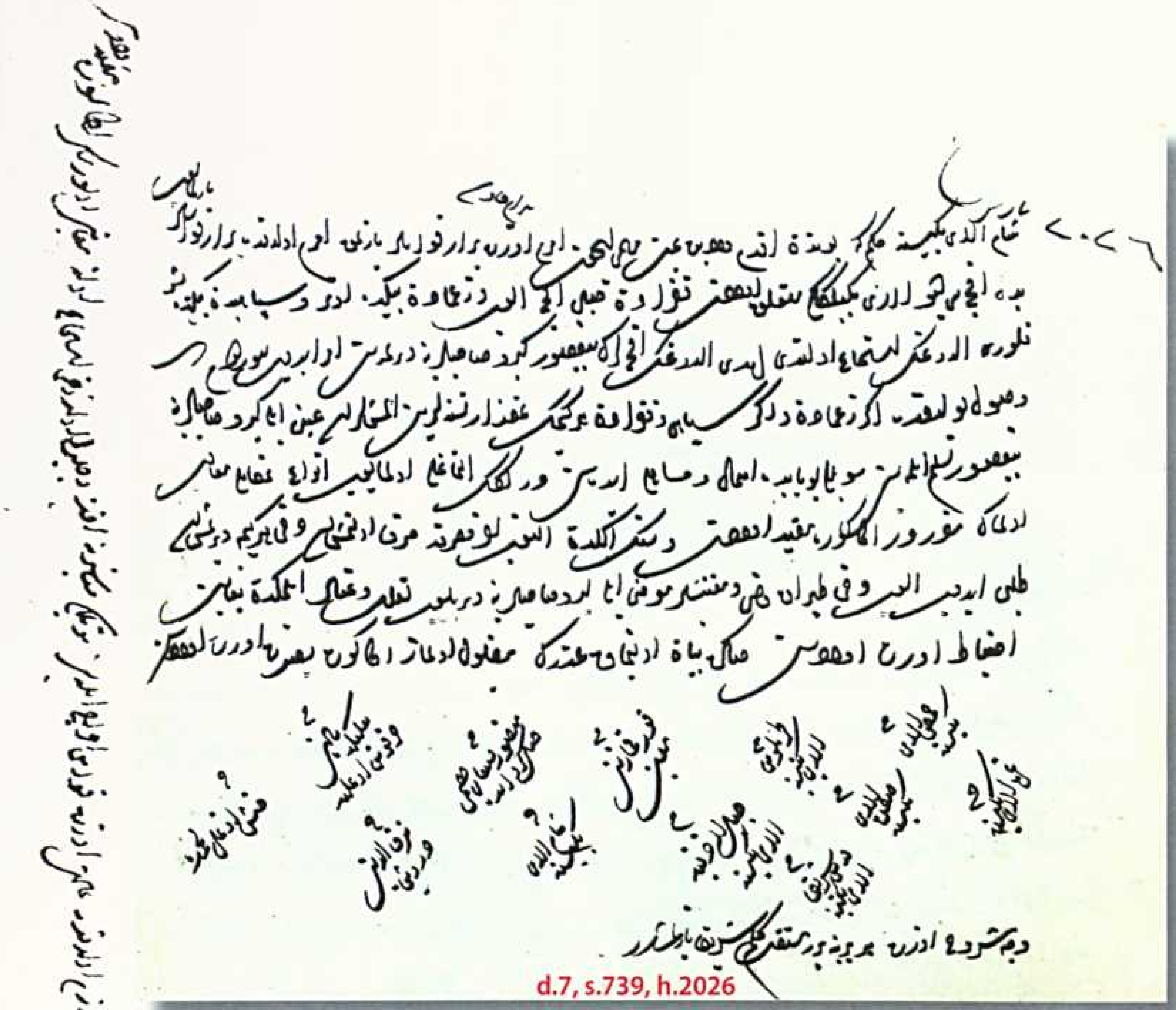

d.7, s.739, h.2026

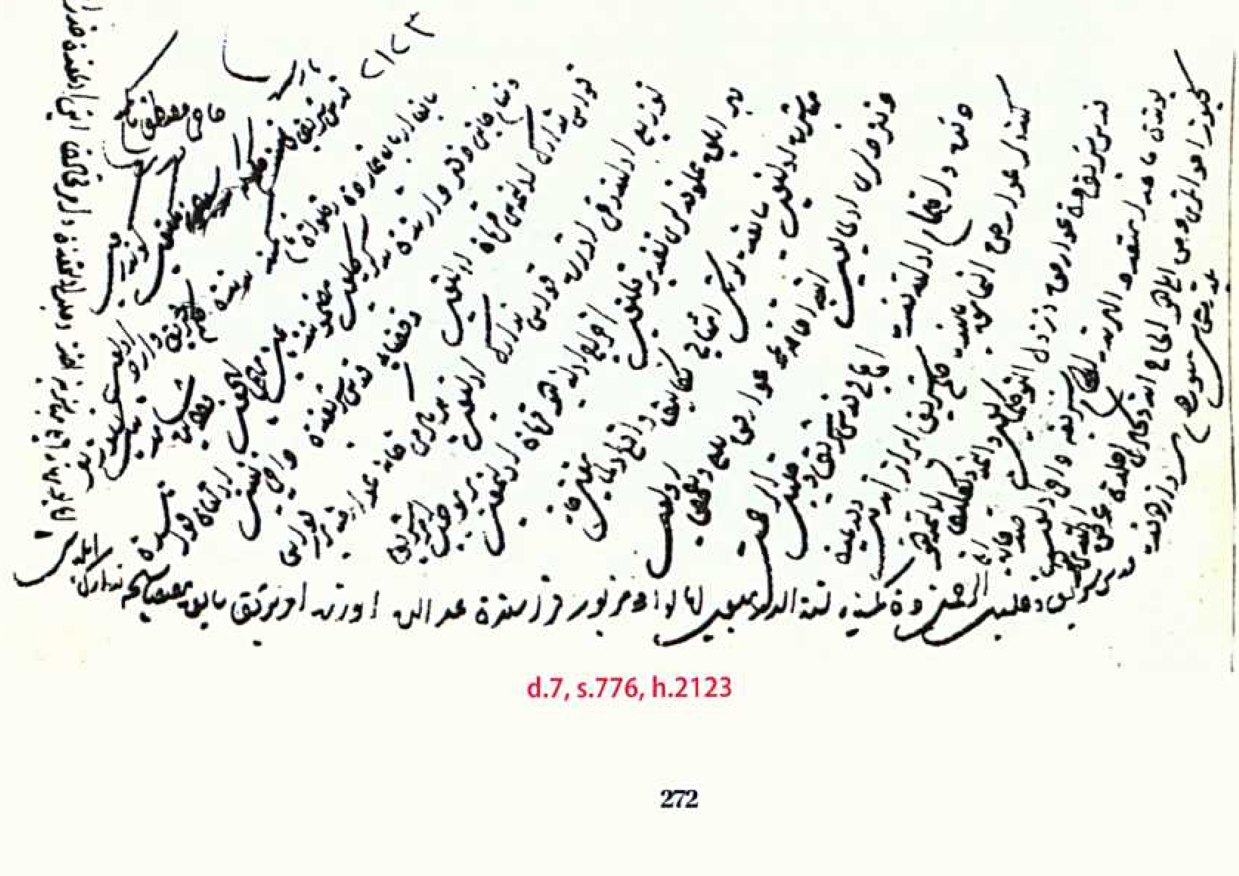

d.7, s.776, h.2123

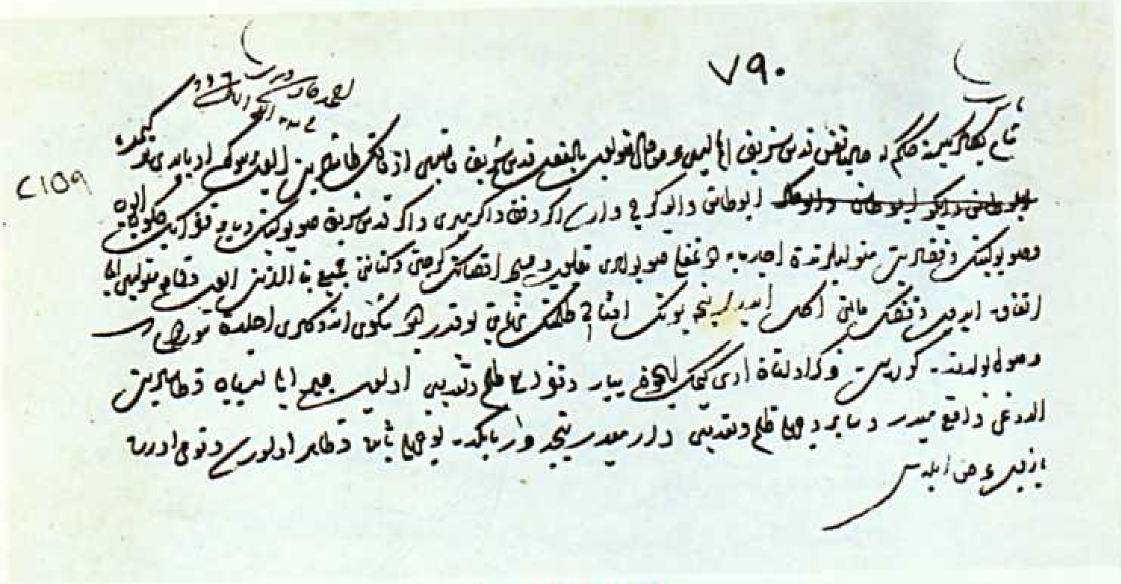

d.7, s.790, h.2159

d.7, s.864, h.2367

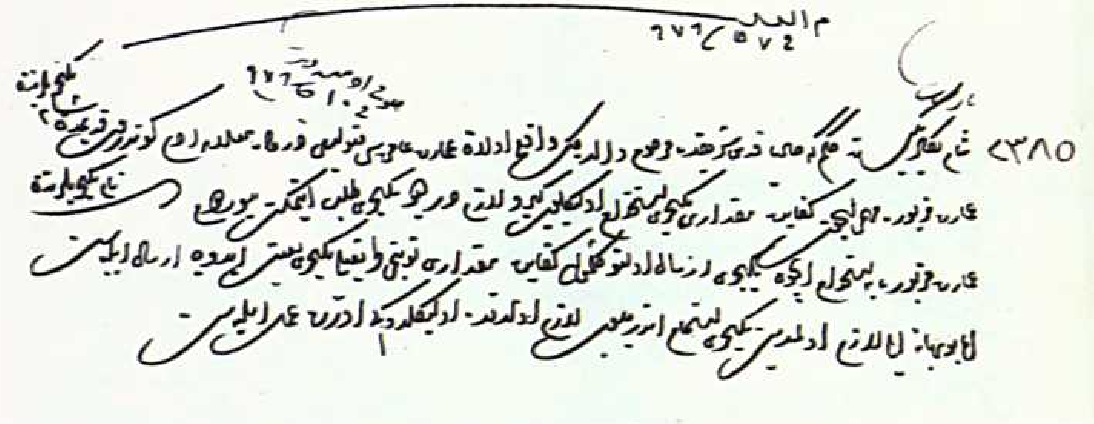

d.7, s.869, h.2385

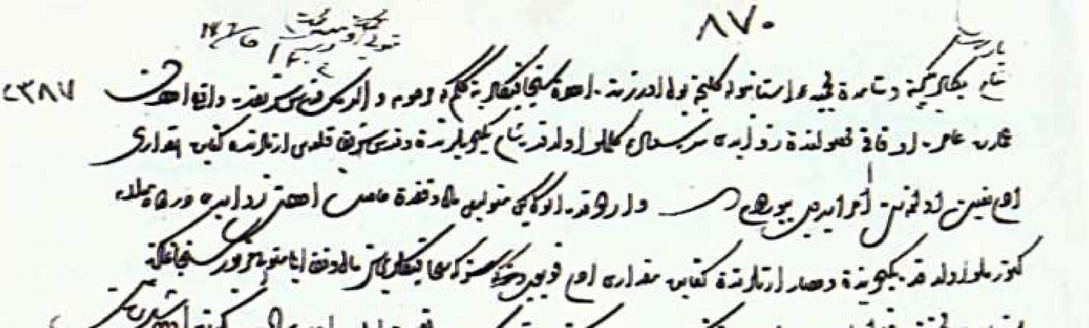

d.7, s.870, h.2387

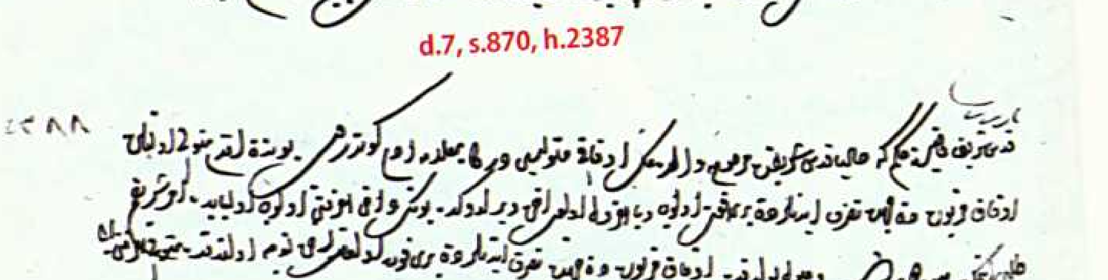

d.7, s.870, h.2388

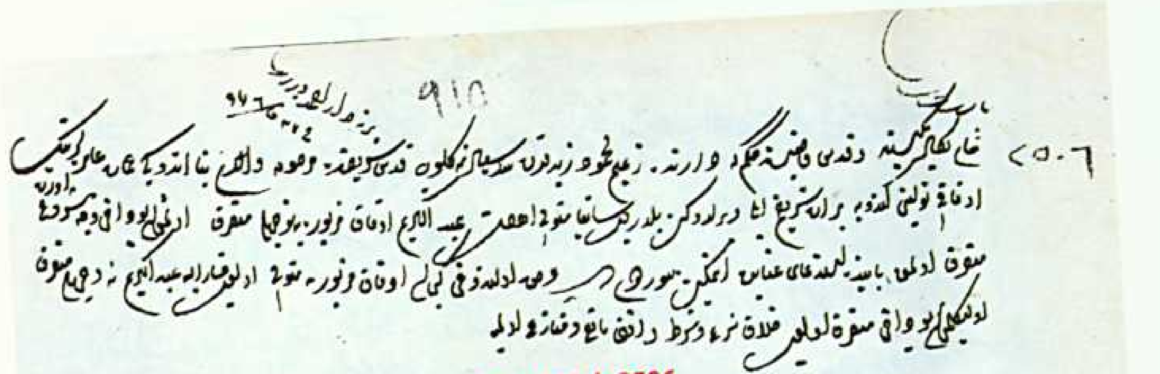

d.7, s.915, h.2506

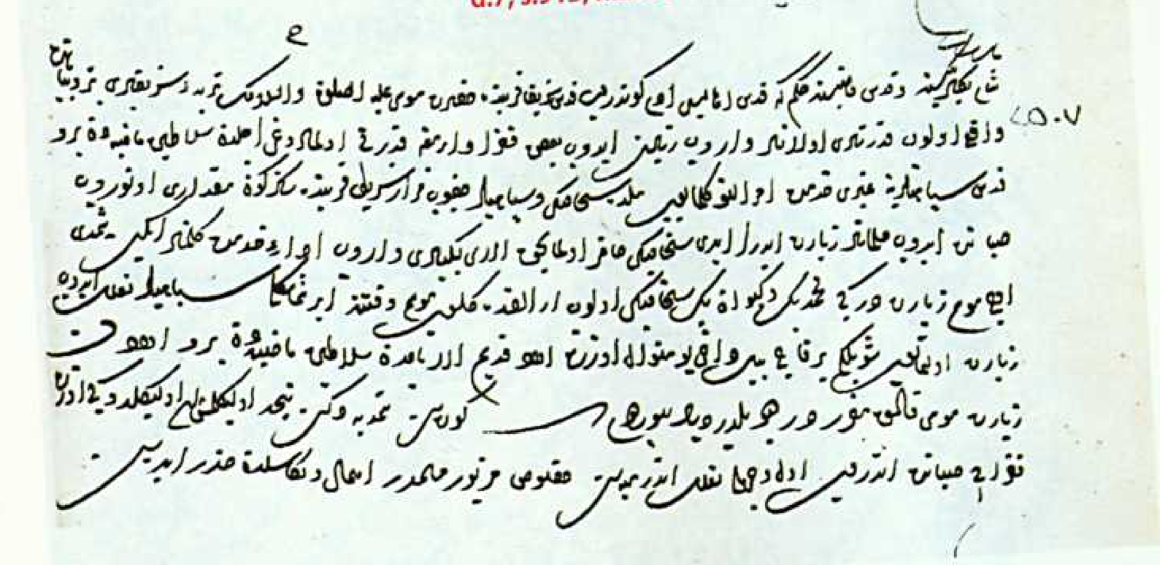

d.7, s.915, h.2507

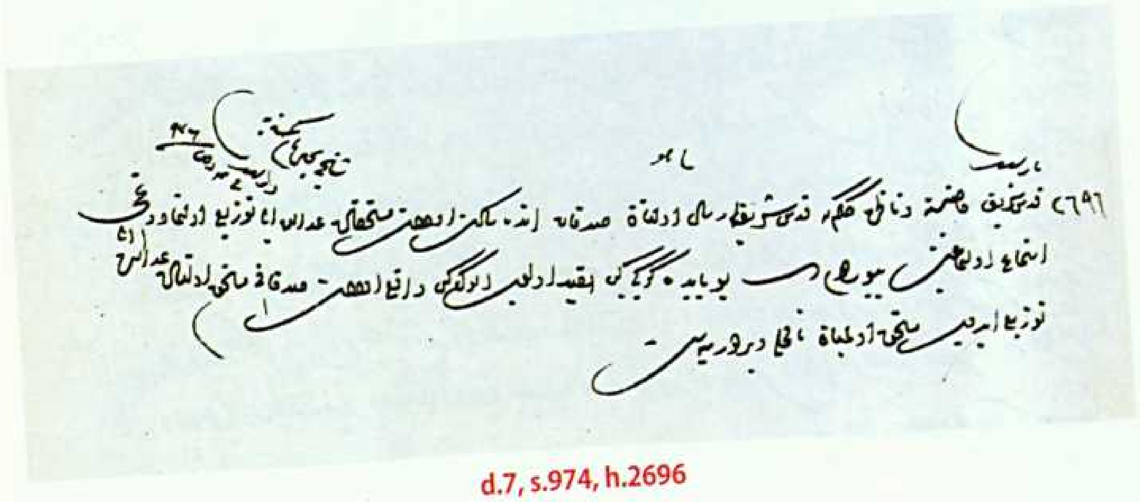

d.7, s.974, h.2696

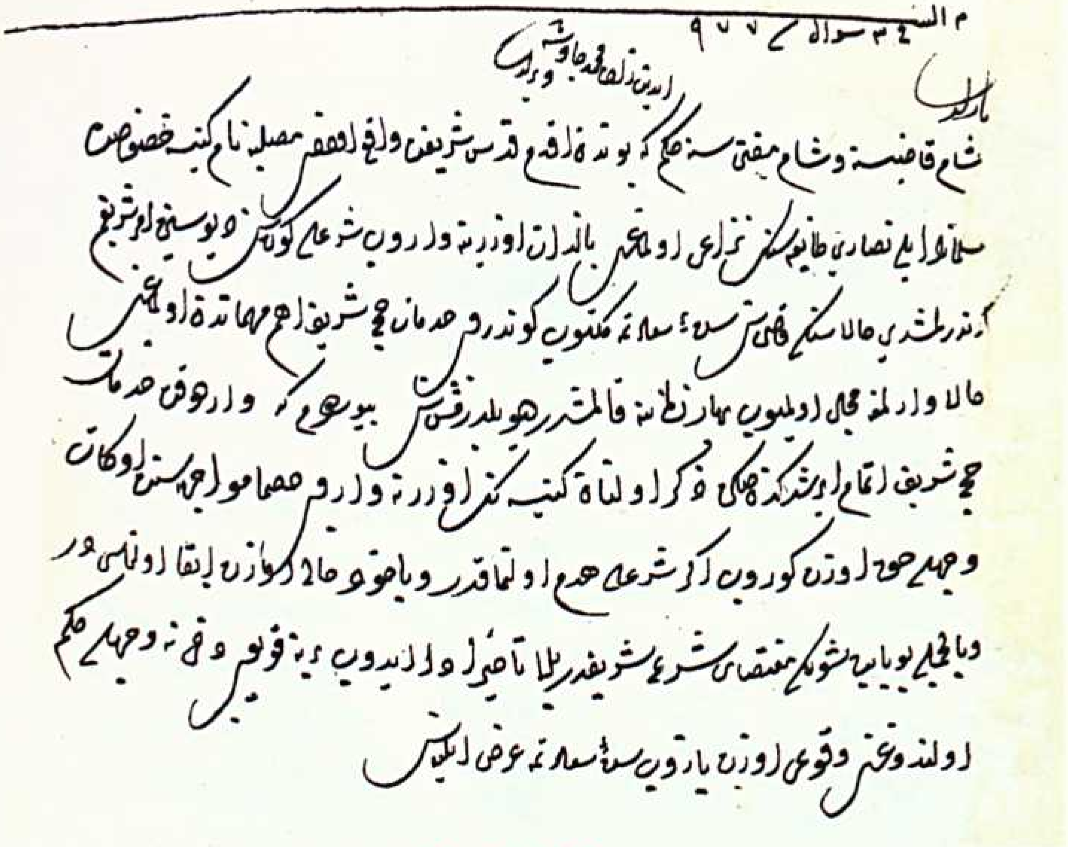

d.9, s.45, h.120

d.12, s.300, h.616

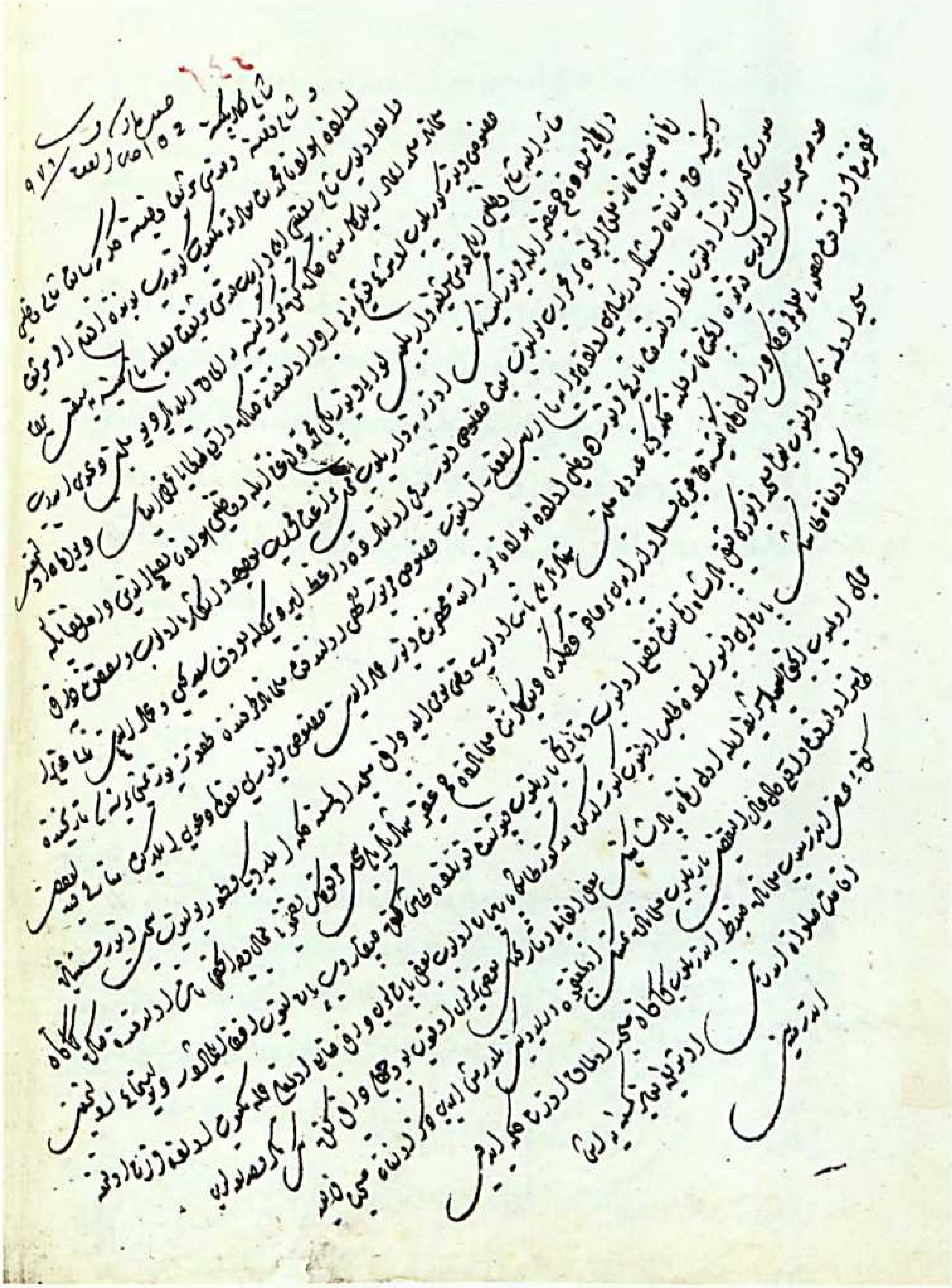

d.12, s.312, h.644

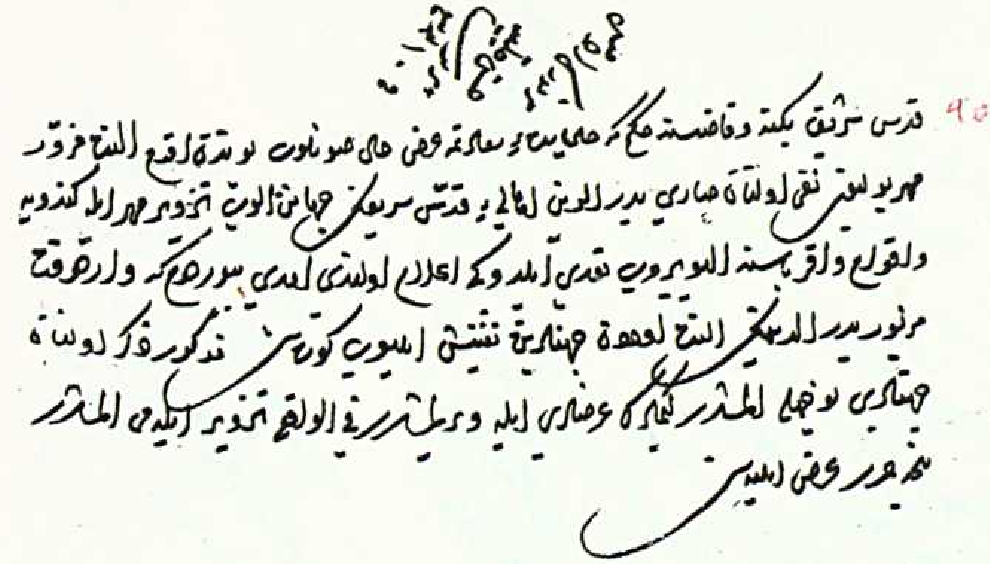

d.12, s.496, h.950

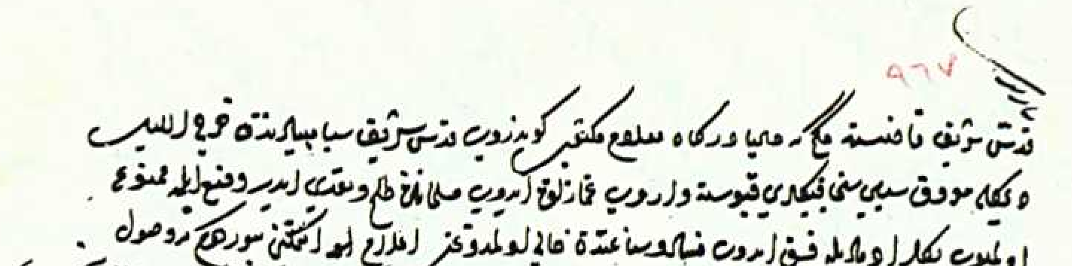

d.12, s.505, h.967

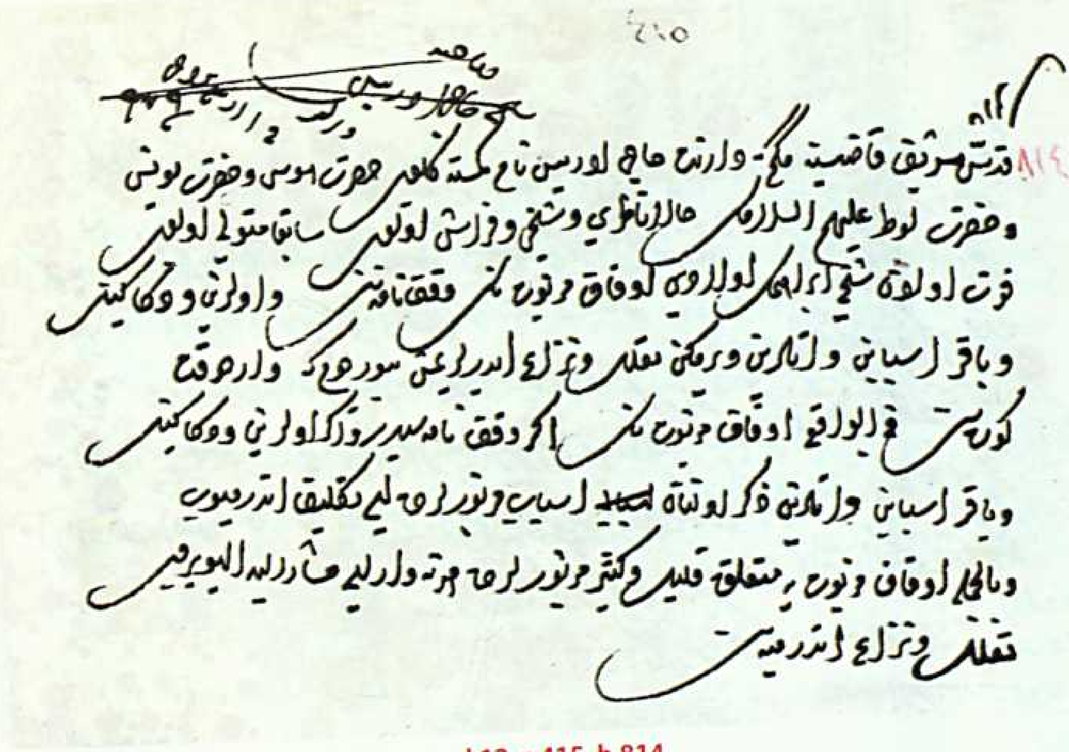
قدس شریف قاضیسی مکتوب - وارنج حاجی لورین نام کمسنه کلوب حضرت موسی وحضرت یوشع ٨١٤
وحضرت لوط علیهم السلام ک حالا تابوتلری وشیخ وفراشی اولدیغی ساقطا متولی اولدیغی
قوت اولدقده شیخ ایلی لولادیه اوقاف موقوفه نک وقفنامه سنی واولرنی و وکالتی
وباقی اسبابی وآثارنی ویرمکدن تعلل ونزاع ایدرلرمش سوزیعی که وارد وقتی
کورسی فی الواقع اوقاف موقوفه نک اکر وقفنامه سیدر واکلولرنی و وکالتی
وباقی اسبابی وآثارنی ذکر اولنان ... اسبابی وتورارلرینه تکلیف ایدرمیوب
وبالجمله اوقاف موقوفه متعلق قلیل وکثیر موقوفه لرینه ... وارلیه ... الیویرمیوب
تعلل ونزاع ایتدرمیه

d.12, s.415, h.814

قدس شریف قاضیسنه حکم که مرحوم والدم طاب ثراهانک قبهٔ شریفه داخلنده لعصفه عمارت ٨٨٦
عامره سی شیخی شیخ ... سعادتله کلوب عمارت مزبوره [illegible] وصفه
جمع لیه ستها ایدکلری وسایر نسن کمسنه لر قادر اولمیوب شرط واقفه مخالف ناحق کمسنه لر وجوه
ومطبخ شیخه تعیین اولنان حیشتن آشی الویره لیته اولوراه اکل ایلیوب وبویه اولنه
ایلتمکه مانع اولدی ... وقلار ... ومطبخ لعصفه خدمته ملتق تعلق کمسنه لر
قادر اولمیوب شرط واقفه موضعنه الدامه ... وما کلت فقرایه تعیین اولنان اللحم
طاس آشی که شرط واقفه موضعنه کدکیشی ... ار ابتکه ... بطال ... اشر وبرلمیوب کلمش

d.12, s.460, h.886-1

d.12, s.461, h.886-2

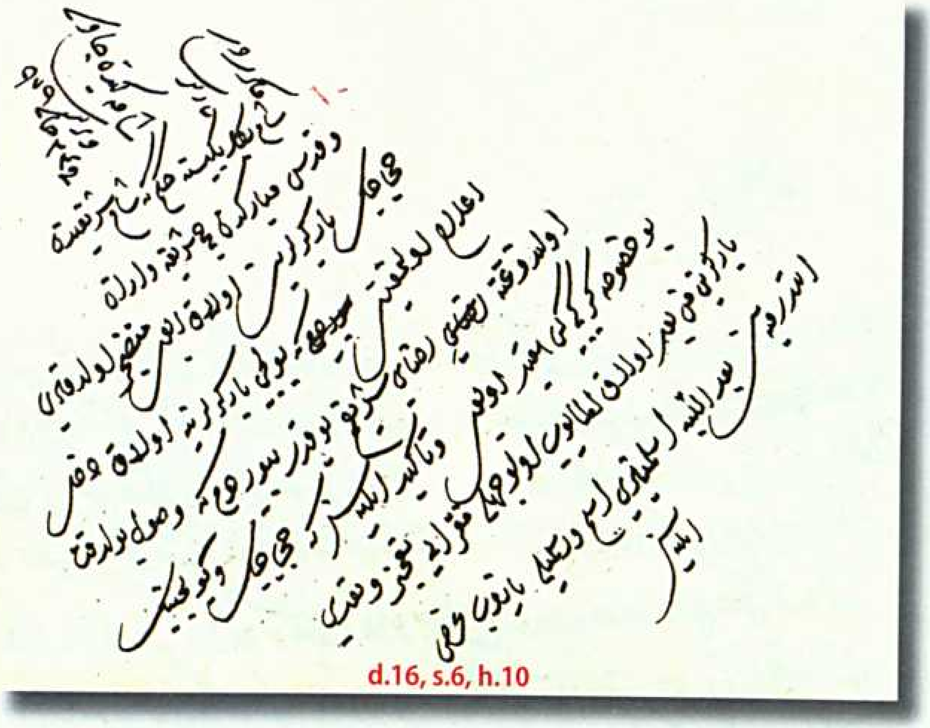

d.16, s.6, h.10

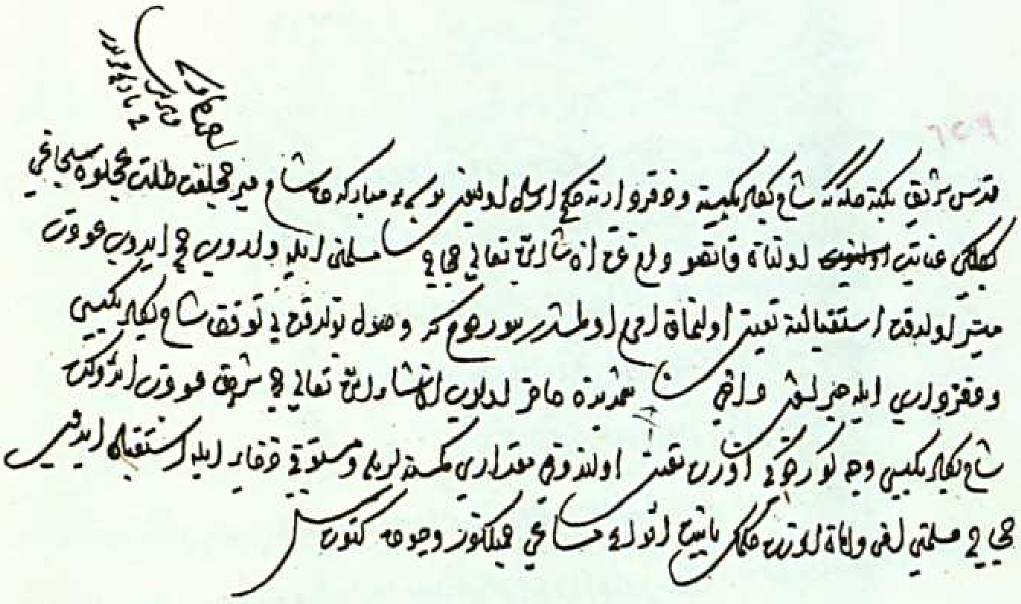

d.16, s.355, h.629

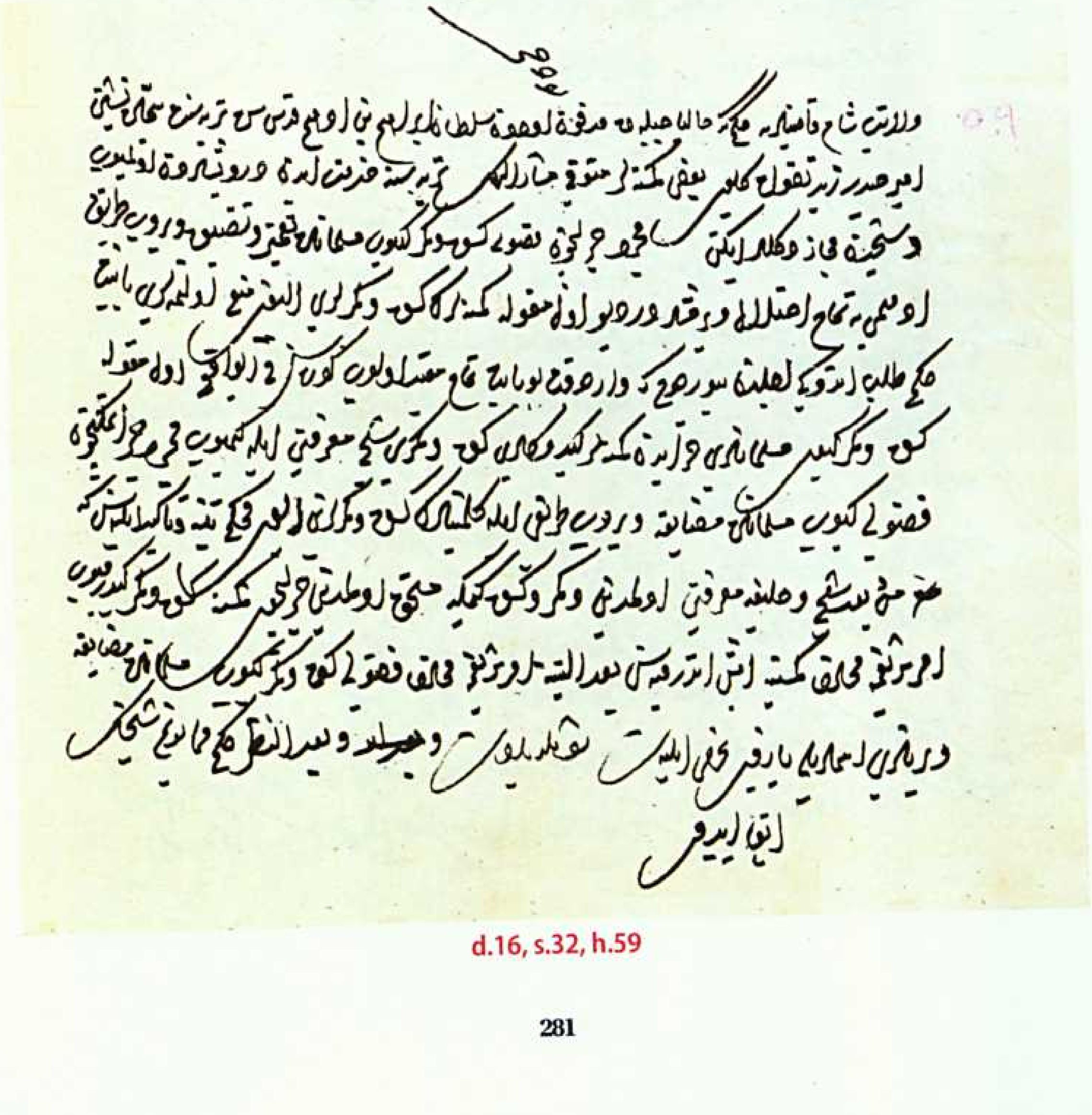

d.16, s.32, h.59

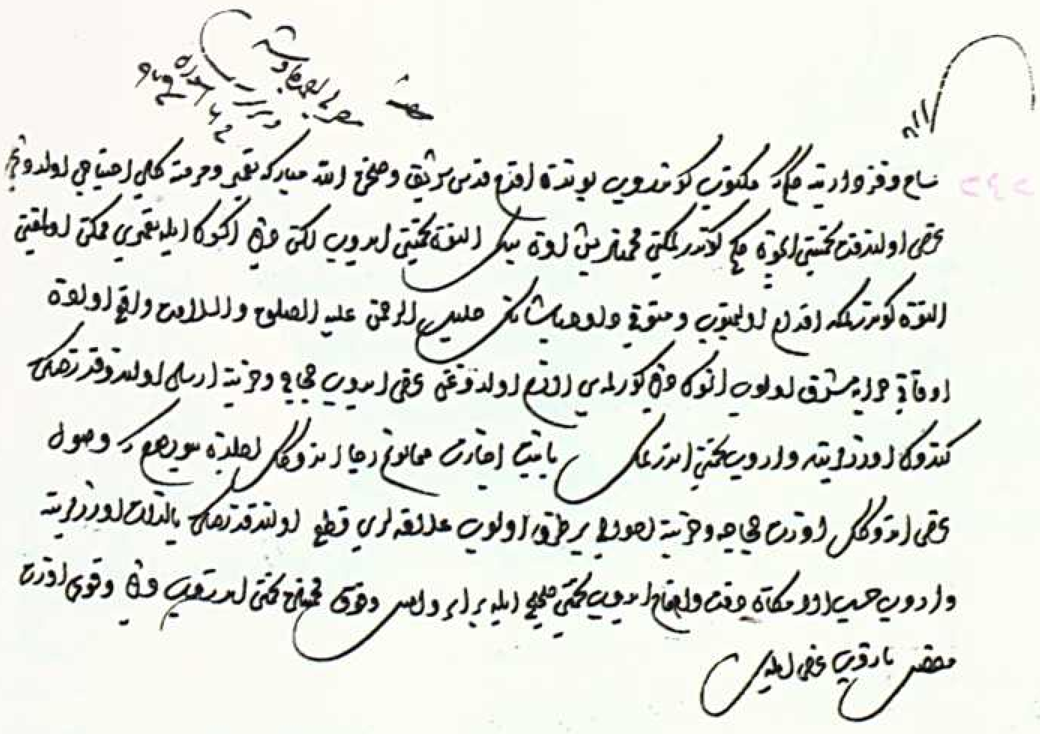

d.18, s.109, h.242

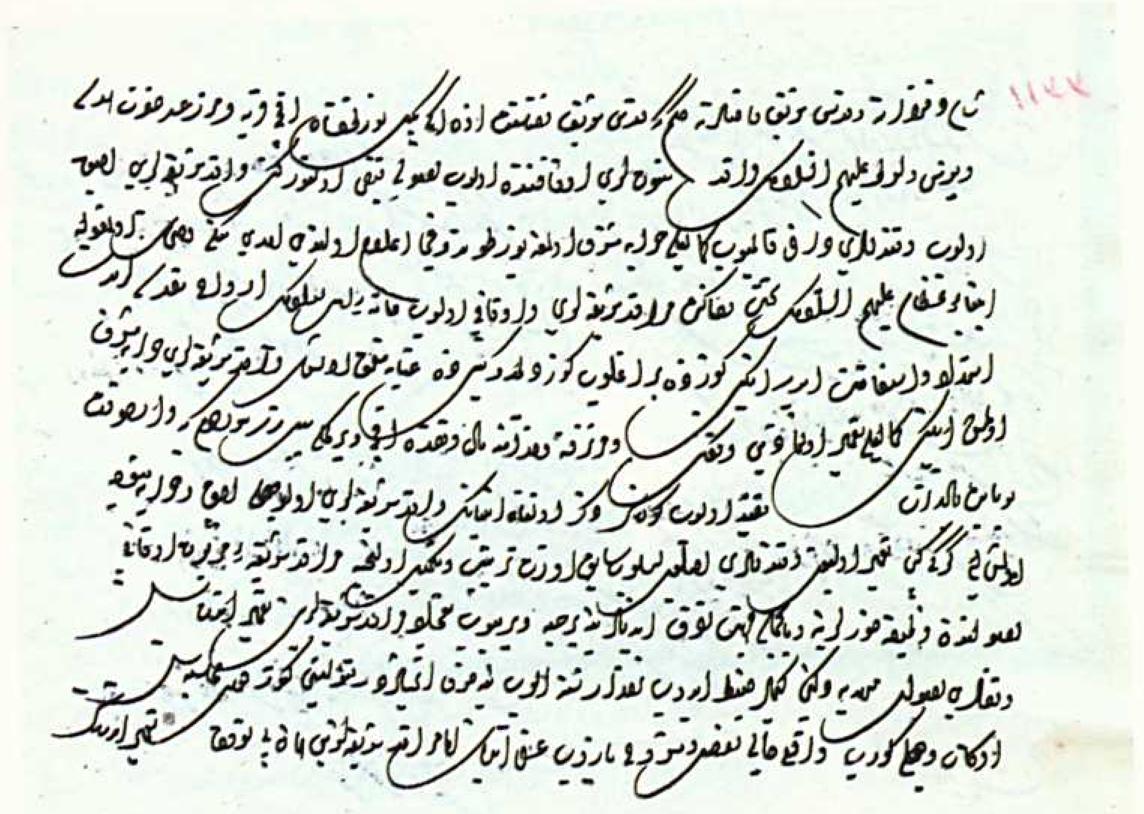

d.12, s.594, h.1133

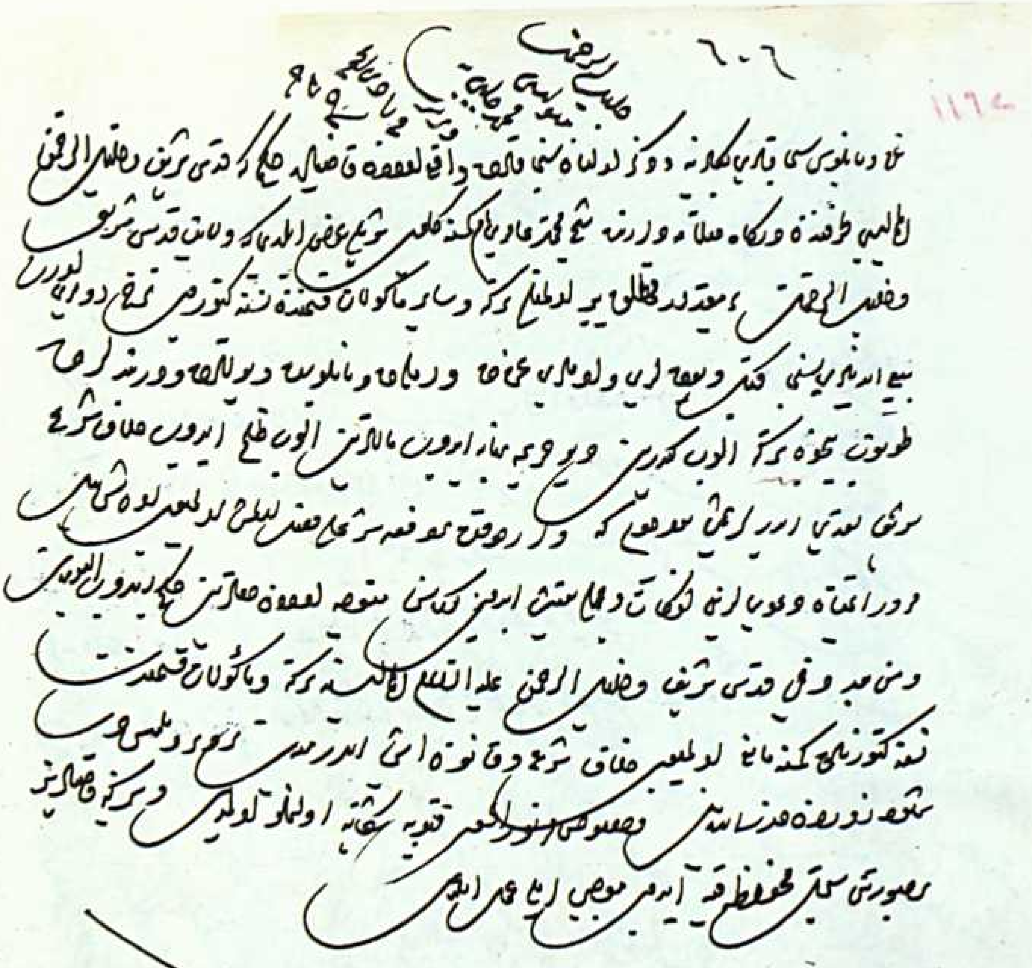

d.12, s.606, h.1162

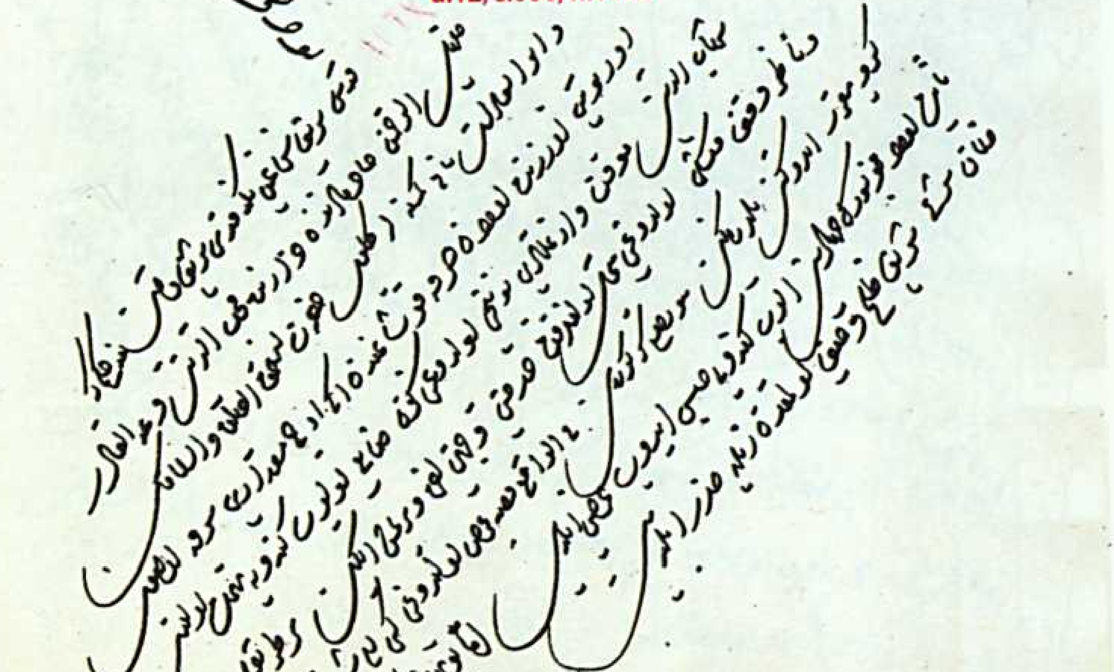

d.12, s.606, h.1163

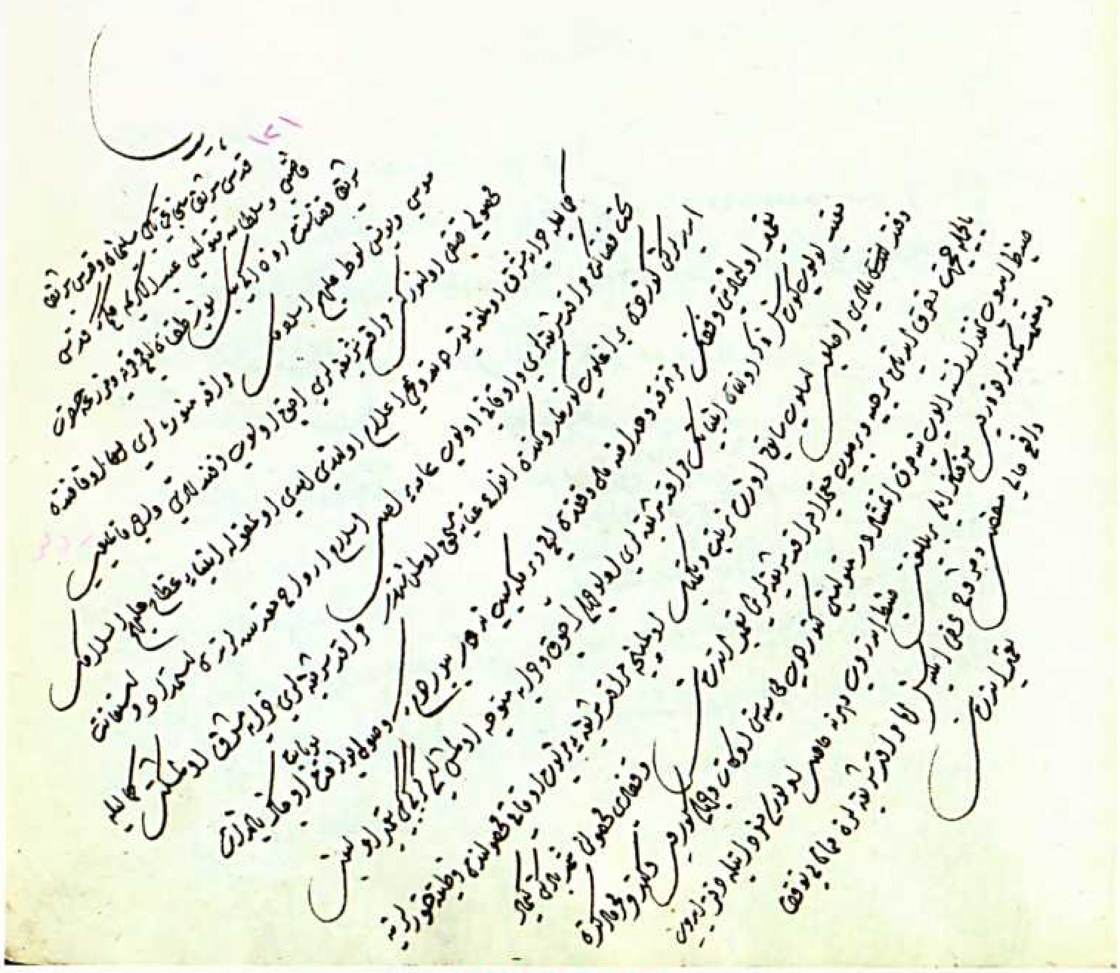

d.19, s.54, h.121

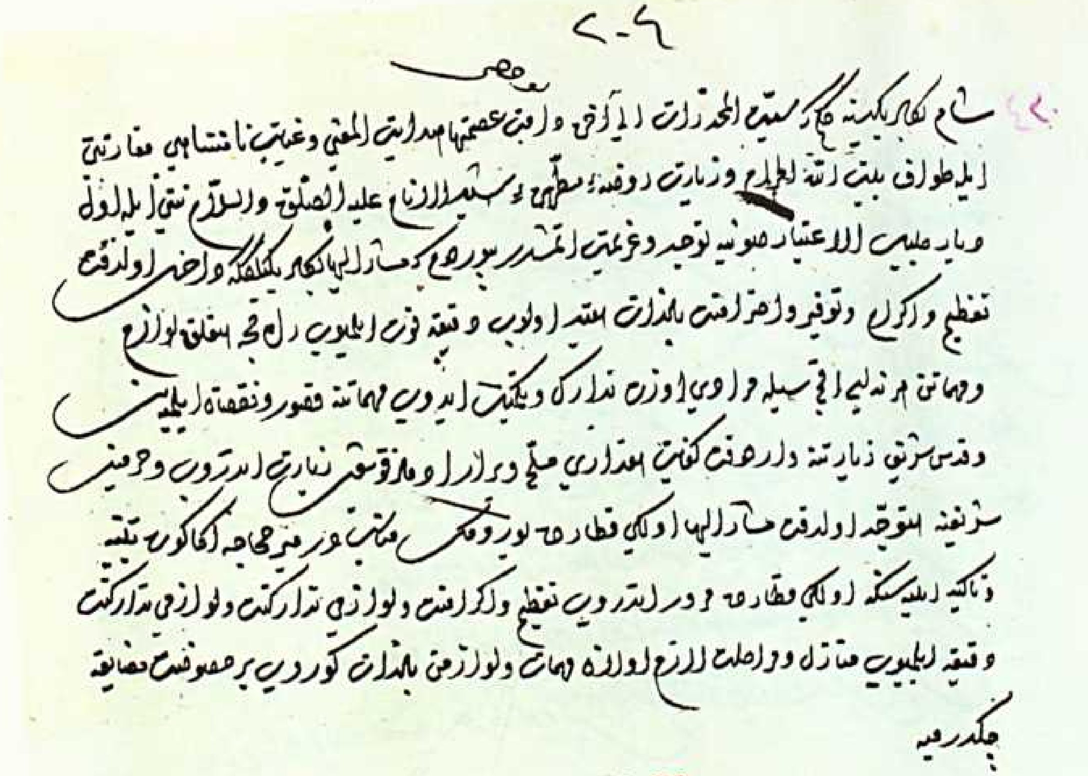

d.19, s.204, h.420

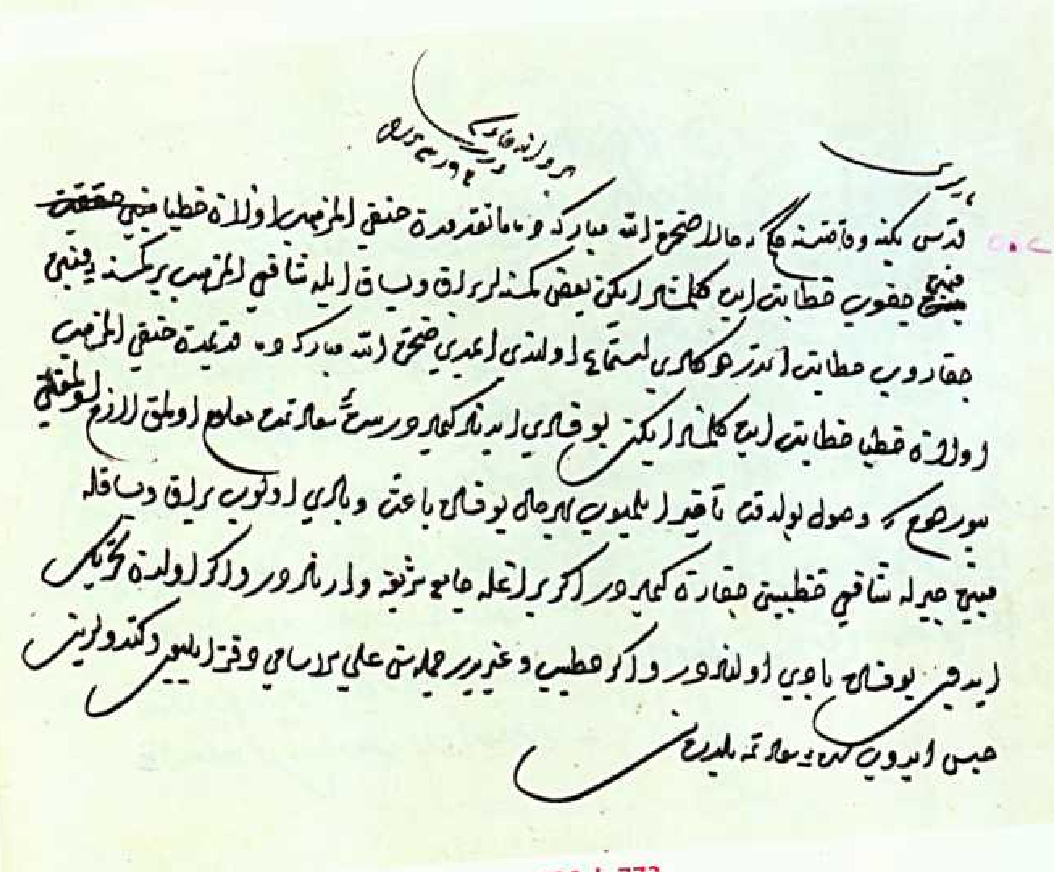

d.21, s.328, h.773

٥٨٢ شام بکلربکیسنه حکم که حالا قدس شریفده واقع اولان عمارتک طرابلوسده مقابلهسنده اولان اوقافندن امیونه
نام وقف قریه رعایاسی طرفندن سعادتلو حضرته عرض حال صونوب بالفعل متولیسی اولان عبدالکریمک و
واوغلنک و جابیسی قورقازک کندولره زیاده ظلم و تعدی اولوب حقلرندن زیاده
یه ویمکلرین الدقلرین بلدروب زیاده شکایت ایلدکلری صونلان عرض حالک صورتی لوازمه ایلدوکی
احوالی مرحمله کورلوب عرض اولنمغین اکا کوره کوردرلر سوروب وصول بولدقده کورزیلان
عرض حالده مقید اولان مولدی لیری نده مطلق قاضی موقتی ایله تفتیش ایلیوب واقعه وجه مشروح
اوزره ظلم و تعدی اولدوغی ثابت اولورسه واقع اولان ظلم و تعدی رفع و دفع ایدوب
خلاف شرع شریف نوع ایله مقید اصلا ایلدیرمیوب واقع احوالی دوغری اوزره یازوب بلدیرسن

d.19, s.288, h.582

٧٧٢ میرلوا مصر کتخداسی رشید و دمیاط قاضیلرینه حکم که حالیا قدس شریفده مرحوم والدم عمارت عامرهسی اوقافی متولیسی
عبدالکریم مکتوب کوندروب امرسنه دمیاط ورسنده اوقاف موجبنجه حواله اولنان ایکی یوز اردب برنج تفتیش
اولنه‌ه ناوک مالیه الیوب قدس شریف موجبنجه حواله و ایکی یوز اردب برنج تفتیش اولنه‌ه ناوک مالیه
السمعن قدس شریف قوتنی و نقل اوقفه یافا اسکله‌سنه کلکدرلیدی و کره برنجی فنا یه اولوب ناوک عهدسنه اولوب
وقف قطعا ضرر ایلدی سنه رسنه ذکر اولنان برنجی عمارت مذکوره ترتیب اولنمکلوین ما ازمتولیلکی وکیلی
لعقده ورانه عرض ذکر اولنان برنجی عمارت مذکوره یافا اسکله‌سنه اسکله برنجی
سابق اولمغین ترتیب نزلی اولدوکلرین اطلاع ایلیوب عمارت مذکوره لیمن مقید
مقدار برنجی ورلدوکلری ترکه روزنه اوزره اول مقدار برنجی متولی جانبنه وراثمه تیل ایلدوکی
عمارت مذکوره نسنه لدسله ایلیوب براه امر ایدرسن

d.19, s.247, h.502

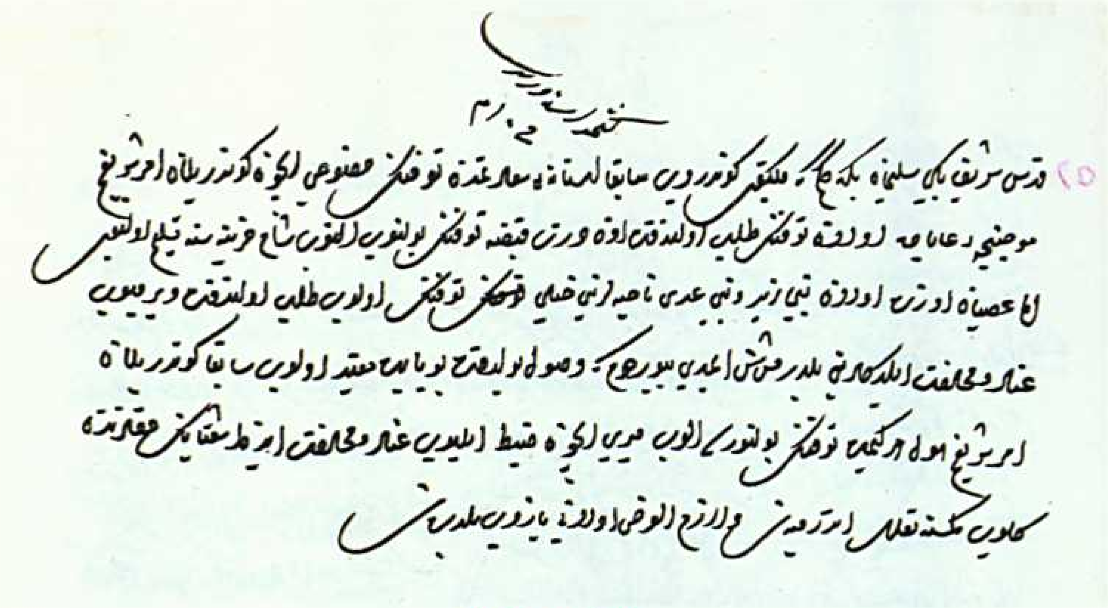

d.22, s.10, h.25

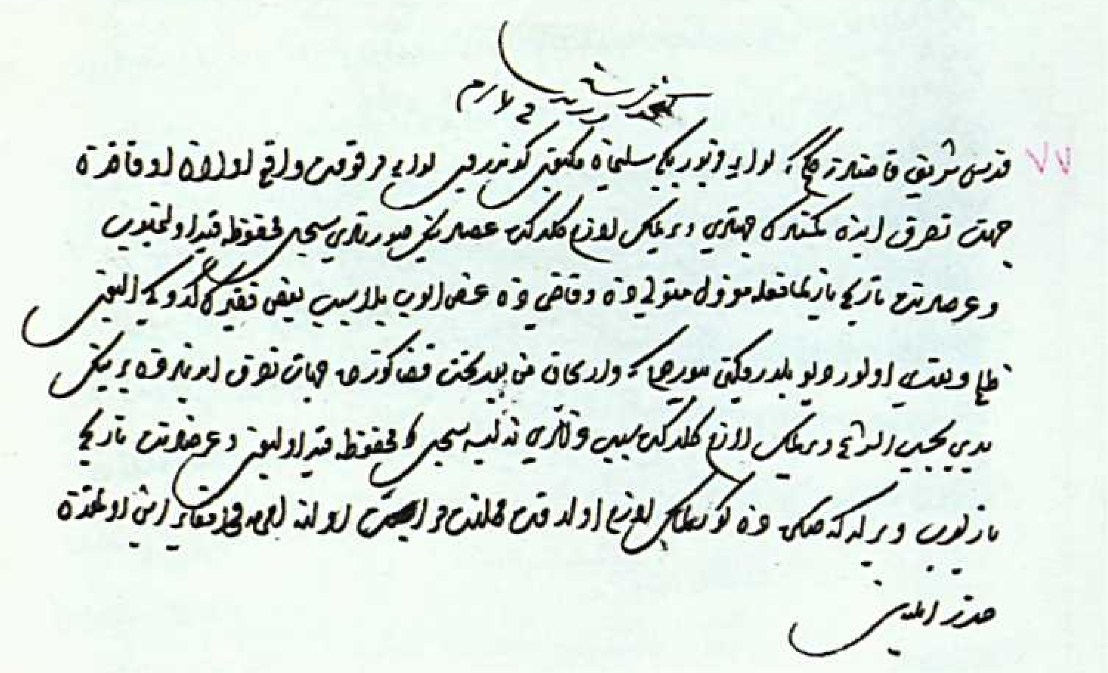

d.22, s.36, h.77

قدس شریف بکیته و قاضیسنه حکم که سنجاغیسی قضاسنده کائن مشهور و معروف حضرت موسی کلیم الله و لوط و یونس علیهم الصلوة ١٥٤
والسلامک بالعقب بر وجه اشتراک تولیتلری اولنه [illegible] ناظر و شیخ اولنلرک تعیناتلری [illegible] اولنوب شروط [illegible] اولندقده
لدی التدقیق [illegible] محصولاتندن لوازم کثیرات و بلیغات و حیاتیه طرفلرندن غیری شرط واقف احضار اولنمش
نظارت و مشیخت اولندقده حضرت موسی علیه و على نبینا افضل الصلوة والسلامک مقامی [illegible] اتمک اوزره اوقافی ایله
ایکی خادم و حضرت لوط النبی علیه السلامک مزار منیفی که مرقومک اوقافی ایله برابر دیگر وجه اشتراک اتمک اوزره اوقافی ایله
دیگر موقوفه دیگر خادم و حضرت یونس النبی علیه السلامک مرقد شریفلرندن [illegible] اوقافی ایله برابر [illegible] اشتراک
اتمک اوزره اوقافی ایله بر موقوفه دیگر خادم و جهت نظارته عرض محصولاتی شرط ایلدیکی [illegible] لوازم مشروط
و معین ایکن حالا ناظر و شیخ اولنلر وساطت ناظر و شیخ اولنان [illegible] شرط واقف خلافنه [illegible]
و اوچ فراش و سقاء و [illegible] اوچ خادم و اوچ بواب و ایکی کاتب و ایکی امام و ایکی جابی و [illegible]
زوایه [illegible] ایلمکله [illegible] شرط واقف [illegible]
دیگر کاتب و حضرت موسی علیه السلامک [illegible] لازم اولمغین شرط واقف [illegible]
[illegible] عرض اولنمغین [illegible] شرط واقف
[illegible] شرط واقف [illegible]
[illegible]

d.22, s.75, h.154

سنجق بگینه ویرلدی [illegible]

قدس شریف قاضیسنه حکم که: مکتوب گوندروب امیر [illegible] شام بگلربگیسی درویش دام اقباله [illegible]
ویرلن اوزره ایکی [illegible] حلبی [illegible] ناحیه‌سنده [illegible] سنجق [illegible] غارت ایدوب
قبایل عربانه [illegible] علیه [illegible] اوفاقنده [illegible] هرگز نسنه ویرمک [illegible] ایلدکده
املاک [illegible] مقدمنده گلوب [illegible] وفاق [illegible] ورمکده [illegible] اشارت [illegible]
ومقدما [illegible] اولان [illegible] دعوی ایدوب [illegible] کنده [illegible] ایدوب [illegible]
[illegible] ناحیه اولان [illegible] ایلیوب [illegible] ایلیوب [illegible]
[illegible] اوغلانلری [illegible] گلدکده [illegible] اولنوب [illegible]
[illegible] اولوب [illegible] اولان [illegible] ایدوکی [illegible]
[illegible] استعمال ایلدکلری [illegible] اولوب [illegible]
[illegible] گلدکده [illegible] اولنوب [illegible]
[illegible] اولوب [illegible] فادوسنا [illegible] اوزره [illegible] استقبال [illegible]
[illegible] لازم گلانلری [illegible] ایدوب فادوسنا [illegible]
[illegible] فادوسنا [illegible] اولنان [illegible] ایدوب [illegible]
[illegible] ایلیه‌سن

d.22, s.153, h.303

d.22, s.193, h.372

موجبنجه عمل ایلیه‌سن

[illegible]

قدس شریفده قلعه‌سی ونزوارده کی دولتلو استانبول سلیمانیه مکتوبی کوندروب وعموم دفتر دولته بابام عدالتکار ٤٢٣
طالب نزاع خیرانشده قدس شریفده کلاه صونیلدیکی صاقه بعیده اولوب طائفه‌ی اعوان فتوحات سعادتنامی
زمانندن صونیله کلن ومعه احتیاج اولدقجه صونیلدیکی وارغاله ومعه دار عابوب نیجه زمان صونیله
ومعه اولمدیغی موسمده قلعه لدزره کلدیکی دلعاقه ولکن لدی قضاء رافع اولوب برلکده اولحله
مال وقف کحقیسی اولمدیغی وصونیله ولی دمادم اولماغین مال وقف کحقیسی اولدیغی وصونیلدیکی
وقتی مخصوص قلعه‌ده ونیزه ارنالتقه اکیتن حصارلرین هم ولازم اولدوغی عرضحالیله ذکر اولنان
مخصوص صلاه استخدام اولنمق ایچون قلعه‌ده ونیزه ارنالتقه اکی حصارلرین وریکین اولنمسی ممکن
عرض اولندوغی اوزره ذکر اولنان مخصوص صالحه حصارلرینه لازم اولوب طالب اولدقلری اوزره
قلعه‌ده ونیزه ارنالتقه حصارلرین کوندریلک ووارروب رجوع اننه خدمت ایده‌سز

d.22, s.221, h.423

و قاضيسنه

٤٥٦ قدس شريف بكنه حكم كه سنجاغكزده قبة الصخره و مسجد اقصى و حضرت خليل الرحمن اوقافى متوليسى محمد ايله مكتوب
كوندروب بنى زيد و بنى حارث و بنى عدى نام ناحيه‌لرده واقع اركان حفظ باشى اولان محمد بن موسى حيانى
فراغت طريقيله اوغللرى مصطفى و محمد نام ناپاك اوغلانلرى الوب لكن كيرو كندو ضبط
ايدوب حالا تحت حمايه‌سنده اولان رعايانك ويردكلرى بولنان مقبوضاته و خوجه‌سنه و قسم زيتون
و غلاله يازلدقده جمله اكثرينى سكز فلورى ايله لاوه ميرى بوجه يادرج مقبوضات ظاهر اولوب
جانب وقفه تسليم ايليوب قسمنى باقى قالدوب دوندرده غيرى الوره خيانتى ظاهر اولوب خوفندن
غيبت ايلكن هر نه برده بولنورسه احضار اولنوب وقفه عايد اولان حقوق الحاق با شرع
حكم ويريلمش عرض ايلمشسين امدى بيوردمكه وصول بولدقده بو بابده بالذات مقيد اولوب مذكورى
بولندوغى برده احضار ايدوب حاوثه كتوردوب وارد مذكوره مقبوضات و تسليماتى
دفترلرين كتوردوب بى سبب كوردردوب كورلدقده رعايانك ويردوكلرى وقفه مشغله وقف اولمايوب اولاشنى سبب
تركه اولنماده مصطلحاتى موجب شرع شريف اوزره حقلى ادا اولنوب تفتيش ايلدوب كورنج
ضبطنه قضيه عرض اولندوغى كبى قسمن احوال وقفه اولدقده ارزنده اولدوغى ثابت اولوركه
تعلل ايدرلرسه تقصيرلرين ايدوب وقف الحرمين منوله الويروب قبض ايدرلرسه سو بلكه
غيبت ايدوب بولنورسه قسمن ثبوت بولاسه مال وقفى املاكنده و كفالتنده حبس ايدوب وقفه
الويرسون لا نمام حق ادا ايدوب شرع شريفه مخالف ايش اولمقدن حذر ايلديه

d.22, s.236, h.456

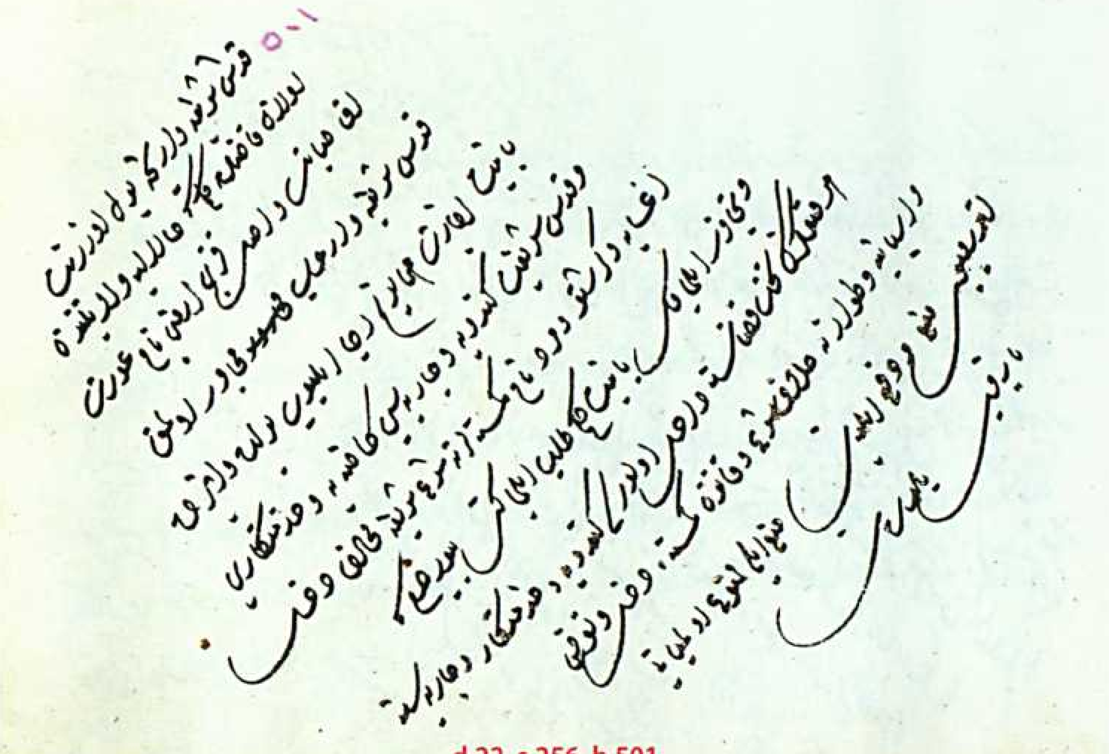

d.22, s.256, h.501

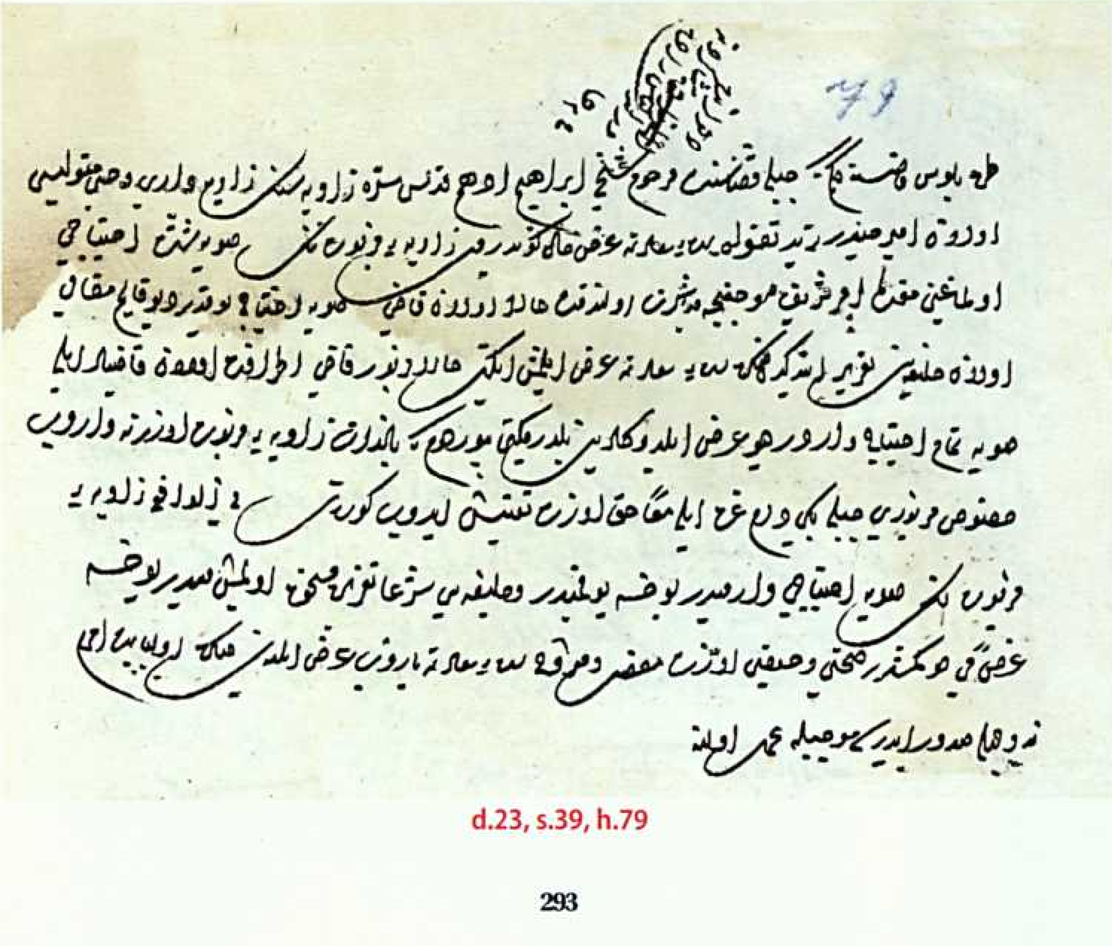

d.23, s.39, h.79

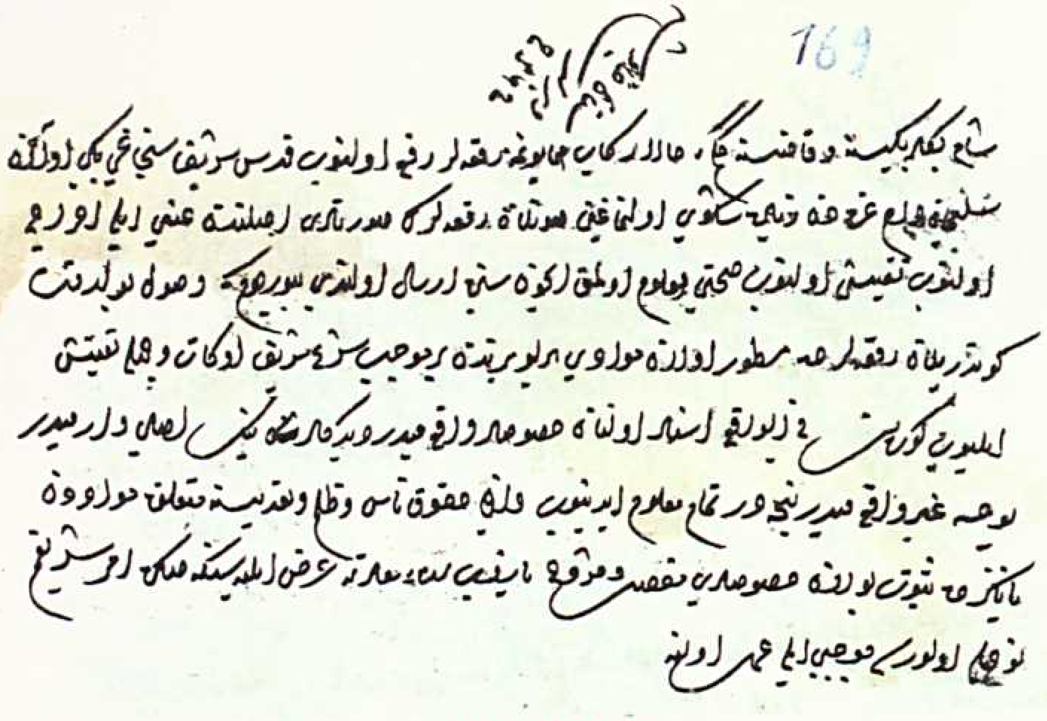

d.23, s.83, h.169

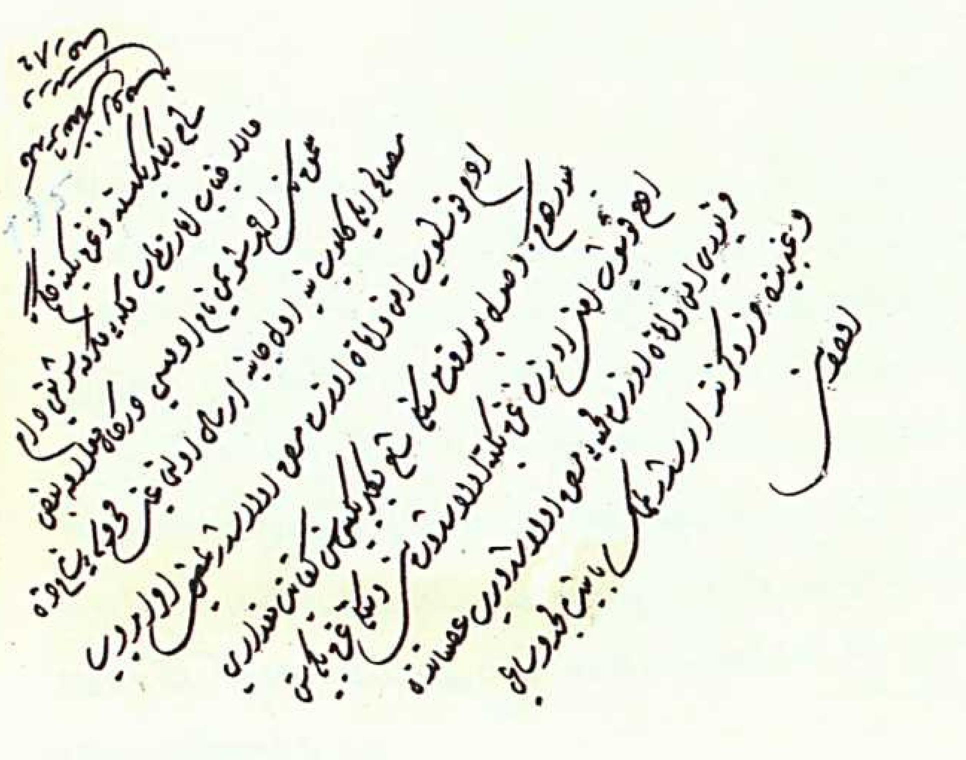

d.23, s.97, h.195

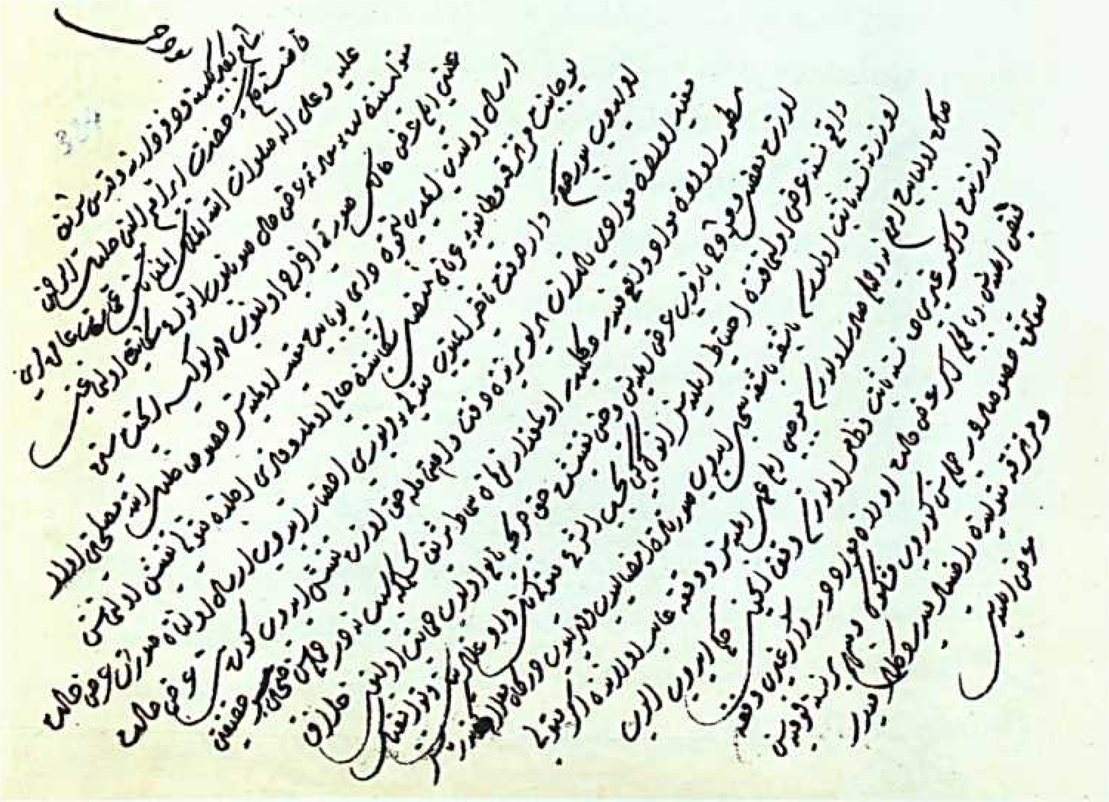

d.23, s.156, h.324

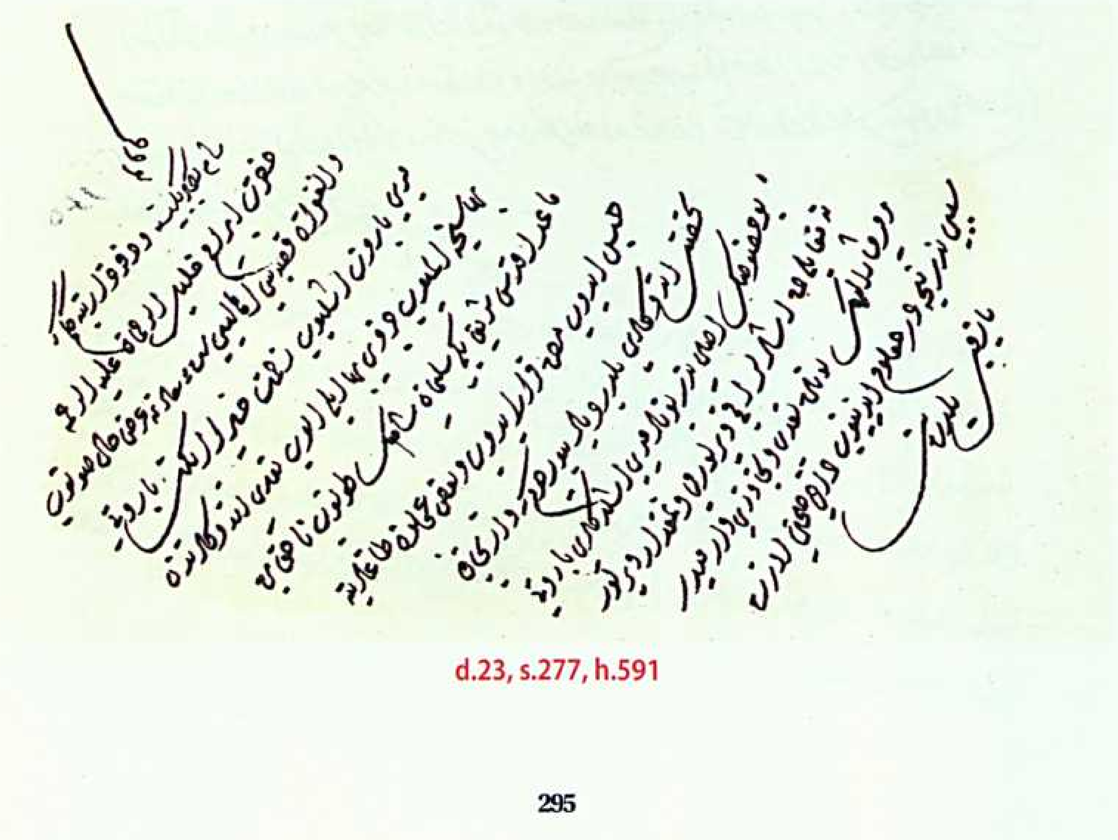

d.23, s.277, h.591

d.26, s.75, h.190

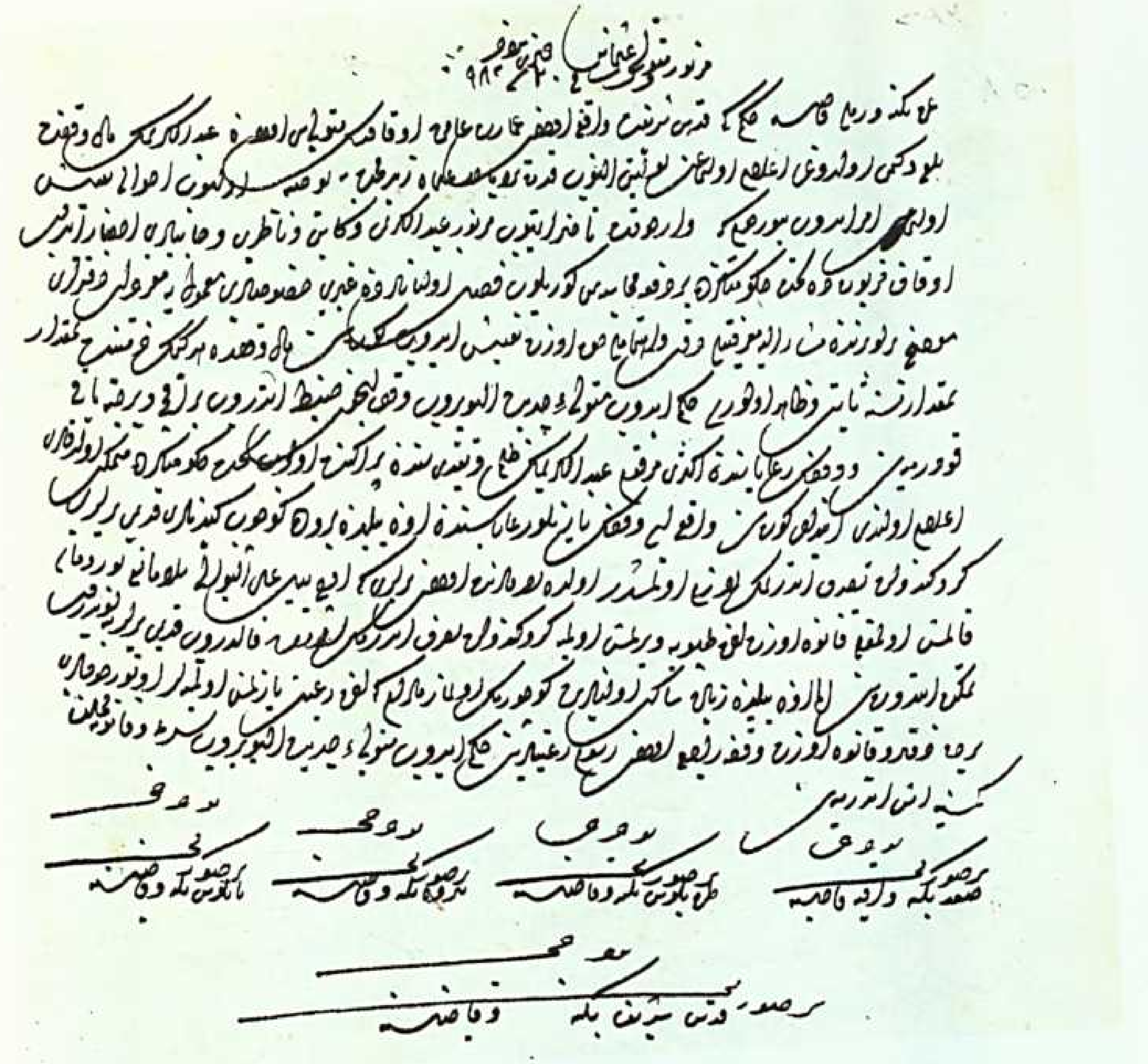

d.26, s.293, h.850

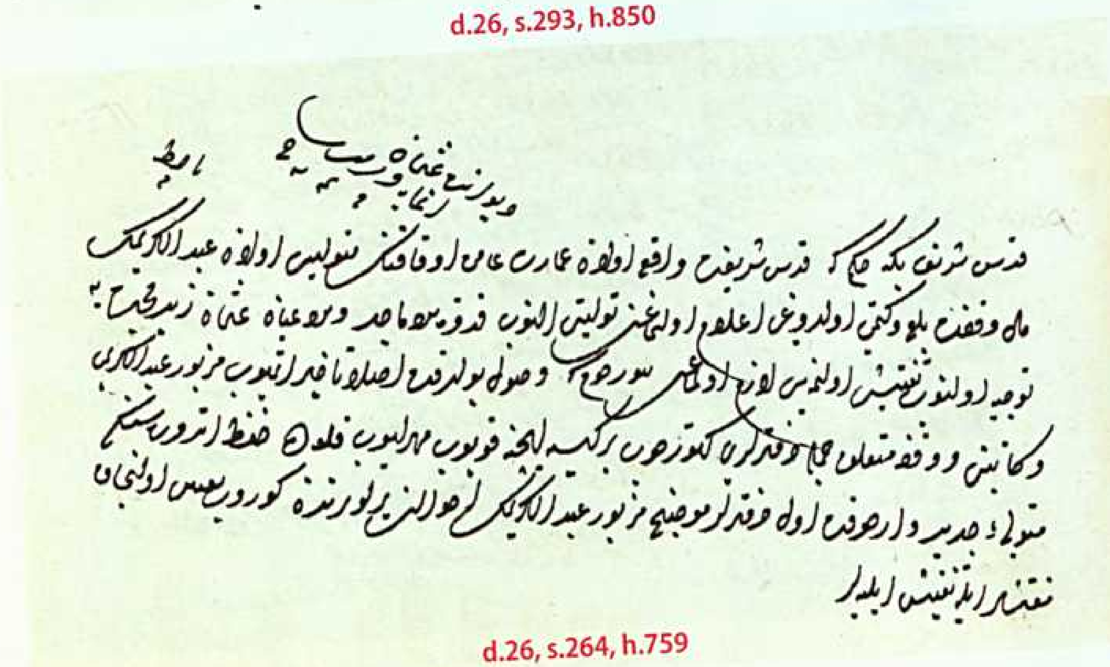

d.26, s.264, h.759

عثمانه ویرلمشدر [illegible] رجب سنه ۹۸۳

شام بکلربکیسنه و قدس شریف بکنه حکم که لواء مزبورده مرحوم والدهم طاب ثراها اوقافندن [illegible]
[illegible]
[illegible] اوقاف [illegible]
تعیین ایلیوب [illegible]

d.26, s.273, h.783

[illegible] شعبان المعظم ۹۸۳

۱۷۱ شام بکلربکیسنه و [illegible] حکم که [illegible]
[illegible] قدس شریف [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

d.27, s.67, h.171

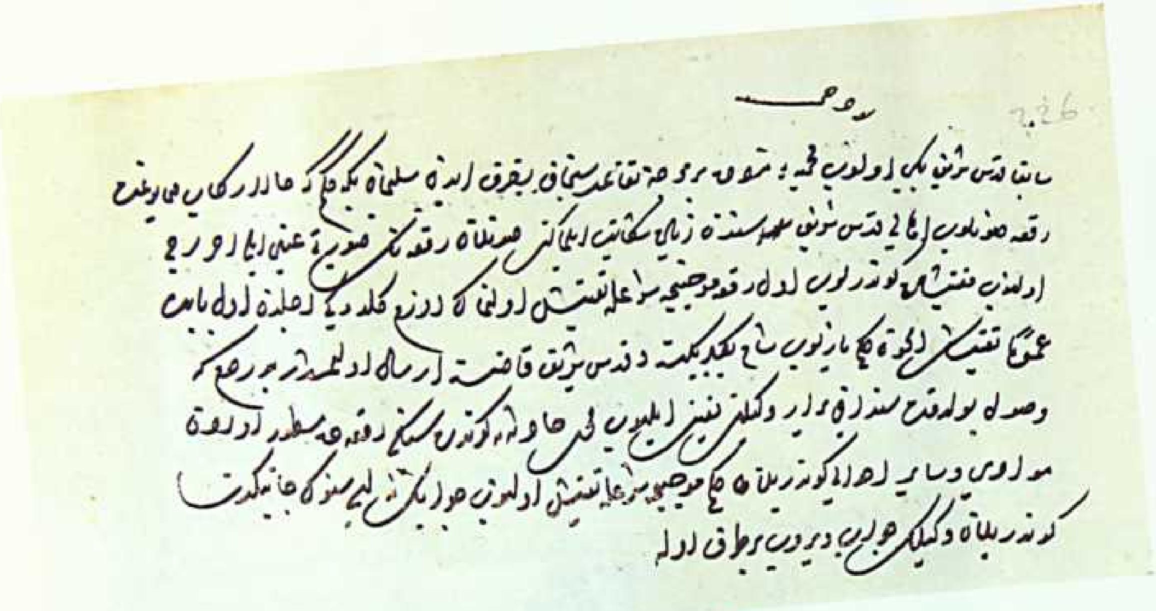

Mhm. Zyl. d.3, s.91, h.226

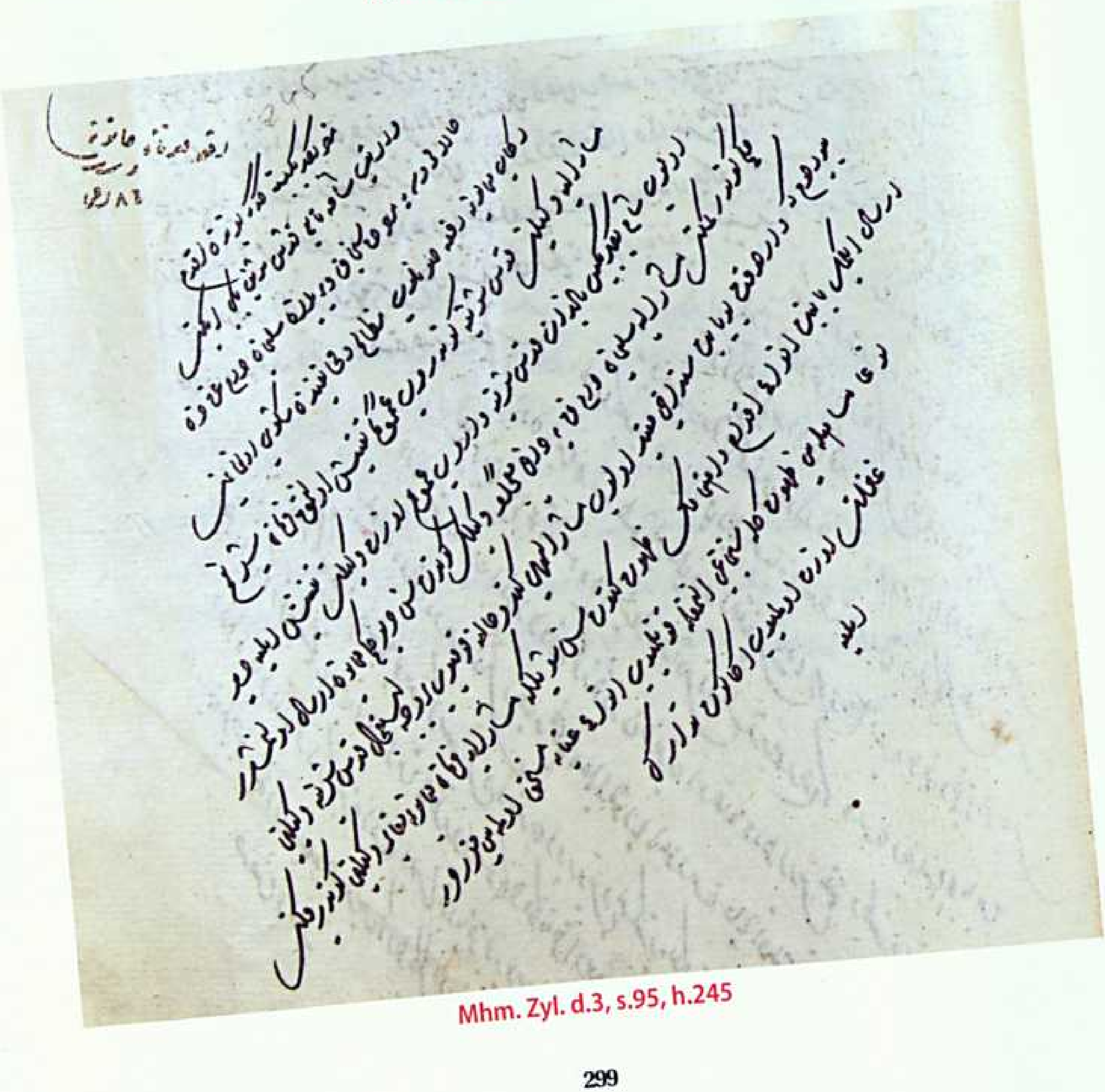

Mhm. Zyl. d.3, s.95, h.245

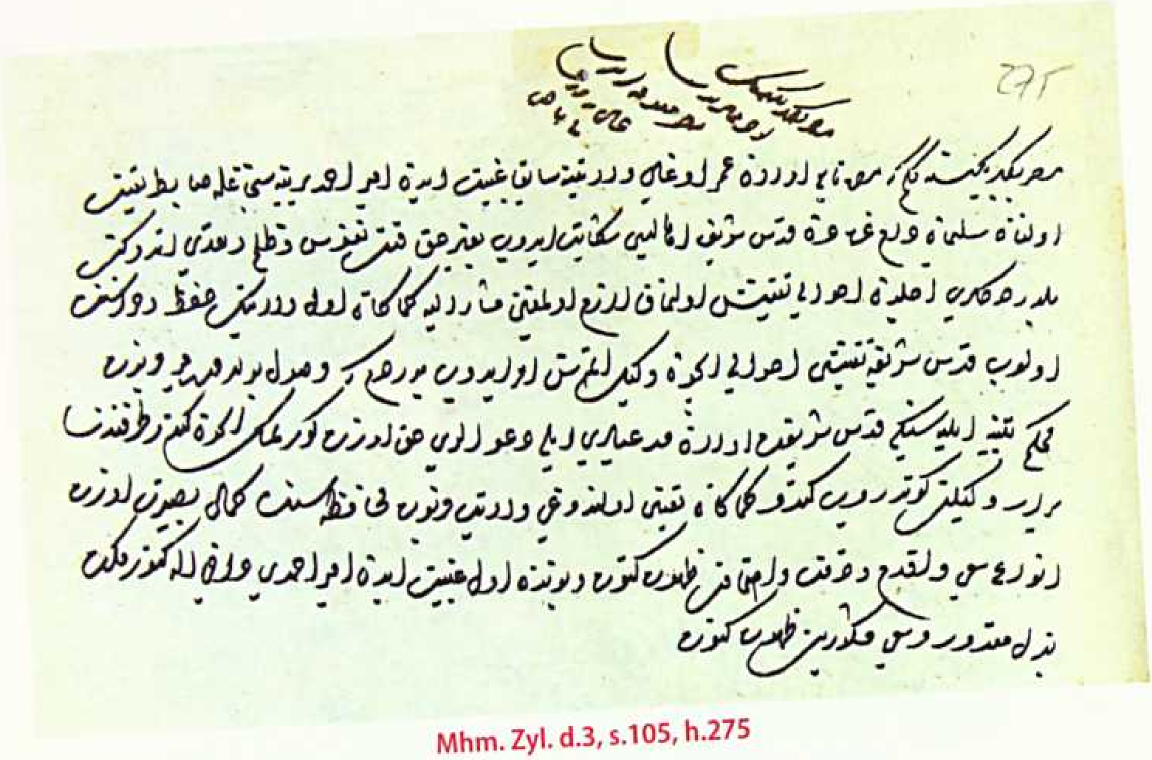

Mhm. Zyl. d.3, s.105, h.275

Mhm. Zyl. d.3, s.108, h.280-281

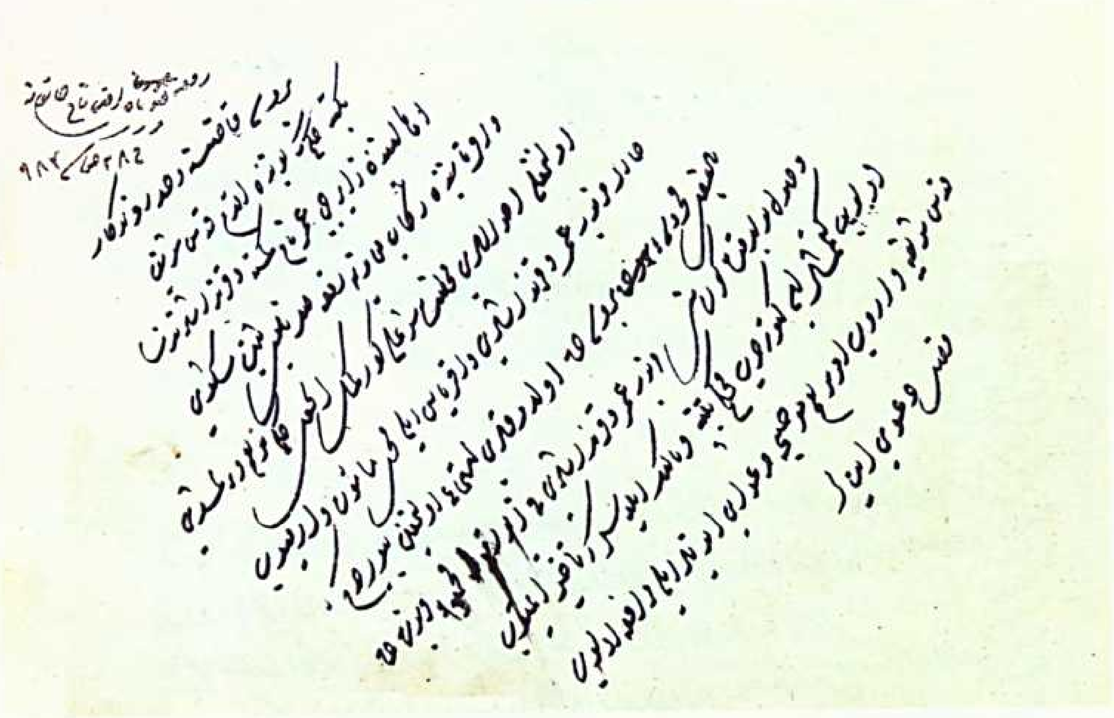

Mhm. Zyl. d.3, s.145, h.368

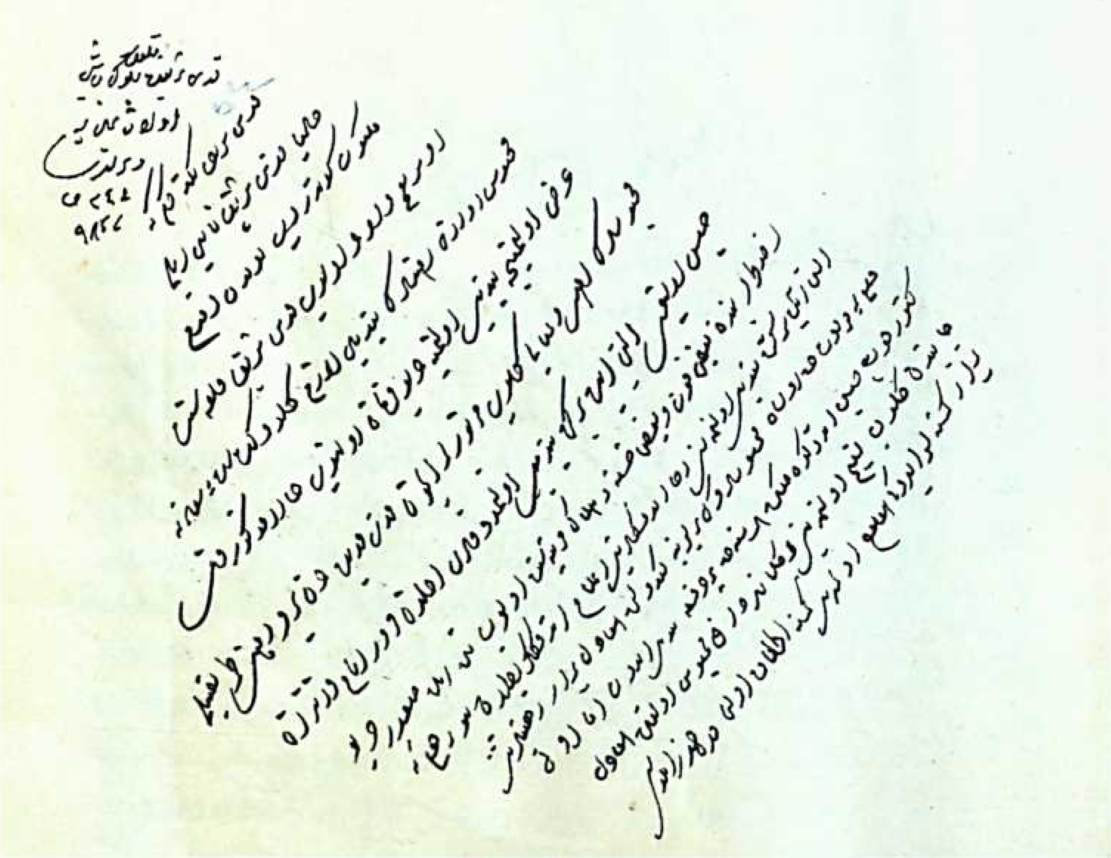

d.28, s.22, h.54

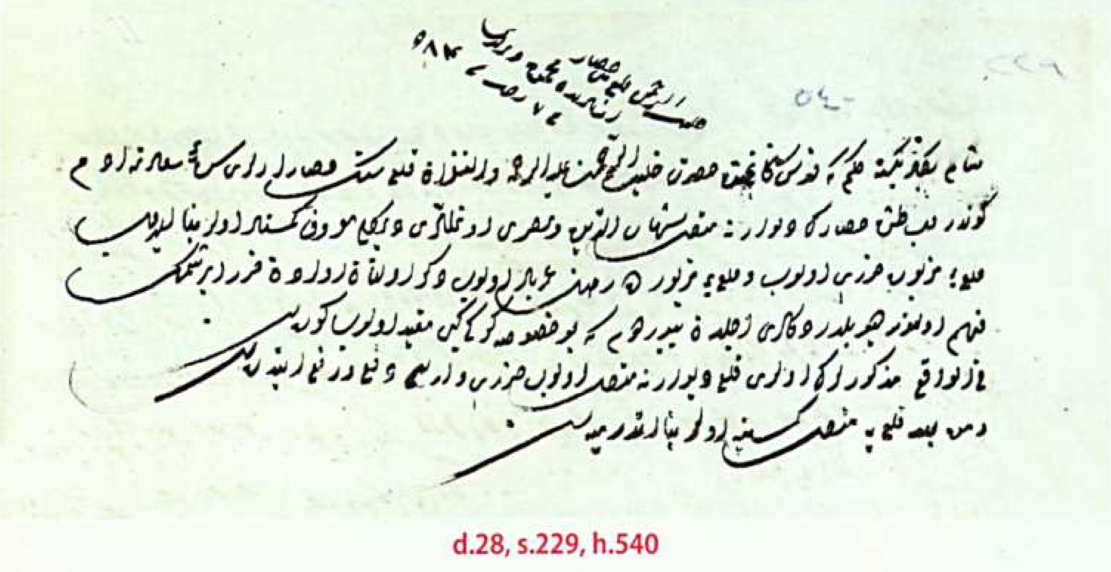

d.28, s.229, h.540

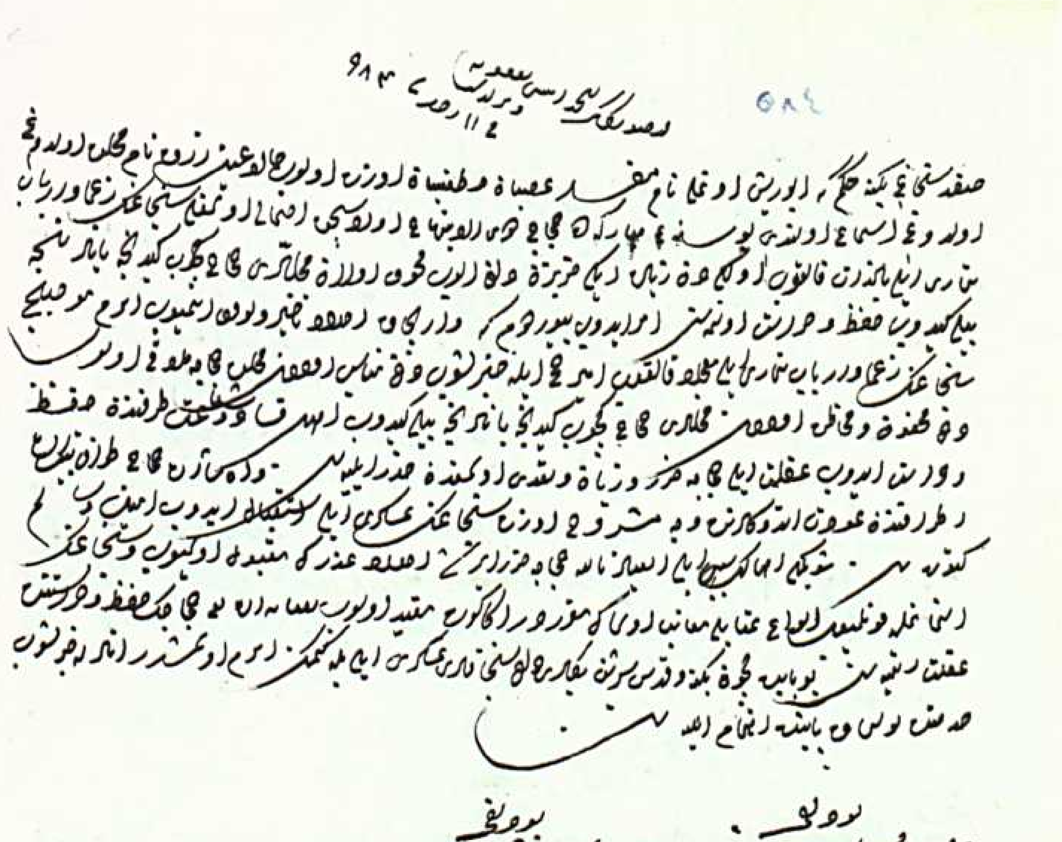

d.28, s.242, h.584-585

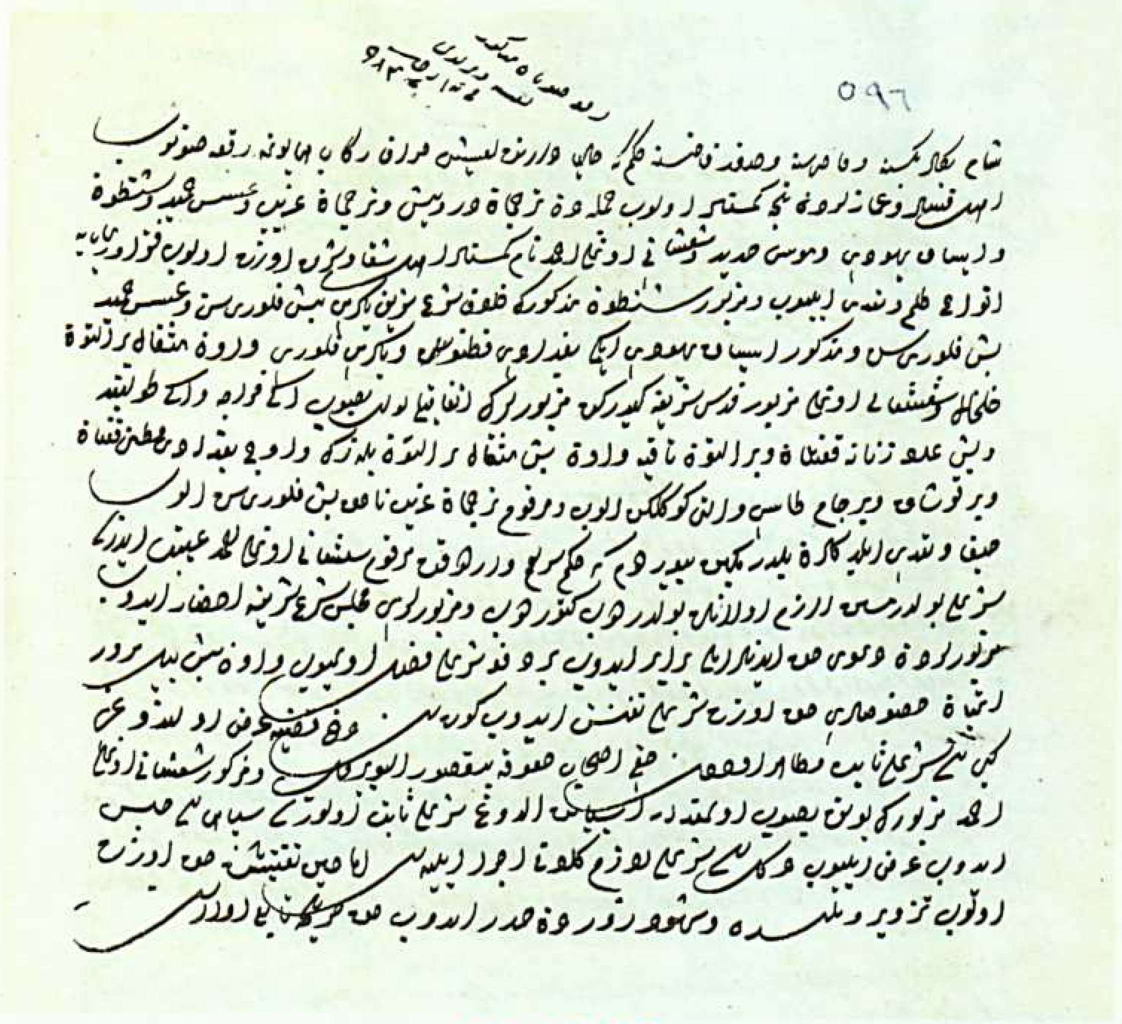

d.28, s.247, h.596

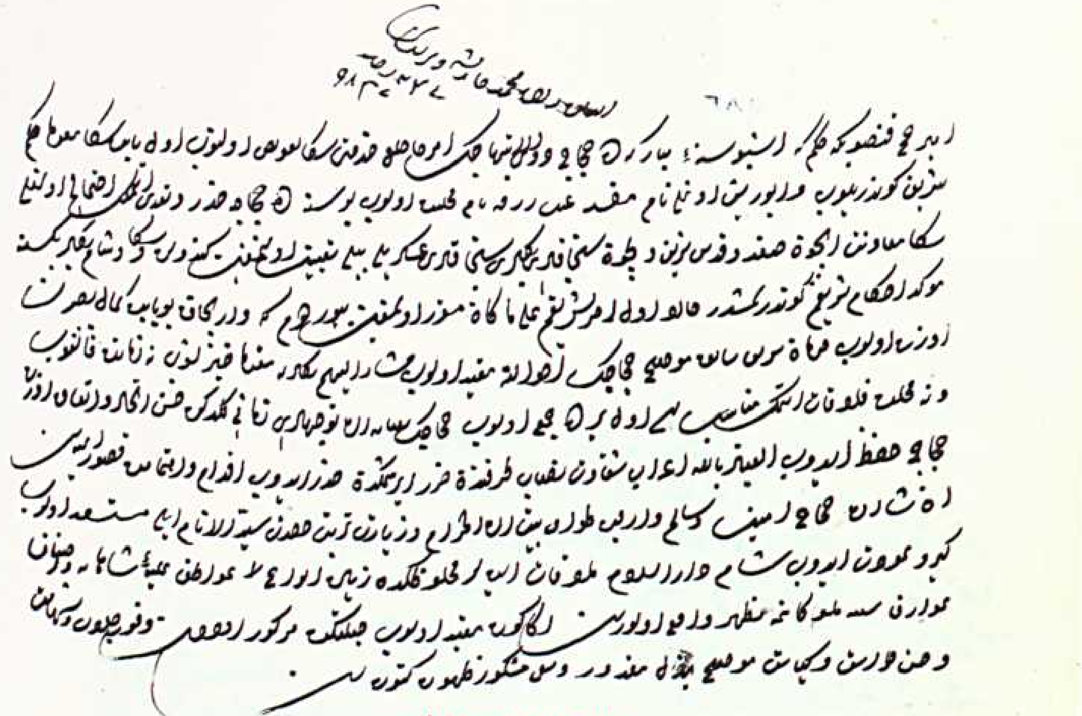

d.28, s.277, h.685

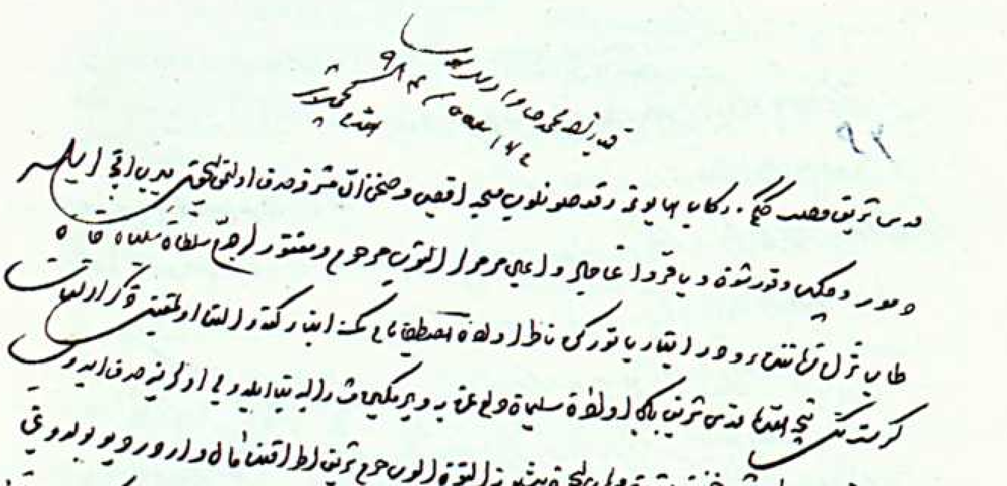

d.28, s.38, h.93

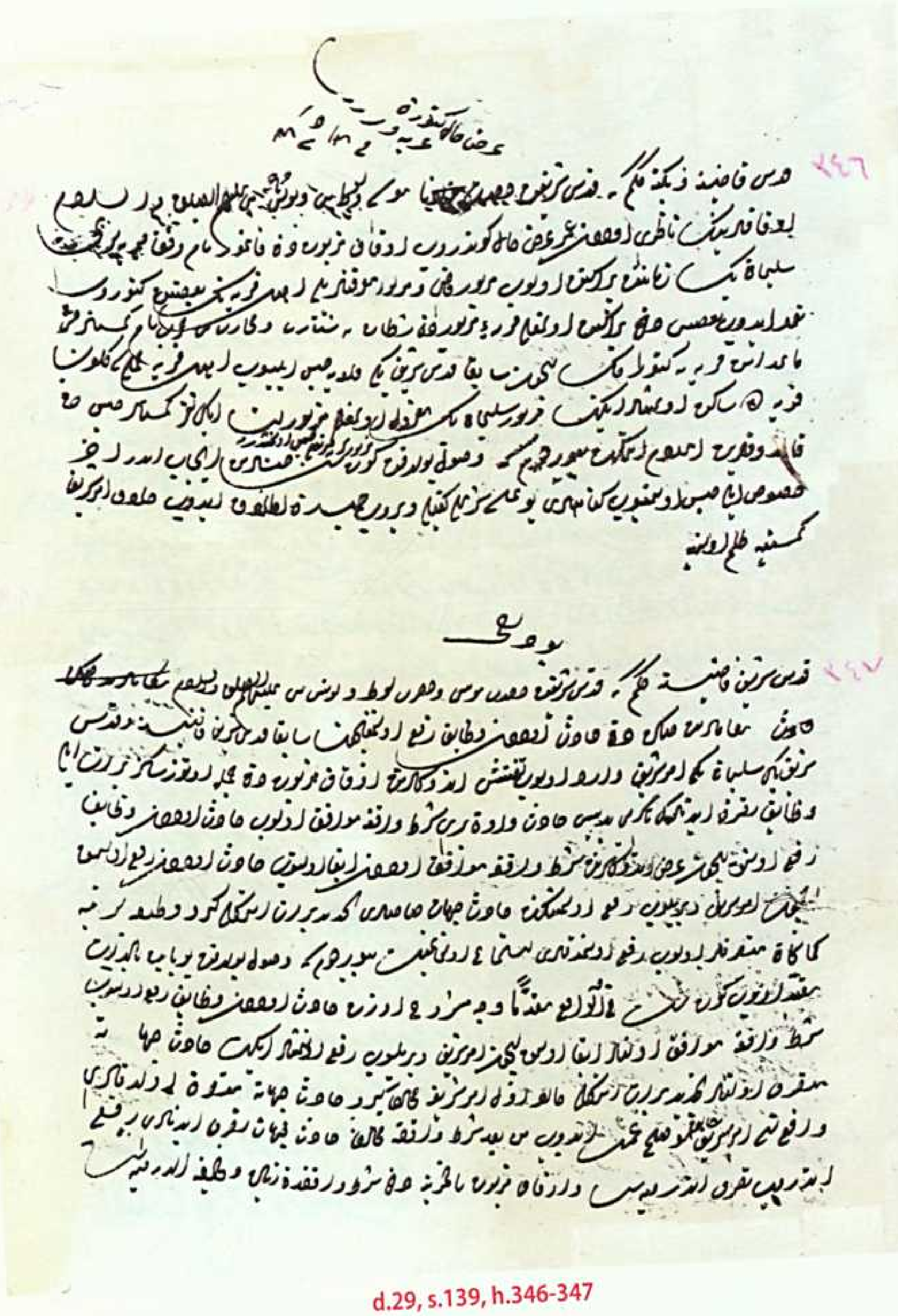

٣٤٦ قدس قاضیسنه حکم که ...

بو دخی

٣٤٧ قدس شریف قاضیسنه حکم که ...

d.29, s.139, h.346-347

[illegible]

185 قدس شریف [illegible] قدس شریف [illegible] رقعه [illegible] قدس شریفده خلیل الرحمن اوقافی

کاتبی [illegible] محمود [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] کاتبی [illegible] محمود [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

قدس شریفده [illegible]

[illegible] رعایا [illegible]

[illegible] محمود [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] رعایا [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

d.29, s.78, h.185

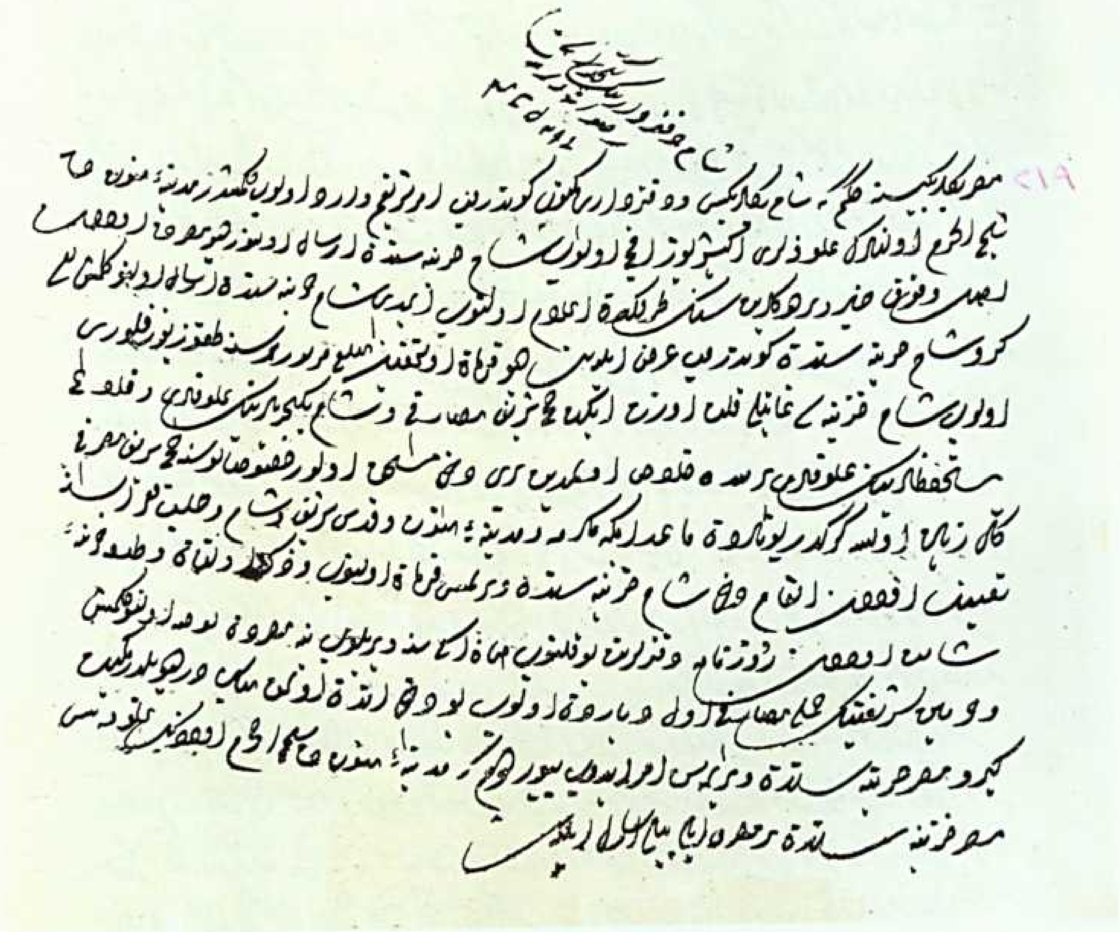

d.29, s.91, h.219

[illegible] رضوانه ویریلدی
[illegible]

نابلس بکی حسن بکه حکم که شام بکلربکیسی [illegible] مکتوب گوندروب [illegible] ٥٠٤
لواء نابلس رعایاسی عصاة و طغاة اولوب مال میری ویرمکده [illegible]
[illegible] مال ویرمکده [illegible] رعایا [illegible] مال [illegible]
[illegible] مذکورلر عصاة و طغاة اولوب مال میری ویرمدکلری [illegible]
[illegible] مذکورلرک [illegible]
[illegible] عصاة و طغاة اولدقلری [illegible]
[illegible] مال میری [illegible]
[illegible]
عصاة و طغاة [illegible] تعیین [illegible]
عصاة [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] مال میری [illegible]
[illegible] عصاة اولوب [illegible] مال میری [illegible]
[illegible]
[illegible] بو خصوصه [illegible]
[illegible] عصاة و طغاة [illegible]
[illegible] عصاة [illegible]
[illegible] ضبط [illegible]
[illegible]

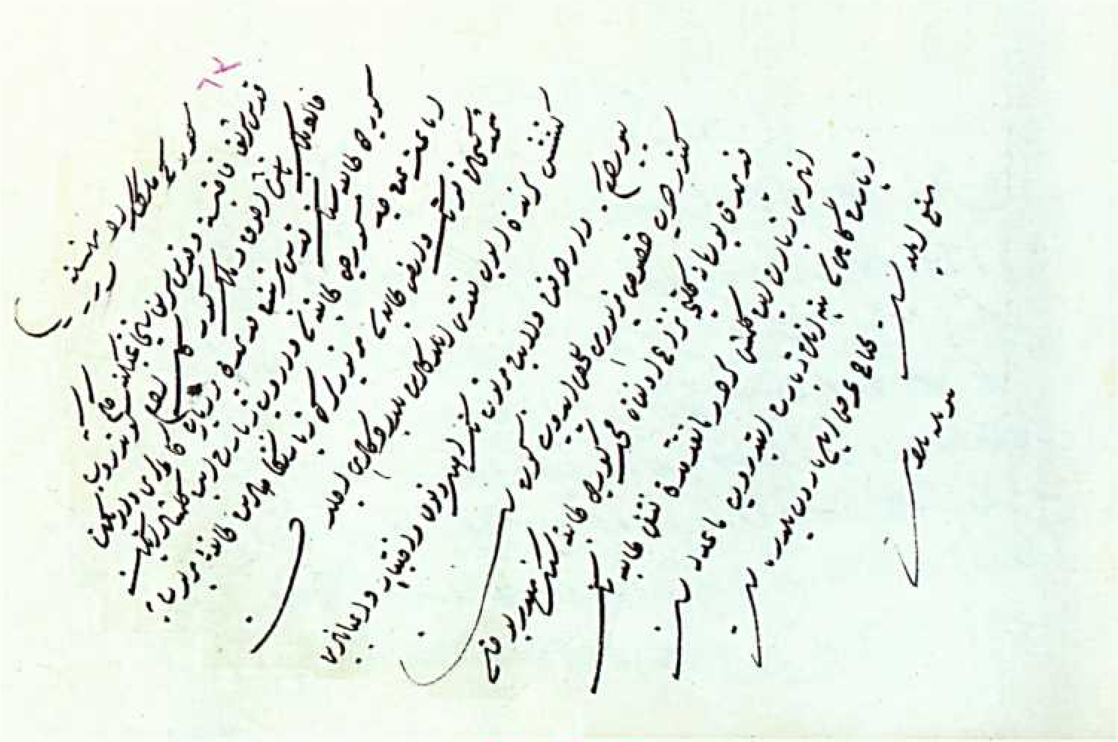

d.30, s.25, h.63

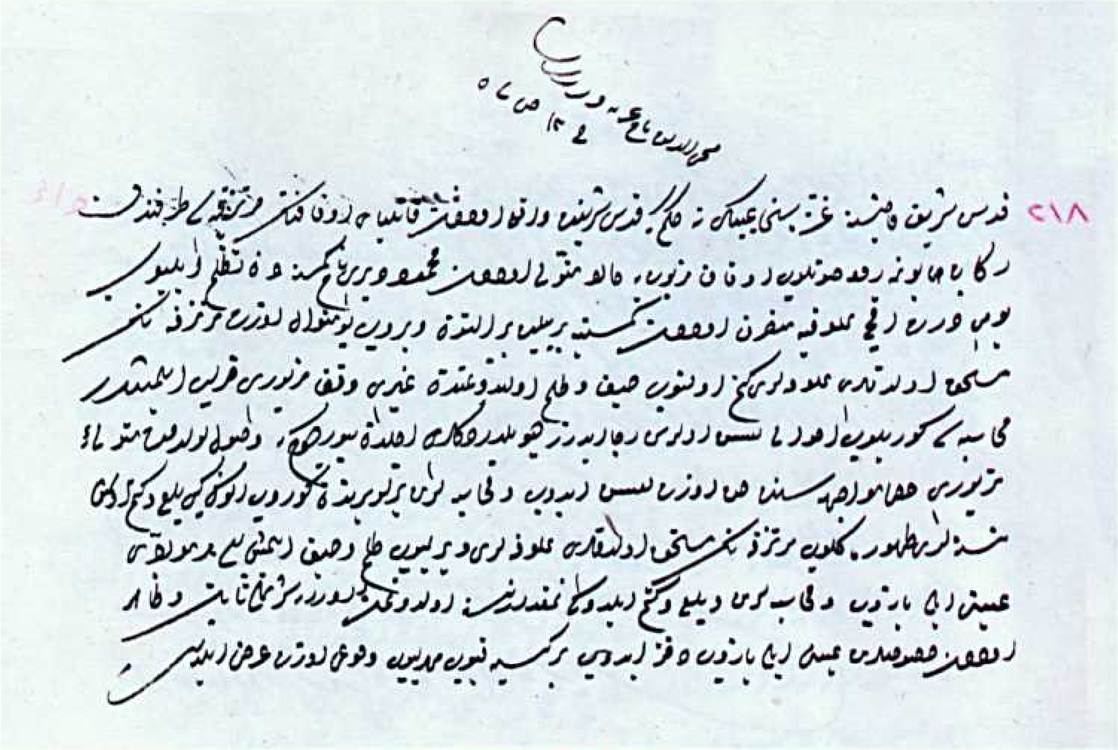

d.30, s.90, h.218

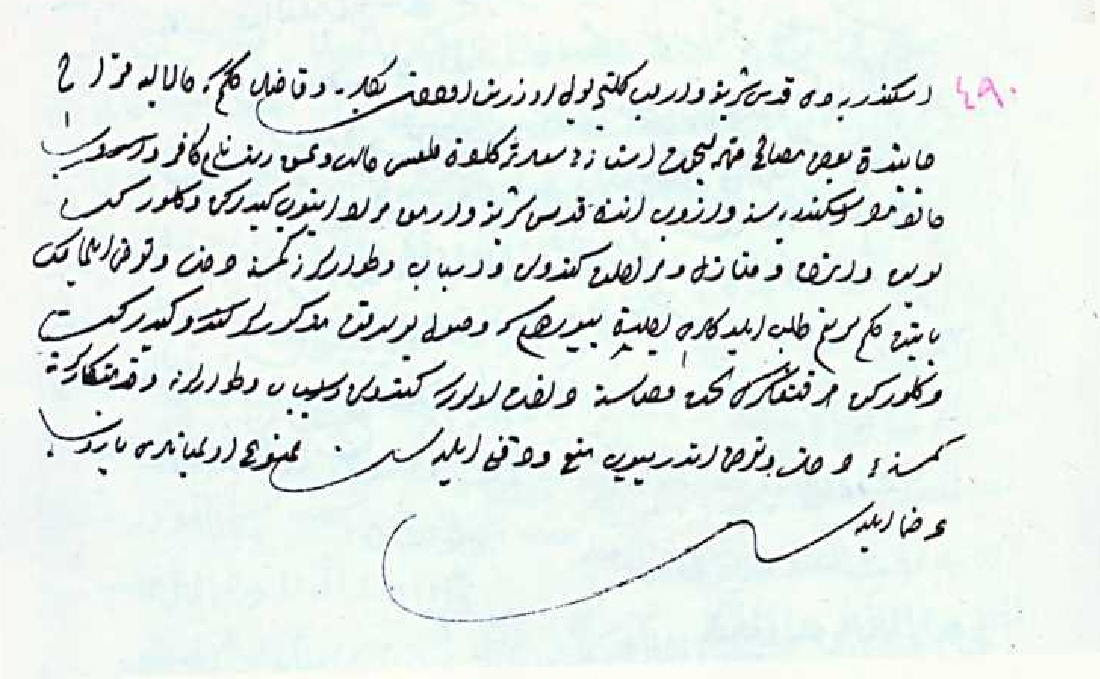

d.30, s.209, h.490

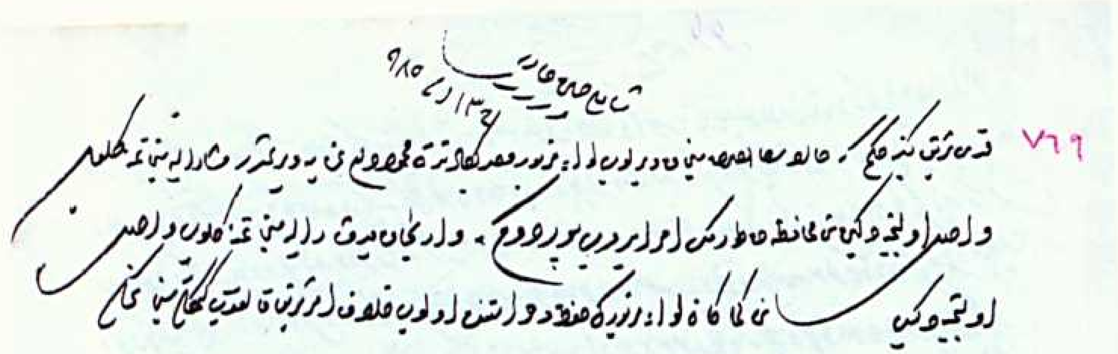

d.30, s.330, h.769

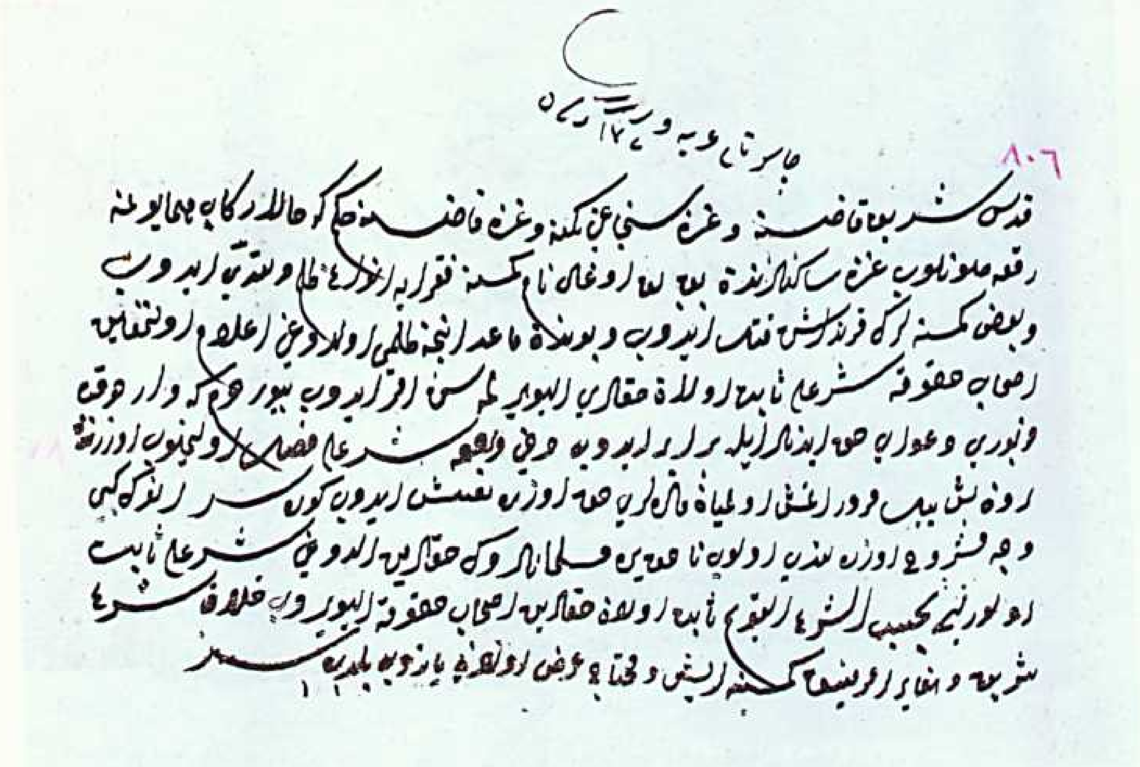

d.30, s.343, h.806

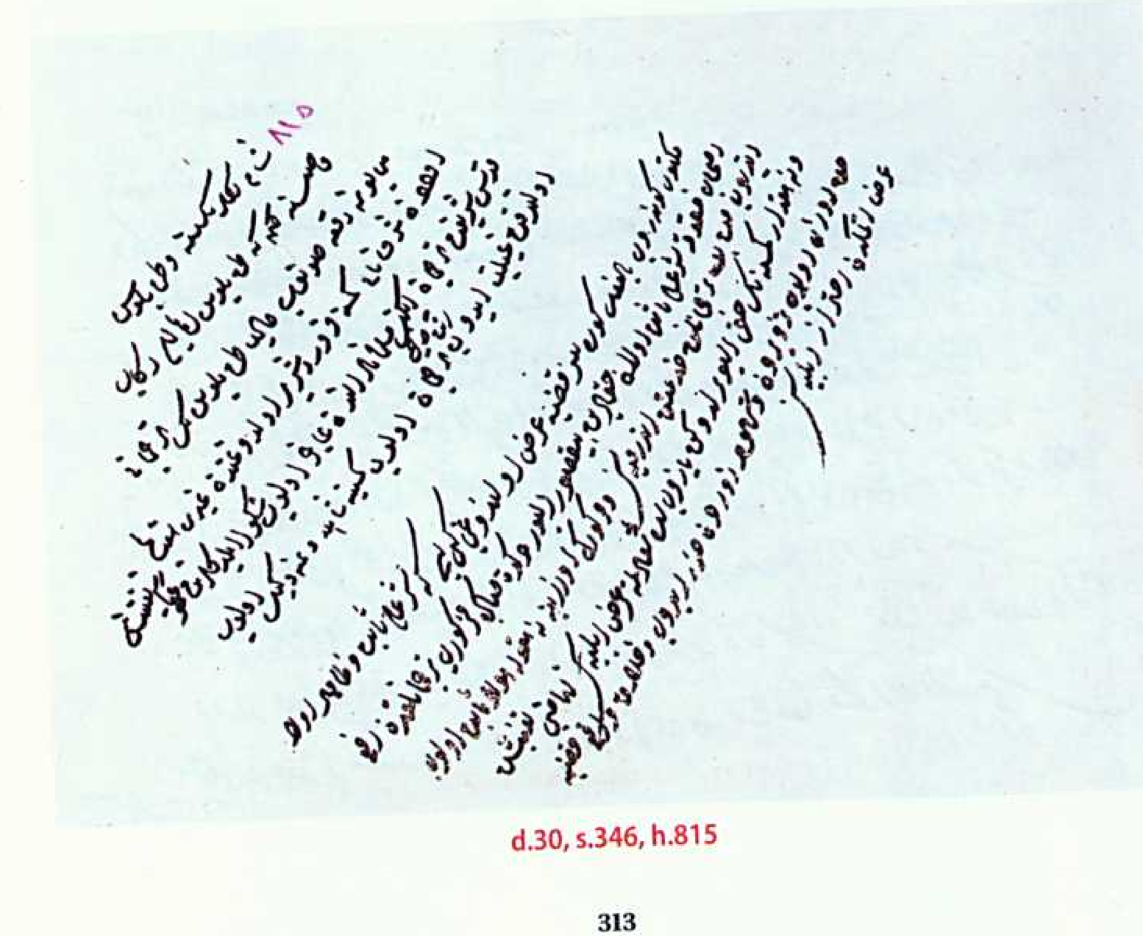

d.30, s.346, h.815

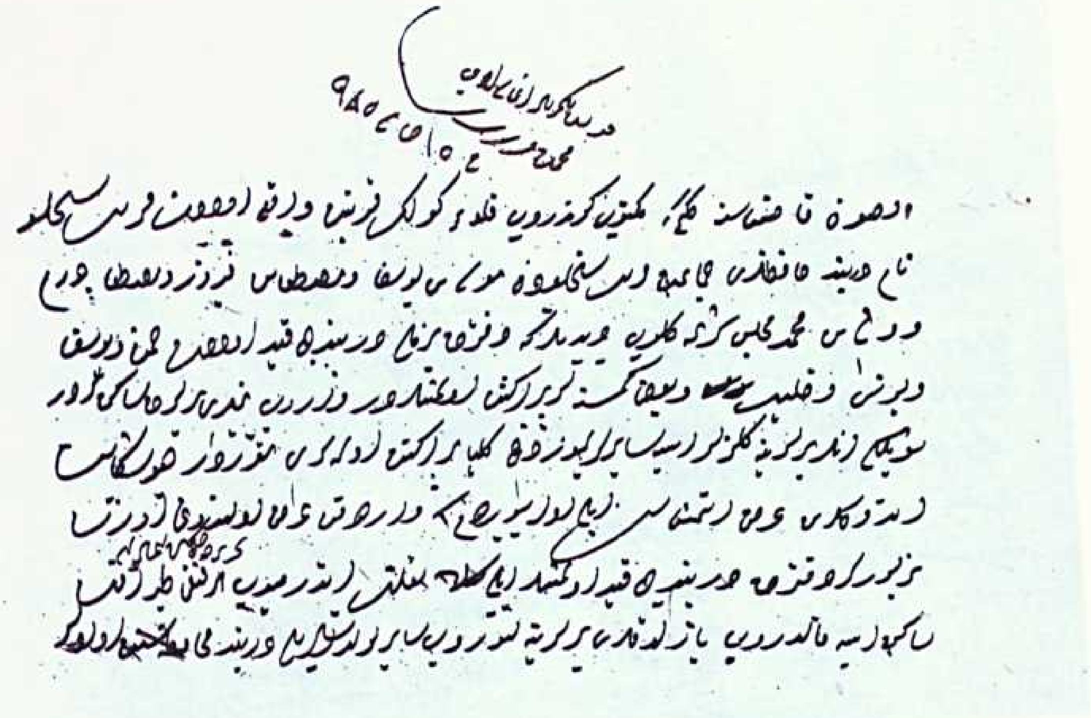

d.31, s.82, h.203

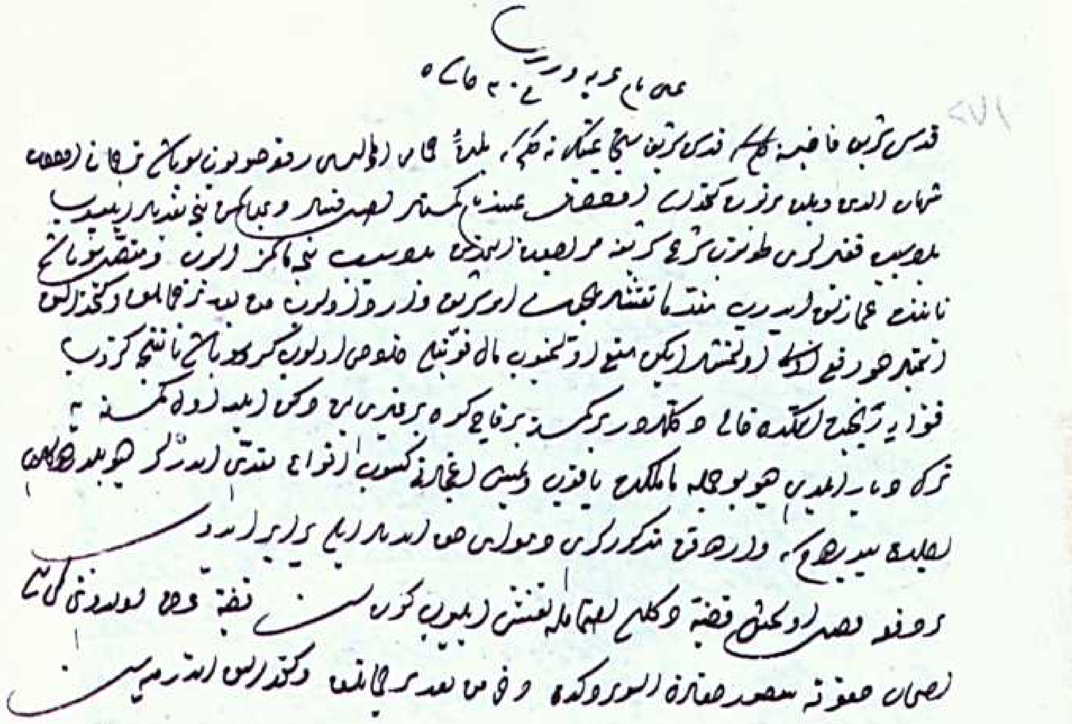

d.31, s.112, h.271

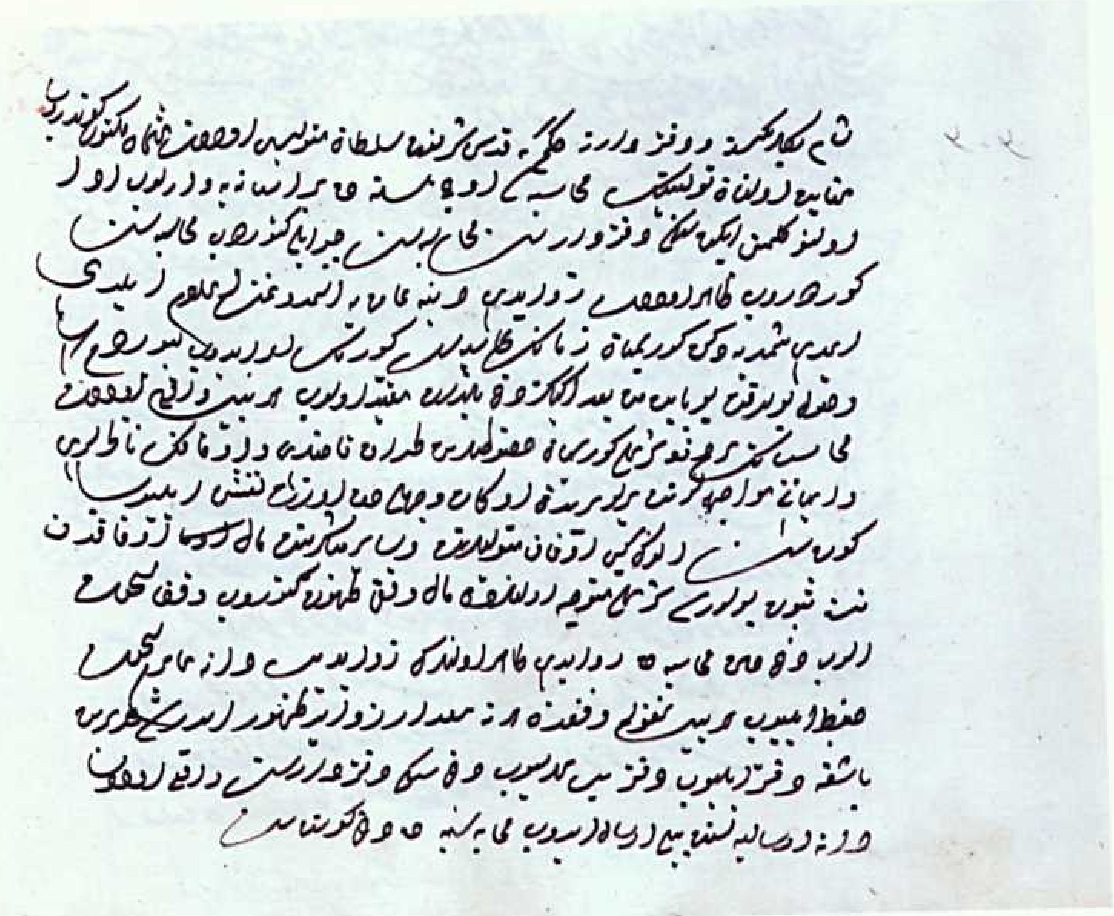

d.31, s.127, h.303

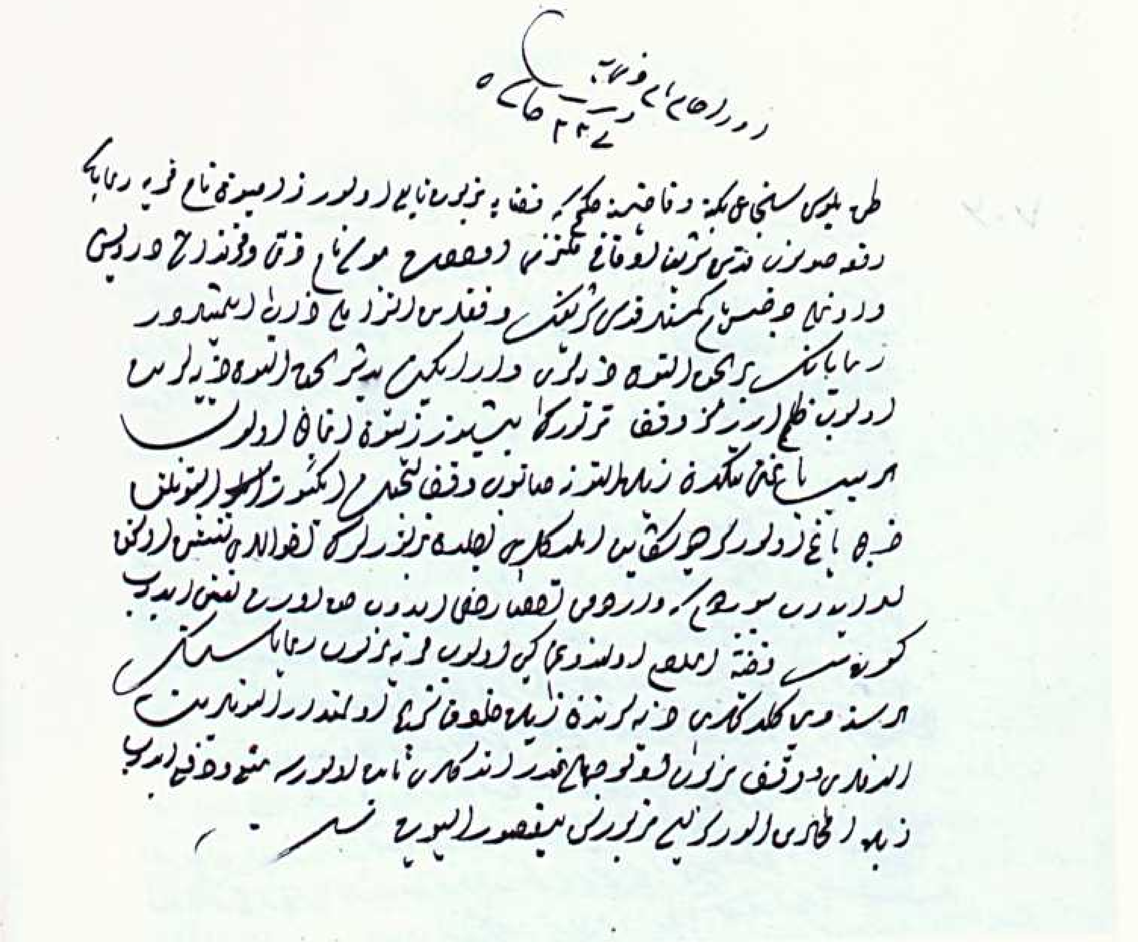

d.31, s.129, h.307

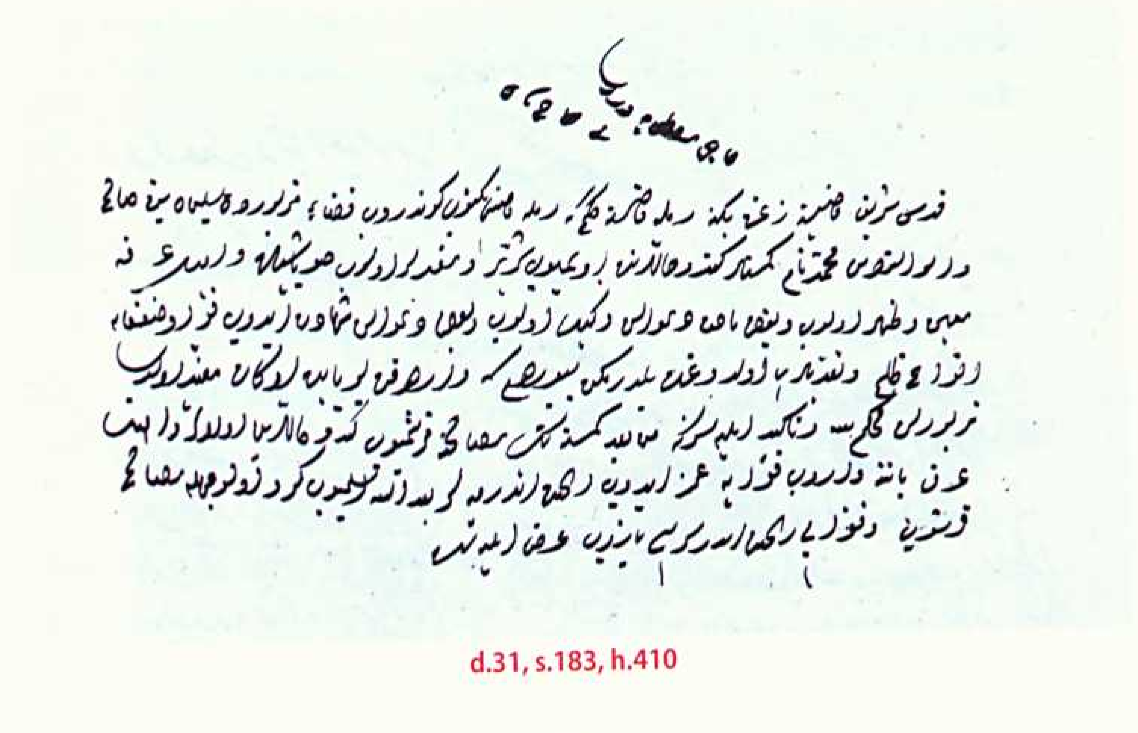

d.31, s.183, h.410

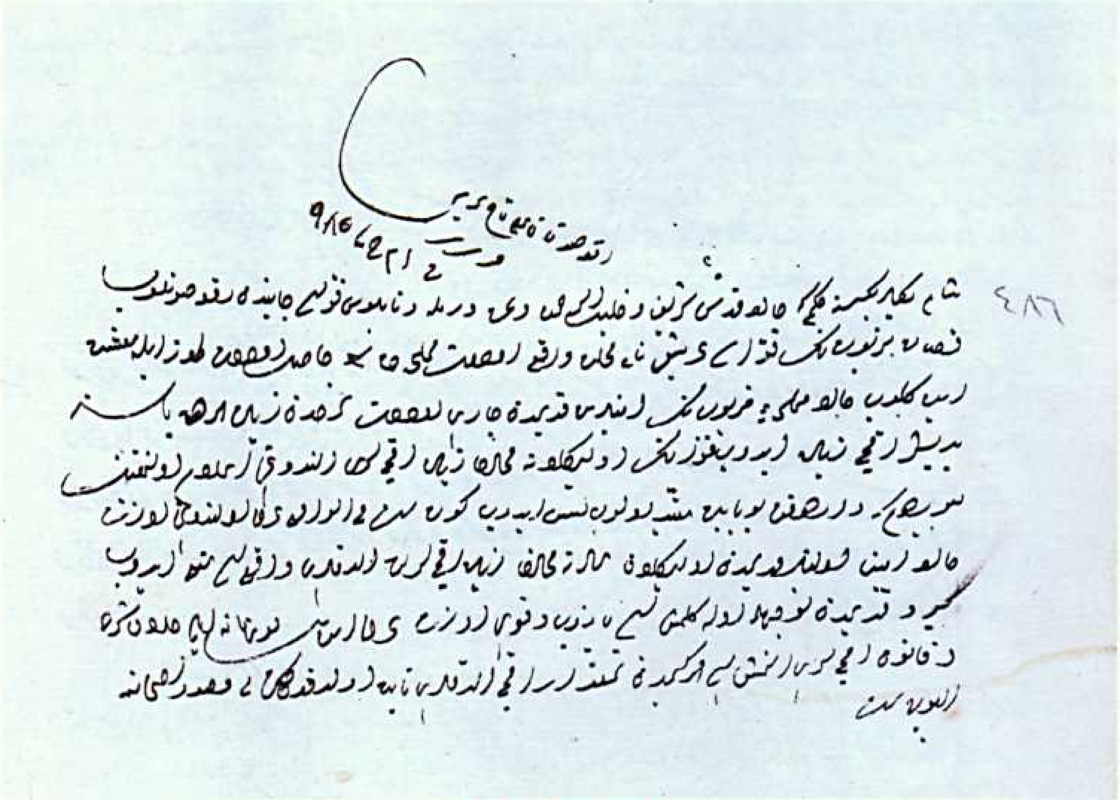

d.31, s.219, h.486

d.31, s.241, h.530

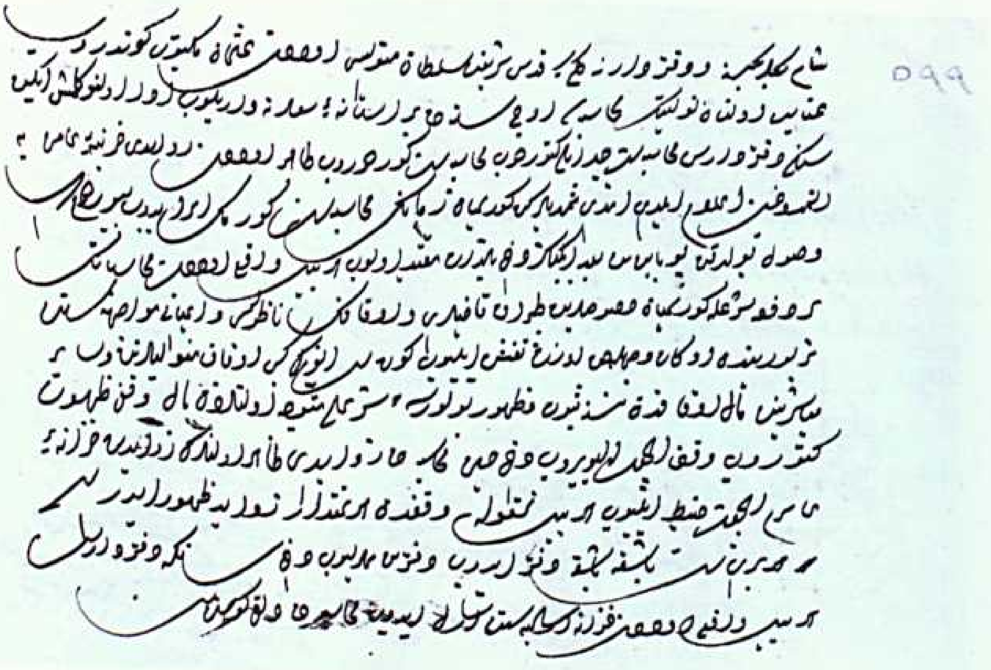

d.31, s.271, h.599

d.33, s.158, h.315

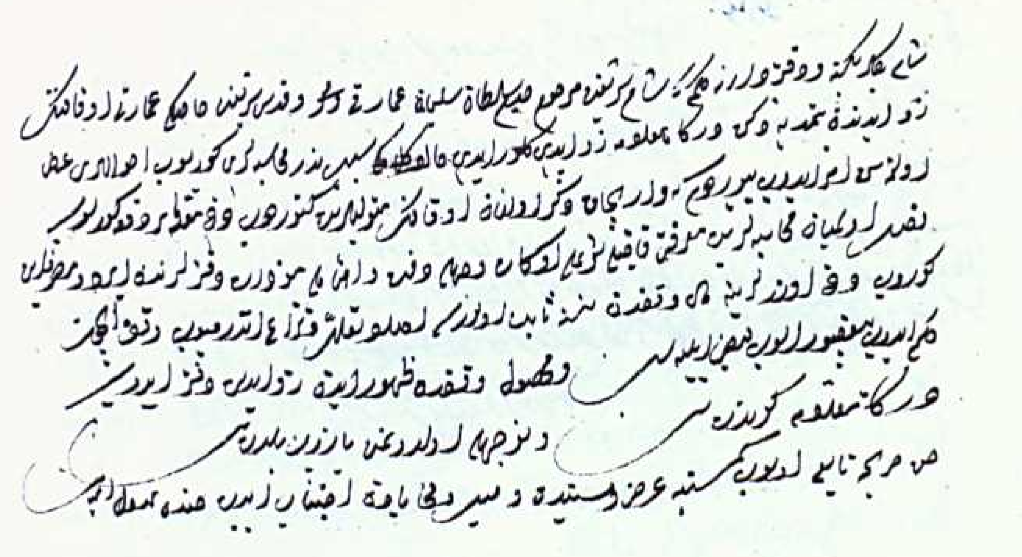

d.33, s.172, h.343

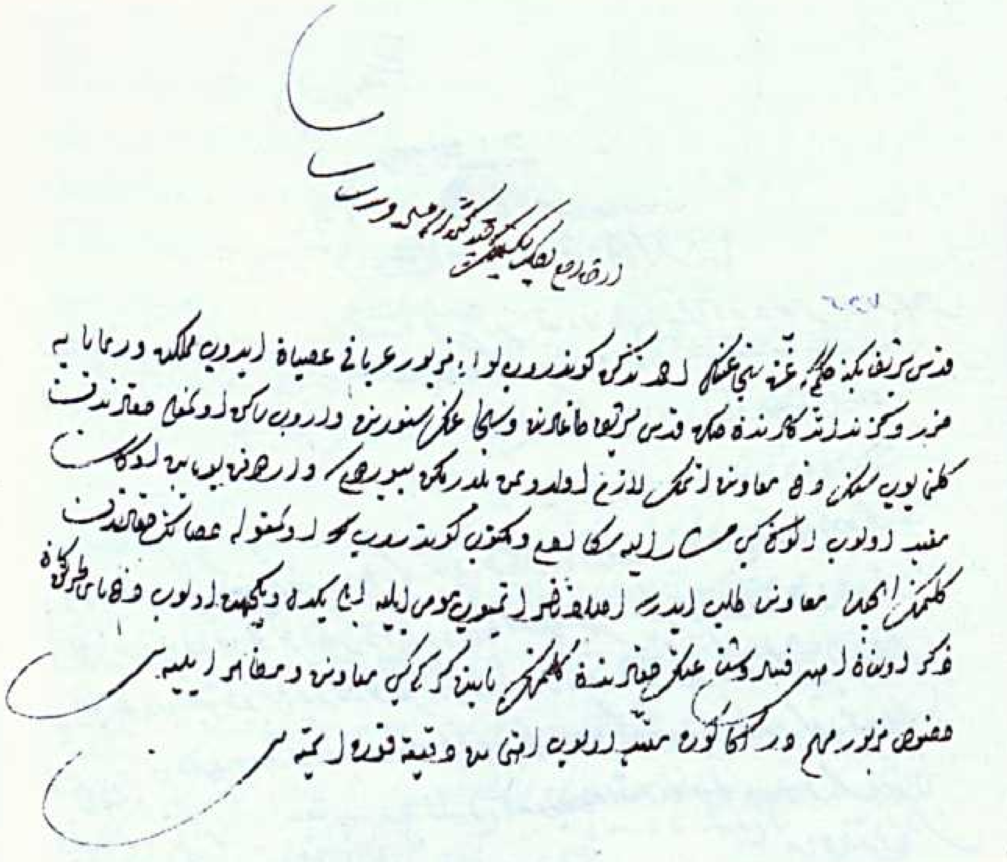

d.33, s.304, h.627

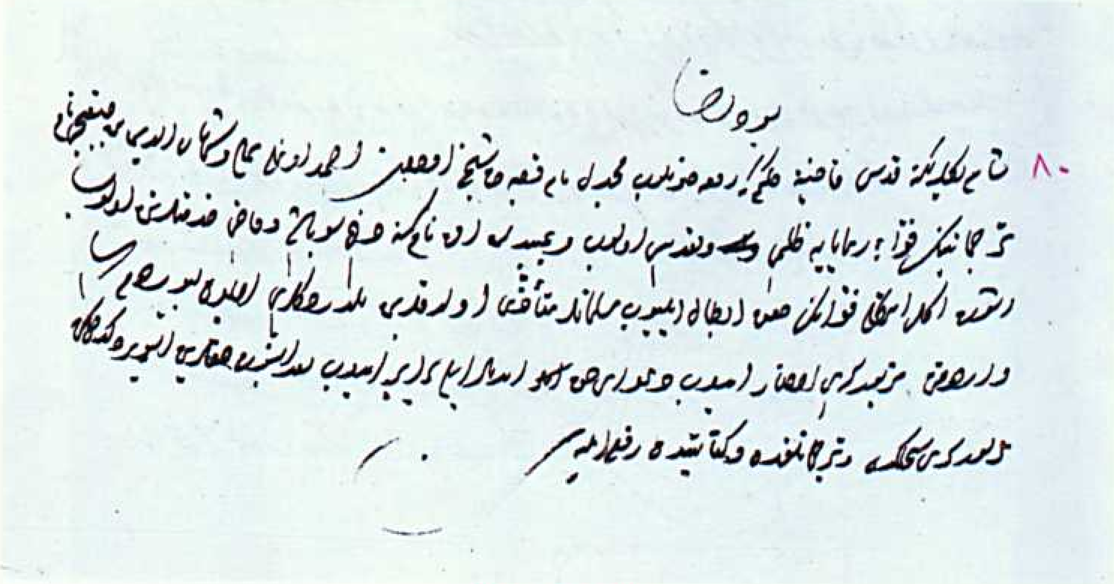

d.34, s.38, h.80

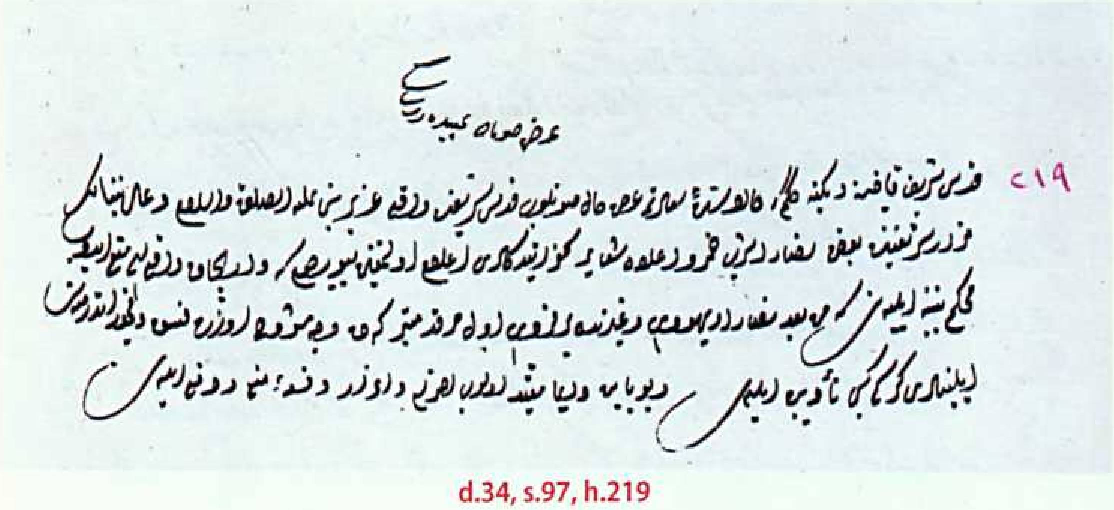

d.34, s.97, h.219

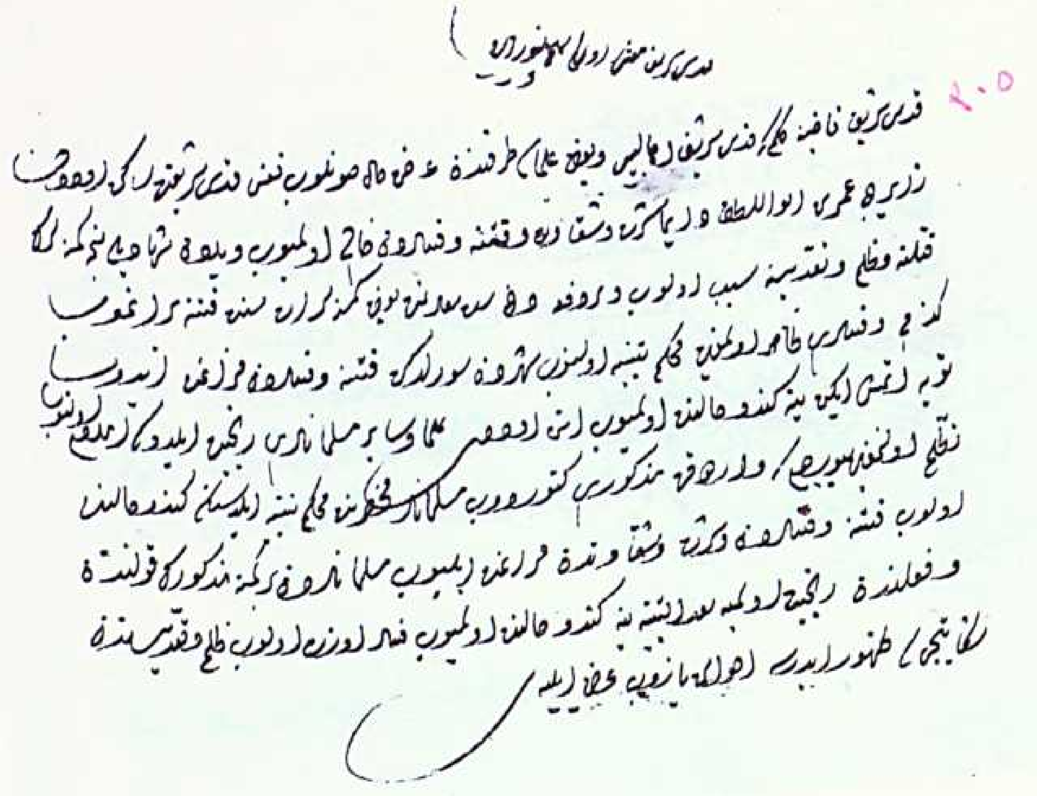

d.34, s.144, h.305

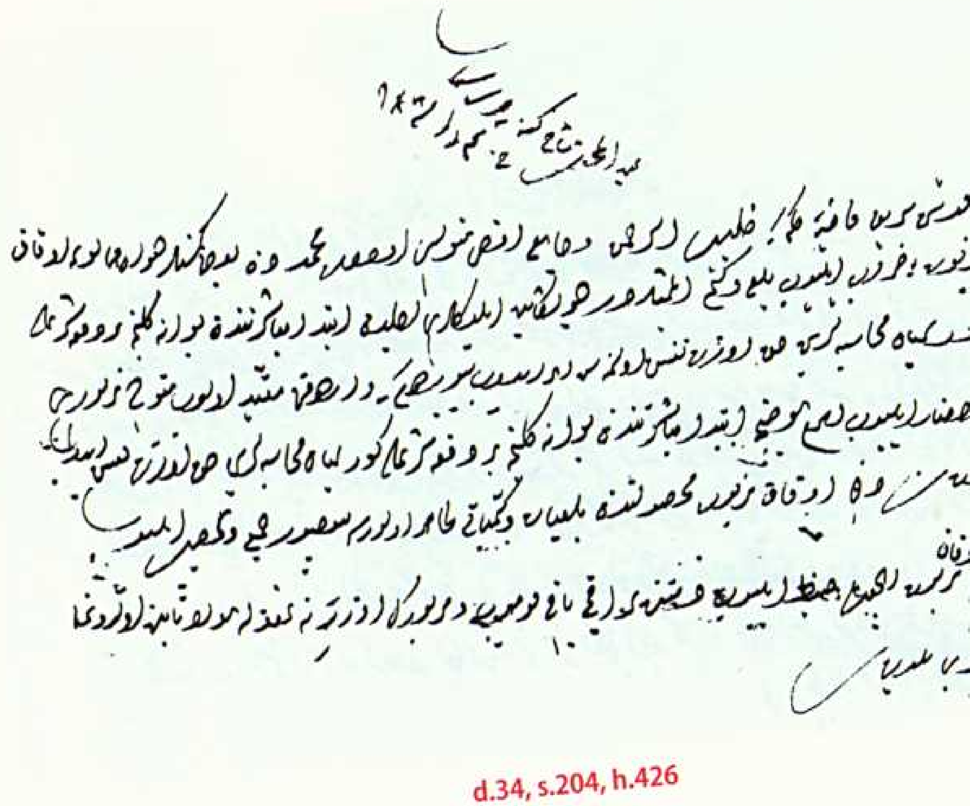

d.34, s.204, h.426

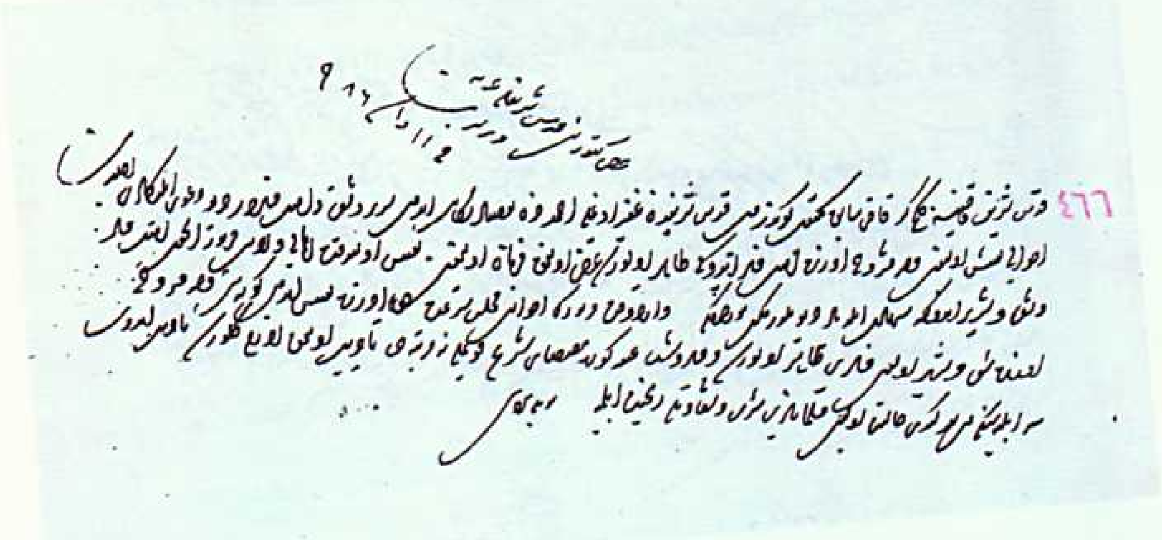

d.34, s.220, h.466

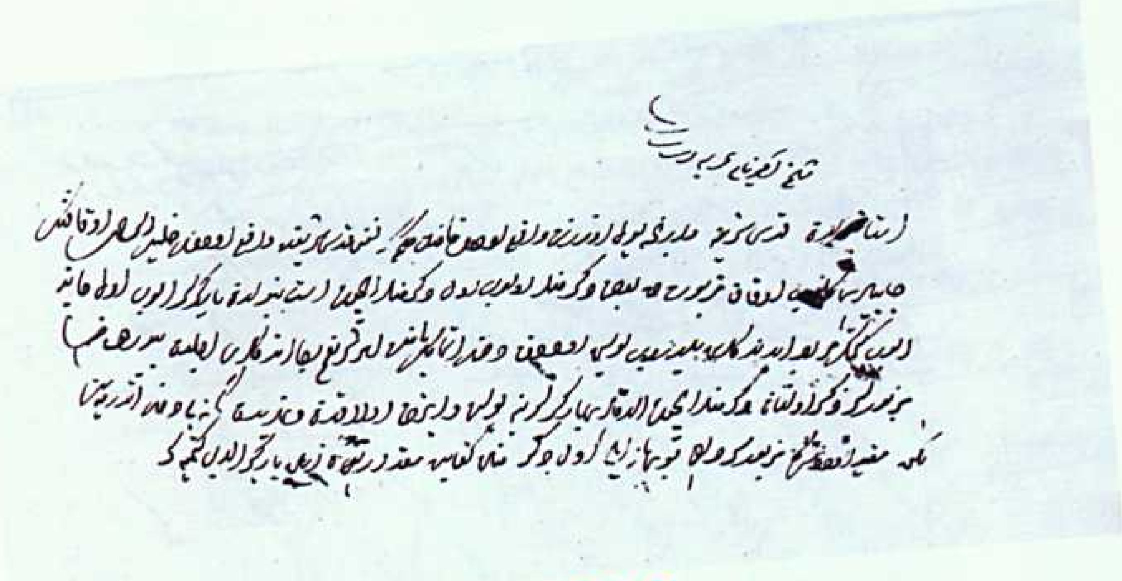

d.35, s.132, h.337

٤٩٧ [illegible]

٤٩٨ [illegible]

d.32, s.271, h.497-498

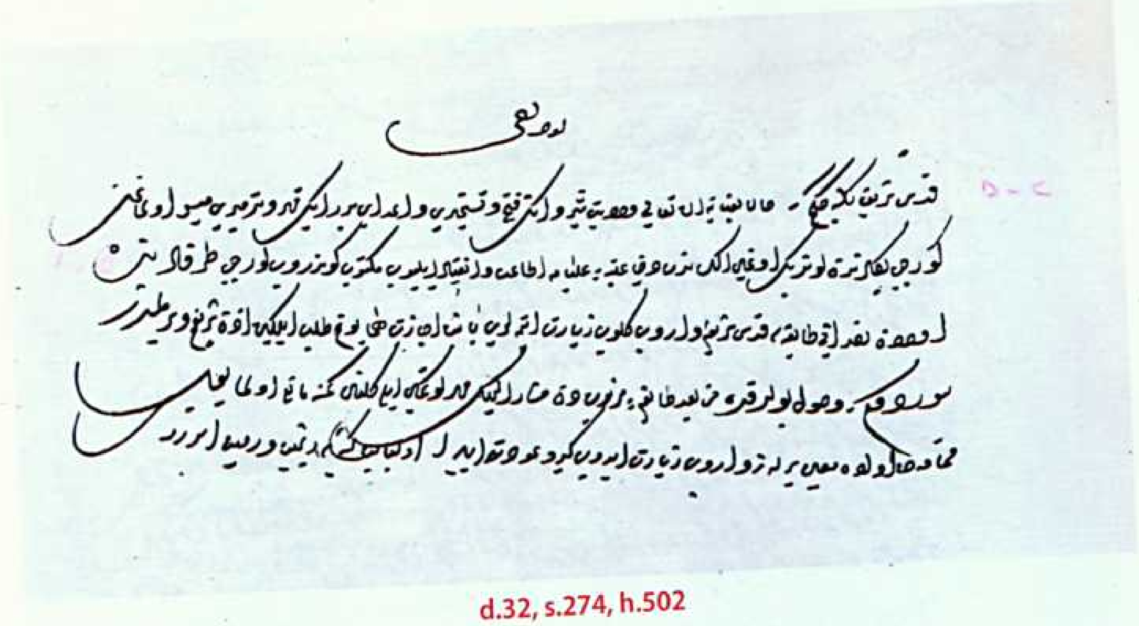

d.32, s.274, h.502

d.32, s.282, h.516

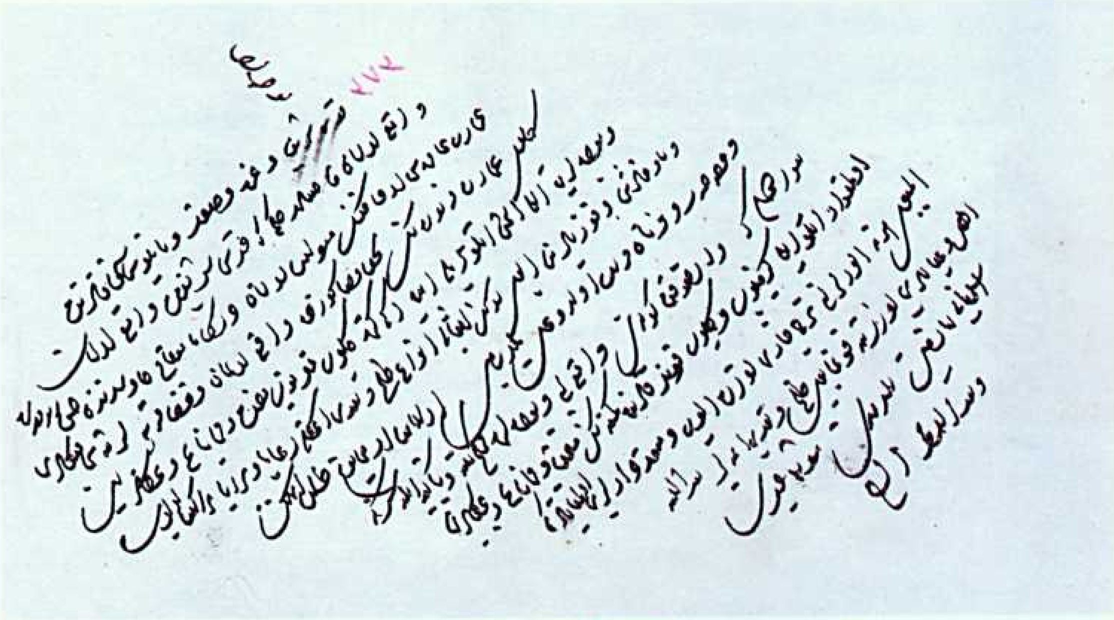

d.36, s.133, h.373

پدرولسه

٣٧٤ قدس شریف متصرفلغنه که وحوه و مسکوز لمایه‌دم طالب تابعیتلرنده بولنان و بلوریه‌لیلر و عکا موقوف
اکا کوره صورت حال معلوم التمکدن التفوه و یچ وجه اتکالیعی قدسی شریفده جاری لدلاه فتوریه ملفظ ایلمیور
ر لوله‌شی قدس شریفه سیاسته و کم تجارت عادی‌سنه کوزلمکن مذکورلری کتر وقی انبا کوزرکه صورته تجارتیه اشتغال ایده
صورته سیاستجه تعقیب و بوکمه برائج ایتدیرمه‌سی لو باب حق آکرم سیاستلری مقیم آلیدی و ده و در کلاه
حال سلطانی تبع قوه نامه اد ایتدیرلی و ریلیمی موافق و مسکوز لمایاسلطانلیغ قاده نامه تکدرسی محسور و ملیک
حال معلومه بولنانمه دره‌سی مقام جاودنده‌نده حسن رعایت ایدیلدیکی (اکا تو بیولدیغ ور ارامایوقه طلب ایمکن سیورلسه ا
بو بابده باشقه ویریلوه ادوتینی مقتضیه قرار بیدیدی اکالیفه رجی اندرمزی سوم ملکی ولطفه

رودوسی

٣٧٥ قدس شریف قوچینه وقدسی شریف کیکه وحوه صدا مکی قدسی شریفه واقع رولاله قاسمه مقیم شیخ اراضی اراضیه
اولمغله وقفده موقع قوانیه طابعلرینی و ریلکد عدری مملکت حسمکا قصبه‌لرینی لوقعی برمقداری سیرکی و ترابلة
العشایر اولدرفی قادر و لوزم معقانه و شوله دوره اولیه معتبره اهالی اولدرفی قریش سیلامدری لدی ایسه
متوقع و مقرر لیدیعه تعقیب اراضیه تعیین ایدولی سرمایه بابع اوله و مفتی متوقعه بدلی ایدیکی فعالته اعتبار اولیدیکی
تجارته رو رسه و صحیح کلام قوانیه و حق مقدار لیقه و صدع زمانینده کتور و ملبی سرمایه مانه کاترور
اولدوغی رایه حالمقده سحیح کوک لدی تعقیب صوصیتی و قافعی و قولیی و تحریر کفه‌ایه شایع اسرایدیکی هده
مرضی حتایم سلطانیلکانه قاده ناسیکه ویرلکز دوقتی محکه باب سلطانیتی قاده طالیه رایه نامه تکدید و لوفت
حال معلومه بولنالی نورکه ه مقام جاسارنده حسن رعایت الندیعی ودور و مایونته طلب ایمکن سیورتصه
بو بابده باشقه ویرلمه لکی سوفیه مقتضیه قرار ایدیلدی اکه لیانه رجی اندرمزی شفقته ملکی و لطفه

بیروت

٣٧٦ موسیکا سیکه دوعلی و رشیدی فیلی نسخ لر حصه و منوز لمایه‌دم طالب تابعیتی قدس شریفه وقفه لدکلت
تجارت قاره سیوسه و معارف و رشید وه اوشت موقع موالروضی الکوزرلولرنی سرچکی ستی لدلاه ناوکه مالیه
الحوز و قدسی برلیقه وقفه باقی لمکلمه کوتورمی اکثریته ضایع اولدرقه ناوکه عینی تنه لدر و فقه ملکی فرزین لدانلوسی
ناوله و کوز دولته بیلکی تجارته وتوزه بایع لوتلکلم الکمز موانک لعی و کوز لدنه مرلی لدی که مذکور ده تجارت بایتون
الکمز ودر بو الفق آسرلکه بیکه و حیکه باغ اولدلیرکه و ترسیبی براغ امدکه اولمیه لدلدرقه تجارتیج
برفی اکوه لدیعنده نه مقدار برکی وربلوکلی بنه تیف دوتی بوترتیب دولتلرکه سری متولی قانه حصه و دولته
لکنه تبع ایدر بسیار تجارت و دوده الکمز ارمال اموسی ارشته الکوز مالی وکراح اندریدن ده رو بعلی
نام طالب بولوه نامه اوسوشنه بورسیلوکا حال معلومه لدلاه و کل مقام جاستارنده حسن رعایت تسیح
حدود الد معامله طلب الکمکه سیوجعکه کو بو بابه حقیقه لدلاه اوشیخ مکانعی الغیب قانه لتاه ملیکه
و سرالسلطه الیه الثار السلطان علیه شنه احیاعلیه

d.36, s.134, h.374-375-376

رویت

۳۷۷ قدس شریف قاضیسنه و [illegible] حکم که روم و معتمدلری [illegible] طایفه [illegible] قدس شریفده واقع [illegible]
[illegible] اولان [illegible] کنیسه [illegible] تعمیر [illegible] کنیسه [illegible]
[illegible] ترمیم [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] طلب [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] وبعد النظر

رویت

۳۷۸ [illegible] و [illegible] و [illegible] حکم که روم و معتمدلری [illegible] قدس شریف
[illegible] کنیسه [illegible] کلوب [illegible] عمارت
[illegible] [illegible]
[illegible] طلب [illegible] عمارت [illegible]
[illegible] [illegible]
وبعد النظر [illegible]

[illegible]

۳۷۹ قدس شریف [illegible] حکم که روم و معتمدلری [illegible] قدس شریفده واقع [illegible] عمارت [illegible]
[illegible] کنیسه [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] وبعد النظر [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

۳۸۰ شام [illegible] حکم که [illegible] روم و معتمدلری [illegible] قدس شریفده واقع اولان
عمارت [illegible] طلب [illegible]
[illegible] عمارت [illegible] [illegible]
[illegible] وبعد النظر

۳۸۱ [illegible]
[illegible]

d.36, s.135, h.377-378-379-380-381

d.36, s.136, h.382

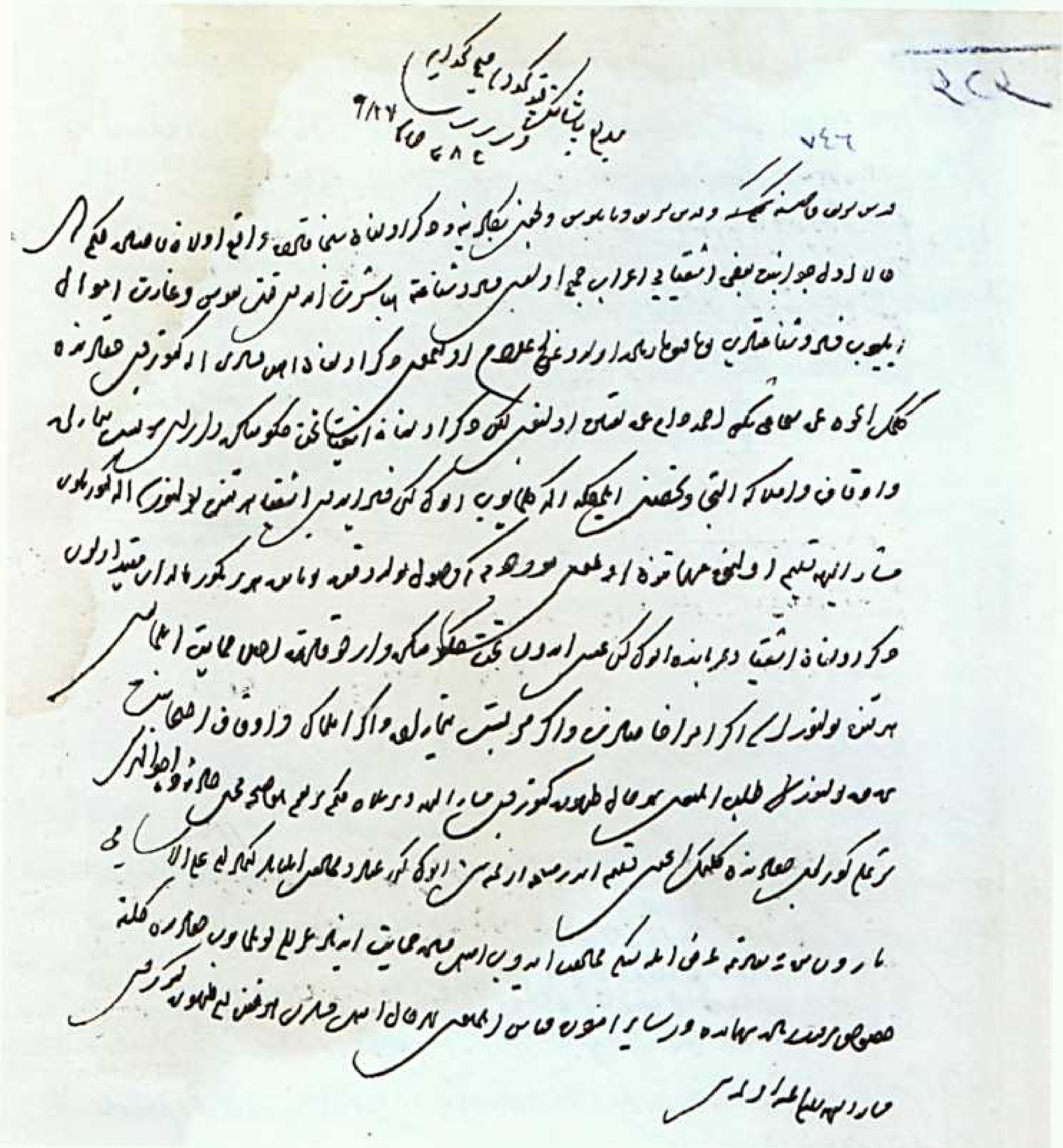

d.40, s.323, h.746

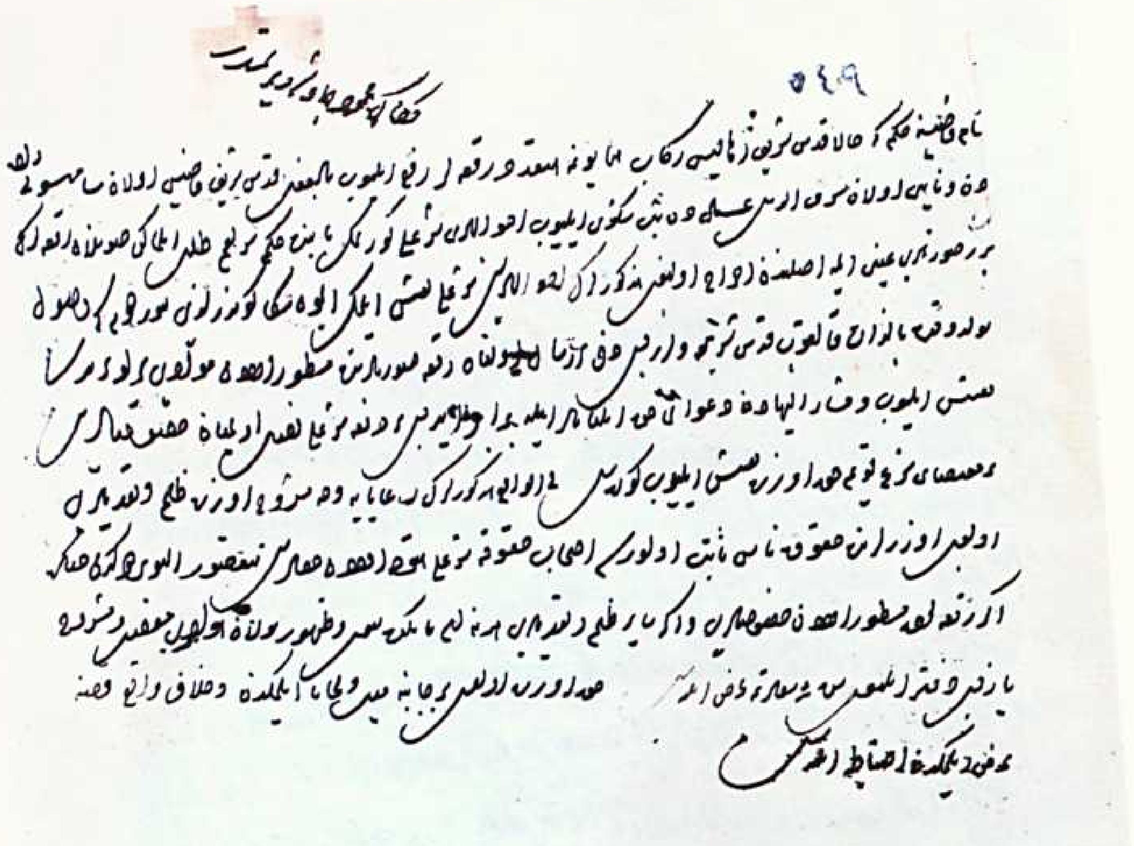
٥٤٩

d.40, s.240, h.549

٥٥٥

d.40, s.242, h.555

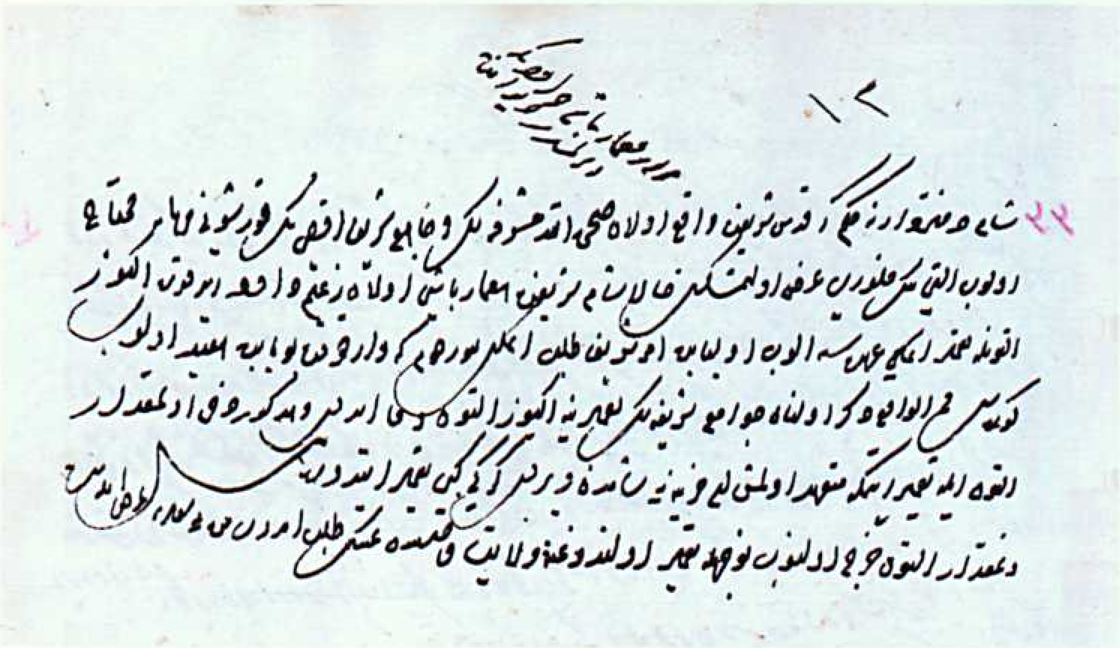

d.39, s.12, h.33

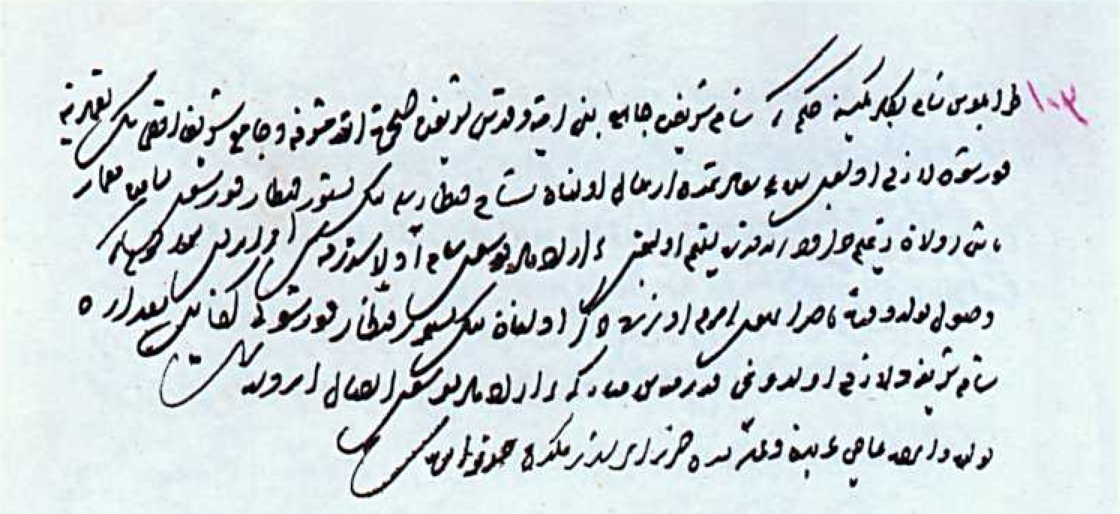

d.39, s.44, h.103

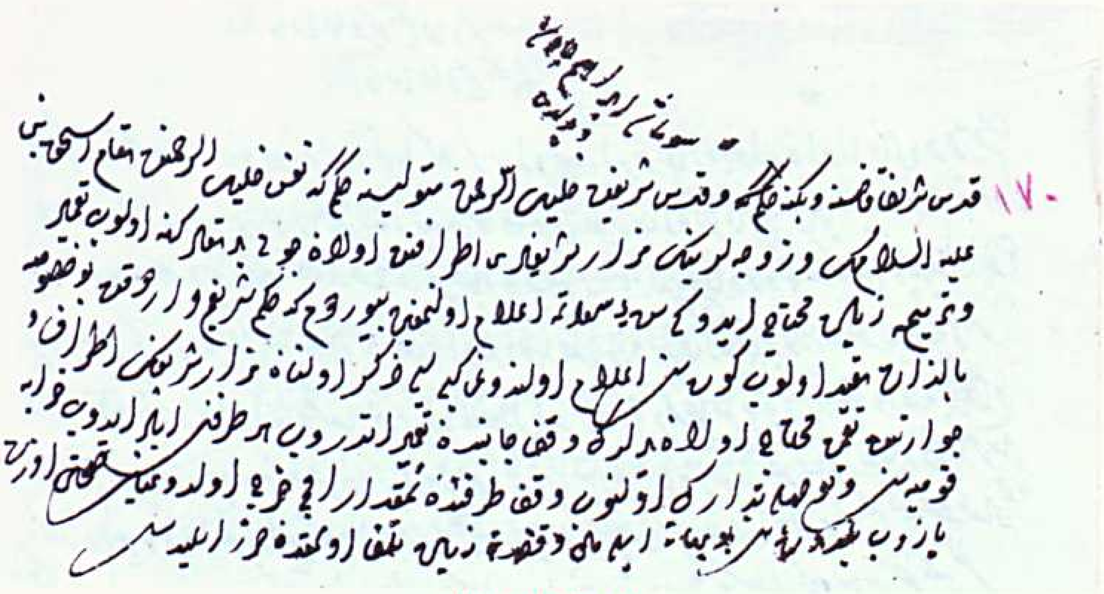

d.39, s.70, h.170

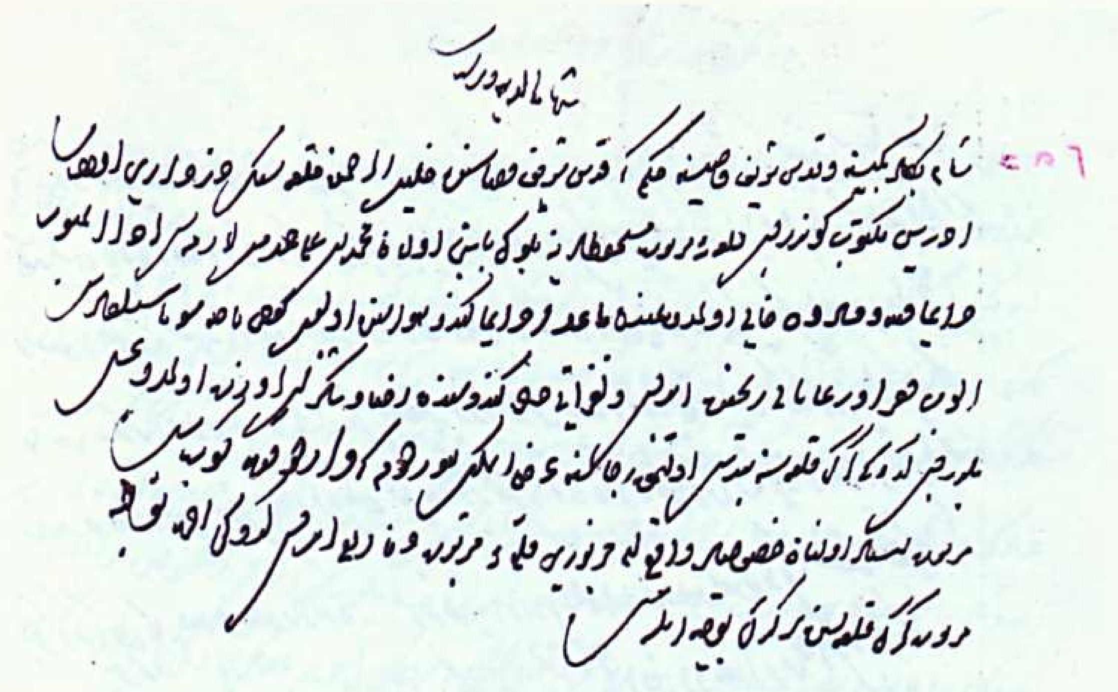

d.39, s.105, h.256

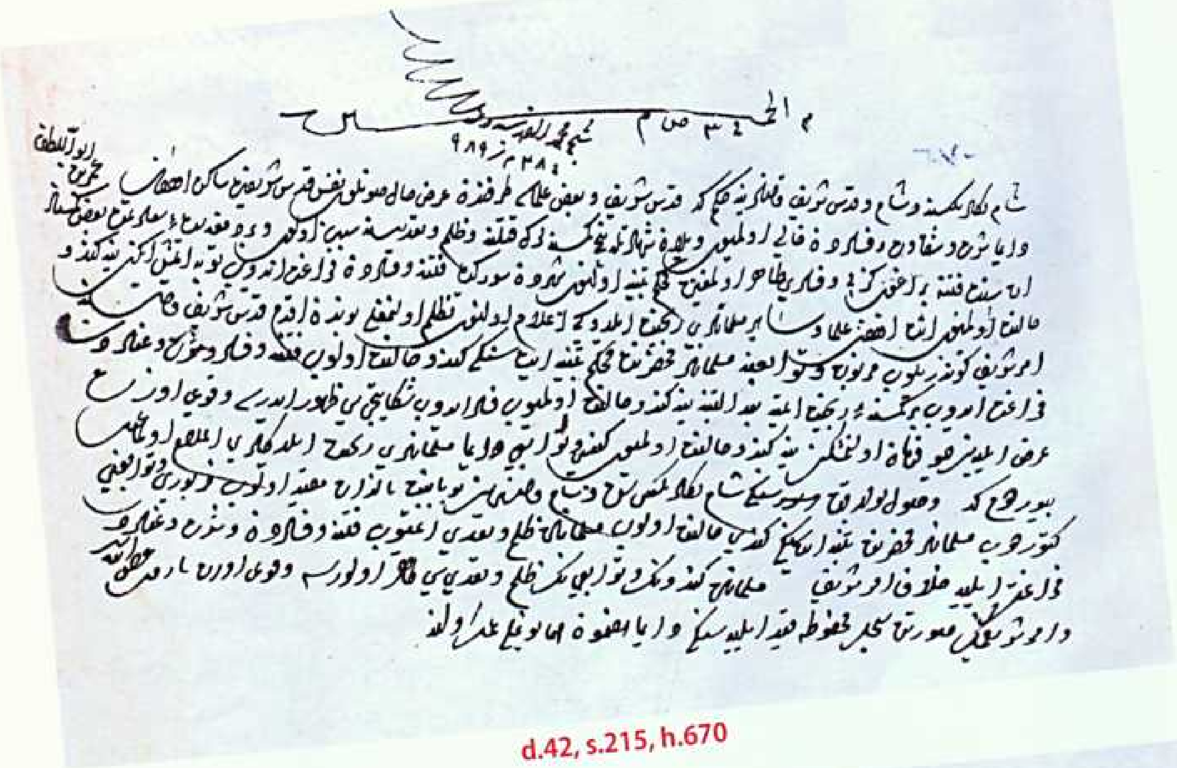

d.42, s.215, h.670

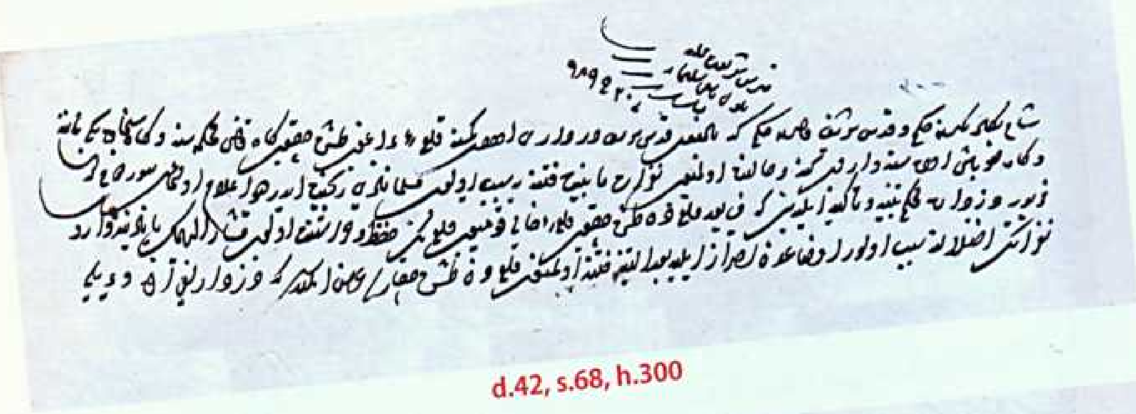

d.42, s.68, h.300

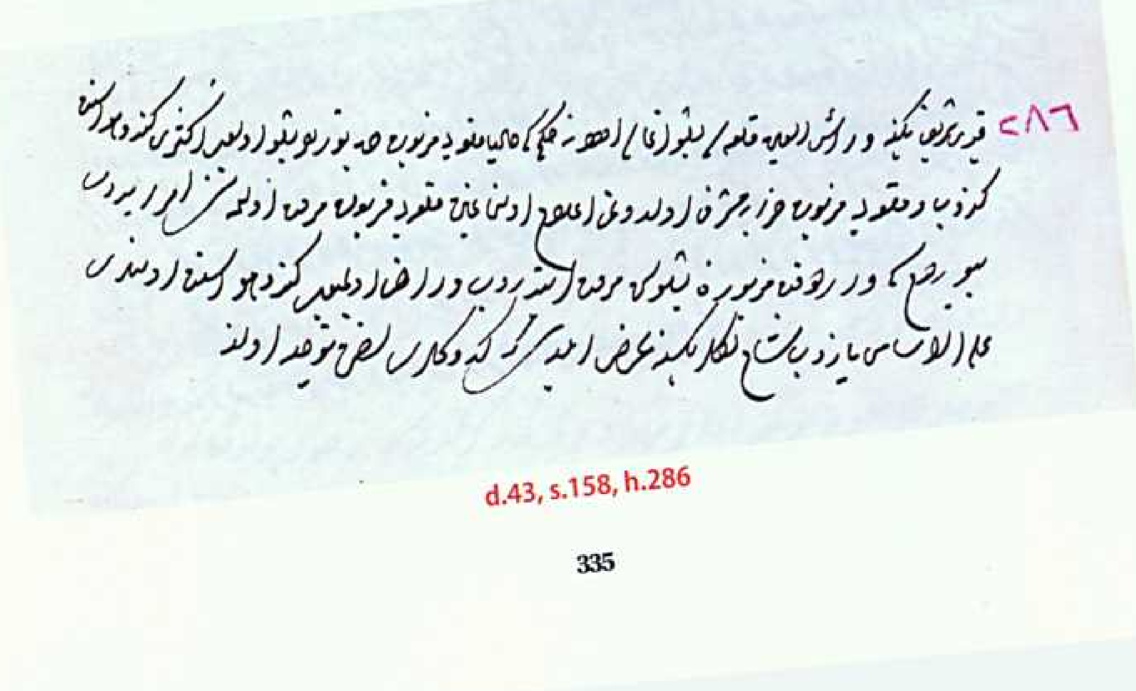

d.43, s.158, h.286

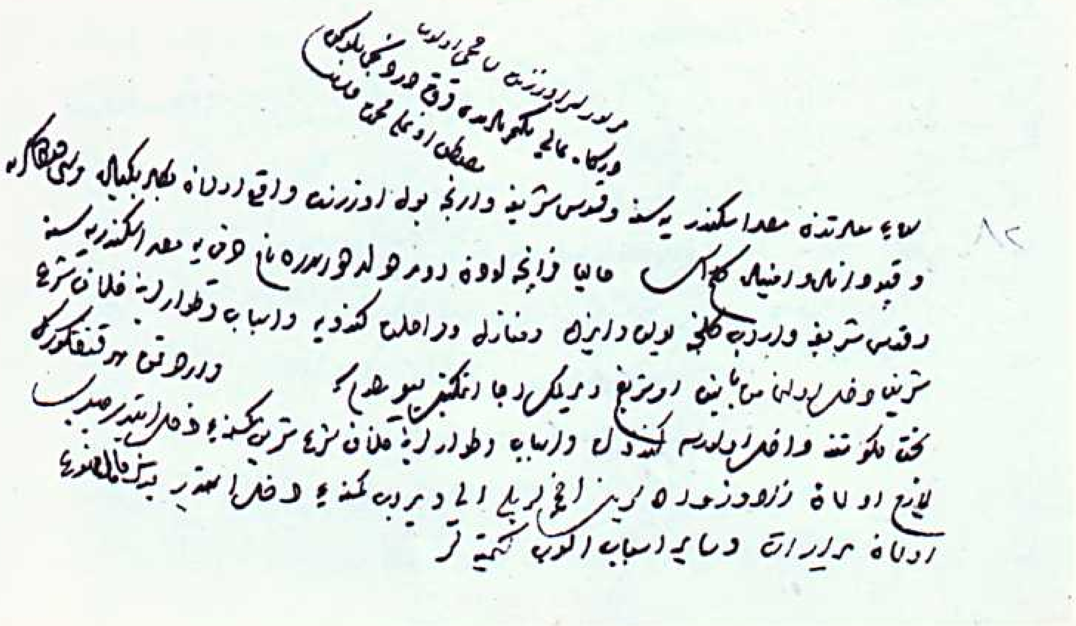

d.46, vr.41b, h.82

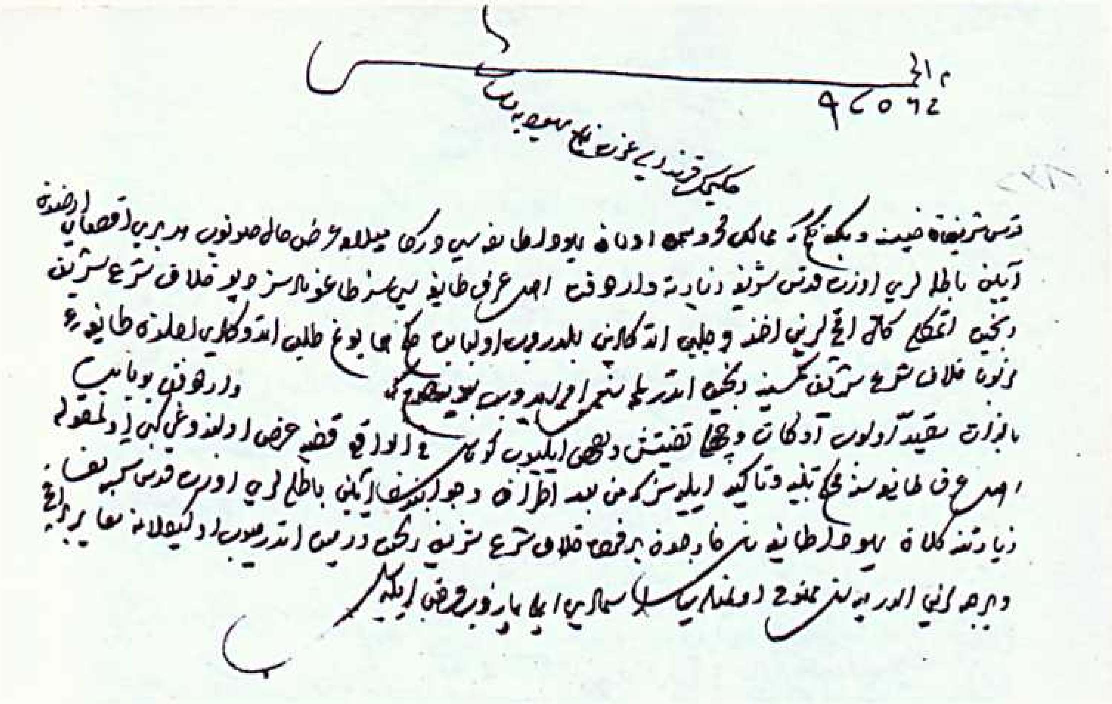

d.46, vr.122a, h.238

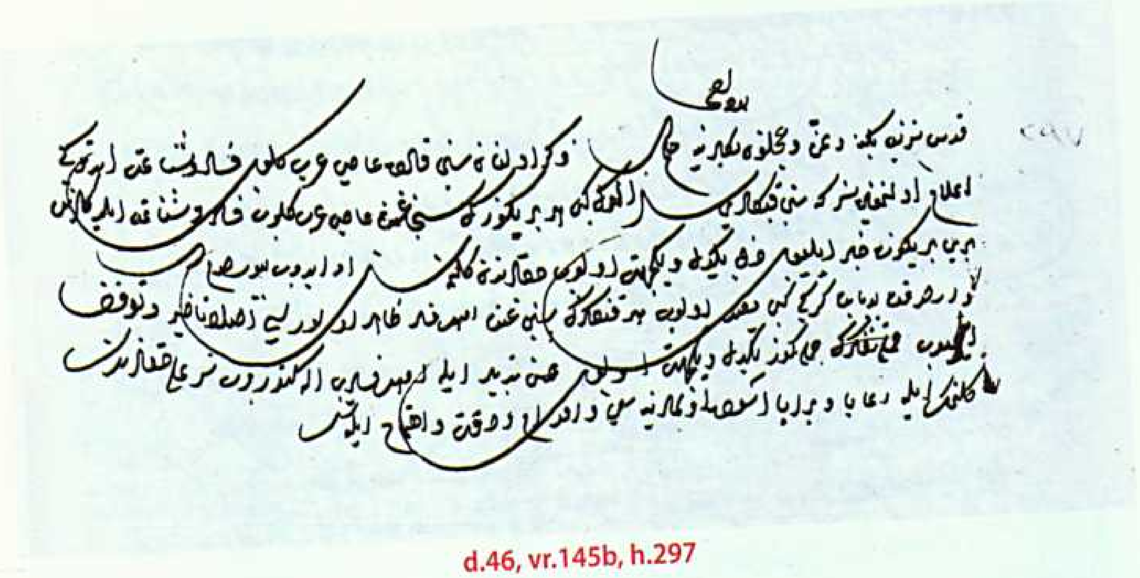

d.46, vr.145b, h.297

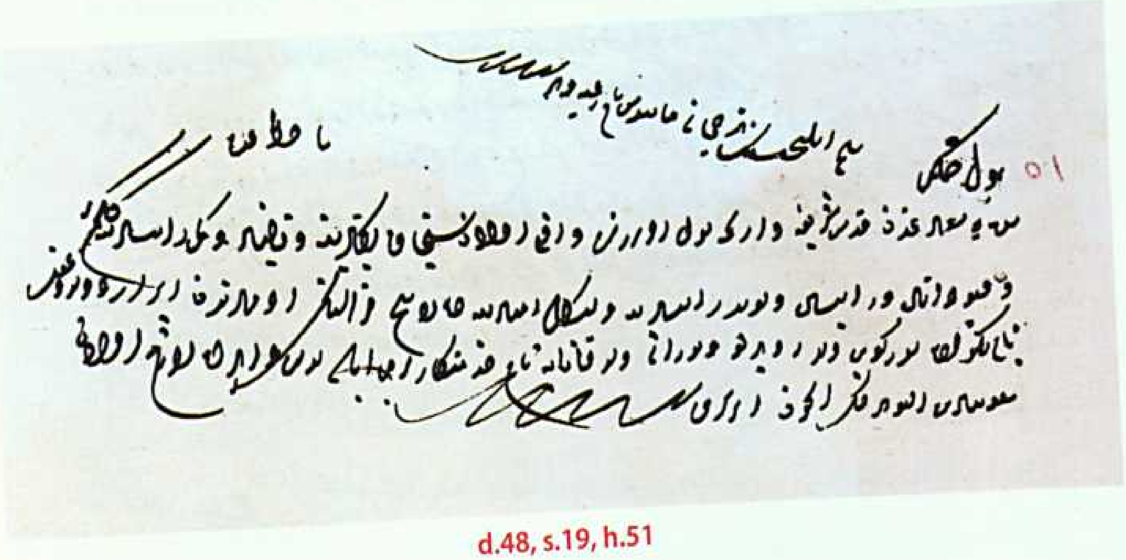

d.48, s.19, h.51

٣٩٣ شام بکلربکیسنه حکم که حالا محمد کرای خان دام اقباله مکتوب کوندروب حج شریفه واروب قدس شریف زیارتنه کیدرکن نابلس سنجاغی

دمعولی بولندقده لواء مزبورک قطاعی و حرامیلری و اعیان فقرا ی دیار حجاج غنیمت بیلوب واروب استیذان ایدرکن بولنده

لواء مزبور الحالة هذه متسلمی لطف الله نام کیمسنه اعرابی وضع ایدوب اول بیت قبیله اعرابی آتلو

یدی یوز قدر اعرابی قتل ایلیوب دیتلرینی قبض ایلیوب اولده وبرلمیوب عورت و اطفال ارعلیه تجار دیو کلان قبیله اعرابی

ایلیوب دیارلرینه عائد ولایت ممکن قطاعلرینی قطع اولنمق ایچون امر اولنمق ایچون عاصیلره

و قدس شریفی بولنان بیت و نوروز قبیله کندو زعم ایدر ابکابچه اعراب ایدوب قدس شریف و خلیل الرحمن زیارتنه

کیده وجیده نامه الوب دیو ممکن المصالح فاریده ماعدا حفظ تیمار صاحبی لطف عبد الحق و نعمان طورغلی محمد

و خواص همایون زعیمی لطفی و اسمعیل قتل ایدوب و خلیل الرحمن اوقافی و خواص همایون ضبط ایلیوب و ولایتده لطف

ما لیه مجلی و قضیه و لایه زیاده فتنه و فساد ایتدیکی اعلام ایلیکی ابیات و اردوقده و اکثر بو

لطف فاریده الله کتوروب اولا امیر الحقیقه شده قدیم ادب تفتیش ایلیوب تمرد کنیه فاروشده عقار تیب اولوب سبب

ارملیلرک حقیقتی شرع اوزره کلالی اول ایدوب عدالت اوله حق انکی فقط بعض الاج عمیله ایلی تمکن اولیدو اوزره

کفایه قدر سبب انتقال ایلیوب حکم واروب ایتدیکی اولیه سکز مملکت ومحفظه ضرر و زیان کتیرمز شکله زیاده احتیاط اوزره

اولوب فی ذاته خدمتی مرعیانی اعظم احتوی زیرا حکم ...

d.44, s.185, h.393

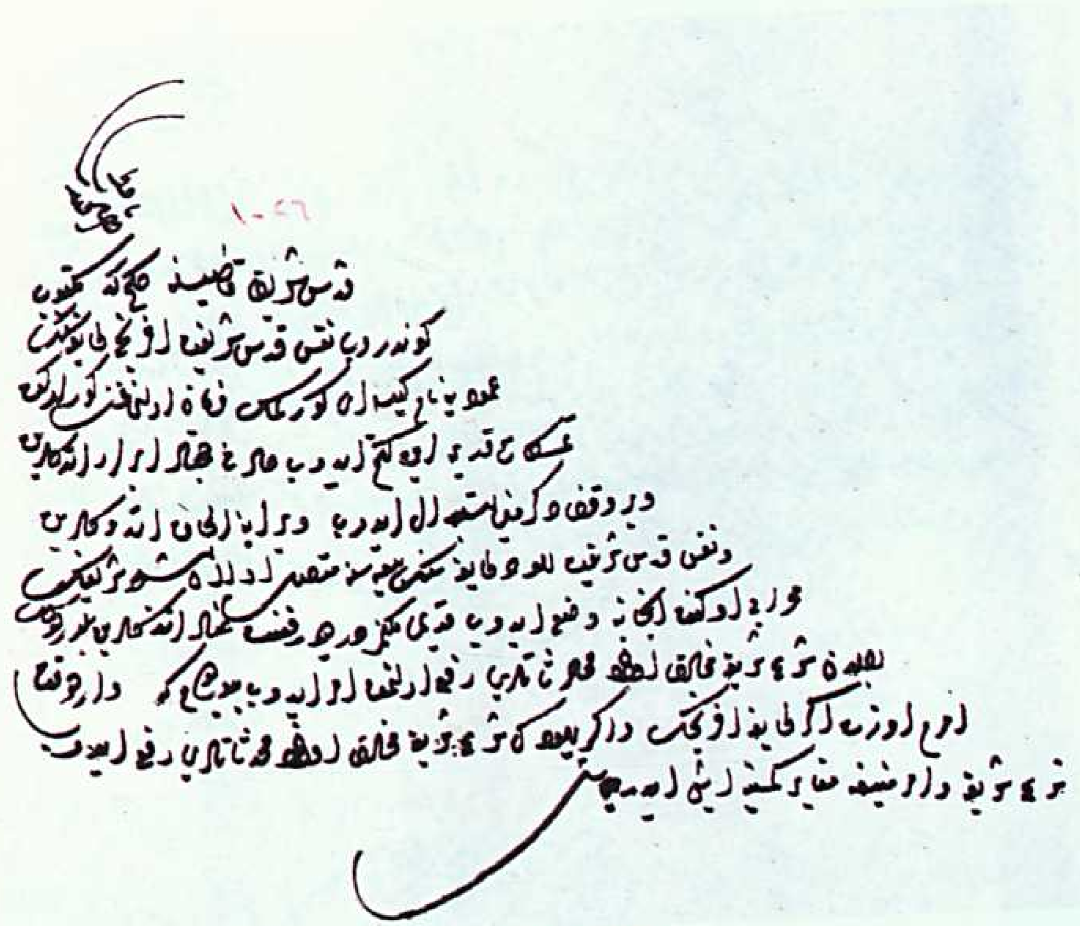

d.48, s.349, h.1026

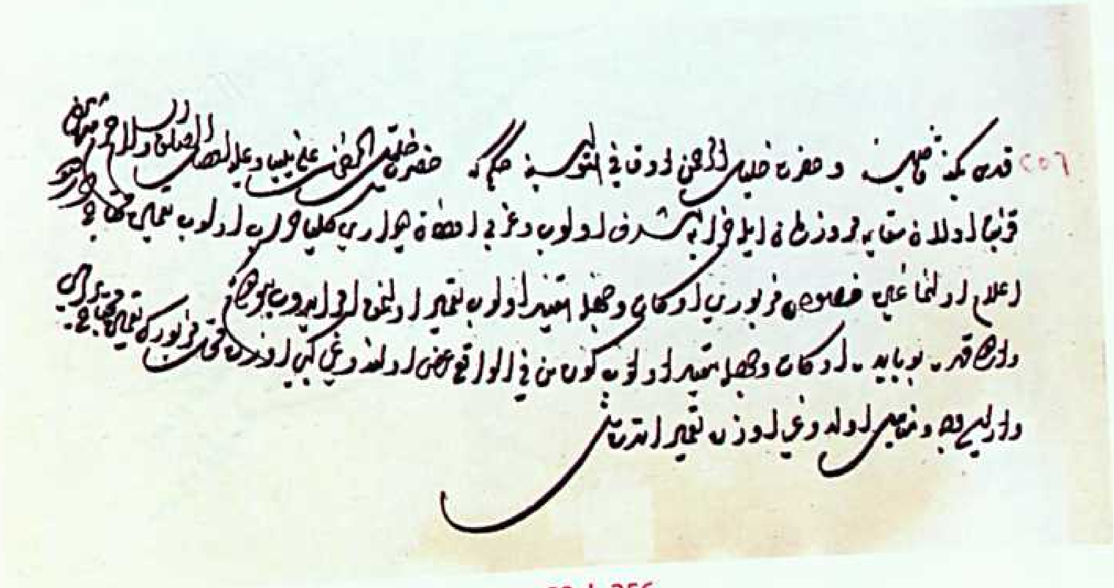

d.51, s.83, h.256

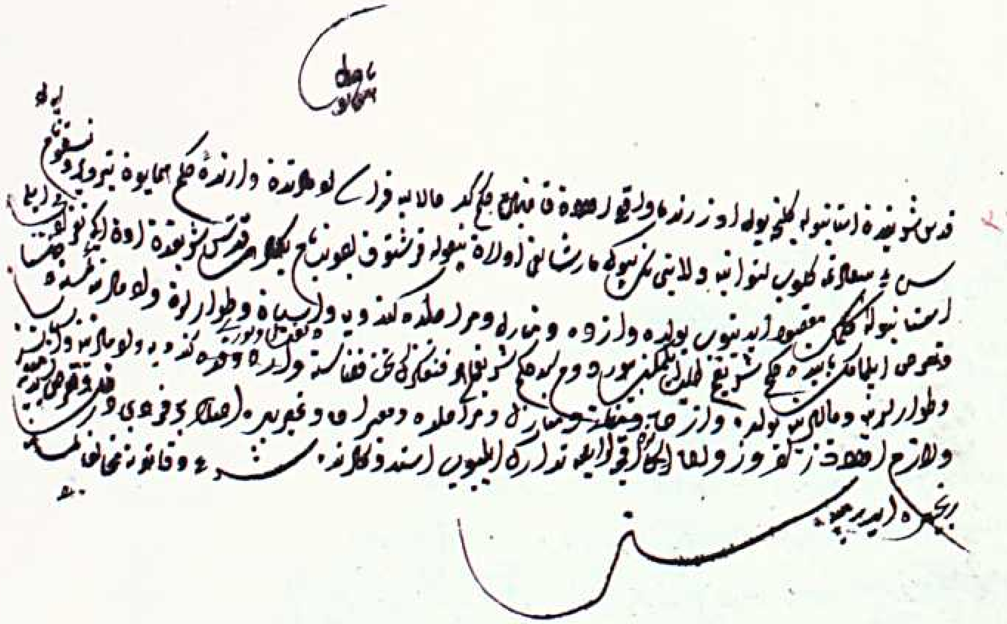

d.51, s.90, h.313

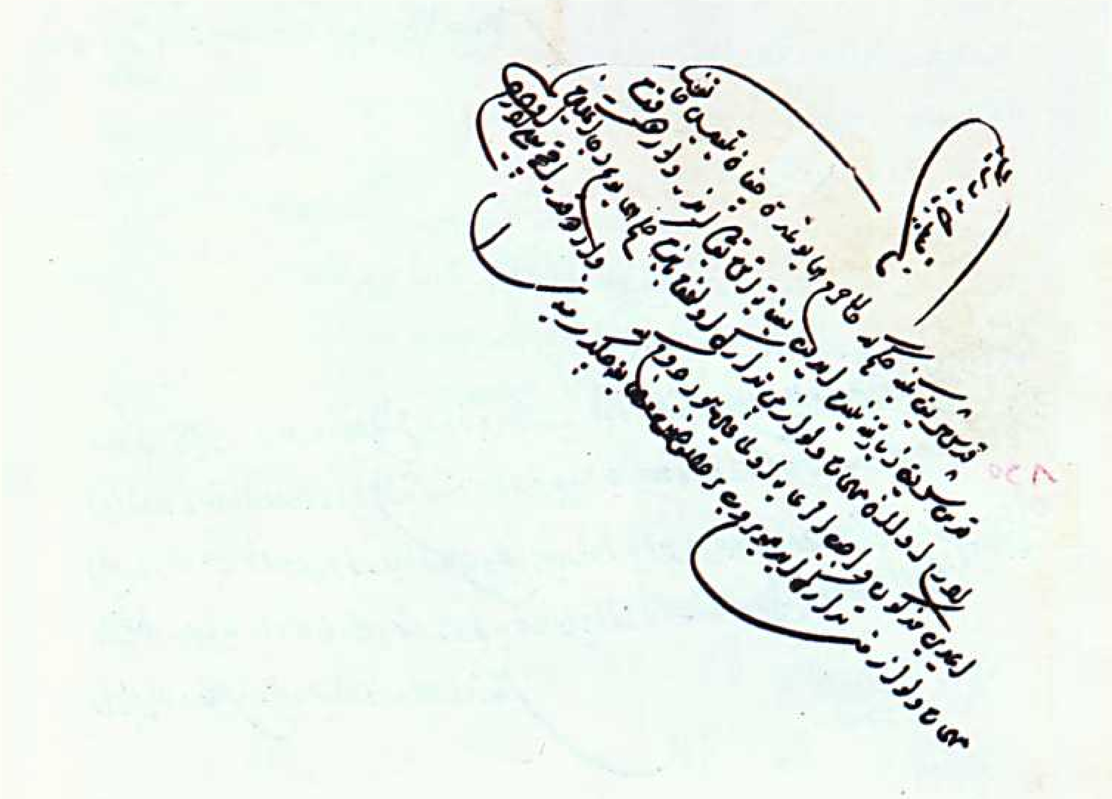

d.52, s.204, h.528

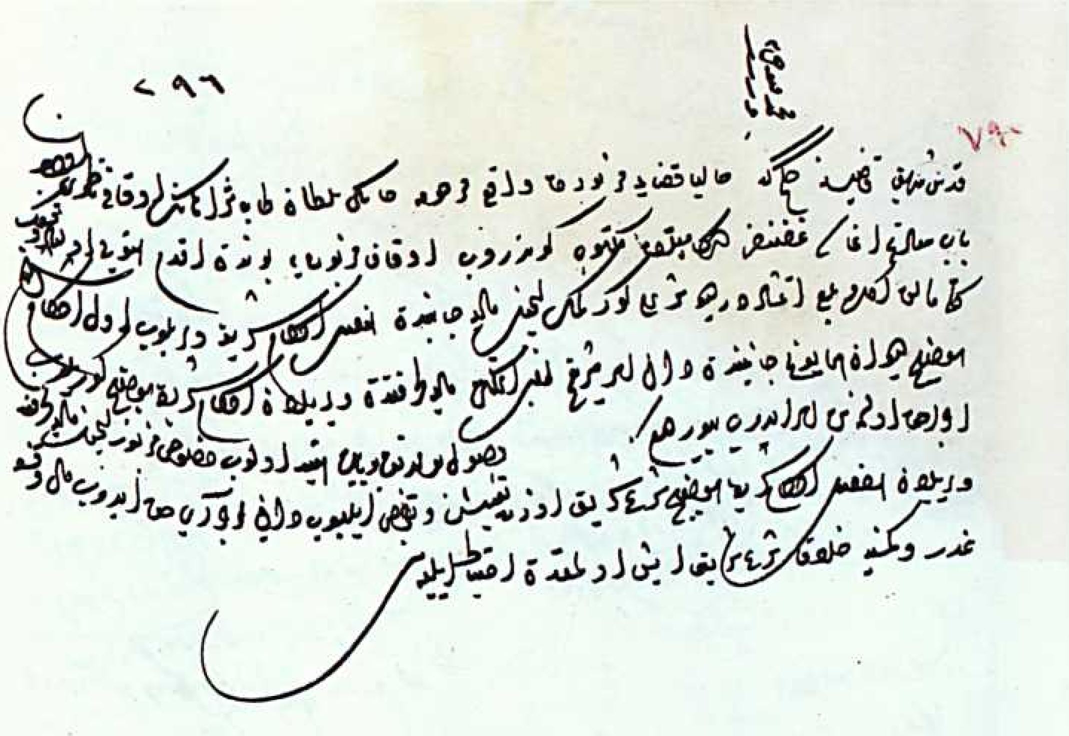

d.52, s.296, h.790

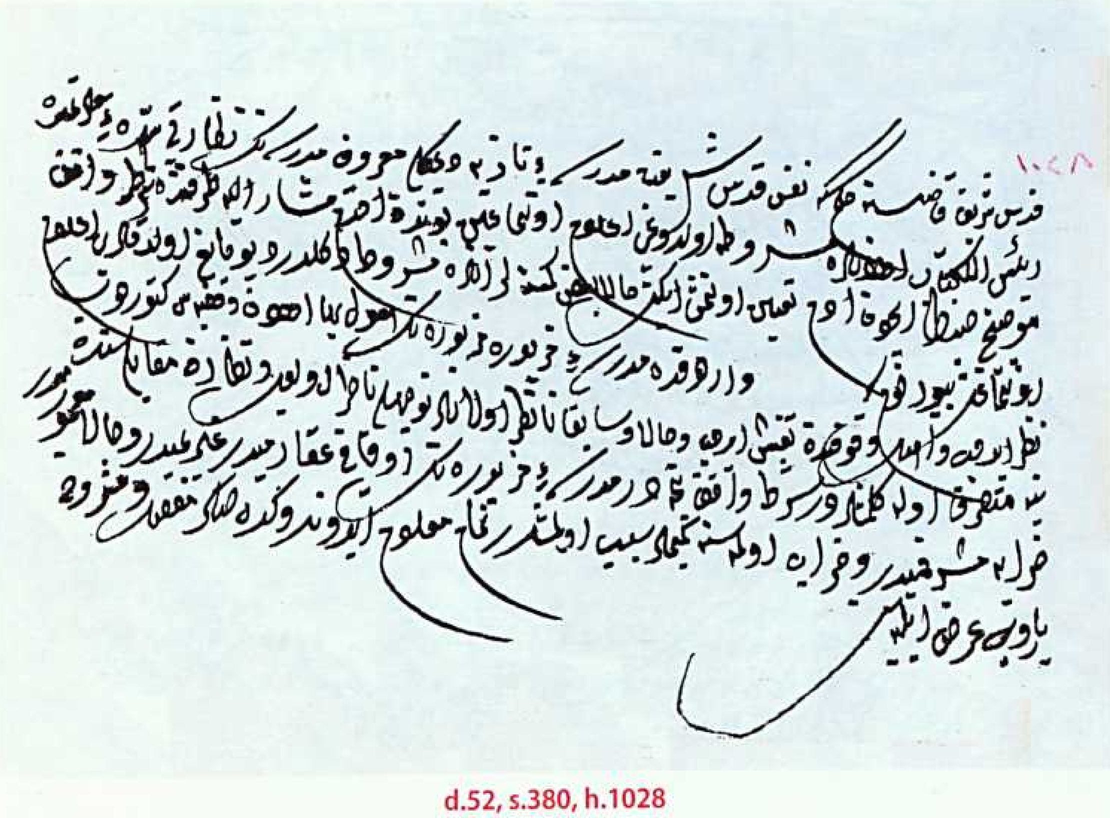

d.52, s.380, h.1028

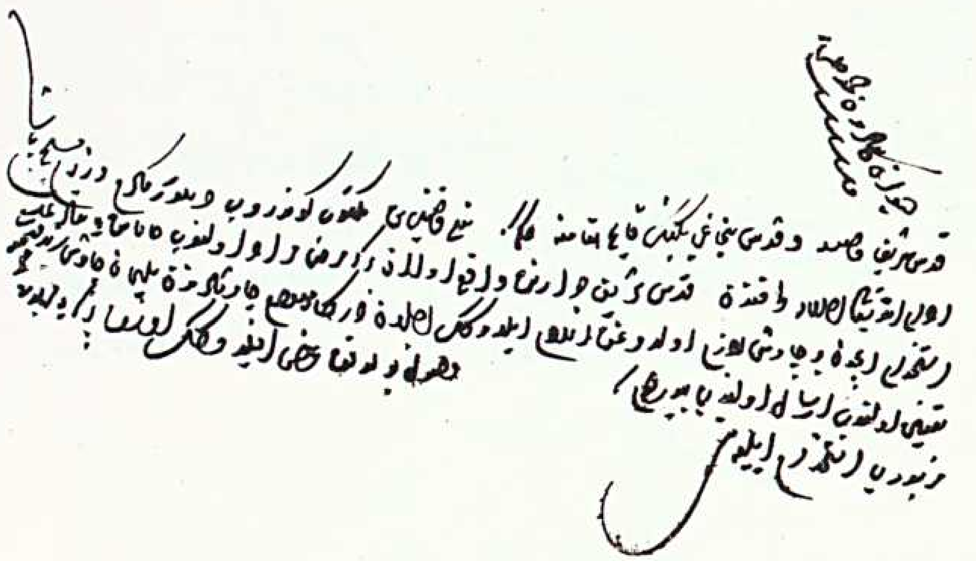

d.53, s.92, h.252

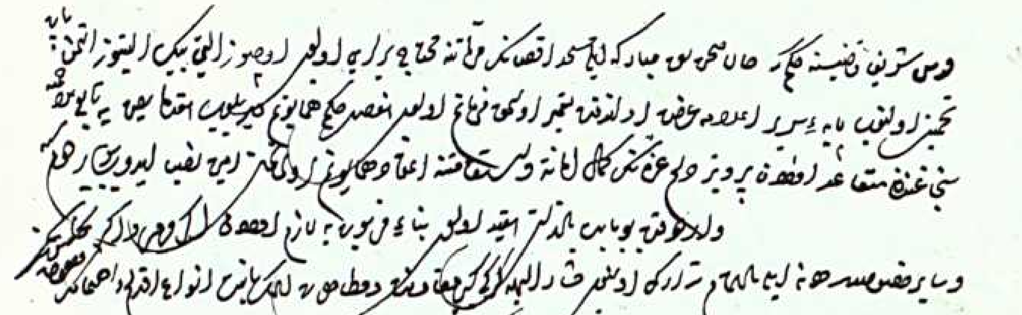

d.53, s.127, h.367

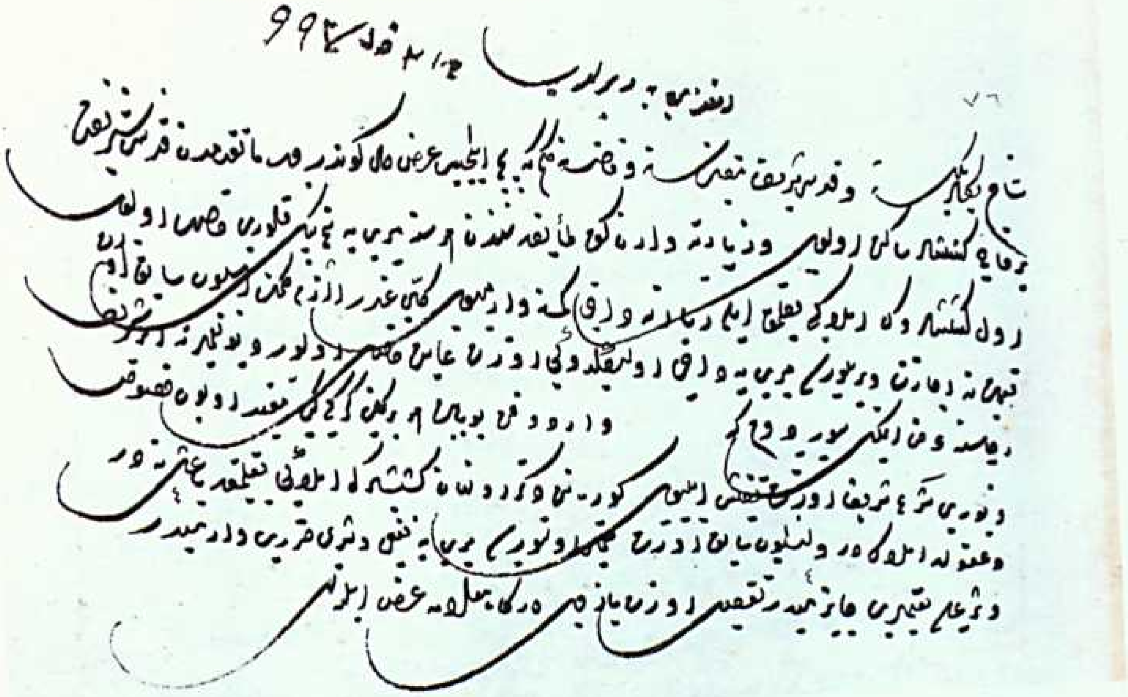

d.55, s.43, h.76

d.53, s.237, h.680

d.55, s.113, h.205

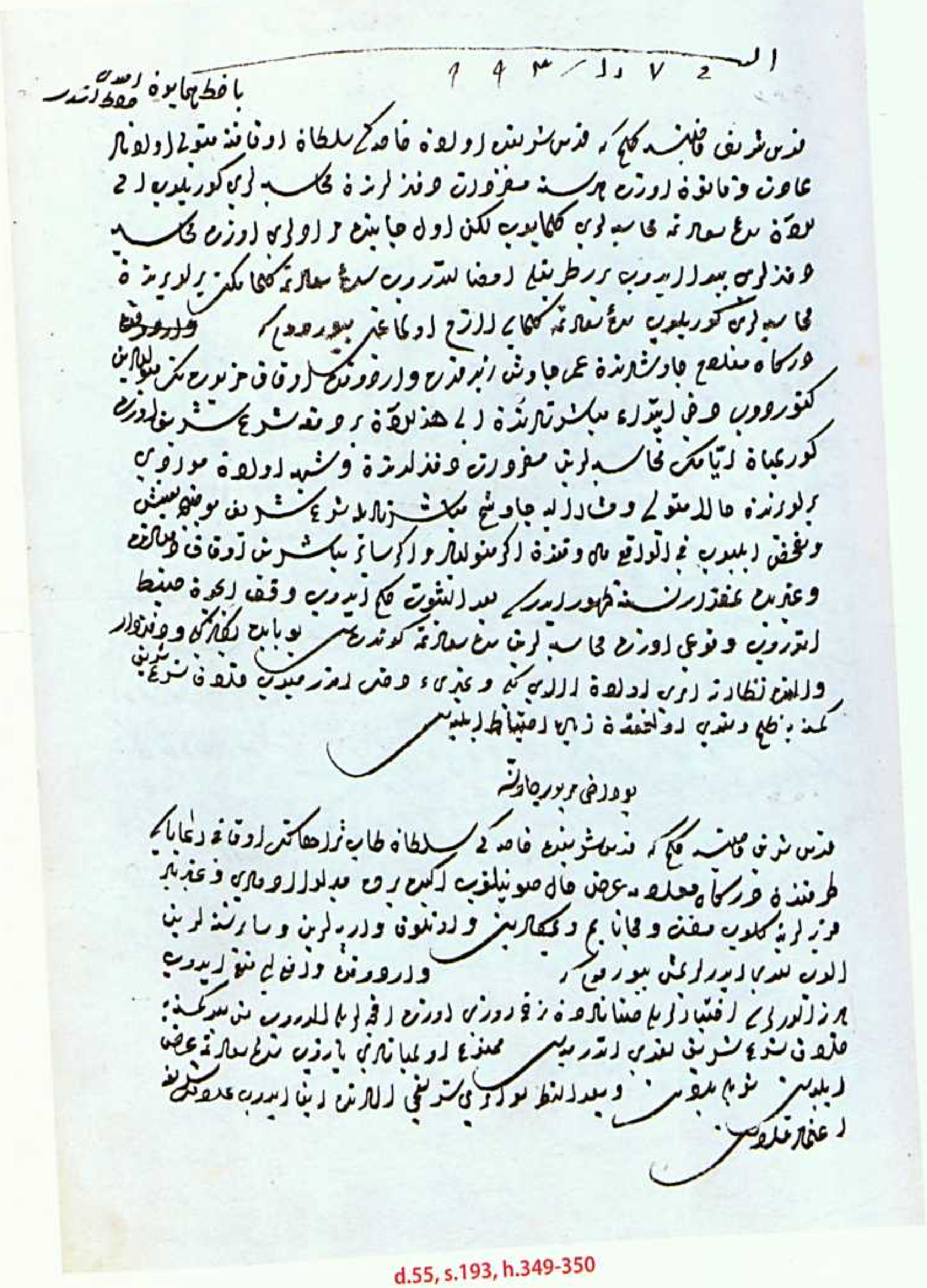

d.55, s.193, h.349-350

[illegible]

[illegible] قره‌بورنی [illegible] گوندرلدیکی [illegible] مأموریتنه [illegible]

[illegible] محمد [illegible] نام [illegible]

بتکرار عرض ایله [illegible] نظارت [illegible] نظامیه [illegible]

[illegible] و نظارت [illegible]

[illegible] محمد مجلس شرعه [illegible]

اولنوب [illegible] طلب اولندقده [illegible] گوندرلدیکی [illegible]

[illegible] مجلس شرعه [illegible] سؤال اولندقده [illegible]

[illegible]

[illegible] غیبت ایدوب گلمدیکی [illegible]

[illegible]

[illegible] گوندرلمسی

d.55, s.198, h.359

d.58, s.8, h.27

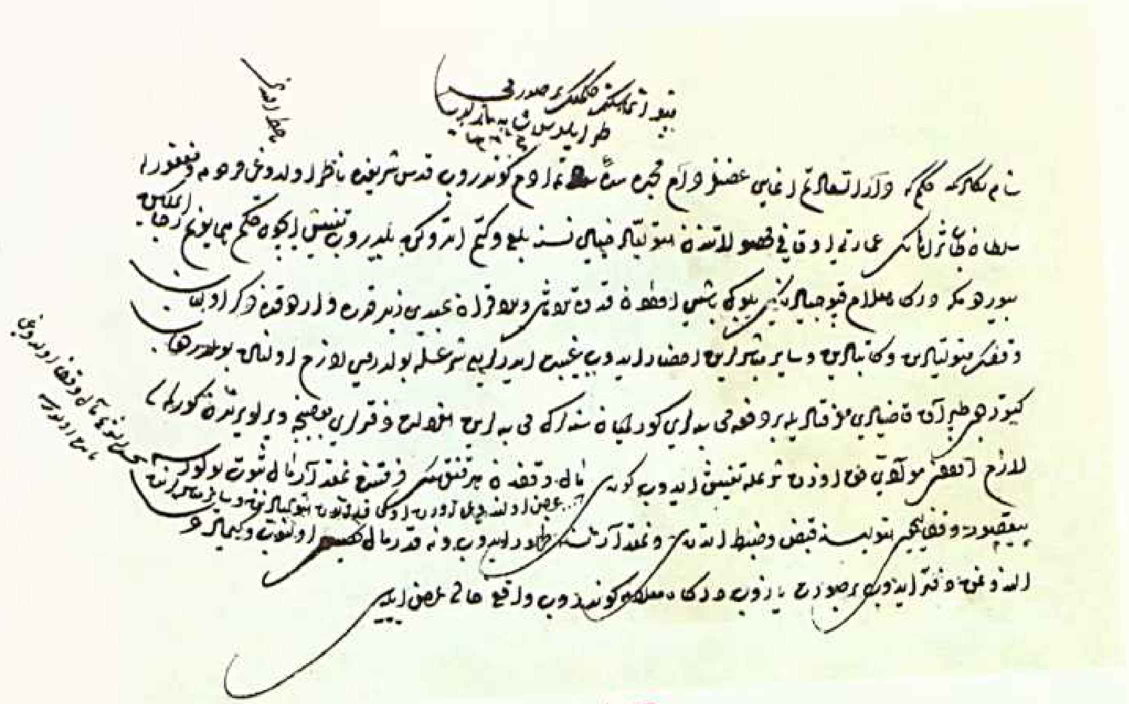

d.58, s.12, h.37

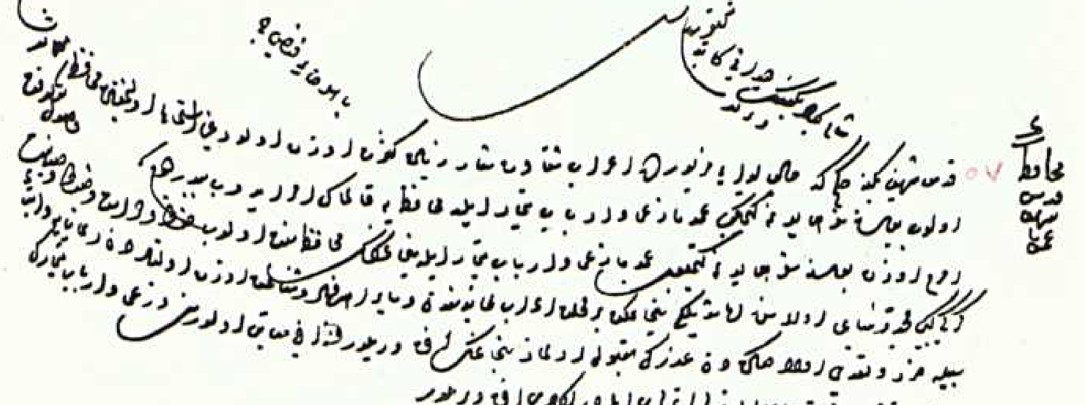

d.59, s.18, h.57

[illegible]

شام [illegible] قدس شریف [illegible] سلطنت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

d.58, s.223, h.576

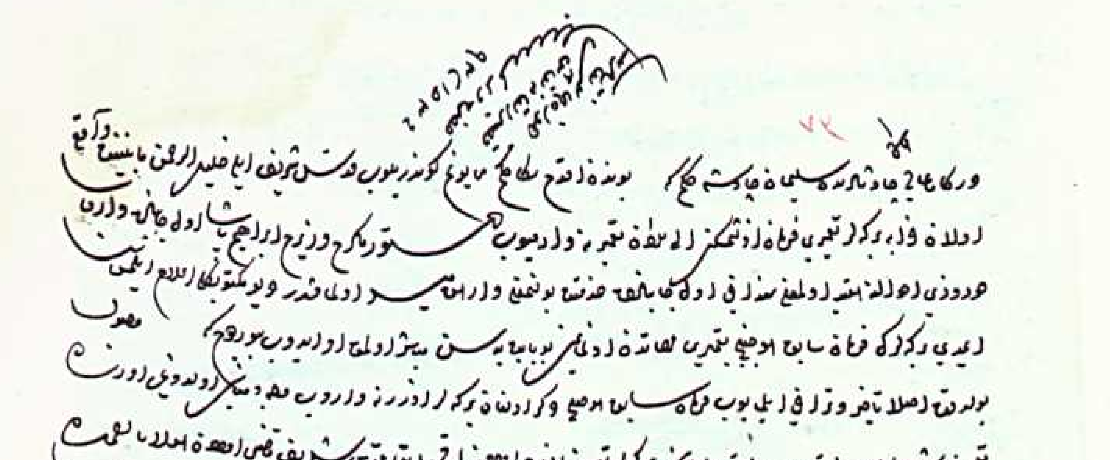

d.60, s.31, h.73

d.60, s.171, h.376

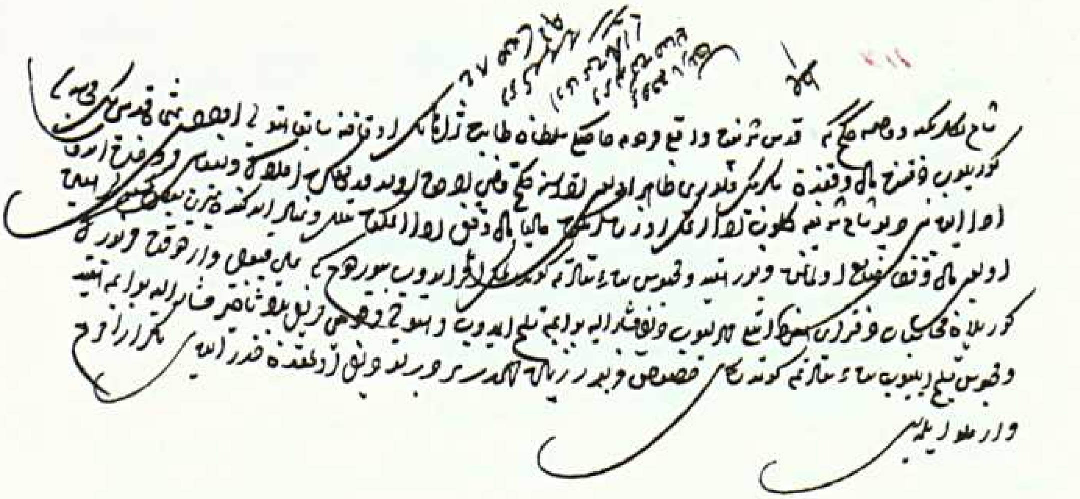

d.60, s.129, h.311

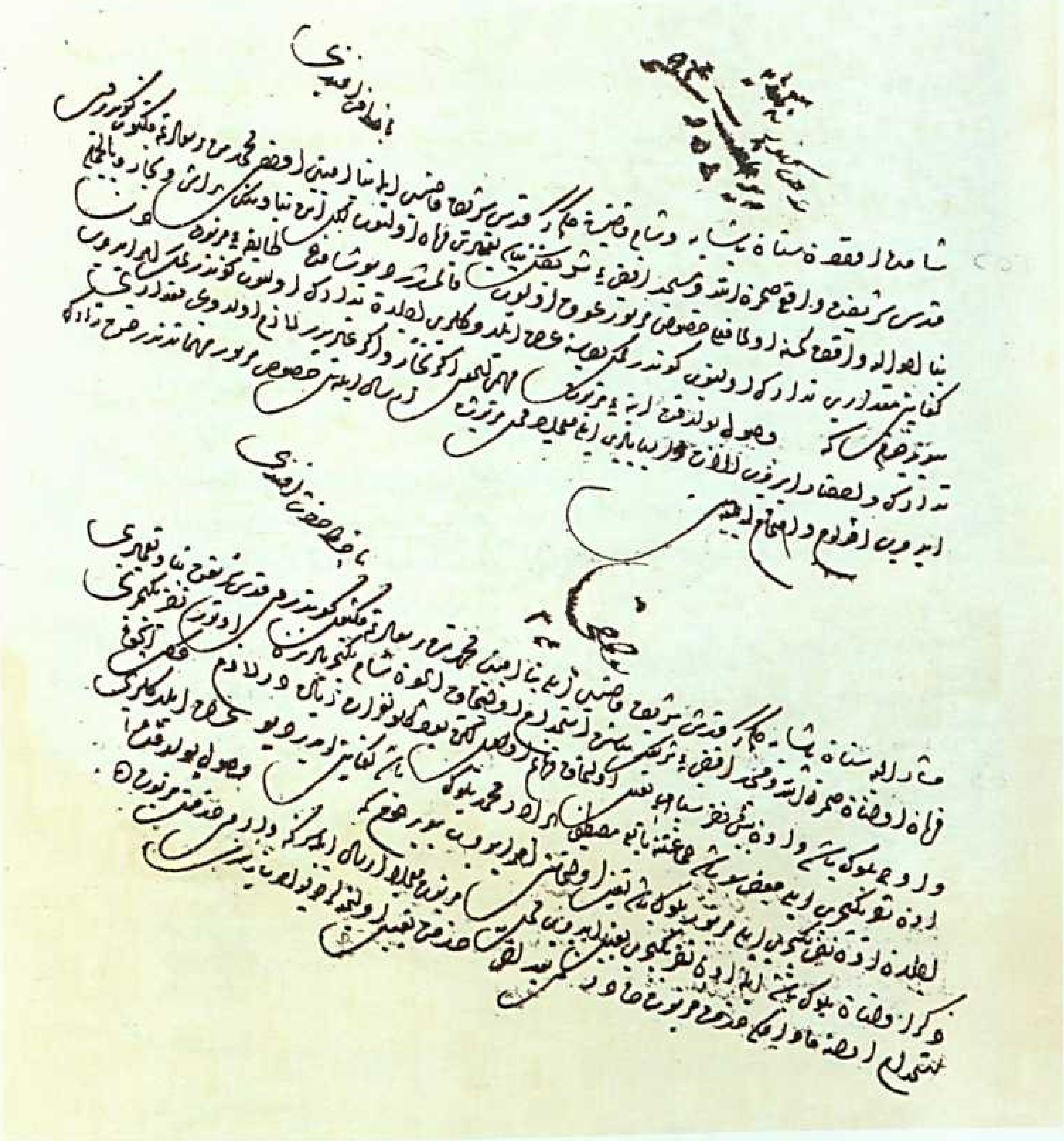

d.61, s.104, h.256-257

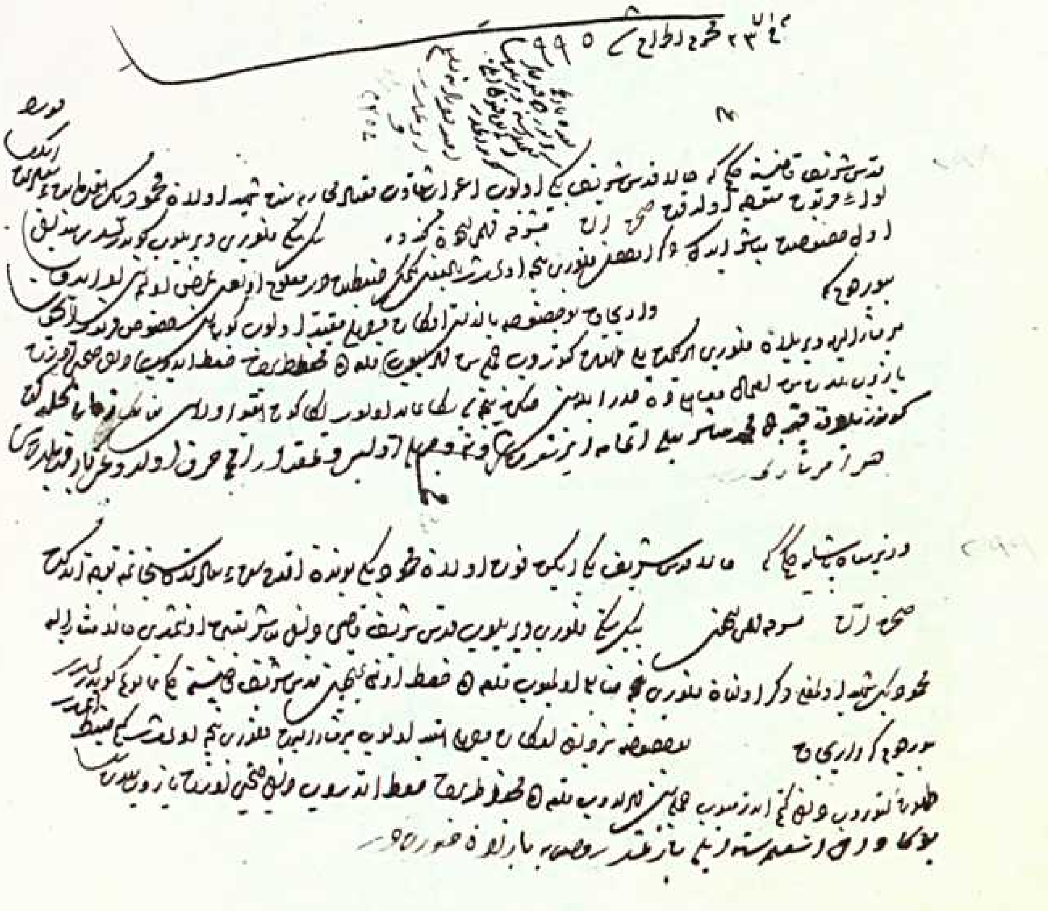

d.61, s.122, h.298-299

۱۲ [illegible]

۱۲۷ رجب المرجب

۹۹۵

[illegible]

[illegible]

d.63, s.12, h.20

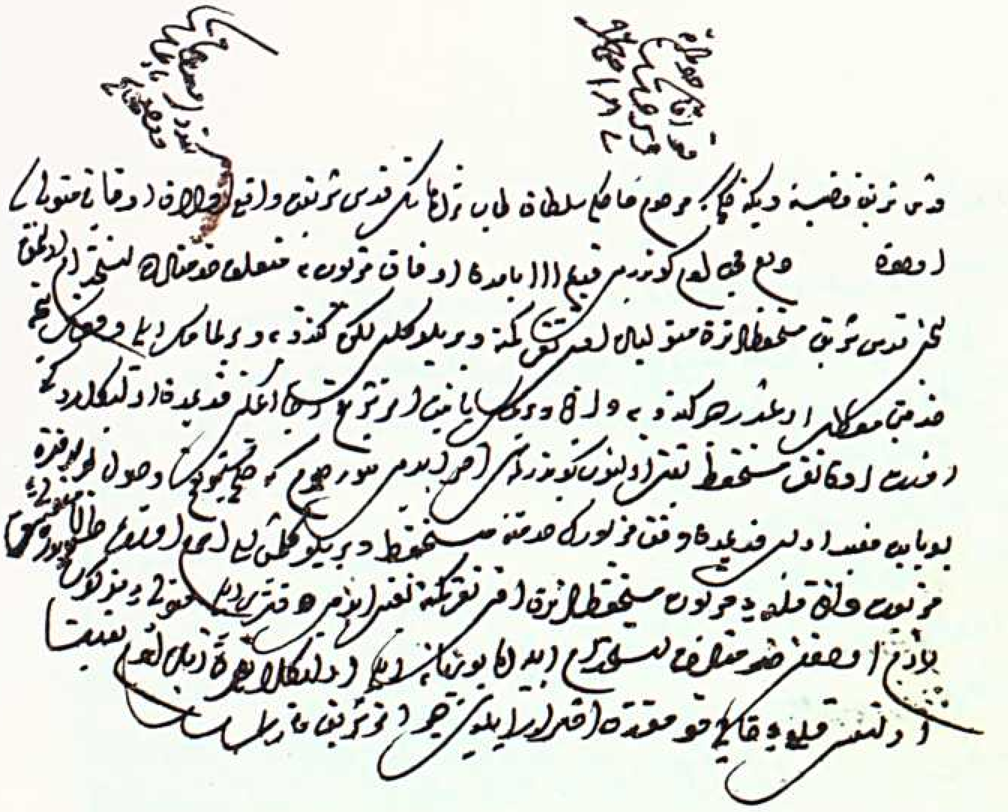

d.62, s.173, h.383

d.62, s.237, h.530

d.64, s.156, h.406

d.64, s.210, h.538

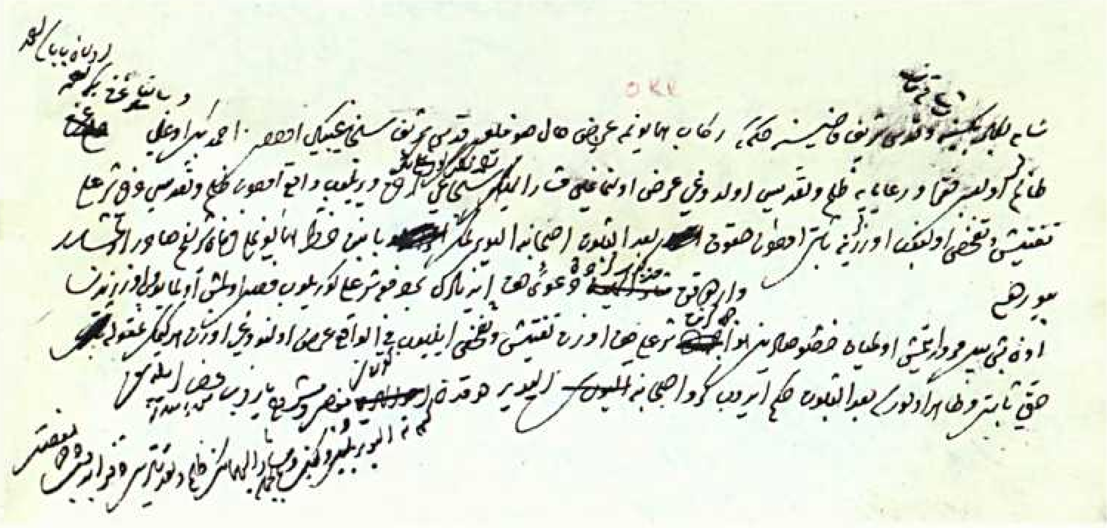

d.69, s.270, h.533

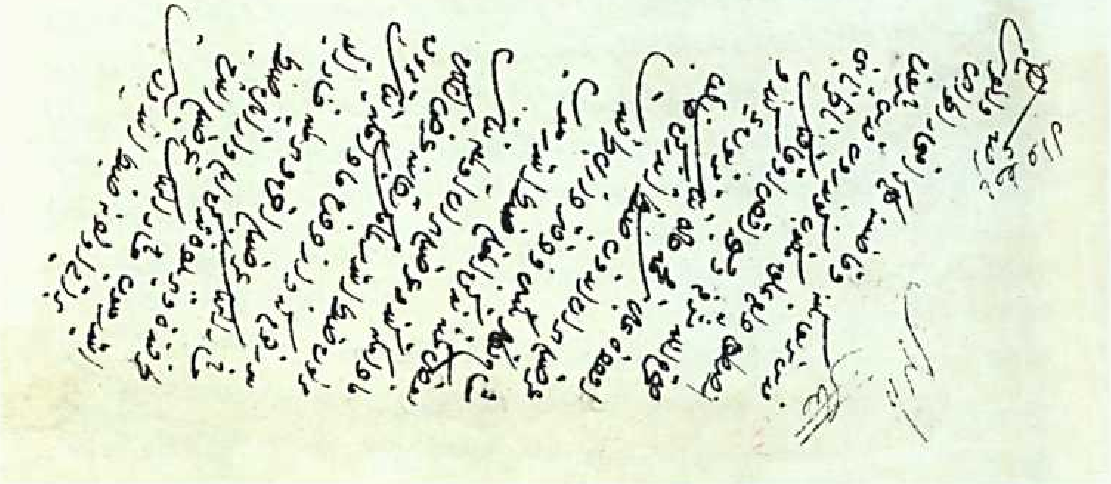

d.70, s.231, h.437

d.70, s.140, h.260

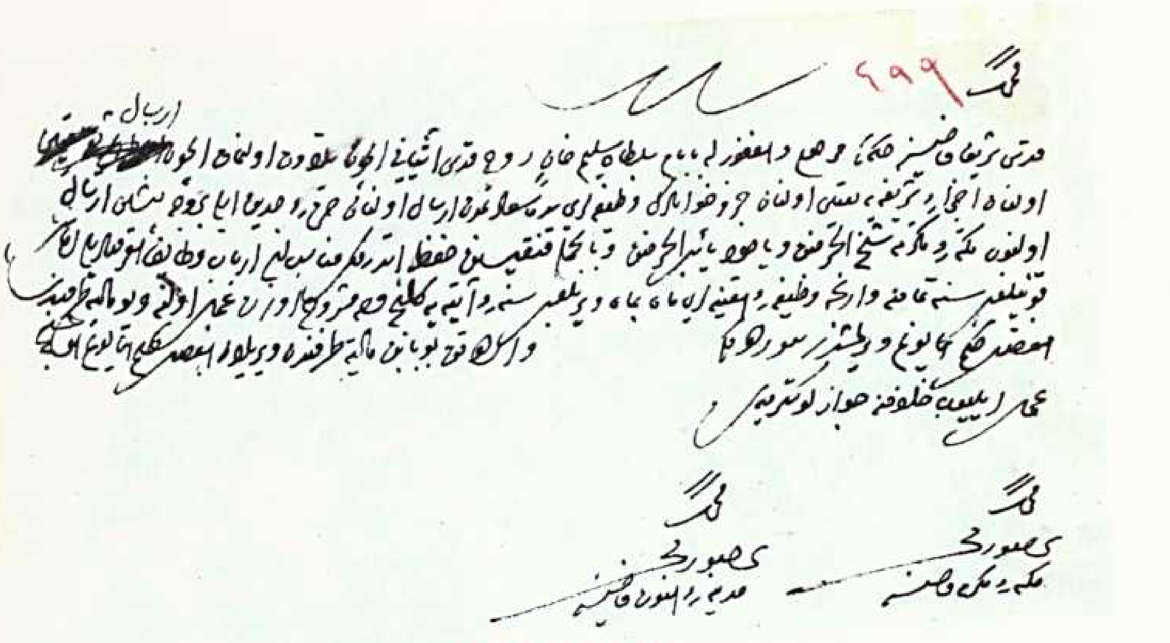

d.71, s.265, h.499

d.71, s.266, h.502

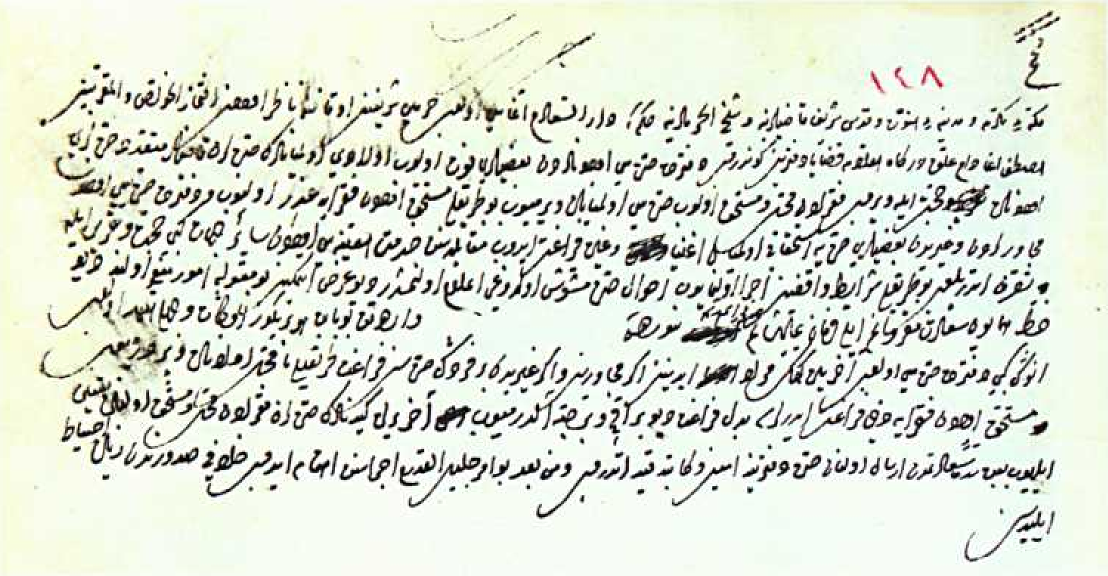

d.72, s.77, h.148

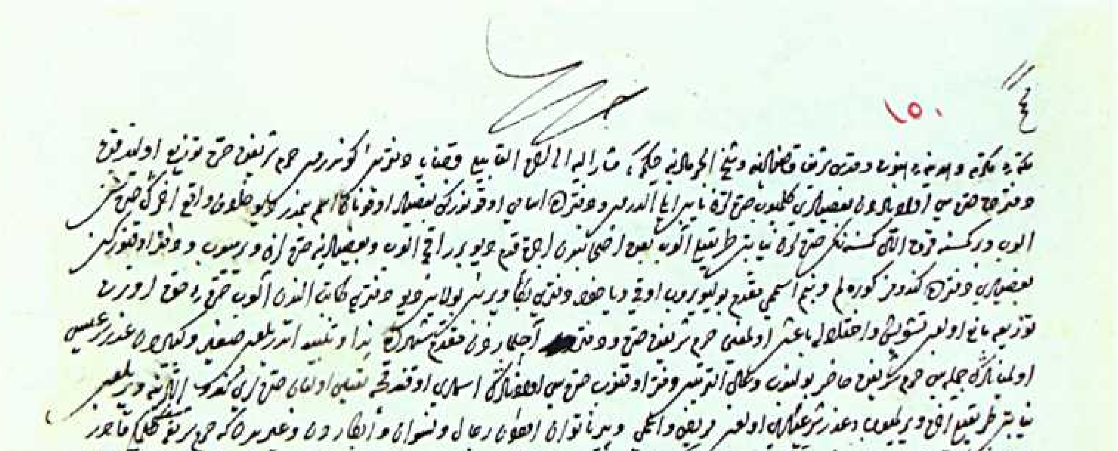

d.72, s.77, h.150

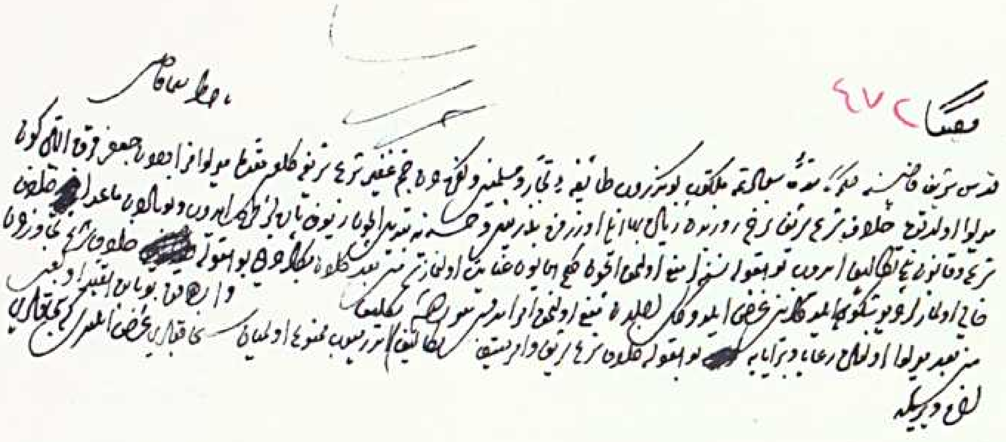

d.72, s.242, h.472

d.72, s.19, h.27

الرقم	التاريخ الهجري	التاريخ الميلادي	عدد الصفحات	عدد الأحكام	أرقام الأحكام
39	987-988	1579-1580	366	4	s. 12/33, 44/103, 70/170, 105/256
40	987	1579	331	3	s. 143/310, 240/549, 242/555, 323/746
42	987-989	1579-1581	511	2	s. 68/300, 215/670
43	988	1580	307	1	s. 158/286
44	988-992	1580-1584	231	1	s. 185/393
46	989-990	1581-1582	373	3	vr. 41b/82, 122a/238, 145b/297
48	990-991	1582-1583	380	2	s. 19/51, 349/1026
51	991	1583	100	2	s. 83/256, 90/313
52	991-992	1583-1584	391	3	s. 204/528, 296/790, 380/1028
53	992-993	1584-1585	319	3	s. 92/252, 127/367, 237/680
55	992-993	1584-1585	236	5	s. 43/76, 113/205, 193/349-350, 198/359
58	993	1585	355	3	s. 8/27, 12/37, 223/576
59	993	1585	78	1	s. 18/57
60	993	1585	304	3	s. 31/73, 129/311, 171/376
61	994-995	1585-1586	131	4	s. 104/256-257, 122/298-299
62	995-996	1586	270	2	s. 173/383, 237/530
63	995-996	1586-1587	48	1	s. 12/20
64	996	1587	232	2	s. 156/406, 210/538
69	1000-1001	1591-1592	330	1	s. 270/533
70	1001	1592-1593	270	2	s. 140/260, 231/437
71	1001-1002	1592-1593	412	2	s. 265/499, 266/502
72	1002-1003	1593-1594	471	4	s. 19/27, 77/148, 77/150, 242/472
مجموع الأحكام				**203**	

فهرس دفاتر الديوان الهمايوني

دفاتر ذيل المهمة (A.DVNS.MHM.ZYL.d)

الرقم	التاريخ الهجري	التاريخ الميلادي	عدد الصفحات	عدد الأحكام	أرقام الأحكام
3	983-984	1576	351	**6**	s. 87/218, 90/225, 91/226, 95/245, 105/275, 108/280-281, 145/368

مجموع الأحكام التي تم حصرها: ٢١٥

الرقم	التاريخ الهجري	التاريخ الميلادي	عدد الصفحات	عدد الأحكام	أرقام الأحكام
5	973	1565	703	13	s. 82/191, 109/253, 144/336, 176/428, 222/565, 238/612, 259/660, 376/997, 382/1017, 440/1175, 465/1248, 478/1290, 489/1321
6	973	1565	673	21	s. 24/49, 25/50-51, 26/52-53, 27/54-55, 28/56-57, 29/59, 32/66, 33/67, 52/104, 55/113, 93/193, 114/240, 205/442, 262/558, 354/757, 432/919, 608-609/1344
7	975-976	1567-1568	1015	15	s. 7/34, 150/384, 433/1250, 557/1574, 712/1955, 739/2026, 776/2123, 790/2159, 864/2367, 869/2385, 870/2387-2388, 915/2506-2507, 974/2696
9	977-978	1569-1570	107	1	s. 45/120
12	978-979	1570-1571	646	9	s. 300/616, 312/644, 415/814, 461/886, 496/950, 505/967, 594/1133, 606/1162-1163
14	978	1570-1571	1158	3	s. 751, 1006/1496, 1539
16	979	1571	375	3	s. 6/10, 32/59, 355/629
18	979	1571-1572	146	1	s. 109/242
19	980	1572	369	4	s. 54/121, 204/420, 247/502, 288/582
21	980-981	1572-1573	333	1	s. 328/773
22	981	1573	350	8	s. 10/25, 36/77, 75/154, 153/303, 193/372, 221/423, 236/456, 256/501
23	981	1573-1574	350	5	s. 39/79, 83/169, 97/195, 156/324, 277/591
26	982	1574	340	4	s. 75/190, 264/759, 273/783, 293/850
27	983	1575-1576	235	1	s. 67/171
28	984	1576	398	7	s. 22/54, 38/93, 229/540, 242/584-585, 247/596, 277/685
29	984	1576-1577	230	5	s. 78/185, 91/219, 139/346-347, 220/504
30	985	1577	370	6	s. 25/63, 90/218, 209/490, 330/769, 343/806, 346/815
31	985	1577	390	8	s. 82/203, 112/271, 127/303, 129/307, 183/410, 219/486, 241/530, 271/599
32	985-986	1577-1578	397	4	s. 271/497-498, 274/502, 282/516
33	985-986	1577-1578	384	3	s. 158/315, 172/343, 304/627
34	986	1578	326	5	s. 38/80, 97/219, 144/305, 204/426, 220/466
35	986	1578	417	1	s. 132/337
36	986-987	1578-1579	381	10	s. 133/373, 134/374-375-376, 135/377-378-379-380-381, 136/382

وأوضاع النظافة العامة حول المسجد الأقصى وقبة الصخرة، وضرورة ضبط أطوار وتصرفات النسوة أثناء زيارتهن للأماكن المقدسة وابتعادهن عن البدع الغريبة التي تخالف الدين والتقاليد في الجنازات، ومنع بعض الأشخاص الذين يخرجون للجر (أي طلاب المدارس الشرعية الذين يتوجهون في أشهر معينة من السنة لممارسة الإمامة والأذان في جوامع ومساجد القرى مقابل أجر نقدي أو عيني) وذلك على الرغم من عدم إجازتهم من الطريقة الأدهمية، وأخذ الكِسَا والأحزمة الموجودة في أيديهم؛ ومنع النصارى واليهود من التجرؤ على شرب الخمر عند مقبرة النبي عزير (عليه السلام)، وتوزيع الصدقات بشكل عادل كل عام على الفقراء في مكة والمدينة والشام والقدس وخليل الرحمن وحلب وذلك من خزانة دمشق، ومساعدة التجار القادمين بالسلع من ضواحي القدس والشام على حفظ تلك السلع في الخان المعروف بوكالة الصابون كما جرت عليه العادة وتحصيل القدر المستحق من الضريبة عليها دون مخالفة للقواعد المعمول بها.

الأحكام المتعلقة بالقدس في دفاتر المهمة (١٥٤٥-١٥٩٤م)

أرشيف متحف سراي طوبقابي (TSMA)

الرقم	التاريخ الهجري	التاريخ الميلادي	عدد الصفحات	عدد الأحكام	أرقام الأحكام
E-12321	951-952	1544-1545	231vr.	2	vr. 146a-b/365, 157b/391

مكتبة متحف سراي طوبقابي (TSMA)

الرقم	التاريخ الهجري	التاريخ الميلادي	عدد الصفحات	عدد الأحكام	أرقام الأحكام
K-888	959-960	1552	520vr.	4	vr. 230a/1-2, 230b/1, 283a-b

الأرشيف العثماني التابع لرئاسة الوزراء (BOA)

فهرس دفاتر الديوان الهمايوني دفاتر المهمة (A.DVNS.MHM.d)

الرقم	التاريخ الهجري	التاريخ الميلادي	عدد الصفحات	عدد الأحكام	أرقام الأحكام
3	966-968	1558-1560	570	14	s. 58/138, 66/156, 174/481, 175-176/483, 176/484, 177/486, 258/746, 313/917, 346/1020, 347/1025, 364/1076, 391/1163, 425/1269, 427/1275

أيضاً، وبعد نظر الدعاوى والتحقق من الظلم الواقع تجري عملية إحقاق الحق إلى أصحابه ثم القيام بما يلزم بعد ذلك نحو عزل الأشخاص المهتمين أو نفيهم أو غير ذلك من العقوبات.

٦ - أعمال البناء والترميم والإصلاح

تعتبر أعمال الإعمار والبناء والترميم والإصلاح للمباني في القدس واحداً من الموضوعات التي يمكن وضعها تحت عنوان مستقل في دفاتر مهمة القرن السادس عشر. ومن الموضوعات الأبرز في ذلك تعميرات قبة الصخرة والمسجد الأقصى، وكنيسة القيامة، ودير المصلبة وغير ذلك من الكنائس والأماكن المقدسة، وكذلك تعمير قنوات المياه التي تم إنشائها لتلبية احتياجات السنجق من المياه العذبة وخاصة في عزوب ووادي العنبر، وكذلك إقامة أحواض السقاية كنوع من التدابير الاحتياطية لمواجهة الجفاف والقحط. ثم صيانتها وتطهيرها بين الحين والآخر حتى لا تخرب ويقل من ثم مقدار المياه القادم إلى المدينة وتوزيع المياه، ومدها إلى الجوامع والمساجد والأضرحة والتكايا والعمارات والزوايا، ثم القيام عدا ذلك بترميم الأضرحة والمقابر وعلى رأسها مدافن الأنبياء موسى ولوط ويونس (عليهم السلام) أو تعمير المباني التابعة للأوقاف التي أقيمت باسمهم، وترميم مشتملات الأوقاف والعمارات المختلفة أو الأسبلة المقامة مستقلةً عنها، وأوامر التكليف الموجهة للأشخاص للقيام بتلك المهام، وتخصيص الموارد لها، وضمان إنفاق الأموال في أبوابها دون اختلاسات ومخالفات، وتعيين المعمار باشي وأمين البناء، وتوفير الأسطوات لشئون البناء، وتوفير مواد البناء والإنشاء، ونقلها، وحسابات المصاريف التي جرت لتلك الأمور.

٧ - الحياة اليومية

تحتوي دفاتر مهمة القرن السادس عشر أيضاً على عدد من الأحكام المتعلقة بالحياة الاجتماعية والاقتصادية في القدس ومحيطها، ومن جملة ذلك: محاولة الدولة البحث عن مصادر جديدة لتلبية احتياجات القدس من المياه العذبة وحساب التكلفة لذلك، وتحصيل عائدات الدولة وإرسالها إلى الخزانة، واتخاذ التدابير اللازمة لنقل المواد الاستهلاكية اليومية إلى مدينة القدس، وتواصل النشاط التجاري وضبط الأسعار،

الصلاحيات، وبعض الإجراءات المخالفة للقوانين، وتحصيل ضرائب زائدة أو غير مشروعة تماماً، والإجراءات التعسفية من بعض رؤساء القرى، وكذلك تهرب الأهالي أحياناً من سداد الضرائب المستحقة عليهم، والتدابير اللازم اتخاذها للحيلولة دون ذلك، وشئون الإداريين المعينين لإدارة الأوقاف والعمارات المذكورة، والصعوبات التي تواجه عملية إرسال فائض الدخل إلى المركز وتأخرها والأوامر الصادرة للتغلب على ذلك، وإرسال جنود الإنكشارية وحرّاس القلاع من دمشق للعمل في خدمة الأوقاف والعمارات، وإرسال كشوف حسابات الموارد والنفقات السنوية في الأوقاف والعمارات المذكورة إلى المركز أو مراجعتها وفحصها في موضعها، ونقل الغلال والسلع الغذائية ودواب الحمل من مصر والشام أو من الموانى المجاورة وعلى رأسها يافا إلى الأوقاف والعمارات، وإرسال التعليمات الخاصة باتخاذ التدابير اللازمة للحيلولة دون مظاهر القهر والابتزاز والتدخل الظالم من العسكريين والموظفين المدنيين ضد العاملين في الأوقاف والعمارات.

عند الحديث عن مظاهر الفساد والمخالفات التي كانت تجري في إدارة الأوقاف تبرز أمامنا أمور شتى مثل: استيلاء المتولين والكتبة وغيرهم من الموظفين على المخصصات المرصودة للمحتاجين، والفساد واستغلال النفوذ في موارد الأوقاف، ونهب مطابخ العمارات والأضرحة أو الاستيلاء على محتوياتها، وتقاضي الرشا والإخلال بالقواعد في أمور الالتزام وتحصيل الجزية، والمحسوبية، والتحريف في المستندات، والفساد في الشئون الحسابية، والإضرار بالأوقاف والأهالي بعدد من الإجراءات غير المشروعة مثل تحصيل رسوم وأجور تخالف القانون من الأشياء الجاري توزيعها بقصد مساعدة الأهالي، وقيام بعض الإداريين والموظفين بتنظيم وثائق ومراسيم مزورة لوظائف استحدثوها وتحقيق مكاسب لا يستحقونها لأنفسهم والمقربين منهم، والقيام بأعمال تخالف القانون مثل التحريف في الحسابات السنوية للأوقاف أو عدم إرسال الموارد الزائدة المتحققة إلى مركز الدولة وغير ذلك. كما أن هناك أيضاً أموراً أخرى تلفت النظر مثل إيقاع الظلم بأهالي قرى الأوقاف من قبل الإداريين ومتولي الأوقاف والشيوخ المتنفذين في المنطقة، والاستيلاء على المحاصيل بالقوة من الرعايا، ثم قيام الرعايا إزاء ذلك الظلم والتعسف بترك ديارهم وأوطانهم، ثم عرض الخانات (أو الوكالات) الخاصة بالأوقاف للإيجار بشكل مخالف. وكانت الدولة إزاء ذلك النوع من المفاسد والاختلاسات والشكاوى تُرسل الأحكام تلو الأحكام إلى رجالها من العسكريين والمدنيين، ثم تأمر بالشروع في إجراء التحقيقات بمعرفة مفتشين ترسلهم من المركز

كما أن الحديث عن زيارات الطوائف المسيحية للأماكن المقدسة في القدس الشريف هو موضوع آخر مهم ضمن الموضوعات التي تتناولها دفاتر المهمة، وفي هذا السياق يرد الحديث كثيراً عن التنافس الكاثوليكي الأرثوذكسي، وكذلك الصراع على الامتيازات فيما بين الأرمن والروم والكرج، وحرص كلٍ منهم على إبعاد الآخر قدر المستطاع ومنعه من الزيارة. وسارعت الدولة إزاء تلك الادعاء الناتجة عن ذلك التنافس الشرس بالبدء في إجراء التحقيقات اللازمة، وكانت في الوقت الذي تستطلع فيه آراء الإداريين المحليين تقوم على الجانب الآخر بتدقيق وفحص الامتيازات الممنوحة في تواريخ مختلفة للطوائف المذكورة في سجلات مركز الدولة، وتسعى للتغلب على المشاكل بالعدل في إطار القانون والتقاليد الجارية.

وفي ذلك السياق فقد كان من الأمور المهمة زيارة المسجد الأقصى وقبة الصخرة ومدفن سيدنا موسى الكائن خارج المدينة، ثم زيارة الحجاج المسلمين للأماكن المقدسة في القدس، وجهود الدولة للتصدي لمحاولات اليهود خرق الحظر المفروض عليهم قبل الفتح العثماني وبعده بإقامة معابد لهم في القدس واستخدام أي من الأماكن معابد لهم والحيلولة دون قيامهم بفرض واقع على الأرض.

٥ – إدارة الأوقاف

كان من الأمور التي شغلت حيزاً مهماً في دفاتر مهمة القرن السادس عشر تلك الأوقاف التي أقامتها الأسرة الحاكمة العثمانية في القدس، وكذلك العمارات (دور إطعام المحتاجين)، والخلافات التي كانت تنشب بين الإداريين والرعايا المقيمين في تلك القرى الوقفية، ثم في النهاية أعمال الفساد وسوء استعمال السلطة من الموظفين العاملين في تلك الأوقاف العمارات. والمُلاحظ على أحكام (أوامر وفرمانات) القرن السادس عشر أنها تركزت في غالبيتها على أوقاف الأنبياء موسى ويونس ولوط (عليهم السلام) بوجه خاص، وعلى عدد من الأوقاف الخاصة بالسلطانة خاصكي خُرّم سلطان وقبة الصخرة وخليل الرحمن والمدرسة الطازية وغيرها من أوقاف المدارس. ثم الضرائب وبعض الرسوم والجبايات العينية التي يجري تحصيلها عن الموارد الناتجة من الزراعة التي يقوم بها الأهالي في تلك القرى والمزارع التابعة لتلك الأوقاف كزراعة الخضر والحبوب والكروم وتربية الحيوانات وزراعة القطن، ثم المشاكل المعاشة مع الإداريين أو المتنفذين المحليين في أمور الخلافات على الأراضي والحدود، وتضارب

لحماية الحجاج والمسافرين من غارات البدو، ثم استقبال حجاج المسلمين ومساعدتهم على أداء عباداتهم وسفرهم في جو من الأمن والأمان، ومظاهر التنافس والتصارع الواقع فيما بين القبائل العربية في المنطقة، وأحوال الدروز الذين يمارسون الشقاوة (قطع الطرق) وقيامهم بقطع الطرق في صفد ولجون وغزة والقدس وممارسة القتل والنهب والسلب، وقيام الحكومة بتأديب قطاع الطرق وجمع الأسلحة من أيدي الأهالي المتمردين، وأخذ الرهائن من رؤساء النواحي (الناحية أكبر من القرية) ومشايخ البدو العرب للحيلولة دون اعتدائهم على الناس وحبسهم في القدس، ثم مسألة بيع الخمور باعتبارها سبباً من أسباب الإخلال بالأمن رغم منعها في بلدة مقدسة مثل القدس الشريف، وفتح المقاهي لأول مرة في ذلك العهد وهي التي صارت "مرتعاً للفساد"، وقيام بعض الإداريين بحماية أشخاص يمارسون أعمالاً تخالف القانون، ويتدخلون عندئذ في شئون القضاء ويحاولون الضغط على القضاة.

٤ – المشاعر المقدسة، وصراع الطوائف الدينية المختلفة على الامتيازات

تضم دفاتر المهمة التي جرى فحصها أحكاماً حول أن المسلمين المقيمين في القدس كانوا يَدّعون بين الحين والآخر أن بعض الأماكن التي يقدسها المسيحيون ويقومون باستخدامها بالفعل وفي مقدمتها الكنائس والأديرة مثل كنيسة القيامة ودير المصلبة هي في الأصل كانت جوامع ومساجد أو عمارات (دور إطعام المحتاجين)؛ وأن الدولة في مقابل ذلك كانت ترسل المفتشين ونتيجة للمعلومات والنتائج التي يتم الوصول إليها بعد الاستعانة بالأشخاص المعتمدين في المنطقة وذوي العلم والمعرفة كان يجري التحقق من صحة تلك الادعاءات وتعاد الحقوق إلى أصحابها من غير المسلمين بكل العناية والدقة.

ومن ناحية أخرى فإن التنافس والصراع على الامتيازات فيما بين المذاهب الإسلامية المختلفة في القدس كان يشكل موضوعاً قائماً بذاته هو الآخر. ومن جملة ذلك موضوعات تلفت الأنظار مثل القيام بالتحقق من أشخاص قيل إنهم منعوا خطباء الأحناف من أدائهم لوظيفتهم التي يقومون بها من قديم في صخرة الله المشرفة وجعل خطباء شافعيين آخرين يصعدون المنبر يقومون بالخطبة بدلاً منهم بقوة السلاح، ثم حبس هؤلاء الأشخاص؛ وكذلك الصراع الشبيه بين الطرق الصوفية المختلفة ثم حماية حقوق أتباع وشيوخ تلك الطرق ضد الظلم والتهديد.

لا يؤدون الضرائب المفروضة عليهم في وقتها، وأنهم يقررون الهجرة دون إذن ويغادرون قراهم ولا ينصتون بشكل تام لتعليمات الإداريين. وكانت الدولة تقوم – إزاء ذلك – بإرسال الموظفين من المركز أو من الأماكن المجاورة مثل الشام ومصر للتحقيق في تلك الأمور تبعاً للموضوع ورتبة الإداري موضوع الشكوى، وتسعى الدولة بعد التحقيق – وبكل الحساسية اللازمة – لرفع المظالم ومعاقبة من ثبت إدانته في مثل هذه الأنواع من المخالفات.

٣ – المشاكل الأمنية

يعتبر موضوع إقرار الأمن والأمان في المنطقة واحداً من الموضوعات المهمة المتعلقة بالقدس في دفاتر المهمة. وكانت العشائر التي هي إحدى السمات المعروفة في البناء الاجتماعي للمنطقة تؤثر بشكل مباشر في مجال الأمن والأمان داخل القدس وفي محيطها. وكانت الأحكام الخاصة بالأمن العام في المنطقة وحركات قطع الطرق وصدامات العشائر والقبائل تشكل كماً مهماً ضمن قيود المهمة في القرن السادس عشر وأحد المظاهر البارزة في ذلك البناء. كما كان إقرار الأمن والأمان في القدس ومحيطها باعتبار أنها واقعة على طريق الحج يشكل هو الآخر أمراً يحظى بدرجة عالية من الأهمية والعناية، وكان يُحظر على أمير السنجق أن يغادر مكانه في القدس حتى ولو كان بسبب حرب. ومن مظاهر تلك الحساسية أن الدولة كانت تسارع في الحال بعزل الإداريين والموظفين المدنيين وعلى رأسهم أمير السنجق إذا حدث ووقع ما يُخل بالأمن والأمان في المنطقة.

وكان من أهم الشكاوى في ذلك أمور مثل: أمن الطرق داخل سنجق القدس والسناجق المجاورة ثم أمن الطرق التي تربط بين القدس والشام ومصر، وأمن الخانات والوكالات التجارية ومحطات الاستراحة الواقعة على تلك الطرق، ومحاولات الإداريين أو المتنفذين للإقامة في تلك الأماكن أو استغلالها دون تقديم الأجر المستحق، ومنع المسيحيين المقيمين في القدس أو القادمين لزيارة الأماكن المقدسة من حمل السلاح في أيديهم أو حيازته في كنائسهم، وقيام بعض العشائر العربية المتمردة أو مجموعات الشقاوة الأصغر بمداهمة القرى والاعتداء على القوافل والغصب والنهب، والاعتداء على المسلمين القادمين للمنطقة في طريقهم إلى الحج أو على المسيحيين القادمين بقصد زيارة الأماكن المقدسة، ثم قيام الدولة في مقابل ذلك باتخاذ التدابير اللازمة

أهم الموضوعات الواردة في الأحكام الخاصة بالقدس في دفاتر مهمة القرن السادس عشر(*)

١ – شئون تعيين ونقل وعزل الموظفين

يُلاحظ في الأحكام الواردة في دفاتر مهمة القرن السادس عشر في حق بعض الإداريين والموظفين العاملين في القدس من أمثال أمير السنجق والقاضي والصوباشي والنائب والأمين والعامل ومحافظ القلعة والأمير البلغاري (ويوده Voyvoda) ورئيس القرية ومتولي الوقف والجابي والكاتب والترجمان وغيرهم أنها كانت تصدر لعزلهم من وظائفهم أو نقلهم منها لوظائف أخرى في سناجق أخرى وذلك لأسباب عديدة كالتي تتعلق بالصحة، والتقصير في أداء المهام، والتعسف مع الأهالي، والهرب، ثم سوء استخدام الصلاحيات والفساد.

٢– المشاكل الإدارية

كان أهالي القدس من المسلمين وغير المسلمين يرسلون المَحَاضِر والعَرْضُحَالات إلى مركز الدولة يشتكون فيها من المواقف والإجراءات المخالفة للقانون والعرف من الإداريين والموظفين من أمثال أمير السنجق والقاضي والنواب والصوباشي ومحافظ القلعة وأمير البلغار (ويوده) والترجمان والأمين والعامل والجابي ومتولي الوقف ورؤساء القرى والأعيان والأشراف وغيرهم. كما يلفت الأنظار أيضاً في أنواع الشكاوى إجراءات الإداريين المخالفة للقانون وعلى رأسهم أمير السنجق نفسه، وقيامهم باستحداث ضرائب جديدة تخالف القانون، وتدخلهم في شئون الأوقاف الإدارية والمالية وانتهاكهم لقوانينها، وقيام أمراء البلغار (ويوده Voyvoda) بمداهمات عشوائية للقرى التابعة للأوقاف وغصب أموال الأهالي ومواشيهم وإضرارهم على ذلك النحو بالناس والأوقاف في آن واحد، ثم فرضهم لضرائب زائدة على الموارد التي يحصل عليها الأهالي من "مملحة العريش" التي هي أحد مصادر رزقهم، وقيامهم في النهاية بأعمال الغصب والرشوة والمحسوبية والزنا وغير ذلك من أعمال الفساد الأخرى. وفي مقابل ذلك نرى أيضاً أن الإداريين كانوا يرسلون الشكاوى إلى المركز حول أن الأهالي

(*) دفاتر المهمة هي سجلات (الأمور) المهمة في الدولة، إذ كان يجري فيها تسجيل القرارات والأحكام والفرمانات الصادرة عن الديوان الهمايوني الذي يترأسه الصدر الأعظم باعتباره الوكيل المطلق للسلطان إلى دوائر وموظفي الدولة في شتى أنحاء الولايات.

الهمايوني عشرة دفاتر تُعرف باسم "دفاتر المهمة المكتومة" تضم القيودات التي وقعت خلال سنوات (١٢٠٣-١٣٠٢هـ/ ١٧٨٩-١٨٨٥م)[٨].

والمعروف أن هناك أيضاً عددا من دفاتر المهمة يوجد محفوظاً في بعض المكتبات داخل تركيا – عدا الأرشيف العثماني التابع لرئاسة الوزراء التركية – وفي خارج تركيا. إذ يوجد في مكتبة كوپريلي باستانبول دفتر لمهمة الجيش يحمل تاريخ (١١٤٦-١١٤٧هـ/ ١٧٣٤-١٧٣٥م) كان كوپريلي زاده عبد الله باشا يستخدمه عندما كان قائداً للجيش عند حملته في الشرق. وهناك دفتران عَرّفهما (ل. فَكَتَه) خارج تركيا، أحدهما دفتر مهمة للجيش يضم سنوات (١٠٧١-١٠٧٦هـ/ ١٦٦٠-١٦٦٥م)، والثاني دفتر للشكاية يحمل تاريخ (١٠٩١هـ ١٦٨٠م). كما يوجد دفتر مهمة آخر في المكتبة الوطنية بأنقرة يحتوي أحكاماً ترجع إلى عام ٩٧١هـ (١٥٦٣-١٥٦٤م) لكنها غير مقروءة[٩].

وأياً كان الصدر الأعظم ورئيس الكتّاب اللذين صدر دفتر المهمة في عهدهما فإنه يبدأ عموماً تحت عنوان يشير إلى ذلك. فإذا حدث ووقع تغيير لأصحاب هذين المنصبين فإنه يُشار إليه في عنوان جديد. أما بعد تحويل منصب رئيس الكتّاب إلى ناظر الخارجية فقد جرى ذكر اسم الأخير بدلاً من رئيس الكتّاب في تلك العناوين. والأحكام التي صدرت عن الديوان الهمايوني حتى أواسط القرن السابع عشر كان يجري قيدها تحت عنوان بتاريخ اجتماع الديوان الذي صدرت عنه. وفي البداية كانت تجري كتابة اليوم الذي عُقد فيه الاجتماع بالعربية ثم يأتي تحته مباشرة تاريخُ اليوم والشهر والسنة. وبعد عام ١٦٤٦م شرعوا في وضع التاريخ كذلك تحت بعض الأحكام فضلاً عن "العنوان التأريخي" المذكور، ثم تخلوا عن تلك الطريقة تماماً بعد ذلك، إذ صاروا يكتبون تحت كل حكم اسم الشهر وأمامه كلمة (أوائل وأواسط وأواخر) بفاصل عشرة أيام ثم تاريخ السنة[١٠].

---

(8) *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 16-21.

(9) F. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defteri Serileri", s. 109-110.

(10) Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defterlerindeki Muâmele Kayıtları Üzerine", *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri, 30 Nisan-2 Mayıs 1986, Bildiriler*, İstanbul 1988, s. 98-102.

عشر. إذ نشهد فراغاً لثمانية عشر عاماً بين الدفتر رقم ٨٢ (١٠٢٦-١٠٢٧هـ/ ١٦١٧-١٦١٨م) والدفتر رقم ٨٣ (١٠٣٦-١٠٣٧هـ/ ١٦٣٦-١٦٣٧م). أما القفزات التاريخية فنشهدها بين الدفتر (٧٤) (١٠٠٤-١٠٠٥هـ/ ١٥٩٥-١٥٩٦م) والدفتر (٧٥) (١٠١١-١٠١٣هـ/ ١٦٠٤-١٦٠٤م)، وكذلك بين الدفتر (٨٥) (١٠٤٠-١٠٤٢هـ/ ١٦٣٠-١٦٣٢م) والدفتر (٨٦) (١٠٤٦هـ/ ١٦٣٦م)، وبين الدفتر (٩١) (١٠٥٦هـ/ ١٦٤٦م) والدفتر (٩٢) (١٠٦٧-١٠٦٩هـ/ ١٦٥٦-١٦٥٨م)، وبين الدفتر (٩٥) (١٠٧٥-١٠٧٦هـ/ ١٦٦٤-١٦٦٥م) والدفتر (٩٦) (١٠٨٩-١٠٩٠هـ/ ١٦٧٨-١٦٧٩م)، وبين الدفتر (٩٧) (١٠٩٠-١٠٩٢هـ/ ١٦٧٩-١٦٨١م) والدفتر (٨٠) (١٠٩٥-١٠٩٦هـ/ ١٦٨٥-١٦٨٦م) والدفتر(٩٨) (١١٠٠هـ/ ١٦٨٨م) [(٧)].

هناك أيضاً عدا ذلك ١٧ دفتراً وجدت في فترة لاحقة تحمل تواريخ (٩٨٠-١١٩٥هـ/ ١٥٧٢-١٧٨٠م) وكان يجب وَضْعها ضمن دفاتر المهمة، لكنهم وضعوها ضمن مجموعة مستقلة أُطلق عليها اسم "ذيل المهمة". ويوجد عدا ذلك أيضاً ٤٣ قطعة دفتر قد تضم كل منها عدداً من الصفحات أو الملازم من دفاتر المهمة وتضم أحكاماً صدرتْ خلال سنوات (٩٧٧-١٢٥٢هـ/ ١٥٧٠-١٨٣٦م) وهي مسجلة في الأرشيف العثماني تحت كود (A. DVN.MHM.d). ويضم تصنيف كَبَجي (KK) في الأرشيف العثماني دفترين برقم ٧٠-٧١ بين "دفاتر الأحكام"، وكذلك الدفتر رقم (٥) المؤرخ في (١١٤٩-١١٥٠هـ/ ١٧٣٦-١٧٣٧م) ضمن "دفاتر الحَضَرية" وثلاثتُها من دفاتر المهمة التي نتحدث عنها.

وقد كانت الأحكام الصادرة عن الديوان الهمايوني حول مصر يجري قيدها ضمن دفاتر المهمة حتى سنة ١٧٠٧م، ثم لم يلبثوا بعد هذا التاريخ أن قيّدوها في دفاتر مستقلة تحمل اسم مصر، وظهر منها ١٥ دفتراً تضم سنوات (١١١٩-١٣٣٣هـ/ ١٧٠٧-١٩١٥م)، وأخذت مكانها في فهرس الأرشيف تحت اسم "دفاتر مهمة مصر". أما في عام ١٧٨٢م فقد تم إعداد نوع من الدفاتر تحت اسم "مهمة العساكر" لأجل الأمور المتعلقة بالتشكيلات العسكرية والإصلاحات في ذلك المجال. وهذه الدفاتر التي تتناول الشئون العسكرية المهمة خلال سنوات (١١٩٦-١٣٢٨هـ/ ١٧٨٢-١٩١٠م)، وعددها جميعاً ٦٨ دفتراً. كما كان يوجد للأمور السرية التي صدر القرار بشأنها في الديوان

---

(7) Feridun M. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi (TALİD)*, c. 3, sayı 5, İstanbul 2005, s. 108.

وأمير السنجق والقاضي وغيرهم في دفاتر المهمة قد أتاح لنا تجميع كم كبير من المُعْطَيات المهمة إلى حدٍ كبير عن المدن العثمانية المختلفة.

وابتداءًا من أواسط القرن السابع عشر تشكلت سلسلةُ من الدفاتر المختلفة لأجل بعض الموضوعات التي كان يجري قيدها في دفاتر المهمة، إذ تم الشروع في عام ١٦٤٩م في قيد القرارات الصادرة نتيجة للشكاوى القادمة إلى الديوان الهمايوني في دفاتر تُعرف بدفاتر الشكاية، أما في عام ١٧٤٢م فقد رأوا قيد تلك الشكاوى في دفاتر مستقلة تحمل اسم الولاية القادمة منها وعُرفت باسم "دفاتر أحكام الولايات". كذلك فإن الرسائل الهمايونية التي كانت تُقيّد في دفاتر المهمة آنذاك قد جعلوا لها بعد عام ١٦٩٩م دفاتر خاصة تحمل اسم "دفاتر الرسائل الهمايونية".

وأقدم دفتر للمهمة تم التحقق من قدمه حتى اليوم هو الدفتر الذي يحمل تاريخ ٩٥١-٩٥٢هـ/ ١٥٤٤-١٥٤٥م، وهو محفوظ في أرشيف متحف سراي طوبقابي باستانبول[٤]. أما الدفتر الذي يليه فهو يحمل تاريخ ٩٥٩-٩٦٠هـ/ ١٥٥٢م وهو محفوظ في مكتبة نفس المتحف[٥]. أما مجموعة دفاتر المهمة الأصلية فهي محفوظة في الأرشيف العثماني التابع لرئاسة الوزراء التركية. والدفاتر الموجودة هنا ليست موضوعة ضمن سلسلة واحدة، وتُشَكِّلُ دفاترُ المهمة الـ (٢٦٧) والواقعة تواريخُها بين سنوات ٩٦١-١٣٢٣هـ/ ١٥٥٣-١٩٠٥م والمدرجة في فهرس سجلات الديوان الهمايوني السلسلةَ الرئيسيةَ فيها. غير أننا قد نجد أيضاً ضمنها دفاتر ليست من دفاتر المهمة التقليدية قد اختلطت بتلك المجموعة نتيجة لعملية تصنيف خاطئة. والمثال على ذلك الدفتر رقم (١) والدفتر رقم (٢)، فهما من "دفاتر التحويل والرؤس". ولهذا السبب أيضاً فإن دفتر المهمة الأول في الأرشيف العثماني هو الدفتر الذي يحمل رقم (٣) وتاريخ ٩٦٦-٩٦٨هـ/ ١٥٥٨-١٥٦٠م[٦].

ورغم أن دفاتر المهمة تسير ضمن ترتيب كرونولوجي خلال النصف الثاني من القرن السادس عشر والقرن الثامن عشر إلاّ أننا نصادف فراغات مهمة خلال القرن السابع

---

(٤) هذا الدفتر قام البروفسور خليل ساحللي اوغلو بإعداده للنشر وصدر عن إرسيكا تحت اسم "دفتر المهمة المؤرخ بسنة ٩٥١-٩٥٢هـ ورقم (E.12321) في أرشيف سراي طوبقابي" (استانبول ٢٠٠٢).

(٥) قام الطالب عابد يشار اوغلو بالعمل على النصف الأول من ذلك الدفتر وأعَدّ حوله رسالة ماجستير من جامعة استانبول عام ١٩٩٥م وذلك تحت عنوان:
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşları 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a).

(٦) *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara 2010, s. 7-16.

هو الآخر مهمتها التخفيف من العبء الذي يتحمله الديوان الهمايوني في المجال القضائي[١].

وقد كان يجري قيد القرارات الصادرة عن الديوان الهمايوني في سجلات ودفاتر خاصة تختلف باختلاف الموضوع، وأهم تلك السجلات هو "دفاتر المهمة"، إذ تأخذ الأمور التي تقررت في الاجتماع صورتها الرسمية في الفرمان الذي تجري كتابته وإرساله إلى الجهة المعنية ثم تُسَجّيل صورة كتابية منه في ذلك الدفتر. وهذه الدفاتر التي عُرفت بالمهمة[٢] قد بدأ استخدامها في أواخر القرن السابع عشر. إذ كان يطلق على السجلات التي يجري قيد قرارات الديوان الهمايوني فيها اسم "دفاتر أحكام الميري" أو "الأحكام الميرية". وكان يوجد عدا دفاتر المهمة التي تضم قرارات الديوان الذي يجتمع في أيام معلومة كل أسبوع تحت رئاسة الصدر الأعظم في استانبول نوعان آخران من دفاتر المهمة، أحدهما هو "دفاتر مهمة الجيش" التي تُسَجّل فيها القرارات الصادرة عن الديوان الذي يعقده الصدر الأعظم على جبهات القتال عندما يكون على رأس الجيش حاملاً وقتها لقب السَّرْدَار الأكرم أي القائد، أما الثاني فهو "دفاتر مهمة الرِكاب" التي تُسَجل فيها القراراتُ الصادرةُ عن الديوان الذي يترأسه "قائممقام الصدارة" الذي ينوب عن الصدر الأعظم في الحروب أو في أي مكان آخر خارج استانبول لسبب آخر[٣].

وفي دفاتر المهمة التي تشكل أهم سلسلة من السجلات التي يضمها الأرشيف العثماني يمكننا أن نعثر على أحكام وقرارات غاية في الأهمية في المجالات المختلفة السياسية والعسكرية والمالية والاجتماعية الخاصة بالدولة داخلياً وخارجياً، وتتعاظم تلك الأهمية في كشفها عن تواريخ المدن بوجه خاص. ولا شك أن قيام الديوان الهمايوني بالبتّ في الطلبات المتعلقة بمختلف الموضوعات للقطاع المدني والعسكري ضمن علاقات الدولة المترامية الأطراف بأقاليمها خارج العاصمة، وكذلك قيد الأحكام والقرارات الصادرة نتيجة لذلك والمرسلة إلى الإداريين في الأقاليم من أمثال البكلربكي (الوالي)

(١) İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, İstanbul 1988, s. 2-3, 136-139; Ahmet Mumcu, *Hukuksal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, Ankara 1986, s. 39-43, 85-96, 142-148; Tevfik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 6 (İstanbul 1975), s. 130-133; M. Akif Aydın, Mahkeme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, c. 27, s. 342.

(٢) كلمة (مهمة) عربية كما هو معروف.

(٣) Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defteri", *DİA*, c. 31,s. 520-521.

١٥٥١م وتضم الجامع والمدرسة والخان والرباط والعمارة (دار إطعام المحتاجين) تواصل نشاطها وتحافظ على مكانتها إلى اليوم. وكان السلطان سليمان القانوني وزوجته خرم سلطان قد أوقفوا ريع العديد من القرى الكائنة اليوم في سوريا ولبنان وفلسطين بقصد الصرف على تلك المؤسسات الخيرية وضمان استمرارها.

وقد تواصل اهتمام العثمانيين بالقدس الشريف طوال الحكم العثماني، ولم يأت سلطان تقريباً إلاّ وكانت له أعمال وإنجازات عمرانية فيها، وانعكس ذلك بشكل واضح على سجلات ووثائق الدولة العثمانية وعلى رأسها "دفاتر المهمة". وهذه الدفاتر – مع ما تكشفه من النشاط العمراني التي حققته الدولة في القدس – فإنها تحمل أيضاً أهمية عظيمة في الكشف عن المشاكل الاجتماعية والاقتصادية التي كانت تعيشها المدينة منذ الفتح العثماني في القرن السادس عشر حتى القرن العشرين.

دفاتر المهمة

الديوان الهمايوني هو الجهاز الأعلى في إدارة شئون الدولة العثمانية، وهو فضلاً عن مهامه السياسية يمارس عمله كمحكمة عليا تحوز صلاحية المحاكمات القضائية. وكان السلطان العثماني هو الذي يترأس اجتماعات ذلك الديوان بنفسه في أوائل عهد الدولة، ثم جرى التخلي عن ذلك النهج في عهد السلطان محمد الفاتح، وتُركتْ تلك المهمة في إدارة اجتماعات الديوان وسماع الشكاوى والدعاوى للصدر الأعظم باعتباره الوكيل المطلق للسلطان. وقد كان الديوان الهمايوني ينظر في كافة الدعاوى الشرعية والعرفية التي تُقدم إليه، ولأنه يمكنه النظر كذلك في الاعتراضات المرفوعة ضد قرارات المحاكم المحلية فقد كان الديوان يعمل أيضاً باعتباره محكمة للنقض. وكان في وسع كل إنسان ذكراً كان أم أنثى وبصرف النظر عن وَضْعه الاجتماعي والفئة التي ينتمي إليها أن يُراجع الديوانَ بشكل مباشر ويعرض عليه دعواه، أما الأمور التي لا ينتهي البتُّ فيها أو لا تُرى ضرورية للنظر فيها داخل الديوان فقد كان الصدر الأعظم – الذي هو رأس السلطة التنفيذية – يقوم بتحويلها إلى "ديوان العصر" الذي يجري عقده في مقر إقامة الصدر الأعظم نفسه حتى يتم التداول فيها هناك. كما كان يوجد أيضاً "ديوان الجمعة" الذي يُعرف باسم "مرافعات الحَضْرة" الذي كان يُعقد في أيام الجمعة تحت رئاسة الصدر الأعظم ومشاركة قاضي عسكر الروملي وقاضي عسكر الأناضول وكان يشكل محكمة

القدس في العهد العثماني

عقب هزيمة العثمانيين للماليك في معركة مرج دابق عام ١٥١٦م دخلت مدينة القدس الشريف ذات الأديان السماوية الثلاثة في حوزة العثمانيين، وصارت مع مكة المكرمة والمدينة المنورة واحدة من أكثر المدن التي حظيت بعناية السلطان العثماني بعد حملهِ لَقَبَ خليفة المسلمين. وقد تحولت القدس في نفس العام إلى سنجق عثماني، واستمرت على ذلك الوضع تحت السيادة العثمانية لأربعة قرون حتى أواخر عام ١٩١٧م. وكان السلطان سليمان القانوني عندما تسلم مقاليد الحكم فيها من المماليك قد قام بتجديد المواثيق والعهود التي منحها الفاتحون السابقون عليه لغير المسلمين هناك وهما عمر بن الخطاب (ﷺ) والسلطان صلاح الدين الأيوبي، وأثبت للعالم مرة أخرى مدى تسامح المسلمين مع أصحاب الديانات الأخرى. وعلى ذلك النحو ظل الأهالي المسيحيون في القدس يحتفظون بالامتيازات التي حازوها وبصلاحية التصرف على أماكن شعائرهم المقدسة التي كانوا يتمتعون بها منذ فتح المسلمين للمدينة لأول مرة.

وعقب الفتح العثماني مباشرة قامت الدولة العثمانية في مدينة القدس بحركة إعمار متعددة الجوانب بناءًا على الأهمية التي حظي بها كل مكان، وكانت الأعمال الأعظم والأوسع في القدس ولا زال أثرها قائماً حتى اليوم وصبغت المدينة بالصبغة العثمانية تلك التي جرت في القرن السادس عشر بوجه خاص. فقبل أن يمضي وقت على الفتح بدأت الدولة بحركة نشاط واسع لإعمار المدينة في عهد السلطان سليمان القانوني، وكان أول ما فعلته هو إصلاح وترميم قبة الصخرة داخل الحرم القدسي، كما أقامت السور الذي يحيط بالمدينة في ذلك العهد أيضاً ويعطيها طابعها المستمر إلى اليوم، وجرى تجديد القنوات التي كانت تأتي بالمياه من بيت لحم والخليل إلى المدينة التي كانت تضمن توزيع المياه فيها، وشُيدت الأسبلة المختلفة. ولا تزال الكلية (المجمع المعماري) التي أقامتها خاصَكي خُرَم سلطان زوجة السلطان سليمان القانون عام

الاختصارات

A.DVNS.MHM.d	فهرس دفاتر الديوان الهمايوني، دفاتر المهمة
A.DVNS.MHM.ZYL.d	فهرس دفاتر الديوان الهمايوني، دفاتر ذيل المهمة
BOA	أرشيف رئاسة الوزراء العثماني
d.	دفتر
h.	حكم
Nr.	رقم
s.	صحيفة
TSMA	أرشيف متحف سراي طوبقابي
TSMK	مكتبة متحف سراي طوبقابي
vr.	ورق

ويضم هذا الكتاب الموجود بين أيديكم مجموع القيودات المسجلة في دفاتر المهمة في القرن السادس عشر حول مدينة القدس، ويحدونا الأمل في إرسيكا أن ننجح في نشر قيودات المهمة الأخرى الصادرة عن القدس في القرون الأخرى من الحكم العثماني في أقصر الآجال إن شاء الله.

ونحن إذ نتمنى بهذه المناسبة أن يكون هذا المجلد الأول من المشروع عوناً للباحثين فإننا نتقدم بالشكر الجزيل إلى كلٍ من الأستاذ المشارك الدكتور مراد اولوسقان والأستاذ المشارك الدكتور يوكسل چليك والأستاذ المشارك الدكتور داود هوط والأستاذ الدكتور جنكيز طومار على الجهود المشكورة التي بذلوها في إعداد هذا الكتاب، كما نشكر الأستاذ الدكتور فاضل بيات والأستاذ المشارك الدكتور صادق أوناي اللذين قاما بترجمة الملخصات، وأشكر الأخ الدكتور صالح سعداوي الذي قام بترجمة المقدمة والتقديم كما نشكر الأخ الزميل صلاح الدين اويغور الذي قام بعملية التنضيد وتنظيم الصفحات.

والله الموفق والمستعان

المدير العام

الدكتور خالد أرن

المسجد الأقصى، ولما كان إرسيكا (مركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الإسلامية باستانبول) هو المؤسسة المعنية ببحوث التاريخ والفنون والثقافة في تلك المنظمة، وانطلاقاً من وعيه بتلك المسئولية فقد عمل منذ قيامه على نشر العشرات من الكتب والبحوث بالتركية والعربية والإنجليزية عن القدس وفلسطين، وقام بعقد المؤتمرات والندوات وورش العمل وغيرها من المشروعات في ذلك المجال. وكان من بين ذلك:

"أوقاف وأملاك المسلمين في فلسطين" (استانبول ١٩٨٢م) وألبوم "القدس في العهد العثماني من خلال الصور الفوتوغرافية" (استانبول ٢٠٠٩م)، و "الأوقاف الإسلامية في القدس" (استانبول ٢٠٠٩م)، و "أعمال المؤتمر الدولي للقدس في العهد العثماني" (استانبول ٢٠٠٩م)، ونشر ثمانية كتب لثمانية سجلات ضمن سلسلة سجلات محكمة القدس الشرعية (استانبول ٢٠١٣-٢٠١٥م)، وألبوم "صور القدس بين الماضي والحاضر (استانبول ٢٠١٥م)، ثم مشروع (القدس ٢٠١٥) الذي يُعنى بعمارة مدينة القدس القديمة والحفاظ عليها.

وسعياً من إرسيكا لحل مشكلة اللغة التي تمثل العقبة الأولى أمام الباحثين الأجانب والمسلمين العاملين في مجال القدس، ومساعدتهم في بحوثهم التي يقومون بها حول تاريخ القدس وحضارتها، وإدراكاً من المركز أيضا لمدى الأهمية التي تحظى بها وثائق القدس وترجمتها ونشرها فقد شرع منذ مدة في العمل على مشروع طويل الأمد يستهدف نشر تلك الوثائق المحفوظة في الأرشيف العثماني حول تاريخ المدينة، وها هي الثمرة الأولى من ذلك المشروع والمتمثلة في الكتاب الموجود بين أيديكم.

وكمرحلة أولى من هذا المشروع الذي يستهدف نشر وترجمة جميع الوثائق الموجودة في أرشيف رئاسة الوزراء العثماني حول القدس فإن المركز يقوم بنشر القيودات المتعلقة بالقدس في "دفاتر المهمة" التي تضم قرارات الديوان الهمايوني والتي هي أهم سجلات الدولة العثمانية في الأرشيف العثماني.

وهذه الوثائق هي بمثابة قرارات مجلس الوزراء آنذاك والتي كانت تصدر على أعلى المستويات في عاصمة الدولة عن المدينة. وتضم قيودات "المهمة" وثائق هامة جداً عن القدس منذ القرن السادس عشر وحتى القرن العشرين في المجالات الاجتماعية والاقتصادية والثقافية وشئون العمران. وهدفنا نحن في إرسيكا من تقديم الصور الخاصة بتلك الوثائق مع ملخصاتها بالتركية والعربية والإنجليزية إلى المحافل العلمية والأكاديمية هو إلقاء الضوء على تاريخ القدس تحت الحكم العثماني.

المقدمة

نعلم جميعاً أن مدينة القدس الشريف تضم المسجد الأقصى الذي هو أولى القبلتين عند المسلمين وأحد المساجد الثلاثة التي تُشد إليها الرحال مع المسجد الحرام والمسجد النبوي، والقدس هي المكان الذي وقعت فيه حادثة الإسراء والمعراج للنبي محمد صلى الله عليه وسلم؛ وهي المدينة التي تتمتع بمكانة متميزة في تاريخ الثقافة والحضارة الإسلامية.

وكانت مدينة القدس قد وقعت تحت الاحتلال مرتين بعد فتح المسلمين لها، وقام صلاح الدين الأيوبي بتحريرها من الاحتلال الصليبي، لكن الاحتلال الإسرائيلي لا يزال جاثماً عليها في العصر الحاضر، حتى أصبحت مشكلة القدس وفلسطين مصدر حزن وكدر مستمرين للأمة الإسلامية وجرحاً ينزف دماً في قلوب المسلمين.

وقد عاشت القدس حقبة من الزمن تزيد على أربعة قرون تحت الحكم العثماني، وقضى خلالها المسلمون والمسيحيون واليهود عصراً من التعايش السلمي، وقدمت القدس أروع النماذج في التاريخ على العيش المشترك، ومع ذلك يصعب القول إن مدينة "القدس الشريف" - بحسب وصف العثمانيين لها - قد حظيت بالقدر الكافي من البحث والدراسة على أيدي الباحثين المسلمين خلال تلك الحقبة التاريخية. ورغم وجود آلاف الوثائق التاريخية المحفوظة حول هذا الموضوع في الأرشيف العثماني التابع لرئاسة الوزراء في جمهورية تركيا إلاّ أن القليل فقط من تلك الوثائق هو الذي خضع للبحث والدراسة. وأحد الأسباب الرئيسية وراء ذلك هو أن القسم الأعظم من الباحثين في العالم لا يعرفون اللغة التركية العثمانية.

وكانت منظمة التعاون الإسلامي (منظمة المؤتمر الإسلامي سابقاً) قد تشكلت على أيدي زعماء الدول الإسلامية الذين اجتمعوا عقب قيام أحد اليهود المتطرفين بحرق

منظمة التعاون الإسلامي
مركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الإسلامية باستانبول

Yıldız Sarayı, Seyir Köşkü, Barbaros Bulvarı
Beşiktaş 34349 İstanbul, Türkiye

Tel | +90 212 259 17 42
Faks | +90 212 258 43 65

ircica.org
ircica@ircica.org

القدس الشريف في دفاتر المهمة (١٥٤٥-١٥٩٤م)
IRCICA © 2016
سلسلة دراسات حول القدس وفلسطين رقم ٥
ISBN | 978-92-9063-293-1 (set)
978-92-9063-294-8 (v.1)
إستانبول ١٤٣٧هـ/ ٢٠١٦م

بيانات الفهرسة

القدس الشريف في دفاتر المهمة ١٥٤٥-١٥٩٤: إشراف خالد أرن؛ اعداد: مراد اولوسقان ورفاقه؛ ترجمة فاضل بيات وصادق اوناي.-
استانبول مركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الإسلامية، ٢٠١٦.
[ج ١] ٣٦٢ ص، ٢٥ ص، ٣٠ سم.-(دراسات حول القدس وفلسطين ٥)
النص بالتركية والمقدمة والتقديم والملخصات بالعربية والإنكليزية.
ISBN | 978-92-9063-294-8 (v.1)
1.القدس الشريف--تاريخ--العهد العثماني، ١٥١٧-١٩١٧-- I.أرن، خالد. II. اولوسقان، مراد. III. بيات، فاضل. IV. اوناي، صادق. V. السلسلة.
956.9442—dos21

إشراف: خالد أرن

اعداد: مراد اولوسقان، يوكسل جليك، داود هود، جنكيز طومار

الترجمة العربية: فاضل بيات

الترجمة الإنكليزية: صادق أوناي

التصميم وإعداد الفهارس: صلاح الدين اويغور

الطبعة والتجليد: Seçil Ofset www.secilofset.com

IRCICA
مركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الإسلامية باستانبول

القدس الشريف في دفاتر المهمة

(١٥٤٥-١٥٩٤م)

1

إستانبول ١٤٣٧هـ/٢٠١٦م

IRCICA

IRCICA

مركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الإسلامية باستانبول

القدس الشريف في دفاتر المهمة

(١٥٤٥-١٥٩٤م)

1